

Mátyás király külügyi levelei 1458–1479

**Epistolae Matthiae regis ad externos datae
annis 1458–1479**

**Mátyás király külügyi levelei
1458–1479**

A Magyarságkutató Intézet Kiadványai 58.

Szepessy Tibor és Érszegi Géza emlékezetére

Piis manibus Tiburtii Szepessy et Geysae Érszegi

**EPISTOLAE MATTHIAE REGIS
AD EXTEROS DATAE
ANNIS 1458–1479**

LITTERAS A WILHELMO FRAKNÓI ANNO 1893 EDITAS E LINGUA
LATINA MATTHIAS DARVAS, E GERMANICA BARNABAS SZEKÉR IN
HUNGARICAM VERTERUNT ET NOTIS INSTRUXERUNT

CETERIS QUIBUSDAM EPISTOLIS LATINIS, TYPIS HACTENUS NON
MANDATIS AUXIT MATTHIAS DARVAS

Institutum Studiis Hungarologicis Favendis
Budapestini, 2023

**MÁTYÁS KIRÁLY KÜLÜGYI
LEVELEI
1458–1479**

**A FRAKNÓI VILMOS ÁLTAL 1893-BAN KIADOTT LEVELEKET
LATINRÓL DARVAS MÁTYÁS, NÉMETRŐL SZEKÉR BARNABÁS
FORDÍTOTTA ÉS LÁTTA EL JEGYZETEKEL**

KÉZIRATBÓL TOVÁBBIAKKAL BŐVÍTETTE DARVAS MÁTYÁS

Magyarságkutató Intézet
Budapest, 2023

A latin nyelvű leveleket fordította és jegyzetekkel ellátta: Darvas Máttyás
A latinból fordított leveleket szakmailag és nyelvileg lektorálta: Tóth Orsolya
A kéziratból először közölt latin nyelvű leveleket átírta, fordította és
jegyzetekkel ellátta: Darvas Máttyás
Az átírásokat a kéziratokkal egybevetette: Teiszler Éva
A német nyelvű leveleket fordította és jegyzetekkel ellátta: Szekér Barnabás
A németből fordított leveleket szakmai lektorálta: Molnár Anna
A németből fordított leveleket nyelvileg lektorálta: Darvas Máttyás

Borítókép: a Bibliotheca Corviniana Philostratus-kódexe (OSZK Kézirattár,
Cod. Lat. 417., f. 1v.)

Az MKI szerkesztőbizottsága: Prof. Dr. Kásler Miklós (elnök),
Dr. Csornay Boldizsár, Balogh Andrea Johanna, Dr. Fazakas Zoltán,
Dr. Pomozi Péter, Dr. Hoppál Mihály, Dr. Fehér Bence, Dr. Biró Csilla,
Kovács Attila, Nagy Dóra

A kötet megjelenését támogatta a

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

© fordítók

<https://doi.org/10.53644/MKI.MKKL.2023>

ISBN 978-615-6117-70-0

ISSN 2677-0261

AD LECTOREM

Suorum quaeque natio principum scripta magnorum cura praecipua custodire praeservareque solet; merito itaque putaremur et nos sic curam habuisse epistolarii regis nostri fortasse eminentissimi inter eos et quidem paucissimos, qui bene noti in cunctis Europae regnis fuerunt: Mathiae Corvini.

At iniuria temporum non solum regem ipsum, dum viveret, certamina perpetua inire coegerat, verum post mortem praematuram etiam haereditati regis fortunam ingratam imposuit.

Inde fit, ut tantum plus quam binis et dimidio dilapsis saeculis, anno 1743io epistolarum Matthiae regis aliquam partem Emericus Kelcz typis mandaverit, tuncque hoc maesto prooemio:

„Matthiae Corvini epistolae in unum fascem congestae duobus iam et amplius saeculis obsoletas inter scartecas sepultae in abstrusis quorundam scriniis miserum in modum a blattis et tineis corrosae delituerunt.

In quas cum nuper fortuna inciderem, et viri cuiusdam cordati (...) beneficio eas etiam domi meae haberem, illico tam pretiosum antiquitatis Hungaricae cimelion in fiscum literarium transferre et publici juris facere mecum constitui – tam eruditorum gustui, quam ut meo in tantum regem affectui indulgerem.”

Omnes bene novimus causas ex cursu historiae oriundas huius indignae negligentiae – sed, proh dolor, notio haec epistolas tempore aevi Turcici perditas consumptasve reddere non valet.

Eo denique sesquialtero saeculo, quod editionem Kelczianam Societatis Iesu Cassoviae sequebatur, magis intendebantur haec documenta pristini temporis conquirenda et edenda esse, quae studia in opere vasto Wilhelmi Fraknói, editis binis voluminibus epistolarum Matthiae, ad exterios annis 1893 et '95 datarum, culminata sunt.

KÖSZÖNTŐ

Nagy uralkodóinak írásait különös gonddal őrzi meg minden nemzet; okkal gondolhatnánk hát, hogy így tettünk mi is kevés számú európai ismertségű királyunk talán legjelentősebbike, Hunyadi Mátyás levelezésével.

Ám az „idők igazságtalansága” nemcsak életében kényszerítette őt folyamatos küzdelmekre: korai halála után hagyatékára is hasonló hányattatott sorsot mért.

Így eshetett, hogy csak bő kétszázötven év késéssel, 1743-ban adta közre nyomtatásban Mátyás király levelezésének egy részét Kelcz Imre, s akkor is e szomorú bevezetővel:

„Corvin Mátyás egy kötegebe gyűjtött levelei már több mint két évszázada ócska kacatok közé eltemetve, holmi lezárt szekrényekben, nyomorúságos módon, molytól és kukacoktól megrágva lappangtak.

Mikor nemrég, véletlenül, rájuk találtam, s egy nagylelkű férfiú (...) jóvoltából haza is vihettem, rögtön elhatároztam magamban, hogy a magyar történelemnek ezt az oly becses drágaságát átemelem az irodalom kincstárába és közrebocsátom, hogy ezzel adózzak egyrészt a művelt emberek ízlésének, másrészt nagy királyunk iránt való saját ragaszkodásomnak.”

Mindannyian ismerjük e méltatlan elhanyagolás történelmi okait – ám a megértés sajnos nem hozza vissza a török kor alatt elveszett és megsemmisült leveleket.

A Kelcz és a kassai jezsuiták XVIII. századi kiadását követő másfélszáz évben végre több figyelem jutott e fontos kordokumentumok felkutatására és közreadására, s e folyamat Fraknoi Vilmos hatalmas vállalkozásában, az 1893/95-ben kiadott két külügyi leveleskötet megjelenésével tetőzött.

Harum autem epistolarum – ex quibus lingua Latina scriptae erant 440, Germanica 108 ac Bohemica unica – versio Hungarica decursu annorum centum et triginta in fragmentis tantum et intervallis plurium decenniorum procedebat – partim iam sine ulla bona ratione – quamquam studia Corviniana caeteris in areis insignia opera produxerunt.

Debitum itaque hocce depurare nunc inchoavimus, magno cum gaudio in lucem proferentes volumen primum operis Wilhelmi Fraknói Hungarice versum et auctum epistolis triginta una Latinis, hactenus nunquam in typis editis.

Speramus tamen opus hoc omnibus Hungaris haud parum momenti esse, confidentes, quod epistolae perlectae omnibus familiarior reddant personam regis nostri tam in vulgi fabulas intextam, quam in curriculo scholastico rigidam redditam.

Namque consentire debemus Emerico Kelcz: „Has enimvero si quis epistolas pensiculatius legat, magni huius principis excelsam indolem, in arduis robur animi invictum, religionis tutandae studium singulare, in hostes, Turcas cumprimis, semper expeditum pugnandi ardorem, et quod exempli instar sit cunctis principibus: peculiarem quandam in Sedem Apostolicam – rege scilicet apostolico dignam – plane observantiam veluti speculo intuebitur.”

Matthias Darvas

E 440 latin és 108 német (továbbá egyetlen cseh) nyelvű levél magyarra való fordítása azonban – immár csak részben érthető okokból – százharminc év alatt mindmáig csak töredékében és sok-sok évtizedes szünetekkel valósult meg, noha a Mátyás-kutatás egyéb területein fontos munkák születtek.

Ezt az adósságot kezdjük törleszteni most, amikor nagy örömmel adjuk közre Fraknoi első kötetének fordítását, bővítve azt további harmincegy, eddig nyomtatást sem látott, latin nyelvű levél közlésével és fordításával.

Azt reméljük, minden magyar érdeklődésére számíthat e munka, s bízunk benne, hogy leveleinek olvasása közelebb hozza királyunk népmesei hőssé lett, de tananyaggá is merevedett alakját.

Mert egyet kell értenünk Kelcz Imrével: „E leveleket ha valaki figyelme-
sebben végigolvassa, mintha tükörben látná e nagy uralkodó fennkölt jellemét,
nehéz helyzetekben legyőzhetetlen lelki szilárdságát, a hit védelmére irányuló
páratlan igyekezetét, ellenségei, kiváltképp a török ellen való állandó harci vá-
gyát, s ami minden fejedelem számára példaértékű lehetne: az Apostoli Szent-
szék iránt való és apostoli királyhoz méltó különleges engedelmességét.”

Darvas Mátyás

1458. március 15. (MKL I 1)
Podjebrád György cseh királynak

Mathias Dei gratia etc. serenissimo principi domino Georgio incliti regni Bohemie regi, fratri, immo tamquam patri nobis carissimo salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps.

Postquam rerum successus secundarum vestre fraternitati advenisse, ipsamque vestram fraternitatem in regem Bohemie electam intelleximus, ea plane expleti fuimus letitia, ut illum Romane felicitatis diem, quo primum Marcelli prelio Nolana apud menia Hanibalis agmina conciderunt, gaudii svavitate superasse contenderemus.

Id vestre fraternitati ut felix, ut faustum et ut saluti sempiternae laudi sit, maximopere exoptamus. Cernimus profecto in vestre fraternitatis electione quod virtutem ipsam (ut sepe alias) fortuna quoque comitata est. Jamque Deo propitio, virtuteque comite, mutuis invicem, prouti ex coniuncto vinculo tenemur, collatis auxiliis, amborum nostrorum regna, incrementa susceptura sunt quam auctissima, christianoque orbi exinde speramus comoda accrescere quam cumulatissima. Hec hactenus.

Ceterum quid de Nicolao de Wylak waywoda Transsilvano vestra fraternitas nobis alias significarat, ut idem ex vestre fraternitatis monitionibus edoctus omnia illa facturus foret, que nobis idem grata cognovisset; nos ita svasionibus et documentis vestre fraternitatis edocti, indubitam fidem de eodem Nicolao waywoda sperantes expectabamus; sed aliter evenit quam rati eramus. Nam idem, per nos solemnibus oratoribus advocatus, datis etiam eidem omnibus et singulis securitatibus, salvis etiam conductibus strictiori forma que esse potest, omnibus reliquis adminiculis cumulatissimis, insanabili quodam suo ingenio utitur, novas semper dilationum causas conquirendo, ad nos advenire destitit et differt de presenti; cum tandem nos omnia illa adimpleverimus, que (pro) parte eiusdem Nicolai waywode vestra fraternitas a nobis expectabat, patientissime et cum summa caritate eundem expectando. Verum jam cernimus, quod idem patientiam nostram contempnat, nec ad nos advenire curet, colludere nobis plane videtur.

1458. március 15. (MKL I 1)
Podjebrád György cseh királynak

Mátyás, Isten kegyelméből stb. a felséges György fejedelem úrnak, a híres Csehország királyának, fivérünknek, sőt mintegy kedves atyánknak üdvözetünket és vállalkozásaihoz szerencsekívánatunkat küldjük.

Felséges fejedelem!

Miután értesültünk róla, hogy Fivérségtek kedvezően alakuló dolgai sikerre vezettek, magát Fivérségteket pedig Csehország királyává választották, olyan örömmel teltünk csordultig, mely talán Róma azon szerencsenapjának vígságát is felülmúlta, melyen Marcellussal megütközve Nola falainál először szenvedtek vereséget Hannibál seregei.

A legteljesebben kívánjuk, hogy ez váljon Fivérségtek szerencséjére, javára, üdvére és örök dicsőségére. Fivérségtek megválasztásában világosan megmutatkozik nekünk (mint gyakran máshol is), hogy ha megvan az erény, mellé szegődik a szerencse is; s már Isten segítségével, vitézségtől kísérve, egymásnak (mivel közös köteleink is összetartanak bennünket) kölcsönösen segítséget nyújtva mindkettőnk országa a legnagyobb nyereségekkel gazdagodik majd, és azt reméljük, hogy ebből a keresztény világnak is halmozottan nagy haszna származik. Ennyit ezekről.

Egyébként amit Fivérségtek máshol jelzett Újlaki Miklós erdélyi vajdáról, hogy ő Fivérségtek figyelmeztetéseiből okulva meg fogja tenni mindazt, amiről megtudta, hogy nekünk kedves lenne: mi Fivérségtek ajánlásaiból és leveleiből tájékozódva Miklós vajda felől emiatt vártunk reménykedve rendületlen hűséget; ám másképp esett, mint ahogy gondoltuk. Mert bár mi hiteles követek útján hívtuk meg őt magunkhoz, s megadtuk neki igen illendő formában az összes és minden egyes biztosítékot (idevéve a szabad elvonulást is), amit csak lehet, és megtoldottuk minden egyéb segítséggel, mégis valami javíthatatlan lelküllettel folyton új ürügyeket keresve a halogatásra, elállt meglátogatásunktól és jelenleg is halogatja azt; jóllehet mi teljesítettük mindazt, amiket Fivérségtek részünkről elvárt Miklós vajda felé azzal, hogy igen türelmesen és a legnagyobb szeretettel vártuk őt. De látjuk már, hogy megveti türelmünket, s nem is törődik azzal, hogy eljöjjön hozzánk, sőt úgy tűnik, hogy egyenesen játszadozik velünk.

Igitur deinceps, cum pro novitate regni nostri contra huiusmodi factiosos homines necessario providere habeamus, vestra fraternitas nobis imputare nolit, si casus aliquis eidem Nicolao waywode advenerit, cum nos ad tutamen regni nostri necessitate quadam impellamur. Non dubitamus etiam, quin ipsa vestra fraternitas, postquam eundem Nicolaum waywodam et ipsius vestre fraternitatis svasionibus nostrisque mandatis renitentem videat, contra eundem Nicolaum et quoslibet alios nobis contrariantes consilio, favore et auxilio aderit effectivo.

Omnium extremo id quod vestra fraternitas a nobis exoptavit, ut videlicet unum episcoporum nostrorum ad felicem vestre fraternitatis coronationem affuturam transmitteremus, id ipsum toto desiderio solidaque voluntate facturi sumus. Et in hoc ipso sicuti in reliquis rebus, tamquam patri, per omnia complacere ipsi vestre fraternitati curabimus.

Optamus denique, ut tempus sue coronationis vestra fraternitas suis in litteris velit nobis denotare. Vestram fraternitatem longeva valere optamus in tempora.

Presentes sigillo nostro anulari fecimus communiri. Datum Bude, feria quarta proxima post festum beati Gregorii pape, anno etc. LVIIIo

Ad mandatum proprium domini regis Albertus electus Nitriensis vicecancellarius.

1458. március 27. (MKL I 2)

Podjebrád György cseh királynak

Mathias dei gratia etc. serenissimo principi domino Georgio eadem gratia etc. salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps.

Credimus vos non immemores esse dispositionis illius, quam, dum vobiscum in Strasnitz constitueremur, inter nos et Johannem Giskram de Brandis serenitas vestra firmaverat, quamque pro rato habentes hactenus nos immutabiliter, pro nostra sincera fide, tenuimus; credebamus etiam et per eum huiusmodi firmate inter nos dispositioni nullo pacto in contrarium iri; immo

Így hát ettől fogva, mivel uralmunk új volta miatt az ilyesféle viszálykodó emberekkel szemben kénytelenek vagyunk előrelátóan eljárni, ne rója fel nekünk Fivérségtek, ha történne valami Miklós vajdával, mivel minket is kényszerít egyfajta szükség uralmunk biztosítására. S nem kételkedünk abban sem, hogy Fivérségtek maga is, miután látja, hogy Miklós vajda ellenszegül mind Fivérségtek tanácsainak, mind az én parancsaimnak, e Miklóssal és mindenki mással szemben, aki velünk ellenkezik, tanácsával, jóindulatával és hathatós segítségével mellettünk lesz.

Legvégül pedig azt illetően, amit Fivérségtek tőlünk óhajtott, hogy tudniillik küldjük el egyik püspökünket Fivérségtek közelgő szerencsés megkoronázására: ezt a dolgot erősen vágyva és szilárd akarattal szándékunkban áll megtenni. Ebben is, amint a többi dolgokban, igyekezni fogunk, hogy Fivérségteknek mint atyánknak tetszését mindenben elnyerjük.

Azt kívánjuk végül, hogy megkoronázásának idejét Fivérségtek levelében szíveskedjék velünk közölni. Jó egészséget kívánunk Fivérségteknek hosszú időkre!

Jelen levelünket gyűrűspecstünkkel erősítettük meg. Kelt Budán, a Szent Gergely pápa ünnepe utáni szerdán, az Úr 1458. évében.

Király urunk saját parancsára. Albert választott nyitrai püspök, alkancellár

1458. március 27. (MKL I 2) **Podjebrád György cseh királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből stb. üdvözlétét és vállalkozásaihoz szerencsekívánatait küldi a felséges fejedelemnek, György úrnak, ugyanazon kegyelemből stb.

Felséges fejedelem!

Úgy hisszük, nem feledkeztetek meg arról a rendelkezésről, melyet akkor erősített meg Felsegetek köztünk és Brandisi Giskra János között, mikor Strasnitzban megállapodtunk veletek, s amelyet mi biztosnak gondolván mindeddig jóhiszeműen változatlanul megtartottunk. Azt is hittük, hogy ő semmiféleképpen nem fog szembemenni a köztünk így megszilárdított rendelkezéssel, sőt

sperabamus eum auctoritati vestre serenitatis delaturum; sed tamen dolositate illius hominis longe aliter, quam ambo rati eramus, evenit. Nam idem Johannes Giskra dolum, quem in corde habebat quibusque actibus hucusque usus est, celare non valens, reiecta ipsa compositione serenitatis vestre, hostiliter nobiscum et cum regno nostro agere omnino conatur et intendit. Scribit enim ad nos litteras suas diffidatorias, quarum copias vestre serenitati notas esse volentes, presentibus inclusas mittimus, in quibus scribit, quod nos in executione pretacte dispositionis non fecerimus ea, que promisimus; in qua re et nos scimus, et vestra serenitas intelligit, eum vera non allegare, quoniam nec terminus dispositionis illius advenit, nec ipse, ut per nuntium suum promiserat, consiliarios suos pro inchoandis tractatibus ad nos misit.

Ut igitur serenitas vestra intelligat, a modo et nos contra eundem et eius sequaces iniquos ab eo impulsus, Deo duce virtuteque comite et vestre serenitatis auxilio, regnum nostrum et tueri velle et defendere. Quamobrem rogamus serenitatem vestram, quatenus adesse nobis velit consilio et auxilio, adversus iniquitatem dicti Johannis Giskra, utque imputare nobis nolit, siquid auxilio Dei contra eundem, pro nostra et nostrorum justa defensione, agere poterimus. In qua re de vestre serenitatis consilio et intentione, tam, quam a patre nostro, responsum expectamus.

Datum Bude, vicesima septima die mensis Martii, anno domini Mo CCCCo LVIIIo

Ad mandatum domini regis. Albertus electus Nitriensis vicecancellarius.

1458. március 29. (MKL I 3) **Podjebrád György cseh királynak**

Mathias Dei gratia etc. serenissimo principi domino Georgio eadem gratia etc. salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps.

Novissime scripsimus serenitati vestre per alias litteras, quemadmodum contra dispositionem serenitatis vestre, quam cum in Strasnicz constitueremur, eadem vestra serenitas inter nos et Johannem Giskram de Brandis, pro qua

azt reméltük, hogy Felségetek tekintélye meg fogja hajlítani őt – ám mégis, ennek az embernek az álnoksága miatt teljesen másképp történt a dolog, mint azt mindketten gondoltuk. Mert ez a Giskra János nem tudva leplezni azt az ármányt, mely szívében volt, s azt, hogy milyen tetteket követett el eddig, miután elutasította a Felségetektől származó megállapodást, teljességgel ellenségesen próbál és törekszik fellépni velem és országgal szemben. Szövetségbontó levelet ír ugyanis nekünk (ennek másolatát – óhajtva, hogy Felségetek is ismerje – jelen levelünkbe csatolva elküldjük), melyben azt írja, hogy mi a fenti megállapodás végrehajtása során nem tettük meg azt, amit ígértünk. E dolgot illetően mi is tudjuk és Felségetek is tisztában van vele, hogy nem igaz, amit állít, mivel sem a megállapodás határideje nem jött még el, sem pedig ő, mint követe által ígérte, nem küldte el hozzánk tanácsosait a tárgyalások megkezdéséhez.

Tudjon tehát róla Felségetek, hogy mostantól kezdve az ő készítésére Isten vezetésével, melyet vitézségünk kísér és Felségetek segít, mi is meg akarjuk őrizni és védeni országunkat vele és lázadó követőivel szemben. Emiatt kérjük Felségeteket, hogy szíveskedjék segítséggel és jó tanáccsal mellénk állni az említett Giskra János ellenséges viselkedésével szemben, és ne rója fel nekünk, ha Isten segítségével felléphetnénk ellene a mi és a mieink jogos védelmében. E dologban várunk atyai választ Felségetek tanácsát és szándékát illetően.

Kelt Budán, március hó huszonhetedik napján, az Úr 1458. évében.

Király urunk parancsára. Albert választott nyitrai püspök, alkancellár

1458. március 29. (MKL I 3) **Podjebrád György cseh királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből stb. üdvözetét és vállalkozásaihoz szerencsekívánatait küldi a felséges fejedelemnek, György úrnak, ugyanazon kegyelemből stb.

Felséges fejedelem!

Legutóbb megírtuk Felségeteknek egy másik levelünkben, hogyan készül Giskra János ellenségesen fellépni velünk és királyságunkkal szemben, miután maga köré gyűjtött annyi gazembert, amennyit csak tudott, Felségetek határo-

tractanda illac nuntios suos miserat, firmaverat idem Johannes Giskra inique nobis et cum regno nostro, cumulatis sibi pluribus quibus potuit latronibus, agere conetur. Audivimus etiam posterius, quod et rex Polonie, falsa quadam opinione, jus ad ipsum regnum nostrum Hungarie pretendens, similiter contra nos hostiliter incedere vellet, quorum quidem, regis Polonie et Johannis Giskre, conatibus post Deum magis opera, consilio et auxilio vestre serenitatis (nam eius tutamen ex debita federis unione inter nos et serenitatem vestram habita expectamus) credimus obviam iri posse.

Ad quod faciendum, licet sufficientes stipendarios habuerimus, eos tamen occurrente quadam suspicione, sed et alia certa ratione dimisimus. Nunc vero indigemus certis fidelibus armigeris, quibus nostrum honorem et res ipsas confidere valeremus, quos a vestra serenitate, tamquam a patre nostro, habere peroptamu s. Quare rogamus serenitatem vestram multum affectuose, quatenus eadem vestra serenitas, ad nostras expensas, iuxta limitationem eiusdem serenitatis vestre, quingentos equites viros electos, ad pugnam aptos et bene armatos ac fideles disponere, et eos quantocius poterit, mittere nobis velit, quibus talem belliductorem preficiat, ut eius directione valeat res nostra ad nostrum commodum et vestre serenitatis honorem dirigi. Nam ipsis armigeris de stipendio et damno iuxta limitationem vestre serenitatis respondere volumus. Parati nos quoque ad omnia vota eiusdem vestre serenitatis ex debito prefato.

Datum Bude, vigesimo nono die mensis Martii, anno Domini Mo CCCCo quinquagesimo octavo.

Ad mandatum domini regis. Albertus electus Nitriensis vicecancellarius.

1458 április 6. (N 1; DF 292981)

Bécs városának

Jobboldalt a főső margón: Commissio propria domini regis.

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. nobilibus et circumspcctis magistrato civium, necnon iudici iuratis et toti communitati civitatis Wiennensis, nobis dilectis salutem.

Nobiles et circumspccti, nobis dilecti.

zata ellenére, melyet köztünk és Brandisi Giskra János között akkor hozott Felségetek, mikor Strasnitzban tartózkodtunk, s amelynek megtárgyalására ő követeket küldött oda. Azt is hallottuk később, hogy Lengyelország királya valami téves elképzelés alapján igényt formálva Magyar Királyságunkra, hasonlóképen ellenségesen akart velünk szembeszállni. Úgy hisszük, hogy Isten után (mert gyámkodására a Köztünk és Felségetek között fennálló szövetség szükségszerű egysége folytán számítunk) leginkább Felségetek támogatásával, tanácsával és segítségével szállhatunk szembe kettejük, Lengyelország királya és Giskra János próbálkozásaival.

Noha ehhez elegendő zsoldosunk volt, mégis – egy gyanú felmerülte miatt, de egy bizonyos más okból is – elbocsájtottuk azokat. Most pedig szükségünk van bizonyos hű fegyveresekre, akikre rábízhatjuk méltóságunkat és javainkat; nagyon reméljük, hogy ezeket Felségetektől, mint atyánktól, megkaphatjuk. Ezért nagy jóindulattal kérjük Felségeteket, hogy a mi költségünkre, Felségetek megkötései mellett, ötszáz válogatott, csatára alkalmas és jól felfegyverzett, hű lovas vitézt kiállítani és azokat, amilyen gyorsan lehet, nekünk elküldeni szíveskedjék, s élükre olyan parancsnokot állítson, hogy irányításával ügyünk a mi javunkra és Felségetek dicsőségére fordulhasson. E fegyveresek zsoldját és veszteségeit, Felségetek megkötései szerint, mi akarjuk állni. Említett kötelezettségünknel fogva magunk is készen állunk teljesíteni Felségetek minden kívánságát.

Kelt Budán, március hó huszonkilencedik napján, az Úr 1458. évében.
Király urunk parancsára. Albert választott nyitrai püspök, alkancellár

1458 április 6. (N 1; DF 292981) **Bécs városának**

Jobboldalt a felső margón: A király úr saját parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözetünket küldjük Bécs város nemes és körültekintő tanácsának, bírójának és egész közösségének, kedvelt híveinknek!

Nemes és körültekintő urak, kedvelt híveink!

Intelleximus, quomodo vos una cum illustri principe Alberto, duce Austrie et Stirie magnificum baronem, Ulricum de Eitzing, qui non solum nobis gratus est, verum etiam condam serenissimis principibus dominis Alberto ac Ladislao, filio eiusdem regibus Hungarie, predecessoribus nostris et dominis vestris fideliter servire studuit, et in omnibus se eisdem acceptum reddidit, captum detineretis.

Unde cum aliquam iustam causam captivitatis sue non intelligamus, rogamus et hortamur vos, quatenus eundem Ulricum de huiusmodi iniusta captivitate eliberare velitis. Ipse enim ad omne id, quod iuri videbitur, vobis et prefato duci Alberto respondebit.

Alioquin, si videlicet non emiseritis et non eliberavitis, una cum serenissimo fratre nostro domino Georgio, rege Bohemie ita providebimus, quam huiusmodi iniusta detentio sua simpliciter non preteribit. Et alioquin hi, qui nobis aut utrique nostrum grati sunt, iniuste non offendentur.

Datum Bude, feria quinta proxima post festum resurrectionis Domini, anno Eiusdem millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo.

A külzeten: Mathias rex Hungarie. Nobilibus et prudentibus magistrato civium, necnon iudici, iuratis et toti communitati civitatis Wienensis nobis dilectis.

1458. április 14. (MKL I 4)

III. Frigyes császárnak

Serenissimo principi domino Friderico, Dei gratia Romanorum imperatori semper augusto ac Austrie et Styrie duci etc. etc. fautori nostro, Mathias eadem gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatiae, salutem et prosperos ad vota successus.

Postquam, divina providentia ac cunctis regni Hungarie subditis unum sentientibus, ad hoc regale fastigium sublimati sumus, id nobis imprimis cure fuit, ne tante dignitati, humeris nostris impositae, deesse videremur. Nec enim ignari sumus, quantum oneris, cum summi regis beneficio, sustineamus.

Tudomást szereztünk arról, hogy ti és a méltóságos Albert fejedelem, Ausztria és Stájerország hercege hogyan vetettétek fogságba a nagyságos Ulrich Eitzingert, aki nemcsak nekünk volt kedves, hanem igyekezett hűségesen szolgálni és mindenben kedvében járni elődeinknek, a néhai felséges uralkodóknak és magyar királyoknak, Albertnek és fiának, Lászlónak.

Így hát, mivel fogságának semmi jogos okáról nem tudunk, kérünk és biztatunk titeket, hogy szíveskedjetek Ulrichot kiszabadítani e jogtalan fogva tartásból; meg fog ugyanis felelni mindarra nektek és Albert hercegnek, amire a törvény színe előtt szükséges lesz.

Máskülönben, vagyis ha el nem engeditek és ki nem szabadítjátok, felséges fivérünkkel, György cseh királlyal együtt gondoskodunk majd arról, hogy e jogtalan fogvatartás ne merüljön egyszerűen feledésbe, és egyébként is, ne érhesse jogtalanul sérelem azt, aki nekünk vagy mindkettőnknek kedves.

Kelt Budán, az Úr feltámadásának ünnepe utáni csütörtökön, az Ő 1458-ik évében.

A külzeten: Mátyás, Magyarország királya Bécs város nemes és körültekintő tanácsának, bírójának, esküdtszejének és egész közösségének, kedvelt híveinknek!

1458. április 14. (MKL I 4)

III. Frigyes császárnak

A felséges Frigyes fejedelem úrnak, Isten kegyelméből mindig felséges római császárnak, Ausztria és Stájerország hercegének stb. stb., pártfogónknak Mátyás, ugyane kegyelemből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya üdvözlétét és vállalkozásaihoz szerencsekívánatait küldi.

Miután az isteni gondviselés és a Magyar Királyság összes alattvalójának egyetértéséből e királyi magasságra emeltek minket, elsődlegesen arra volt gondunk: ne tűnhessen úgy, hogy híján vagyunk a vállainkra helyezett nagy méltóságnak. Hiszen nagyon is tudatában vagyunk, hogy a királyi cím kiváltságával mekkora terhet vettünk magunkra.

Quare preclara initia regiminis nostri ita fieri posse existimavimus, si publice omnium quieti consuleremus, si denique scuto fidei muniti, arma caperemus, pro communi causa fidei cristiane in hostem perfidum Turcum exercenda. Is licet, fractis superiori congressione viribus, turpiter in fugam versus sit, tamen non minus spe victoriae, quam in ultionem accepti vulneris, rursus belli fortunam experiri statuit. Preesse aliis flagrat, et Europe imperio potiri; ex quo ambigimus, de fide an imperio magis sit certandum. Nam nunc quoque, ante experimentum belli, fiducia virium, in ipsis prope foribus, fidei persecutor adest, quotidie propius accedit, nostra rapit, nostra spoliatur, ferro in homines, in tecta (?) regni grassatur, denique cede et sanguine fidelium omnia complet, in cristiani nominis contemptum. Nos autem, cum intelligamus nullas esse hominum adversus Dei omnipotentis vires, spes nostras in eo locamus, qui non deserit sperantes in se.

Ceterum, ne inferiores videamur virtutibus paternis, eius vestigia sequi decrevimus, qui nuper hostem ipsum terrestri navalique prelio superatum trepidum recipere se in propria coegit. Habemus autem paterne virtutis imitande svasorem, legatum (Cardinalem) Sancti Angeli, magni imprimis consilii virum ac omni virtute prestantem, qui nos ad hanc expeditionem quotidie hortatur, qua nulla utilior nulla gloriosior esse potest; affirmans si nos ad hanc preclaram expeditionem ducem prebuerimus, principes catholicos, ad quos hoc onus fidei non minus pertinet, instantium periculorum memores, abunde nobis presidia latorios. Et quamvis subditi regni nostri ad hoc usque tempus nunquam otiosi ab armis (...) sed quotidie bellis periculosissimis implicati fuerint; tamen tanto promptiori alacriorique animo hanc causam suscipimus, quanto negotio publico principes ipsos opitulaturos speramus. Habemus autem avunculum nostrum, Michaelem Szilagy gubernatorem dicti regni nostri, tanti belli gerendi ducem, et certe in re militari non ignarum; is enim sub genitore nostro militando a pueritia usque ad hanc etatem omnes labores belli et (...) fortissime tulit, cuius magnitudinem futuram iam tunc virtutis documenta prodiderunt.

Quam ob rem, cum hoc tempus diuturniorem moram pati non possit, absque summa pernicie populi cristiani; cum denique tempora sint mala, summis periculis plena, rogamus celsitudinem vestram, ut ea in hoc sancto opere remissior esse non velit quam tantam dignitatem decet; meminerit se omnium

Ezért azt gondoltuk, úgy lehet ragyogóan sikeres uralkodásunk kezdete, ha gondoskodunk általában mindenki nyugalmáról, s ha a hit pajzsától megerősítve fegyvert ragadunk, hogy a keresztény hit közös ügyéért az álnok török ellenség ellen forgassuk azt. Az pedig, noha a korábbi összecsapásban ereje megtört és csúfosan megfutamodott, mégis – nem kevésbé a győzelem reményében, mint a kapott seb megbosszulása végett – úgy döntött, hogy újra próbára teszi hadiszerencsését. Ég a vágytól, hogy másokat maga alá gyűrjön és megszerezze a hatalmat Európa fölött, ezért nem tudjuk, vajon hitünkért vagy hatalmunkért kell-e inkább küzdenünk. Hiszen most is, a háború próbája előtt, erejében bízva, közvetlenül a kapuk előtt itt van a hit üldözője, minden nap közelebb jön, a miénkből rabol, a miénkből fosztogat, karddal tör az ország lakói és otthonaik ellen, s végül a hívek legyilkolásával és vérével tölt be mindent, a keresztény név gyalázatára. Mi pedig, mivel jól tudjuk, hogy az emberek ereje semmi a Mindenható Istené ellen, reményünket Belé helyezzük, Aki nem hagyja el a Benne bízókat.

Egyébként pedig, nehogy alábbvalóknak tűnjünk atyánk vitézségénél, úgy határozunk, hogy az ő nyomaiba lépünk, aki nemrég a tengeri és szárazföldi csatában egyaránt legyőzött ellenséget arra kényszerítette, hogy sietve visszakotródjon saját hazájába. Van is pedig atyánk vitézségének követésére buzdító tanácsadónk, Juan de Carvajal bíboros, pápai követ, nagyon megfontolt és minden erényben kimagasló férfiú, aki nap mint nap biztat minket e vállalkozásra, melynél hasznosabb, melynél dicsőségesebb egy sem lehet; bizonygatja, hogy ha e ragyogó hadjáratához vezérnek ajánlkozunk, a katolikus fejedelmek, akikre a hit e terhe nem kevésbé tartozik, a fenyegető veszedelmekre emlékezve bőségesen nyújtanak majd erősítést. S noha Királyságunk alattvalóinak mindmáig sosem volt nyugta a fegyverektől, hanem naponta a legveszedelmesebb harcokba bonyolódtak: mégis annyival készségesebb és buzgóbb lélekkel vállaljuk fel ezt a dolgot, amennyivel reméljük, hogy maguk a fejedelmek segítik e közügyet. Itt van pedig nekünk egy ekkora háború vezetésére apai nagybátyánk, Királyságunk kormányzója, Szilágyi Mihály, aki hadügyekben rendkívül tapasztalt; ő ugyanis atyánk alatt katonáskodva gyermekkorától fogva mindmáig a háború minden fáradságát és (...) igen bátran viselte, és eljövendő nagyságát vitézségének bizonyítékai már akkor előrevetítették.

Ezért hát, mivel e mostani idő további késlekedést nem tűrhet a keresztény nép végveszélye nélkül, s mivel rossz, nagy veszedelmekkel teli idők járnak,

fideliū defendendorū caput, preterea defensorem ab eo constitutam pro quo multi sanguinem fuderant, aut vitam maxima cum gloria posuere. Ferat igitur diu expectatum opportunum presidium. Hortetur reliquos principes catholicos ad obviandum crucis inimicis, ut de cetero cum effectu auxilium prestant; non enim pollicitis auxiliis, sed in conspectu radiantibus armis terrentur hostes.

Turcus enim, contemptu paucitatis, nos aggredi conatur, qui dum ulcisci iniurias nititur, timendum est, ne nos principium cladis cristiane faciat; quod ne eveniat rem etiam nostram cum periculo fideliū curare decet; eandem enim belli causam reliquis fidelibus cum hoste atque nobis esse. Et certe quanto minus eius impetus propulsabitur, tanto illum maiora munimenta et receptacula belli futuri habiturum.

Datum Bude, 14. Aprilis.

Az irat élen: Exemplum litterarum serenissimi domini regis Hungarie ad serenissimum dominum Romanorum imperatorem.

1458. augusztus 7. (MKL I 5)

III. Callixtus pápának

Beatissime pater, domine noster clementissime.

Scimus paterne virtutis imitande vestigia nobis tamquam hereditatem esse relictam, qui si remissiores essemus, quam nostra dignitas postulat, memoria tamen rerum gestarum genitoris nos in animos viriles excitaret. Non aliter, quam ut imperatores instructa acie facere solent, quamquam paratissimos milites ad preliandum vident, tamen eos adhortantur: sic nos paterna virtus, licet ardentes et erectos, cohortatur ad tuendam libertatem Christianorum et dignitatem recuperandam, maxime quod cum eo hoste nobis certamen est, quocum nonnisi fuso sanguine bella dirimi possunt.

kérjük Felségeteket, hogy e szent ügyben ne legyen engedékenyebb, mint ahogy az nagy méltóságához illik; emlékezzék rá, hogy minden védelemre szoruló hívő feje, továbbá, hogy Az állította védelmezőnek, akiért már sokan ontották vérüket vagy áldozták életüket a legnagyobb dicsőséggel. Hozza hát a már régóta várt, alkalmas segítséget! Biztassa a többi katolikus uralkodót, hogy álljanak a Kereszt ellenségeinek útjába, hogy a többi dologban is nyújtsanak hathatós segítséget, éspedig nem ígérgetett segédcsapatokkal, hanem a villódzó fegyverek látványával ijesszék el az ellenséget.

A török ugyanis, lenézve csekély létszámunkat, minket próbál megtámadni; s míg megbosszulni törekszik a jogtalanságokat, félő, hogy mi leszünk a kereszténység pusztulásának kezdete. Hogy ez ne történjék meg, úgy illő, hogy a mi államunk is törődjön a hívők veszedelmével; a háborúság oka ugyanis ezzel az ellenséggel ugyanaz a többi hívő és a mi számunkra, és bizonyos, hogy minél kevésbé verik vissza rohamát, annál nagyobb muníciója és tartaléka lesz az eljövendő háborúra. Kelt Budán, április 14-én.

Az irat élén: Magyarország felséges királyának a felséges római császárhoz intézett levelének példánya.

1458. augusztus 7. (MKL I 5)

III. Callixtus pápának

Szentséges Atya, kegyelmes Urunk!

Tudjuk, hogy atyánk vitézségének követendő nyomai mintegy örökségül maradtak ránk, és ha gyengébbek lennénk, mint amit méltóságunk megkövetel, atyánk tetteinek emlékezete mégis a bátor lelkek közé emel bennünket. Nincs ez másképp, mint ahogy a hadvezérek szoktak tenni a csatarend felállítását után: bár a katonákat a lehető legharcakészebbnek látják, mégis buzdítják őket: így lelkesít minket – pedig amúgy is tűzben égünk és harcra készen állunk – atyánk vitézsége a keresztények szabadságának biztosítására és méltóságuk visszaszerzésére, különösen, hogy azzal az ellenséggel van nekünk is harcunk, akivel a háborúságot berekeszteni csak vérontással lehet.

Atque ut beatitudo vestra virtutem paternam pectori nostro altissimis fixam radicibus cognoscat, atque nulla unquam vi labefactari dimoverique loco intelligat; quantum cura, labore, auctoritate, consilio eniti efficereque possumus, nihil pretermittimus, quod ad propagandam fidem pertinere arbitramur, extimantes summo Deo pro amplissimis in nos beneficiis nihil jure negari posse.

Quamobrem nuper, ut delusam errore Bohemiam ad vere fidei cursum reducere possemus, duos ex episcopis regni nostri, pro coronatione ducis ideo misimus, Jauriensem et Waciensem, optimi animi, summi consilii, singularis scientie viros, qui omnibus negotiis non interfuerunt solum, sed etiam pfeuerunt. Quis ergo animus regi Bohemie, que mens, que voluntas apostolice sedis colende, beatitudo vestra accipiet ex litteris presentibus inclusis, sedis apostolice legati sigillo consignatis, testificandi gratia beatitudini vestre missis. Quod si rege, ut speramus, potiri dabitur, non dubium, quin reliqua quoque multitudine ex sententia facile potiemur.

Hoc sanctitati vestre scribere voluimus, quam tantis ceptis eque, atque nos, letari non ambigimus. Cui nos suppliciter commendamus.

Datum Bude, VII. die Augusti 1458. Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Matthias Dei gratia rex Ungarie etc.

1459. május 20. (MKL I 6) **Francesco Sforza milánói hercegnek**

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. Illustrissimo principi domino Francisco duci Mediolani amico nostro carissimo salutem et prosperos ad vota successus.

Illustrissime princeps.

Misimus de mandato sanctissimi domini nostri summi pontificis ad dietam per sanctitatem suam indictam, oratores nostros, fideles et devotos reverendos

Így hát, hogy Szentségetek megtudja: atyánk vitézsége szívünk legmélyén gyökerezik, és megértse, hogy semmiféle erő azt el nem sorvaszthatja és helyéből ki nem fordíthatja, amennyire csak gonddal, fáradozással, tekintéllyel, tervezéssel arra törekedni lehet, s azt elérni tudjuk, semmit sem mulasztunk el, amiről azt gondoljuk, hogy érinti a hit terjesztését, mivel úgy véljük, a hatalmas Istentől semmi jogon nem tagadhatjuk meg ezt irántunk tanúsított bőséges jó-téteményeiért.

Ezért a minap, hogy a tévelygéstől becsapott Csehországot az igaz hit útjára visszavezethessük, Királyságunk püspökei közül kettőt, a győrit¹ és a vácit² elküldtünk a herceg megkoronázására: tiszta szándékú, nagy bölcsességű, páratlan tudású férfúkat, akik nem csak részt vettek minden cselekményben, hanem azok élén is álltak. Hogy tehát mi Csehország királyának szándéka, mi az elhatározása, és mi az akarata az Apostoli Szék tisztelete terén, tudja meg Szentségetek abból a - jelen levelünkhöz csatolt - levélből, melyet tanúság gyanánt küldünk Szentségeteknek az Apostoli Szék követének pecsétjével megjelölve. És ha, mint reméljük, megadatik megnyerni a királyt, nem kétséges, hogy könnyen megnyerjük majd a többi sokaságot is óhajunk szerint.

Azért akartuk ezt megírni Szentségeteknek, mert nem kételkedünk benne, hogy ugyanúgy örvendezik az ilyen ígéretes kezdeten, mint mi, akik alázatosan ajánljuk magunkat.

Kelt Budán, 1458. augusztus 7-én. Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország királya stb.

1459. május 20. (MKL I 6) **Francesco Sforza milánói hercegnek**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük a méltóságos Francesco milánói herceg úrnak, kedves barátunknak.

Nagyságos fejedelem!

Szentséges urunk, a pápa megbízásából elküldtük az Öszentsége által meghirdetett gyűlésre szószólóinkat, a hű és jámbor, Krisztusban tisztelendő Albert

in Christo patres dominum Albertum Czanadiensem ac Franciscum Corbaviensem ecclesiarum episcopos, nec non spectabilem ac magnificum Stefanum de Frangapani, Segne, Veglie et Modrusie comitem ac venerabilem et egregium dominum Simonem de Thervisio decretorum doctorem lectorem Strigoniensem, subdiaconum domini pape; et commisimus eisdem, ut etiam ad illustrissimam dominationem vestram se conferant, certas res quas nos eis imposuimus eidem illustrissime dominationi vestre relaturi.

Quamobrem ipsos oratores nostros illustrissime dominationi vestre commendatos facimus et rogamus, ut eos debito favore acceptos digna benevolentia audire et iis que nostri parte retulerint, plenam fidem prestare dignetur. Illustrissima dominatio vestra ut pro voto valeat vehementer optamus. Datum Bude, XX. die mensis Maii, anno domini MCCCCLIX.

Külcím: Illustrissimo principi domino Francisco Sfortia duci Mediolani amico nostro.

1459. július 29. (MKL I 7)

Podjebrád György cseh királynak

Mathias dei gratia etc. serenissimo principi domino Georgio regi Bohemie etc. patri carissimo, salutem et prosperos ad vota successus.

Intimantibus nobis fidelibus nostris, reverendo in Christo patre domino Johanne episcopo Waradiensi et magnifico Oswaldo de Rosgon, magistro agazonum nostrorum, oratoribus nostris, intelleximus vestram serenitatem inter nos et Fridericum Romanorum imperatorem mediare et tractatui pacis operam dare velle.

Serenissime princeps, ea res nobis grata fuit et bene placet, ea in re prefatis oratoribus nostris plenum mandatum dedimus tractandi, disponendi et concludendi cum prefato imperatore et ea omnia faciendi, que nos ipsi faceremus, si tractatibus huiusmodi personaliter interesse possemus. Rogamus ergo serenitatem vestram diligenter, quatenus placeat eidem in tractatibus huiusmodi mediare, eisdem operam dare et ea facere, que nostro honori et statui ac comodo regni nostri conducere videbuntur eidem. Faciet

csanádi és Ferenc korbáviai püspök urakat, valamint tekintetes és nagyságos Frangepán István zenggi, vegliai és modruszi grófot, illetve tisztelendő és vitézlő Trevisói Simon urat, a kánonjog doktorát, esztergomi olvasókanonokot, a pápa úr szubdiakónusát; és megbíztuk őket, hogy menjenek el méltóságos Uraságtokhoz is, beszámolni bizonyos dolgokról, melyekkel megbíztuk őket.

Ezért hát beajánljuk e szószólókat méltóságos Uraságtoknak és kérjük, hogy méltóztasson őket a kellő szívélyességgel fogadva méltó jóindulattal meghallgatni és azoknak, amit részünkről előadnak, teljes mértékben hitelt adni. Nagyon kívánjuk, hogy méltóságos Uraságtok egészsége kívánságának megfelelően szolgáljon.

Kelt Budán, május hó 20. napján, az Úr 1459. évében.

Külcím: Barátunknak, a méltóságos Francesco Sforza milánói herceg úrnak.

1459. július 29. (MKL I 7)

Podjebrád György cseh királynak

Mátyás, Isten kegyelméből stb. üdvözetét és vállalkozásaihoz jókívánságát küldi a kegyelmes György fejedelemnek, Csehország királyának stb., kedves atyjának.

Híveink, a Krisztusban tisztelendő János váradi püspök és nagyságos Rozgonyi Oszvald főlovászmesterünk, szószólóink közléséből megtudtuk, hogy Felségetek szeretne köztünk és Frigyes római császár között közvetíteni és a béketárgyalásokhoz segítséget nyújtani.

Felséges fejedelem! E dolog nekünk kedvünkre való volt és igen tetszik, s e szószólóinknak teljeskörű megbízást adtunk az ez ügyben való tárgyalásra, rendelkezésre és döntéshozatalra a császárral, s hogy megtegyék mindazt, miket mi magunk tennénk, ha az ilyesféle tárgyalásokon személyesen jelen lehetnénk. Buzgón kérjük tehát Felségeteket, hogy legyen kedves ezeken a tárgyalásokon közvetíteni, nekik segítséget nyújtani és megtenni mindazt, ami a mi tisztégünkhöz és rangunkhoz illőnek, illetve országunk javára szolgálónak látszik

serenitas vestra in eo rem nobis gratam et condignam honori suo.

Datum Bude, die dominico proximo post festum beati Jacobi apostoli, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono.

Ad mandatum domini regis Nicolaus Bodo prepositus Albensis vicecancellarius.

1460. március 23. (MKL I 8)

Az itáliai fejedelmeknek és városoknak

Mathias Dei gratie rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. universis et singulis orthodoxe fidei principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, antianis, prioribus, iudicibus, ac civitatum et communitatum rectoribus, presentes visuris vel auditoris, salutem ac prosperos ad vota successus.

Nos qui dominum laudare jubemur per prophetam in sanctis eius, dignum et recte rationi immo debitum esse arbitramur, ut laudemus pro nostro possibilitatis modulo specialiori quadam devotione omnipotentem Deum in iis, que operari dignatus est.

Maxime temporibus nostris in hac nostra etate per servum suum bone memorie fratrem Joannem de Capistrano ordinis fratrum minorum de observantia nuncupatorum, quem veluti mundissimum et integerrime vite speculum et virum sanctissime conversationis ipse Deus gloriosus pro nostra et regni nostri gloria tanquam alterum quendam apostolum nobis dono dedit. Nam vir iste beatus, natale solum deserens, dum pro colligendis animabus diversas mundi plagas, seminans ubique tam ferventissime quam devote verbum Dei, perlustrare statuisset, post multas sancte predicationis sudores tandem divino nutu, ut non ambigimus, seipsum contulit in hoc regnum, cuius maximam partem in animi sui potius quam corporis robore tenuit, ipse tanquam robustissimus juvenis circumvit predicans ubique sine intermissione, docens de regno Dei.

Et quia id quod docuit verbo, monstravit exemplo, vitaeque eius et conversatio non discrepavit a doctrina eius, statim in ipso suo ingressu eius sanctitatis fama diversas implevit partes dicti regni nostri, et tam desiderabilis

majd. Ezzel Felségetek számunkra kedves és tisztségéhez méltó dolgot cselekszik majd.

Kelt Budán, a Szent Jakab apostol ünnepe utáni első vasárnapon, az Úr 1459. évében.

Király urunk parancsára Bodó Miklós fehérvári prépost, alkancellár.

1460. március 23. (MKL I 8)

Az itáliai fejedelmeknek és városoknak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözlétét és vállalkozásaihoz jókívánságát küldi az összes és minden egyes igazhitű fejedelemnek, hercegnek, örgrófnak, grófnak, a véneknek, előljáróknak, a bírácoknak, valamint a városok és közösségek vezetőinek, akik csak látják vagy hallják majd ezt.

Mi, akiket arra szólít fel zsoldárosa,³ hogy dicsérjük az Urat az Ő szentélyében, méltónak és indokoltnak, sőt, kötelességünknek gondoljuk, hogy a lehetőségeink engedte módon valamilyen különlegesebb odaadással dicsőítsük a mindenható Istent azokban a dolgokban, melyekben munkálkodni méltóztattott.

Tette pedig ezt a mi időnkben, épp a mi korunkban leginkább szolgálja, a jó emlékezetű Kapisztrán János obszerváns minorita fráteren keresztül, akit maga a dicsőséges Isten adott nekünk ajándékkul, mint a feddhetetlen élet tükörét és szentéletű férfiút a mi és országunk dicsőségére, mintegy új apostolként. E szent férfiú ugyanis, elhagyva szülőföldjét, amikor elhatározta, hogy bejárja a különböző égtájakat azért, hogy megnyerje magának a lelkeket, mindenhol lánglelkűen és elhivatottan hintve el Isten ígését, miután a szent prédikációkban sokat fáradozott, Isten jóváhagyásával – ebben nem kételkedünk – végül eljött országunkba, melynek legnagyobb részét inkább lelke, mint teste erejével nyerte meg: ugyanis – mintha ereje teljében levő ifjú lenne – szakadatlanul körbejárt,⁴ mindenhol tanítva Isten országáról.

S mivel azt, amit szavával tanított, példájával is bemutatta, élete és viselkedése pedig nem ütött el tanításától, szentségének híre mindjárt érkezésekor

ab omnibus habebatur, ut beatissimum se putaret, qui eum aut videre, vel ipsius colloquio consolari potuisset. Tanta continue de diversis ipsius regni nostri partibus confluebat ad eum non solum populi, verum etiam prelatorum et baronum ac nobilium multitudo, ut cum proponeret ipsis verbum Dei non eos nisi campestris vel latissima platee planities capere valebat; omnes enim qui habebant infirmos, ducebant illos ad eum, prout plurimi fideles nostri multos, qui taliter ducti fuerant, recepta [e] gratia sanitatis, ad propria cum letitia remeasse testantur. Sed vir iste hec et similia non suis sed beatissimi Bernardini, cuius ipse biretum et sanctas reliquias secum portabat et super infirmorum capita ponebat, meritis, ob odium vane glorie, cuius pulveribus fedari abnuebat, adscribere pro sua humilitate solebat. Non defuit huic viro fervens desiderium martyrii in suo sanguine lucrandi, si non defuisset persecutor qui in eius sanguinem seivire voluisset, vel permissione divina potuisset. Sancte crucis signum a reverendissimo Joanne cardinali Sancti Angeli, sancte sedis apostolice legato, suscepit, quo suscepto crucesignatus ipse crucem predicare cepit, ut parvo temporis spatio magnam crucesignatorum multitudinem sua predicatione conquisivit, illorumque animos ad excipiendum formidandum valde seivissimorum Turcarum, inimicorum crucis Christi impetum non solum audaces, verum etiam ut leones impetuosisse irruentes in predam audentes fecit.

Et cum castrum finitimum dicti regni Nandoralbam Turcarum maxima multitudo infinitis pixidibus ac bombardis et omnibus ingeniis bellicis, que ad expugnandum ipsum castrum infidelium astutie potuerunt excogitare, illic coniectis obsedisset, cum illustri principe pie memorie nostro domino et genitore Joanne de Hunyad, ipse beatus pater pro fide catholica mori paratus, in ipsum castrum tam valide obsessum cum crucesignatis utrumque introivit. Jam ex ea parte, qua bellum tam atrox acrius infervuerat, murus exterioris castris per ingenia bellica destructus sic terre adequabatur, fossata quoque ita repleta erant, ut libere introitus et exitus Turcis pateret, jamque in ipsa externa planicie castris bis pugna commissa fuerat, cum exercitus Christi ad exhortationem beati viri, in acclamatione nominis Jesu, quod bellicum ac militare signum ab ipso beato viro susceperat in bello, acclamando audacter, et in maximo animi potius quam virium robore, fide magis pugnaturus quam ferro, irruit in hostes; tum ipse

betöltötte országunk különböző szegleteit, s mindenki annyira sóvárgott utána, hogy igen boldognak tartotta magát, aki csak láthatta, vagy vele beszélgetve lelthette meg vigaszát. Országunk különböző tájairól folyamatosan akkora tömegben tódult hozzá nem csak a nép, hanem a főpapok, főurak és nemesek is, hogy mikor hirdette nekik Isten ígését, csak mezők vagy tágas közterek tudták befogadni őket; mindenki ugyanis, akinek betegek voltak, odavezette őket hozzá, s igen sok hívünk tanúsítja, hogy számosan, akiket így vittek hozzá, visszanyert egészségük felett örvendezve tértek haza. Ám e férfiú alázatossága miatt ezeket és a hasonló dolgokat nem a maga, hanem Szent Bernardin – akinek birétumát és szent ereklyéit magánál tartotta és a betegek feje fölé helyezte – érdemének szokta tulajdonítani, mert gyűlölte a hiábavaló dicsőséget, és nem hagyta, hogy annak pora beszennyezze. Nem hiányzott e férfiúból a forró vágy, hogy saját vére árán harcolja ki a mártíromságot – csak lett volna üldöző, aki az ő vérében akart volna tobzódni, s isteni jóváhagyással meg is tehetné volna. A szent kereszt jelét főtisztelendő Juan de Carvajal bíborostól, az Apostoli Szent-szék követétől vette át; s miután átvette, maga is keresztesként kezdte hirdetni a keresztet, olyannyira, hogy rövid idő alatt keresztesek nagy tömegét nyerte meg igehirdetésével, és lelküket az igen ádáz törökök, Krisztus keresztjének ellen-ségei félelmetes rohamának fogadására nem csak felbátorította, hanem olyan merészekké tette őket, mint a zsákmányukra vadul rárontó oroslánok.

S amikor országunk végvárát, Nándorfehérvárt ostromolta a török roppant sokasággal, összevonva oda számtalan puskát, ágyút és minden ostromgépet, amit csak a hitetlenek ravaszága ki tudott gondolni a vár elfoglalására, a híres fejedelemmel és kegyes emlékezetű apánkkal, Hunyadi Jánossal együtt maga a szentéletű atya is az erősen ostromlott várba ment keresztesei élén, készen arra, hogy meghaljon a katolikus hitért. S már arról az oldalról, ahol a szörnyű küzdelem hevesebben forrongott, a külső várfalat annyira a földdel tették egyenlővé az ostromgépek, s az árkokat is annyira feltöltötték, hogy szabad ki-bejárás nyílt a töröknek, s már két ütközet is közvetlenül a vár előtti síkon zajlott le, amikor a szent férfiú buzdítására Krisztus serege, Jézus nevét kiáltva – amelyet mint hadijelvényt kapott magától a szent férfiútól, hogy azt kiáltsa elszántan a háborúban –, rárontott az ellenségre, hogy inkább teljes lelki, mint fizikai erejével, inkább hitével, semmint kardjával küzdjön meg vele. A szentéletű János

beatus Joannes stans in loco eminentiori, ut in omnibus manibus Christi miles pugnaret, omnes ad pugnam sua exhortatione valenter pugnare provocabat.

Quid immoror? Post multos tam acerrimi belli sudores contritus exercitus satane a facie militum Christi versus in fugam cum magna ignominia, post ingentem stragem, relictis omnibus pixidibus, bombardis, machinis et aliis bellicis ingeniis, confusus nocte recessit. Parta ergo tandem gloriosa contra hostes victoria, ab inermi populo Christi, si inermem dicamus populum quem Christi fides preclare armaverat, castrum ipsum liberum evasit ab hostibus. Hanc victoriam tam insignem meritis ipsius beati viri adscribendam quis dubitet?

Postremo vir plenus bonis operibus pro hac transitoria et caduca, vitam accepit, ut non ambigimus, sine fine mansuram, animam celo, corpus terre commendans. Post cuius felicem transitum infinita illa miracula et prodigia que ad invocationem nominis ipsius beati Joannis et ad eius sepulcrum delatis, vel saltem votum aliquot pro ipsius honore emissum, langvidis etiam usque modo, prout nonnullorum fidelium nostrorum fida testimonia nos faciunt certiores, ad declarandum sui famuli meritum et gloriam operari non cessat omnipotens Deus, clare demonstrat sanctissimam ipsius beati viri animam in sanctorum collegium assumptam letitia perfusam sempiterna.

Et quia dignum arbitrati sumus illum ab omnibus honorari in terris, quem omnipotens sic exaltavit in coelis, post felicem nostram electionem ad apicem regie dignitatis divinitus factam, nobis semper precipue cure fuit ut pro tanti et tam integerrime vite viri canonizatione apud sanctissimum dominum nostrum instaremus; quod et indubie fecissemus, si disturbia regni nostri quibus illud hactenus diversimode quassatum extitit, nos ab hoc sancto proposito non impedivissent. Curamus dictis disturbiiis finem imponere, quo Domino concedente, pro eiusdem beati viri canonizatione, ut est in proposito, omnino instemus.

Hortamur autem vos o christiani Italie principes, ut huic sanctissime rei velitis esse tanto favorabiliores, quanto sedi apostolice estis propinquiores. Datum Bude, hac die 22. mensis Martii, anno domini 1460.

A levél élen: Capistranum a vite sanctimonia commendat et hortatur ad procurandam apotheosin.

pedig ekkor egy magaslatra állva erősen buzdított mindenkit a csatában való vitézkedésre, hogy minden csapatban Krisztus katonája harcoljon.

Minek húznám az időt ezzel? A rendkívül ádáz háború sok fáradságtól megtört sátáni sereg nagy gyalázzal megfutamodott Krisztus katonái elől, és a nagy vereség után, hátrahagyva az összes puskát, ágyút, ostrom- és hadigépet, éjjel, fejvesztve távozott. Megszerezte végül tehát az ellenséggel szemben a dicső győzelmet Krisztus fegyvertelen népe, ha fegyvertelennek mondhatjuk azt a népet, melyet a Krisztusban való hit ragyogóan felfegyverzett: a vár megszabadult az ellenségtől. Ki habozna ezt a jeles győzelmet a szentéletű férfiú érdemének tudni be?

Végül pedig e jótettekben bővelkedő férfiú ezen átmeneti és esendő élet helyett - nincs kétségünk - vég nélkül megmaradót kapott, lelkét az égre, testét a földre bízva. Boldog átköltözése után az a rengeteg csoda és jel, mely mostanáig a szentéletű János nevének segítségül hívására és a sírjához vitt (vagy legalább a tiszteletére valami fogadalmat tett) betegekkel történt, valamint jó néhány hívrünk megbízható tanúsága meggyőztek minket arról, hogy a mindenható Isten nem szűnik szolgálja érdemén és dicsőségén munkálkodni, és világosan jelzi, hogy az áldott férfiú legszentebb lelkét, miután a szentek közösségébe befogadták, már örök boldogság hatja át.

S mivel úgy gondoljuk, méltó, hogy minden földön tiszteljék azt, akit a Mindenható így felmagasztalt a mennyekben, mióta Isten segítségével szerencsésen megválasztottak minket a királyi méltóság magaslatára, mindig különös gondunk volt arra, hogy e nagy és szentéletű férfiú szentté avatását sürgezzük szentséges urunknál; s ezt kétségtelenül meg is tettünk volna, ha e szent elhatározásunkban nem akadályoztak volna meg minket országunk viszontagságai, melyek mindeddig különféle megrázkódtatásokat okoztak. Gondoskodunk róla, hogy véget vessünk az említett zavargásoknak; s ha az Úr megengedi ezt, feltétlenül sürgetni fogjuk, amint elhatározásunk, az áldott férfiú szentté avatását.

Biztatunk tehát titeket, ó, Itália keresztény fejedelmei, hogy szíveskedjete e szent dolgot annyival inkább támogatni, amennyivel közelebb vagytok az Apostoli Székhez. Kelt Budán, március 22. napján, az Úr 1460. évében.

A levél élén: Ajánlja Kapisztránt életszentsége miatt, és buzdít szentté magasztosítására.

1461. május 28. (MKL I 9)**Albert ausztriai főhercegnek**

Mathias Dei gratia etc. Illustri principi domino Alberto, archiduci Austrie etc. fratri nostro carissimo, salutem et prosperos ad vota successus.

Illustis princeps, frater noster carissime.

Victi precibus et creberrimis rogatibus reverendissimi in Christo patris domini Johannis cardinalis Sancti Angeli apostolice sedis legati de latere, ne apostolice sedi minus obedientes vel non amatores pacis videremur vel judicaremur, propter reverentiam eiusdem sedis apostolice, consensimus tandem, ut inter dominum Fridericum Romanorum imperatorem et nostram maiestatem in civitate Jauriensi una dieta quintodecimo die festi sacratissimi corporis Christi nunc venturi, per ambasiatores utriusque nostrum, pro habendis tractatibus, teneatur.

Cum autem nos non velimus sine scitu vestro et presentia oratorum vestrorum quidquam cum eodem domino imperatore concludere, igitur fraternitatem vestram rogamus, quatenus in dictum locum ad terminum prefatum mittatis oratores vestros, qui pariter cum ambasiatoribus nostris, quos abhinc ex prelatibus et baronibus nostris mitemus, simul constituti, si que tractanda vel concludenda eis cum eodem domino imperatore videbuntur, communiter tractent et concludant.

Valeat fraternitas vestra ad vota sua feliciter. Datum Bude, feria quinta proxima ante festum sancte et individue Trinitatis, anno millesimo CCCCo sexagesimo primo.

Ad mandatum domini regis Nicolaus Bodo prepositus Albensis cancellarius.

1461. augusztus 19. (MKL I 10)**Podjebrád György cseh királynak**

Mathias, Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. serenissimo principi domino Georgio, eadem gratia regi Boemie etc., patri et fratri nostro carissimo, salutem et prosperos ad vota successus.

1461. május 28. (MKL I 9)

Albert ausztriai főhercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből stb. üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük a méltóságos Albert fejedelemnek, Ausztria főhercegének stb., kedves fivérünknek.

Méltóságos fejedelem, kedves fivérünk!

Meggyőzve a Krisztusban főtisztelendő Juan de Carvajal bíboros úr, az Apostoli Szék oldalkövetének kéréseitől és sűrű kéréseitől, hogy ne tünjék úgy, illetve ne ítéljenek meg minket olyanként, mint akik kevésbé engedelmesek az Apostoli Széknek, vagy nem szeretik a békét, az Apostoli Szék iránti tiszteletből beleegyeztünk végül, hogy Frigyes római császár és a mi felségünk között, mindkét fél követei révén Győr városában tanácskozást tartsunk az Úrnapja most közeledő szent ünnepére következő tizenötödik napon.

Mivel pedig mi nem szeretnénk tudtotok és szószólóitok jelenléte nélkül bármit is határozni a császárral, ezért hát kérjük Fivérségteket, hogy küldje el szószólóit az említett helyre a mondott időben, hogy a mi követeinkkel együtt megjelenve, akiket főpapjaink és főuraink közül innen küldünk majd, közösen tárgyaljanak és határozzanak a császárral, amit csak megtárgyalni és határozni jónak látnak.

Terveihez jó egészséget kívánunk Fivérségteknek! Kelt Budán, a szent és oszthatatlan Háromság ünnepe előtti csütörtökön, 1461-ben.

A király úr parancsára Bodó Miklós fehérvári prépost, kancellár.

1461. augusztus 19. (MKL I 10)

Podjebrád György cseh királynak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük a felséges György fejedelemnek, ugyanezen kegyelemből Csehország királyának stb., atyánknak és kedves fivérünknek.

Serenissime princeps.

Miserat fraternitas vestra preteritis diebus nobilem Boritha, marescallum suum, ad maiestatem nostram in civitatem nostram Budensem, sed cum jam nos ab illa civitate longe aberamus, maiestati nostre intimata fraternitatis vestre explanare non valuit.

Tandem informati fuimus per certos fideles prelatos et barones nostros, quod optabat ipsa fraternitas vestra, ut ad dietam illam, que inter serenissimum principem dominum Fridericum, imperatorem Romanorum, et fraternitatem vestram tunc in certo termino teneri debebat, etiam nos oratores nostros cum plena et firma facultate mitteremus. Nos vero statim intellecta voluntate ipsius fraternitatis vestre, prout etiam superioribus diebus ipsi fraternitati vestre intimavimus, certos fideles nostros in ipsam dietam elegimus, qui iam ituri erant ad eandem, sed tamen audita dilatione ipsius diete in huiusmodi dietam dictos oratores nostros mittere postposuimus.

Unde rogamus ipsam fraternitatem vestram diligenter, quatenus, si qui tractatus et colloquutiones inter ipsum dominum imperatorem et eandem fraternitatem vestram deinceps fierent, maiestati nostre notificare ac etiam in aliis pro honore et utilitate maiestatis nostre ita agere velit fraternitas vestra prenotata, prout in ea summe confidimus.

Datum in Dyosgior feria quarta proxima post festum Assumptionis beate Marie virginis anno Domini Mo CCCCo LXIo.

Ad mandatum domini regis Nicolaus Bodo prepositus Albensis cancellarius.

1461. szeptember 14. (MKL I 11)
Podjebrád György cseh királynak

Mathias, Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. serenissimo principi domino Georgio, eadem gratia regi Bohemie et marchioni Moravie etc. patri et fratri nostro carissimo, salutem et omnis boni incrementum.

Serenissime princeps, frater carissime.

Felséges fejedelem!

Elküldte Fivérségtek felségünkhöz az elmúlt napokban marsallját, a nemes Borithát Buda városunkba, ám mivel mi már igen távol voltunk a várostól, nem sikerült előadnia felségünknek Fivérünk rendelkezéseit.

Végül bizonyos főpap és főúr híveinktől megtudtuk, hogy Fivérségtek azt kívánta, küldjük el mi is szószólóinkat teljes és egyértelmű felhatalmazásunkkal arra a gyűlésre, amelyet a felséges Frigyes fejedelem és római császár, illetve Fivérségtek között kellett megtartani egy bizonyos időpontban. Mi pedig, amint értesültünk Fivérségtek akaratáról – miként ezt az elmúlt napokban tudattuk is Fivérségtekkel – kiválasztottuk bizonyos híveinket e tanácskozásra, akik már indulóban is voltak, ám miután hallottunk a tanácskozás elhalasztásáról, szószólóink odaküldését is későbbre hagytuk.

Ezért erősen kérjük Fivérségteket, hogy ha ezután valamilyen tárgyalások és megbeszélések lennének a császár és Fivérségtek között, szíveskedjék arról felségünket értesíteni, és egyebekben is felségünk méltósága és haszna érdekében eljárni, amint ebben erősen bízunk is.

Kelt Diósgyőrött, a Boldogságos Szűz Mária mennybevitelének ünnepe utáni szerdán, az Úr 1461. évében.

Király urunk parancsára. Bodó Miklós fehérvári prépost, kancellár.

1461. szeptember 14. (MKL I 11) **Podjebrád György cseh királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük György fejedelemnek, ugyanezen kegyelemből Csehország királyának és morva őrgrófnak stb., atyánknak és kedves fivérünknek.

Felséges fejedelem, drága fivérem!

Cum pridem Agrie receptis litteris serenitatis vestre respondere pararemus, eisdem, in quibus scribebatis, quod intelligeretis bonam mentem serenissimi domini imperatoris Romanorum ad pacem et concordiam nobiscum et cum illustrissimo principe domino Alberto archiduce Austrie, fratre suo, tractandam, et quod rescriberemus vobis, si res nostras cum eodem imperatore per medium fraternitatis vestre tractare et ad effectum usque perducere vellemus; interea rumore ad nos deferente intelleximus, quod idem Albertus archidux se cum imperatore per medium fraternitatis vestre composuerit et solutis castris a campo recesserit, similiter hec copie nostre, quas in subsidium eiusdem archiducis miseramus, e campo discesserint.

Mirati sumus satis hoc audito ea potissimum ratione, quod et fraternitas vestra responsum, quod petierit a nobis, non expectarit, et ipse Albertus archidux cum imperatore sine nobis qualemcumque intelligentiam susceperit. Qualis hec intelligentia facta sit nobis [sic], nescimus; hoc scimus, quod mandatum tractande pacis seu etiam treugarum cum imperatore neque nostris, quos in auxilium dicti archiducis miseramus, neque quibuspiam aliis usque in hodiernum diem hac vice dedisse meminimus.

Auget etiam admirationem nostram, quod idem nostri nihil hactenus, neque de discessu eorum neque de huiusmodi intelligentia cum imperatore scripsere. Veremur igitur, quod hec ipsa intelligentia talis sit, qualem imperator optare solitus est, quotiens serenissimo principi quondam domino Ladislao regi, predecessori nostro, in petitionibus justis suis reluctatus est. Vestra fraternitas non ignorat, quotiens genitorem nostrum felicis recordationis frustrata spe deduxit, quotiens et nos pulsati ab eo, nunc per fraternitatis vestre nunc per aliorum media, pacem cum eo habere quesivimus; fraternitas vestra non ignara omnium est. Sed nichil aliud unquam apud eum consequi potuimus, nisi ut apparatus nostros et provisiones, quos contra eum ad prosecutionem justitiae nostre institutos sentiebat, arte quadam sua solita colluderet et frustraret effectum (sic). Id et modo actum esse credimus. Verum quidquid factum sit, nos scire expedit.

Rogamus igitur fraternitatem vestram, ut de his rebus omnibus, que inter imperatorem et ipsum archiducem Albertum acta sunt vel etiam si nichil finaliter conclusum est, et que sit intentio et voluntas imperatoris in his rebus

Amikor, még Egerben kézhez kapva Felsőgetek levelét, válaszolni készülünk (ugyanarra a levélre, amelyben azt írtátok, hogy értesültetek a jóindulatról, mellyel a felséges római császár úr a köztünk és fivére, a felséges Albert herceg úr, Ausztria főhercege között tárgyalás alatt levő békét és megállapodást figyeli, és hogy írjuk meg nektek, ha a császár úrral való ügyeinket Fivérségték közvetítésével szeretnénk megtárgyalni és hatékonyan végigvinni), még aközben értesültünk a hozzánk érkező szóbeszédéből arról, hogy Albert főherceg Fivérségték közvetítésével megállapodott a császárral, és tábor bontva visszavonult a csatamezőről; ugyanígy a mi csapataink is, melyeket a főherceg megsegítésére küldtünk, eltávoztak a csatamezőről.

Ennek hallatán eléggé csodálkoztunk, leginkább azért, hogy Fivérségték válaszunkat, amit kért, nem várta meg; és hogy maga Albert főherceg a császárral nélkülünk bármiféle megállapodásra jutott. Hogy ez a megállapodás miféle lett, mi nem tudjuk; azt tudjuk, hogy emlékeink szerint ezúttal a mai napig nem adtunk parancsot béketárgyalásra vagy fegyverszünetre a császárral sem embereinknek, akiket segítségül küldtünk az említett főhercegnek, sem senki másnak.

Növeli csodálkozásunkat az is, hogy ezidáig embereim semmit nem írtak sem amazok távozásáról, sem erről a császárral való megállapodásról. Attól tartunk tehát, hogy ez a megállapodás olyasféle, amelyet a császár óhajtani szokott, ahányszor csak vonakodott a felséges néhai László király, elődünk jogos kérésének eleget tenni. Nem ismeretlen Fivérségték előtt, hányszor szedte rá csalóka reménnyel boldog emlékezetű apánkat, és minket is hányszor utasított el, amikor hol Fivérségték, hol mások közvetítésével kerestük vele a béke lehetőségét; mindezek nem ismeretlenek Fivérségték előtt. Ám soha semmi mást nem tudtunk elérni nála, csak azt, hogy szokása szerint valahogyan kimódolva kijátssza és megghiúsítsa igyekezetünket és intézkedéseinket, amiket – véleménye szerint – ellene és igazunk érvényre juttatásáért hoztunk. Úgy hisszük, hogy most is ez történt. Ám akármi történt is, fontos, hogy mi tudjunk róla.

Kérjük tehát Fivérségtéket, hogy mindazokról a dolgokról, amelyek a császár és Albert főherceg között el lettek végezve, vagy ha végleg lezárva nem is lett semmi, szíveskedjék minket teljeskörűen értesíteni, és arról, hogy e dolgokban mit szándékozik és akar a császár tenni és végezni velünk: hogy ezekről végre Fivérségték által informálva bővebben és pontosabban válaszolhassunk

nobiscum agendi et concludendi, velit nos plene facere certiores, ut tandem habita informatione super his a vestra fraternitate latius et clarius valeamus vobis respondere in eum finem, ne de cetero aliquibus artibus vel dilationibus imperatoris vel suorum consiliariorum nobis noceatur.

Valeat fraternitas vestra pro voto. Datum in Gynges, quartodecimo die mensis septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo primo.

Ad mandatum domini regis Nicolaus Bodo prepositus cancellarius.

1462. április első felében (MKL I 12)

Vitéz János váradi püspöknek

Reverende in Christo pater fidelis nobis dilecte.

Multa quidem undique, non solum de die in diem sed de hora in horam sepius occurrunt, quorum fere singula tanti momenti sunt, ut in eis totius regni status pendeat, et nisi quam celerrime provideatur, periculum sit in mora.

Cum autem nos plene cognitos non habeamus vestre fidelitatis tractatus, nescimus interim de talibus negotiis aliquam certam inire deliberationem; tum propter alia, tum quia ignoranter tale aliquid disponere possemus, quod forte illis tractatibus noceret, vel aliquam turbationem afferret.

Proinde fidelitatem vestram diligentissime requirimus, quatenus non habito respectu ad hos dies sanctos, quam citissime ad nos festinare debeatis, quia humana negotia temporum opportunitatibus plurimum gubernantur, divinis vero servitiis quodlibet tempus est aptum, et quicquid pro salute patrie agitur sacrificii loco est. Nec dominus legatus imputare poterit vobis, si eo per bonum modum relicto, presertim in tantis necessitatibus, aliquantulum precurratis. Iterum rogamus fidelitatem vestram in hoc aliud non faciat, ne et animus noster in ambiguo ultro hereat, et rerum agendarum opportunitas interlapsa convertatur in importunitatem. Datum.

A levél élén: Domino Johanni episcopo Varadiensi.

nektek avégből, hogy egyebekben ne árthasson nekünk a császár vagy tanácsosai valamely mesterkedése vagy halogatása.

Szolgáljon Fivérségtek egészsége kívánságának megfelelően! Kelt Gyöngyösön, szeptember tizenegyedikén, az Úr ezernégyszázhatvanegyedik évében.

A király úr parancsára Bodó Miklós prépost, kancellár.

1462. április első felében (MKL I 12)

Vitéz János váradi püspöknek

Krisztusban tisztelendő atya, kedvelt hívünk!

Nem is napról napra, hanem bizony óráról órára fut be egyre sűrűbben a sok hír, s szinte mind olyan jelentőségű, hogy az egész ország állapota függhet tőle; ha pedig nem intézkedünk felőlük a lehető leggyorsabban, a késlekedésből fakadhat veszély.

Mivel pedig mi nem ismerjük mélységében Hűségetek tárgyalásait, egyelőre nem tudunk ilyen ügyekről biztos döntésekbe bocsátkozni – úgy egyéb okok miatt, mint azért, mert ha tudatlanul rendelkeznenk valami ilyesmiről, az esetleg e tárgyalások kárára lenne, vagy valami zavart okozna.

Ezért hát erősen kérjük Hűségeteket, hogy tekintet nélkül e szent napokra,⁵ érezzék kötelességüknek a lehető leggyorsabban hozzánk sietni, mert az evilági ügyeket leginkább az alkalmas pillanat kihasználása határozza meg, míg a szent szolgálatokra bármely idő megfelel – és minden, amit a haza üdvéért teszünk, áldozati cselekménynek számít. A pápai követ úr sem róhatja fel nektek, ha őt jó okkal hátrahagyva (kiváltképp ekkora szükségben) valamicskét előresiettek. Ismét kérjük tehát Hűségeteket, hogy ez ügyben ne tegyenek másként, nehogy a mi szívünk is további bizonytalanságban maradjon, és az ügyek intézésének alkalmas ideje, kezünkől kicsúszva, alkalmatlanná váljon. Kelt...

A levél élén: János váradi püspöknek.

1462. április 28. (MKL I 13)

Lodovico Gonzaga mantovai őrgrófnak

Salutem cum omni honore et reverentia ac illam quam mundus dare non potest pacem.

Serenissime princeps, domine et frater noster sincere honorande.

Mens humana magis illic conatur, unde fons pietatis copiosius egreditur. Hinc est, quod cum fidelis noster sincere dilectus egregius, filius quondam magnifici baronis Petri Cheh de Lewa waivode Transilvanensis, stipatus armatorum frequentia, una cum magnifico viro Michaelae Sylagy wayvode Transylvaniensi aliisque magnatibus nobilibusque proceribus regni nostri Hungarie, certam Turcorum terram invaserunt, ibique ipsi pro fide sancta catholica et pro viduis, orphanis audacter pugnarent, et sic casu accidente ipsi Ladislaus Cheh de Lewa et Michael Sylagy in manus et captivitatem Turcorum inciderunt, et Michael Sylagy wayvodam Transilvaniensem statim quod noverunt immediate imperator Turcorum eum decollari fecit, prefatumque Ladislaum Cheh de Lewa non noverunt, et sic Dei adiutorio mortem suam taliter evasit; nisi ex post quidam Hungari Turci eum cognovissent, et sic ipsum in sedecim millibus florenis auri puri taxaverunt, et isto modo est eliberatus de captivitate Turcorum, et sic castra sua ac quasi omnes possessiones suas hereditarias in regno nostro Hungarie habitas pro illis sedecim millibus florenis auri pro eliberatione capitis sui pignori obligavit et tradidit.

Quare vestram laudabilem serenitatem harum serie multum confidenter et affectanter requirimus, etiam rogamus, primo ob intuitum Dei omnipotentis et sue genitricis intemerate virginis gloriose, et nostre regie dignitatis complacentiam facientes, quatenus prelibatum egregium Ladislaum filium quondam pretacti magnifici Petri Cheh de Lewa wayvode Transilvaniensis, dum ad vos pervenerit, cum litteris nostris supplicanter recomendatum habentes, providentes etiam eundem cum expensis sic benigne, sic favorabiliter, sic generose; mediante quibus vestro pio presidio aliorumque etiam dominorum auxilio poterit se iterum relevare, ut ne talis magnifica persona de rebus suis hereditariis omnino exorbari videatur; sibi etiam de salvo et securo conductu vestro pacifico, usque ad loca tutiora providere dignemini, velitis gratiose in nostre regie dignitatis complacentiam.

1462. április 28. (MKL I 13)

Lodovico Gonzaga mantovai őrgrófnak

Üdvöt kívánunk minden megbecsüléssel és tisztelettel, és olyan békét, amelyet a világ nem tud megadni!

Felséges fejedelem, őszintén tisztelt uram és fivérem!

Az emberi szív mindig arrafelé törekszik, ahonnan bővebben fakad fel a hit forrása. Ezért van az, hogy amikor őszintén kedvelt vitézlő hívünk, a néhai nagyságos Lévai Cseh Péter báró, erdélyi vajda fia nagy fegyveres sokasággal körülvéve, a nagyságos Szilágyi Mihály erdélyi vajdával és Magyar Királyságunk más nemes főuraival és előkelőivel együtt megtámadta a törökök egy bizonyos földjét és ott bátran harcolt a szent katolikus hitért és az özvegyekért, árvákért, és így esett, hogy maga Lévai Cseh László és Szilágyi Mihály török kézre és fogságba került, majd amint felismerték Szilágyi Mihály erdélyi vajdát, a török császár azonnal lenyakasztatta – az említett Lévai Cseh Lászlót azonban nem ismerték föl, s így Isten segedelmével e módon megmenekült a haláltól; ám később néhány magyar származású török felismerte őt, ezért tizenhatezer tiszta aranyforintra taksálták. Így kiszabadult a török fogságból, de emiatt várát és szinte minden örökölt birtokát, mely Magyar Királyságunkban volt neki, zálogba kötötte le és átadta a főválságául szolgáló tizenhatezer forintért.

Ezért e levél soraival nagy bizalommal és ragaszkodással kérjük dicső Felségteket, és kérleljük is először a mindenható Istenre és az ő Szülőanyjára, a dicsőséges és szeplőtelen Szűzre való tekintettel, valamint királyi méltóságunk kedvéért, hogy az említett vitézlő Lászlót, a néhai nagyságos Lévai Cseh Péter erdélyi vajda fiát, amikor megérkezik hozzátok, tekintsétek úgy, hogy levelünk alázatos kéréssel ajánlja: eszerint gondoskodva költségeiről jóságosan, eszerint előzékenyen, eszerint nagyvonalúan; ezek és a ti jóságos oltalmatok, illetve más urak segítsége révén képes lehet újra felemelkedni, hogy ne tűnhesen úgy, hogy egy ily nagyságos személyt teljesen kiforgatnak örökölt javaiból. Méltóztatatok szabad, biztonságos és békés közlekedést is biztosítani számára biztonságosabb helyekig – szíveskedjete ezt kegyesen megadni a mi királyi méltóságunk kedvéért.

Et quicquid in eum roraverit laudabilis virtus vestra, hoc totum nobis exhibuisse reputamus. Ceterum quicquid idem fidelis noster dilectus Ladislaus Cheh de Lewa ex parte regni nostri Hungariae novitates vocali sermone eidem vestre serenitati dixerit, ab eodem fidem credentiae adhibere dignemini et velitis gratiose.

Et valet in filio virginis gloriose. Datum Bude, vigesima octava die mensis Aprilis, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo. Mathias Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae etc.

Kívül: Serenissimo principi domino Ludovico Dei gratia inclito marchioni de Mantua etc. domino et fratri nostro sincere honorando.

1462. május (MKL I 14)

Albert ausztriai főhercegnek

Mathias etc. illustri principi Alberto archiduci Austriae et fratri charissimo salutem et fraternam benivolentiam.

Illustris princeps, frater charissime.

Accepimus fraternitatis vestre litteras, propter viarum discrimina duplicatas, quae post reditum ad vos Ewstachii Frodnacher missa erant. Ex quibus intelleximus complura nova ac postulata, necnon etiam consultationes vestre fraternitatis, quae omnia, quia iam cum tempore ipso, prout vos scitis, lapsa sunt, responsionem in scriptis non requirunt.

Verum quia promiseramus eidem fraternitati vestre, tam per priores quam postea per alias litteras nostras significare de his, in quibus fidelis nobis dilectus Johannes episcopus ecclesiae Waradiensis laboravit, promissioni nostrae intendimus satisfacere per presentes. Nam, ut antea scripsisse meminimus, dictus dominus Johannes episcopus in Sclavoniam per nos pro certis negotiis nostris disponendis fuit transmissus, inde non quidem e nostro mandato, ut ipse dicit, sed ex nonnullorum prelatorum et baronum regni consilio, ad imperatorem romanorum divertens, non nostro nomine sed eorum ex parte ibidem multa egit. Novissime illinc reversus certos habitorem tractatum articulos attulit, quibus respondere et eos firmare aut infirmare, prout ab eo

És akármit harmatozik majd rá dicséretes erényetek, azt mind úgy tartjuk számon, hogy nekünk szolgált vele. Egyébként akármit mond majd el élőszóban e kedvelt hívünk, Lévai Cseh László Magyarországunk felől mint újságot Felsegeteknek, méltóztassatok és szíveskedjetez kegyesen annak mint megbízhatónak hitelt adni.

Minden jót hát nektek a dicsőséges Szűz Fiában. Kelt Budán, április hó huszonnyolcadik napján, az Űr ezernégyszázhatvankettedik évében. Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia stb. királya

Kívül: A felséges Lodovico fejedelemnek, Isten kegyelméből a híres Mantovai Őrgrófság stb. urának és a mi őszintén tisztelt fivérünknek.

1462. május (MKL I 14)

Albert ausztriai főhercegnek

Mátyás stb. A felséges Albert fejedelemnek, Ausztria főhercegének és szeretett fivérének üdvözetét és fivéri jókívánságait küldi.

Felséges fejedelem, drága fivérem!

Megkaptuk Fivérségtek – az úti veszedelmek miatt két példányban küldött – levelét, melyet Eustach Frodnacher hozzátok való visszatérte után küldtetek. Ebből értesültünk Fivérségtek sok új kéréséről illetve híradásáról; mindezek, mivel már az idő múlásával együtt, amint ti is tudjátok, időszerűségüket veszítették, írásos választ nem kívánnak.

Ám mivel megígértük ugyancsak Fivérségteknek mind korábbi, mind későbbi, másik levelünkben, hogy értesítjük mindarról, amin kedvelt hívünk, János váradi püspök munkálkodik, jelen levelünkkel szándékozunk eleget tenni ígéletünknek. János püspököt ugyanis, amint emlékeink szerint korábban megírtuk, Szlavóniába küldtük, hogy elrendezze bizonyos ügyeinket; innen viszont nem a mi parancsunkra, amint maga állította, hanem több főpapunk és bárónk tanácsára elment a római császárhoz, s ott (nem a mi nevünkben, hanem amazok tanácsára) sok mindent intézett. Most legutóbb onnan visszatérve meghozta a lefolytatott tárgyalások bizonyos, pontokba foglalt eredményeit; ám ezekre válaszolni és ezeket megerősíteni avagy elvetni, amint tőle megtudtuk,

percepimus, non est nostrum, cum non personam nostram, ut dicit, sed totius regni universitatem concernant; immo nec adhuc in specie nobis ostensi sunt, aut publicati, sed in hac proxima generali omnium regnicolarum nostrorum congregatione, ob hoc ipsum precipue advocata, sunt publicandi. Qua in re quidcumque tandem fuerit secutum, fraternitatem vestram reddemus continuo certiolem; nam ea que inter vestram fraternitatem et nos sunt conclusa, modo per vos servata sint, parte nostri salva erunt.

Ceterum nova fraternitati vestre hec possumus intimare, quod cum Johanne Giskra et aliis complicitibus suis ac etiam his qui fratres vocantur, bonam dispositionem et concordiam Deo juvante his diebus conclusimus; ita quod castra, castella et omnia que adhuc tenent, ad manus nostras assignabunt et restituent. Giskra manebit apud nos, eo quod pollicitus est nobis et prefato regno nostro presertim adversus Turcos se perpetuum fideliter servitutum. Datum.

A levél élen: Archiduci Austrie.

1462. május (MKL I 15)

III. Frigyes császárnak

Serenissime princeps.

Reverendus in Christo pater dominus Johannes episcopus ecclesie Waradiensis, qui de nonnullorum ex nobis consilio ad vestram maiestatem accesserat, his diebus ad nos reversus, habitos cum vestra maiestate tractatus nobis et aliis fratribus nostris nunc hic existentibus retulit et explicavit.

Proinde plurimas vestre serenitati gratias agimus de tam benevolo responso et his temporibus plane accomodatissimo, quibus populus christianus continuis paganorum vexationibus afflicatur. Dictorum autem tractatum articuli nobis quidem, maiestatis vestre benivolentiam et rerum et temporum conditiones considerantibus, satis placuerunt, sed ut etiam ab universitate regni acceptentur in hac congregatione generali proxime futura, dabimus operam, et rem deduci curabimus ad effectum, pro honore vestre serenitatis ac nostra et omnium christianorum utilitate, prout ex his Georgio

nem a mi tisztünk, mivel – amint állítja – nem személyünket, hanem az egész Királyság közösségét érintik. Ráadásul nekünk még csak nem is mutatták meg egyetlen példányát sem, vagy tették hozzáférhetővé, hanem országglakosaink most következő, főként emiatt összehívott általános gyűlésén lesznek kihirdetve. Ezért hát folyamatosan tájékoztatjuk majd Fivérségeket, bármi következésként is; mert mindazt, ami Fivérségtek és közöttünk eldöntésre került, amennyiben ti megtartjátok, részünkről sem éri csorba.

Egyébként azt az újságot közölhetjük Fivérségtekkel, hogy Giskra Jánossal és más társaival, és azokkal is, akiket „testvéreknek” hívnak,⁶ e napokban Isten segítségével jó megállapodást és egyezményt kötöttünk, oly módon, hogy a várakat, kastélyokat és mindent, amit csak kezükben tartanak még, a mi kezünkre adják és visszaszolgáltatják majd. Giskra nálunk marad, mivelhogy megígérte, hogy nekünk és Királyságunknak örök hűséggel fog szolgálni, különösen a török ellen. Kelt...

A levél élén: Ausztria főhercegének.

1462. május (MKL I 15)

III. Frigyes császárnak

Felséges fejedelem!

A Krisztusban tisztelendő János atya, a váradi egyház püspöke, aki közülünk többek tanácsára Felségetekhez járult, e napokban hozzánk visszatérve nekünk és egyéb, most itt⁷ levő testvéreinknek jelentést tett a Felségetekkel végzett tárgyalásokról, bővebben kifejtve ezeket.

Ezért hát legmélyebb hálánkat fejezzük ki Felségetek felé válasza miatt, mely annyira jóindulatú és teljességgel illik ezekhez az időkhöz, amikor a keresztény népet a pogányok folyamatos zaklatása sújtja. Az említett tárgyalások eredményei pedig, számításba véve Felségetek jóakarátát illetve a dolgok és idők állását, eléggé kedvünkre valók voltak; ám e most következő általános gyűlésen azon leszünk majd, hogy a Királyság közössége is elfogadja azokat, és megvalósulásig visszük majd a dolgot – Felségetek dicsőségére, illetve a mi és az összes keresztény hasznára, amint György pozsonyi prépost

preposito Psoniensi et Stephano plebano Budensi latius intelliget vestra maiestas. Datum.

A levél élen: Imperatori Romanorum a rege.

1462. május (MKL I 16)

Hieronimus Lando krétai érseknek

Reverendissime pater.

Adventum vestre reverendissime paternitatis dudum ad aures nostras fama detulerat. Quam quidem reverendissimam paternitatem vestram cum nobis et huic regno nostro ingenti affectam benevolentia sensissemus, magno profecto gaudio perfundebamur. Nunc autem, referente fideli nostro reverendo in Christo patre domino Johanne episcopo Waradiensi, informati certius et clarius, omnia intelleximus, et multo magis de presentia reverendissime paternitatis vestre gratulamur, cupientes eandem quamprimum videre et colloqui.

Sed quia nunc in hoc oppido Vaciensi cum hostibus nostris, partium superiorum infestatoribus, valde arduos et quos omittere vel differre consilia nostrorum nos non permittunt, habemus tractatus, propter quos necessario et alia multa et magna reverendissimum dominum archiepiscopum Strigoniensem scilicet et alios nonnullos regni nostri, tam prelatos quam barones potiores, quamprimum ad nos in hunc ipsum locum de proximo mandavimus convenire: paternitatem vestram reverendissimam plurimum rogamus, ut non habeat tedium paulisper expectandi.

Nam his quam brevissime fieri potest, expeditis, cum dicta vestra reverendissima paternitate constituemur, de incumbentibus negotiis cum eadem absque ulteriori dilatione pertractaturi, et finem breviter imposituri opportunum. Datum.

A levél élen: Ex parte domini regis Hieronimo archiepiscopo Cretensi.

és István budai plébános révén erről bővebben értesülhet majd Felségeitek.
Kelt...

A levél élén: A római császárnak a királytól.

1462. május (MKL I 16)

Hieronymus Lando krétai érseknek

Főtisztelendő atya!

Főtisztelendő Atyaságotok érkezésének híre már régen fülünkbe jutott; amikor pedig láttuk, hogy főtisztelendő Atyaságotok milyen roppant jóindulattal viseltetik felénk és országunk iránt, valóban nagy öröm áradt szét bennünk. Most pedig, hogy Krisztusban tisztelendő hívünk, János váradi püspök beszámolójából biztosabb és pontosabb értesüléseket szerevezve mindenről tájékozódunk, még inkább örülünk főtisztelendő atyaságotok jelenlétének, kívánva, hogy mielőbb lássuk és beszéljünk vele.

Ám mivel most itt, Vác városában igen kényes és a mieink tervei szempontjából mellőzhetetlen illetve halaszthatatlan tárgyalásban vagyunk ellenségeinkkel, akik a felsőbb vidékeket zaklatják, emiatti szükségünkben és sok egyéb, komoly okból megparancsoltuk, hogy a főtisztelendő esztergomi érsek úr és Királyságunk jó néhány más, úgy főpapi, mint világi nagyura a közelből mielőbb gyűljön össze e helyre: így erősen kérjük főtisztelendő Atyaságotokat, hogy ne essen nehezeére várni még egy kicsit.

Mert miután ezeket, amilyen gyorsasággal csak lehet, megoldottuk, feltett szándékunk, hogy főtisztelendő Atyaságotokkal minden további halogatás nélkül megtárgyaljuk a ránk háruló ügyeket, és rövidesen megfelelő módon pontot is tegyünk azokra. Kelt...

A levél élén: A király úr részéről Jeromos krétai érseknek.

1462. május végén (MKL I 17)**II. Pius pápának**

Beatissime pater, post devotam commendationem ad pedum oscula.

Miseramus superioribus diebus oratorem nostrum ad sanctitatem vestram pro huius regni nostri et omnium Christianorum necessitatibus declarandis. Nunc quoniam recentiora postmodum graviora emergerunt nova, imminentis periculi magnitudinem simul et propinquitatem per hunc alterum oratorem nostrum eidem sanctitati vestre ab integro duximus intimandam. Supplicamus humiliter quatenus eundem benigne audire et exaudire, ac pro officio suo pastoralis de remediis quamprimum providere opportunis dignetur vestra beatitudo.

Quam onnipotens diu et feliciter servet incolumem regimini ecclesie sue sancte.

A levél élén: Ad dominum apostolicum a rege.

1462. május végén (MKL I 18)**A bíborosok testületének**

Reverendissimi patres.

Licet per oratorem nostrum ad sedem apostolicam paulo ante missum, huius regni nostri et omnium christianorum necessitates satis, ut credimus, fuerint declarate; nunc tamen quoniam recentiora postmodum et graviora emergerunt nova; imminentis periculi magnitudinem simul et propinquitatem per hunc alterum oratorem nostrum eidem ab integro duximus intimandam. Quapropter reverendissimas paternitates vestras plurimum rogamus, quatenus apud sanctissimum dominum nostrum partes suas ita interponere velint, ut provisiones in tanta re opportune tempestivam expeditionem sortiantur.

A levél élén: Collegio cardinalium a domino rege.

1462. május végén (MKL I 17)**II. Pius pápának**

Szentséges Atya!

Áhítattal ajánlom magamat lábai csókjára. Elküldtük a legutóbbi napokban Szentségetekhez szószólónkat, hogy terjessze elő Királyságunk és minden keresztény szükségleteit. Most, mivel ezután újabb igen súlyos fejlemények merültek fel, úgy ítéltük meg, hogy egy másik szószólónk által is tudatnunk kell Szentségetekkel a fenyegető veszély nagyságát és közeli voltát. Alázatosan könyörgünk, hogy Szentségetek őt kegyesen meghallgatni és kihallgatni, illetve pásztori hivatalának megfelelően alkalmas orvosságról mielőbb gondoskodni méltóztasson.

A Mindenható őrizze meg sokáig épségben és szerencsével Szentegyháza kormányzására!

A levél élén: A pápa úrhoz a királytól.

1462. május végén (MKL I 18)**A bíborosok testületének**

Főtisztelendő atyák!

Noha az Apostoli Székhez kevéssel ezelőtt küldött szószólónk révén, amint hisszük, eléggé kifejeztük országunk és az összes keresztény szükségleteit: most mégis, mivel azután frissebb és súlyosabb új fejlemények merültek fel, úgy ítéltük meg, hogy egy másik szószólónk által is tudatnunk kell veletek a fenyegető veszély nagyságát és közeli voltát. Emiatt erősen kérjük főtisztelendő Atyaságokat, hogy a maguk részéről szíveskedjenek úgy közbenjárni szentséges urunknál, hogy e fontos dologban alkalmas és időben meghozott intézkedések szülessenek.

A levél élén: A király úrtól a bíborosi kollégium részére.

1462. május végén (MKL I 19)**Carvajal bíborosnak**

Reverendissime pater.

Destinaveramus nuper oratorem nostrum ad sacram sedem apostolicam, pro huius regni nostri et omnium Christianorum necessitatibus declarandis. Nunc quoniam recentiora postmodum et graviora emergerunt nova, imminentis periculi magnitudinem simul et propinquitatem per hunc oratorem nostrum eidem ab integro duximus intimandam. Cum autem in reverendissima paternitate vestra, tanquam in advocato singulari, fiduciam geramus specialissimam, mandavimus oratori nostro prefato, ut in omnibus reverendissime paternitatis vestre utatur consilio, et quemadmodum per eandem fuerit directus, ita procedat. Ceterum licet experientia credamus, ut dicta reverendissima paternitas vestra olim susceptum huius regni, vel potius totius christianitatis patrocinium minime deseret, tamen ex desiderio rogamus eandem quam diligentissime, ut provisiones in tanta re opportunas sollicitet, et jam tandem promoveat ad effectum, ac partes suas taliter interponat, ut spe et expectatione nostra, quam in reverendissima paternitate vestra habemus, hoc potissimum tempore non frustremur.

A levél élén: Domino Portuensi ex parte domini regis.

1462. május végén (MKL I 20)**Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Miseramus pridem oratorem nostrum ad amicitiam illustris dominationis vestre, pro huius regni nostri et omnium christianorum necessitatibus declarandis; nunc quoniam recentiora postmodum et graviora emergerunt nova, imminentis periculi magnitudinem simul et propinquitatem per hunc alterum oratorem nostrum ab integro duximus intimandam, tam fraternitati vestre, quam etiam sanctissimo domino nostro summo pontifici.

Cum autem in amicitia vestra fiduciam habeamus specialem, mandavimus oratori nostri prefato, ut in omnibus vestro utatur consilio, et quemadmodum

1462. május végén (MKL I 19)

Carvajal bíborosnak

Főtisztelendő atya!

Elküldtük a minap az Apostoli Szentszékhez szószólónkat, hogy terjessze elő országunk és minden keresztény szükségleteit. Most, mivel ezután újabb igen súlyos fejlemények merültek fel, úgy határoztunk, hogy a fenyegető veszély nagyságáról és közeli voltáról külön, e másik szószólónkkal értesítjük azt.

Mivel pedig főtisztelendő Atyaságotok mint egyedülálló pártfogónk felé a legkülönlegesebb bizalommal viseltetünk, megparancsoltuk említett szószólónknak, hogy mindenben éljen főtisztelendő Atyaságotok tanácsával, és úgy járjon majd el, amint ti rendelkezni fogtok. Egyébként pedig, noha tapasztalaton alapul bizakodásunk, hogy főtisztelendő Atyaságotok országunk (vagy inkább az egész kereszténység) egykor felvállalt védnökségét a legkevésbé sem hagyja cserben, mégis, vágyva és erősen kérjük, hogy sürgessen megfelelő intézkedéseket e fontos dologban, mozdítsa elő azok sikerét, és vesse latba befolyását oly módon, hogy ne csatkozunk épp ilyen időkben abban a reményünkben és várakozásunkban, melyet főtisztelendő Atyaságotokhoz fűzünk.

A levél élén: A király úr részéről a portói bíborosnak.

1462. május végén (MKL I 20)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Elküldtük a minap méltóságos Uraságotokhoz mint barátunkhoz szószólónkat, hogy terjessze elő országunk és minden keresztény szükségleteit. Most, mivel ezután újabb igen súlyos fejlemények merültek fel, úgy határoztunk, hogy a fenyegető veszély nagyságáról és közeli voltáról külön, e másik szószólónkkal értesítjük úgy Fivérségteket, mint szentséges urunkat, a pápát is.

Mivel pedig Barátságotok iránt különleges bizalommal viseltetünk, megparancsoltuk említett szószólónknak, hogy mindenben éljen a ti tanácsotokkal, és úgy járjon majd el, s úgy igyekezzon, amint bölcsességetek a továbbiakban

amicitiae vestre sapientia ulterius fuerit directus et informatus, ita procedat et instet. Ceterum illustris dominationis vestre fraternitatem quam diligentissime rogamus, ut susceptum Christianitatis negotium sicut cepit, sollicitet et promoveat ad effectum.

A levél élen: Duci Venetorum a domino rege.

1462. május végén (MKL I 21)
Borso d' Este ferrarai hercegnek

Misimus hunc oratorem nostrum ad sacram sedem apostolicam pro necessitatibus Christianorum declarandis, cui etiam nonnulla commisimus vestre amicitiae referenda, quam rogamus diligenter, ut oratori prefato super his, que pro parte nostri dixerit, dignetur fidem adhibere.

A levél élen: Domino Ferrariensi et Florentinis a domino rege.

1462. május végén (MKL I 22)
II. Pius pápának

Beatissime pater, post devotam commendationem ad pedum oscula beatorum.

Multis iam temporibus complures nostri predecessores frustra tentaverunt ecclesiam Zagrabiensem, in hoc oppressionis statu fluctuantem, restituere tranquillitati. Testis est reverendissimus dominus Portuensis sedis apostolice cardinalis, qui etiam tempore illustris quondam genitoris nostri, curam super hoc eius, licet inefficacem, presens vidit. Nobis etiam ab initio hec una fuit precipue curarum, nec unquam in hoc usque tempus via competens nostre patuit voluntati. Nam persone contententium etiam alioquin parum idonee turbabant magis quam promovebant ipsius ecclesie liberationem, ac propterea constabat alia magis idonea opus esse persona, cuius industria ordinarentur confusa, et tandem gubernarentur restaurata.

Nec quisquam alius huic rei satis aptus jam dudum occurrebat, nisi episcopus Waradiensis ecclesie Joannes; sed is, quoties hoc ipsum impellebatur,

rendelkezni fog és tájékoztatja őt. Egyébként erősen kérjük méltóságos Uraságokat mint fivérünket, hogy a kereszténység felvállalt ügyét úgy sűrgeesse és mozdítsa hatékonyan előre, amint azt megkezddte.

A levél élén: A király úrtól a velencei dózse részére.

1462. május végén (MKL I 21) Borso d' Este ferrarai hercegnek

Elküldtük az Apostoli Szentszékhez e szószólónkat, hogy terjessze elő országunk és minden keresztény szükségleteit. Megbíztuk őt azzal is, hogy néhány dologról jelentést tegyen Barátságotoknak – akit erősen kérünk, hogy méltóztasson hitelt adni említett szószólónknak azokban, miket részünkről el fog mondani.

A levél élén: A király úrtól Ferrara és Firenze urának.

1462. május végén (MKL I 22) II. Pius pápának

Szentséges Atya! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Sok ideje már és jó néhány elődünk próbálta meg hiába, hogy a zágrábi egyháznak, amely e szorongatott állapotban vergődik, újra nyugalmat biztosítson. Tanú erre a főtisztelendő portói püspök,⁸ az Apostoli Szék bíborosa, akinek néhai híres apánk idejében is – noha eredménytelenül – gondja volt erre. S bár kezdettől fogva nekünk is ez volt egyik legfőbb gondunk, akaratumk érvényesítésére mindezedáig nem nyílt megfelelő út. Az egyház felszabadítását ugyanis az – egyébként is kevésbé alkalmas – személyek vetélkedése inkább megzavarta, semmint előmozdította, s emiatt világossá vált, hogy más, alkalmas személyre lenne szükség, akinek igyekezete rendbe tenné a zűrzavart, és végre kormányozná, amit helyreállított.

S bizony már régóta nem akadt más, e dologra eléggé alkalmas ember, mint a váradi egyház püspöke, János; ám ő, ahányszor csak felmerült ez, (akkor csak-

preter corporis valetudinem, tum sane vacillantem, multos et quidem justos ac rationabiles in contrarium allegabat respectus, puta illius ecclesie intricatissimas conditiones et bona plus quam in decem partes per diversas manus distracta, que recolligere ab occupatoribus et reformare perquam laboriosum esset ac longum. Transeundum erat de portu in pelagum, de copia ad inopiam; et super omnia, tametsi sciebat Deo placiturum, quod fecisset, reformidabat tamen illorum criminationes ac calumnias, quibus id erat cessurum incomodo; aliorum etiam mortalium judicia in talibus semper varia et frequentius perversa non immerito verebatur. Verum his diebus, cum multa et magna negotia disponeremus ad meliorem deinceps regni nostri statum pertinentia, ne illius quidem ecclesie fuimus obliti, sed vehementiore quam alias instantia usi, tandem sub certa forma induximus hominem, ut se pateretur transferri, ac tam pio desiderio nostro ulterius non denegaret assensum.

Ceterum quia, ut est notissimum, dicta ecclesia non potest tam cito ac sine magnis laboribus et impensis ex ungvibus tot detentorum evelli, nec etiam si plane jam esset evulsa, pronunc equivalet Waradiensi, immo nec equivalencebit forsitan imposterum; ideo provisionem excogitavimus opportunam, unde hic novus instaurator haberet interim adiumenta donec prefata ecclesia pristinae sufficientie redderetur. De competitoribus vero submovendis media quedam tenere posse animadvertimus ac deliberavimus, ut aliis minoribus debeant esse contenti, prout eorum merita requirunt; quemadmodum hec plenius Ladislao de Wesen marescallo curie et oratori nostro prosequi commisimus; hinc etiam Nicolao custodi ecclesie Waciensis, beatitudinis vestre cubiculario et sollicitatori rerum nostrarum in curia Romana, informationem in scriptis dedimus evidentem¹ ex nostra et prelatorum ac baronum nostrorum sententia.

1 *Ez utasítás a következőképpen szólt:* Memoriale super ecclesia Zagrabiensi datum nuntio Mathiae regis Romam misso. Dominus rex inter alia his diebus utiliter provisum statuit etiam providere ecclesie Zagrabiensi dudum oppresse. Et quia videt, quod dominus Waradiensis in pluribus bene laboravit, et quod per nullum illa ecclesia possit liberari, nisi per ipsum, deliberavit cum prelatibus et baronibus ac toto regno liberationem prefate ecclesie committere dicto domino Waradiensi, sicut et commisit de facto. Et vult, quod interim, donec illa ecclesia recuperetur et reformetur, unam teneat cum titulo, in altera habeat administrationem cum utroque gladio: hoc intelligitur de Zagrabiensi et de Waradiensi. Et quod prepositura quedam de Glogoncza ordinis templariorum, qui ordo iam fere ubique, et

ugyan ingadozó) egészségi állapotán kívül sok, és pedig jogos és ésszerű szempontot hozott fel ellene: úgymint az egyház zűrzavaros állapotát és birtokait, melyek több mint tíz részre szakítva különböző kezekben voltak – ezeket újra összegyűjteni a birtokban ülőktől és újjáalakítani felettébb fáradságos és hosszadalmas lenne. Ki kellett menni a biztos révből a nyílt tengerre, a bőségből a szükségbe; és mindenekfelett, még ha tudta is, hogy Istennek tetsző lenne, amit tenne, mégis visszaretent azok gáztetteitől és bajkeverésétől, akiknek kényelmetlen lett volna, ha engednek neki; s nem alaptalanul félt attól, hogy ilyen dolgokban a többi ember véleménye mindig ingadozó és igen gyakran torz. Ám e napokban, amikor sok és jelentős, országunk állapotát érintő ügyet jobban elrendeztünk a továbbiakra, erről az egyházzal sem feledkeztünk meg, hanem a szokottnál sürgetőbb kéréssel élve végül bizonyos feltételekkel rávettük emberünket, hogy engedje magát át-helyezni, és ne tagadja meg tovább hozzájárulását a mi jámbor kívánságunkhoz.

Egyébként, mivel (amint ez közismert) az említett egyházat nem lehet oly gyorsan és nagy fáradozás illetve költségek nélkül kiragadni a sok bitorló karmai közül, és még ha már teljesen kiragadtuk volna is, nem érne fel a váradi püspökséggel, sőt, talán a későbbiekben sem ér majd fel: ezért alkalmas intézkedést terveltünk ki, ami időleges támogatást biztosít az újrakezdéshez, míg említett egyházunk ismét elláthatja feladatát. A versenytársak eltávolítását illetően pedig figyelmet fordítunk arra és úgy határoztunk, hogy valamiféle középutat kéne tartani: vagyis érék be bizonyos más, kisebb javadalmakkal, amint azt érdemeik indokolják – ahogy meg is parancsoltuk Vezensenyi Lászlónak, főudvarmesterünknek és szószólónknak, hogy eszerint járjon el. Ezért Miklós váci örkanonoknak, Szentségeket kamarásának és a mi ügyeink római kúriabeli előmozdítójának írásban egyértelmű információkat adtunk¹ a mi és főpapjaink illetve főuraink

1 *Ez utasítás a következőképpen szól:* A Mátyás király Rómába küldött követének adott, a zágrábi egyházzal szóló feljegyzés. A király úr egyéb, e napokban meghozott hasznos rendelkezései között rendelkezett a már régóta elnyomott zágrábi egyház felől is. S mivel látja, hogy a váradi püspök sok ügyben eredményesen fáradozott, és hogy ezt az egyházat senki sem szabadíthatja fel, hacsak nem ő, főpapjaival, főuraival és az egész országgal együtt úgy határozott, hogy az említett egyház felszabadítását a nevezett váradi püspök úrra bízza – amint erre ténylegesen parancsot is adott. És úgy akarja, hogy addig, amíg ez az egyház vissza-kerül hozzánk és újjáalakul, az egyik egyházmegyét címzetesen bírja, a másikon mindkét karral kormányozhasson: értve ez alatt a zágrábit és a váradit. Úgy akarja továbbá, hogy a

Que quidem nobis via omnino videtur observanda, per quam solam et unicam factum hoc succedere procul dubio potest; que si nunc fuerit neglecta, nunquam fortassis eadem vel similis occasio se offeret in futurum.

Quapropter sanctitatem vestram humiliter et quam possumus studiosissime supplicamus, ut misereatur tandem illius ecclesie, triginta fere jam ab annis quotidie labentis in peius, et juxta deliberationem nostram, quam ex dictorum prelatorum et baronum ac omnium regnicolarum nostrorum consilio fecimus, et cui assistere modis omnibus intendimus, transferat personas, et jubeat emulos illos, olim cum damno ecclesie altercantes, secundum prefatam informationem nostram, aliis esse contentos, perpetuum eisdem super hoc de cetero silentium imponendo; eo super omnia proviso, ut oneris tanti susceptor laborem, quem pro illa ecclesia et Dei honore subiturus est, valeat commode ac feliciter consummare. Satisfaciet nimirum in hoc officio suo pastoralis; et quamquam bonis omnibus rem faciet longe gratissimam, verisimiliter tamen Deo magis quam hominibus beatitudo vestra complacebit.

Quam omnipotens diu ac feliciter conservare dignetur incolumem regimini ecclesie sue sacrosancte. Datum.

A levél élén: Pape in facto ecclesie Zagrabiensis.

---

presertim in hoc regno defecit, incorporetur ecclesie Zagrabiensi, que prepositura deductis expensis pro nunc vix facit florenos LX, et Panian tenet in ea quendam suum castellanum, sed ipse regit pro sua voluntate et percipit fructus. Item vult dominus rex etc., quod Thomas, qui est notabiliter notatus in multis, contentetur de illa una abbacia, videlicet sancti Martini, que equivalet unum competentem et bonum episcopatum, et extendit se in proventibus prope ad IIII m florenorum et imponatur ei perpetuum silentium in aliis. Demetrius autem similiter sit contentus de abbacia de Zeek et de abbacia de Bela, que ambe extendunt se in proventibus prope ad III m florenorum et imponatur similiter silentium super episcopatu Zagrabiensi. Consulatur dominus cardinalis sancti Angeli, si quomodo honeste posset transferri dominus Colocensis ad ecclesiam Waradiensem, videlicet cum pallio et titulo archiepiscopali et iurisdictione provincie. Ad hoc tamen dominus Colocensis pro nunc non vult adstringi, sed in sua voluntate et electione istud dimitti. Et si contigerit ipsum transire ad ecclesiam Waradiensem, quod eo casu ecclesia Colocensis, prout se nunc habet, detur ad manus domini Waradiensis administrative, vice scilicet ecclesie, sue prioris. *A levél élén: Pape in facto ecclesie Zagrabiensis.*

véleményéről. Bizony úgy tűnik nekünk, hogy mindenképpen azt az utat kell követnünk, amelyen egyesegyedül és kétségkívül elérhető ez a dolog; ha most erről letérnénk, a jövőben talán soha nem adódna ugyanilyen vagy hasonló alkalom.

Emiatt alázatosan és amilyen igyekezettel csak lehet, esedezünk Szentségetekhez, hogy könyörüljön végre meg ezen egyházon, amely sorsa már vagy harminc éve napról napra rosszabbodik, és a mi döntésünk mentén (melyet említett főpapjaink, főuraink és összes országlakosunk tanácsára hoztunk s melyet mindenképpen követni szándékozunk) helyezze át a megfelelő személyeket, és parancsolja meg a vetélytársaknak (akik értesülesem szerint korábban az egyház kárára ellenségeskedtek), hogy elégedjenek meg más tisztségekkel, a továbbiakban efelől örök hallgatást parancsolva nekik – mindenekfelett gondoskodva így arról, hogy az, aki ekkora terhet vesz magára, megfelelően és szerencsésen végezhesse be a munkát, melyet az egyházmegyéért és Isten iránti tiszteletből el fog vállalni. Kétségtelen ugyanis, hogy ő eleget fog tenni e pásztori hivatalnak; és noha ezzel minden derék ember számára is messze a legkedvesebb dolgot fogja tenni, mégis, valószínűleg inkább lel majd Szentségetek tetszésre Isten, mint az emberek előtt.

Méltóztasson a Mindenható sokáig épségben megőrizni Szentségeteket Szentegyháza kormányzására! Kelt...

A levél élén: A pápának a zágrábi egyház tárgyában.

Templomos Rend (amely rend lassan már mindenhol, és különösen e Királyságban kihalt) glogoncai prépostsága kerüljön a zágrábi egyház kebelébe; e prépostság a költségeket levonva jelenleg alig 60 forintot tesz ki, és Paniannak van ott egy vára – ám ő maga kormányozza akarata szerint, és szedi be jövedelmeit. Úgy akarja továbbá a király úr stb., hogy Tamás, aki közismerten sok mindenben vétkes, elégedjék meg azzal az egy apátsággal (tudniillik a Szent Mártonéval), amely felér egy tehetős és jó püspökséggel, és jövedelmei közel 4000 forintra rúgnak – és eyebekben örök hallgatás kösse. Demeter pedig hasonlóképp elégedjen meg a széki apátsággal és a bélai apátsággal; mindkettő jövedelmei közel 3000 forintra rúgnak – és örök hallgatás kösse a zágrábi püspökséggel kapcsolatban. Kérdezzék meg Carvajal bíborost, van-e rá mód, hogy tisztességgel áthelyezzék a kalocsai érsek urat a váradi egyházba, mármint palliuma, érseki címe és a tartományi joghatóság megtartásával. Ám a kalocsai érsek úr jelenleg nem akar erre elköteleződni, hanem saját akarata és megválasztása szerint mellőzné ezt. És ha úgy történne, hogy átmenne a váradi egyházmegyébe, ebben az esetben a kalocsai egyházmegyéét, amint most van, igazgatásilag adják a váradi püspök úr kezére, tudniillik korábbi egyházmegyéje helyett.

1462. május végén (MKL I 23)**A bíborosok testületének és Orsini bíborosnak**

Reverendissime pater.

Scripsimus et nuntiavimus sanctissimo domino nostro supplicantes super facto Zagrabiensis ecclesie, quam ex diuturna oppressione per viam tandem liberare opportunam, preter quam nulla prorsus alia occurrebat, de prelatorum ac baronum nostrorum statuimus consilio et unanimes voluntate.

Quapropter reverendissimam paternitatem vestram non minore fiducia quam affectu rogamus, quatenus apud prefatum sanctissimum dominum nostrum huic tam pio nostre devotionis proposito suffragetur, et partes suas taliter interponat, ut simul illa ecclesia liberationem et nos postulata nostra tempestive consequamur. Placebit non minus Deo quam bonis omnibus reverendissime paternitatis vestre labor et huius tam sancte rei promotio salutaris.

A levél élén: Ex parte regis, collegio cardinalium domino de Ursinis, domino sancti Marci singillatim.

1462. május végén (MKL I 24)**Juan de Carvajal bíborosnak**

Reverendissime pater.

Cum his diebus, una cum prelatibus et baronibus nostris multa et magna disponeremus ad meliorandum regni nostri statum opportuna, inter alia convertimus oculos nostros ad ecclesiam Zagrabiensem, olim, ut est notum, oppressam et dissipatam, cui nunc magis ac unquam alias compassi, liberationem eius frustra tentatam, non potuimus ultra differre;

ac tandem induximus reverendum in Christo patrem dominum Joannem episcopum ecclesie Waradiensis ad translationem acceptandam, ita tamen ut usque ad recuperationem et debitam reformationem illius ecclesie, per tot manus divulse, aliis interim beneficiis adjuvetur: competitores vero illos, quorum contentiones factum istud hactenus retardarunt, pro merito suo,

1462. május végén (MKL I 23)**A bíborosok testületének és Orsini bíborosnak**

Főtisztelendő atya!

Írtunk és hírt adtunk a Szentatyának, kérlelve őt a zágrábi egyház tárgyában, melyet – mint azt főpapjaink és főuraink tanácsára és egyhangú akaratából elhatároztuk – végre megszabadítanánk hosszú elnyomatása alól a megfelelő úton, amelyen kívül egyáltalán semmi más nem mutatkozott.

Emiatt főtisztelendő Atyaságotokat nem kisebb bizalommal, mint ragaszkodással kérjük, hogy támogassa szentséges urunknál a mi szent elhatározásunk tervét, és tegye ezt a maga részéről oly módon, hogy egyszerre nyerjen megszabadulást ez az egyház, és a mi kéréseink alkalmas meghallgatást. Főtisztelendő Atyaságotok fáradozása és ez oly szent ügy üdvös előrehaladása nem kevésbé tetszik majd Istennek, mint minden derék embernek.

A levél élén: A király részéről a bíborosok testületének, és külön Orsini úrnak, a Szent Márk-templom püspökének.

1462. május végén (MKL I 24)**Carvajal bíborosnak**

Főtisztelendő atya!

Mikor e napokban főpapjainkkal és főurainkkal együtt sok és nagy ügyeket rendeztünk el alkalmasan országunk állapotának jobbítására, tekintetünket egyebek közt a zágrábi egyház felé fordítottuk, amely, mint ismert, egykor elnyomás alá került és megsemmisült; most még inkább együtt érezve vele, mint máskor, nem halogathatjuk tovább eddig hiába megkísérelt felszabadítását.

Rávettük hát végre a Krisztusban tisztelendő János atyát, a váradi egyház püspökét, hogy fogadja el az áthelyezést, ám úgy, hogy az oly sok kéz által szétzaggatott egyházmegye visszaszerzéséig és kellő visszaállításáig időlegesen más javadalmak segítsék őt. Azok a vetélytársak pedig, akiknek viszálykodásai mindeddig hátráltatták ezt az ügyet, döntésünk értelmében érdemeik szerint

competenti statu decrevimus esse contentandos, prout unicum hunc huius rei modum et propterea minime negligendum ac viam per nos deliberatam oratores nostri, qui super omnibus informationem in scriptis habent, reverendissime paternitati vestre specialius declarabunt.

Et licet procul dubio credamus hoc tam pium et sanctum negotium non minus cordi esse reverendissime paternitati vestre quam nobis, tamen ex superabundanti rogamus eandem non minore fiducia quam affectu, quatenus apud sanctissimum dominum nostrum partes suas interponat, ut in ea re voluntati nostrae ac bonorum omnium desiderio maturius satisfaciatur; eo super omnia proviso, ut operis tanti susceptor laborem, quem pro illa ecclesia et Dei honore subiturus est, valeat feliciter consummare.

Omnipotens ille servet reverendissimam paternitatem vestram incolumem ac felicem. Datum etc.

A levél élén: Domino sancti Angeli ex parte domini regis.

1462. május végén (MKL I 25)

II. Pius pápának

Beatissime pater.

Quia venerabilis Johannes prepositus ecclesie Quinqueecclesiensis cum alias tum vero superioribus diebus multis et arduis in rebus pro nobis et regno nostro operam navavit diligentem ac fidelem, presertim in scandalis, discordiarum turbationibus et reconciliatione ac pace cum eis, qui a nobis dissidebant, procuranda, consiliariis nostris adiutor existens in tantum, ut multorum diu discordes animos et a pluribus ante frustra tentatos, cum certis prelati et baronibus laborando et interveniendo, ad unanimitatem perpetuam et nostri obedientiam magna ex parte ipse reducere auxiliatus sit, per quod future omnium tranquillitati viam aperiendo, felicia quedam initia dederit, et quasi prima jam procuraverit fundamenta, que omnia etiam rei christiane haud mediocriter contulerint; ideo nos hominem, de nobis et regno nostro tam bene meritum, regali beneficentia nostra, saltem aliqua ex parte, impresentiarum prosequi et remunerare volentes, abbatiam ei contulimus Pechwaradiensem, ut

be kell érjék az őket megillető státusszal, amint e dolog egyetlen és emiatt a legkevésbé sem mellőzhető módját, illetve általunk meghatározott útját szószólóink (akik mindenről írásos tájékoztatást visznek) majd külön is megvilágítják főtisztelendő Atyaságotoknak.

S noha nincs kétségünk, hogy főtisztelendő Atyaságotok nem kevésbé viseli szíven ezt az oly jámbor és szent ügyet, mint mi, mégis, szerfölött kérjük azt nem kisebb bizalommal, mint ragaszkodással: járjon közben a maga részéről szentséges urunknál, hogy e dologban mihamarabb eleget tegyen a mi és minden derék ember akarátának – mindenekfelett arról gondoskodva, hogy az, aki ekkora munka fáradozásait veszi magára, szerencsésen végezhesse be azt, amit ezen egyházmegyéért és Isten iránti tiszteletből el fog vállalni.

A Mindenható őrizze meg épségben és szerencsésen főtisztelendő atyaságotokat! Kelt stb.

A levél élén: A király úr részéről Carvajal bíborosnak.

1462. május végén (MKL I 25)

II. Pius pápának

Szentséges Atya!

Mivel a tisztelendő János, a pécsi egyház prépostja úgy máskor, mint a legutóbbi napokban sok és bajos dologban működött közre gondosan és hűséggel a mi és országunk javára, kiváltképp botrányok idején, viszályok zavargásai közt és béketeremtésben azokkal, akik elpártoltak tőlünk; tanácsosaink segítségére volt olyannyira, hogy nagyrészt ő volt az, aki egyes főpapjainkkal és főurainkkal együtt fáradozva és közbelépve visszavezetett a velünk való egységre és engedelmességre sokakat, akik ellenséges érülettel voltak irántunk,⁹ noha ezzel korábban többen is hiába próbálkoztak – megnyitva ezáltal az utat mindenki jövőbeli nyugalma előtt szerencsés kezdeményeket biztosított, és olyan első alapokat vetett meg, melyek nem csekély részben járultak hozzá a kereszténység ügyéhez: ezért mi ezt az embert, aki felénk és országunk felé oly nagy érdemet szerzett, királyi jótékonysággal legalább részben a jelenben is megajándékozni és megjutalmazni óhajtvá, neki adományoztuk a pécsváradi apátságot,

per hoc eius statu aucto, habilior et potentior fiat ad similes vel maiores labores sufferendos.

Quapropter sanctitatem vestram quam studiosissime rogamus, supplicando, quatinus cum prefato Johanne preposito ita dispensare dignetur, ut dictam abbatiam gubernare possit in commendam. Faciet in hoc beatitudo vestra nobis et prelatibus nostris rem gratissimam, et non minus providebit ecclesie quam persone.

Omnipotens Deus sanctitatem vestram diu ac feliciter servet incolumem regimini ecclesie sue sacrosancte. Bude.

A levél élen: Pape ex parte domini regis.

1462. május végén (MKL I 26)

II. Pius pápának

Beatissime pater post devotam commendationem ad pedum oscula beatorum etc.

Nunc primum reddite sunt nobis littere sanctitatis vestre XII. kalendas Februarii date, ex quibus intelleximus quemadmodum sanctitas vestra, non quidem immemor quantorum malorum reges Bosne, pater quondam et qui nunc superest filius, huic regno Hungarie et universo nomini christiano causa extiterint, verum certis et idoneis mota rationibus, eosdem resipiscentes ecclesie gremio admisisset. Propterea nos etiam quasi ad exemplum sui monet et hortatur, ut prefatum regem ad nos humiliter revertentem susciperemus, ne forte habita repulsa, desperatione adductus, cum maiori nostro et omnium detrimento, iterum se ad hostem fidei transferat, et sint novissima hominis peiora prioribus.

Equidem beatissime pater, sacrosancte apostolice sedis monita et cohortationes, more predecessorum nostrorum, merito semper plurimi fecimus et facere proponimus in futurum, cuius salutifera consilia non minus habent providentie quam auctoritatis, et ab optime mentis radice profecta, nunquam nisi ad finem communis boni diriguntur. Accedit eo, quod et nobis ex ipso regali officio incumbit non denegare supplicantibus veniam, et ad

hogy ezáltal gyarapodott állapotában hatékonyabban és jobban vállalhasson el hasonló, vagy akár nagyobb fáradozásokat.

Emiatt amilyen igyekezettel csak telik, kérjük Szentségeket, könyörögve, hogy méltóztasson János prépost ügyében úgy rendelkezni, hogy az említett apátságot kommandában kormányozhassa. Szentségeitek ezzel igen kedves dolgot tesz majd nekünk és főpapjainknak illetve főurainknak, s nem kevésbé gondoskodik vele az egyházzól, mint az ő személyéről.

A mindenható Isten sokáig őrizze meg szerencsésen és épségben Szentségeiteket Szentegyháza kormányzására! Budán.

A levél élén: A király úr részéről a pápának.

1462. május végén (MKL I 26)

II. Pius pápának

Szentséges Atya! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára stb.

Csak most jutott el Hozzánk Szentségeitek január 21-én kelt levele, melyből megtudtuk, hogy Szentségeitek (aki bizonyára nem feledkezett meg arról, mekkora bajok okozói lettek Bosznia királyai – a néhai apa és ma is élő fia – a Magyar Királyság és a keresztény név egésze számára) még ha bizonyos és alkalmas okoktól indítva is, de miképpen engedte vissza őket az Egyház kebelére, amint észbe kaptak. Emiatt minket is, mintegy saját példájára, int és buzdít, hogy az említett királyt, mikor alázatosan visszatér hozzánk, fogadjuk, nehogy esetleg – amennyiben visszautasítanánk – a kétségbeeséstől vezetve a mi és mindenki még nagyobb kárára ismét az ellenség hűségére térjen, és végül rosszabb sorsra jusson, mint azelőtt.

Mi ugyan, szentséges Atya, az Apostoli Szentszék intéseit és buzdításait, elődeink szokása szerint, méltán tartottuk mindig igen sokra, és feltett szándékunk, hogy a jövőben is így teszünk, hiszen üdvös tanácsai nem kevesebb gondoskodást, mint tekintélyt hordoznak, s mivel a legjobb szándékban gyökeresve sarjadnak ki, csakis a közjó célja vezérli azokat. Ehhez járul még, hogy királyi hivatalunkból fakadóan nekünk is feladatunk, hogy az esedezőktől ne tagadjuk meg a bocsánatot, a szívünkhöz visszatérőknek megnyissuk irgalmunk

cor redeuntibus clementie sinum aperire, atque ut acceptorum beneficiorum tenaciter meminisse, ita iniuriarum facile oblivisci.

Verum in rebus arduissimis nequaquam abutendum est misericordia, sed austeritate temperanda mansuetudo, ne nimis prompta levitas securitatem provocet delinquendi. Memoria quidem hominum nemo tantum in nos et reliquos Christianos facinus admisit, quantum rex Bozne, qui cum esset subditus regum Hungarie, a quibus omne jus regni habet, non ita magna necessitate compulsus, descivit ad Turcos, et inimicos crucis tributi sui pensione reddidit fortiores; nec eo contentus, simulavit reconciliationem, et cum aliter non posset, federibus sancitis ac fide data dominos et benefactores suos ita circumvenit, ut cum propria spopondisset auxilia, etiam id, quod a nobis acceperat, tradidit adversariis. Ex quo quantum terre desolatum, quot fideles anime in servitum prophanæ gentis abducte sint, enarrari nec potest, quia est immensum, nec debet, quia notorium. Porro tante sibi perfidie conscius veniam ab his, quos offenderat, vel petere erubuit, vel impetrare desperavit, sed pro voto nactus apostolicam sedem ad indulgendum naturaliter pronam, et utpote alieni vulneris dolores minus sentientem et propter loci distantiam ad receptionem facilem, insinuatis oblique blanditiis ita delinivit pie credulum iudicem, ut unde penam merebatur, inde obtinuerit gratiam, ignorantibus vel forte et invitis his, quorum maxime intererat. Nam ut ex litteris vestre sanctitatis plane deprehendimus, impensa est regibus Bozne, patri prius, nunc etiam filio ab apostolica sede tanti criminis absolutio.

Nichil dicimus, quin hoc fieri potuerit, quin sufficientibus ex causis et rectissima intentione factum sit; id saltem voluissemus, cum in talibus penitere non sit satis, et peccati remissio exigat aliquam ablati restitutionem, ut cum absolute in iuncta foret et satisfactio, cuius iam iniungende minor opportunitas est. Cum recenti facinore mordebatur estuans conscientia, cum sibi ex nostra et omnium Christianorum justissima indignatione perniciem imminere formidabat, cum denique Turcis proditorem quidem suam gratam, se vero proditorem invisum esse sentiebat, et non minus diffidebat iis, quibus utiliter faverat sceleratus, quam iis quos leserat, tunc receptus omnia imperata fecisset ac totis viribus illatam iniuriam compensare tentasset. Nunc

tárházat, és hogy amilyen kitartóan észben tartjuk a velünk esett jótetteket, oly könnyen feledjük el a jogtalanságokat.

Ám veszedelmes ügyekben sosem szabad visszaélni az irgalommal, hanem szigorral kell mérsékelni az engedékenységet, nehogy a túl készséges engedékenység az áruláshoz vezető biztonságérzetet keltsen. S bizony emberemlékezet óta senki sem követett el akkora gáztettet ellenünk és a többi keresztény ellen, mint Bosznia királya, aki, noha Magyarország királyainak (akiktől minden uralkodói joga származott) volt alattvalója, nem oly nagy szükségűtl kényszerítve is átpártolt a törökökhöz, és adófizetésével erősítette a kereszt ellenségeit. Majd ezzel sem érve be, békülést színlelt, s mivel másképp nem lehetett, szövegséggel megpecsételve és esküt téve úgy hátbatámadta urait és jötevőit, hogy (bár megígérte segítségét) még azt is, amit tőlünk kapott, átadta ellenségeinknek. Hogy ebből mennyi pusztasággá lett föld, hány, a pogány nép szolgaságába hajtott hívő lélek származott, elmondani nem lehet, mivel felmérhetetlen; s nem is kell, mivel közismert. Ezután még, hitszegésének tudatában vagy bocsánatot kérni szégyell azoktól, akiket megsértett, vagy kapni nem remélt már; hanem terve szerint a kedvezésre természetnél fogva hajlamos (és mint más sebének fájdalmát kevéssé érző, s a távolság miatt könnyebben elfogadó) Apostoli Széket megnyerve magának, jámborul hiszékeny bíróját annyira lépre csalta burkoltan előadott hízelgéseivel, hogy ahonnan büntetést érdemelt volna, onnan nyert kegyelmet, ráadásul azok tudta nélkül, sőt akarata ellenére, akik leginkább érdekelték voltak a dologban. Hiszen, amint ezt Szentségetek leveléből világosan megérthetjük, Bosznia királyainak (előbb az apának, és most fiának is) az Apostoli Szék bocsánatot adott ekkora bűnükre.

Egyáltalán nem azt mondjuk, hogy ez nem történhetett volna meg, vagy nem elégséges okokból és a legjobb szándékkal történt, azonban legalább azt akartuk volna (mivel ilyen ügyekben nem elég a megbánás, és a bűnbocsánat megkívánná az okozott kár valamelyes megtérítését), hogy a feloldozással valami elégtételre is kötelezzék – amire kötelezni így már kevésbé lesz lehetőség. Amikor újabb gáztette miatt mardosta háborgó lelkiismerete, amikor rettegett, hogy a mi és minden keresztény legjogosabb méltatlankodása pusztulással fenyegeti, s végül mikor látta, hogy a törököknek árulása ugyan kedves, ám ő maga mint áruló gyűlöletes – és nem kevésbé volt bizalmatlan azok iránt, akik-

cum habet tota quod mente petivit, et insuper favori sibi videt, satis se nobis prestare credit, si non rursus Turcus fiat.

Absit ut vestra sanctitas nisi cum summa ratione quidquam agat et omnino aliter judicare nefarium est; sed animadvertat queso, numquid ad bonum finem facta contrarios forte alibi parturiant effectus. Nos pridem supplicanti ideo duriores animum ostendimus, nec volumus in parcendo esse precipites, et laxandas in tempore clementie habenas paulisper suppressimus, ut illum inter alia etiam ad aliquam satisfactionem rependendam impelleremus. Et jam tractabiliorem se exhibebat, jam pro emendatione culpe subsidia pollicebatur, jam castella sua et arces, presertim Turcis finitimas, in nostras se manus dediturum offerebat, unde e proximo paria hostibus damna inferrentur. At ubi vidit interim non modo indultum sibi a sede apostolica, verum etiam speciales ad se legatos mitti, et se per eos non sine gravi et evidenti regum Hungariae preiudicio coronari et ita in regno confirmari, ac novorum sibi episcopatumum foundationes permitti, et terras suas balistariorum presidiiis muniri, factus est negligentior et non solum pollicita revocat, sed etiam postulata detrectat, ut apprime verendum sit, ne palam rebellandi spiritu assumpto, caput suum contumax membrum non recognoscat. Qua ex re quid tandem sequi posset, non est occultum: discordie scilicet fomes et seminarium. Nam si pro iuribus nostris utendum erit iudice bello, arma tenenti, qui iusta negat, fortassis omnia dabit.

Rogamus igitur sanctitatem vestram obnixè, ut indulgentia sua confidentiam hominis non amplius alat, ac si que legati apostolici extra mandatum sunt ausi, jubeat esse irrita et generaliter in his, que iuris nostri esse videbuntur, remittat eum ad nos, ne contra eos, a quibus expectare omnia debet, cristas erigens paratas, alio manus in sui vertat vindictam.

Ceterum quoquo modo res iste hactenus processerint, nos tamen nihilominus sanctitatis vestre monitis et exhortationibus acquievimus, ac regem ipsum per oratores suos nunc presentes deprecantem benigne suscepimus, ita tamen, ut deinceps debitum suum fideliter exequatur et commissa corrigat ulterius obsequendo. Quod si hactenus fecisset, fuisset tam nobis, quam sibi salubrius. Et nunc si in officio persistet, habebit benevolentie nostre dignos favores. Ad hoc eum etiam vestra beatitudo inducere dignetur,

nek bűnösen hasznára volt, mint azok iránt, akiknek ártott: akkor visszafogadva mindent megtett, amit parancsoltak, és minden erejével megpróbálta helyrehozni az elkövetett sérelmet. Most, amikor mindent megkapott, amit elérni akart, és azt látja, hogy még ezen felül is kedveznek neki, úgy hiszi, hogy eleget tesz nekünk azzal is, ha nem áll megint rögtön töröknek.

Távol legyen tőlünk a gondolat, hogy Szentségetek nem a legteljesebb megfontoltsággal tenne bármit is, és teljességgel szentségtörés másként vélekedni; ám kérjük, vegye figyelembe, hogy esetleg jó céllal megtett dolgok is szülhetnek más szempontból ellentétes eredményt. Mi, amikor korábban esedeztünk, azért mutatunk keményebb szívet, s nem akartunk megkímélésére hajlani, és húztuk meg némileg kíméletességünk idővel lazítható gyepelőit, hogy őt egyebek közt valami elégtétel megfizetésére készítsük. És már kezelhetőbbnek is mutatkozott, vétke jóvátételére már segédcapatokat ígért, már felajánlotta, hogy erődjeit és várait, kiváltképp a törökkel határosakat, a mi kezünkre adja majd, hogy onnan, közlőrl, hasonló károkat lehessen okozni az ellenségnek. Ám mihelyst közben azt látta, hogy az Apostoli Szék nemcsak hogy kedvez neki, hanem külön követeket küld hozzá, és őt Magyarország királyainak súlyos és nyilvánvaló kárára megkoronázza s így megerősíti uralmában, és engedi, hogy új püspökségeket alapítson, földjeit pedig pattantyúsokkal ellátott erődökkel erősítse meg: nemtörődömbbé vált, és nemcsak ígéreteit veszi vissza, hanem feltételeinktől is vonakodik, hogy már egyeseken attól kell félni: nyíltan lázadó szellemet fölveve a csökönyös tag nem ismeri el saját fejét. Hogy ebből mi következhet még, nem titok: a viszály gyújtósa és keltetője. Ha ugyanis jogainkért bíró gyanánt a háborúhoz kell folyamodnunk, talán majd mindent megad, aki a jogos kérést megtagadja – ha fegyver van kezünkben.

Nyomatékosan kérjük tehát Szentségeteket, hogy ne táplálja tovább kedvezésével ennek az embernek elbizakodottságát, és ha valamiben a pápai követ hatáskörén túl merészelt volna lépni, érvénytelenítse azt, s általában: mindabban, ami a mi jogunkat érinteni tűnik, utalja őt újra hozzánk, nehogy azok ellen emelve föl sisaktaréjait, akiktől mindent remélnie kell, a másra előkészített csapatokat saját maga megbüntetésére kényszerítse.

Egyébként pedig akárhogy alakult eddig ez a dolog, mi mégis belenyugodtunk Szentségetek intéseibe és buzdításaiba, így magát a királyt is, aki most jelen levő szószólói által mentegetőzik, jóindulattal fogadtuk, ám úgy, hogy ettől

quam omnipotens diu ac feliciter servet incolumem regimini ecclesie sue sancte.

Datum Bude.

A levél élén: Pape ex parte domini régis.

1462. május végén (MKL I 27)
Carvajal bíborosnak

Reverendissime pater.

Juxta litteras apostolicas accepimus et vestre reverendissime paternitatis exhortationem super eo, ut regem Bozne ad nostri obedientiam et devotionem redeuntem susciperemus.

Equidem licet pater eius quondam et ipse rex prefatus tantum in nos et universum nomen christianum facinus admiserint, ut venia digni vel nunquam omnino vel certe nonnisi magna satisfactione premissa judicari merito possent, tamen intuitu sancte sedis apostolice, necnon etiam ex officio regalis clementie quid tandem cum eo rege fecerimus, reverendissima paternitas vestra ex his litteris, quas ad sanctissimum dominum nostrum scripsimus, late cognoscet.

Datum Bude 1462.

A levél élén: Domino Sancti Angeli ex parte regis.

1462. nyarán (MKL I 28)
Vezenyi Lászlónak, római követének

Reversus ad nos Nicolaus orator noster retulit summi pontificis animum quidem erga nos optime affectum, sed litteras excusationem pretendentes, quod scilicet propter bella Italie rebus christianis ad presens subvenire non possit.

fogva hűen lerója, amivel tartozik, s amit elkövetett, további engedelmességével javítsa ki. Ha eddig is ezt tette volna, mind nekünk, mind neki előnyösebb lett volna; és még most is, ha kitart hivatalában, övé lesz jóakaratumk megérdemelt kedvezése. Méltóztasson erre rávenni őt Szentségeitek is, akit a mindenható Isten sokáig őrizzen meg szerencsésen és épségben Szentegyháza kormányzására!

Kelt Budán.

A levél élén: A király úr részéről a pápának.

1462. május végén (MKL I 27)

Carvajal bíborosnak

Főtisztelendő atya!

A pápa levele mellett megkaptuk főtisztelendő Atyaságotok biztatását is arról, hogy fogadjuk el Bosznia királyát, aki visszatér engedelmességünkre és hűségünkre.

S bizony, noha néhai apja és maga a nevezett király is oly nagy gaztettet követett el ellenünk és az egész keresztény név ellen, hogy méltányos ítélettel bocsánatra méltónak vagy egyáltalán soha, vagy bizonyosan csak nagy elégtétel után tartható – mégis, hogy az Apostoli Szentszékre való tekintettel, valamint királyi hivatalunkból fakadó kíméletességből mit tettünk a királlyal, bővebben megtudja majd főtisztelendő Atyaságotok abból a levélből, melyet szentséges urunknak írtunk.

Kelt Budán, 1462-ben.

A levél élén: A király úr részéről Carvajal bíboros úrnak.

1462. nyarán (MKL I 28)

Vezenyi Lászlónak, római követének

Visszatérve hozzánk szószólónk, Miklós azt jelentette, hogy a pápa ugyan a legnagyobb jóindulattal van irántunk, ám levelében úgy mentegetőzött, hogy az itáliai háborúk miatt jelenleg nem tud a keresztény ügy segítségére lenni.

Volumus igitur, ne amplius sanctitati sue fastidio illic sitis, sed post expedita alia negotia quamprimum redeatis. Unum illud semper et potissimum in recessu vestro diligenter imprimatis, periculosissimam hoc tempore esse hanc christianorum omnium circa facta fidei negligentiam, et ita imprimatis, ut tam pontifex quam ceteri omnes clare intelligant, quid exinde sequi possit; et si quid sinistri, quod absit, sequatur, nihil unquam in ea re Hungariae regi imputari debere, per quem utique non stetit, quin non solum christianitas salva esset, verum et Mahometi superstitione interiret. Nos deinceps necessario id agemus, quod statui nostro minus noxium videbitur futurum.

A levél élén: Ad oratores suos Rome, quod cum per Nicolaum custodem intelligere debeat pontificem propter bella Italiae sibi subvenire non posse, ut post expedita alia negotia inde quamprimum redeant, et in recessu omnibus diligenter imprimant, si quid sinistri acciderit id regi Hungariae non debere imputari.

1463. tavaszán (MKL I 29)

II. Pius pápának

Multa et magna fuere, quae me proximis diebus tenere occupatum, quibus vel iam definitis, vel interim sepositis, curam hanc precipuam duxi, ut ad sanctitatem vestram aliquos oratores transmitterem;

et licet prius alios deputassemus, postea tamen hunc reverendum patrem dominum Marcum episcopum Tinniniensem sufficere duximus, qui tam ea, quae de communi hoste nova habemus, quam nostrae possibilitatis conatus et pia vota explicabit.

Sed inter alia nec ecclesiae Zagrabienensis fuimus obliti, cui semper optavimus et nunc optamus de idoneo liberatore et restauratore provideri. Qua in re fere per omnia vestre beatitudinis voluntati noster respondet assensus, prout dictus orator noster plenius et planius docebit. Ceterum venerabili Thome episcopo abbatiam de Zeek ecce nunc remittimus, et ad suorum manus assignari facere

Úgy akarjuk tehát, hogy ne legyetek ott tovább Őszentsége terhére, hanem egyéb ügyeitek elintéztével mielőbb térjete vissza. Azt az egy dolgot viszont mindig és mindenekfölött gondosan hangsúlyozzátok a hazaúton, hogy ez időkbén a legveszedelmesebb az a nemtörődömség, mellyel az összes keresztény a hit ügyéhez áll; és úgy hangsúlyozzátok ezt, hogy mind a pápa, mind mindenki más világosan megértse, mi következhet ebből. És ha – ami távol legyen – valami balul ütne ki, abban a magyar király egyáltalán nem hibáztatható, aminthogy rajta nem múltott sem az, hogy a kereszténység épségben fennmaradjon, sem pedig az, hogy Mohamed babonásága elpusztuljon. Mi ettől fogva szükségképpen azt fogjuk tenni, ami helyzetünknek a jövőben kevésbé fog ártalmasnak tűnni.

A levél élén: Római szószólóinak arról, hogy mivel Miklós örkanonok révén értesülnie kellett róla, hogy a pápa az itáliai háborúk miatt nem tud segítségére lenni, egyéb ügyeik elintéztével mielőbb térjenek onnan vissza, és a hazaúton gondosan hangsúlyozzák, hogy ha valami balul ütne ki, azért a magyar király nem hibáztatható.

1463. tavaszán¹⁰ (MKL I 29)

II. Pius pápának

Sok és jelentős ügy volt, ami lefoglalt engem a legutóbbi napokban; ezeket akár elvégezve, akár időlegesen félretéve az lett a legfőbb gondom, hogy Szentségeitekhez elküldjem néhány szószólómat.

S noha korábban másokat jelöltünk ki erre, azután mégis úgy véltük, hogy a tisztelendő Márk atya, knini püspök a megfelelő; ő fejt majd ki, hogy milyen híreink vannak új közös ellenségünkről, illetve a lehetőségeinknek megfelelő próbálkozásainkat és szent elhatározásainkat.

Ám egeyek közt a zágrábi egyházzól sem feledkeztünk meg; mindig is szívünkön viseltük és viseljük most is, hogy gondoskodjunk alkalmas személyről, aki felszabadítja és helyreállítja azt. E dologban Szentségeitek akaratának nagyjából mindenben megfelel az, amivel mi egyetértünk – amint ezt említett szószólónk bővebben és egyértelműbben kifejti majd. Egyébként most vissza-

parati sumus; possessionem vero ecclesie et castri Nitriensis tum dabimus, cum personaliter prius de fidelitate servanda, ut tenetur, prestiterit nos rite securos. Preterea memini me olim scripsisse sanctitati vestre pro collegio nove foundationis ad sepulcrum sancti Ladislai regis in ecclesia Waradiensi. Supplico iterum, ut ea res sub meliori forma bullarum apostolice auctoritatis robore fulciatur.

Hec omnia et alia complura memoratus orator noster, de mente nostra copiose instructus, vestre beatitudini uberius referet. Quam altissimus diu servet incolumem regimini et amplificationi ecclesie sue sacrosancte. Datum.

A levél élén: Rex Hungarie ad dominum apostolicum.

E levélre II. Pius pápától az 1463-ik év nyarán a következő válasz érkezett:

Venit ad nos venerabilis frater noster, Thomas Zagrabiensis episcopus cum instantia petens, ut in controversia, que sibi cum suis adversariis super eadem ecclesia fuit, non gratiam facere, sed justitiam administrare vellemus.

Vidimus quoque, quid tua serenitas per cedulam suam ad dandam ecclesie pacem postularit a nobis. Durum judicaremus eidem Thome justitiam denegare, cum illi et omnibus simul ex pastoralis officio debitores. Commisimus huiusmodi causam dilecto filio nostro, Nicolao titulo sancti Petri ad vincula presbytero cardinali, viro fideli et docto, iudice audiendam et referendam nobis in consistorio nostro. Audite sunt partes ab eo, jura, que habebantur, hinc inde producta, ventillata res in aliquot menses. Ad relationem cum ventum est, judicavimus nos, judicaverunt et fratres nostri sancte Romane ecclesie cardinales validum esse jus Thome, adversariorum infirmum. Exigebat hic ordo justitie, ut patefaceremus sibi, que nobis erant comperta, et supplicantis votum non differremus in longum; verum diu jam cupientes laceratam hanc et misere vexatam ecclesiam beneficio (sancte) sedis quiescere, ac per novum pastorem in spiritualibus et temporalibus debite reparari, celata eidem Thome justitia, ipsum hortatione nostra induximus, ut contentus Nitriensi ecclesie prefici, item monasteria beate Marie virginis montis Pannonie et alterius de Zeek ex dispositione apostolica mandata habere, eidem Zagrabiensi et juri

adjuk a tisztelendő Tamás püspöknek a széki apátságot, és készek vagyunk övéi kezére íratni azt; a nyitrai egyház és vár birtokát akkor adjuk majd oda, ha előtte – amint ezzel tartozik – előbb személyesen és annak módja szerint biztosított minket hűségéről. Ezenkívül emlékszem rá, hogy régebben írtam Szentségeeknek a váradi egyházban, Szent László sírjánál újonnan alapítandó testület érdekében; ismét kérem, hogy hathatósabb formában, vagyis ünnepélyes rendeletek révén pápai tekintélyének biztosítékával támogassa ezt az ügyet!

Mindezekről és sok egyébéről is említett szószólónk, akit bőszégesen tájékoztattunk terveinkről, bővebben beszámol majd Szentségeeknek – akit a Magasaságos sokáig őrizzen meg épségben Szentegyháza kormányzására és gyarapítására. Kelt...

A levél élén: Magyarország királya a pápa úrhoz.

E levélre II. Pius pápától az 1463-ik év nyarán a következő válasz érkezett:

Eljött hozzánk tisztelendő testvérünk, Tamás zágrábi püspök, sürgetőleg kérve, hogy a vitában, mely ezen egyházmegye tárgyában közte és ellenlábasai között van, szíveskedjünk ne kegyet gyakorolni, hanem igazságot szolgáltatni.

Azt is láttuk, hogy levele által Felseged mit kért tőlünk az egyházmegye békéje érdekében. Úgy ítéltük meg, kemény dolog lenne megtagadni az igazságot Tamástól, mivel neki és mindenkinek pásztori hivatalunkból adódóan adószói vagyunk. Megbíztuk ezzel az ügyvel kedvelt fiunkat, Miklóst, a San Pietro in Vincoli bíboros áldozópapját, e megbízható és tanult férfiút, hogy bíróként hallgassa meg az ügyet, majd tegyen jelentést róla konzisztóriumunkon. Ő meghallgatta a feleket, s pár hónapig tárgyalva az ügyet innen is, onnan is előadták, kinek mire van joga. Mikor jelentésre került a sor, úgy ítéltük meg mi – és testvéreink, a Római Szentegyház kardinálisai is úgy ítélték meg – hogy Tamás joga érvényes, ellenlábasaíé nem. Az igazságszolgáltatás e rendje azt kívánta volna meg, hogy feltárjuk neki, amiket megtudtunk, és az esedező kívánságát ne halogassuk hosszán; ám mivel már régóta az a kívánságunk, hogy ez a megtépzott és nyomorúságosan meggyötört egyházmegye a Szentszék jóvoltából nyugalomra leljen, és új pásztorá révén mind világi, mind lelki javakban kellőképp helyreálljon, elrejtve Tamás elől az igazságot, rávettük őt biztatásunkkal, hogy elégedjen meg azzal, hogy a nyitrai egyház élére állítjuk, továbbá övé lesz Pan-

sibi in illa competenti libere cederet. Conditionem hanc, charissime fili, pro pace contententium et utilitate tam insignis ecclesie sumus amplexi, nec disponendum aliter duximus.

Ipsum autem monasterium de Zeek, cum per tuam serenitatem contra juris debitum esset illi perperam assignatum, et per eundem sine auctoritate ac dispositione sedis receptum, non libenter sibi relinquimus, videntes ab utroque vestrum in hoc esse erratum. Sed ad maius incomodum evitandum, ita tollerandum et agendum putamus: expectabimus ad tres menses a die datarum presentium super re hac serenitatis tue responsum; si haberi dictorum ecclesie et monasteriorum tuo favore possessio poterit, et amodo per hanc viam Thomas quiescere, ordinationem nostram implebimus; si minus, exigente debito nostro pro eodem declarare et annuntiare cogemur, quod justitia nobis imponit. Contentabimur autem, si predicta placuerint, transferre ad Zagrabiensem ecclesiam venerabilem fratrem nostrum Johannem episcopum Waradiensem, reservata illi pensione annua trium millium ducatorum pro recuperandis et manutenendis castris dicte ecclesie; ipsi vero Waradiensi preficere in pastorem venerabilem fratrem Demetrium, in controversia Zagrabiensi Thome predicto colligantem. Nam ut duas cathedrales uni hominum concedamus, adduci honeste non possumus. Non fecimus hoc toto nostri pontificatus tempore, nec imposterum volente domino sumus facturi.

Hortamur serenitatem tuam in domino, ut deliberationi nostre conformare se velit, et adiumento suo efficere, ut aliquando et nos liberari molestia hac diuturna possimus.

1463. tavaszán (MKL I 30) **Carvajal bíborosnak**

Misimus hunc reverendum in Christo patrem dominum Marcum episcopum Tininiensem oratorem nostrum ad sedem apostolicam potissimum pro communibus negotiis rei christiane; quamvis autem minime dubitemus

nónia hegyén a Boldogságos Szűz Mária-kolostor, és apostoli rendelkezésünkből a másik, a széki is – s így önszántából mondjon le a Zágrábban őt megillető jogról. E feltételt, kedves fiam, a vizzálykodók békességére és az oly jeles egyházmegye javára vállaltuk fel, úgy ítélve, hogy nem rendelkezhetünk másképp.

A széki monostort pedig, mivel Felségetek azt jogellenesen és így szükségképpen érvénytelenül utalta ki, ő pedig a Szentszék tekintélye és rendelkezése nélkül fogadta el azt, nem szívesen hagyjuk a kezén, úgy látva, hogy ez ügyben mindkét fél tévesen járt el. Ám elkerülendő a nagyobb kényelmetlenséget, úgy véljük, ily módon gyakorlunk türelmet és járunk el: e levél keltétől három hónapon át várjuk majd Felségetek válaszát erről; ha a te jóváhagyásoddal övé lehet az említett egyházmegye és kolostor, és ennek révén mostantól megnyugodna Tamás, akkor érvénybe lép rendelkezésünk; ha nem, mivel kötelességünk úgy kívánja, kénytelenek leszünk kihirdetni és közzé tenni, amit az igazságszolgáltatás diktál nekünk. Ha ezek így megfelelnek, akkor be fogjuk érni azzal, hogy áthelyezzük a zágrábi egyházmegyébe tiszteletreméltó testvérünket, János váradi püspököt, fenntartva neki az évi háromezer dukátos javadalmat az említett egyházmegye várainak visszaszerzésére és fenntartására; a váradi egyház élére pedig a tiszteletreméltó Demeter testvért állítjuk pásztornak, aki a zágrábi vetélkedés során az említett Tamással állt vitában. Arra ugyanis, hogy két székes-egyházat bízunk egyetlen emberre, jó érzéssel nem vagyunk rávehetők: nem tettünk ilyet pontifikátusunk egész ideje alatt, s ha Isten is úgy akarja, ezután sem fogunk tenni.

Biztatjuk Felségedet az Úrban, hogy szíveskedjék döntésünkhöz alkalmazkodni, és támogatásával elérni, hogy végre mi is megszabadulhassunk e régi nyűgtől.

1463. tavaszán (MKL I 30) **Carvajal bíborosnak**

Elküldtük a Krisztusban tisztelendő Márk atyát, knini püspököt az Apostoli Székhez, mint legjobb szószólónkat a keresztény ügy közös teendői érdekében; s noha a legkevésbé sem kételkedünk benne, hogy főtisztelendő Atyaságotok

reverendissimam paternitatem vestram zelo fidei ferventem ultro ea omnia agere, que publicis commodis et ecclesie dei ac summo pontifici et toti christianitati magis conducere videantur, tamen quoniam de ipsa merito fiduciam gerimus specialem, prefati oratoris nostri promotionem et votivam expeditionem eiusdem reverendissime paternitatis vestre patrocinio commendamus. Datum. *A levél élén:* Domino Ioanni episcopo Portuensi sancte Romane ecclesie cardinali Sancti Angeli, rex Hungarie.

1463. május (MKL I 31)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mathias etc. Illustri principi domino Boghkoni de Kunstadt domino in Podiebrad salutem.

Ob eam quam a longo tempore vobiscum habuimus amicitiam et ob respectum serenissimi genitoris vestri, dedimus operam et effecimus, ut hic, pro quo intercessistis, libertatem et omnem bonum finem in rebus suis consequeretur; parati libenter et in futurum etiam in maioribus vestre complacere voluntati eo, quod in vobis fraternam erga nos intelligimus durare affectionem.

Ceterum ubi scribitis desiderare vos prospera ad partem nostram de Turcis habere nova, respondemus, quod communis noster et omnium christianorum hostis cum magno, ut solet et potest, apparatu, in tali loco positus consistit, ut dubium relinquat, quas tandem christianorum partes sit invasurus. Nos ea suspicione ducti, ita omnia paramus, et eo modo cum regnicolis nostris concordavimus, ut si opus sit, tanti inimici impetum fortiter excipiamus. Interim vero misimus ad inferiorem regni nostri plagam copias pro defensione et primo occurso sufficientes cum capitaneo Joanne cognato nostro, quem et nos, si necessitas postulabit, personaliter secuturi sumus, cum spe bona fortune melioris. Quisquis tamen rerum exitus erit, talium divulgatrix fama fraternitati vestre latere non permittet.

A levél élén: Ad principem Boghkonem de Kunstadt, dominum in Podiebrad, alterum filium regis Bohemie, quod petitioni ipsius, circa libertatem expetiti

hitbuzgalomból magától megteszi mindazt, ami a legcélravezetőbbnek tűnik a közjó, Isten Egyháza és a pápa, illetve az egész kereszténység számára: mégis, mivel különös bizalommal viseltetünk irántatok, főtisztelendő Atyaságotok védnökségébe ajánljuk említett szószólónk sikerét és felvállalt küldetését. Kelt...

A levél élén: A magyar király Juan de Carvajal portói püspöknek, a Római Szentegyház bíborosának.

1463. május (MKL I 31)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás stb. üdvözetét küldi a méltóságos kunstadti bárónak, Podjebrád urának.

Hosszú ideje tartó barátságunkra és a felséges apátok iránti tiszteletre való tekintettel azon fáradoztunk és el is értük, hogy az, akiért közbenjártatok, elnyerje a szabadságot és ügyének legjobb lezárását; szívesen állunk készen a jövőben akár nagyobb dolgokban is akaratosok tetszésére lenni, mert látjuk, milyen kitartó bennetek irántunk a fivéri ragaszkodás.

Egyébként arra, ahol azt írtátok, hogy remélték, számunkra kedvező hírek érkeznek a török felől, azt válaszoljuk, hogy a mi és minden keresztény közös ellensége, amint szokta és megteheti, olyan helyen állomásozik nagy erőekkel, ahol kétségben hagyhat afelől, végül is melyik keresztény vidéket fogja megtámadni. Ettől a gyanútól vezetve mi úgy készítünk mindent elő és oly módon állapodtunk meg országglakosainkkal, hogy ha szükséges lenne, ennyi ellenség rohamát is bátran fogadassuk. Közben pedig csapatokat küldtünk országunk alsóbb vidékei védelmére, melyek elegendőek az első összecsapásra, rokonunkkal, Pongrácz János kapitánnyal; őt, ha a szükség megköveteli, személyesen is követjük majd, a jobb szerencse jó reményével. Ám bármi lesz is a dolgok kimenetele, Fáma, az ilyesmik terjesztője, nem hagyja majd, hogy rejtve maradjon Fivérségtek előtt.

A levél élén: Viktorin fejedelemnek, kunstadti bárónak és Podjebrád urának, Csehország királya másodszülött fiának arról, hogy eleget tesz kérésének egy

hominis satisfactor sit; nova de Turcis communicat, in quorum occursum se capitaneum Pongracz cognatum suum cum sufficientibus copiis misisse scribit.

1463. nyarán (MKL I 32) **A bíborosok testületének**

Reverendissimis in Christo patribus, dominorum sancte Romane ecclesie sacro cardinalium collegio, amicis nostris.

Cognito sanctissimi domini nostri altissimo et salutifero reipublice christiane proposito presentes oratores nostros ad suam sanctitatem ea potissimum de causa existimavimus transmittendos. Quos reverendissimis paternitatibus vestris magna cum diligentia nec minori fiducia commendamus, ac easdem quam studiosissime rogamus et hortamur, quatenus hoc presertim tempore omni cura et consilio instare velint negotiis communibus promovendis. Nam quamquam minime dubitamus piissimi pastoris sapientiam omnibus rite disponendis sufficere, nec errorem intervenire posse, ubi plane spiritus sanctus aspirat; tamen veluti membra de capite si non necessariam, piam tamen sollicitudinem gerimus, et eo quidem impensius, quod utriusque fortune momenta maxime ad nos pertinere sentimus.

Quapropter paternitates vestras reverendissimas iterum monemus et petimus, quo accuratius laborare et partes suas magis interponere dignentur apud eundem sanctissimum dominum nostrum, ut tali apparatu, via et modo potentissimum et audacissimum fidei hostem tam mari aggrediatur, quam terra, quatenus post Deum provisioni plus liceat quam casui. Qua in re nihil forte prius animadvertendum et pensandum foret, quam hostium mores et ingenia, quos palam est semper magis terrestribus preliis et exerceri et vincere consuetos. Unde merito ea parte fortius impetendi essent, qua tam ledere quam ledi efficacius possunt. Hec nos suggerere non diffidentia sed pietas compellit.

Ceterum quisquis belli eventus erit, fructus, aut quod absit, periculum in omnes, nomen facti precipue in caput redundabit. Nos vero ut nunquam

kikért embere szabadságával kapcsolatban; híreket közöl a törökről, megírva, hogy rokonát, Pongrácz kapitányt küldte feltartóztatásukra ehhez elegendő csapatokkal.

1463. nyarán (MKL I 32)

A bíborosok testületének

A Krisztusban főtisztelendő atyáknak, a Római Szentegyház kardinálisai szent Kollégiumának, barátainknak.

Tudomást szerevezve szentséges urunk magasztos és a keresztény állam számára üdvös szándékáról,¹¹ úgy véltük, hogy – főleg ez ügyben – át kell küldenünk jelen szószólóinkat Őszentségéhez. Nagy buzgósággal, s nem kisebb bizalommal ajánljuk őket főtisztelendő Atyaságaitoknak, kérve és biztatva beneteket, amilyen igyekezettel csak tudjuk, hogy – kiváltképp ilyen időkben – szíveskedjete nagy gonddal és körültekintéssel előmozdítani közös ügyeinket. Mert, noha a legkevésbé sem vonjuk kétségbe, hogy szent főpásztorunk bölcsessége elegendő minden ügy megfelelő elrendezéséhez, s tévedés sem eshet ott, ahol a Szentlélek sugalmaz, mégis, amint a tagok a fej iránt, ha nem is szükséges, ám dicséretes aggódással viseltetünk iránta, annál is inkább, mivel úgy gondoljuk, jó és balszerencséje is erősen érint minket.

Emiatt ismét intjük és kérjük főtisztelendő Atyaságaitokat, hogy méltóztatások minél nagyobb gonddal azon fáradozni és befolyásotokat minél inkább latba vetni szentséges urunknál, hogy a hit leghatalmasabb és legvakmerőbb ellenségét olyan erőkkal, úton és módon támadja meg tengeren és szárazföldön, amely révén Isten Gondviselése nagyobb szerephez jut, mint a véletlen. E dologban talán semmire nem kell inkább figyelemmel lenni és mérlegelni, mint az ellenség szokásait és eszejárását – az pedig nyilvánvalóan és mindig inkább szárazföldi csatákat szokott megvívni és megnyerni is. Ezért hát érdemes onnan megtámadni, ahonnan inkább tudnak ártani és veszteséget szenvedni is. Nem a bizalmatlanság, hanem a kötelességtudat kényszerít minket ezt tanácsolni.

Egyébként bármi lesz is a háború kimenetele: siker vagy (ami távol legyen) veszedelem, az mindenkire ki fog hatni, ám leginkább a Fő jó hírére. Mi pedig,

defuimus rebus christianis, ita et nunc vel consuetudinem vel officium nostrum totis viribus exequemur. Reliqua prefati oratores nostri latius explicabunt.

1463. szeptember 28. (MKL I 33)

II. Pius pápának

Beatissime pater.

Ea, que mihi reverendus pater dominus Marcus episcopus Tininiensis verbo vestre sanctitatis exposuit, humiliter intellexi.

Cum autem ad mandata beatitudinis vestre pariter ac vota, quidquid forsitan antea de me in contrarium vel dictum fuerit vel creditum, pro viribus meis extiterim semper promptus, nunc etiam imposterum idem facere sincera mente propono, et interesse meo, et benevolentia vestre sanctitatis, et officio meo erga sedem apostolicam exigente. Si quid ultra hec latius ac evidentius super his et aliis esset scribendum, ipse dominus Marcus episcopus, et devotionis mee erga beatitudinem vestram testis locuples, et recte animi intentionis satis conscius, et in quantolibet negotio relator fide dignissimus, viva voce supplebit.

Altissimus sanctitatem vestram regimini ecclesie sue diu servet incolumem ac felicem. Ex Varadino Petri, die 28. Septembris 1463.

A levél élen: Ad pontificem ab eodem.

1463. szeptember 28. (MKL I 34)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Cum omnis cura nostra et cogitatio in hoc potissimum versetur, quemadmodum communem fidei hostem comprimere aut opprimere possimus, visum nobis fuerat pro his rebus ad sedem usque apostolicam solennes nostros transmittere oratores. Supervenere interim littere pontificis maximi, quibus sua sanctitas palam declarabat, in quantis sumptibus constituta esset, quantumve et unde

amint sosem maradtunk távol a kereszténység ügyeitől, úgy most is minden erőnkből követjük e szokásunkat, avagy kötelességünket. A többit említett szószólóink bővebben kifejtik majd.

1463. szeptember 28. (MKL I 33)

II. Pius pápának

Szentséges Atya!

Alázatosan tudomásul vettem mindazt, amit a tisztelendő Márk atya, knini püspök Szentségeitek nevében előadott Nekem.

Mivel pedig erőm szerint mindig kész voltam Szentségeitek parancsait és szándékait teljesíteni – bármi ezzel ellentéteset mondtak esetleg, vagy hittek is korábban rólam – őszinte és feltett szándékom, hogy most is és ezután is ugyanezt teszem, amint ezt kívánja saját érdekem, Szentségeitek jóindulata és az Apostoli Szék iránti kötelességtudatom is. Ha ezeken túl valamit még bővebben és egyértelműbben meg kellene írni ezekről és más dolgokról, majd Márk püspök egészíti ki előszóban – ő bőven tanúskodhat Szentségeitek iránti elkötelezettségemről, eleget tud szándékom tiszta voltáról, és bármely ügyről a legszavahihetőbben számol be.

A Magasságos sokáig őrizze meg épségben és szerencséivel Szentségeiteket Egyháza kormányzására. Péterváradjáról, 1463. szeptember 28.

A levél élén: Ugyanő a pápának.

1463. szeptember 28. (MKL I 34)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mivel minden gondunk és gondolatunk legfőképp akörül forog, hogyan szoríthatnánk vissza vagy törhetnénk le hitünk közös ellenségét, úgy láttuk jónak, hogy ez ügyben egészen az Apostoli Székig küldjük el rendkívüli követeteinket. Megérkezett eközben a pápa levele, melyben Őszentsége egyértelműen kinyilvánította, mekkora költségeket határozott meg, mekkora segílyt

exspectandum subsidium nobis deputasset, nec quidquam amplius se facere posse testabatur.

Id ubi cognovimus, satis fore duximus, si hunc reverendum in Christo patrem dominum Marcum episcopum Tinniensem istuc mitteremus, admonendi magis gratia, quam importunius instandi. Nos tamen nihilominus omnia que possumus, agere et parare non desistimus. Similiter et fraternitatem vestram hortamur, quatenus communium negotiorum profectui viis et modis opportunis, prout facit, providere non cesset. Sanctissimus quippe dominus noster, zelo duntaxat religionis et pastoralis officio suo motus, nititur sane quantum potest; atque nobis utrisque ad bonam voluntatem etiam necessitas accedit, nec ullus magis christianorum principum quam nos utrumlibet huius belli eventum est plane sensurus.

Cetera memoratus orator noster abunde per nos instructus referet, cui mandavimus, ut in omnibus secundum vestre fraternitatis consilium procedat, sive subsistendum, sive ulterius ei progrediendum esse censuerit. Informationes et ultra eas quas nos dedimus, dare non postponat. Datum.

A levél élén: Ex parte regis ad collegium cardinalium vel duces Venetiarum.

1463. őszén (MKL I 35) Carvajal bíborosnak

Quanto in periculo sit non solum meus sed omnium christianorum status, reverendissima paternitas vestra tam fama referente, quam suapte prudentia facile metiri potest. Nec est nunc opus commemorare aut hostilium virium magnitudinem nostrorum (sic), aut ex provincia Bozna opportunissimum in omnes fidelium regiones aditum, que nequaquam hodie in tam gravi discrimine versarentur;

nec tota in presentiarum in nos belli moles incumberet, si pollicita nobis subsidia non defuissent, si etiam, ut jactitabatur, communi hosti satis a tergo negotii prestitum fuisset. Sed publica plane socordia et occasionem hanc et

és honnan kell nekünk várunk, s kijelentette, hogy ezen túl semmit sem tehet.

Mihelyst ezt megtudtuk, úgy véltük, elég lesz, ha odaküldjük a Krisztusban tisztelendő Márk atyát, Knin püspökét – inkább emlékeztetésképp, semmint alkalmatlankodó sürgetés gyanánt. Ettől még mi nem szűnünk meg mindent megtenni és előkészíteni, amit csak tudunk. Hasonlóképp buzdítjuk Fivérségteket is, hogy – amint most is teszi – ne lankadjon közös ügyeink előmozdításáról a megfelelő úton s módon gondoskodni. Szentséges urunk hitbéli buzgalomtól és pásztori hivatalától vezérelve természetesen megtesz minden erőfeszítést, amit csak tud; nálunk azonban a jóakarathoz szükség is társul, s a keresztény uralkodók közül senki sem érzi majd meg közvetlenebbül e háború kimenetelét, mit mi, akár ilyen, akár olyan lesz.

A többiről beszámol majd említett követünk, akit bőven tájékoztattunk, s kinek megparancsoltuk, hogy mindenben Fivérségtek tanácsa szerint járjon el: akár úgy véli majd, hogy meg kell állni, akár úgy, hogy tovább kell haladni. Nem fog késlekedni további információkat is adni azokon felül, melyeket mi adtunk. Kelt...

A levél élén: A király részéről a kardinálisok testületének vagy a velencei dózsénak.

1463. őszén (MKL I 35) Carvajal bíborosnak

Főtisztelendő atyaságotok mind a híradások, mind saját bölcsessége alapján könnyen felmérheti, mekkora veszélyben van nemcsak az én, hanem minden keresztény helyzete. Nem is szükséges most felidézni az ellenséges erők nagyságát, vagy hogy Bosznia tartományából milyen kiválóan alkalmas út nyílik minden, hívők lakta vidékre – melyek egyáltalán nem ma kerültek ilyen súlyos veszedelembé.

S nem is ránk hárulna most a háború teljes terhe, ha nem maradt volna el a nekünk megígért segítség, ha – amint hajtogatták – a közös ellenség ügyét a hátországból is eléggé támogatták volna. Azonban az általános közöny idézte

audaciam prebuit. At nos sanctissimi domini nostri adhortationibus simul et pollicitationibus inducti, quibus reverendissime paternitatis vestre persvasiones et quasi assecurationes accedebant, agimus ecce solum quantum possumus, et totis animis ac viribus grave certamen inimus.

Quapropter extrema necessitate compulsi, inter alios vestram reverendissimam paternitatem invocamus. Adeste, date operam, opem afferte, promissa exsolvite. Annuat deus, ne omnes pariter tanto isto conatu magis provocasse quam oppressisse inimicum videamur. Ceterum sanctissimus dominus noster scripsit nobis et commisit domino Strigoniensi restituere quendam presbyterum, qui de canonicatu ecclesie Zagrabiensis per reverendissimum dominum archiepiscopum Colocensem exstitit amotus. Cum autem sciamus prefatum dominum Colocensem nihil in ea re nisi quod juris fuerit egisse, ideoque in presentia doctorum graviumque personarum miramur, quod sua sanctitas simplicem querelam unius vagi sacerdotis in contrarium tam facile admisit, plurisque fecit quam illius viri sententiam, qui qualis quantusque apud nos sit et habeatur, reverendissima paternitas vestra abunde novit. Nec etiam videtur nobis utile fore, si diverse duorum archiepiscoporum jurisdictiones confundantur; possent enim ex ea re in hoc regno nostro notabiles perturbationes suscitari.

Vestram igitur reverendissimam paternitatem rogamus, quatenus talibus sua solita providentia obviet, procuretque ne sanctissimus dominus noster levibus et vagis hominibus tantum credat, simulque illius viri dignitatem tueatur, et scandala ipsa, que exinde oriri possent, intercipiat et precipiat. Datum.

A levél élén: Domino cardinali Sancti Angeli.

1464. január 27. (a sevilalai kódexben január 22.; MKL I 36)

II. Pius pápának

Beatissime pater.

Serius forsitan ac ratio debiti postulabat, accessit tandem mihi copia temporis facultasque scribendi ad sanctitatem vestram de rebus apud me gestis, quibus divina clementia dexteram suam hoc tempore nobiscum magnificare dignata est.

elő ezt a helyzetet és keltette fel vakmerőségüket. Mi viszont, egyszerre vezetve szentséges urunk biztatásaitól és ígéreteitől, melyekhez főtisztelendő Atyaságok rábeszélése és mintegy biztosítékai járultak, íme, megteszünk mindent, amit csak tudunk, és teljes szívünkkel és erőnkkel indulunk e súlyos küzdelemben.

Emiatt e végső szükségtől kényszerítve mások közt főtisztelendő atyaságokat is segítségül hívjuk: jöjjetek, cselekedjete, hozzatok segítséget, teljesítsétek ígéreteiteket! Adja Isten, hogy ne úgy tűnjünk fel mind, mint akik e nagy erőlködéssel inkább csak feltűzeltük, semmint letörtük az ellenséget. Egyébként szentséges urunk írt nekünk, és megparancsolta az esztergomi érsek úrnak, hogy helyezzen vissza egy papot, akit a főtisztelendő kalocsai érsek úr mozdított el zágrábi kanonokságából. Mivel pedig tudjuk, hogy a kalocsai érsek e dologban semmit nem tett, ami ne lett volna jogszerű, ezért tanult és tekintélyes személyek jelenlétében fejezzük ki csodálkozásunkat, hogy vele szemben Őszentsége egyetlen jöttment pap egyszerű panaszának oly könnyen helyt adott, s többre tartotta, mint annak a férfiúnak az ítéletét, akiről főtisztelendő Atyaságok jól tudja, milyennek és mily nagyra tartjuk. S számunkra az sem látszik hasznosnak, ha két érsek joghatósága különböző módokon összekeveredik; országunkban ugyanis jelentős zavarokat kelthet e dolog.

Főtisztelendő Atyaságokat kérjük tehát, hogy szokott előrelátásával állja útját az ilyesmiknek, s legyen gondja rá, hogy szentséges urunk ne nagyon higgyen semmirekellő, jöttment embereknek, egyszersmind óvja meg e férfiú méltóságát, és a botrányoknak, melyek ebből keletkezhetnek, vegye elejét és állítsa meg. Kelt...

A levél élén: Carvajal bíboros úrnak.

1464. január 27.¹² (MKL I 36)

II. Pius pápának

Szentséges Atya!

Talán a kelleténél később, de végre elég időm és lehetőségem adódott, hogy megírjam Szentségeteknek a nálam elvégzett dolgokat, melyek révén Isten kegyelme méltóztatott most Jobbját, s vele együtt minket is megdicsőíteni.

Par erat, ut ante priores primus ante prodiisset nuntius index officii mei, notum facturus ordinem rerum actarum, per quas vota et spes vestre sanctitatis, que princeps rerum est, ad Dei laudem ac propensioem publice salutis curam reficerentur. Sed cum notitia horum, que gesta sunt, quo sera, eo magis plena futura sit, volui vel tardius exequi, quod negligere non debui. Juvabit, puto, audire plenius et nota rectius agnoscere.

Igitur dum circiter kalendas Maias, opportune congregato exercitu, castrametatus essem ad ripas Danubii, eam partem versus, quam frequentior incursus hostium vexare vastareque pene jam consueverat, non longe aberat etiam Turcus magnus cum exercitu magno et cum manu pro suo more valida. Res imprimis satis contecta erat, quorsum acies flectere disponderet, nam locus, quem castris occupaverat, plures partes respiciebat, eratque pervius ex concursu viarum, quasunque petere vellet. Exploratores nostri varium sepe nuntium afferebant, aliis ad castrum Nandor Albense vallo circumdandum, quibusdam ad prelium nobiscum ineundum, aliis alio eum tendere asserentibus. At paulo post ambiguitas hec sublata fuit, palamque factum est, invitatum eum a quibusdam proditoribus Boznam versus declinare. Eo dum festinus accessisset, suscepta proditione, quam ante paraverat, prius forte quam eduxisset gladium, vicit, proditoribus eque et proditione potitus. Vincit deinde regem arte et dolo, non armis superatum, demumque excruciatum necat, arces omnes et munitiones regni in deditionem accepit, custodibus earum manus ultro porrigentibus.

Verum antequam Boznam ingressus esset, dimiserat prefectum Servie, Alibeg nominatum, cum haud parva exercitus parte, e regione apud vada fluminis Zavi, ut nos ab eius transitu vel prohiberet interim vel averteret. Is enim Zavus, unus ex vulgatissimis Pannonie fluminibus, inter corpus Hungarie et regnum Bozne medius interfluit. Cum hoc igitur hoste tunc mihi primum res gerenda fuit, post feliciter acta est. Nam cum idem obsisteret nostris et prohibere tentasset passus, ac insuper eas partes, que castris meis vicine erant, lacessere cepisset, ibi demum justa acie et aperto prelio una primum, et paulo post altera vice fractus, victus et fugatus est. Multi ex hostibus gladio, multi ad flumen adacti obruentes se invicem et obruti a se se, naufragio ruinaque perierunt; dux ipse cum parva sociorum manu, in phaselis et lembis subvecti,

Úgy illet, hogy az előkelők előtt elsőként nálatok álljon elő követem szolgálatom hírvivőjeként, ismertetni az általam véghez vitt dolgokat, hogy azok révén Isten dicsőségére és a köz üdvének hatékonyabb gondozására erőre kapjanak Szentségetek (aki minden ügyek feje) tervei és reményei. Ám mivel a híradásunk a végbevitt dolgokról amennyivel késedelmesebb, annyival teljesebb is lesz, inkább lassabban akartam megtenni, amit elmulasztanom amúgy sem volt szabad. Úgy gondolom, hasznos lesz a teljesebb híradást hallani és helyesebb értesüléseket szerezni.

Tehát: amikor május elseje körül (alkalmas sereget gyűjtve) letáboroztam a Duna partján, arrafelé, ahol szinte már szokásos volt, hogy az ellenség gyakrabban betörésekkel zaklat és pusztít, nem messze volt onnan a török bég is nagy sereggel és szokásosan erős csapatokkal. Bizony eléggé kiszámíthatatlan volt, merrefelé fejlődnek majd fel csapatai, mert a hely, melyet táborával elfoglalt, több irányba nézett, s útkereszteződés lévén szabad utat nyitott bárhová, amerre csak nyomulni akart. Felderítőink gyakran ellentmondó híreket hoztak: egyik azt állította, hogy sánccal veszi körül Nándorfehérvárt, a másik, hogy megütözik velünk, megint másik, hogy másfelé tart. Ám kevéssel később véget ért e bizonytalanság, és kiderült, hogy valamely árulóktól meghívva Bosznia felé tér el. Mikor sietve odaért, felhasználva az árulást, melyet előkészített, szinte hamarabb győzött, mint hogy a kardját kivonta volna – árulók és árulás révén. Ezután legyőzi a királyt, aki nem fegyverek, hanem mesterkedés és cselszövés miatt maradt alul; megkínózva kivégzi, az ország minden vára és erődítménye megadja magát neki, mivel őrzőik önként nyújtják felé kezüket.

Ám mielőtt megtámadta volna Boszniát, seregének nem csekély részével elküldte Szerbia Ali bég nevű parancsnokát a Száva gázlói felől, hogy addig is megakadályozzon vagy eltérítsen minket az azon való átkeléstől. A Száva ugyanis, egyike Pannónia legismertebb folyóinak, Magyarország és Bosznia királysága közt folyik el. Akkor tehát először ezzel az ellenséggel kellett a dolgot dűlőre vinnem, ami azután szerencsésen meg is történt. Amikor ugyanis utunkat állta és megpróbálta elejét venni átkelésünknek, ezenfelül pedig zaklatni kezdte a táborunkkal határos részeket, akkor végül szemtől szemben és nyílt csatában először, és kevéssel utóbb másodszor is megtörtük, legyőztük és megfutamtítottuk őt. Sokan az ellenségtől, kard által, sokan a folyóhoz kényszerülve,

salutem asservavere. Ego vero, posteaquam huiusmodi victoria a Deo donatus sum, rei bone spem meliorem sequi statui, et illico levavi tota castra a loco priori, traieci Danubium, continuatoque gressu accessi ad vada Zavi ab hostibus iam antea occupata: quibus facile recuperatis, depuli abinde reliquias hostium prius fugatorum et ad persequendum eos iter in Serviam direxi. Nam tempore intermedio Turcus, confectis rebus Bozne, fines eius retrocedens excesserat, regressusque jam fuerat in Macedoniam. Itaque castra Servie inferenda erant. Eam ego longe lateque pervagari, ceterum igni, gladio, preda vastare iussi. Multi in ea ex hostibus turmatim palantes deprehensi in occisionem et captivitatem devenerunt; animarum circiter millia quindecim de servitute in libertatem pristinam cum armentis et rebus feliciter reducta sunt. Et hec quidem apud Serviam acta.

Ex qua demum regressus, opus habui eam partem exercitus, que laboribus fessa erat, paululum remittere, ut ampliori post usui, quiete refecti, servaretur; cum parte autem reliqua, que vegetior videbatur, et item novis subsidiis coemptis, intendi animum ad recuperationem Bozne recenti casu amisse, ut cui opem ferre, ne periret, preventus dolis non potui, ei vel perditae, ope Dei, qui fraudis dolique vindex est, opportune consulere. Recogitanti quippe mihi et diligentius consideranti, quantum et quale vulnus Christiana respublica in eo casu acceperat, non sinebat necessitas cure differre remedium, sed mox ac simul et parare provisionem, et facere; que si vel menstruo tempore neglecta fuisset, nunquam similem opportunitatem redituram, post expertus astruere ausim. Accingor igitur, et ad prosequendum opportunitatem hanc coegi prius meipsum, quam recte disposuerim, premisi qui expedirent impedimenta, secutus ipse accessi, et arcem, sive ut communiter loquimur, castrum et oppidum Jaicza nominatum, obsidione circumdedi, quod quidem caput regni illius est et locus tam natura ipsa, quam arte et ope inter omnia munitior. Quem cum oppugnare cepissem, primo fere impetu et primo agresso incolas oppidi in deditionem accepi, factaque irruptione in oppidum, cum hostibus Turcis armis pugnatum est. Hi quoque die eodem, qui quartus erat posite obsidionis, a nostris superati, necantur alii, quidam vero in arcem profugere compelluntur. Restabat jam arx ipsa expugnanda, in cuius oppugnatione trimestri fere spatio magna sollicitudine laborando multa ex celi intemperie, multa ex asperitate

egymást kölcsönösen elsüllyesztve, hajótörésben és a támadás során veszték oda; maga a vezér társai kis csapatával ladikokon és dereglyéken menekült el. Én pedig, miután Isten ilyen győzelemmel ajándékozott meg, úgy határoztam, hogy e kedvező helyzet még kedvezőbb reménye felé indulok, és tüstént tábor bontottam a korábbi helyről, átkeltem a Dunán, s folyamatos vonulással a Száva gázlóihoz értem, melyeket az ellenség már korábban elfoglalt. Ezeket könnyen visszafoglalva elkergettem innen a korábban megfutamított ellenség maradványait, s üldözésükre Szerbia felé vettem az utamat. A köztes időben ugyanis a török, végezve Boszniával, kivonult annak határain kívülre, s visszatérve már Makedóniában volt. Táborunkat át kellett tehát helyezni Szerbiába. Megparancsoltam, hogy azt szélteben-hosszában bejárva tűzzelvassal, prédálva dúlják fel. Az ellenség közül sokan kóboroltak arrafelé csapatokban; ezek, kezünkre jutva, kardélre vagy fogságba kerültek. Körülbelül tizenötezer lelket vezettünk vissza szerencsésen a szolgaságból korábbi szabadságába, marháikkal és javaikkal együtt. Ezeket végeztük tehát Szerbiában.

Innen végül visszatérve szükségét láttam, hogy a hadsereg azon része, mely kimerült a fáradalmakban, kicsit megpihenjen – hogy a pihenőtől megerősödvé később nagyobb hasznukat láthassuk. A másik, frissebbnek tűnő résszel pedig, továbbá az újonnan felfogadott segédc csapatokkal a most elvesztett Bosznia visszafoglalására fordítottam figyelmemet, hogy – miután az árulás nem engedte, hogy segítségemmel megelőzzem veszét – Isten, az álnokság és árulás megbosszulójának segítségével megfelelően gondoskodjak róla még veszében is. Meggondolva pedig és jobban megfontolva, mekkora és milyen sebet kapott a kereszténység ekkor, nem hagyta a szükség, hogy halogassam a gond orvoslását, sőt, egyszerre kellett előkészíteni és már végre is hajtani intézkedéseimet: ha ezt akár csak egy hónapig is elhanyagoltam volna, a később tapasztaltak alapján merem feltételezni, hogy sosem tért volna vissza ehhez hasonló alkalom. Felszerelkezek tehát, és még azelőtt kényszerítettem magamat, hogy megragadjam ezt az alkalmat, mint hogy rendesen elrendeztem volna mindent: előreküldtem azokat, akik felszámolják az akadályokat, magam pedig utánuk indultam, és ostromzárral vettem körül Jajca várát (vagy mint általában mondjuk, erődjét és városát), mivel ez annak a királyságnak a fővárosa, s az összes hely közül úgy a természetől fogva, mint mesterségesen és haddal is a legmegerősítettebb.

hyemis, preterea ex incommoditate varia plurium rerum, plus quam hostilia passus, constantia tandem et perseverantia vicimus; ubi complures ex hostibus conclusi per opportunitatem oppressi fuere, reliqui de vita duntaxat pacti, ad dedendam arcem et sese compulsi sunt. Ex quibus prope quadringentos in vita servatos, bellatores quidem robustos et armis assvetos, mecum eduxi, habiturus eos pro servis ad usum opportunum. Hoc itaque modo et ordine redditus et acceptis castro et oppido Jaicza, mox multorum aliorum castrorum deditio secuta est. Jam circiter triginta manibus meis reddita sunt, et totidem vel paulo plura in obedientiam et deditioem accepi; habebamque spem indubiam de ceteris, quod ad hoc usque tempus vel nulla, vel pauca apud manus hostium contineri potuissent, si tempestas hyberna maioribus intensa frigoribus ampliores mihi labores non interdixisset. Quamobrem consultius visum est reducere exercitum, et ad ea, que uberius agenda supersunt, intendere.

Redii ergo ex Bozna, spe priori felix, re presenti multo felicior; sed ad illam opportunitate quadam et diligentia gerendarum rerum incitatus eram, hanc vero divina propitiatione consecutus sum. Ad utramque autem augendam talis ordo, taliaque principia parata sunt, ut ex eis vulneri huic, quod christiano corpori ex ruina Bozne inflictum erat, facilius, quam ante, salubriusque remedium parari poterit: quandoquidem sane vulnus non jam angulos Europe, non latera sola, sed precordia ipsa attigerit, potuissetque ad omnes eius partes infesta correptione dilatari. Qua in re animus quidem mihi ad impendendam ampliorem curam promptus est, sed ut ministerium quoque opportunum indeficiens sit, opus est auctrice et adiutrice sanctitate vestra, quam penes virtus omnis et principatus rerum ducatusque consistit. Sed hactenus de rebus Bozne.

Nunc de impedimentis, que hanc curam meam ac simul intentionem interturbant, conqueri paucis non pretermittendum putavi. Et quidem, beatissime pater, non credo latere sanctitati vestre, quot quantosque labores sustulerim ab eo tempore, quo ad huius regni gubernacula vocatus susceptusque sum, in his, que ad ipsius regni restaurationem requirebantur, et quam lacerum regnum, quamque turbatum, attritum et in omnibus pene membris dissolutum susceperim. Laboravi impigra sollicitudine ad consolidanda vulnera eius, ruinasque corrigendas, quibus tam ex dissensione interna, quam ab externis

Mikor belefogtam ostromába, szinte az első rohammal és első támadással megadásra bírtam a város lakóit, majd betörve a városba, fegyveres csatát vívtunk a török ellenséggel. Ugyanezen a napon, mely az ostromzár felállítását utáni negyedik nap volt, őket is legyőzték a mieink, egyesek elesetek, mások pedig a várba kényszerültek menekülni. Már csak a vár megostromlása maradt hátra; s bár ostromának három hónapja alatt az ellenségnek több szenvedést okozott a szélsőséges időjárás, a kemény tél, s ezenkívül sokféle dolog különböző alkalmatlanságai, végül állhatatosságunk és kitartásunk révén győztünk. Itt, élve az alkalommal, az ellenség közül sokakat fogtunk el körülzárva; maradékuk pusztán életéről egyezkedve kénytelen volt megadni magát és a várat átengedni. Közülük közel négyszázat életben hagytam, mégpedig az erős és fegyverhez szokott harcosokat, s magammal vittem őket, hogy szolgálként megfelelő hasznukat vegyem majd. Ily módon tehát és rendben cselekedve és elfoglalva Jajca várát és városát, a következőkben sok más vár is megadta magát; már körülbelül harminc került újra kezemre, és ugyanannyi vagy kevéssel több fogadott engedelmeséget és megadást: és biztos reményem lett volna a többi felől is – mert addig az ellenséges csapatok egyet sem, vagy csak keveset tudtak volna megtartani – ha a keményebb hidegekkel támadó téli időjárás meg nem tiltotta volna nekem a további hadműveleteket. Ezért hát bölcsebbnek tűnt visszavonni a sereget, és a további tennivalók felé fordulni.

Visszatértem tehát Boszniából, boldogan az előbbi reménytől, még sokkal boldogabban a jelen helyzettől – noha az előbbire az alkalom és az ügybuzgóság ösztökélt, utóbbit Isten kegyelmének köszönhettem. Hogy mindkettőt tovább erősítsem, olyan rendben olyan előkészületeket tettem, melyek révén a sebet, melyet Bosznia veszte ütött a kereszténység testén, a korábbinál könnyebben s hatásosabb gyógyszerrel orvosolhassuk – mivelhogy e seb nemcsak Európa szegleteit, nemcsak oldalát, hanem már a szívét érintette, és mérgező romlása minden részre átterjedhetett volna. Készen álltam volna ugyan e dologra további gondot fordítani, ám hogy ne legyen hiány alkalmas segéderőkből, ahhoz szükség van Szentségetek kezdeményezésére és segítségére, akinél együtt van minden erény, a főhatalom és a vezérség. Ám legyen elég ennyi Bosznia dolgairól.

Most az akadályokról, melyek megzavarják erről való gondoskodásomat és szándékomat: úgy véltem, nem mulasztom el, hogy pár szóval elpanaszoljam

hostibus non modo affectum, sed pene collapsum erat. Placuit Deo nostro favorem adhibere curis meis, secutumque est post multos tandem labores sudoresque profusos, ut primum intestina bella consopirentur, deinde ab omnibus quoque advenis hostibus regnum ipsum purgaretur, ita ut compositis et internis et circumvicinis differentiis, ad eam solam curam redactus fui, que mihi adversus christiane fidei hostes et hereditaria fuit, et perpetua futura est. Hanc igitur, jamiam liber ab aliis, prosequer, huic nimirum vacare, huic denique omne studium omnemque operam accomodare me cepisse testimonio sunt ea, que his diebus superioribus a me gesta sunt;

quibus dum occupatus intenderem, et Christianorum inimicos a Christianis propulsarem, ecce ex parte altera infidi Christiani in superiores huius regni fines irruptione facta, occuparunt complures sedes et latibula ad usum latrocinii, ex eisque ibidem, in hac mea utili absentia, plurima damna et nocumenta intulerunt, inferreque et cumulare non cessant; ita, ut pro quorum ego fide et statu communi adversus infideles depugno, ab his infideliter impugnor perturborque. Qua in re, credat sanctitas vestra, nihil mihi magis molestum occurrere (potest); quam retrahi a prosecutione cure susceptae et ab usu victoriae parte nunc maxime opportuno. Jam sane opere pretium foret prosequi iter, quod feliciori ferro apertum est, quam reclusum erat; ea quoque, que bene quaesita sunt, et tueri diligentius et promovere.

Quocirca mittere hec scripta decrevi sanctitati vestre, gratis rebus etiam ingratis immiscens, ut utrarumque conditione servata, sit unde filiorum profectibus congratularetur, sit etiam unde sollicitudinem capiat ad consulendum defectibus. Hec etenim due res presentem hoc tempore animum et curam sanctitatis vestrae exigunt, ut et profectus ipsi promoveri possint, et defectus impedimenta que tolli. Meam intentionem certo sciat sanctitas vestra eo inclinatum esse, ut fidei catholice et fidelium defensionem omni opera et omni cura mea serviatur, presertim si facultas mihi libertasque adsit, et impedimenta non obsint. Quorum alterum si defuerit, alterum vero si obstiterit, cogar vel invitatus hanc curam meam alio destinatum alio convertere. Quin imo protestor ex hac die apud sanctitatem vestram, ut in casu, quo mihi iniuriis lacessito necessitas obvenerit arma hec contra infideles sumpta adversus infidos fideles retrahere et offensores regni mei e contra offendere, id a me justo dolore

ezeket. Éspedig, Szentséges Atyám: nem hiszem, hogy titok Szentségetek előtt, mennyi és mekkora fáradoalmakat vállaltam attól kezdve, mióta meghívtak és elfogadtak ennek az országnak a kormányzására; s ezek közt az, hogy miket kívánt meg az ország talpraállítása, és milyen megtépázott, mennyire zaklatott, elgyötört és szinte minden tagjában elgyengült országot vettem át. Fáradhatatlan aggodással kezdtem rögtön munkálkodni sebeinek kezelésén, romjainak kijavításán, melyek úgy belső viszályok, mint külső ellenségek miatt nemcsak megrendítették, hanem szinte romba döntötték. Úgy tetszett Istennek, hogy kegyelmével törődésem mellé állt, s végül sok ráfordított fáradozás, izzadság után bekövetkezett, hogy először a belharcok csendesedtek el, azután az összes jövevény ellenségtől megtisztítottam az országot, úgy, hogy elrendezve a belső és körül a szomszédos nézeteltéréseket, eljuthattam ahhoz az egyetlen gondolhoz, amely a keresztény hit ellenségeivel szemben örökségként maradt rám, és a jövőben is mindig az enyém marad. E gond nyomába eredtem tehát, már-már szabadon a többlettől; s hogy innentől erre szántam időm, erre fordítottam végül minden igyekezetemet és munkámat, tanúsítja mindaz, amit e legutóbbi napokban elvégeztem.

Miközben ezekkel elfoglalva feszítettem meg erőmet, és a keresztények ellenségeit elűztem a keresztényektől, íme, a másik irányból hűtlen keresztények törtek be országom felső határain, sok támaszpontot és rejtékhelyet foglaltak el útonállásukhoz, s ezekből arrafelé, kihasználva távolléteket, sok kárt és ártalmat okoztak, s okoznak most is, sőt szaporítják azokat - annyira, hogy akiknek hitéért és közállapotáért harcolok a hitetlenek ellen, azok támadnak rám és zaklatnak hűtlenül. E dologban, higgye el Szentségetek, semmi számomra terhesebb nem történhetett volna, mint hogy elvonnak attól, hogy a felvállalt gond végére járjak, és épp a legjobbkor ne használhassam ki a megszerzett győzelmet! Nyilvánvalóan megtérülne azon az úton haladni előre, amely szerencsés kardunknak köszönhetően nyitva áll, jóllehet korábban el volt zárva, és amiért derekasán megdolgoztunk, azt még nagyobb gonddal megőrizni és tovább vinni.

Ezért hát úgy döntöttem, elküldöm e levelet Szentségeteknek, az örömteli hírek közé örömteleneket vegyítve, hogy mindkettőt figyelembe véve legyen miért örülni fiai sikereinek, s legyen, ami miatt az aggodás a hiányosságokkal

pulsato fieri; nec succensere mihi sanctitas vestra, aut imputare dignum ducat, si adesse non potero obsequio status publici, quod pro redimendis privatis patrie periculis coarctor abesse.

Potest tamen inter hec nihilominus sanctitatis vestre auctoritas intervenire, que sufficiens erit mihi et facultatem reddere, ut prosequar, que cepi, et impedimenta expedire, ne eo retrahar, quo nolim. Quod ut beatitudo vestra curare dignetur, tam mea devotio quam fidei debitum expostulat.

Conservet Deus sanctitatem vestram feliciter regimini ecclesie sue sancte. Datum in oppido Dombro regni Sclavonie, die 27. Januarii, anno domini 1464.

A levél élen: Ad pontificem Pium secundum prolixa regis relatio de parta ad Savum contra Turcos victoria, vastata Servia, liberatis 15,000 captivis, recuperata trium mensium obsidione Jaycza et plurimis castris in Bosna expugnatis, reductoque post hec ob hiemis rigorem exercitu, que sequitur gravis querimonia, quod contra inimicos christianitatis foris occupatus, domi ab infidis christianis facta, in regnum irruptione vexetur, se ideo coram sacra sede protestari, sibi malo in futurum non imputare, si arma contra hostem destinata retrahat et seposito obsequio status publici contra infidos fideles ad tuenda propria revertatur.

való törődésre indítsa. Ugyanis most ez a két dolog követeli Szentségeitek figyelmét és gondoskodását, hogy a sikerek is folytatódhassanak, a hiányosságok és akadályok is elháruljanak. Vegye biztosra Szentségeitek, hogy az én szándékom afelé hajlik, hogy minden fáradozásom és gondom a katolikus hit és hívők védelmét szolgálja, kiváltképp, ha erre van lehetőségem és szabadságom, s akadályok sem tornyosulnak elélem. Ha ezek egyike nincs meg, másika viszont utamba áll, akaratom ellenére is kénytelen leszek e máshova szánt gondoskodásomat másfelé fordítani. Sőt, e nappal nyilvánosan tanúságot teszek Szentségeiteknek, hogy abban az esetben, ha jogsértésektől zaklatva kénytelen lennék a hitetlenek ellen ragadott fegyvert a hűtlen hívők ellen fordítani, és országom támadóit viszonttámadni, azt jogos fájdalomtól kényszerítve fogom tenni, s ne gondolja Szentségeitek, hogy neheztelhet rám, vagy méltán róhatja fel nekem, ha nem tudok részt venni a közös ügy szolgálatában, mivel a hazámat érő veszedelmek elhárítása szorít rá, hogy távol legyek.

Ám mégis közbeléphet itt Szentségeitek tekintélye, mely elegendő lesz ahhoz, hogy egyrészt a lehetőséget visszakapva folytassam, amit megkezdtem, másrészt az akadályokat eltávolítva, ne forduljak arra, amerre nem akarnék. Mind az én elkötelezettségem, mind a hit felé való tartozásunk megköveteli, hogy Szentségeitek méltóztasson gondoskodni erről.

Őrizze meg Isten szerencsésen Szentségeiteket Szentegyháza szerencsés kormányzására! Kelt a Szlavón Királyságban, Dombró mezővárosban, január 27-én, az Úr 1464. évében.

A levél élén: A király II. Pius pápa elé terjesztett jelentése a Szávánál a török ellen elért győzelemről, Szerbia feldúlásáról, 15000 kiszabadított fogolyról, a háromhavi ostrommal bevett Jajcáról és sok, Boszniában elfoglalt várról, majd az ezek után a kemény tél miatt visszavont seregről; ezeket súlyos panasz követi, hogy miközben ő külföldön a kereszténység ellenségei ellen van elfoglalva, otthon hűtlen keresztények törnek be országába, ezért ünnepélyesen tiltakozik a Szentszék előtt, hogy ne róják fel neki vétkül a jövőben, ha visszavonja az ellenség ellen szánt fegyvereket, és a közös ügy szolgálatával felhagyva a hitetlen hívők ellen fordul saját javainak megóvása érdekében.

1464. április (MKL I 37)**Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Interfuit felicitis coronationis nostre mysticis solemnibus, una cum alio collega suo, magnificus dominus Franciscus Justinianus illustrissime dominationis vestre orator specialis. Qui quidem pro sua singulari prudentia et virtute nihil pretermisit, quod ad summum decoris nostri cumulum pertinebat, et illam affectionis erga nos vestre sinceritatem, tametsi jam pridem nobis pluribus experimentis satis cognitam, dictis pariter ac factis per omnes numeros plenissime et efficacissime representarunt.

Quapropter amicitie vestre merito gratias agimus, quod in dies magis ac magis perspicimus omnia, que ad honorem et commodum nostrum spectant tam diligenter vobis cordi esse, gratias inquam agimus quam maximas et idem de nobis fraternitati vestre pollicemur, cuius glorie et amplitudini sicut toto desiderio mentis favemus, ita nunquam studio et opera defuturi sumus. Datum.

A levél élen: Duci Venetorum.

1464. június elején (MKL I 38)**Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Illustris princeps, amice noster carissime.

Accepimus litteras vestras in quibus scribebatis nobis de gravi casu magnifici oratoris vestri Francisci Justiniani, et hortabamini ac rogabatis nos, quatenus super ea re opportuno remedio provideremus, prout honor et officium nostrum requireret.

Equidem illustris princeps, licet prefatus orator civis sit vestre fraternitatis, ut intelleximus et genere nobilis, et existimatione inter non mediocres unus, multis tamen de causis infortunium eius non minus aut forte etiam magis nobis fuit molestum quam vobis. Proinde continuo adhibuimus in ea re operam quam potuimus diligentissimam, et jam ante adventum litterarumstrarum persona ipsius domini Francisci quodammodo libertati restituta erat. Quippe quidem

1464. április (MKL I 37) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Szerencsés megkoronázásunk szent ünnepén jelen volt egy társával együtt a nagyságos Francesco Giustiniani úr, nagyméltóságú uraságotok különleges követe – aki bizony páratlan műveltségének és kiválóságának megfelelően semmit sem mellőzött, ami dicsőségünk teljes betetőzéséhez tartozott, s ami irántunk való szeretetek őszinteségét – jóllehet az már régóta elég jól ismert volt számunkra több bizonyíték révén – szavakkal és tettekkel egyaránt, minden tekintetben a legteljesebb mértékben és a leghatásosabban szemléltette.

Méltán adunk hálát Barátságotoknak amiatt, hogy napról napra egyre jobban átlátjuk, milyen gonddal viselitek szíveteken mindazt, ami megtisztelésünket és javunkat szolgálja; nagy-nagy köszönetet mondunk tehát, és ugyanezt ígérjük a magunk részéről Fivérségteknek – akinek dicsőségét és tekintélyét amint szívbéli kívánsággal pártoljuk, úgy mindig számíthat igyekezetünkre és segítségünkre. Kelt...

A levél élén: A velencei dózsénak.

1464. június elején (MKL I 38) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Méltóságos fejedelem, kedves barátunk!

Megkaptuk leveleteket, melyben nagyságos követetek, Francesco Giustiniani súlyos esetéről írtatok nekünk, és biztattatok illetve kértetek minket, hogy gondoskodjunk ez ügyben megfelelő orvoslatról, amint azt rangunk és kötelességünk megkívánja.

Bizony, méltóságos fejedelem, noha az említett követ Fivérségtek polgára – s amint értesültünk, nemesi származású is, mégpedig nem is kis becsben áll – sok okból mégis nem kevésbé, vagy talán még inkább terhes volt szerencsétlen sorsa nekünk, mint nektek. Ezért szüntelenül, a tőlünk telhető legnagyobb gonddal fáradoztunk ezen az ügyön, és már leveletek megérkezete előtt megtaláltuk a módját, hogy Francesco úr visszanyerje szabadságát. Mivel pedig a

in castro nostro et in manibus hominum nostrorum habebatur, et instabamus ut liberationem personarum etiam rerum recuperatio sequeretur; cum interim ex certo rumore afferente cognovimus secretarium vestrum Petrum Homasium ad quosdam ex subditis nostris pro eodem negotio transmissum. Qui si paulo maturius intervenisset, et aliquanto importunius adlaborasset, tantum animi prestitisset hominibus improbis, quod facile omnia confusa et in peiorem statum redacta fuissent. Missio igitur ista Petri videtur nequaquam fuisse necessaria; nobis vero etiam vehementer displicuit, eo quod satis animadvertimus amicitiam vestram non parum de nobis diffidentie habuisse. Cum tamen nos sponte nostra bene memores eramus honoris nostri, et si in aliquo negligentiores fuisset, aderat sollicitator sufficiens magnificus Johannes Aymo vester apud nos constitutus orator. Qui etiam testis est locupletissimus, quod egre casum illum nos tuleramus, quantove studio reformandum curaverimus, et qua tandem mente quove proposito fuerimus. Nam profecto nisi persona illius viri mox ad mandatum nostrum liberata fuisset, decretum nobis erat, posthabita omni temporum difficultate ac susceptorum negotiorum magnitudine, omnibus aliis occupationibus omissis, facto etiam fidei intermisso, personaliter eo cum exercitu proficisci et tamdiu manere, donec et decori nostro et expectationi vestre fuisset abunde satisfactum, et tam insignis et immanis contumelie auctor congruas sceleris illius penas luisset.

Quapropter, nostro quidem iudicio, debebat fraternitas vestra, levium fortasse hominum suggestionem repulsa, ampliore in nobis spem ac fiduciam gerere, nec tam immemores nos honoris nostri putare, aut saltem id aliquo indicio ostendere; sed omnem omnino huius facti emendationem tantum a nobis exspectare, quos precipue tangebatur iniuria. Nos quidem in hac ipsa re et hactenus fecimus quod debuimus, et in posterum recordabimur si quid impresentiarum non quidem per socordiam neglectum sed ex rationabili necessitate videbitur esse dilatum. Datum.

A levél élén: Cristoforo Mauro duci Venetiarum ex parte regis.

mi egyik várunkban és a mi embereink kezében volt, azon voltunk, hogy személyes szabadsága után javait is visszanyerje; időközben viszont valami szóbeszédből megtudtuk, hogy ugyanezen ügyben elküldtétek titkárotokat, Pietro Tomasit egyes alattvalóinkhoz. Ő, ha kicsivel korábban avatkozott volna közbe, s valamivel erőszakosabban lép fel, annyira feltűzelhette volna a gazemberek indulatát, hogy könnyen zavarossá és még rosszabbá válhatott volna az egész helyzet. Úgy látszik tehát, hogy Pietro ideküldése egyáltalán nem volt szükséges, sőt, nekünk határozottan nem tetszett, mivel így eléggé szembetűnő volt így Barátságotok irántunk való, nem csekély bizalmatlansága. Mindazonáltal magunktól is jól tudtuk, mi illik tisztünkhöz, és ha valamiben esetleg mulasztottunk volna is, itt volt elegendő biztatásnak a ti hozzánk kirendelt követetek, a nagyságos Giovanni Aymo. Ő a legbeszédesebb tanúja annak, hogy igen megviselt minket ez az ügy, hogy mekkora igyekezettel hozattuk helyre, s végül hogy mi volt szándékunk és célunk. Valójában ugyanis, ha parancsunkra nem szabadult volna ki e férfiú, feltett szándékunk volt, hogy minden akkori bonyodalmat, s a megkezdett ügyek súlyát sem nézve, minden egyéb elfoglaltságot mellőzve, még a hit ügyeit is félbeszakítva, személyesen megyek oda sereggel, és addig maradok, amíg mind becsületemnek, mind a ti elvárásotoknak bőven elegendet nem teszek, és e kirívó és szörnyű gyalázat felelőse bűnének megfelelően meg nem fizet.

Emiatt, legalábbis megítélésünk szerint, jobb lett volna, ha Fivérségtek ellenáll a talán könnyelmű javaslatoknak, nagyobb reménnyel és bizalommal viseltetik irántunk, s nem gondolja, hogy megfélemlenénk tisztünkről, vagy legalább ennek valami tanújelét adja; hanem e gáztett egész jóvátételét teljeséggel csak tőlünk várja, akiket legfőképp érintett a jogtalanság. Márpedig mi e dologban mindeddig azt tettük, amit tennünk kellett, s a továbbiakban is teljes tudatossággal járunk el: ha úgy tűnhetne is, hogy valamit éppen gondatlanságból mellőzünk, azt nagyon is ésszerű szükségszerűségből halasztjuk el. Kelt...
A levél élén: Cristoforo Moro velencei dózsének a király részéről.

1464. június (MKL I 39)**II. Pius pápának**

Scio notissimum esse sanctitati vestre, his superioribus diebus in Alemannia et que egerit et quorsum ea omnia egerit Turcus. Nemini quippe dubium est non Epiroticos illum montes affectare, sed per ista quasi pontem sibi parare ad reliquam Christianitatem opprimendam. Ego vero sentiens proximum exinde civitati mee Ragusine imminere periculum, et id mox, quod absit, gradum fore periculi communis, ea potissimum de causa misi presidio illarum partium, quantum ad presens ipse potui copiarum, magis ut proposito ac officio meo faciam satis et animum declarem meum, quam quod sperem solus sufficere posse ad tantos impetus sustinendos.

Cum igitur luce magis clareat beatitudini vestre, inimicus fidei catholice quid struat: his ceptis pro sua sapientia et debito pastoralis de remedio cogitet opportuno; et ita cogitet, ut tam letifero vulnere non serum et leve, sed tempestivum et validum adhibeatur medicamen; nam si jam ultra tardabitur, vereor equidem, ne talia interim sequantur, que etiam cunctis annitentibus non modo valde difficile, sed et impossibile sit emendare. Altissimus etc.

A levél élen: Ad pontificem, de turcis civitati sue Ragusine imminentibus et quid ex hinc, si remedia tardabuntur, sequi possit.

1464. július (MKL I 40)**II. Pius pápának**

Beatissime pater etc.

Magno et manifesto christianorum viso periculo, sanctitas vestra crebris me et vehementibus tam per nuntios, quam per litteras adhortationibus impulit, grave bellum molliri pollicens, non defutura nobis sua subsidia, et insuper promittens (se) principum et populorum copiis ad nonas Junias e

1464. június (MKL I 39)**II. Pius pápának**

Tudom, hogy nagyon is ismeretes Szentségetek előtt, hogy e legutóbbi napokban mit tett német földön a török, és hogy mivégre tette mindezt. Afelől pedig senkinek sincs kétsége, hogy nem az epirusi hegyek vonzzák, hanem azokon át tulajdonképpen hídfőállást készít a kereszténység maradékának legyőzésére! Magam pedig azt gondolva, hogy innen a legközvetlenebb veszély Raguza városomat fenyegeti, s az majd – ami távol legyen tőlünk! – egy lépcsőfok lesz mindenki veszedelme felé: legfőképp ez okból küldtem e vidék őrzésére amennyi csapatot most csak tudtam – inkább, hogy kötelességemnek eleget tegyek és szándékomat kinyilvánítsam, mintsem hogy azt remélném, egyedül feltartóztathatnék ekkora erejű támadásokat.

Mivel tehát napnál világosabb Szentségeteknek, hogy mit tervez a katolikus hit ellensége: bölcsességének és pásztori kötelességének megfelelően gondolkodják e hadműveleteket illetően a megfelelő orvoslásról; és úgy gondolkodják, hogy e halálos sebre ne kései és gyenge, hanem idejében való és hatásos legyen az orvosság. Mert ha még tovább húzódik a dolog, én bizony attól tartok, hogy időközben olyan dolgok következnek be, melyeket még mindenki közös erőfeszítésével is nem csupán igen bajos, hanem egyenesen lehetetlen lesz jóvá tenni. A Magasságos stb.

A levél élén: A pápához, a városát, Raguzát fenyegető törökökről, s hogy mi következhet ebből, ha tovább késlekedik az orvoslás.

1464. július (MKL I 40)**II. Pius pápának**

Szentséges Atya stb.

Mivel nagynak és nyilvánvalónak tűnt a keresztényeket fenyegető veszély, Szentségetek úgy követtek, mint levelek útján gyakori és erőteljes buzdításokkal ösztökélt, azt ígérve, hogy komoly háborút indít, és nem leszünk híján segítségének; ígérve ezenfelül, hogy fejedelmek és hadinépek csapataival hajózik ki

portu Anconitano navigaturam, et adeo valida manu ipsa Turcorum viscera invasuram, ut hostis noster, necessario diversas in partes distractus, ad me opprimendum nec vires habiturus esset, nec otium. Memini et illud per vestram beatitudinem mihi mandatum, ne nimis tempestive castra moverem, sed expectarem prius sanctitatis vestre protectionem, quatenus eodem animo et tempore cuncti pariter insurgeremus.

Quibus ego pollicitationibus merito fretus et preceptis obstrictus, apparatus feci, quam potui amplissimum, et dum beatitudinis vestre progressum operior, nunc demum collectis undique viribus in campo constituor. At vero nec sperati quidquam suffragii adhuc video, et dum a tergo nequaquam ita, uti dictum et constitutum erat, infestatur inimicus, prevenit ecce cunctantes, et totos in me unum convertit impetus, utpote liber et fere ab omni alia parte indistractus.

Quod si me spes ille multiplices in hos casus non induxissent, potuissem equidem per unam aut aliam viam rebus meis mature et commode providere. Nunc autem hostis opibus potens et natura ferox, fortasse prudenter coniiiciens istius tanti Christianorum motus maiorem fore ostentationem, quam effectum, prior plagam intulit et ad ipsa prope vitalia penetravit. Boznam quippe totius Christianitatis, ut ita dicam, clavem et portum, et unde quaquaversum in occidentem et septemtrionem aditus patet, gravio meo labore nuper recuperatum, quasi pensitans, quid amiserit, rursus invasit et omnia illic castra apud manus nostras habita semel obsedit, que licet munita sint, quantum repente muniri potuerunt, tali tamen vi ac tante multitudini resistere diu non possunt, nisi aut eiiciatur inde inimicus, aut retrahatur. Ad hoc autem ego solus minime sufficio, sicut et sepe professus sum, et notius est, quam ut asseveratione indigeat.

Ceterum pro rei magnitudine dissimulare non valeo, quin iterum dicam, hec unquam eventura fuisse, si vel ego pollicitis fultus subsidiis campum occupare potuissem, vel hostis copiarum abundantissimus aliunde satis impedimenti habuisset. Nam quis eum credit ultro Jaiczam fuisse obsessurum, si retro Constantinopolim obsideri aut sensisset, aut saltem timuisset.

Cum igitur tanto in discrimine pendat non meus duntaxat sed omnium fidelium status, necessitate extrema coactus, publica imploro auxilia, ac potissimum sanctitatis vestre fidem invoco, promissa efflagito. Si quid usquam

június 5-én Ancona kikötőjéből, és oly erős sereggel támadja majd meg a török legérzékenyebb pontját, hogy ellenségünknek, szükségképpen többfelé elvonva, sem ereje, sem ideje nem lesz az én megtörésemre. Emlékszem Szentségetek nekem szóló parancsára is, hogy ne szálljak túl korán hadba, hanem várjam előbb meg Szentségetek indulását, hogy egyazon szándékkal és időben, mindannyian egyszerre támadjunk.

Én ezekben a többszörös ígéretekben méltán bízva és a parancsoktól kötelezve megtettem a tőlem telhető legnagyobb előkészületeket, s míg Szentségetek közeledését várom, most végül, bár már mindenholnan összevontam erőimet, táboromban vesztegelek. Ám a remélt segítségből bizony mindeddig semmit sem látok, és miközben hátulról – úgy, amint mondták és megállapodtunk – egyáltalán nem szorongatják az ellenséget, íme, az megelőzi a tétovázókat, és teljes rohamát egyedül ellenem fordítja, minthogy nem akadályozza semmi, és szinte semerre nem vonják el erőit.

Márpedig ha ez a sokszoros bizalom nem hozott volna engem ilyen helyzetbe, bizony megtehettem volna, hogy így vagy úgy, de saját ügyeim felől időben és megfelelően gondoskodjak! Most pedig a hatalmas haderejű és természeténél fogva vad ellenség, talán okosan átlátva, hogy a keresztények e nagy hadműveletének nagyobb a látszata, mint a hatása, elsőként mért ránk csapást, és szinte a létfontosságú részekig hatolt. Hiszen Boszniát, az egész kereszténység, hogy úgy mondjam, kulcsát és kapuját (és ahonnan bármerre, nyugat és észak felé is út nyílik), melyet én nehéz munka árán csak nemrég szereztem vissza, mintha felmérné, mit is veszített el, ismét megtámadta, és minden várat, mely ott kezünkön volt, egyszerre vett ostrom alá; ezeket ugyan megerősítettük, amennyire hirtelen meg lehetett erősíteni, ám ekkora erőnek és létszámnak nem tudnak sokáig ellenállni, csak ha kiszorítják vagy elvonják innen az ellenséget. Ehhez pedig én egymagamban a legkevésbé sem vagyok elegendő, amint ezt gyakran el is ismertem, s tudottabb dolog annál, semhogy bizonygatásra szorulna.

Egyébként az ügy komolysága miatt nem tudok eltekinteni attól, hogy ismét ki ne jelentsem: ezek soha nem történhettek volna meg, ha én a megígért segítségre támaszkodva foglalhattam volna el a csatamezőt, vagy a csapatokkal bőven ellátott ellenség máshonnan eléggé akadályoztatva lett volna. Hiszen ki hinné el, hogy a töröknek eszébe jutott volna megostromolni Jajcát, ha tudta

suffragii est, si quid classis maritime, si quid terrestrium copiarum, si quid usquam predicate crucis; nunc appareat, et ita appareat, ut negligentiam promptitudo, tarditatem celeritas compenset. Hinc nos totis viribus recta eo pergimus, ubicunque magis proficere posse videbimur, fidei simul et patrie in omnem eventum pro nostra facultate non defuturi. Datum.

A levél élén: Ad pontificem, epistola magni ponderis, cui demonstrat se ad ejus adhortationes, tempore ut desideratum fuerat castra movisse, promissorum ex altera parte profectionem exspectando, his tamen frustratum se cum dolore videre debere turcam Bosnam invadentem et omnia castra magno labore reducta obsidentem, cui rei impediende cum solus minus sufficiat se in hac extrema sua et christianorum necessitate publica et prompta implorare auxilia promissa efflagitare et sacre sedis fidem invocare.

1464. július (MKL I 41)

II. Pius pápának

Quoniam satis agnoscimus sanctitatis vestre piam et nomini suo respondentem in omnes clementiam, in nos vero pluribus jam argumentis perspeximus gratiosum et supra merita nostra munificum eiusdem paterne charitatis affectum, propterea fiducia nobis incessit ardua quidem, non tamen prorsus irrationabilia postulandi.

Nam licet dudum habeat patria hec nostra beneficio sedis apostolice unicum de prelati suis cardinalem, reverendissimum in Christo patrem nostrum, dominum Strigoniensem, virum sane omni virtute consummatum, sed aliquanto ecclesiasticis rebus quam publicis negotiis aptiorem, non tamen id decori huius regni nostri sufficere videtur, quod inter alia Christianorum

volna, vagy legalább tartott volna attól, hogy a hátszágban ostrom alá veszik Konstantinápolyt?

Mivel tehát e nagy veszedelemben egy hajszálon függ nem csupán a saját helyzetem, hanem minden hívőé is, a végszükségtől kényszerítve közös segítségért könyörgök, legfőképp Szentségeitek szavahihetőségére hivatkozva, ígéretét számon kérve. Ha van bárhol bármilyen segítség, ha van bárhol a felmagasztalt keresztnek bármilyen tengeri flottája, bármilyen szárazföldi csapata: most jöjjön! – és úgy jöjjön, hogy a nemtörődömséget készségesség, a lomhaságot gyorsaság ellensúlyozza. Mostantól mi teljes erőnkkel egyenest arra tartunk, amerre úgy tűnik, hogy többre juthatunk, lehetőségeink szerint minden esetben egyszerre állva rendelkezésre a hit és a haza számára. Kelt...

A levél élén: Súlyos levél a pápához, akinek kifejti, hogy az ő biztatására, az általa kívánt időben vonult hadba, elvárva a másik részről az ígéretnek beváltását; ám ezekben csalódva fájdalommal kell látnia, amint a török megtámadja Boszniát, és ostrom alá veszi az összes, nagy munkával visszafoglalt várat; s hogy mivel ő egymaga e dolog megakadályozásához nem elég, saját és a keresztények e végszükségében közös és azonnali segítségért könyörög, követeli amit megígérték, és a Szentszék szavahihetőségét kéri számon.

1464. július (MKL I 41)

II. Pius pápának

Mivel eléggé ismerjük Szentségeitek kegyes, nevének megfelelő¹³ és mindenkire kiterjedő jóindulatát, atyai szeretetének irántunk való szíves és érdemeinken felül nagylelkű ragaszkodását pedig már sok bizonyíték alapján felismertük, azért hát (bár merész, ám mégsem teljesen megokolhatatlan) bizalom támadt bennünk, hogy kérést fogalmazzunk meg felétek.

Mert noha hazánknak az Apostoli Szék jóvoltából régóta van püspökei közül egyetlen bíborosa, a Krisztusban főtisztelendő esztergomi érsek úr – aki minden erénnyel fel van ruházva, ám olykor úgy tűnik, alkalmasabb az egyházi, mint a közügyekhez. Ez azonban Királyságunk rangjának nem felel meg, mivel az a többi, e kiváltsággal messze bővebben rendelkező keresztény ország között

regna, talem prerogativam longe copiosius habentia, dignitate et amplitudine fortassis non infimum, meritis certe nulli secundum obtinet locum. Quapropter beatitudinem vestram, quanta maxima possumus, devotione obsecramus, quatinus et alterum dicti regni nostri metropolitanum sacrosancto collegio adscribere dignetur, reverendissimum scilicet dominum archiepiscopum Colocensem, qui ultra pontificalis vite honestatem etiam temporalium tractandorum usu ac prudentia, et quasi quadam dexteritate prepollet, ac tanto magis pollebit, quanto plus ei auctoritatis addiderit cumulus honoris. Nec cedit hoc in dispendium aliquod apostolice sedis, immo potius obedientia generalis eidem sedi debita, quam semper hoc regnum exhibuit, multo erit talium personarum ductu et pluralitate propensior, ac status ecclesiarum Dei solidior.

His rationibus adducti, sanctitatem vestram iterum et iterum humiliter supplicamus, ut nostras hac in parte preces solita et innata benignitate sua exaudiat, ac multis et magnis ornamentis ultro in nos iam pridem collatis unum hoc expetitum adiiciat incrementum. Mereantur id mea in beatitudinem vestram et sanctam Romanam ecclesiam pia devotio ac suscepti pro fide catholica labores; mereatur regnum hoc apostolice sedis imprimis reverendissimum et Christiani nominis non minus diuturnum, quam forte propugnaculum, cuius vulnere tum quasi remediis quibusdam allevabuntur, cum se senserit honorifica et gloriosa meritorum suorum remuneratione demulceri.

Altissimus etc. In festo etc.

A levél élén: Rex ad dominum sanctissimum.

1464. július (MKL I 42)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Illustrissime princeps, frater carissime.

Quoniam multis et magnis de causis vehementer desideramus reverendissimum in Christo patrem dominum Stephanum archiepiscopum Colocensem cancellarium nostrum, prout virtutum eius merita exigunt, sacro cardinalium collegio adoptari, preterea petiveramus a (fraternitate) vestra, quatinus apud summum pontificem et cardinales sui studiosos litteris aut

méltóságban és tekintélyben talán nem a legutolsó, érdemben pedig bizonyosan egyiknél sem alábbvaló helyet foglal el. Emiatt a tőlünk telhető legnagyobb odaadással kérjük Szentségeket, hogy méltóztasson említett Királyságunkból a bíborosok szentséges testületébe még egy érseket felvenni, mégpedig a főtisztelendő kalocsai érseket, aki feddhetetlen főpapi életén túl a világi ügyek kezelésében is okossággal és bizonyos könnyedséggel magaslik ki, s még inkább ki fog magaslani, amennyiben több tekintélyt ad majd neki megtehető rangja. S nem lesz ez egyáltalán az Apostoli Szék kárára, sőt, az ilyen személyek számának növekedése és bővsége inkább növeli az Apostoli Szék iránti kötelező általános engedelmisséget (melyet országunk mindig is tanúsított), s szilárdabbá teszi Isten egyházának helyzetét.

E megfontolásoktól vezetve újra és újra alázatosan könyörgünk Szentségeitekhez, hogy erre vonatkozó kéréseinket szokott és veleszületett jóindulatával hallgassa meg, s a sok és nagy, nekünk már korábban önként megadott kitüntetésekhez adja hozzá ezt az egyet, amit óhajtunk. Érdemesítsen erre a Szentségeitek és a Római Szentegyház iránti szent elkötelezettségem, s a katolikus hitért vállalt fáradozásaim; legyen érdemes rá ez az ország, mely mindenekfelett tisztelője az Apostoli Széknek, s amely nem kevésbé állandó, mint erős bástyája a keresztény névnek, melynek sebei akkor kezdenek majd behegedni, akárcsak valamiféle orvosságok hatására, amikor úgy érzi, hogy érdemeinek megtisztelő és dicsőséges díjazása csillapítja azokat. Magasságos stb. (...) ünnepén stb.

A levél élén: A király a szentséges úrnak.

1464. július (MKL I 42)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Felséges fejedelem, drága fivérem!

Mivel sok és komoly okból erősen kívánjuk, hogy a Krisztusban főtisztelendő István atyát, kalocsai érseket, kancellárunkat, amint erényeinek érdemei megkövetelik, a bíborosok szent testületébe fogadják, ezért korábban kértük Fivérségtől, hogy méltóztasson a pápánál és bíborosainál ennek érdekében buzgó levelekkel vagy követekkel fáradozni – amiről úgy tudjuk, Fivérségtek

nuntiis superinde adlaborare dignaretur, quod usque adeo a vestra fraternitate factum esse intelligimus, ut parata fuerit ipsi personaliter coram Romano antistite super ea re verba facere, nisi colloquium vestrum media illius mors intervertisset.

Proinde, frater carissime, illustrissime dominationi vestre ingentes merito gratias agimus, quam in rebus nobis placitis ac nostrum et regni nostri honorem spectantibus tam diligentem experimur, ac nihilominus rogamus, ut etiam apud futurum vobis forte iam creatum, sed nobis nondum fama cognitum pontificem, quem illustrissime dominationi vestre non dubitamus fore benivolum, eiusdem rei velis esse adiutor; qua vix quicquam hoc tempore gratius nobis posset prestari. Nos operam nostram vicissim ad fraternitatis vestre decus et commodum sincero pollicemur affectu. Ceterum presentes certa de causa secreto sigillo nostro anulari voluimus consignari. Datum.

A levél élén: Ex parte regis ad ducem Venetiarum.

1462 augusztus 10. (DF 214127)¹

Bártfa városának

Jobbra a főső margón: Commissio propria domini regis.

Mathias Dei gratia rex Hungarie Dalmatie Croatiae etc.

Prudentes et circumspecti viri, fideles nobis sincere dilecti.

A principio felicis regiminis nostri semper precipua cura nostra illa fuit, ad hocque dies noctesque in vigiliis duximus, ut sublatis de medio omnibus dissensionibus atque guerris, que totam rempublicam regni nostri multis ab annis turbabant, Sacram Coronam atque antiquas metas eiusdem regni nostri in manus alienas dudum deventas recuperaremus, regnumque hoc pace gubernaremus eoque tandem validiores et potentiores ad resistendum Thurcis, qui non solum hoc regnum nostrum, sed pariter cum eo sacram fidem et religionem nostram naturali quadam persecutione impugnant, redderemur. Verum cum in hiis labores faceremus, et maiorem diligentiam nostram pro rectificatione certarum civitatum nostrarum et metarum, quas in illis partibus superioribus regni nostri aliene quedam manus tenent, apponeremus,

olyannyira megtette, hogy kész lett volna személyesen szót emelni ez ügyben Róma püspöke előtt, ha megbeszéléseket nem akasztotta volna meg annak halála.

Ezért pedig, drága fivérem, méltán mondunk hatalmas köszönetet méltóságos uraságtoknak, aki – mint tapasztaljuk – a nekünk tetsző, illetve a mi és Királyságunk megbecsülését illető dolgokban oly törődő; s mégis kérjük, hogy szíveskedjék a leendő (nektek talán már megválasztott, ám nekünk még hírből sem ismert) pápánál – aki, efelől nincs kétségünk, nagyméltóságú uraságtok felé jóakarattal lesz – ugyane dologban segítőnk lenni: aminél jelenleg aligha tehetne nekünk nagyobb szívességet. Mi pedig viszonzásképp őszinte ragaszkodással ígérjük szolgálatainkat Fivérségtek dicsőségére és javára. Egyébként úgy határoztunk, hogy jelen levelünket bizonyos okból titkos gyűrűspecstünkkel látjuk el. Kelt...

A levél élén: A király részéről a velencei dózsénak.

1462 augusztus 10. (DF 214127)

Bártfa városának

Jobbra a felső margón: A király úr saját parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya.

Bölcs és körültekintő férfiak, őszintén kedvelt híveink!

Boldog uralkodásunk kezdettől fogva folyton az volt legfőbb gondunk, s azon voltunk nappal és virrasztottunk éjjel, hogy megszüntetve minden viszályt és háborút, melyek sok év óta zaklatták egész Királyságunkat, visszaszerezzük Királyságunk már régen idegen kézre került Szent Koronáját és ősi határait, s békében kormányozzuk ezt az országot; így végre erősebbé és hatalmasabbá lennénk, hogy ellenállhassunk a töröknek, aki nemcsak a mi országot, hanem azzal együtt szent hitünket és vallásunkat is valamiféle természetükké vált macacssággal támadják. Ám amikor nekifogtunk e munkának, és nagyobb igyekezetet fordítottunk egynémely városaink és határaink helyreállítására, melyek a felsőbb országrészben bizonyos idegen kezekben voltak, közbejöttek

intervenerunt etiam certi tractatus et conclusiones in facto prefate Sacre Corone cum domino Friderico Romanorum imperatore habiti, ut idem dominus imperator habita summa quadam secundum dictam conclusionem eandem Sacram Coronam nobis reddere paratus esset, in quibus rebus prelati et barones ac nobiles regni nostri pridem Bude congregati considerantes facultatem nostram, minime posse sufficere ultro, uti bene nostis, ad hanc rem contribuerunt, et non solum ipsi, sed etiam fidelis noster illustris princeps dux Stephanus Stephanus (sic!) rex Bozne et civitas nostra Ragusina, et multe alie in longinquo posite, nobis notabiliter subvenerunt.

Itaque, ut tanta res, que non parvo labore et desiderio multorum in hunc finem deducta est, effectum sortiatur, ne vel incurie nostre, vel negligencie ab aliquibus posset tandem imputari, decrevimus etiam a civitatibus nostris regalibus iuvamen in pecunia ad hanc rem exigere: et inter alias ad vos et totam communitatem illius civitatis nostre Barthfa, summam duorum milium florenorum auri imposuimus. Quam ob rem fidelitatem vestram rogamus, eidem committens, quatenus statim et imminente visis presentibus considerata utilitate illa que non solum vobis, sed toti regno ex rebus premissis, accedet, prefatam summam duorum milium florenorum auri, super prefata communitate ipsius civitatis vestre plene exigere, et exactam manibus huius fidelis nostri venerabilis viri Dominici prepositi ecclesie Beati Nicolai confessoris extra muros civitatis nostre Albensis fundate, item quem pro hac re illac ad vos [re]misimus integre dare et assignare debeatis. Clarius mentem nostram ad hanc rem dicet vobis idem Dominicus prepositus, cuius verbis et dictis tanquam nostris mandatis, et ea, que nostro nomine vobis dixerit, ad effectum perducatis.

Datum Zegedini in festo beati Laurentii martyris anno Domini millesimo quadragésimo sexagesimo secundo.

A külzeten: Prudentibus et circumspectis iudici iuratis ceterisque civibus et toti communitati civitatis nostre Barthfa, fidelibus nobis sincere dilectis.

bizonyos tárgyalások és megállapodások a Szent Korona ügyében Frigyes császárral – melyek szerint a császár úr bizonyos pénzösszeg fejében kész lenne visszaadni nekünk a Szent Koronát. Amint jól tudjátok, országunk akkor Budán összegyűlt főpapjai, bárói és nemesei (belátva, hogy anyagi helyzetünk erre teljességgel elégtelen) önként adakoztak erre az ügyre, s nem csak ők, hanem a méltóságos uralkodó, István herceg, István, Bosznia királya és Ragusa városunk, és sokan mások is, noha messze laknak, jelentős segítséget nyújtottak.

Így hát, hogy e fontos ügy, mely sokak nem kis munkájával és óhajával már idáig jutott, sikerrel járhasson, s azután ne vethessen senki szemünkre se gondatlanságot, se hanyagságot, úgy határoztunk: e dologra királyi városainktól is behajtottunk pénzbeli segítséget – és mások között rátok és Bártfa város egész közösségére is kiszabtunk kétezer aranyforintnyi összeget. Ezért hát parancsolólag kérjük Hűségeteket, hogy jelen levelünket látva (s megfontolva azt a hasznót, mely a fentiekből nemcsak nektek, hanem az egész országnak származik) azonnal hajtsátok be városotok közösségétől az említett kétezer forintos összeget, majd behajtva azt, teljes egészében és okvetlen adjátok és tegyétek le e hívünk, a tiszteletreméltó Domonkos (a Fehérvár városunk falain kívül alapított hitvalló Szent Miklós-templom prépostja, akit ez ügyben odaküldtünk hozzátok) kezébe. Szándékainkat ez ügyben világosabban is elmondja majd Domonkos prépost; szavait és mondandóját, mintha csak a mi parancsunk lenne, s mindazt, amit nevünkben mond majd, hajtsátok végre.

Kelt Szegeden, Szent Lőrinc vértanú ünnepén, az Úr ezernégyszázhatvan-kettedik évében.

A külzeten: Bártfa városunk bölcs és körültekintő bírójának, esküdtjeinek, többi polgárának és egész közösségének, őszintén kedvelt híveinknek.

1462 augusztus 10. (DF 270370)²

Kassa városának

Jobbra a fölső margón: Commissio propria domini regis.

Mathias Dei gratia rex Hungarie Dalmatie Croatie etc.

Prudentes et circumspecti viri, fideles nobis sincere dilecti.

A principio felicis regiminis nostri semper precipua cura nostra illa fuit, ad hocque dies noctesque in vigiliis duximus, ut sublatis de medio omnibus dissensionibus atque guerris, que totam rem publicam regni nostri multis ab annis turbabant, Sacram Coronam atque antiquas metas eiusdem regni nostri in manus alienas dudum deventas recuperaremus, regnumque hoc pace gubernaremus eoque tandem validiores et potentiores ad resistendum Turcis, qui non solum hoc regnum nostrum, sed pariter cum eo sacram fidem et religionem nostram naturali quadam persecutione impugnant, redderemur. Verum cum in hiis labores faceremus, et maiorem diligentiam nostram pro rectificatione certarum civitatum nostrarum et metarum, quas in illis partibus superioribus regni nostri aliene quedam manus tenent, apponeremus, intervenerunt etiam certi tractatus et conclusiones in facto prefate Sacre Corone cum domino Friderico Romanorum imperatore habiti, ut idem dominus imperator habita summa quadam secundum dictam conclusionem eandem Sacram Coronam nobis reddere paratus esset, in quibus rebus prelati et barones ac nobiles regni nostri pridem Bude congregati considerantes facultatem nostram, minime posse sufficere, ultro, uti bene nostis, ad hanc rem contribuerunt, et non solum ipsi, sed etiam fidelis noster illustris princeps dominus Stephanus rex Bozne et civitas nostra Ragusina, et multe alie in longinquo posite, nobis notabiliter subvenerunt.

Itaque, ut tanta res, que non parvo labore et desiderio multorum in hunc finem deducta est, effectum sortiatur, ne vel incurie nostre, vel negligencie ab aliquibus posset tandem imputari, decrevimus etiam a civitatibus nostris regalibus iuvamen in pecunia ad hanc rem exigere: et inter alias ad vos et totam communitatem illius civitatis nostre Cassoviensis, summam quinque milium florenorum auri imposuimus. Quam ob rem fidelitatem vestram rogamus, eidem committens, quatenus statim et imminenter visis presentibus

1462 augusztus 10. (DF 270370)¹⁴**Kassa városának**

Jobbra a felső margón: A király úr saját parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya.

Bölcs és körültekintő férfiak, őszintén kedvelt híveink!

Boldog uralkodásunk kezdettől fogva folyton az volt legfőbb gondunk, s azon voltunk nappal és virrasztottunk éjjel, hogy megszüntetve minden viszályt és háborút, melyek sok év óta zaklatták egész Királyságunkat, visszaszerezzük Királyságunk már régen idegen kézre került Szent Koronáját és ősi határait, s békében kormányozzuk ezt az országot; így végre erősebbé és hatalmasabbá lennénk, hogy ellenállhassunk a töröknek, aki nemcsak a mi országunkat, hanem azzal együtt szent hitünket és vallásunkat is valamiféle természetükké vált makacssággal támadják. Ám amikor nekifogtunk e munkának, és nagyobb figyelmet szenteltünk egynémely városaink és határaink helyreállításának, melyek a felsőbb országrészben bizonyos idegen kezeken voltak, közbejöttek bizonyos tárgyalások és megállapodások a Szent Korona ügyében Frigyes császárral - melyek szerint a császár úr bizonyos pénzösszeg fejében kész lenne visszaadni nekünk a Szent Koronát. Amint jól tudjátok, országunk akkor Budán összegyűlt főpapjai, bárói és nemesei (belátva, hogy anyagi helyzetünk erre teljességgel elégtelen) önként adakoztak erre az ügyre, s nem csak ők, hanem a méltóságos uralkodó, István herceg, István, Bosznia királya és Ragusa városunk, és sokan mások is, noha messze laknak, jelentős segítséget nyújtottak.

Így hát, hogy e fontos ügy, mely sokak nem kis munkájával és óhajával már idáig jutott, sikerrel járhasson, s azután ne vethessen senki szemünkre se gondatlanságot, se hanyagságot, úgy határoztunk: e dologra királyi városainktól is behajtottunk pénzbeli segítséget – és mások között rátok és Kassa város egész közösségére is kiszabtunk ötezer aranyforintnyi összeget. Ezért hát parancsolólag kérjük Hűségéteket, hogy jelen levelünket látva (s megfontolva azt a hasznot, mely a fentiekből nemcsak nektek, hanem az egész országnak származik) azonnal hajtsátok be városotok közösségétől az említett ötezer forintos összeget, majd behajtva azt, teljes egészében és okvetlen adjátok és tegyétek le e hívünk, a

considerata utilitate illa que non solum vobis, sed toti regno ex rebus premissis accedet, prefatam summam quinque milium florenorum auri, super prefatam communitate ipsius civitatis vestre plene exigere, et exactam manibus huius fidelis nostri venerabilis viri Dominici prepositi ecclesie Beati Nicolai confessoris extra muros civitatis nostre Albensis fundate, item quem pro hac re illac ad vos misimus integre dare et assignare debeatis. Clarius mentem nostram ad hanc rem dicet vobis idem Dominicus prepositus, cuius verbis et dictis tanquam nostris mandatis, et ea, que nostro nomine vobis dixerit, ad effectum perducatis.

Datum Zegedini in festo beati Laurentii martyris anno Domini millesimo quadragésimo sexagesimo secundo.

A külzeten: Prudentibus et circumspectis iudici iuratis ceterisque civibus et toti communitati civitatis nostre Cassoviensis, fidelibus nobis sincere dilectis.

1462–64. (MKL I 43)

II. Pius pápának

Beatissime pater et domine, post humilem nostri commendationem ad pedum oscula beatorum.

Inter multa ardua negotia, quibus nunc maxime urgemur, et de iis etiam solliciti sumus, que ad honorem divine maiestatis et sacre religionis pertinent incrementum; immo quodammodo magis inpresentiarum nobis veniunt in mentem ea, que devotionis sunt, quam in otio domestice quietis. Proinde non erit mirandum, si hoc potissimum tempore vestre sanctitati ea suggererimus, que plus pacis tranquillitati, quam castrensibus negotiis convenire videntur.

Verum, ut apertius intelligi possit, quod intendimus, paulo altius repetito initio, summam tamen breviter proponemus. Est quedam insula Danubio circumflua, in conspectu huius civitatis nostre Budensis, que olim leporum, postea beate Marie insula dicta est. In ea insula monasterium extitit sanctimonialium ordinis predicatorum, quod quidem monasterium quondam rex Bela predecessor noster fundaverat, et in eodem filiam suam nomine Margaretam Deo virginem dedicarat. Ea Margareta vite honestate ac sanctis

tiszteletreméltó Domonkos (a Fehérvár városunk falain kívül alapított hitvalló Szent Miklós-templom prépostja, akit ez ügyben odaküldtünk hozzátok) kezébe. Szándékainkat ez ügyben világosabban is elmondja majd Domonkos prépost; szavait és mondandóját, mintha csak a mi parancsunk lenne, s mindazt, amit nevünkben mond majd, hajtsátok végre.

Kelt Szegeden, Szent Lőrinc vértanú ünnepén, az Úr ezernégyszázhatvan-kettedik évében.

A külföldi: Kassa városunk bölcs és körültekintő bírójának, esküdteinek, többi polgárának és egész közösségének, őszintén kedvelt híveinknek.

1462–64. (MKL I 43)

II. Pius pápának

Szentséges Atya és uram!

Áhítattal ajánljuk magunkat szent lábai csókjára. A sok bajos ügy között, mely most igenigen sürget minket, azok is nyugtalanítanak, melyek Isten felségének tiszteletét és szent vallásunk gyarapodását érintik; sőt, jelenleg valahogy még inkább eszünkbe jutnak a hit dolgai, mint az otthoni békés nyugalomban. Ezért nem kell csodálkozni, ha éppen ilyen időkben teszünk Szentségeiteknek javaslatot oly dolgokra, melyek látszólag inkább illenek a békeidők háborítatlanságához, mint hadi ügyekhez.

Ám hogy érthetőbb legyen, mi a szándékunk, a kezdetet kicsit alaposabban felidézve, röviden mégis összegezzük a dolgot. Van egy sziget, melyet a Duna folyama vesz körül, Buda városunkból látótávolságra; egykor a Nyulak szigetének, később Szűz Mária szigetének hívták. E szigeten van a domonkos-rendi apácák kolostora, amely kolostort egykor elődünk, Béla király alapította, s melyben egykor Margit nevű lányát Istennek ajánlotta. Ez a Margit élete tisztaságával és szent cselekedeteivel oly nagy égi kegyelmet érdemelt ki, hogy

operibus tantam celitus gratiam promeruerit, ut tam in corpore, quam post obitum magnis et evidentibus miraculis corruscarit, quemadmodum adhuc multorum fidedigna testimonia comprobant, et paulo post eius mortem a diversis Romanis pontificibus vel deputati vel missi inquisitores, examinatis inde pluribus idoneis testibus et tota profitente Hungaria, comperisse ac scriptum reliquisse dinoscuntur. Sed, ut fit, regum pariter et rerum frequenti mutatione susceptae rei consummatio vel prorogata fuit, vel neglecta.

Nunc igitur beatitudini vestre in eo quam humillime ac studiosissime supplicamus, quatenus rem hanc intermissam et sibi forsitan divinitus, ut alia multa et preclara jam dudum servatam, per se aut per suos recognoscere dignetur, et cum intellexerit omnia, que ad id opportuna et necessaria fuerint, satis constare, et ita placuisse altissimo, divine exinde benignitatis affluentiam apostolice auctoritatis preconio et solenni publicatione declaret. Faciet in hoc vestra sanctitas rem gloriosam et nobis ac nostris omnibus optatissimam, imo quod vel primum, vel solum in talibus ponderandum est, multorum devotioni et saluti profuturam ac omnipotenti Deo plane acceptam; qui accensam lucernam non vult abscondi, sed illuminandi causa in edito poni et se in sanctis suis precipit laudari.

Qui et beatitudinem vestram diu felicem servet ecclesie sue regimini et augmento. Datum.

A levél élén: Sanctissimo in Christo patri et domino domino Pio divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino nostro clementissimo.

1462–64. (MKL I 44)

A bíborosok testületének

Scripsimus sanctissimo domino nostro pro elevatione corporis seu canonisatione beate virginis Margarete olim Bele regis predecessoris nostri filie sanctimonialis quondam ordinis predicatorum in monasterio sancte Marie de insula iuxta civitatem nostram Budensem Danubio circumflua, de cuius

ügy életében, mint halála után nagy és nyilvánvaló csodákkal tündökölt, amint ezt sokak hitelt érdemlő tanúsága igazolja, és kevéssel halála után több római pápa kijelölt vagy kiküldött posztulátora is – miután kikérdeztek több alkalmas tanút, s egész Magyarország hitet tett mellette – meggyőződött róla és írásba is foglalta mindezt. Ám amint lenni szokott, a királyok és események sűrű változása miatt a megkezdett dolog bevégzése késedelmet szenvedett, vagy el is sikkadt.

Most tehát a nagy alázattal és buzgalommal könyörgünk Szentségeitekhez, hogy méltóztasson e félbemaradt és számára (mint sok más és nevezetes ügy esetében is) már régóta talán isteni rendelésből fenntartott ügyet személyesen vagy emberei által megvizsgálni, és ha meggyőződik róla, hogy minden feltétel, ami ahhoz illik és szükséges, eléggé fennáll, és úgy tetszett a Magasságosnak is: apostoli tekintélyével kijelentve és ünnepélyes közzététellel hirdesse ki, hogy isteni kegyelem áradt ki Margit életében. Szentségek ezzel dicsőséges és nekünk illetve a mieink számára a leginkább áhított dolgot tesz, sőt, amit ilyen ügyekben elsősorban, vagy kizárólagosan mérlegelni kell: olyat, ami sokak áhíthatát és üdvét mozdítja elő, s nyilvánvalóan kedves a mindenható Istennek – Aki nem azt akarja, hogy meggyújtott lámpását elrejtse, hanem hogy magasra tegyék,¹⁵ hogy fényt áraszson, és az a parancsa, hogy szentjeiben dicsőítsék őt.¹⁶

Ő legyen az, aki Szentségeket is sokáig megőrzi szerencsésen, Egyházának kormányzásra és gyarapodására. Kelt...

A levél élén: A Krisztusban szentséges Pius atyának és úrnak, Isten gondviseléséből az egyetemes Római Szentegyház pápájának, a mi legkegyesebb urunknak.

1462—64. (MKL I 44)

A bíborosok testületének

Levelet írtunk szentséges urunknak a szentéletű szűz, Margit testének felemelése avagy szentté avatása érdekében; ő elődünk, a néhai Béla király lánya és hajdan domonkosrendi apáca volt Buda városunk mellett, a Duna által körül-folyt szigeten, a Szűz Mária-kolostorban, s e szűz szentségéről és csodáiról sok

virginis sanctitate et miraculis multa et magna testimonia produci possunt. Proinde reverendissimas paternitates vestras quam diligentissime rogamus, quatenus rei tam honeste et pie ac salutifere promotionibus et suffragiis suis adesse velint. In quo nobis quidem et nostris plurimum, sed deo longe amplius complacebunt.

A levél élén: Collegio cardinalium ex parte domini regis.

1462–1464 (MKL I 45)

II. Pius pápának

Beatissime pater, post devotam commendationem ad pedum oscula beatorum.

Viget in presentiarum hoc in regno error quidam animabus fidelium satis onerosus, dum nonnulli prematura superstitione ducti, fratrem Johannem Capistranum colunt ut sanctum. Beatitudinem igitur vestram rogamus suppliciter, quatenus pro officio suo pastorali opportune providere dignetur, ac rei veritate per idoneas personas rite investigata, in utramlibet partem auctoritate apostolica decernere, ne aut pronioris semper ad omnem religionem vulgi superstitiosa interim veneratio damnet ignaros, aut vir ille, si vere in eo gratia Dei vacua non fuit, honore debito fraudetur.

Omnipotens sanctitatem vestram diu ac feliciter servet incolumem regimini ecclesie sue sacrosancte. Bude.

A levél élén: Domino pape ex parte regis

1462–1464 (MKL I 46)

II. Pius pápának

Quedam muliercula, relicta videlicet quondam Martini Parvi, alias in civitate Quinqueecclesiensi commorans, iudicem et certos cives dicte civitatis in curiam vestre sanctitatis evocavit. Cum autem, maxime in presentiarum, nec ipsi cives, nec dominus eorum, scilicet eius loci episcopus, litibus, presertim

és nagyszerű tanúságtételt lehet felvonultatni. Ezért hát a lehető legnagyobb gonddal kérjük főtisztelendő Atyaságokat, hogy szíveskedjenek ennek az oly nemes és jámbor, illetve üdvös dolognak előmozdításán és támogatásán rajta lenni. Ezzel bizony nagy tetszést aratnak nálunk és a mieinknél; ám messze nagyobbat az Istennél.

A levél élén: A király úr részéről a bíborosok testületének.

1462-1464 (MKL I 45)

II. Pius pápának

Szentséges Atya! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Megerősödött mostanában ebben az országban a hívek körében egy elég terhes tévelygés: Kapisztrán János frátert, idő előtti vakbuzgóságból, sokan szentként tisztelik. Könyörögve kérjük tehát Szentségeket, hogy pásztori hivatala szerint méltóztasson megfelelően gondoskodni arról (miután a dolog igazságtartalmát alkalmas személyekkel szabályosan kivizsgáltatta), hogy apostoli tekintélyével mindkét félnek határt szabjon: nehogy a minden babonáságra folyton hajlamos tömegek vakbuzgó tisztelete a tudatlanok kárára váljék, vagy pedig e férfiú – ha valóban nincs híján Isten kegyelmének – elessen a kellő tisztelettől.

A mindenható Isten sokáig őrizze meg szerencsésen és épségben Szentségeket Szentegyháza kormányzására! Budán.

A levél élén: A király részéről a pápának.

1462-1464 (MKL I 46)

II. Pius pápának

Egy bizonyos asszonyszemély, tudniillik a néhai Kis Márton özvegye, aki egyébként Pécs városában lakik, a város bíróját és egyes polgárait Szentségek törvényszéke elé idézte. Mivel pedig – különösen mostanában – sem maguk a polgárok, sem uruk, azaz e hely püspöke nem érhet rá (kiváltképp ilyen hossza-

tam longinquis, vacare possint, sed omnes in negotiis fidei et belli apparatus plurimum occupentur, beatitudinem vestram precamur, quatenus dignetur memoratam causam ad partes transmittere cognoscendam; ita et vexatio inutilis precidetur, et justitia nichilominus locum habebit. Altissimus etc.

A levél élen: Ad dominum apostolicum rex.

1464 augusztus 24. (N 6; DF 293301)

A Velencei Köztársaság követének

Mathias Dei gratia rex Hungarie Dalmatie Croatie etc.

Prudens et circumspecte vir nobis dilecte.

Secundum quod per illustrissimum dominum Venetorum de dando nobis in facto fidei subsidio certa promissio facta erat, et nunc per relationem magnifico Joannis Aimo oratoris eiusdem hic existentis superinde certi reddimur.

Mittimus ecce illac ad vos hunc fidelem nostrum venerabilem magistrum Ladislaum prepositum ecclesie omnium sanctorum de castro Vesprimiensi et prothonotarium cancellarie nostre in fide et fidelitate probatum: ut ipse nomine nostro a vobis et manibus vestris pecuniam in sortem subsidii oblatam levet, levationemque celeret, prout res nostre exigunt ad nos ducat.

Quamobrem rogamus vos, quatenus huiusmodi pecuniam manibus prefati magistri Ladislai prepositi nomine nostro ut premisimus, illam recipientis assignare velitis: qua assignata presentes litteras nostras apud vos pro expeditione reservetis. Insuper et dedimus eidem magistro Ladislao potestatem in persona nostra super numero et quantitate pecunie levande, dandi vobis quitantiam et expeditionem.

Datum in progressu nostro exercituali in oppido Zatha in festo beati Bartholomaei anno Domini MCCCCLXIII, regni nostri anno septimo, coronationis vero primo.

A tergo: Prudenti ac circumspecto viro secretario vel cuicumque alteri nuntio illustrissimi domini Venetorum, nunc is Segna vel circa constituto nobis dilecto.

dalmas) perekre, hanem mindannyian a hit ügyeivel és a háborús előkészületekkel vannak igencsak elfoglalva, kérjük Szentségeket, hogy méltóztasson az említett ügyet a felekhez megvizsgálásra átküldeni; így a haszontalan zaklatásnak is elejét vesszük, ám az igazságnak is helye lesz. A Magasságos stb.

A levél élén: A király az apostolutód úrnak.

1464 augusztus 24. (N 6; DF 293301)

A Velencei Köztársaság követének

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya.

Bölcs és körültekintő férfiú, kedvelt hívünk!

Annak megfelelően, hogy a fényességes velencei dózse határozott ígéretet tett a hit ügyében nekünk nyújtandó segítségről, most is így értesültünk itt tartózkodó szószólója, a nagyságos Giovanni Aymo jelentése révén.

Elküldjük hát ezért hozzátok e hitben és hűségben kipróbált hívünket, a tiszteletreméltó László mestert, a veszprémi Mindenszentek-templom prépostját és kancelláriánk ítélőmesterét, hogy nevünkben felvegye tőletek és kezetekből a hadisegélyként felajánlott pénzt, az átvételt – amint helyzetünk megköveteli – siettesse, s elhozza azt hozzánk.

Ezért hát kérünk titeket, hogy szíveskedjete e pénzt László mester kezére kiutalni, aki, mint mondtuk, a mi nevünkben veszi át azt, s annak kiutaltával jelen levelünket tartsátok magatoknál igazolásul. Ezenfelül meghatalmaztuk László mestert, hogy személyünk képviselőjében nyugtát állítson ki a felvett pénz értékéről és mennyiségéről.

Kelt hadseregünk vonulásakor, Szata mezővárosban,¹⁷ Szent Bertalan ünnepe, az Úr 1464. évében, uralkodásunk hetedik, megkoronázásunk első évében.

A hátoldalon: A fényességes velencei köztársaság bölcs és körültekintő titkárnak vagy bármely egyéb, most Zenggben vagy környékén állomásozó követének, kedvelt hívünknek.

1464. szeptember (MKL I 47)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Illustrissime princeps, amice charissime.

Littere amicitie vestre novissime allate continebant: reverendissimum dominum cardinalem sancti Marci, hominem e patricio ordine civitatis vestre oriundum, ad summi pontificatus apicem hisce diebus evectum. Quibus perlectis, quanta letitia perfusi fuerimus, haud facile sermo expresserit.

Gratulamur omnium quidem christianorum, gratulamur vestro, gratulamur etiam nostro nomine; omnium quidem christianorum, quod prout de eius viri sapientia et animi magnitudine edocti sumus, merito speramus eum titubantem in tantis rerum fluctibus Petri naviculam optime ac tutissime gubernaturum; vestro, non solum quod ad insignem gloriam urbis vestre pertinere credimus civem suum esse in terris Christi vicarium, verum etiam quod circa defensionem fidei existimamus ipsum postulata et consilia patrie plurimi facturum; nostro, quod et nos ampliorem jam fiduciam habemus favoris apostolici, et efficacioris benevolentie spem tenemus; nec putamus illum nobis et regno nostro fore nisi benignissimum, tum suapte ingenio, tum quod in ea republica natus est, cum qua nobis firmissima et honestissima amicitia perseverat, pro communi videlicet patrocínio fidelium inita et conflata.

Optamus igitur, quod presumimus, ut hec illius viri divinitus facta vocatio felix, fausta, fortunata et salutaris sit, generaliter quidem universe Dei ecclesie, specialiter tamen vestre pariter ac nostre genti. Datum.

E levélre a dózse 1464. október 9-ikén kelt levelében a következőképen válaszolt:

Congratulatur nobis regia maiestas vestra, sibi que gaudet, quod accepisse scribit reverendissimum dominum cardinalem sancti Marci, senatorii nostri ordinis virum, ad summi apostolatus fastigium evectum esse; seque sperare ait, et ob eius ingenium, et quia in civitate sibi coniunctissima et socia ortus est, regno suo patrem et reipublice christiane protectorem esse futurum.

1464. szeptember (MKL I 47) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Méltóságos fejedelem, kedves barátunk!

Amint Barátságotok legutóbb érkezett levele tartalmazza: e napokban a főpapi méltóságra emelték a Szent Márk-székesegyház főtisztelendő bíborosát, aki a ti városotok patrícusai közül származik. Az emberi beszéd nem egykönnyen fejezheti ki, hogy ennek olvastán mekkora öröm töltött el minket!

Örvendezünk hát minden keresztény, örvendezünk a ti és örvendezünk a mi nevünkben is; bizony minden keresztény nevében, mert annak alapján, amit e férfiú bölcsességéről és lelki nagyságáról megtudtunk, méltán reméljük, hogy nagyszerűen és biztonsággal kormányozza majd Péternek az események roppant hullámain hányódó hajócskáját. A ti nevetekben örülünk hát azért, mert úgy hisszük, nemcsak városotok fényes dicsőségére szolgál, hogy polgárra Krisztus földi helytartója, hanem vélekedésünk szerint a hit védelmében is igen sok mindent megtesz majd, mit hazája kér és tervez; magunk miatt, mert így már mi is inkább bizakodhatunk a pápa kedvezésében, és reméljük hatékonyabb jóindulatát; s úgy véljük, irányunkban és országunk felé csak a legnagyobb jóakarattal lehet majd akár saját hozzáállása, akár amiatt, mert abban az államban született, amelyhez minket régóta a legszilárdabb és legőszintébb barátság fűz, olyan tudniillik, melyet a hívők közös oltalma végett kötöttek és alakítottak ki.

Kívánjuk tehát, amit feltételezünk is, hogy e férfiú Istentől jött elhívása sikeres, áldott, szerencsés és üdvös legyen – általában véve Isten egész egyházának, különösen pedig a ti és a mi népünknek. Kelt...

E levélre a dózse 1464. október 9-én kelt levelében a következőképen válaszolt:

Királyi Felségetek gratulál nekünk s maga is örül, hogy – mint írja – értesült arról: a főpapi méltóságra emelték a Szent Márk-székesegyház főtisztelendő bíborosát, aki a mi szenátori rendünkbe tartozik, és azt mondja: reméli, hogy mind saját hozzáállása, mind amiatt, hogy a vele szoros kapcsolatban levő és szövetséges városból származik, országának atyja és a keresztény állam védelmezője lesz majd.

Non fallitur profecto, ut nobis persuademus, maiestas vestra; nam ut de maioribus pontificis et zelo religionis taceamus, edidit signa, ut primum pontificatum est ingressus, ut non nisi magna et excelsa optimus quisque fidei christiane propugnator a sua sanctitate debeat expectare. Quod si quispiam est, qui hec sibi promittere possit, totius orbis iudicio, vestra maiestas, qui intrepide semper pro Christo, adversus truculentissimos hostes, depugnavit, optimo jure ea et longe maiora repscere debet. Si ex extrinsecis hominum sensus deprehendi quandoque potest, non solum speramus, sed confidimus beatitudinem suam florenti regno vestro et presidio esse et ornamento futurum.

Quam ob rem quod rempublicam nostram hoc Christi vicario illustratam tanto gaudio vestra maiestas sit exhilarata, non miramur; sed precipuo suo erga nos amoris ascribimus, et ob hoc sibi gratias agimus immortales; quam volumus non ignorare, quicquid reipublice nostre laudis adiicitur aut dignitatis, hoc iucundius nobis esse, quod cum ita inter nos devincti simus, a maiestatis vestre amplitudine et dignitate non potest esse seiunctum.

Quod ad reverendum dominum Archiepiscopum Colocensem attinet, respondemus, nos nihil non esse tentaturos, ut regiis postulatis satisfaciamus; et quemadmodum dum Ancone fuimus, studium, diligentia ac cura nostra obscura non fuisset, nisi prius pontifex extinctus esset; ita inpresentiarum et per litteras et per oratores nostros curabimus et studebimus, pro virili nostro, ut vestre maiestati morem geramus; et si fieri poterit efficiemus re ipsa, quod vestra maiestas intelliget, quantum in re hac elaboraverimus. Denarios vero, quos opera nostra atque studio, dum Ancone essemus, a sacro reverendissimorum dominorum cardinalium collegio habuimus, Jadram juxta ordinem ipsorum misimus; poterit proinde serenitas vestra eos acceptum mittere, et juxta litteras ipsorum, quas ad maiestatem vestram misimus, de eis disponere.

És valóban, meg vagyunk róla győződve, hogy nem téved Felségetek: ugyanis – hogy a pápa jelentősebb cselekedeteiről és hitbuzgalmáról ne is beszéljünk – amint főpapi hivatalába lépett, olyan jeleket mutatott, melyek alapján a keresztény hit minden jó harcosa nagy és kimagasló dolgokat kell hogy várjon Őszentségétől. És ha van valaki, aki megteheti ezt, az egész földkerekség ítélete szerint Felségetek az, aki – minthogy Krisztusért mindig rettenthetlenül küzdött meg a legádázabb ellenséggel is – a legteljesebb joggal kérheti számon ezeket és még sokkal többet. Ha külföldről bármennyire is megítélhető a közhangulat: nemcsak reméljük, de bízunk is abban, hogy Őszentsége virágzó országoknak védelmére és díszére lesz majd.

Ezért hát nem csodálkozunk, hogy Felségetek ekkora örömmel ujjong azon, hogy városunknak Krisztus helytartója dicsőségére válik; ám ezt elsősorban irántunk való szeretetének tulajdonítjuk, és múlhatatlan hálát adunk érte. Azt akarjuk, hogy tudja Felséged: bármiben gyarapodjon is városunk dicsősége és méltósága, annál édesebb az nekünk, hiszen – mivel kölcsönösen lekötelezettjei vagyunk egymásnak – nem választható az el Felségetek tekintélyétől és méltóságától sem.

Ami a tisztelendő kalocsai érsek urat illeti, az a válaszuk, hogy nincs semmi, amit meg ne próbálnánk, hogy királyi kérésének eleget tegyünk; és amint akkor sem lett volna kétség igyekezetünk, gondosságunk és gondunk felől, mikor Anconában voltunk, ha nem halt volna meg a pápa, úgy most is mind levelek, mind követeink által azon leszünk és igyekszünk majd erőnk szerint, hogy Felségetek kedvére tegyünk; és ha lehetséges, tényleg elérjük majd, amiből megérti majd Felségetek, mennyit fáradoztunk e dologban. A dénárokat pedig, melyeket akkor szereztünk igyekezetünkkel és fáradozásunkkal a főtisztelendő bíboros urak testületétől, míg Anconában voltunk, az ő rendelkezésük szerint Jadrába küldtük; ezért Felségetek elküldethet értük, és levelüknek megfelelően, melyet elküldtünk Felségeteknek, rendelkezhet azokról.

1464. szeptember (MKL I 48)**III. Frigyes császárnak**

Serenissime princeps, pater charissime.

Petit a nobis serenitas vestra ut captivi illi, quos fidelis noster Ambrosius Thewrek comes et capitaneus Soproniensis tenet in vinculis, nequaquam liberi emittantur; immo potius manibus vestre serenitatis digna facinorum suorum subituri supplicia, presententur; preterea ut prefatus Ambrosius Thewrek operam adhibeat diligentem, quatenus castrum Machkakew vocatum de manibus ipsorum predonum³ eripiatur, et gratia ulterioris illarum partium securitatis, funditus destruat. Noverit vestra serenitas, quod captivitas hec hominum illorum, quam prefatus comes et capitaneus noster fecit, de scitu et voluntate nostra non processit; verum quoquomodo tales homines capti sint, minime volumus ut improvide ac temere dimittantur. Ad habendum illud castrum placet nobis omnem curam impendi, quod ubi Deo juvante obtentum fuerit, nos pro parte nostra id facere curabimus, quod utriusque nostrum subditis et regnis magis videbitur profuturum.

Cetera nova hec in presentiarum vestre serenitati possumus significare, quod imperator Thurcorum per triginta dies obsedit et vehementissime oppugnat in regno Bozne castrum Jaicza, pariter omnia castra in nostris manibus habita; nam et bombardas inauditas ibidem fundi fecit, quibus jam per viginti dies castrum pariter et oppidi murum frangit, cuniculis etiam subterraneis menia demoliri et irrumpere violentissime conatur. Nos qui fere soli scimus, quanti momenti locus ille sit toto nomini christiano, pergimus ecce cum his quas habemus copiis ad repellendum ab obsidione infestissimum hostem, et licet omnium mortalium destituti simus auxiliis, freti tamen ope divine clementie non tam privatam quam publicam defensionem constanter aggredimur, si saltem negotia et facta illa castrorum salva et integra reperire poterimus. In Zatha.

A levél élén: Imperatori Romanorum a rege

1464. szeptember (MKL I 48)**III. Frigyes császárnak**

Felséges fejedelem, kedves atyám!

Azt kéri tőlünk Felségetek, hogy azokat a foglyokat, akiket hívünk, Török Ambrus soproni ispán és kapitány tart bilincsbén, semmiképp se bocsássuk szabadon, sőt inkább adjuk ki őket, hogy Felségetek kezére jutva, vegyék el gaztetteik méltó büntetését; ezenkívül hogy Török Ambrus gondoskodjék arról, hogy Macskakő várát kiragadják a rablók kezéből,¹⁸ és a vidék további biztonságáért az alapokig rombolják le. Tudja meg Felségetek, hogy tudtunk és akarattunk nélkül vetette fogságra azokat az embereket említett ispánunk és kapitányunk; ám akárhogyan kerültek is fogságba ilyenfajta emberek, a legkevésbé sem akarjuk, hogy óvatlanul és meggondolatlanul elengedjék őket. Úgy látjuk jónak, hogy mindent elkövessünk a vár megszerzésére; ám ha Isten segítségével kezünkre jut, mi a magunk részéről úgy fogunk eljárni, amint az alattvalóink és országunk számára is hasznosabbnak látszik.

Ami egyéb újsággal tudunk most Felségeteknek szolgálni: a török császár harminc napja körülzárta és hevesen ostromolja Boszniában Jajca várát, valamint az összes, kezünkön levő várát; sosem látott ágyúkat öntetett, melyekkel már húsz napja töri úgy a vár, mint a város falait, és föld alatti aknákon keresztül is, rendkívül hevesen próbálja lerombolni és betörni a falakat. Ám mi, akik szinte egyedülként tudjuk, mekkora e hely jelentősége az egész kereszténység számára, elindulunk meglevő csapatainkkal, hogy kivessük ostromállásaiból a megveszekedett ellenséget; s noha nincs ember, aki segítene nekünk, mégis, az isteni kegyelem segítségével bízva állhatatosan fellépünk nem annyira saját, mint inkább a közös védekezés ügyéért, hátha legalább e várak ügyét és érdekeit épen és egészségben tudhatnánk. Kelt Szatán.

A levél élén: A római császárnak a királytól.

1464-1466 (EMC II 27)

II. Pál pápának

Beatissime pater.

Accedet ad vestram sanctitatem hic venerabilis etc. pro certis suis negotiis, quem virum probum et de me benemeritum cum affectu commendo, omnem ei adhibitam gratiam in me collatam reputaturus. Altissimus etc.

1465. elején (MKL I 49)

XI. Lajos francia királynak

Serenissimo principi Ludovico Dei gratia Francorum regi christianissimo Mathias eadem gratia etc. salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps frater noster charissime.

Cum accepissemus diebus superioribus ex litteris excellentie vestre bonum statum eiusdem ac simul animum christianissimo rege dignum, letati sumus pro hoc tempore, in quo tam fideles christiani, quam ipsa fides a turbatione perfidorom plurima viderunt mala;

putamus enim tanti auctoris exemplo emersuram spem, in qua melius sentire licebit de opportuna fidei christiane defensione, quam si capessere placet opus est ut quantum negligentie vacatum est, tantum vel multo amplius diligentie assumatur, quatenus curam christiane reipublice, que hucusque in solo conatu desiit, ipsa excellentia conditionis meliorem faciamus.

Qua in re scripseramus prius ante decem circiter menses, per egregium Antonium Marini consiliarium serenitatis vestre, qui serenissimi regis Poloniae apud nos orator fuerat, ubi non quidem per litteras quas vulgo credentias appellant, sed aperto ordine significavimus serenitati vestre de animo, viribus et ferocia ipsius hostis, nobis vere vicini, et item quanti nobis stet, quod soli pene inter christianos principes graviores hostilis arietis impulsus perferimus. Optamus apud serenitatem vestram persuasum iri, ut curaret cum aliis principibus catholicis, vel sero tandem hostibus ipsis communibus et humanas

1464-1466 (EMC II 27)**II. Pál pápának**

Szentséges Atya!

Szentségetek elé járul e tiszteletreméltó stb bizonyos ügyei miatt; szeretettel ajánlom e derék és nálam érdemeket szerzett férfit, s úgy tekintek majd minden, irányába gyakorolt kegyet, mintha magam részesültem volna benne. A Magasságos stb.

1465. elején (MKL I 49)**XI. Lajos francia királynak**

A felséges fejedelemnek, Lajosnak, Isten kegyelméből a franciák legkeresztényebb királyának üdvözlét és vállalkozásaihoz szerencsekívánatait küldi Mátyás, ugyanezen kegyelemből stb.

Felséges uralkodó, kedves fivérünk!

Miután a napokban értesültünk Felségetek leveléből jó helyzetéről és a legkeresztényebb királyhoz méltó szándékairól, öröm töltött el minket ebben az időben, amikor úgy a keresztény hívek, mint maga a hit igen sok bajt látnak a hitszegők zavargásai miatt.

Úgy véljük ugyanis, hogy ily nagy tekintélyű példakép hatására feltámad majd a remény, amelyben jobban bizakodhatunk majd a keresztény hit megfelelő védelme érdekében; ha pedig úgy dönt: ebbe belefog, szükséges, hogy amennyi idő telt el nemtörődömséggel, annyi vagy még több figyelem jusson arra, hogy a keresztény állam ügyének gondozását, amely eddig pusztá próbálkozásban merült ki, Felséged részvételével jobb állapotba hozhassuk.

Ez ügyben körülbelül tíz hónapja már írtunk a nemes Antonio Marini, Felségetek tanácsosa (aki korábban Lengyelország felséges királyának szószólójaként volt nálunk) révén; bizony akkor nem afféle virágnyelven, hanem nyíltan közöltük Felségetekkel, mi a szándéka, milyen erős és ádáz az az ellenség, amely tényleg szomszédos velünk, és azt is, hogy mibe kerül nekünk, hogy a keresztény uralkodók közül szinte egyedüliként álljunk az ellenséges

prope vires excedentibus parem delectum opponere: ne forte dum nos ad tam feroces et assiduos, insultus sustinendos cum solis nostris viribus deserimus, in desertores ipsos animata hec pestis amplius diffundatur.

Sed cum jam ex litteris pretactis ad hec paratum serenitatis vestre animum intellexerimus, non visum est nobis amplioribus verbis serenitatem vestram ultro volentem incitare, sed sufficere putamus paucis eandem admonere, ut pro debito sancte religionis christiane et pro honore christiani nominis sui curet rem hanc diligenter, et pergat deducere ad effectum ea, que se scribit proposuisse.

Nos interim pro viribus nostris stabimus in acie, quoad poterimus, et inter resistendum ac sustinendum satius ducemus iram hostis pati potius quam contemptum. Datum.

A levél élén: Ad Ludovicum XI. Gallorum regem, de bello Turcico, ut proposita in effectum deducat.

1465. január 16. (MKL I 50)

III. Frigyes császárnak

Serenissimo principi domino Friderico Dei gratia Romanorum imperatori semper augusto etc. patri nostro charissimo, Mathias etc. salutem et filialem affectum.

Serenissime princeps, pater noster charissime.

Prioribus litteris serenitatis vestre respondisse putabamus recte ad mensuram debiti et expectationis de nobis habite, ubi palam notum fecimus animum nobis esse stabilem, qui non facile deducitur nec abhorret a quietis et paciferis consiliis; cupiebamusque simile quid experiri etiam apud serenitatem vestram, ut hinc inde ex pari concursu mutue intentionis uberius fieret copia malignantium actus ac pariter ausus comprimendi.

faltörő kos csapásait. Meg kívánjuk győzni végre Felségeteket, hogy más katolikus uralkodókkal együtt, még ha későn is, de megfelelő sereget állítsanak szembe a közös és az emberi erőt szinte meghaladó ellenséggel: nehogy esetleg – miközben mi magunkra maradunk, pusztán saját erőnkéből állva az oly vad és folytonos támadásokat – ez az élő pestis tovább terjedjen azokra, akik magunkra hagytak minket.

Ám miután az említett levélből értesültünk róla, hogy Felségetek kész erre, nem láttuk szükségesnek, hogy Felségeteket további szavakkal ösztökéljük arra, amit magától is akar, hanem elegendőnek véljük röviden figyelmeztetni, hogy a kereszténység szent hitének és a keresztény név méltóságának megfelelően lelkiismeretesen gondoskodjon e dolgról, és vigye el a megvalósulásig mindazt, amiről azt írta, hogy elhatározta magát rá.

Mi addig is erőnk szerint helyt állunk a csatasorban, ameddig tudunk, és ellenállásunk illetve kitartásunk közben úgy érezzük majd, hogy helyesebb az ellenség haragját, mint megvetését viselni. Kelt...

A levél élén: XI. Lajos francia királynak a török háború ügyében, hogy szándékait vigye végbe.

1465. január 16. (MKL I 50)

III. Frigyes császárnak

A felséges Frigyes fejedelemnek, Isten kegyelméből mindig felséges római császárnak stb. a mi kedves atyánknak üdvözlétét és fiúi ragaszkodását küldi Mátyás, stb.

Felséges fejedelem, kedves atyám!

Azt hittük, hogy előző levelünkben a szükségesnek és az irányunkban támasztott elvárásnak megfelelő választ adtunk, amikor nyíltan tudattuk, hogy szándékunk szilárd és nem egykönnyen eltéríthető, ám a higgadt és békéltető tanácsoktól sem borzad el. Úgy szerettünk volna valami hasonlót tapasztalni Felségetek részéről, hogy a mindkét részről kölcsönös szándékból fakadó egyforma fellépés következtében bőségesebb lehetőség nyíljon a gonosztevők teteteinek, s így merészségének visszaszorítására.

Verum posteaquam novas et iteratas querelas contra prefectum nostrum Soproniensem apud nos serenitas vestra deposuit, scrupulus nobis quidam iniectus est, ne forte serenitas vestra dissimili erga nos animo feratur, dum videlicet pro minimo ducit et pene oblita est gravissimarum iniuriarum, que post icta federa de terris et dominiis serenitatis vestre nobis et regno nostro illate sunt, suas vero querelas in altiore culpam latioreque protrahit, quam in se crimen habeat. Sed de his conqueri in aliud tempus differimus, ne referre culpam et non purgare videamur. Respondebimus nunc ad ea, que ex parte serenitatis vestre obiiciuntur.

Prima querela est contra prefectum Soproniensem, que hanc summam continebat: quod serenitas vestra sepe numero nos hortata sit, ut ipsi prefecto mandarem, ne pretextu contributionis pecuniarie, generali edicto ac decreto regni nostri, pro exercitu contra Turcos deducendo, imperate, et subditos serenitatis vestre, quos intra terminos ipsius regni nostri tenet, indebite molestet aut impediatur; et quod prefectus ipse non modo ab illatione talis impedimenti non abstinuit, verum etiam certarum villarum pecora diripuit. Altera autem obiectio contra eundem erat: quod ipse, spreto pactis et pacis conditionibus, que paulo superiori tempore inter nos hinc inde firmate sunt, nuper serenitati vestre literas quas communiter diffidatorias vocant, miserit, intendens illarum vigore, nocumenta priora cumulare; et in fidem rei acte atque huiusmodi prone intentionis sue transmissa est nobis copia ipsarum litterarum. Super quibus omnibus, que profusioribus verbis in litteris serenitatis vestre continebantur, nos serenitas vestra hortatur et requirit, ut et litteras ipsas cassari faceremus, et antefatum prefectum ad restitutionem eorum, que indebite abstulit, cogere atque a simili ausu prohibere non differremus.

Ad que respondendo, de hoc imprimis et de novo certiore facimus serenitatem vestram, quod si quid nocumenti indebite illatum est per quoscumque officiales nostros subditis serenitatis vestre, id de nostro consensu aut jussu nequaquam processisse; quin imo post dictam pacem grave nobis esse ac etiam videri solet, dum aliqua molestia undecunque vel de jure vel iniuria serenitati vestre infertur; quod quidem et in casibus supratactis, si quid indebite contra serenitatem vestram actum est, non sine egro animo prosequimur.

Ám miután Felségetek új és ismételt panaszokkal élt előttünk soproni kapitányunk ellen, aggodalom támadt bennünk, hogy Felségetek esetleg nem ilyen lelkiüettel áll hozzánk: tudniillik amikor a legkisebb számba se vette és szinte el is felejtette azokat a rendkívül súlyos jogsértéseket, melyeket Felségetek tartományai és uradalmi velünk és országunkkal kötött szerződése után követtek el, saját, csekélyebb vétekről szóló panaszainak pedig nagyobb feneket kerített, mint amikben maga vétkes. Ám e panaszunkat máskorra halasztjuk, nehogy úgy tűnjön, hogy beszámolunk egy bűnről, nem pedig tisztázzuk azt. Azokra adunk most választ, amiket Felségetek részéről szemünkre vetnek.

Az első panasz a soproni kapitány ellen így foglalható össze: Felségetek sokszor buzdított minket, hogy parancsoljuk meg a kapitánynak, ne zaklassa jogtalanul illetve terhelje Felségetek Királyságunk határain belül élő alattvalóit is pénzbeli adószedéssel – amelyet egyébként, a török ellen vezetendő sereg érdekében országosan általános rendelet és határozat ír elő; és hogy a kapitány nemcsak hogy nem tartózkodott ilyen zaklatástól, hanem bizonyos falvakból még a jószágot is elhajtotta. A másik dolog, amit szemére vetettek: hogy a kevéssel korábban köztünk kölcsönösen megszilárdított megállapodásokat és békefelteteleket semmibe véve a minap szerződésbontó levelet küldött Felségeteknek, melynek értelmében még tetézni akarta a korábbi kártételeket; és a történetek, illetve az ő ebbéli szándékának hitelül átküldte nekünk e levél másolatát. Mindezek kapcsán (amiket bővebben előadva tartalmazott Felségetek levele) buzdít minket Felségetek és követeli, hogy mind a levelet érvénytelenítsük, mind pedig haladéktalanul kényszerítsük a kapitányt a jogtalanul elvett dolgok visszadására, illetve tiltsuk el a hasonló vakmerőségektől.

Erre válaszul mindenekelőtt és újra biztosítjuk Felségeteket, hogy ha bármi jogtalan kár érte volna Felségetek alattvalóit a mi tisztségviselőink révén, az teljességgel a mi beleegyezésünk és parancsunk nélkül esett meg; sőt, az említett békekötés után súlyos bűn a szemünkben, még a látszata is, ha akár jog szerint, akár jogtalanul bármi kellemetlenség éri Felségeteket. Ezt tehát a fenti esetekben is, ha bármiben jogtalanul jártak volna el Felségetekkel szemben, nem fogjuk szenvtelenül túrni.

Verumtamen que obiecta sunt eo modo possunt interpretationem accipere. Non enim satis intelligimus, quomodo licite imputari possit ipsi prefecto Soproniensi, quod contra pacem initam et eius conditiones quidquam egerit in hoc, dum generale decretum regni, cui et serenitas vestra, ut debebat, consensus, debite executioni demandaret; nisi forte debitum modum, vel officii sui metas excessisset. Equidem scitum est, quod subditi serenitatis vestre, quos intra terminos Hungarie habet, ex forma pactorum, omnino obedire tenebantur illi generali decreto regni, quod non ex aliqua privata causa, sed pro publico fidei negotio editum est. Illud quoque palam factum est, quod obedire negligentibus acres pene comminate fuerant. Cur igitur serenitas vestra vel sibi ad iniuriam trahit, vel officialem illam culpam commeruisse putat, quod ipse pro debito suo partes officii sui executus est.

Ceterum quoad partes alterius obiectionis, ubi serenitas vestra dicit se litteras quas diffidatorias appellat accepisse, putamus plane et hanc querelam altius productam fuisse quam demereatur. Cum enim copiam litterarum earundem ad nos transmissam legissemus, comperimus eas non diffidatorias fuisse sed comminatorias; minasque ipsas solum ad tempus, usque quoad neglecta contributio solveretur, esse extentas. Si vero serenitas vestra eas omnino pro diffidatoriis interpretari maluerit, cognoscat etiam quis et que pars causam dederit ut in ea forma scriberentur. Nos illud facile deprehendimus, quod prefectus Soproniensis ex parte capitanei de Forchtstein gravissime oblocutionis iniuria lacescitur, non iniuste moveri debuit ad suum honorem et conservandum et defendendum; nec per hoc quicquam actum est contra foedera et pacta pro communi parte inita. Inter hec tamen omnia nos partem mitiorem tutioremque sequi volentes, mandavimus juxta requisitionem serenitatis vestre antedicto prefecto Soproniensi, ut si in aliquo, aut in exigendis penis supratactis, aut in litteris seu scriptis suis supra modum aut debitum excessit, omnimode reformet, ablata indebite restituat, litterasque pretactas, sicut vane sunt, sic et irritas faciat, nec quidquam attentet in corruptionem pacis, quam nobis et semper observare et corroborare in animo est.

Postremo in parte extrema litterarum scribit serenitas vestra, quod post plures delatas ad se querelas a subditis suis contra supradictum prefectum Soproniensem, iidem subditi exorabant serenitatem vestram, ut iis indulgere

Ám amiket szemünkre vetett, azok a következőképpen értelmezhetők: nem érthetjük meg ugyanis eléggé, hogyan lehetne jogosan felróni a soproni kapitánynak, hogy a megkötött béke és annak feltételei ellenére tett volna bármit is abban, amit a Királyság általános határozata (mellyel Felségetek is, amint szükséges volt, egyetértett) kötelező végrehajtásra rendelt el – hacsak nem lépte túl esetleg a köteles mérték, vagy saját hivatala határait. Márpedig ismeretes az, hogy Felségetek alattvalói, akik Magyarország határain belül élnek, a megállapodás szerint teljes engedelmisséggel tartoznak a Királyság azon általános rendeleteinek, melyeket nem valamely magánokból, hanem a közös hit ügyében adtak ki. Azt is egyértelművé tettük, hogy az engedelmeskedni vonakodókat kemény büntetések fenyegetik. Miért tartja tehát Felségetek jogtalanásznak vagy gondolja tisztségviselői vétségnek, hogy az illető hivatali kötelességének megfelelően járt el?

Egyébként, ami a másik szemünkre hányt ügyet illeti, amikor Felségetek azt állítja, hogy szerződésbontó levelet kapott: teljességgel úgy gondoljuk, hogy ezt a panaszt is fennebb hangoztatja, mint érdemelné. Mikor ugyanis elolvastuk a levél nekünk megküldött másolatát, úgy találtuk, hogy az nem szerződést bont, hanem megfenyeget, s e fenyegetéseket is csak addig helyezi kilátásba, amíg az elmaradt adót megfizetik. Ha pedig Felségetek jobb szeretné ezt a levelet mindenképpen szerződésbontónak értelmezni, tudja meg azt is, hogy ki és melyik fél adott okot arra, hogy ilyen formában szülessen meg az. Azt mi könnyen megállapíthatjuk, hogy a soproni kapitánynak, miután a forchtsteini kapitány részéről a legsúlyosabb gyalázkodások érték, nem alaptalanul kellett fellépnie, hogy becsületét meg is őrizze, meg is védje; s nem tett ezáltal semmit a közösen kezdeményezett szövetségek és megállapodások ellen. Mindezek közben mi mégis a szelídebb és biztosabb irányt akarva követni, Felségetek kérése szerint megparancsoltuk az említett soproni kapitánynak, hogy ha valamiben (akár a fent érintett bírságok behajtásában, akár levelében avagy fogalmazásában) a kellő mértéket áthágta volna, mindenképpen tegye jóvá, a jogtalanul elvitteket térítse meg, s az említett levelet, aminthogy hiábavaló, úgy érvénytelenítse is, és ne kíséreljen meg semmit, ami megtörhetné a békét, melyet nekünk állandó szándékunk mind megőrizni, mind megerősíteni.

Végül levele utolsó részében azt írja Felségetek, hogy miután a fent említett soproni kapitány ellen alattvalói több panaszt tettek nála, ugyanezen alattva-

dignetur, ut pares iniurias regno nostro et nostris subditis inferre possint, et quod difficile jam esset serenitati vestre ab hac intentione ipsos subditos suos cohibere. Ad hanc partem paucis respondebimus, quod serenitas vestra tam de jure paterno, quam ex virtute initorum foederum omnimode obligaretur ad hoc, ne subditis suis facere indulgeret quesitam pluribus annis pacem corrumpere.

Verum nos quiddam diversum hac in parte sentire videmur, non esse videlicet nunc opus serenitati vestre hac difficultate petite indulgentie laborare; ostenderunt enim jam pridem subditi nonnulli serenitatis vestre, per multas iniurias nobis illatas, non esse novum quod ab eis serenitas vestra pro hoc indulgentia rogata sit, imo est jam facile exorata. Unde putamus maiorem difficultatem futuram serenitati vestre, si revocare voluerit indulgentiam prestitam, quam tolerare, ne de novo prestetur. Qua in re nos quoque oramus serenitatem vestram et exoratam volumus, ut inter alias imperialis curie sollicitudines dignetur curam precipuam convertere, ut pax ipsa communis, que magno labore tractata, maiori parata est, inviolata perseveret.

Nos e contra omni semoto dubio huic rei ita studebimus, quod nihil in voluntate nostra et cura observande pacis deficiet, dummodo in possibilitate non deficiat. Die 16. Januarii 1465.

A levél élén: Ad eundem contra regium prefectum Soproniensem conquerentem, quod ille contributiones indebite non exigat, quodque ad defendendum honorem suum contra capitaneum Forchstainensem non iniuste moveatur; si tamen in aliquo excessisset, ut desistat se jam serio demandavisse; pacis se conditiones, magno labore partas semper observasse, que ex parte imperatoris etiam inviolate vellet observari.

1465. január 16. (MKL I 51)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mathias etc. Illustri principi Christophoro Mauro duci Venetorum, amico nostro salutem.

lók azt kérték Felségetektől, hogy méltóztasson kedvükben járni azzal, hogy hasonló jogtalanságokat követhessenek el országunk és alattvalóink ellen, és Felségeteknek már nehéz visszatartani alattvalóit e szándéktól. Erre röviden azt feleljük, hogy Felségetek úgy atyai jogánál, mint a létrejött szövetségnél fogva mindenképpen kötelezve van arra, hogy ne engedje alattvalóinak megtörni a több év alatt létrehozott békét.

Ám úgy tűnik, hogy ez ügyben valamit mi másképp érzékelünk, tudniillik, hogy nem szükséges most Felségeteknek vesződni a kért engedély ügyével; megmutatta már ugyanis Felségetek jó néhány alattvalója a sok, ellenünk elkövetett jogtalansággal, hogy nem újdonság számukra Felségetektől ilyen engedélyt kérni, sőt, már könnyen meg is kapják. Ezért úgy gondoljuk, nagyobb nehézség lesz Felségeteknek, ha vissza akarná vonni a megadott engedélyt, mint felvállalni, hogy nem adja meg újból. E dologban mi is kérjük Felségeteket és akarjuk, hogy tegyen eleget kérésünknek, hogy császári udvara egyéb nehézségei között méltóztasson különös gondot fordítani arra, hogy közös békemegállapodásunk, melyet nagy munkával tárgyalunk meg és még nagyobb hoztunk létre, sértetlenül megmaradjon.

A másik részről pedig mi minden kételyt félretéve úgy fogunk igyekezni, hogy sem szándékunkban, sem a béke megőrzésének gondjában semmi fogatkozás nem lesz – csak a lehetőségében se legyen. 1465 január 16-án.

A levél élén: Szintén hozzá, amikor az panaszt tesz a soproni kapitány ellen: hogy nem jogtalanul szedte az adót, és nem alaptalanul járt el a forchsteini kapitánnyal szemben saját becsülete megvédése érdekében; ha pedig valamiben túlzásba esett volna, már szigorúan megparancsolta volna neki, hogy hagyjon fel vele; ő a nagy munkával létrehozott békét mindig megtartotta, és szeretné, hogy a császár részéről se érje sérelem azt.

1465. január 16. (MKL I 51) **Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Mátyás stb. küldjük méltóságos Cristoforo Moro velencei dózsénak, barátunknak.

Posteaquam fidei et status nostri causam adversus communem hostem armis tueri cepimus, pro voto fuit nobis semper penes nos habere aliquem e vestris, non solum rerum gerendarum testem, sed etiam amicum et voluntatis nostre quasi quendam spectatorem, qui et ea que gesta forent, et que mentem nostram in rebus occurrentibus sollicitarent, vobis litteris pariter et nuntiis patefaceret, tanquam ei, quo cum nobis fidei et status negotium commune est, paribus armis, animis et laboribus defendimur.

Habuimus igitur, quod ex animo cupere videbamus. Siquidem post alios misit nobis amicitia vestra magnificum Joannem Emo virum, cum ob egregias virtutes, quas in eo perspeximus, tum vero ex eo precipua nostra benevolentia nostra dignum, quod eligi meruit ad hoc officium ab illo magnifico senatu, quem non fefellit electio.

Hic non solum domi, sed militie quoque, atque dum his annis hostiles penetraremus fines, dum hostium castella et arces obsedimus, affuit assidue consiliorum et laborum nostrorum, et ut ita dicamus periculorum particeps ac socius. Sed cum novissime, hiemis asperitate discedere, et traiecto amne Savo, ad regnum redire cogere, Bachie nos adiit, licentiamque istuc rediendi petiit, afferens amicitie vestre litteras sibi esse allatas, quibus reditus in patriam indulgeretur. Et quia proximis futuris diebus conventum prelatis et baronibus regni nostri Szegedini indixeramus, placuit ut ipse quoque illi conventui interesset, in quo potissimum de rebus fidei et status communis tractandum erat. In eo igitur conventu id precipue nostri consilii fuit, ut ad pontificem Romanum solennes mitterentur oratores.

Et cum id munus legationis fidelibus nostris reverendo patri domino Quinqueecclesiensi et magnifico Joanni de Rozgon obvenisset, visum fuit nobis multis de causis et toti consilio prelatorum et baronum, ut a memorato Joanne Emo jam a nobis alioquin discedente, hoc exostularemus, quod cum prefatis oratoribus nostris una ad provinciam prius amicitie vestre, ac deinde, quantum id illustrissimum dominium vestrum indulgeret, Romam pergeret. Nam quia nobiscum his annis fere duobus domi militieque perstitit, et quod alii audiverunt ipse vidit oculis, existimamus illum idoneum fore testem ac personam non inutilem, que et vestre amicitie omnia referre, et Romano pontifici de rebus gestis testimonium afferre possit. Vidit enim situm plurimum

Mióta csak hitünk és államunk ügyét fegyverrel kezdtük védelmezni közös ellenségünkkel szemben, mindig is szerettük volna, hogy legyen nálunk valaki a tieitek közül: nemcsak, hogy tanúja legyen tetteinknek, hanem mint barát és terveinknek mintegy megfigyelője is, aki mind azokat, amiket megcselekszünk, mind pedig azt, ami nyugtalanít minket a felmerülő dolgok közepette, levél és követek útján is közli veletek mint olyannal, akivel hitbéli és államügyeink is közősek, és ugyanolyan fegyverekkel, szándékkal és fáradozással védjük magunkat.

Megkaptuk hát, amire szívből vágytunk, hiszen Barátságotok mások után elküldte hozzánk a nagyságos Giovanni Aymót, aki méltó rendkívüli jóakaratunkra egyrészt kiváló erényei miatt, melyeket megláttunk benne, másrészt mivel kiérdemelte, hogy erre a tisztségre őt válassza a nagyságos szenátus, és nem is csalódott választásában.

Ő nemcsak békében, hanem háborúban is, sőt, miközben az utóbbi években ellenséges végekre hatoltunk be, míg ostromoltuk az ellenség erődjeit és várait, állhatatosan jelen volt tanácskozásainkon és hadműveleteinkben, s hogy úgy mondjuk, részese és társa volt veszedelmeinknek. Ám mikor legutóbb, a kemény tél miatt kénytelenek voltunk visszavonulni, és a Száva folyón átkelve visszatérni országunkba, Bácsban élénk járult, és engedélyt kért, hogy hazatérhessen, elmondva, hogy levele érkezett Barátságotoktól, mely révén engedélyt kapott a visszatérésre. És mivel a most közelgő napokban országunk főpapjainak és főurainak Szegeden gyűlést hirdettünk meg, jónak látszott, hogy ő is ott legyen a tanácskozáson, amelyen legfőképp a hit és a közállapotok dolgairól kellett tanácskozni. E gyűlésen tehát az volt fő szándékunk, hogy rendes követeket küldjünk a római pápához.

S miután e követi tisztség híveinknek, a tisztelendő pécsi püspök úrnak és a nagyságos Rozgonyi Jánosnak jutott, sok okból úgy tetszett nekünk és főpapjaink és főuraink egész tanácsának, hogy a tőlünk egyébként is már távozóban levő, említett Giovanni Aymót megkérjük arra, hogy említett szószólóinkkal együtt előbb Barátságotok területére, majd pedig, amennyiben ezt fényesleges testületek megengedi, Rómába utazzon. Ugyanis mivel az utóbbi nagyjából két évben mellettünk volt békében és háborúban, és amit mások csak hallottak, ő saját szemével látta, úgy tartjuk, alkalmas tanú lesz ő és nem haszontalan személy, hogy mindenről jelentést tegyen Barátságotoknak, és a római pápának is tanúskodjon

terrarum hostilium; vidit jugis arces impositas, opere et natura munitas; vidit regionem minantibus in celum scopulis asperam; vidit et graves nostros militumque nostrorum labores; novit studium, novit mentem, novit impensas nostras his presertim novissimis temporibus, pro communi causa et statu, ne dicamus factas sed effusas, quibus omnibus, ipso referente et testificante, moveri pietate pontificem Romanum putavimus, et pro honore Dei ardentius rebus consulturum afflictis.

Cum autem hanc illi pro bono publico provinciam imponeremus, ecce denuo litteras sibi allatas dicebat, quibus mutato priori consilio, hic illi commorandum esse precipiebatur, donec de successore provideretur. Qua in re, tametsi nobis eius presentia admodum grata est et illum nobiscum esse magis quam abesse optaremus, vel propter eius modestiam, vel propter federis et mutue benevolentie cum amicitia vestra coniunctionem; tamen considerantes commune commodum et etiam que ab illo pontifice Romano coram proponi possent, tanquam ab eo, qui omnibus rebus non affuit tantum, sed etiam interfuit: non potuimus mutare consilium prelatorum et baronum, nec potuimus illum non hortari, ut cum nostris oratoribus, sicut premisimus, sese ad vos et inde Romam conferret; omnem culpam, si qua huius nostri consilii causa obiecta foret, in nos transferentes.

Speramus enim fraternitatem vestram de eius transitu pro hac re tam utili et necessaria fore contentam; nam peracta legatione, si placebit fraternitati vestre, redire et ut antea legationis officio fungi nobiscumque commorari spondit. Nec dubitamus, quin menti et voluntati nostre facile vestre fraternitatis respondebit consensus. 16. Januarii. 1465.

A levél élen: Ad eundem quod Joannis Emi oratoris reipublice presentia summo opere gaudeat, eumque diete Segediensi interesse cupiat; velle attamen indulgeri ut cum oratoribus suis episcopo Quinqueecclesiensi et magnifico Joanne de Rozgon, primum Venetias dein Romam proficiscentibus, ad omnia ibidem de auditis non solum sed et visis accuratius referenda eidem ire liceret.

véghez vitt tetteinkről. Több ellenséges terület fekvését is látta ugyanis; látta a hegyre épült, művileg és természettől erődített várakat, látta az égis magasodó sziklaktól zord tájat, és látta a mi és katonáink súlyos küzdelmeit; ismeri törekvéseinket, ismeri szándékunkat, ismeri áldozatainkat kiváltképp e legutóbbi időkben, melyeket a közügyért és -állapotokért, hogy ne mondjuk: meghoztunk, hanem inkább elpazaroltunk. Mindezekkel, ha maga számol be és tanúskodik róluk, úgy véltük, megindítjuk kegyességében a római pápát, aki hevesebben buzgólkodik majd Isten dicsőségéért romlásba döntött dolgainkat illetően.

Miután pedig a közjóért rá bíztuk e feladatot, íme, arról számolt be, hogy ismét levelet kapott, mely a korábbi tervet megváltoztatva arra utasította, hogy maradjon még itt, amíg gondoskodnak utódjáról. E dologban, noha jelenléte nekünk igen kedves és jobb szeretnénk, ha velünk lenne, mint távol tőlünk – akár mértéktartása, akár Barátságokkal fennálló kölcsönös jóakaratumk és szövetségünk miatt; ám számot vetve közös érdekünkkel és azzal, amit a római pápa színe előtt ő (mint olyan valaki, aki nem csak jelen volt minden dologban, hanem a kellős közepén) javasolhat: nem tudtuk megváltoztatni a főpapok és főurak szándékát, s nem tudtuk nem biztatni, hogy szószólóinkkal együtt, amint már mondtuk, hozzátok és onnan Rómába menjen – minden vétket, ha e szándékunk miatt felróható lenne, magunkra vállalva.

Azt reméljük ugyanis, Fivérségetek megelégszik azzal, hogy egy ilyen hasznos és szükséges ügyben távozik; azt ígérte ugyanis, hogy a követjárás után, ha úgy tetszik Fivérségeteknek, visszatér, és mint azelőtt, ellátja a követi tisztséget és nálunk lakik majd. Nincs hát kétségünk afelől, hogy szándékunk és akaratumk könnyen találkozik majd Fivérségetek egyetértésével. 1465. január 16.

A levél élén: Ugyancsak hozzá arról, hogy a köztársaság követe, Giovanni Aymo jelenlétének nagyon örül, és szeretné, ha ott lenne a szegedi országgyűlésen; ám engedélyét kéri, hogy szószólóival, a pécsi püspökkel és a nagyságos Rozgonyi Jánossal (akik először Velencébe, aztán Rómába mennek) tarthasson, hogy pontosabban beszámoljon mindenről, amit nem csak hallott, hanem látott is.

1465. január 18. (MKL I 52)

III. Frigyes császárnak

Serenissimo principi etc. salutem et filialem affectum.

Serenissime princeps, pater noster charissime.

Ultra alias litteras quibus hesterna die respondimus, alteras accepimus pro parte civium et incolarum oppidi Kewzeg, alio nomine t(alis) appellati, in quibus scribit serenitas vestra allegare et pretendere cives ipsos sese ab omnibus oneribus omnium censuum et contributionum, que pro tempore sive contra Turcos, sive pro quacunque alia causa imponerentur, per privilegia regum Hungarie, predecessorum nostrorum exemptos fuisse, et quod quidam ex secretariis nostris Paulus de Zewlews huiusmodi exemptionis privilegia, coram exhibita, inspexisset inspectisque eis ab exemptione presentis contributionis generalis pro negotio fidei contra Turcos decreta destitisset; super quo hortatur nos serenitas vestra, ut ipsos cives in eorum libertatibus et privilegiis illesos conservaremus.

Equidem serenissime princeps paratum et bene dispositum habemus animum complacere serenitati vestre et recte agere cum subditis eiusdem in omnibus, que vel jure benevolentie debemus, vel ex gratia facere possumus. Et si esset in potestate nostra jus dispensandi super contributione supratacta, jam dudum nec serenitati vestre importunitatem inferri et ingeri, nec aliorum nos importunitatem pateremur. Sed quia in toto regno Hungarie nec vidimus, nec videri posse facile credimus talia tam lata esse privilegia quarumcumque civitatum vel oppidorum aut etiam ecclesiarum, ut se eorum vigore, quominus presentem contributionem, quam reddere et facere tenerentur, tueri possint. Idcirco allegationi simplici civium supradicti oppidi stare non potuimus, nec prefatus notarius noster se intellexisse fatetur tantam efficaciam et latitudinem ipsorum privilegiorum, ut se ad casum presentem extendere viderentur. Refert autem se recessisse a predicto oppido, non quod contributionem ipsam exigere non liceret, sed quia contradicebatur, ne exigeret.

Nihilominus si cives ipsi in huiusmodi allegatione firmi perseverare sperant, compareant infra quindecim dies in presentia nostra ac prelatorum et baronum regni, qui ordinarii iudices sunt, ibidem privilegia ipsorum, ut moris

1465. január 18. (MKL I 52)

III. Frigyes császárnak

A felséges császárnak üdvözlünkett és fiúi ragaszkodásunkatt küldjük.

Felséges uralkodó, kedves atyám!

A másik levélen felül, melyre a tegnapi nap válaszoltunk, kaptunk egy másikat, Kőszeg, más néven ...-nek nevezett város polgárai és lakosai érdekében szólót, melyben Felségetek azt írja: e polgárok azt állítják és arra formálnak jogot, hogy minden adó és hozzájárulás terhe alól, mely ezidőleg akár a török ellen, akár bármely egyéb okból kivetésre kerül, elődeink, Magyarország királyai mentesítették őket, és hogy egyik titkárunk, Szőlősi Pál a neki bemutatott mentesítő kiváltságlevelet megvizsgálta, majd megvizsgálva megszüntette mentességüket a jelen, a török ellen és a hit ügyéért elrendelt általános adó alól. Emiatt buzdít minket Felségetek, hogy tartsuk meg e polgárokat sértetlen szabadságaikban és kiváltságaikban.

Mi bizony, felséges császár, készek és igen készségesek vagyunk Felségetek tetszésére lenni és alattvalóival mindenben helyesen járni el, amire akár a jóakarát jogán kötelesek vagyunk, akár kegyünkől megtehetjük. És ha hatalmunkban lenne a felmentés joga a fenti adó alól, már rég nem tűrnénk el, hogy akár Felségeteknek, akár másoknak kellemetlenséget okozzon és hozzon ez.

Ám mivel egész Magyarországon se nem látunk, se nem hisszük, hogy egykönnyen láthatnánk olyan kiváltságot, mely révén bármely város vagy mezőváros vagy akár egyház mentesülne a jelen adótól, melyet megadni és befizetni tartoznak: ezért a fent említett mezőváros polgárai egyszerű indokolásának helyt adni nem tudunk, és jegyzőnk is úgy nyilatkozik, hogy kiváltságuk erejét és hatályát nem értelmezte olyannak, hogy jónak látta volna jelen esetre is kiterjeszteni azt. Beszámolója szerint pedig távozott az említett mezővárosból, nem azért, mert nem lett volna szabad behajtani az adót, hanem mert ellentmondtak annak, hogy behajtsa.

Mégis, ha abban reménykednek e polgárok, hogy szilárdan kitartanak állításukban, jelenjenek meg tizenöt napon belül a mi, főpapjaink és főuraink színe előtt, akik rendes bíráink, és amint az szokás, mutassák be ott kiváltságlevelüket.

est, exhibeant. Quod si compertum fuerit privilegia ipsa eius vigoris esse, ut ad presentem casum se extendant, sine dubio faciemus et mandabimus eadem et confirmare et manutenere.

A levél élen: Rex Hungariae imperatori Romanorum.

1465. január havában (MKL I 53)

II. Pál pápának

Beatissime pater et domine, post humilem commendationem mei ad pedum oscula beatorum.

Sepe collatam in me apostolice munificentie gratiam sepe conatus sum graditudine consequi atque ita excolere officiis, ut quod ultro delatum prius accepi, post promereri viderer.

Ad hec dum omnem curam omneque studium prepararem, accessit novissime gratia, omnem priorem exuperans, in dono sacri ensis, ad quod suscipiendum me ex principibus de religione Christiana benemeritis beatitudo vestra deligere dignata est, ac simul paternali affectu admonere, ut ense ipso mystice accinctus eo pergerem, quo me eius doni significatio advocaret. Qua in re licet multa sint et magna, que mihi clementia sanctitatis vestre tam dono ipso, quam sermone tribuit, tamen estimando, puto, dignationem illam ac benevolentiam singularem, qua defectus officii me(i) supplere voluit et imparia adhuc merita mea cum excellenti ipso munere coequare,

suscepi igitur ense ipsum non modo cum reverentia ingenti et devotione debita, verum etiam cum admiratione tante dignationis, gratias agens, quas possum, imprimis Deo nostro, qui per Christum suum respexit humilitatem meam, deinde clementie sanctitatis vestre, cuius preclarissimi muneris tam re, quam significatione confortatus sum ad proseguendam curam et sollicitudinem de protegenda fide et propulsandis infidelibus; cui me pridem sponte devoveram, nunc vero piis sanctitatis vestre calcaribus stimulatus, magno animo, toto corde et ore devoveo.

Quod si placuerit domino Deo nostro propitiationem suam adhibere votis meis, curabo et enitar pro viribus spei sanctitatis vestre de me concepte

És ha kiderül, hogy kiváltságaik olyan erejűek, hogy a jelen esetre is kiterjednek, kétségkívül úgy rendelkezünk és megparancsoljuk, hogy megerősítsék és betartsák azt.

A levél élén: Magyarország királya a római császárnak.

1465. január havában (MKL I 53)

II. Pál pápának

Szentséges Atya és Uram! Áhítattal ajánljuk magunkat szent lábai csókjára.

Apostoli bőkezűségének irányomban gyakran tanúsított kegyét gyakran próbáltam hálával viszonzni és úgy munkálkodni szolgálataimmal, hogy amit először kérés nélkül megkaptam, azt később kiérdemelni tűnjek.

S miközben erre minden gondommal és igyekezetemmel készülődtem, legutóbb minden korábbit felülmúló kegy ért azáltal, hogy ajándékba kaptam a szent kardot, melynek elnyerésére a keresztény hit érdekében érdemeiket szerzett uralkodók közül engem kiválasztani méltóztatott Szentségetek, egyszersmind atyai szeretettel figyelmeztetve, hogy e titokzatos karral felövezve arra haladjak tovább, amerre e megtisztelő ajándék szólít. E dologban, noha sok és nagyszerű dolgot jelent nekem mindaz, amit Szentségetek kegye úgy magával az ajándékkal, mint szavaival nyújtott; a legtöbbre mégis azt az egyedülálló megbecsülését és jóindulatát tartom, amellyel szolgálatom hiányosságait kitölteni és most még elégtelen érdemeimet e rangos ajándékkal kiegyenlíteni akarta.

E kardot tehát nem csak mély tisztelettel és a kellő áhítattal fogadtam, hanem a nagy megtiszteltetés feletti csodálattal is, tőlem telhető hálát adva mindenekelőtt Istenünknek, aki Krisztus által letekintett alázatosságomra, azután Szentségetek kegyének, akinek ragyogó ajándékától úgy maga a tárgy, mint annak jelentése révén megerősítést nyertem, hogy gonddal és aggódással folytathassam a hit védelmét és a hitetlenek visszaverését. Ez már régóta saját elhatározásom ugyan; most azonban Szentségetek megtisztelő buzdításától hajtva nagy hevülettel, teljes szívvel és fogadással erre ajánlom magam.

És ha úgy tetszik majd Urunknak, Istenünknek, hogy segítségét adja elhatározásomhoz, erőm szerint gondom lesz rá és igyekezni fogok még készségeseb-

propensius satisfactum ire, prout super hoc brevi ex oratoribus nostris beatitudo vestra mentem nostram intelliget. Quam dominus conservare dignetur feliciter regimini ecclesie sue sancte. Datum.

A levél élén: Rex Mathias ad papam.

1465. február elején (MKL I 54)

II. Pál pápának

Postquam sanctitatis vestre vocationem letus cognovi, officii mei esse visum est in conspectum eius oratores meos mittere, cum ad ea prestanda, que novis pontificibus Christiani principes exhibere debent et solent, tum etiam pro his, que ad negotium fidei pertinere noscuntur.

Id igitur muneris iniunxi viris inter capita consilii mei primariis: Johanni episcopo Quinqueecclesiensi et alteri Johanni de Rozgon, quos quoniam magnitudini rerum tractandarum idoneos existimavi, etiam de omnibus edoctos plena facultate instruxi. Quapropter sanctitati vestre humili devotione supplico, quatenus prefatis oratoribus et solitam fidem et benignam audientiam prebere, ac tandem clementer exauditos quamprimum remittere dignetur.

Preterea, cum magnificus Joannes Emo miles, illustrissimi domini Venetorum pridem apud nos orator, omnibus que hic acta sunt, iam fere biennio interfuit, et hominum, locorum, rerum ac laborum nostrorum condiciones pro sua prudentia solide perspexit, optavimus et ipsum coram sanctitate vestra constitui, ut esset, a quo sine affectionis suspicione de omnibus quam amplissime vestra posset sanctitas sciscitari. Quam etc.

A levél élén: Ad dominum apostolicum credentia.

1465. február elején (MKL I 55)

A bíborosok testületének

Misimus ad sanctissimum dominum nostrum, tum ad ea que novis pontificibus catholici principes exhibere consueverunt prestanda, tum etiam pro negotiis

ben megfelelni Szentségetek irányomban táplált reményének, amint erről való szándékunkról szószólóink révén rövidesen értesül majd Szentségetek – akit méltóztasson az Úr szerencsésen megőrizni Szentegyháza kormányzására! Kelt...

A levél élén: Mátyás király a pápához.

1465. február elején (MKL I 54)

II. Pál pápának

Miután örömmel értesültem Szentségetek meghívásáról, kötelességemnek tűnt színe elé küldeni szószólóimat: egyrészt előadni mindazt, amit a keresztény uralkodóknak kell és szokásos az új pápák felé, másrészt azon dolgok miatt is, melyek, mint ismeretes, a hit ügyéhez tartoznak.

E feladatot tehát tanácsnokaim közül a két legfőbbre bízam: János pécsi püspökre és Rozgonyi (szintén) Jánosra; mivel őket a megtárgyalni való ügyek jelentőségéhez alkalmasnak tartottam, mindenről tájékoztatva őket, teljes jogkörrel is felruháztam. Ezért alázatos ragaszkodással könyörgök Szentségetekhez, hogy méltóztasson e szószólóimnak mind szokott hitelét, mind meghallgatását biztosítani, majd végül kegyesen meghallgatva mielőbb hazaengedni őket.

Ezenkívül, mivel a nagyságos Giovanni Aymo lovag, a fényességes Velencei Köztársaság korábbi követe nálunk, már nagyjából két éve részese volt mindennek, ami itt történt, és bölcsességének megfelelő mélységben átlátja az emberek, helyek és küzdelmeink viszonyait, az volt a kívánságunk, hogy ő is Szentségetek elé állhasson, hogy legyen valaki, akitől Szentségetek az elfogultság gyanúja nélkül, mindenről tudakozódhasson. Akit stb.

A levél élén: Ajánlólevél a pápához.

1465. február elején (MKL I 55)

A bíborosok testületének

Elküldtük szentséges urunkhoz egyrészt előadni mindazt, amit a keresztény uralkodók szoktak az új pápák felé, másrészt a hit ügyében szószólóinkat, tud-

fidei hos oratores nostros Joannem videlicet episcopum Quinqueecclesiensem et alterum Joannem de Rozgon, viros inter capita consilii nostri primarios, et quos potissimum magnitudini rerum tractandarum putavimus pares.

Cum autem res Christiana in sacri collegii vestri quasi cardinibus volvatur, commisimus eisdem, ut in omnibus reverendissimarum paternitatum vestrarum consilio et auxilio utantur. Reverendissimis igitur paternitatibus vestris, de quibus merito plurimum confidimus, causam nostram et prefatos oratores quam studiosissime commendamus, rogantes quatenus vestro interventu et facile audiri et benigne exaudiri ac mature ad nos remitti mereantur. Datum.

A levél élén: Alia collegio cardinalium a domino rege.

1465. február elején (MKL I 56)

A Rómában tartózkodó bíborosoknak

Misimus ad sanctissimum dominum nostrum hos oratores nostros reverendum patrem Joannem Quinqueecclesiarum episcopum et magnificentum Joannem de Rozgon consiliarios nostros, et magnitudini rerum ipsis commissarum facile idoneos, quibus etiam mandavimus nonnulla reverendissime paternitati vestre, de qua specialiter confidimus referenda, rogantes eandem, quatenus prefatis oratoribus nostris fidem solitam adhibere et eosdem in quibus ad vos refugium habuerint, benevolo favore amplecti velitis. Quam etc.

A levél élén: Alia singulis cardinalibus.

1465. február elején (MKL I 57)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mittimus ad summum pontificem oratores nostros, viros inter capita consilii nostri primarios, et quos potissimum magnitudini rerum tractandarum putavimus suffecturos, reverendum videlicet dominum Joannem episcopum Quiqueecclesiensem ac magnificentum Joannem de Rozgon.

niillik János pécsi püspököt és Rozgonyi (szintén) Jánost, akik első főtanácsosaim között, és akiket a leginkább megfelelőknek tartottunk ily nagy dolgok megtárgyalására.

Mivel pedig a kereszténység ügye a ti szent testületeteken fordul meg mint sarokvasán, meghagytuk nekik, hogy mindenben főtisztelendő Atyaságaitok tanácsával és segítségével éljenek. Nagy igyekezettel ajánljuk tehát ügyünket és az említett szószólókat főtisztelendő Atyaságaitoknak, akikben méltán bízunk erősen, kérve, hogy közbenjárásokkal érdemesüljenek könnyen kihallgatáshoz jutni, kegyes meghallgatást találni és hozzánk hamar visszabocsátást nyerni. Kelt...
A levél élén: Másik levél a király úrtól a bíborosi kollégium részére.

1465. február elején (MKL I 56) **A Rómában tartózkodó bíborosoknak**

Elküldtük szentséges urunkhoz szószólóinkat, János pécsi püspököt és a nagyságos Rozgonyi Jánost, akik tanácsosaink és könnyedén megfelelnek feladataik nagy súlyának; rájuk bízunk több dolgot, hogy jelentsék főtisztelendő Atyaságaitoknak, akikben különösen bizakodunk, és kérjük, hogy szíveskedjete szószólóinknak a szokott hitelt adni és őket azokban a dolgokban, amelyekkel hozzátok fordulnának, jóindulatú kedvezéssel venni körül. Akit stb.

A levél élén: Másik levél az egyes bíborosokhoz.

1465. február elején (MKL I 57) **Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Elküldjük a pápához szószólóinkat, elsőket főtanácsosaink között, és akikről a leginkább gondoltuk, hogy megfelelnek a megtárgyalandó dolgok fontosságának: tudniillik a tisztelendő János pécsi püspököt és a nagyságos Rozgonyi Jánost.

Et quoniam in senatu vestro, ubi omne communis negotii fundamentum consistit, non minora occurrebant peragenda, mandavimus eisdem ut etiam ad vestram fraternitatem diverterent, quam rogamus diligenter, quatenus prefatis oratoribus nostris plene per nos edoctis fidem integram adhibeat et ulterius ipsos sapientissimo suo consilio dirigat, presertim cum inter alia ea peracturi accedant, que eque ad utriusque nostrum pertinent statum et honorem. Datum. *A levél élen:* Credentia ad duces Venetorum.

1465. február közepe táján (MKL I 58)

II. Pál pápának

Vacavit his diebus Strigoniensis ecclesia, morte reverendissimi in Christo patris domini Dionisii cardinalis archiepiscopi eiusdem, ad quam nos, habita superinde cum prelatibus et baronibus nostris deliberatione congrua, reverendum dominum patrem Johannem episcopum Varadiensem propter notiores eius viri inpresentiarum, quam commendatione indigeant, virtutes et merita, ultro duximus nominandum, pro quo etiam castra, oppida, villas et quelibet bona dicte vacantis ecclesie, tanquam patronus et dominus fundi, mandavimus interim conservari.

Quapropter sanctitatem vestram humili supplicatione postulamus, quatinus prefatum dominum Johannem episcopum per nos modo premissis presentatum de memorata Varadiensis transferre, ac ipsi metropolitane Strigoniensi ecclesie in archiepiscopum preficere gratiose dignetur; factura in eo rem primum quidem divine clementie, ut verisimiliter credimus, acceptissimam, deinde etiam nobis et regno nostro universo pergratam et utilem, dicte vero ecclesie procul dubio longe amplius provisura, quam persone. Altissimus etc.

A levél élen: Super archiepiscopatu Strigoniensi presentatoria.

S mivel szenátusotokban, ahol a közügyek alapja nyugszik, nem kisebb intéznivalók merülnek fel, megparancsoltuk nekik, hogy Fivérségtekhez is térjenek be; akit pedig szeretettel kérünk, hogy említett szószólóinknak, akiket mi teljesszörűen tájékoztattunk, a legnagyobb hitelt adja, és bölcs tanácsával irányítsa tovább, kiváltképp, mivel egyebek közt olyan ügyek intézésére is indulnak, melyek egyaránt érintik mindkettőnk állapotát és megbecsültségét. Kelt...
A levél élén: Ajánlólevél a velencei dózséhez.

1465. február közepe táján (MKL I 58)

II. Pál pápának

A Krisztusban főtisztelendő Dénes bíboros-érsek halálával e napokban üresedésbe került az esztergomi egyház; mi pedig, főpapjainkkal és főurainkkal együtt megfelelő döntést hozva erről, úgy határoztunk, hogy magunktól a tisztelendő János váradi püspök urat neveznénk ki ide erényei és érdemei (melyek ismertebbek annál, semmint ajánlásra szorulnának) miatt; és meg is parancsoltuk, hogy részére addig is az említett megüresedett egyházmegye várait, városait, falvait és minden birtokait tartsák fenn.

Emiatt alázatos könyörgéssel kérjük Szentségeket, hogy az általunk így jelölt János püspököt méltóztasson kegyesen áthelyezni Váradról, illetve érseként az esztergomi főegyházmegye élére állítani. Ezzel olyan dolgot tesz majd, amely – amint valószínűnek tetszik – először is Isten kegyelmének igen kedves, azután nekünk és egész országunknak örvendetes és hasznos, az említett egyházmegyéről pedig kétségkívül sokkal bőségesebben gondoskodik, mint az illető személyről. A magasságos stb.

A levél élén: Bemutatólevél az esztergomi érsekség ügyében.

1465. február 18. (MKL I 59)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mathias Dei gratia etc. Illustrissimo principi Christophoro Mauro eadem gratia duci Venetorum etc., amico nostro salutem et prosperos ad vota successus.

Constitutis in procinctu proficiscendi Italiam versus oratoribus nostris adiit presentiam nostram magnificus Johannes Aymo orator amicitie vestre, declaravitque nobis, se post alias complures, novissime accepisse litteras vestras, ex quibus de novo certior factus est, quod Turcorum imperator multifariam multisque viis et mediatoribus tentasset de componenda pace cum dominio vestro et sedando bello adversus eum suscepto. Quibus late expositis, retulit simul iudicium vestrum, quo deprehensum est, quod hec instantia Turci non animo eius, sed dolis solitis et astutie tribuenda sit; utpote qui nihil unquam minus quam de pace recte cum christianis observanda cogitare solet.

Et licet responderimus coram ipsi oratori vestro, quid super his curis et machinationibus Turci nos quoque sentiamus, non abs re tamen voluimus hec pauca ad notitiam vestre amicitie in scriptis perferri, ut cognoscat quo pacto etiam nos huius astuti hostis doli et fraudes circumsilient; non ut de his acutius iudicemus, sed ut iudicio vestro nostrum quoque conferamus.

Equidem duobus his annis post sese elapsis, et presertim postquam cum amicitia vestra et dominio vestro socialia federa ad hoc bellum gerendum inita sunt, per multos modos et ex pluribus partibus non modo tentati et requisiti de pace ineunda, sed pene infestati sumus. Vaivoda maioris Valachie primus hac in re intercedere cupiebat. Deinde per viam Bozne, alii autem, novissime despotus Rasciae cum quibusdam de Servia, partes suas prosecuti sunt. Per occultas autem vias, multi mediocres nuntii nonnullos ex baronibus nostris, officia Turcis finitima tenentibus, sepe adeuntes, magna diligentia instabant, ut componende pacis apud nos svasores essent. Nuper vero manifestius deprehendimus curam hanc pacis componende adeo cordi fuisse huic hosti nostro, ut etiam delectos oratores suos, nunquam a nobis vocatos, ad oras prope regni nostri miserit, venturi ad nos, si securitatem eis dignati fuissetusmittere.

1465. február 18. (MKL I 59) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mátyás, Isten kegyelméből stb., a fényesség fejedelemnek, Cristoforo Morónak, ugyanezen kegyelemből Velence dózséjának, barátjának üdvözlését és vállalkozásaihoz jókívánásait küldi stb.

Amikor Itália felé indulóban szószólóink már előkészületeik vége felé jártak, színünk elé járult Barátságotok szószólója, a nagyságos Giovanni Aymo, és jelentette nekünk, hogy több egyéb levél után legutóbb megkapta a tiéteket is, melyből újból arról értesült, hogy a török császár sokhelyütt és sok úton illetve közvetítővel próbált békét kötni köztársaságokkal és lecsillapítani az ellene indított háborút. Miután ezeket bőven előadta, beszámolt rögtön véleményetekről, amely szerint a töröknek ez a kérése nem valós szándékának, hanem szokott ármánykodásának és álnokságának tulajdonítandó; semmi nincs ugyanis, amiről kevesebbet szokása gondolkodni, mint hogy a keresztényekkel igaz békét tartson meg.

S noha személyesen, szószólódnak is megválaszoljuk majd, mit gondolunk mi is e gondokról és a török mesterkedéseiről, mégis hasznosnak gondoltuk írásban is Barátságotok tudomására hozni e pár dolgot, hogy megtudja, mi módon környékeznek meg minket is ennek az álnok ellenségnek cselei és csapdái – nem azért, hogy ezekről keményebben ítélkezzünk, hanem hogy a ti ítéletekkel a miénket is egybe vessük.

Mert bizony e két év eltelte alatt, és kiváltképp miután Barátságotokkal és köztársaságotokkal szövetséget kötöttünk e háború megvívására, sokféleképpen és sok részről nemcsak kísértettek és kértek a békekötésre, de szinte zaklattak miatta. Nagy-Havasalföld vajdája kívánt először közbenjárni e dologban; azután Bosznia útján mások, legutóbb a rác despota próbált befolyásolni némelyekkel Szerbiából. Titkos úton pedig sok középszintű követ sokszor felkereste jó néhány, a török szomszédságában hivatalt viselő főurunkat, nagy igyekezettel sürgetve, hogy pártolják előttünk a békekötés ügyét. A minap még kézzelfoghatóbban szembesültünk vele, hogy e béke megkötésének gondja annyira szívéen lett volna ennek a mi ellenségünknek, hogy még válogatott – és általunk sosem hívott – szószólókat is küldött országunk határvidékére, akik el is jöttek volna hozzánk, ha méltattuk volna őket arra, hogy biztonságukat szavatoljuk.

Inter que crebre ad nos voces deferebantur de conditionibus pacis, tametsi non circumquaque pro voto utilibus, tolerabilibus tamen et honestis. At nos, qui non sine magnis nostris incomodis et nostrorum periculis, malesvadas artes huius hostis percullimus, ab omnibus his tam svasoribus quam conditionibus aures et animum pariter avertimus; non obliti quid nobis et patrie, quid amicitie vestre, quid communi federi debeamus; prout super his antefatus orator potuit sepius amicitiam vestram reddere certiolem. Astutus ipse hostis et perfide fidei dure ferens duas istas sibi e vicino adversas potentias contra se ad bellum unitas esse, tetendit fallacie sue artes, subducens vias et modos, ut provisiones cessent, ut vires christianorum minuantur, ut hi duo suspecti sibi potentatus dividantur, quatenus una parte divisorum oppressa, alteram facilius aggrediatur. Cum iterum, prout a veridicis exploratoribus nostris intelleximus, ipse sub hoc tegumento oblate pacis, commune bellum parat, auget, coemit, atque etiam ut omnino recuperet Boznam multa ad hoc et magna molitur.

Recte igitur et prudentissime amicitia vestra diiudicavit in hac exquisitione pacis astutias hostiles et artes doli plenissimas delitescere; alio enim tendit astu, alio arcum mentemque dirigit, ut scilicet feriat quoad poterit deludatque incautos.

Quantum itaque ad partem nostram attinet, nos constanter perseveramus in proposito; debitum federis omnibus aliis illabentibus cogitationibus anteferimus. Quod ut manifestius appareat, delegimus nuper oratores nostros et jam expeditivimus, ituros ad sanctissimum dominum nostrum papam, venturos autem prius ad presentiam dominii vestri, quos precipua auctoritate et plenissima facultate et potestate, pro conditione rerum gerendarum instruximus. Hi propositum, intentionem et animum nostrum efficaciter declarabunt.

Cum quibus una supradictum oratorem vestrum, de consilio et deliberatione prelatorum et baronum nostrorum, ex bonis et urgentibus causis ire iussimus, ut apud summum pontificem et etiam apud illustrissimum dominium vestrum, uti homo medius, tam audita a nobis, quam visa apud nos, de conditione et opportunitate rerum, de mente nostra et de hostium conatu, et ex ordine referat et interpretetur. Quod quidem rebus omnibus non parum conducere posse speramus. Datum Bude 18 die mensis Februarii, 1465.

Mindeközben sűrűn értek el hozzánk szóbeszéddek a békefeltételekről; igaz, szándékaink szempontjából nem mindenestül hasznosakról, de viselhetőekről és méltányosakról. Ám mi, akik a magunk nagy fáradságai és mieink veszélyei árán már kiismertük ellenségünk rosszra csábító mesterkedéseit, mindezek elől – úgy a tanácsadóktól, mint a feltételektől – fülünket és szívünket egyaránt elfordítottuk, nem feledve, mivel tartozunk magunknak és a hazának, mivel Barátságotoknak, mivel közös szövetségünknek; amint ezekről az említett szószóló többször is tudósíthatta Barátságotokat. Ez a ravasz és hiteltelenül hazug ellenség, nehezen viselve, hogy a két szomszédos, ellenséges hatalom egyesült ellene a háborúra, csalárdsága minden mesterkedését ellenük szegezte kerülőutakon-módokon, hogy elálljanak a fellépéstől, hogy megcsappanjon a keresztények ereje, hogy e két hatalmunk gyanakodva meghasonuljon, s aztán majd, miután az egyik felet legyűrte, a másikat könnyebben támadhassa meg; mivel ismét, amint igazmondó felderítőinktől értesültünk, e felajánlott béke leple alatt közös háborút készít elő, gyűjt, összevására, és azért, hogy teljességgel visszavegye Boszniát, sok és nagy előkészületet tesz.

Így hát helyesen és nagyon is bölcsen ítélte úgy Barátságotok, hogy e béke-megkeresésben ellenséges álnokság és csalárdsággal teli mesterkedések húzódnak meg; másfelé törekszik ugyanis ravaszságból, s másfelé vonja el a figyelmet és fegyvert, csak hogy lesújtsa és kijátssza, aki óvatlan.

Ami tehát a mi részünket illeti, állhatatosan kitartunk elhatározásunkban: a szövetségi kötelezettséget minden egyéb közbejöhető megfontolás elé helyezzük. S hogy ez kézzelfoghatóbban nyilvánuljon meg, a minap kijelöltük és már el is indítottuk szószólóinkat, akik szentséges pápa urunkhoz mennek, ám előbb uraságtok színe elé fognak érkezni; felruháztuk őket tekintélyünkkel és a legteljesebb fel és meghatalmazással a felmerülhető ügyek intézésére. Ők terveinket, szándékunkat és akaratunkat hatékonyan fogják majd kinyilvánítani.

Megparancsoltuk – főpapjaink és főuraink tanácsára és döntése alapján –, hogy jó és sürgető okokból menjen velük együtt fent említett követetek, a pápához és a ti fényességes köztársaságotokba is, mint közvetítő, s egyrészt a tőlünk hallottakról, másrészt a nálunk látottakról, a dolgok állapotáról és alkalmas voltáról, szándékunkról és az ellenség próbálkozásáról rendre számoljon be és tolmácsolja azt. Azt reméljük ugyanis, hogy ez nem kis haszonnal járhat minden dolgunkban. Kelt Budán, 1465 február 18-án.

A levél élen: Ad duces Venetos, responsorie quod tentatam cum dominio Veneto a Turcis pacem dolosus hostis apud se etiam omnibus viis et modis quesierit; fallaciam et astum illius sibi quoque cognitum esse; velle se igitur in federe cum Venetis, posthabita omni pacis cogitatione ultro etiam persistere; de his oratores suos, cum reipublice apud se pariter oratore, ut homine medio et de omnibus informato, eo et Romam proficiscentes omnia accuratius relaturos.

1465. február 26. (MKL I 60)

A lengyel főrendeknek

Mathias etc. Reverendis in Christo patribus Joanni Cracoviensi et Jacobo Wladislaviensi episcopis, item magnificis viris Joanni de Thansin bano Cracoviensi, Derslao de Rithwani palatino et capitaneo Sandomiriensi, Joanni de eadem Rithwani regni Polonie mareschallo, Jacobo de Dambno eiusdem regni thesaurario et capitaneo Cracoviensi, Paulo Jasienski capitaneo Chelmensi, ceterisque prelati et baronibus, qui fuerunt in conventu Cracovie habito congregati, nobis dilectis salutem et benevolentie affectum.

Accepimus litteras vestras pacifere mentis et intentionis vestre indices, que pariter benevolentie responsum a nobis extra mereri videntur.

Igitur ubi amicitia vestra significat, sese inter tot hinc inde concitato turbine pacem malle, dissensionesque omnes que inter hec duo regna olim et semper amica suborte sunt, sopitum ire: estote certi apud nos etiam eam mentem eumque animum esse, cui quieti magis consilia quam turbulenta sequi desiderio est; neminem iniuriis lacessere, nullius jura vel quietem turbare placet. Sepe turbati sepe patienter sustulimus, invitati ad arma exurgimus, et non nisi pulsati propulsamus iniurias. Quem quidem morem secuti, nuper dum magnificus Jacobus thesaurarius regni illius, super huiusmodi exortis dissensionibus ad nos scripsisset, mox patefecimus ei, que animo nostro insidebant, ex quibus omnes palam intelligere potuistis facile nos ad pacem inclinari, quam non modo reformari optamus, verum etiam perpetue observari;

A levél élén: Válaszlevél a velencei dózsénak, hogy a török által a Velencei Köztársasággal megkísérelt csalárd békét vele is minden úton-módon kereste a ravas ellenség; ő is ismeri annak csalárdságát és álnokságát; így hát továbbra is ki akar tartani a velenceiekkel való szövetségben, minden békemegfontolást hátrébb sorolva; s minderről pontosabban beszámolnak majd szószólói, akik a köztársaság szintén nála tartózkodó szószólójával (mint közvetítő és mindenről tájékoztatott emberrel) együtt oda és Rómába is elutaznak.

1465. február 26. (MKL I 60)¹⁹

A lengyel főrendeknek

Mátyás stb. a Krisztusban tisztelendő Jan krakkói és Jakab ladiszlói püspök atyáknak, továbbá a nagyságos Jan Franczyni krakkói bánnak, Rythwianyi Derślaw nádornak és sandomierzi kapitánynak, (szintén) Rythwianyi Jánosnak, Lengyelország marsalljának, Dambnói Jakabnak, ugyanezen ország kincstárnokának és krakkói kapitánynak, Paweł Jasienski chełmi kapitánynak és a krakkói gyűlésen megjelent többi, számunkra kedves főpapnak és főúrnak üdvözlétünket és jóakarató ragaszkodásunkat küldjük.

Megkaptuk békülékeny szellemű és szándékaitokat jelző leveleteket, mely úgy tűnik, hasonlóan jóakarató választ érdemel tőlünk.

Így hát, minthogy Barátságotok jelzi, hogy az innen is, onnan is felkorbácsolt viharok közt inkább békét akarna, és hogy elcsituljanak e két (régen és mindig baráti) ország közötti viszályok: legyetek biztosak afelől, hogy nekünk is ez a szándékunk és akaratunk, hiszen inkább van kedvünk higgadt terveket követni, mint zűrzavarosakat, és úgy akarjuk, hogy senkit ne zaklassanak jogsértésekkel, és senki jogait vagy nyugalmát ne érje háborgatás. Ha sokszor ért zaklatás, sokszor elviseltük türelemmel, kelletlenül fogunk fegyvert, és csak ha rászorítanak, verjük vissza a jogsértéseket. Ugyancsak ezt a szokásunkat követjük, amikor nemrég országotok kincstárnoka, a nagyságos Jakub írt nekünk az így támadt nézeteltérésekről, mire feltártuk neki, milyen szándék van bennünk – amiből mindannyian világosan megérthettétek, hogy könnyen hajlunk a békére, melyet nemcsak visszaállítani, hanem örökre megtartani is óhajtunk.

pro qua re tractanda, uti prioribus litteris significaveramus, misimus duos ex maioribus consiliariis nostris, eisque data ad plenum informatione de novo mandarimus, ut sese ad locum deputatum conferant, tractent cum vestris deputatis, reforment hinc inde errata, prout opus erit, concludantque tractata, ac promissionibus opportunis firment. In hoc tamen rogamus amicitiam vestram, ut si ipsi consilarii nostri ad diem statutam in loco pretacto comparare non potuerint, patientiam habere et expectare placeat per aliquos dies, credimus enim eos propedie istuc affuturos. Datum Bude, XXVI. Februarii 1465.

A levél élén: Ad proceres regni Polonie de pace tractanda et reformanda.

1465. március 7. (MKL I 61)

II. Pál pápának

Beatissime pater et domine.

Vacatura est ecclesia Waradiensis, per translationem domini Joannis episcopi ipsius ecclesie ad ecclesiam Strigoniensem, pro qua nuper sanctitati vestre scripsimus nos cupere ipsi vacature ecclesie de successore secundum cor nostrum idoneo provideri.

Habita deliberatione cum prelati et baronibus nostris, venerabilem Joannem prepositum ecclesie Quinqueecclesiensis, in ordine clericorum subdiaconum, ad ipsam ecclesiam Waradiensem delegimus et nominavimus. Hunc credimus ad Dei honorem et ad publicum regni nostri statum promovendum dicte ecclesie preesse posse, quippe qui ab ipsa fere puerili etate apud primores, prelatos et magnates huius regni, inter directrices eorum manus enutritus et ad hec usque tempora conversatus, fide, moribus, aliisque virtutibus suis facile nostrum amorem et aliorum favorem promeruit.

Quem, his et talibus exigentibus meritis, sanctitati vestre confirmandum presentamus, supplicantes humiliter, ut quoprimum antefatum Joannem episcopum Waradiensem ad ecclesiam Strigoniensem sanctitas vestra transtulerit, mox ipsum Joannem prepositum illi in hac Waradiensi surrogare,

E dolog megtárgyalására, amint előző levelünkben már jeleztük, elküldtük két főtanácsosunkat, s teljeskörűen tájékoztatva őket újból megparancsoltuk, hogy jelenjenek meg a kijelölt helyen, tárgyaljanak megbízottjaitokkal, igazítsák ki az innen is, onnan is esett tévedéseket, amint szükséges, majd zárják le és megfelelő biztosítékokkal erősítsék meg a tárgyalásokat. Ez ügyben kérjük mégis Barátságotokat, hogy ha e tanácsosaink a kijelölt napon, az említett helyen megjelenni nem tudnának, türelemmel legyenek, és szíveskedjenek néhány napig várni; bízunk benne ugyanis, hogy a napokban odaérnek. Kelt Budán, 1465. február 26-án.

A levél élén: A Lengyel Királyság főuraihoz a béketárgyalásokról és a béke helyreállításáról.

1465. március 7. (MKL I 61)

II. Pál pápának

Szentséges Atya és uram!

Üresedésbe fog kerülni a váradi egyház püspökének, Jánosnak az esztergomi egyházmegyébe való áthelyezése révén; ez ügyben a minap megírtuk Szentségeteknek, hogy a megüresedendő egyházzól szívünk szerint alkalmasnak tartott utóddal kívánnánk gondoskodni.

Főpapjainkkal és főurainkkal megfontolva a dolgot a váradi egyházba a tiszteletreméltó Jánost, a pécsi egyház prépostját (aki a klérusi rend szerint szubdiakónus) jelöltük és neveztük meg. Úgy hisszük, hogy ő Isten dicsőségére és országunk közállapotának előmozdítására állhatna az említett egyház élén mint olyan személy, aki szinte gyermekkorától országom főpapjai és mágnásai mellett, útmutató kezeik közt nevelkedett és forgott mindezidáig, és hitével, erkölcsével és egyéb erényeivel könnyen kiérdemelte a mi szeretetünket és mások jóindulatát.

Mivel ezek és hasonló érdemei megkívánják, őt mutatjuk be megerősítésre Szentségeteknél, alázatosan kérve, hogy amint az említett János váradi püspököt Szentségetek áthelyezte az esztergomi egyházba, rögtön méltóztasson János prépostot is helyére vinni a váradiba, illetve püspökké és pásporrá tenni őt;

eidemque in episcopum et pastorem proficere dignetur; provisura in hoc sanctitas vestra et meritis persone, et ecclesie illius profectui et utilitati.

Conservet Deus sanctitatem vestram feliciter regimini ecclesie sue sancte.
Datum Bude, die 7. Martii, 1465.

A levél élén: Ad summum pontificem Paulum secundum pro confirmando episcopo Varadiensi.

1465. március 30. (MKL I 62) **Rómába küldött követeinek**

Reverende pater et magnifice fidelis dilecte.

Posteaquam profecti estis, multos et varios nuntios habuimus, conatus et apparatus hostilium relatores, varios quidem in exprimenda minarum et rerum magnitudine, sed in declaranda intentione hostis per omnia concordēs. Piget dicere quot copias parare ex propriis terris, quot coemere ex alienis fertur, quam dura moliatur, quamque aspera minetur, ne forte difficilia dictu fide non digna existimentur; verum ut his omnibus nos credulitatem promptam adhibeamus, experta sepe hostis illius moles et sepe inflictā pericula facile perpulerunt.

Inter hec tamen duo ista significamus vobis, de quibus magis in particulari certiores facti sumus, et que magis non fieri quam non credi optarem. Provocatus hostis ipse tertii et proxime preteriti annorum vulneribus et opprobriis, et spretus in oblatione insidiosa induciarum belli, non solum ira et odio consveto, sed pene furore quodam in ultionem agitur. Premisit jam certos belliduces, quorum nomina quoque ad nos perlata sunt, cum magna manu et magna conducti exercitus parte, qui mandato tali instructi sunt, ut quoad poterunt amplius partes inferiores Ungarie vastent, et in reditu castrum Nandoralbense obsidone cingant. Hi jam nuper in Servia, prope Zenderov castra metati sunt. Sequi eos velle dicitur propediem Turcus in persona propria et filius maior, cum omni robore et mole potentie sue, ut Nandoralbam hac estate expugnet, Serviam totam occupet et castrum Jaicza Boznamque recuperet. Tedet, inquit, vite sue, nisi duobus his locis Nandoralba et Jaicza e vestigio

ezáltal Szentségetek e személy érdemeit és az egyházmegye fejlődését és javát is figyelembe veszi majd.

Őrizze meg Isten szerencsésen Szentségeteket Szentegyháza kormányzására! Kelt Budán, 1465. március 7. napján.

A levél élén: II. Pál pápához a váradi püspök megerősítése érdekében.

1465. március 30. (MKL I 62) Rómába küldött követeinek

Tisztelendő atya és nagyságos, kedvelt hívünk!

Miután eltávoztatok, sok és különféle hírt kaptunk, jelentéseket az ellenség törekvéseiről és készülteiről; ezek a fenyegetés és a műveletek nagyságának tekintetében eltérőek, ám az ellenség szándékának leírása terén mindenben egybehangzóak voltak. Szinte röstelljük is mondani, hogy a hírek szerint mennyi csapatot gyűjt saját területén, mennyit vesz zsoldba idegenből, milyen roppant építkezésekbe fog és milyen keményen fenyegetőzik – nehogy esetleg hiteltelennek tartsák, amit leírni is nehéz. Ám hogy mindezek azonnal hihetővé váljanak, azt könnyen eléri az ellenség sokszor megtapasztalt nagy ereje és már sokszor lecsapott veszedelme.

Mégis beszámolunk nektek legalább arról a két veszélyről, melyekről részletesebb értesüléseink vannak, és melyeket jobb szeretnénk, ha be sem következnének, mint hogy ne higgye el őket senki. Felhergelve a tavalyelőtti és tavalyi sebektől és megszállásoktól, s miután nem kértek az általa csalárdul felajánlott fegyverszünetből, az ellenséget nem csak a szokásos harag és gyűlölet, hanem szinte örület hajtja a bosszúra. Már előreküldte kijelölt hadvezéreit, akiknek neve is eljutott hozzánk, nagy csapattal és a zsoldosereg nagy részével; olyan paranccsal ellátva, hogy amennyire csak tudják, dúlják fel Magyarország alsóbb részeit, és visszatértükben fogják ostromgyűrűbe Nándorfehérvárt. Ezek a minap Szerbiában, Szendrővár közelében vertek tábornok. Azt mondják, a napokban követni akarja őket személyesen a török császár és idősebbik fia teljes főerejével és csapattestével, hogy ezen a nyáron bevegye Nándorfehérvárt,

potiatur, quorum primum ad Ungariam, Poloniam, Bohemiam; alterum ad Dalmatiam, Istriam, Italiam et Almaniam sibi ianuam futuram putat.

Nos pro nostra parte quo profundius, ferventiusve possumus cogitare, non desistimus ut vel vitemus vel propulsemus hec geminata pericula. Verum de sufficientia nostra et quantum huic hosti pares sumus que estimanda sunt vos non latent. In hoc uno fidelitatem vestram opportune commonendam duximus, ut maturare hec et suscepta mandata celerius prosequi curare, et imprimis de omnibus, que cum illustrissimo domino Venetorum confeceritis, deinde circa negotium adhibende defensionis quid isthinc in re quid in spe tenendum sit, per presentem nuntium nos certiores reddere non negligatis. Hostis noster non expectabit aristas, quin imo et culmos ipsos antequam recte proficiant preventurus esse dicitur; quo magis nobis verendum est, ne nos sub spe concepta pendentes imparatos inveniat.

Ad Nandoralbam misse sunt proximis diebus plurime lignorum strues, pro nova munitione loci illius. Ad Boznam propter occupationem magnifici Emerici gubernatoris in partibus superioribus, alios capitaneos disponimus, et illos cum gentibus armigeris illuc propediem missuri sumus. Nihil omittimus, quod nobis possibile est, illam precipue sollicitudinem habentes, ne quid cure hac in re pretermisisset, aut aliquid negligentie comisisset videamur. Causa etiam egressus nostri de Buda et adventus ad has partes huc tendit, ut confinia regni nostri ab insultibus latronum de Bohemia et Polonia, quantum brevitatis temporis patietur, tuta relinquamus, et ut congregemus gentes armatas equitum et peditum, quo magis sollicitudini nostre et promissae cure satisfacere possimus;

a vobis itidem expectaturi, ut in rebus vobis commissis nulli negligentiae aut tarditati locum detis. Datum in Novozolio, die penultima Martii, anno 1465.

A levél élen: Ad oratores suos in Italiam pergentes de expeditione et apparatu Turcico.

elfoglalja egész Szerbiát, és visszavegye Jajca várát és Boszniát. Azt mondják, megutálja az életét, ha e két helyet, Nándorfehérvárt és Jajcát nem kapja meg nyomban; úgy véli, előbbi Magyarország, Lengyelország, Csehország, utóbbi Dalmácia, Isztria, Itália és Németország kapuja lesz számára.

Mi a magunk részéről nagyon is mélyen és forró indulattal el tudjuk ezt képzelni; nem is állunk hát el attól, hogy vagy elkerüljük, vagy elhárítsuk e ketős veszedelmet. Ám nem titok előttetek, mire vagyunk elegendők, és mennyire kell hogy egyenlőnek tartsuk magunkat ezzel az ellenséggel. Úgy véltük, hogy megfelelőképp figyelmeztetnünk kell Hűségteket a tekintetben, hogy siettesse ezeket és a megkezdett parancsok-végrehajtását gyorsítsa; és ne mulasszon el minket e hírnök útján értesíteni elsősorban mindazzal kapcsolatban, amit a méltóságos velencei dózsával végeztek, azután, hogy a védelmi intézkedések ügyében mit kell onnan bizonyosságnak, és mit remélhetőnek venni. Ellenségünk nem fogja megvárni a kalászerést, sőt, azt mondják, előbb érkezik majd, semmint a gabonaszárak teljesen kifejlődnének; annál jobban kell tartanunk attól, nehogy – a feltámadó remény hatása alatt megítélve a helyzetet – készületlenül találjon minket.

Nándorfehérvárra a legutóbbi napokban rengeteg épületfát küldtünk a hely újbóli erődítéséhez. Mivel a nagyságos Imre kormányzó a felsőbb részeken van elfoglalva, Boszniába más kapitányokat helyezünk, és fegyveres népekkel hamarosan odaküldjük őket. Semmit nem mulasztunk el, ami lehetséges számunkra, mivel az a fő aggodalmunk, nehogy úgy tűnhessen, hogy e dologban bármi gondoskodást elhagyunk vagy valami hanyagságot követtünk volna el. Budáról való elindulásunk és e részekre való jövetelünk ügye is arra irányul, hogy – amennyire az idő rövidsége engedi – Királyságunk végeit a csehországi és lengyel rablók támadásaitól biztonságban hagyassuk, és hogy lovas és gyalogos fegyveres népeket gyűjtsünk, s így annál inkább aggodalmunknak és az ígért gondoskodásnak megfelelően járassunk el.

Tőletek ugyancsak azt várjuk, hogy a rátok bízott dolgokban semmi nemtörődömségnek vagy késedelemnek helyt ne adjatok! Kelt Besztercebányán, március utolsó előtti napján, 1465-ben.

A levél élén: Itáliába utazó szószólóinak a török felszereléséről és készülődéséről.

1465. április 27. (MKL I 63)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Matias etc. illustrissimo principi Christophoro Mauro eadem gratia duci Venetiarum etc. fratri et amico nostro salutem et prosperos successus.

Triplices simul litteras fraternitatis vestre, et has longo demum circuitu ad nos perlatas, accepimus, quarum prime die septima, alie tredecima et tertie decimaquarta mensis Martii proxime preteriti date fuerant.² Ad eas nos e vestigio libenter respondissemus, si nobis opportune et debito tempore reddite fuissent. Nihilominus visum nobis est vel serius expectationi vestre satisfacere, ne videamur omnino negligere quod debemus. Igitur in primis litteris significat fraternitas vestra captum esse ab infidelibus Turcis unum e campiductoribus vestris, Agamemnonem nomine, dum prope Calamatam fortiter pugnaret contra hostes, eumque postea Adrianopolim transductum,

2 *Az 1465. március 14-ikén kelt levél fönmaradt. Ez így szól:* Si que contingent, serenissime rex, que amicitie et affectioni inter nos viginti spectare possint, gratissimum nobis est, maximopereque laudandum ducimus, ut utrinque omni mentis sinceritate communicentur quemadmodum litteris suis die XVIII. Februarii novissime nobis reddite eam fecisse novimus.

Nos quoque, si medio viri nobilis Joannis Aymo militis, quem dudum apud serenitatem vestram legationis munere tenuimus, sibi nuntiare fecimus, que de pace cum Turco, diversis modis, ex partibus orientis et demum per viam domini Leonardi de Sancta Maura, nobis promota sunt, profecto et mutuo amori et bone unioni nostre satisfacisse existimamus; quandoquidem sicut sumus invicem precipua charitate federeque coniuncti, ita decens est, ita omni officio consentaneum, ut pro communi bono omnia simul consultanda decernendaque veniant. Neque alieni sumus a sapientissimo iudicio regie serenitatis vestre, sicuti etiam sepe scripsimus et per oratorem ipsum nostrum maiestati vestre dici fecisse recordamur, quod ad dolos et fraudes hostis istius, quem diu jam machinationum eiusmodi artificem optimum esse scimus, plurimum advertendum sit; at persuademus nobis procul dubioque tenemus, ut cum fallacie iste sue serenitati vestre ac nobis diversis rerum preteritarum documentis perspecte sint, nihil eas hosti ipso profuturas esse, maiestatique vestre et nobis nihil omnino nocituras; qui sicut sumus amore indissolubili federeque devincti, ita in eo constanter perseveraturi sumus. Quid autem nobis scripserit vestra serenitas circa adventum oratorum suorum in Italiam et ad nos, ut inde ad pontificem maximum proficiscantur, intelleximus optime, orator quoque noster circa materiam istam nonnulla litteris suis nobis significavit.

Videbimus perlibenter legatos ipsos maiestatis vestre ac grato animo eos suscipiemus, neque ulla ex parte defuturi sumus eorum omnium, que decus et amplitudinem serenitatis vestre conspiciere possent.

1465. április 27. (MKL I 63) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mátyás stb. üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük a fényes fejedelemnek, Cristoforo Morónak, ugyanezen kegyelemből Velence dózséjának, fivérünknek és barátunknak stb.

Egyszerre három – s hozzánk végül hosszú keringés után eljutott – levelét kaptuk meg Fivérségteknek, melyek közül az első a most múlt március hetedikén, a második tizenharmadikán, és a harmadik tizennegyedikén kelt.² Ezekre szívesen válaszoltunk volna nyomban, ha alkalmasan és a kellő időben jutottak volna el hozzánk; jobbnak látjuk mégis, hogy akárha későn is, de megfelelő várakozásoknak, semmint úgy tűnjön: teljesen elhanyagoljuk, amivel tartozunk. Első levelében tehát arról értesít Fivérségtek, hogy a hitetlen török fogságába esett egyik, Agamemnon nevű hadvezérek, mikor bátran harcolt

2 Az 1465. március 14-én kelt levél fönmaradt. Szövege a következő: Ha van valami, felséges király, ami érintheti a köztünk élő barátságot és ragaszkodást, akkor igen kedvünkre való és a nagyon dicséretesnek tartjuk, hogy mindkétfelől a legőszintebben megosztjuk szándékainkat – amint tette ezt, tudjuk, legutóbbi, február 18-án küldött levelében is.

Mi is úgy véljük, hogy valóban eleget tettünk mind kölcsönös szeretetünknek, mind kiváló szövetségünknek, amikor a nemes Giovanni Aymo lovag (akit régóta Felsőségteknel tartunk követi szolgálatban) révén értesítettük mindarról, amit a törökkel kötendő béke ügyében, különféleképpen, a keleti részekről és végül Leonardo de Santa Maura* úr útján számunkra intéztek; mert amint kölcsönös, rendkívüli szeretet és szövetség köt össze minket, úgy illik is, és minden kötelezettségünknek megfelel, hogy közös javunk érdekében mindent együtt tanácskozzunk meg és döntsünk el. S nincs távol tőlünk királyi Felsőségtek bölcs vélekedése (amint ezt gyakran megírtuk, és emlékszünk, hogy szószólónk útján el is mondtuk Felsőségteknek), hogy a legnagyobb figyelemmel kell lennünk ellenségünk (akiről már régóta tudjuk, hogy az ilyesféle mesterkedések legnagyobb művésze) cseleire és csalárdságára. Ám meggyőződésünk és kétségtelenségünk tartjuk, hogy mivel Felsőségteknek és nekünk e csalárdságokra az elmúlt dolgok bizonyosságai alapján rálátásunk van, semmit sem ér majd el ezekkel az ellenség, és Felsőségteknek és nekünk egyáltalán semmi ártalmunkra nem lesznek, mert amint oldhatatlan szeretet és szövetség köt össze minket, úgy készek is vagyunk abban állhatatosan kitartani. Azt pedig teljességgel megértettük, amit Felsőségtek írt nekünk szószólói Itáliába és hozzánk való érkeztéről, hogy innen a pápához induljanak tovább – és e tárgyban szószólónk is több mindent jelzett nekünk levélben.

Igen szívesen látjuk Felsőségtek követeit és jóindulattal fogadjuk őket, és semmiben nem látnak majd hiányt, ami Felsőségtek rangjához és méltóságához illő lehet.

* Leonardo III. Tocco, 1448-1479-ig Kefallénia és Santa Maura despotája.

ibi vinctum detineri; pro cuius eliberatione faciliori optat fraternitas vestra, ad complacendum illustri duci Mutine, qui pro hac re intercedit, ut si forte apud nos Turcus aliquis captivus esset cum quo permutatio mutua captivi pro captivo fieri posset, dignaremur illum in huiusmodi permutationem condonare.

Qua in re dicimus fraternitati vestre, esse sine dubio nonnullos Turcos captivos apud capitaneos partium inferiorum regni nostri, de quorum conditione ac pretio certam adhuc notitiam non habemus; ita ut aperte nesciamus, siquis ex eis aptus sit et sufficiens huiusmodi permutationi faciende. Verum ne per longiorem inquisitionem, vel inquisitionis tarditatem fraternitas vestra frustretur voto suo, disponat opportune cum prefato domino duce, ut eligatur vir unus ad suscipiendam liberationem supradicti captivi idoneus, et mittatur celerius ad videndum et cognoscendum tam personas, quam conditiones Turcorum captivorum, qui apud nos vel nostros reperiri poterunt. Quos cum viderit et cognoverit, contenti sumus, ut, juxta voluntatem suam, unum ex eis, aut duos, tres, decem vel plures, quotquot ei ad commutandum Agamemnonem vestrum sufficere videbuntur, accipiat libenter et abducat. Et utinam tales reperiri possent, qui et vestro et nostro voto, sed et illius christiani belligeri liberationi satisfacerent. Certa sit fraternitas vestra, vix unam vel alteram rem hoc tempore occurrere posse, que nos ita delectaret, quam si fraternitati vestre id ipsum optanti et illi duci intercedenti possemus in re presenti juxta vota complacere.

Altere littere pro rebus magnifici Jacobi Barbarico scripte erant, ad quas non est opus multis respondere. Commisimus enim hoc negotium oratoribus nostris, quos nuper ad vos et dehinc ad romanam curiam misimus, eisque plenum mandatum dedimus cum ipso Jacobo, prout conveniens videbitur, concordandi.

Tertie littere erant responsales super his, que diebus superioribus significaveramus nos sentire de pace per Turcum hinc et inde quesita et de dolis et fallaciis eius, in qua parte etiam fraternitas vestra eadem et illis similia sentire et intelligere se rescribit, et precipue quod melius judicat perseverare nos utriusque in amicitia ex foedere inito, quam permittere dolis hostilibus a sese divelli. Id ipsum nobis quoque placet, et constanter in hoc proposito et in hac intentione cor nostrum stabilire dispositi sumus, prout hoc etiam ex

az ellenséggel Kalamata közelében; majd Drinápolyba vitték át, és ott tartják bilincsbén. Az ő könnyebb kiszabadítása érdekében szeretné Fivérségtek, megnyerendő a méltóságos mutinai herceget,²⁰ aki közbenjár e dologban, hogy amennyiben lenne nálunk olyan török fogoly, akivel – foglyot fogolyért – kölcsönös csere jöhetne létre, akkor méltóztassunk őt odaajándékozni egy ilyen cseréhez.

E dologban azt mondjuk Fivérségteknek, hogy kétségkívül van jó néhány török fogoly országunk alsó végei kapitányainál, akik állapotáról és értékéről még nincs tudomásunk; annyira így van ez, hogy egyáltalán nem tudjuk, alkalmas és elegendő-e közülük valaki egy ilyen cseréhez. Ám hogy Fivérségteket hosszabb kutakodással vagy a kutatás késedelmével szándékában ne akadályozzuk, rendezze el alkalmasan a herceggel, hogy válasszanak egy, a fent említett fogoly kiszabadítására alkalmas férfit, és minél gyorsabban küldjék el, hogy mérje fel a nálunk vagy a mieinknél található török foglyok kilétét és állapotát is. Mikor látta és felmérte őket, örömeinkre szolgál majd, ha akarata szerint elvesz és elvisz közülük egyet vagy kettőt, hármat, tízet vagy többet kedve szerint, amennyit csak elegendőnek lát a ti Agamemnónotok kicseréléséhez. És bárcsak fellelhető lenne olyan, aki megfelel nektek is, nekünk is, de elegendő lenne e keresztény vitéz kiszabadításához! Legyen bizonyos benne Fivérségtek: ezidejűleg alig egy-két dolog eshetne meg, mely akkora örömet okozna nekünk, mint ha jelen dologban Fivérségteknek – kívánsága szerint – és a közbenjáró hercegnek kedvére tudnánk tenni.

A másik levél a nagyságos Jacopo Barbarigo dolgában íródott; ez nem igényel hosszú választ. Ezt az ügyet ugyanis rábíztuk szószólóinkra, akiket a mi nap hozzátok és onnan a római Kúriába küldtünk; nekik teljes körű megbízást adtunk arra, hogy e Jacopóval egyezzenek meg úgy, ahogy alkalmasnak látszik majd.

A harmadik levél válasz volt arra, amiben kevéssel korábban jeleztük, mit gondolunk a török itt is-ott is megkísérelt békéiről, csalárdságáról és megtévesztéseiről; amire azt írta válaszul Fivérségtek, hogy maga is hasonlókat észlel és lát, és legfőképp: hogy jobbnak ítéli, ha mindketten kitartunk a megkötött barátságban és szövetségben, mintha megengednénk, hogy elszakítson egymástól az ellenség csele. E dolog nekünk is tetszik, és arra rendezkedtünk be,

pretactis oratoribus nostris ac etiam ex magnifico Joanne Emo, nuper apud nos oratore vestro clarius et integrius fraternitas vestra intelligere potuit.

Itaque nos assidue cogitamus ad ea, que ad nocendum communi hosti opportune facere poterimus expectamusque, ut et fraternitas vestra e regione que partis vestre sunt et que ad nostrum adiutorium spectant, facere et expedire non differat. Datum Bude, 27. Aprilis.

A levél élen: Ad ducem Venetum, responsorie de eliberando ex captivitate Turcica Agamemnone illorum duce, de negotio Jacobi Barbarigo et fallaci pace Turcica.

1465. április 29. (MKL I 64)

II. Pál pápának

Beatissime pater et domine, post devotam nostri commendationem ad pedum oscula beatorum.

Magne alioquin expectationi nostre in rebus fidei promovendis maior nunc in id ipsum novo quodam illapsu accessit spes, dum in reditu reverendi patris domini Marci episcopi Tininiensis, tam ex litteris sanctitatis vestre, quam ex relatione ipsius intelleximus, quantum animum et quam sedulam mentem ac dispositionem habeat beatitudo vestra ad prosequendam tutelam ipsius fidei gregisque fidelium sibi commissi, et item quantum intendat pro posse et viribus suis conservationi totius regni, quod Christianorum antemurale et appellat et esse putat.

Ego imprimis ago gratias domino Deo nostro qui in tanto rerum turbine, in tanta calamitate fidei et necessitate nostra primo omnium Christianorum periculis gravissimis laborantium talem et tantum ecclesie sue rectorem prefecit, qui et possit, et cupiat ipsam variis agitatam et pene obvolutam fluctibus in spem salutis restituere. Habemus etiam gratias ingentes beatitudini vestre, que casus et labores nostros considerat et oculos sue discretionis in regnum istud specialiter iniecit, ostendens cum cura suscepta fervorem quoque sibi succrescere, ut totum impendat, quod totum debet et potest. Hec fuit expectatio

hogy szívünket állhatatosan e szándéokra és törekvésre irányítjuk, amint ezt Fivérségték világosabban és teljesebben megtudhatta említett szószólóinktól, illetve a nagyságos Giovanni Aymótól is, aki nemrég szószólótok volt nálunk.

Mi tehát folyton azon gondolkodunk, mit tehetnénk közös ellenségünk ártalmára, s várjuk, hogy Fivérségték se késlekedjen megtenni és útnak indítani onnan, ami rajta múlik és ami a mi megsegítésünket érinti. Kelt Budán, 1465. április 27-én.

A levél élén: Válaszlevél a velencei dózséhoz hadvezérük, Agamemnon török fogságból való kiszabadításáról, Jacopo Barbarigo ügyéről és a csalárd török békéről.

1465. április 29. (MKL I 64)

II. Pál pápának

Szentséges Atya és Uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

A hit ügyének előmozdítására vonatkozó, egyébként is nagy várakozásunkhoz most e tekintetben valami új lendülettel remény is járult, amikor a tisztelendő Márk atya, knini püspök visszatérésekor úgy Szentségetek leveléből, mint az ő jelentéséből megtudtuk, hogy Szentségetek mekkora lelkesedéssel és élénk szándékkal illetve határozottsággal áll hozzá, hogy védelmezze magát a hitet és a hívek rábízott nyáját; és hogy a lehetőségek és ereje szerint mennyire törekszik megőrizni az egész országot, amelyet a kereszténység védőbástyájának nevez, és annak is tart.

Magam mindenekelőtt hálát adok Urunknak, Istenünknek, aki e viharos események közepette, a hit ekkora válságában és a mi szükségünkben az összes, súlyos veszedelmekkel küzdő keresztények közül olyan és oly nagy vezetőt állított Egyháza élére, aki azt, bár különféle hullámok verdesik és szinte el is borítják, mégis képes az üdvösség reményére elvezetni – és vágyik is erre. Hatalmas hála van bennünk Szentségetek iránt is, aki tekintettel van a velünk történetekre és küszködéseinkre, és figyelmes tekintetét különösen erre az országra emeli, megmutatva, hogy vállalt gondoskodásával lelkesedése is növekszik, hogy mindent megadjon, amit csak kell és tud. Ez volt várakozásom, ez hát bizodalمام, amint megtudtam, hogy Szentségetek személyét emelték a pápaság magasla-

mea, hec denique fiducia, cum primum personam sanctitatis vestre ad culmen maximi pontificatus subvectam accepi; hac spe fretus delegi nuper oratores ex primariis capitibus regni et consilii mei ad sanctitatem vestram iam missos, qui ante alia prestare habuerunt obedientiam nomine meo, non solum apostolicis pedibus debitam, sed illis singulariter pedibus prestare sponte paratam;

secundo loco curam, sollicitudinem et omnes labores meos tam pro viribus actos, quam supra vires susceptos, preterea expectationem ferendi opitulationem patefacturi erant. Quos iam putamus hucusque his rebus officio suo perfunctos esse. Superest, ut spei bone rem parem ad nos quoque referant.

Quod autem hortatur me beatitudo vestra litteris suis, ut susceptum animum adversus communem hostem et fortiter retineam et fortiolem efficiam, in hac ipsa re certiolem facio sanctitatem vestram, quod in prosecutione huius negotii et propositi iam suscepti velle et animus meus a nullo superabitur; placeat modo Deo nostro, ut posse non superetur. Quo magis curandum est sanctitati vestre, ut possibilitas agendi mihi subsit, voluntas laborandi nunquam aberit.

Habuerunt oratores mei inter alia specialem informationem, ut sanctitati vestre de intentione mea querenti opportunis verbis fusius et documentis super hac mente mea, prout opus erit, fidem faciant. Remisi autem et hunc dominum Tinniniensem novum oratorem ad pedes sanctitatis vestre et ad superiores oratores meos, qui ad litteras beatitudinis vestre mei loco latius respondebit, ac simul referet, que recentius occurrerunt, et que apud nos et parantur ad rem, et aguntur.

Conservet Deus sanctitatem vestram feliciter regimini et consolationi ecclesie sue sancte, cui nos et res nostras iterum atque iterum commendamus. Datum Bude, penultima Aprilis, anno 1465.

A levél élen: Ad pontificem Paulum secundum gratiarum actorie, quod regni Hungarie conservationi intendat, cui rex quoque omnia sua se fortiter impendere velle demonstrat, dummodo ad posse assistentia prebeat.

tára; e reményben bízva jelöltem ki a minap országom és tanácsom főemberei közül a Szentségeitekhez már elküldöttetek, akik nevemben mindenekfelett engedelmességemet kell tolmácsolják: nemcsak az apostolutód lábainak kötelezően kijárót, hanem olyat, amit e lábaknak önként és mindenekfelett vagyok kész megadni.

Második helyen gondomat, aggodásomat adják majd elő, és minden (úgy erőmhöz mérten már megtett, mint erőmön felül megkezdett) fáradozásaimat, valamint várákozásomat, hogy segítségét kapjunk. Úgy véljük, hogy mostanra már e dolgokban el is végezték feladatukat; az van csak hátra, hogy jó reményünkhöz illő tényekről is számoljanak be.

Amire pedig levelében biztat engem Szentségeitek, hogy a közös ellenséggel szembeni, eddigi elszántságomat tartsam is meg bátran, és erősítsem is meg: e dologban biztosíthatom Szentségeitek, hogy ez ügy és a megkezdett terv folytatásában elszántságomat felül senki sem múlja – csak Istenünknek is úgy tetsszen, és akkor nem is múlhatja. Annál inkább Szentségeiteké a feladat, hogy gondoskodják róla, legyen lehetőségem a cselekvésre: mert én a fáradságok alól sosem fogom kihúzni magam.

Szószóloimat egyebek közt külön is tájékoztattam, hogy ha Szentségeitek szándékaimról kérdeznék őket, alkalmas beszámolóval és dokumentumokkal, amint szükséges, tanúskodhassanak arról, mit tervezek. Visszaküldtem továbbá a knini püspököt mint új szószólot Szentségeitek lábaihoz, és korábbi szószóloimhoz, aki bővebben megfelel majd Szentségeitek levelére helyettem, egyszerűen beszámol arról, mik történtek a közelmúltban, és mik azok, amik nálunk vannak készülöben és történnek az ügyben.

Őrizze meg Isten szerencsésen Szentegyháza kormányzására és vigaszára Szentségeitek, akinek újra és újra ajánljuk magunkat és eszközeinket. Kelt Budán, április utolsó előtti napján, 1465-ben.

A levél élén: Köszönőlevél II. Pál pápához, amiért a Magyar Királyság megőrzésére törekszik; a király biztosítja, hogy ő maga is minden erejét erre fordítja, csak lehetőség szerint segítséget kapjon.

1465. április 29. (MKL I 65)**Carvajal bíborosnak**

Mathias Dei gratia etc. Reverendissimo in Christo patri domino Joanni sacrosancte Romane ecclesie cardinali sancti Angeli, patri nostro et amico salutem.

Cum rediisset ad nos de curia apostolica reverendus pater dominus Marcus episcopus Tinniniensis orator noster, cum litteris apostolicis attulit simul et litteras reverendissime paternitatis vestre, in quarum exordio excusat tarditatem more et reditus sui, postremis vero accusat nos negligentie, quod post assumptionem sanctissimi domini nostri plusculum debito distulerimus sanctitatem suam vel per litteras vel per nuntium visitare.

Quantum ad dominum Marcum attinet, non causamur nunc tarditatem eius, quamvis ignorantibus causam more, gravis nobis eius longa expectatio fuit, nec reputamus eum serum qui bonum nuntium retulit. De negligentia autem nobis obiecta credimus, quod paternitas vestra reverendissima habuit jam nos hucusque excusatos; quoniam siquid neglectum fuit in tempore, illud est in affectu suppletum, omnemque tarditatis culpam dignitas oratorum in satisfactione superavit.

Restat unum, ut curet necesse est reverendissima paternitas vestra, quatenus rebus nostris pari affectu respondeatur. Nemo est a quo ita expectamus, ut accedat votis nostris, quemadmodum a vestra reverendissima paternitate, quam antehac semper rebus nostris favorabilem experti sumus. Plura ex parte nostra in particulari referet dominus Tinniniensis, quem audiri et exaudiri summe optamus. Datum Bude, die penultima Aprilis, anno 1465.

A levél élén: Ad Joannem cardinalem Sancti Angeli responsorie de tardo adventu episcopi Tinniniensis, insimul et excusatorie quod tardius pontifici de sua elevatione gratulatus sit.

1465. április 29. (MKL I 65) Carvajal bíborosnak

Mátyás, Isten kegyelméből stb. üdvözetét küldi a Krisztusban főtisztelendő Juan de Carvajal atyának, a Római Szentegyház Szent Angyal-temploma kardinálisának, atyánknak és barátunknak.

Mikor a pápai udvarból visszatért hozzánk a tisztelendő Márk atya, Knin püspöke és szószólónk, a pápa levelével együtt meghozta főtisztelendő Atyaságotok levelét is; ennek elején kimenti az ő visszatértének módját és kései voltát, a végén viszont nemtörődömséggel vádol minket, mert szentséges urunk trónra emelése után a kellőnél kicsit többet halogattuk, hogy akár levélben, akár követ által tiszteltünket tegyük Őszentsége előtt.

Ami Márk püspököt illeti, nem hánytorgatjuk fel a késlekedését, noha nekünk, mivel nem ismertük késésének okát, nehezünkre esett a hosszú várakozás, és nem számítjuk késedelmesnek azt, aki jó hírt hozott. A szemünkre vetett nemtörődömségről pedig azt gondoljuk, hogy főtisztelendő Atyaságotok előtt már eddig is ki voltunk mentve – mivel ha valamit mulasztottunk is az idő térében, azt kipótoltuk ragaszkodásunkkal, és a késedelem teljes vétkét elégtételként felülmúlta szószólóink méltósága.

Egy dolog van hátra, hogy (amint szükséges) gondoskodjék róla főtisztelendő Atyaságotok: hogy ügyeinkben hasonló elkötelezettséggel nyerjünk vizszonást. Senki sincs, akitől annyira várnánk, hogy hozzájáruljon terveinkhez, mint főtisztelendő Atyaságotok, akiről korábban mindig azt tapasztaltuk, hogy támogatja ügyeinket. Részünkről majd több dologról is beszámol a knini püspök, akit nagyon szeretnénk, ha kihallgatna és meghallgatna. Kelt Budán, április utolsó előtti napján, 1465-ben.

A levél élén: Válaszlevél Juan de Carvajal bíborosnak a knini püspök késedelmes érkezéséről, egyszersmind mentegetőzés, hogy későn gratulált a pápának megválasztásához.

1465. április 30. (MKL I 66)
Angelo Capranica rietii bíborosnak

Mathias etc. Reverendissimo in Christo patri domino titulo sancte crucis in Jerusalem cardinali Reatino, sancte sedis apostolice legato Bononiensi, patri et amico nostro.

Acceptis litteris reverendissime paternitatis vestre, placuit intellexisse non immemorem esse neque fore reverendissimam paternitatem vestram obsequii, quod quondam genitor noster pleno affectu exhibebat, dum viveret, reverendissimo domino cardinali Firmano, ac simul benevolentia qua sese mutuo complectebantur; verum illud longe magis complacuit nobis, ubi se scribit reverendissima paternitas vestra eum esse, qui velit maiorum suorum et precipue ipsius domini cardinalis, quondam germani sui, vestigia imitari, continuareque more suo erga nos benevolentiam et affectum olim inter illos radicatum, ita ut quod germanus fecit in parente, hoc frater in filio perficiat.

Plena sunt hec humanitatis, integritatis, virtutis, plena constantie et perfectionis. Nihil pretermittit quod se dignum est, nihil quod aliis ex virtute debetur. Nobis vero quid magis a reverendissima paternitate vestra expetendum erat, quam id quod sponte obtulit? quid optandum quam talem et tantam rebus nostris reperire patronum? Jam nunc experimur qualis viri genitor noster amicitia fretus fuit, que vi morborum extincta non est, sed post fata manet pullulataque ex radice. Veneramur igitur tantam virtutem, et grato animo suscipimus significatam erga nos affectionem oblatamque benevolentiam; curaturi procul dubio, ut quidquid in nobis animi et facultatis est, id totum amicitie mutue gratitudinis officia profundatur.

Plura super his uberius nostro nomine referet reverendus pater dominus Marcus episcopus Tininiensis orator noster, quem e contra ad curiam apostolicam novissime remisimus. Valeat reverendissima paternitas vestra feliciter, nostri invicem memor. Datum Bude, ultima Aprilis 1465.

A levél élen: Ad Reatinum titulo sancte crucis in Jerusalem cardinalem, gratiarum actorie pro oblata, erga regem continuatione affectionis et benevolentie, qua frater eiusdem quondam Firmianus erga defunctum patrem suum ferebatur.

1465. április 30. (MKL I 66) Angelo Capranica rietii bíborosnak

Mátyás stb. üdvözetét küldi a Krisztusban főtisztelendő rietii Jeruzsálemi Szent Kereszt-templom bíborosának, az Apostoli Szentszék bolognai legátusának, atyáknak és barátunknak.

Kézhez véve főtisztelendő Atyaságatok levelét örömmel láttuk, hogy főtisztelendő Atyaságatok nem feledkezett meg és nem is fog arról az engedelmességről, melyet, míg élt, néhai atyánk tanúsított teljes ragaszkodással a főtisztelendő fermói bíboros úr felé, olyan jóakarattal, mely kölcsönös volt köztük; ám még sokkal inkább tetszésünkre volt, ahol azt írta főtisztelendő Atyaságatok, hogy szeretne elődei és kiváltképp a bíboros úrnak, néhai fivérének nyomába lépni, s ahogyan ő, folytatni irányunkban az egykor köztük meggyökerezett jóindulatot és ragaszkodást – úgy, hogy amit a fivér gyakorolt az apa felé, azt testvére fejezze be annak fiával.

Milyen emberi, egészséges, derék, milyen állhatatos és tökéletes dolog ez! Semmit el nem mulaszt, ami hozzá méltó, semmit, amivel jelleménél fogva másoknak tartozik! Mi pedig mit is kérhetnénk inkább főtisztelendő Atyaságotoktól, mint azt, amit önként ajánlott fel? Mit kívánjunk inkább, mint ügyeinkhez ilyen és ily hatalmas pártfogót találni? Magunk is megtapasztaljuk most, micsoda férfiú barátságára támaszkodott atyánk, amit a betegségek ereje ki nem irthatott, mert halála után is megmarad, és gyökérről is kihajt. Becsben tartjuk tehát ezt a nagy értéket, és jó szívvel fogadjuk irányunkban jelzett és felajánlott jóakarátát; kétség sem férhet igyekezetünkhöz, hogy ami csak a mi szándékunkon és lehetőségünkön múlik, azt mély barátságunk kölcsönös szívességeivel mélyítsük el.

Ezekről többet is mond majd nevünkben a tisztelendő Márk atya, knini püspök és a mi szószólónk, akit nemrég újra elküldtünk a pápai udvarba. Jó egészségben legyen főtisztelendő Atyaságatok, emlékezetében tartva minket, ahogy mi is őt. Kelt Budán, 1465 áprilisának utolsó napján.

A levél élén: Köszönőlevél a rietii Jeruzsálemi Szent Kereszt-templom bíborosának azért, hogy felajánlotta: a király felé fenntartja azt jóakarátú ragaszkodást, mellyel néhai fivére, a fermói bíboros viseltetett néhai édesapja iránt.

1465. április 30. (MKL I 67)**II. Pál pápához**

Beatissime pater et domine etc.

Accepimus inter alia in speciali unum breve sanctitatis vestre in negotio, quod pro parte reverendissimi patris domini archiepiscopi Colocensis, summi cancellarii nostri, nuper movimus, et apud sanctitatem vestram promovere dignum putavimus.

In eo brevi scribit nobis beatitudo vestra, se intellexisse ex oratore et litteris nostris, quanto et quam magno desiderio cupiamus ipsum dominum Colocensem assummi in sacrum collegium reverendissimorum dominorum cardinalium et eidem adscribi, sed cum tanti muneris expostulatio gravis quedam res videatur, egeatque maiori consultatione, distulit certum superinde nobis dare responsum; verum tamen significat optimum se habere animum, ut votis et desiderio nostro opportune satisfaciat.

Et quidem quantopere cupiamus, beatissime pater, huius rei compotes fieri, non dubitamus recte ac plenissime sanctitatem vestram cognovisse, quo contra nos quoque intelligimus rem ipsam, pro qua instamus, gravem esse ipso pondere et reverentia dignitatis sacre, que in ecclesia Dei summo loco constituta est et habita.

Verum si beatitudo vestra ornamento corone nostre, status publici firmamento, si denique communi utilitati propitia esse volet, preterea si de viro integro, docto, rerum divinarum humanarumque perito et nulli apud nos virtute secundo ratio aliqua haberi debet, non erit ad concedendum grave, quod recto iudicio petitur imo quodam debito iure postulatur.

Credimus, quod inter alios nostri ordinis principes catholicos rarius a regibus Hungarorum in re simili apostolice aures pulsate sint; cognovimus etiam prelatos regni huius hunc gradum rarius ceteris appetivisse, quippe dum contenti simplicitate temporis et sufficienti honore status sui, non enitebantur in fastigium, quo pro necessitate rerum non egebant; honorati tamen nonnunquam hac dignitate plures fuere ex apostolica providentia, ne putarentur huiusce culminis incapaces esse, cuius aliorum principatuum prelati consortes videbantur.

1465. április 30. (MKL I 67)**II. Pál pápához**

Szentséges Atya és uram, stb.

Megkaptuk egyebek közt Szentségetek pápai levelét abban az ügyben, melyet a minap indítottunk a főtisztelendő kalocsai érsek úr, főkancellárunk érdekében, s melyről úgy gondoltuk, érdemes arra, hogy Szentségetek előtt képviseljünk.

E levélben azt írja nekünk Szentségetek, hogy szószólónktól és levelünkéből értesült, mennyire és milyen nagy vágygal kívánjuk a kalocsai érsek urat a főtisztelendő bíboros urak testületébe emeltetni és felvétetni; ám mivel ekkora tisztséget kérni nehéz ügynek tűnik és nagyobb megtanácskozást igényelne, elhalasztotta, hogy erről biztos választ adjon nekünk – mégis jelzi, hogy a legjobb szándékkal van afelől, hogy óhajunknak és kívánságunknak megfelelően eleget tegyen.

Bizony akármennyire is vágyunk arra, Szentséges Atya, hogy elérjük e dolgot, nem vonjuk kétségbe, hogy Szentségetek helyesen és teljes mélységében átlátta, mennyire tudatában vagyunk annak – magunk ellenében is –, hogy a dolog, amit kérünk, súlya és szent méltóságának tisztelete okán milyen jelentős; mely méltóság Isten egyházában a legmagasabb helyre rendeltetett és akként is tisztelik.

Ám ha Szentségetek hozzá akarna járulni Koronánk ékességéhez, közállapotunk megszilárdításához, végül pedig a köz hasznához; azonkívül ha olyan férfiúra van szükség, aki feddhetetlen, művelt, az isteni és emberi tudományokban jártas és senkinél nem hátrébb való a mi köreinkben, akkor nem lesz nehéz megengedni azt, amit helyes ítélet alapján kérnek, sőt, bizonyos jogos juss alapján követelnek.

Úgy hisszük, hogy a többi rangunkbeli katolikus uralkodó között a magyar királyok ritkábban ostromolták hasonló ügyben a pápa füleit; azt pedig tudjuk is, hogy országunk főpapjai a többiekénél ritkábban kérték ezt a rangot, hiszen amíg megelégedtek koruk egyszerűségével és állapotukhoz elegendő rangjukkal, nem törekedtek olyan magaslatra, melyre körülményeik szükségéből nem szorultak rá. Mégis, a pápák gondoskodása időnként többeket megtisztelt e méltósággal, nehogy úgy tűnjék, nem képesek elérni e magaslatot, melynek más államok főpapjai részesei lettek.

At vero his temporibus multo maior est causa postulationis nostre, quam ipsa postulatio. Prelati regni huius in rebus spiritualibus presides ac directores religionis sunt, in temporalibus vero maxima pars roboris et firmamenti publici; quo magis attendendum est, ut si amplior in eis cumulatur dignitas, maior eis auctoritas succrescet, et maiori nobis usui futuri sunt. Si autem in aliquo locorum orbis terre auctoritas et magnitudo hominum hoc tempore necessaria est, hic certe pernecessaria et peropportuna. Non agitur in re ista causa privata illius viri, quamquam suapte virtute benemeriti et omnem dignitatem sibi accedentem adornaturi; nostrum potius, ac religionis et status nostri negotium est, in quo et reverentie apostolice columna quedam fortior constituetur, et corone nostre singulare prestabitur ornamentum.

Quas ob res supplicamus iterato et postulamus cum magna fiducia, ut non differat sanctitas vestra in re ista complacere imprimis Deo faventi rectis votis, ac deinde sibi ipsi in hoc voto, postremo et nobis. Uni viro singulariter hec dignitas adiicietur, sed multi, ut credimus, dignitatis ipsius pretio atque usu publice perfruentur. Quare omnibus favoribus et omnibus beneficiis, que nobis sanctitatis vestre benevolentia exhibitura est vel exhibuit, hoc unum condimentum expectamus; quamvis si oratores nostri gratiam exauditionis commeruerunt, satisfactum hucusque credamus voto nostro. Ipsi enim in mandatis acceperant a nobis, ut hoc desiderium nostrum simul et causas ipsius desiderii et voti nostri plenissime sanctitati vestre exponant. Que etiam dominus Tininiensis, harum exhibitor, si opus fuerit, iterato poterit explicare.

Conservet dominus sanctitatem vestram feliciter regimini sancte ecclesie, cui nos humiliter commendamus. Datum Bude, ultima Aprilis 1465.

A levél élen: Ad pontificem pro Colocensi archiepiscopo in cardinalem promovendo; laus eius et cleri Hungarici elogium.

Ám ez időkbén sokkal nagyobb oka van kérésnek, mint maga a kérés. Országunk főpapjai lelkieben előljárók és a hitben irányadóak, a világiakban pedig erőnk nagy részét és a köz szilárd alapját adják; ezért még inkább figyelembe kell venni, hogy ha nagyobb méltósággal halmozzák el őket, tekintélyük is megnövekszik, és nekünk is nagyobb hasznunkra lesznek. Ha pedig van hely a földkerekségen, ahol ezidejűleg szükség van tekintélyes és nagy emberekre, itt bizonyosan igen nagy a szükség és az igény. Ez ügyben nem e férfiú személyes ügyéről van szó, noha önerényénél fogva érdemes erre, és minden, rá hárulandó méltóság díszére válna; inkább a mi, a hitünk és rangunk ügye ez, amely által a pápai tekintély egyik oszlopa is megerősödik majd, és Koronánk is egyedülálló dísszel fog gyarapodni.

Ezek miatt kérjük ismételtén és sürgetjük nagy bizalommal, hogy ne késlekedjék Szentségetek e kívánságunkkal kedvére tenni elsősorban Istennek, aki pártolja az igaz szándékokat, azután saját magának, s legvégül nekünk is. Csupán egyetlenegy férfiút ruháznak majd fel e méltósággal, ám, amint hisszük, méltóságának értéke sokak és a köz hasznára lesz majd. Ezért minden szíveségtől és minden jótéteménytől, amit Szentségetek nekünk jóakaratólag nyújtsanak majd vagy nyújtott már, ezt az egy előnyt várjuk; és ha szószólóink kiérdemelték már a meghallgatás kegyét, úgy hisszük, szándékunknak eddigre már eleget is tett. Ők ugyanis parancsba kapták tőlünk, hogy e kívánságunkkal egyszerre kívánságunk és szándékunk okait is a legteljesebben fejtsék ki Szentségeteknek. Mindezeket beterjesztjük, a knini püspök is, ha szükséges lesz, ismételtén kifejtheti majd.

Őrizze meg az Úr szerencsésen Szentegyháza kormányzására Szentségeteket, akinek alázatosan ajánljuk magunkat. Kelt Budán, 1465 áprilisának utolsó napján.

A levél élén: A pápához a kalocsai érsek bíborossá való előléptetéséért; annak laudációja és a magyar klérus dicsérete.

1465. május 2. (MKL I 68)**II. Pál pápának**

Beatissime pater et domine noster.

Quamquam vehementer doleamus tot multiplicasse vices, totque instantias adhibuisse circa provisionem ecclesie Zagrabiensis, nec invenisse viam, ut studia et consilia nostra pro ea varie hactenus adducta irrita non essent, licet etiam proposuerimus parumper subsistere et largiori consultatione intendere, ut ipsam ecclesiam a nexibus, quibus implicita fuit, efficaciter explicemus: quia tamen novissimis litteris sanctitatis vestre admonemur, ut iterato sine dilatione queramus modum, quo ecclesia ipsa, pro qua adhuc pene sub iudice lis esse videtur, tranquille gubernationi restitui possit, nos tametsi ante hoc malignitati temporis tribuerimus, ut crebro consilia nostra mutaremus; nunc tamen anxietate potius rerum cogimur, ut firma tandem deliberatione ipsius ecclesie paci celere consulamus.

Igitur cum dominus Waradiensis, qui ad eandem ecclesiam vocabatur, alio destinatus sit, Thomas etiam de Debrenthe, qui ipsius ecclesie Zagrabiensis titulum jure obtinuerat, de ecclesia Nittriensi, et de provisione secundum dispositionem quondam reverendi (sic) domini Pii predecessoris sanctitatis vestre jam facta contentus maneat, restabat tertia persona, dominus Demetrius episcopus, Thome in causa adversarius. Hunc diebus proxime elapsis ad nos accersiri fecimus, habitis(que) quamplurimis tractatibus et consultationibus, sicut dudum ante cognitum erat, ita nunc nostro et omnium consiliariorum nostrorum iudicio compertum est ipsum Demetrium ad gubernationem castrorum et bonorum dicte ecclesie aptum et sufficientem non esse, tum quia castra ipsa insultibus Turcorum vicina sunt, tum vero, quod multis adhuc turbationibus manent obnoxia;

itaque nullo modo consultum fuit, ut ipsa castra seu arces ecclesie manibus et gubernationi domini Demetrii crederentur. Et ob hoc cupiebamus, ut ab ipsa ecclesia Zagrabiensi averteret animum, et titulum ecclesie Boznensis susciperet; ad provisionem autem, cum qua honestum statum inter prelatos regni nostri habere posset, consentire volebamus, ut haberet abbatiam Pechwaradiensem, qua hoc tempore quietior et fructuosior in hoc regno non existit. Ipso autem

1465. május 2. (MKL I 68)**II. Pál pápának**

Szentséges Atya és urunk!

Noha határozottan fájlaljuk, hogy oly megsokszorozott alkalommal és annyi kérést fogalmaztunk meg a zágrábi egyházmegye ellátásával kapcsolatosan, s mégsem leltük meg a módját, hogy ne maradjanak mindeddig eredménytelenek ez ügyben különböző törekvéseink és terveink; s bár feltettük, hogy egy kicsit hátralépünk ettől és szélesebb körű tanácskozásba kezdünk, hogy ezt az egyházmegyét a kötelékektől, melyekbe belegabalyodott, hatékonyan kibogozzuk: mivel azonban Szentségetek legutóbbi levelében arra intett minket, hogy ismételen, haladéktalanul találjunk módot arra, hogy az egyház (amelyért a per mintha szinte még bíró előtt lenne) ismét nyugodt kormányzás alá kerülhessen, mi – noha azelőtt az a mostoha helyzetnek tulajdonítottuk, hogy szándékaink sűrűn változtak – most mégis inkább az aggasztó viszonyok miatt kényszerülünk arra, hogy végre szilárd döntéssel hamar gondoskodjunk az egyházmegye békéjéről.

Tehát: mivel a váradi püspök urat, akit ebbe az egyházmegyébe hívtak, máshova küldték, és Döbrentei Tamás is, aki jog szerint birtokolta a zágrábi egyház titulását, a néhai tisztelendő²¹ Pius úr, Szentségetek elődjének rendelkezése szerint be kell érje a nyitrai egyházzal és a már meghozott intézkedéssel: marad a harmadik személy, Demeter püspök úr, Tamás perbeli ellenlábasa. Őt az elmúlt napokban magunk elé hívtattuk, majd számos tárgyalás és tanácskozás után, amint már régóta ismeretes volt, úgy most a mi és minden tanácsosunk ítélete alapján is úgy találtuk, hogy Demeter nem alkalmas és nem felel meg az említett egyházmegye várainak és birtokainak kormányzására: egyrészt mivel e várak közvetlenül ki vannak téve a török támadásoknak, másrészt pedig mert még mindig sok ártalmas zavargás maradt ott.

Így hát semmiképp nem volt tanácsos, hogy e várakat avagy erődöket az egyház kezére és Demeter úr kormányzására bizzuk. És emiatt azt kívántuk, hogy mondjon le a zágrábi egyházzal, és a boszniai egyház titulását vegye fel; ahhoz a rendelkezéshez pedig, amely révén országunk főpapjai között tisztes rangja lehetne, egyetértésünket szándékoztunk adni, hogy övé legyen a pécs-

huiusmodi titulum et promissionem suscipere recusante, demum inter velle nostrum et suum nolle medium quoddam reperimus, et ad talem dispositionem devenimus cum eodem: primo, ut habeat titulum et jurisdictionem spiritualem ecclesie Zagrabiensis et totius diocesis; deinde ut possideat pacifice unum ex castris ipsius ecclesie, Sarigh vocatum, cum suis solitis pertinentiis ac curiam episcopalem Zagrabiensem; preterea, ut quotannis pro annua pensione administrentur eidem floreni aurei mille.

Quibus dispositis et Demetrio contento remanente, mox de consilio prelatorum et baronum nostrorum honorabilem Osvaldum de Szentlaszlo clericum Vesprimiensis diocesis, genere et parentibus egregiis nobilem, sufficienter pro sua conditione litteris eruditum, forma, moribus et conversatione prestantem, de cuius fidelitate, prudentia et circumspectione ad plenum confidimus, ad gubernanda alia castra et bona dicte ecclesie Zagrabiensis elegimus, eumque administratorem in temporalibus ecclesie nominavimus; ut autem huiusmodi gubernationem et administrationem, ac etiam protectionem ipsorum bonorum et prediorum ecclesie facere et exercere valeat, necessario visum est, ut abbatia Pechwaradiensis, quam dominus Demetrius suscipere recusavit, ipsi Osvaldo commendetur, cuius possessionem eidem confestim dare iubebimus. Prout super his omnibus et pluribus in particulari reverendus pater, dominus Marcus episcopus Tininiensis, novissimus orator noster, claram informationem, in schedula memoriali annulo nostro signata, ad sanctitatem vestram deferet.

Quare supplicamus humiliter beatudini vestre, ut dispositionem supranotatam suscipiat benigne pro firma et efficaci voluntate et deliberatione nostra, et secundum eam non differat tam ecclesie et monasterio, quam personis providere, Demetrium preficiendo in pastorem spiritualem, Osvaldum in administratorem in temporalibus cum commendatione abbatie et monasterii supratacti; hoc enim modo, et non alio, pacem et libertatem ecclesie Zagrabiensi cognitum est reddi posse.

Conservet dominus sanctitatem vestram feliciter, cui nos ipsos et negotium humiliter commendamus. Datum Bude, die secunda mensis Maii, 1465.

A levél élén: Ad pontificem Paulum secundum, ut dispositionem regiam circa electionem Demetrii pro pastore spirituali Zagrabiensis et domini Osvaldi

váradai apátság, melynél ezidejűleg e Királyságban nincs nyugalmasabb és jövedelmezőbb. Mivel pedig az illető vonakodik elfogadni ezt a titulust és ígéretet, végül valami középutat találtunk aközött, amit mi akarunk és amit ő nem akar, és ilyen döntésre jutottunk vele: először is, legyen övé a zágrábi egyház és az egész egyházmegye titulusa és lelki joghatósága; azután vegye békés birtokába az egyház egyik, Garić nevű várát annak szokott tartozékaival és a zágrábi püspöki palotát; ezenkívül évenként, éves járadékul utaljanak ki neki ezer aranyforintot.

Ezeket így, Demeter meglegedésére elrendezve, majd főpapjaink és főuraink tanácsára a tisztelendő Szentlászlói Osvaldot, a veszprémi egyházmegye klerikusát, kiváló családból és szülőktől származó nemest választottuk az említett zágrábi egyház többi várának és birtokának kormányzására, aki státuszának megfelelően művelt, külsejére, erkölcsére és szokásaira nézve kiváló, akinek hűségében, okosságában és körültekintésében teljesen megbízunk, és őt nevezük ki az egyház világi kormányzójának. Hogy pedig az egyház e javainak és birtokainak kormányzását és igazgatását illetve védelmét is elláthassa és gyakorolhassa, szükségesnek tűnt, hogy a pécsváradai apátság, melyet Demeter úr elfogadni vonakodott, Osvald kommandájába kerüljön; mihamarabb meg is parancsoljuk, hogy ennek birtokjogát ruházzák rá – amint mindezekről és még többről részletesen tájékoztatja majd Szentségeteket a tisztelendő Márk atya, knini püspök, legutóbb kinevezett szószólónk, abban az emlékeztető feljegyzésben, mely gyűrűs pecsétünkkel van ellátva.

Ezért alázatosan könyörgünk Szentségetekhez, hogy a fenti rendelkezést fogadja kegyesen erős és foganatos akaratunkként és végzésünként, és annak mentén ne késlekedjék úgy az egyházzal és kolostorról, mint a személyekről rendelkezni, Demetert állítva a lelkek pásztorául, Osvaldot a világiak kormányzójának, a fenti apátság és kolostor kommandájával – nyilvánvaló ugyanis, hogy így és nem másként kaphatja vissza békéjét és szabadságát a zágrábi egyház.

Órizzze meg az Úr szerencsésen Szentségeteket, akinek alázatosan ajánljuk magunkat és ezt az ügyet. Kelt Budán, május hó második napján, 1465-ben.
A levél élén: II. Pál pápához, hogy kegyesen fogadja el a főpapok és főurak tanácsára született királyi rendelkezést, mely szerint zágrábi lelkipásztorrá De-

de Szent-László pro administratore in temporalibus eiusdem ecclesie cum adjuncta eidem abbatia Pechvaradiensi, de consilio prelatorum et baronum factam benigne suscipiat.

1465. május 8. (MKL I 69)

II. Pál pápának

Beatissime pater et domine noster, post commendationem nostri ad pedum oscula beatorum.

Jam pridem nota fecimus sanctitati vestre, que acta sunt apud nos pro pace ecclesie Zagradiensis et pro bono regimine ac gubernatione castrorum et bonorum eiusdem; illa etiam simul, que pro statu reverendi patris Demetrii episcopi disposuimus; compatibles quippe diuturnis laboribus eius, a juvene ipso ad senium usque productis, quieti eius consulere equum duximus.

Is nunc missurus est pro parte sua ad pedes sanctitatis vestre, ut dispositioni nostre robur et ecclesie una nobiscum provisionem humiliter petat. Nos igitur, uti superioribus litteris, ita et his supplicamus sanctitati vestre, quatenus dignetur dispositionem ipsam pro bono ecclesie et pro statu dicti domini Demetrii factam ratam habere, providereque tam ipsi ecclesie, quam persone, illius scilicet paci, huius quieti, satisfactura in hoc beatitudo vestra, que pacem ipsi ecclesie reddi cupit, et suo desiderio, et nostro voto.

Conservet dominus sanctitatem vestram feliciter regimini sue sancte ecclesie, cui nos devote commendamus. Datum Bude, die 8. Maii 1465.

A levél élén: Ad pontificem Paulum secundum pro Demetrio episcopo Zagradiensi.

1465. május 19. (MKL I 70)

Cristophoro Moro velencei dózsénak

Mathias etc. Illustrissimo principi Christophoro duci Venetiarum, amico nostro, salutem.

metert, ugyanezen egyház világi kormányzójává pedig Szentlászlói Osvaldot választják, utóbbihoz csatolva a pécsváradi apátságot.

1465. május 8. (MKL I 69)

II. Pál pápának

Szentséges Atya és uram! Ajánljuk magunkat szent lábai csókjára.

Már korábban tudattuk Szentségetekkel, miket végeztünk a zágrábi egyház békéje és annak várai és birtokai jó igazgatása és kormányzása érdekében; egyzersmind azokat is, amiket a tisztelendő Demeter püspök állásáról rendelkezünk; együttérezve ugyanis vele az ifjúkorától idős koráig adódó viszontagságok miatt méltányosnak véltük, hogy gondoskodjunk nyugalmáról.

Elküldjük őt saját ügyében Szentségetek lába elé, hogy alázatosan kérje rendelkezésünk megerősítését, s hogy velünk együtt kérje: gondoskodjon az egyházmegyéről. Mi tehát, amint korábbi levelünkben, úgy ebben is könyörgünk Szentségetekhez, hogy méltóztasson ezt (az egyház javára és az említett Demeter úr érdekében hozott) rendelkezést szentesíteni, illetve gondoskodni úgy az egyházmegyéről, mint a személyről (tudniillik annak békéjéről, emennek nyugalmáról); Szentségetek, aki vissza óhajtja adni ennek az egyháznak a békét, ezzel mind saját kívánságának, mind a mi szándékunknak eleget fog tenni.

Őrizze meg az Úr szerencsésen Szentegyháza kormányzására Szentségeteket, akinek alázatosan ajánljuk magunkat. Kelt Budán, 1465. május 8-ik napján. *A levél élén:* II. Pál pápához Demeter zágrábi püspök érdekében.

1465. május 19. (MKL I 70)

Cristophoro Moro velencei dózsénak

Mátyás stb. üdvözetünket küldjük a méltóságos hercegnek, Christophorónak, Velence dózséjának, barátunknak.

Ex litteris et intimatione oratorum nostrorum ac etiam ex relatione reverendissimi domini archiepiscopi Cretensis apostolice sedis legati, intelleximus, quanto et quam magnifico honore ipsi oratores nostri, in locis quibuslibet ditone vestre subiectis, suscepti habiti et culti fuerint. Qua in re, tametsi prius quoque non latuit nos singularis affectio amicitie vestre in nos et nostros ac regnum nostrum, id tamen quod audimus nunc ostendisse, propensioris animi et clarissime fraternitatis declaratio facit.

Ob quod confiteri equum est eo plus amicitie vestre nos debere, quo crebrioribus in dies et frequentioribus amoris et charitatis officiis non provocamur modo sed vincimur. Sed de hoc amplius verbis agere visum non est. Ceterum opus erit, ut re et opere tante benevolentie respondeatur.

Cognovimus preterea quid cum oratoribus nostris amicitia vestra hac vice egerit, et quo modo et ordine eos ad summum pontificem remiserit; in hoc quoque non dubitamus, quin ex parte amicitie vestre recte et sincere processum sit, ut communi rei et comodo equius consulatur. Prestolamur modo nova, bona de his, que finaliter acta et conclusa sunt.

Interim nos curamus assidue submovere impedimenta que forsitan proposito nostro officere possint; et parare festinamus pro viribus, que rei agende opportuna videntur, prout super his ipse dominus legatus, et item de mente et animo nostro amicitie vestre latius scribere poterit. Ex Buda, die 19. Maii 1465.

A levél élén: Ad duces Venetos, cui ob exhibitos oratoribus suis in ditone Veneta magnos et precipuos honores, se non verbo sed et re et opera respondere velle significat.

1465 május 24. (DL 100749)

Követutasítás Giovanni Aymo velencei patríciusnak

Mathias Dei gratia rex Hungarie Dalmatie Croatie etc.

Magnifice vir, nobis dilecte.

Szószólóink leveléből és közléséből, illetve a főtisztelendő krétai érsek,²² az Apostoli Szék legátusának jelentéséből értesültünk arról, mekkora és milyen nagyszerű tisztelettel fogadták, tartották és kezelték szószólóinkat bármely, a ti joghatóságotok alá vetett helyen. E dologban, még ha korábban sem volt előttünk titok Barátságotoknak irántunk és országunk felé való kivételes ragaszkodása, mégis, amit a beszámolók szerint most tanúsított, a készséges jóindulat és a legtisztább testvériség kinyilvánítása volt.

Méltányos ezért megvallanunk: annyiival többel tartozunk Barátságotoknak, amennyivel sűrűbben és gyakrabban szeretetének és szívességeinek szolgálataival nemcsak hogy naponta kihív, de le is győz minket. Ám erről nem tűnik úgy, hogy több szót kéne ejteni; amúgy is szükséges lesz, hogy ilyen jóindulatra ténylegesen és tettel feleljek meg.

Értesültünk ezenkívül arról is, hogyan járt el Barátságotok (ez alkalommal) szószólóinkkal, és milyen módon és rendben küldte őket a pápához; erről sincs kétségünk, hogy Barátságotok részéről helyes és őszinte eljárás volt, mely által méltányosabban gondoskodott a köz ügyéről és javáról. Most új és kedvező fejleményeket várunk az elintézett és bevégzett dolgoktól.

Addig is folyamatosan gondot fordítunk a szándékunkat esetleg hátráltatható akadályok elmozdítására, és erőnk szerint igyekszünk előkészíteni, ami alkalmasnak tűnik ügyünk intézésére – amint a legátus úr ezekről, továbbá szándékunkról és akaratunkról bővebben is írhat majd Barátságotoknak. Buda, 1465. május 19-én.

A levél élén: A velencei dózsénak; jelzi neki, hogy nem szóval, hanem gyakorlatban és tettekkel akarja viszonzni a nagy és feltűnő megtiszteltetéseket, melyekben szószólóit a velencei fennhatóság alatt álló helyeken részesítették.

1465 május 24. (DL 100749)

Követutasítás Giovanni Aymo velencei patrícusnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya.

Nagyságos férfiú, kedvelt hívünk!

Constat vobis de facto depositi, quod in Veneciis ad egregios Nicolaum de Dombo et Georgium, filium Emerici de Zeredahel, iure successorio devolutum est; in quo facto, uti intelleximus, cum adhuc nichil finaliter determinatum sit, igitur requirimus vos diligenter, quatinus velitis laborare et efficere contemplatione nostri apud illustrissimum ducem et dominium Venetiarum, ut factum premissum determinetur ita, ut ipsis Nicolao et Georgio iuxta eorum iura super predicto deposito fiat satisfactio, communi iustitia requirente.

Datum Bude, secundo die festi ascensionis Domini, anno Eiusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno octavo, coronationis vero secundo.

Ad mandatum domini regis.

A külzeten: Magnifico Johanni Emo militi consiliario nostro nobis dilecto. 1465.

1465 május 24. (DL 100748)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mathias Dei gratia rex Hungarie Dalmatie Croatiae etc. illustrissimo principi Christoforo Mauro, duci Venetiarum, amico nostro salutem.

Illustrissime princeps.

Constat amicitie vestre de facto depositi, quod in Venetiis ad egregios Nicolaum de Dombo et Georgium, filium Emerici de Zeredahel iure successorio devolutum est; in quo facto, uti intelleximus, cum adhuc nichil finaliter determinatum sit, igitur requirimus amicitiam vestram, quatinus cum nostrum, tum etiam communis iustitiae intuitu amicitia vestra factum premissum velit determinare, ita, ut ipsis Nicolao et Georgio iuxta eorum iura super predicto deposito fiat satisfactio.

Datum Bude, secundo die festi ascensionis Domini, anno Eiusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno octavo, coronationis vero secundo.

Ad mandatum domini regis.

Ismeretes előttetek a letét ügye, mely Velencében örökség jogán vitézlő Dombói Miklósrá és Szerdahelyi Imre fiára, Györgyre szállt. Mivel ez ügyben, amint arról értesültünk, még semmi végső határozat nem született, buzgón kérünk titeket, hogy ránk való tekintettel szíveskedjetez azon fáradozni és elérni a fényesség velencei dózsénál, hogy e dologban úgy határozzon, hogy a letétet jogaiknak megfelelően kiadják Miklósnak és Györgynek, ahogy a közigazság ezt megköveteli.

Kelt Budán, az Úr mennybemenetele ünnepének másodnapján, az Ő ezer-négyszázhatvanötödik évében, királyságunk nyolcadik, megkoronázásunknak pedig második évében.

A király úr parancsára.

A külzeten: A nagyságos Giovanni Aymo lovagnak, kedvelt tanácsosunknak.

1465 május 24. (DL 100748) **Cristoforo Moro velencei dózsének**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözetünket küldjük a nagyságos fejedelemnek, Cristoforo Moro velencei dózsének, barátunknak.

Nagyságos fejedelem!

Ismeretes Barátságotoknak a letét ügye, mely Velencében örökség jogán vitézlő Dombói Miklósrá és Szerdahelyi Imre fiára, Györgyre szállt. Mivel ez ügyben, amint arról értesültünk, még semmi végső határozat nem született, kérjük Barátságotokat, hogy úgy ránk, mint a közigazságra való tekintettel szíveskedjék Barátságotok e dologban úgy határozni, hogy a letétet jogaiknak megfelelően kiadják Miklósnak és Györgynek.

Kelt Budán, az Úr mennybemenetele ünnepének másodnapján, az Ő ezer-négyszázhatvanötödik évében, királyságunk nyolcadik, megkoronázásunknak pedig második évében.

A király úr parancsára.

1465. június 11. (MKL I 71)**Francesco Sforza milánói hercegnek**

Mathias Dei gratia rex Ungarie etc. illustri principi Francisco Sforcia duci Mediolanensi fratri nostro salutem.

Fuit apud nos egregius Ambrosius doctor medicine orator vester, qui ex parte fraternitatis vestre tractavit apud nos rem quandam, et ut fateamur dum illam nobis proposuit novi quiddam videbatur, et quia non parvi erat momenti, distuleramus illam usque prelatorum et procerum nostrorum conventum, quem hic Bude (de) mandato nostro, tunc in proximo erant habituri. Quo habito ubi res ipsa per hos, qui eius ante conscii fuerant, in medium proposita fuisset, facta deliberatione, visum est hac tempestate, propter occupationes, quas in rebus fidei habemus maximas et alias nonnullas causas, negotium illud tractari non oportere.

Hec fraternitati vestre rescribere voluimus, ut promissum fuit, quam non volumus moleste ferre, si in hoc fervore rerum urgentium res ipsa ad finem usque tractari non potuit. Nos tamen cupimus in dies magis ac strictius amori fraternitatis vestre obligari, quam valere quoque optamus. Datum Bude, 21. Junii, 1465.

A levél élen: Ad ducem Mediolanensem Franciscum Sfortia; responsorie ob negotium quoddam statibus regni propositum.

1465. július 4. (MKL I 72)**Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Mathias etc. illustrissimo principi domino Christophoro Mauro duci Venetiarum, fratri nostro salutem et amicitie incrementum.

Raguseorum civitas summa nos observantia colens de nobis est multum benemerita. Accedit, cum hoc regnum nostrum in multas fortune et temporum varietates incidisset et ipsa civitas procul esset omni auxilio destituta, nunquam vel in periculis a fide et constantia recessit; fuit enim predecessoribus nostris regibus perpetuo non fida solum sed etiam officiosa; siquidem illis nec in honoribus unquam nec in laboribus defuit.

1465. június 11. (MKL I 71)
Francesco Sforza milánói hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország királya stb. üdvöletünket küldjük a méltóságos fejedelemnek, Francesco Sforza milánói hercegnek, fivérünknek.

Nálunk járt a nemes Ambrosio,²³ orvosdoktor és a ti szószólótok, és Fivérségték részéről tárgyalásokat folytatott nálunk egy bizonyos ügyben; mikor azt fölvetette nekünk, megvalljuk, újdonságként hatott,²⁴ s mivel nem kis jelentőségű volt, elhalasztottuk azt főpapjaink és előkelőink gyűléséig, melyre parancsunk szerint közvetlen utána itt, Budán került sor. Ezt megtartva, mihelyst az ügyet azok, akik korábban is tudtak róla, beterjesztették a köz elé, annak megfontolása után úgy láttuk, hogy ez időben a hit ügyeiben meglevő roppant fontos elfoglaltságaink és több más ok miatt erről nem szükséges tárgyalni.

Ezeket, minthogy megígértük, meg akartuk írni Fivérségtéknek; nem akarjuk, hogy rosszul érintse, ha a sürgős ügyek e forrongásában ezt az ügyet nem tudnánk végigtárgyalni. Mi azért szeretnénk minden nap egyre jobban és szorosabban lekötöztetettjévé válni Fivérségték szeretetének, akinek jó egészséget kívánunk. Kelt Budán, 1465 június 21-én.

A levél élén: Francesco Sforza milánói herceghez; válaszlevél egy bizonyos, az ország rendjei elé terjesztett ügyben.

1465. július 4. (MKL I 72)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mátyás, stb. a nagyméltóságú hercegnek, Cristoforo Morónak, Velence dózséjának jólétet és barátságunk megerősödését kívánja.

Raguza városa, mely engedelmes tisztelettel van felénk, sok érdemet szerzett előttünk. Ehhez járul még, hogy bár országunkat gyakran sújtotta a szerencse és az idők állhatatlansága, e város, minden segítségtől távol esve, veszélyben sem engedett soha hűségéből és állhatatosságából: királyelődeink iránt ugyanis nem csak hű, hanem készséges is volt mindig, s így egyaránt mellettük állt a dicsőségben és a nehézségekben.

Hanc unam ex nostris ultimis civitatibus caram habemus, et quanto cariorem, tanto maiori studio diligentiaque tuendam servandamque arbitramur. Ceterum si nobis cum fraternitate vestra nulla causa intercederet nisi fedus ininitum, tamen illam hortaremur, ut huic nostre civitate consuleret. Quorsum hec animadvertat velimus fraternitas vestra.

Relatum est nobis quod civitas ipsa navibus et galeis vestris in sinu Adriatico multis gravaminibus afficiatur, adeoque constricta sit, ut pene obsessa videatur, et cui prius in Apuliam et alias provincias, frumenti advehendi causa, cursus patebat maritimus, nunc inhibitus est. Qua re ipsa civitas nostra rei frumentarie tantam patitur penuriam, ut facile ad manus hostium possit devenire; quod si aliquo infortunio accideret, non minus fraternitati vestre grave et periculosum esset quam nobis. Nos vero non imputamus hoc tempore, si non navigent per loca tempore nostrorum predecessorum vetita; sed optaremus ut sine molestia et novitate concederetur eis navigatio necessaria, quo civitas illa frumenti copia rebusque necessariis fulta, hostili impetui commodius resistere possit, nobisque servire.

Hec petimus ut admittat fraternitas vestra, per quod maxime inter alia debito amicitie satisfaciet. Sin aliter eveniat, quam speramus, veremur quod illam civitatem in angustia rerum positam, commodisque omnibus destitutam, si hostis accesserit, amissuri simus facilius quam habituri.

Provideat igitur fraternitas vestra et faveat, ut nos potius quam hostes illam civitatem habeamus. Misimus autem cum presentibus egregium Petrum de Kemed (???) unum ex secretariis nostris, quem fraternitas vestra amice suscipere et audire velit. Datum Bude, die 4. Julii, 1465.

A levél élén: Ad ducem Venetum Christophorum Maurum ne civitatem Ragusam, quam summopere se diligere ait, a navigatione in Adriatico impedian.

Legtávolabbi városaink közül ez egy különösen kedves nekünk, s amennyivel kedvesebb, annyival nagyobb igyekezettel és gondossággal kell megvédenünk és megőriznünk. Egyébként ha nekünk Fivérségtekkel semmi más kapcsolatunk nem lenne, csak szövetségünk, akkor is arra buzdítanánk, hogy törődjön e városunkkal; szeretnénk ezért, ha figyelembe venné ezt Fivérségtek.

Azt jelentették nekünk, hogy az Adria öblében ez a város sok kárt szenved hajóitoktól és gályáitoktól, és annyira szorongatják, mintha szinte ostromzár alatt lenne; s bár korábban gabonaszállítás céljából nyitva állt a tengeri út előtte Apuleiába és más tartományokba, most tilos ez neki. Emiatt városunk akkora gabonaínségtől szenved, hogy könnyen az ellenség kezére juthat – ami, ha valami szerencsétlenség folytán megesne, Fivérségteknek sem lenne kevésbé súlyos és veszedelmes, mint nekünk. Azt ugyan nem rójuk fel ezidejűleg, ha nem hajóznak az elődeink idejében tiltott helyeken; ám az lenne a kívánságunk, hogy alkalmatlankodás és meglepetések nélkül engedélyezzék nekik a szükséges hajózást, miáltal e város a gabona bőségére és a szükséges árukra támaszkodva könnyebben állhatna ellen az ellenséges támadásoknak, s lehetne így a mi szolgálatunkra.

Ezeket kérjük, hogy engedje meg Fivérségtek, miáltal egyebek közt a legteljesebben eleget fog tenni a barátság követelményének. Ha pedig másképp történne, mint reméljük, félünk, hogy az áruszűkébe taszított és minden lehetőségétől elesett várost, ha ellenség érkezne, könnyebben elveszítjük, mint megtarthatnánk majd.

Gondoskodjon tehát Fivérségtek és segítse elő, hogy inkább a miénk, mint az ellenségé legyen az a város. Jelen levéllel pedig elküldtük a nemes Kemedi Pétert, egyik titkárunkat, akit szíveskedjen Fivérségtek barátsággal fogadni és meghallgatni. Kelt Budán, 1465 július 4-én.

A levél élén: Cristophoro Moro velencei dózséhoz, hogy Ragusa városát, melyről azt mondja, rendkívül kedveli, ne akadályozzák az Adrián való hajózásban.

1465. szeptember 18. (MKL I 73)

II. Pál pápának

Beatissime pater et domine, post oscula pedum sanctitatis vestre beatorum.

Inter curas et sollicitudines meas, quibus hoc tempore in diversum agor, illam ex primis jam pridem confessus sum mihi cordi esse, que ad promotionem reverendissimi domini Colocensis spectat.

Alie cure mee alio intendunt, hec sola est, que frequentiores litteras ad sanctitatem vestram dare et eandem crebris pulsare sermonibus cogit. Nec tamen velim, hoc idcirco me facere putet sanctitas vestra, quod diffidam promotionem ipsius domini Colocensis eidem sanctitati vestre et in animo, et in beneplacito esse, quandoquidem sub hoc ex relatione oratorum meorum certior factus sum; sed considerans, quid rebus publicis, quidve privato statui regni mei, et quid demum cause communi proficiat, omnem moram, que vota nostra protrahit, totis viribus redimendam et corrigendam censeo. Accipit, puto, sanctitas vestra, et clare intellexit ex prioribus litteris et succedentibus oratoribus meis, quid cause supersit, et quid hac tempestate me induxerit, ut huic rei consequende curam maxime adhiberem.

Hoc unum tamen repetere dignum duxi, quod cum prelati regni nostri in spiritualibus negotiis iudices et patroni sint, in temporalibus vero ex magna parte directores et columne, tum maxime statum nostrum et communis defensionis expeditionem recte procedere sentimus, cum prelati ipsi plurima pollent auctoritate; quod si unquam fuit, nunc potissimum ut fiat, opus esse credendum est. Accedit huc, quod in presenti rerum statu peropportunum fuit inter alios ipsum dominum Colocensem in partem cure et sollicitudinis mee advocare, ad eas precipue partes, que Nandoralbam versus sunt, per quas scilicet Turci communes Christianorum hostes in regnum hoc crebro irrumpere conantur; hunc in absentia mea cure et tuitioni illarum partium proficere congruum putavi, qui omnia ex sententia nostra facturus ex antea actis optimam de se spem ac fiduciam prebet, eoque maxime id facere et operari idoneus erit, si ultra hoc, quod apud nos magnus est, etiam a sanctitate vestra plurius haberi et ampliori dignitate adornari videbitur.

1465. szeptember 18. (MKL I 73)

II. Pál pápának

Szentséges Atya és uram! Szentségeitek szent lábainak csókjára ajánlom magamat!

Gondjaim és aggodalmaim között, melyek ez időben többfelé vonnak, amint már korábban megvallottam, leginkább azt viselem szívemen, amely a főtisztelendő kalocsai érsek úr előléptetését érinti.

Más gondok másfelé vonnak – ez az egyetlen, amely arra kényszerít, hogy Szentségeitek mind gyakoribb levelekkel és kérésekkel zaklassam. Ám azt sem szeretném, ha Szentségeitek azt gondolná, azért teszem ezt, mert nem bíznék benne, hogy Szentségeiteknek szándékában állna és tetszésére lenne a kalocsai érsek úr előléptetése, mivelhogy efelől értesülésem van szószólóim jelentéséből; ám megfontolva azt, hogy milyen haszna lenne a közügyekre, milyen országom állapotára, s végül a közérdekre, úgy vélem, minden késedelmet, amely szándékunkat hátráltatja, teljes erőmből el kell hárítanom és ki kell küszöbölnöm. Tud róla már, úgy vélem, Szentségeitek és tisztán érti korábbi leveleimből és sorra érkező szószólóimtól, mi áll az ügy mögött, és mi vitt rá ilyen időkből, hogy a legnagyobb gonddal próbáljak az ügy végére járni.

Azt az egy dolgot mégis érdemesnek tartottam megismételni, hogy mivel Királyságunk főpapjai lelki ügyekben bírák és patrónusok, a világiakban pedig számottevően irányítanak és oszlopai azoknak, ezért úgy látjuk, hogy a mi állapotunk és a közös védelem akkor halad előre a leghelyesebb úton, ha főpapjaink a legnagyobb tekintéllyel bírnak – s ha ez így is volt valaha, azt kell hinnünk, most van a legnagyobb szükség rá. Ehhez jön még, hogy a dolgok jelen állásánál igen hasznos volt, hogy mások közt a kalocsai érseket is segítségül hívtam gondomban és aggodásomban, kiváltképp azon a vidékeken, melyek Nándorfehérvár felé esnek, s melyeken át a török, a keresztények közös ellensége sűrűn próbálkozik betörni e Királyságba. Alkalmasnak véltem, hogy távollétemben rá bízam e vidékek gondját és őrzését, mivel korábbi tetteivel a legjobb reményét és hitelét adta annak, hogy mindent a mi parancsunknak megfelelően visz majd végbe; s annál inkább alkalmas lesz arra, hogy így járjon el és tevékenykedjen, ha túl azon, hogy itthon fontos ember, látható lesz, hogy Szentségeitek is többre tartja és nagyobb méltósággal tiszteli meg őt.

Non gravetur ergo beatitudo vestra, nec indignum ei videatur his tam justissimis nostris, sed et illius viri meritis se prestare benevolum. Mihi credat non minus honorem apostolice sedis in hac persona, quam personam ipsam in hac dignitate promoveri. Habuerunt priores summi pontifices eam affectionem erga hoc regnum, ut absque magna predecessorum meorum instantia promotiones prelatorum ipsius regni sponte sua cure haberent, et ultro hanc cardinalatus dignitatem sacram ad plerosque ex eis detulerunt, animadvertentes regnum hoc non peiorem conditionem mereri, quam cetera regna, que ut plurimum suis cardinalibus adornantur.

Quapropter ut paucis, que me sollicitant, concludam, si sanctitas vestra virum vita et moribus integrum, multarum rerum et disciplinarum cognitione ornatum, in spiritualibus religiosum, in temporalibus providum, parentum nobilitate clarum, rebusque gestis non obscurum, pretio habet, si denique status nostri incrementum et rerum nostrarum firmum presidium, ut non dubitamus, amat: non patiatur differre petitam a me et a sanctitate vestra promissam huius viri promotionem, efficiatque, ut quem in hoc procinctu vicarie rerum publicarum cure archiepiscopum relinquo, in reditu meo, ad vota, beneficio sanctitatis vestre cardinalem reperiam. Quod si citius collatum fuerit, et ipsius viri usus, et publice cause comodum mihi duplicabitur.

Conservet dominus sanctitatem vestram feliciter regimini ecclesie sue sancte, cuius pedibus me humiliter commendo. Datum in castris exercitus nostri prope oppidum Sexard, die decima octava Septembris, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno octavo, coronationis vero primo.

A levél élen: Ad pontificem Paulum secundum pro archiepiscopo Colocensi in cardinalem promovendo, quem summis argumentis pro hac dignitate commendat.

Ne essen hát Szentségeiteknek nehezeére és ne tűnjön méltatlannak jóindulattal lennie a mi jogos kérésünk, de e férfiú érdemei iránt is! Nekem elhíheti: e személlyel az Apostoli Szék méltósága nem fog kevésbé gyarapodni, mint maga a személy e rang által. A korábbi pápákban megvolt az a rokonszenv e Királyság iránt, hogy elődeim különösebb kérése nélkül, maguktól is gondoskodtak az ország főpapjainak előléptetéséről, és a bíborosság szent méltóságát legtöbbjüknek önként megadták – észrevéve azt, hogy ez az ország nem érdemel rosszabb feltételeket, mint a többi ország, melyek legtöbbször saját bíborossal ékeskednek.

Emiatt – hogy kevés szóval lezárjam, ami nyugtalanít – ha Szentségeitek értékel egy olyan férfiút, kinek élete és erkölcsi feddhetetlenek, sok ismerettel és tudománnyal ékes, lelkiekben erős hitű, világiakban előrelátó, szülei nemessége is dísze, ám tettei sem homályosulnak el emellett: végül ha – amint nem kételkedünk ebben – kedvére van helyzetünk javulása és ügyeink hathatós védelme: ne tűrje el, hogy halasztást szenvedjen e férfiú általam kért és Szentségeitek által megígért előléptetése, és tegye meg, hogy akit a hadi készülődésben helyettesemként a közügyek intézésére mint érseket hagyok itt, visszatértemben kívánságomnak megfelelően Szentségeitek jóvoltából bíborosként találjam. S ha ez mihamarabb megadatik, számomra mind e férfiú haszna, mind a közügyek java megkettőződik majd.

Őrizze meg Isten szerencsésen Szentegyháza kormányzására Szentségeitek, akinek lábaihoz alázatosan ajánlom magamat! Kelt hadseregünk táborában, Szekszárd mezőváros mellett, szeptember tizennyolcadik napján, az Úr ezernégyszázhatvanötödik, uralkodásunk nyolcadik, koronázásunk első évében.

A levél élén: II. Pál pápához a kalocsai érsek bíborossá való előléptetése érdekében; erős érvekkel ajánlja őt e méltóságra.

1465. szeptember 18. (MKL I 74)

II. Pál pápának

Beatissime pater etc.

Cum pridem per reverendum dominum Marcum episcopum Tininiensem desiderium meum circa ecclesiam Zagrabiensem sanctitati vestre intimassem, et id displicuisse intellexissem; non ultro in eo, quod profecto rationabilibus de causis et ad bonum finem tentaveram, perstiti, sed apostolice auctoritati, perinde ac obediens filius, continuo cessi;

et recte nec tunc vetustis et legitimis regni mei juribus tam temerarie abutebar, ut illud quaecunque esset, omnino locum habere vellem, sed ita demum, si a vestra beatitudine foret comprobatum. Grave tamen et periculosum existimabam, si dominus Demetrius, homo fortassis probus, sed minus sufficiens et mihi ob multa merito suspectus, valida illa in metis posita castra tenere deberet. Cum igitur nec tota ecclesia tuto hic committi posse videretur, nec istic scindi permetteretur tunica inconsutilis et omnes iniquum ducerent episcopum condecanti statu carere: de medio cogitavi opportuno, quo et vestre sanctitatis voluntati, et mee securitati satisfaceret, et ecclesiis simul et personis recte consuleretur.

Venit ad me prefatus dominus Demetrius, qui recognoscens et iurium et virium suarum ad memoratam ecclesiam obtinendam ac regendam imbecillitatem, pro suo pariter et illius quiete, publice et coram vestre beatitudinis legato, libere et sponte renunciavit, contentus certa refusione expensarum et ecclesia Boznensi et abbatia de Bela, bonis et patrimonio suo propinqua, et insuper mille aureorum annua pensione, tunc demum cessatura, cum mox ad pinguius et sibi congruum beneficium fuerit promotus.

Nunc ergo, cum ecclesia Zagrabiensis iam liberius vacet, quid restat, nisi ut ei de idoneo tandem pastore provideatur. Quapropter ego, non ut contumax ecclesiarum invasor, quas semper magis amplificare, quam opprimere studui, sed ut legitimus patronus, nomino et presento beatitudini vestre ad prefatam ecclesiam promovendum venerabilem Osvaldum de Szentlázlo clericum Veszprimiensis diocesis, virum Deo et hominibus gratum ac mihi fidelem, et per omnia idoneum, excepto forsitan defectu etatis, et eo non magno; quem

1465. szeptember 18. (MKL I 74)**II. Pál pápának**

Szentséges Atya stb.

Amikor korábban a tisztelendő Márk, knini püspök révén tudattam Szentségetekkel a zágrábi egyházra vonatkozó kívánságomat, és értesültem róla, hogy az nem lelt tetszésre, a továbbiakban már nem tartottam ki abban, amit igazán megindokolható okokból és jó célért próbáltam meg, hanem – mint engedelmes fia – apostoli tekintélyének rögtön engedtem.

És helyesen tettem, hogy még akkor sem éltem vissza országom ősi és törvényes jogaival oly elhamarkodottan, hogy annak, legyen bármilyen is, mindenképpen helyt adjak, hanem csak úgy, ha Szentségetek megerősíti azt. Súlyosnak gondoltam viszont és veszedelmesnek, ha Demeter úr, e talán derék, ám kevésbé alkalmas és számomra sok okból méltán gyanús ember tartotta volna kezében azokat az erős végvárat. Mivel tehát nem tűnt úgy, hogy az egész egyházat biztonsággal rá lehetne bízni, a varratlan köntöst²⁵ pedig itt sem szabad felosztani, s mindenki méltánytalannak gondolná, hogy egy püspök illő javadalom nélkül legyen: ezért gondolkodtam az alkalmas középúton, mely Szentségetek akaratának és az én biztonságomnak is eleget tenne, illetve egyszerre gondoskodna helyesen az egyházakról és a személyekről.

Eljött hozzám az említett Demeter úr, aki – elismerve mind jogai, mind erői elégtelenségét az említett egyház megtartására és kormányzására – saját és annak nyugalma érdekében nyilvánosan és Szentségetek legátusának színe előtt, szabadon és önként lemondott, beérve bizonyos javadalmai folyósításával a boszniai egyházból és a bélai apátságból, melyek atyai birtokaival szomszédosak, és ezenfelül ezer arany évi járadékkal – addig, míg majd busásabb és neki alkalmas javadalomra lesz előléptetve.

Most tehát, amikor a zágrábi egyház már akadálytalanul üresedésbe került, mi más lenne hátra, mint hogy végre alkalmas pásztorról gondoskodjunk neki! Emiatt én – nem úgy, mint megrögzött megszállója az egyházaknak, melyeket mindig inkább gyarapítani, mint elnyomni igyekeztem, hanem mint törvényes patrónus – az említett egyházba előléptetésre javasolom és bemutatom a tiszteltreméltó Szentlászlói Oszvaldot, a veszprémi egyházmegye klerikusát, ezt az

tamen in illo morum maturitas et senilis prudentia facile compensat. Nihil est, quod jam repulsam merear. Dominum Demetrium contentum competenter reddidi, ecclesiam univi, et prophanorum manibus eripui; rite vacantem conferri postulo, non duobus, sed uni, non laico, sed sacris initiato, non cuilibet infimo, sed quo melius de me meritum et sufficientiorem non invenio, nisi si quem forte de alia ecclesia huc transferri poscerem.

Et alioquin brevi apparebit me non levibus de causis hoc ita fieri affectasse. Quodsi ego sanctitatis vestre voluntati meam in pluribus subieci, saltem in hoc voti compos efficiar. Nec beatitudinem vestram ullius violentia vincat, cui ob suam clementiam puto non ingratum esse, si in ecclesiarum provisione etiam regnorum tranquillitas attenditur.

Nec debet apostolica sedes id sibi iniurie ducere, si reges salvis sacris canonibus personas melius meritas minus benemeritis preferunt, et inter ecclesiasticas dispositiones sue simul securitatis, et subditorum quietis cupiunt haberi rationem. Multi pontifices secularium principum mentes allexerunt, etiam durioribus eorundem postulatis benigna dispensatione indulgendo. Ego devotionem meam non vendo, sed etiam cum modestiora impetravero, gratiose mecum esse actum reputabo.

Proinde sanctitati vestre quam studiosissime supplico, ut attentis meis et meorum tam preteritis quam futuris pro fide catholica laboribus, presentem meam petitionem novissimam omni ex parte admittere dignetur, factura in eo mihi quidem gratiam singularem, et quod longe amplius est, rem Deo acceptissimam, et tandem tam ecclesiis percommode provisura, quam personis. Quam altissimus etc.

A levél élen: Ad pontificem Paulum secundum, ne sedes apostolica sibi injuriae ducat, si reges salvis sacris canonibus personas ecclesiasticas meritas immeritis preferunt. Iterum pro Osvaldo contra Demetrium circa ecclesiam Zagrabiensem.

Istennek és embereknek kedves, illetve hozzám hű férfit, aki mindenben alkalmas, talán csak meglelt kora hiányzik, ám abból sem sok; ezt azonban erkölcsi érettsége és vénekhez illő bölcsessége könnyedén ellensúlyozza. Semmi sincs már, ami miatt visszautasítást érdemelnék: Demeter urat megfelelően megelégittem, az egyházmegyét egyesíttem és kiragadtam a világiak kezéből; most, hogy megüresedett, szabályosan kérem, hogy adják oda nem kettőnek, hanem egynek, nem világinak, hanem felszentelt személynek, nem bármilyen alacsonyrendűnek, hanem akinél érdemesebbet és alkalmasabbat nem találok, csak ha esetleg más egyházból kérném, hogy helyezték át.

Egyébként is könnyen belátható, hogy nem súlytalan okokból szerettem volna, hogy így legyen. Ha már több ügyben is alávettem akaratomat Szentségeiteknek, legalább ebben hadd legyen meg az én szándékom. S ne győzze meg Szentségeket senki erőszakossága: kíméletessége miatt, úgy vélem, nincs kedve ellenére, ha az egyházakról való intézkedés során az ország nyugalma is figyelembe vesszük.

Az Apostoli Széknek sem kell jogsértésnek vennie, ha a királyok a szent kánonok tiszteletben tartásával inkább az arra érdemesebb, mint a kevesebb érdemet szerzett személyeket választják, és az egyházi rendelkezések között saját biztonságukkal és alattvalóik nyugalmaival is számolni szeretnének. Sok pápa volt, aki alkalmazkodott a világi fejedelmek szándékaihoz, azok keményebb követeléseinek is előzékenységgel engedve. Én nem kérkedem ragaszkodással, ám ha csak mértékletesebb kéréseim adatnak meg, akkor is úgy vélem majd, hogy kegyesen járt el velem.

Ezért hát amilyen igyekezettel csak lehet, kérem Szentségeket, hogy figyelembe véve az én és enyéim úgy eddigi, mint jövőbeni, a katolikus hitért végzett fáradozásait, méltóztasson jelen, legutóbbi kérésemet teljes egészében jóváhagyni, ezzel nekem páratlan szívességet téve, és ami sokkal több, az Isten által is igen szívesen vett dolgot – végül pedig úgy az egyházak, mint a személyek felől a legalkalmasabban intézkedve. Akit a Magasságos stb.

A levél élén: II. Pál pápához, hogy ne vegye az Apostoli Szék jogtalanságnak, ha a királyok a szent kánonok tiszteletben tartásával az érdemes egyházi személyeket választják az érdemtelenek helyett; továbbá Oszvald érdekében Demeter ellen a zágrábi egyház kapcsán.

1465. szeptember 18. (MKL I 75)**A bíborosok testületének**

Cum amplissima collegii vestri dignitate regnum nostrum prorsus careat, jam pridem optavimus reverendum, dominum Stephanum archiepiscopum Colocensem ad id honoris promoveri, quamvis minime huius rei ambitiosum, immo diu nec conscium. Id facimus partim abundantia amoris, quo illum ob ingentia eius merita et clarissimas virtutes amplectimur, partim pro decore et commodo regni nostri.

Ea in re quamquam sanctissimus dominus noster tam per oratores nostros quam per litteras suas de votivo et celeri effectu spem nobis optimam dederit, nos tamen interim animo consistere quieto non possumus, quousque desiderii huius compotes facti, quod animo speramus, re ipsa possidebimus.

Quapropter reverendissimas paternitates vestras quam studiosissime rogamus, ut favores suos et omnem possibilem diligentiam adhibere velint apud clementissimum pontificem, quatenus prefatum archiepiscopum, nostri suique contemplatione in sacrosanctum ordinem vestrum quamprimum adscribat. Confidimus profecto, quod neque sedem apostolicam tanti in nos collati muneris, neque reverendissimas paternitates vestras talis college unquam penitebit.

A levél élén: Ex parte regis collegio cardinalium.

1465. szeptember 18. (MKL I 76)**Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Jam pridem cognitum est fraternitati vestre studiosissimum desiderium nostrum super eo, ut reverendus in Christo pater dominus Stephanus archiepiscopus Colocensis in sancte Romane ecclesie cardinalem promoveatur, qua in re sedes apostolica jam aliquoties spem nobis bonam et prope certam dedit; sed profecto multis de causis usque ad optatum rei effectum animus noster conquiescere interim nequaquam potest.

1465. szeptember 18. (MKL I 75)**A bíborosok testületének**

Mivel tekintélyes testületek méltóságának teljességgel híján van országunk,²⁶ már korábban kértük, hogy léptessék elő e tisztségre a tisztelendő István kalocsai érseket – noha ő a legkevésbé sem törekszik e dologra, sőt, sokáig még csak nem is tudott róla. Tesszük ezt részben túlradó szeretetből, mellyel roppant érdemei és ragyogó erényei miatt vesszük körül, részben országunk dicsősége és java érdekében.

Noha szentséges urunk e dologban úgy szószólóink, mint levele útján a legjobb reményekkel biztatott szándékunk és annak gyors megvalósulása felől, mégis, addig nem nyugodhatunk meg, míg e kívánságunk teljesültével, amit szívünkben remélünk, ténylegesen el nem nyerjük majd azt.

Emiatt amilyen igyekezettel csak lehet, kérjük főtisztelendő Atyaságaitokat, szíveskedjenek pártfogásukat és minden lehető igyekezetüket a Szentatya felé fordítani, hogy a nevezett érseket a mireánk és rá való tekintettel mielőbb szentséges soraitokba vezesse. Igazán bízunk benne, hogy sem az Apostoli Szék nem fogja megbánni, hogy ily nagy ajándékot adott nekünk, sem főtisztelendő Atyaságaitok, hogy ilyen bíborostársat kaptak.

A levél élén: A király részéről a bíborosi testületnek.

1465. szeptember 18. (MKL I 76)**Cristoforo Moro velencei dózsénak**

Már korábban ismeretes volt Fivérségteknek sürgető kívánságunk az ügyben, hogy a Krisztusban tisztelendő István atyát, kalocsai érseket a Római Szentegyház bíborosává léptessék elő, mely dologban az Apostoli Szék már néhányszor jó és közel biztos reményre adott okot; ám valójában – sok okból – mindaddig, míg a remélt dolog meg nem valósul; sehogy sem lehetünk nyugodtak.

Stimulat nos honor regni nostri, tali nunc dignitate prorsus carentis; sollicitant viri ipsius, pro quo motu proprio et minime rogati intercedimus, merita clarissima; urget publicorum negotiorum conditio, que tanto melius successura et solidius permansura credibile est, quanto maiore personarum auctoritate fulcitur.

Cum igitur exploratum habeamus amicitiam vestram apud summum pontificem et sacrum collegium merito suo plurimum posse; eandem iterum quam diligentissime rogamus, quatinus partes suas interponere velit, ne jam ulteriori dilatione pendeamus, sed saltem proximis comitiis voto nostro satisfaciat. Hoc nobis nihil in presentiarum gratius efficere potest illustrissima fraternitas vestra, cuius nos honori et commodo vicissim dedicamus.

A levél élén: Rex ad ducem Venetiarum illustrem.

1465. október 2. (MKL I 77)

II. Pál pápának

II. Pál pápa előzőleg, 1465. július 19-én Mátyáshoz írt levelének lényegi része:

Intellectis que tuo nomine petebantur, quantum cum Deo licuit, gratum prebuimus assensum. Sperabamus autem ... cognoscere, serenitatem tuam in expeditione contra hostes fidei saltem adveniente esse profectam, quod nobis et urgens necessitas et temporis ratio facile suadebat, presertim cum tales ad te litteras dedissemus ut de presidio Romane ecclesie nullatenus fuerat diffidendum;

sed cum intellexerimus Christi et fidei nostre hostes primo vere ad arma precinctos in regnum Bosnie et quasi ad Illiricos fines irrupisse, propugnatorem vero et defensorem Christianorum nondum in aciem processisse, supramodum noster contristatus est animus, non tam imminentis terrore periculi, quam spei nostre expectationisque frustratione. Nosti enim, fili carissime, omnium pene Christianorum animos in te uno, velut invictissimo fidei athleta, esse suspensos, te certissimum refugium et fortissimum propugnatorem, non modo ad arcendos, sed etiam ad oppugnandos ac superandos Christi hostes.

Ösztökél minket országunk megbecsültsége, mert jelenleg teljesen híján van e méltóságnak; nem hagynak nyugodni e férfiú (akiért saját indíttatásra és a legkevesbé sem felkérésre járunk közbe) ragyogó érdemei; sürget a közügyek állapota, melyről azt hihetem, annál jobban halad és szilárdabban megmarad majd, minél nagyobb tekintélyű személyekre támaszkodhat.

Mivel tehát megtapasztaltuk, hogy Barátságotok a pápánál és a szent tületnél érdemeinél fogva igen sokat tehet, így ismét a lehető legsürgetőbben kérjük, hogy szíveskedjék befolyását latba vetni, hogy ne függjünk már további halogatástól, hanem legalább a következő gyűlésen eleget tegyen kívánságunknak. Ennél jelenleg semmi kedvesebbet nem érhetne el nagyméltóságú Fivérségtek, akinek viszonzásképp ajánljuk magunkat, ha megtisztelni és javára lenni tudunk.

A levél élén: A király a nagyméltóságú velencei dózsénak.

1465. október 2. (MKL I 77)

II. Pál pápának

II. Pál pápa előzőleg, 1465. július 19-én Mátyáshoz írt levelének lényegi része:

Értesülve mindarról, amit nevedben kértek, amennyire Isten segítségével lehetett, szíves beleegyezésünket adtuk. Azt reméltük viszont, arról értesülhettünk, hogy Felsőged már legalább felkerekedett a hit ellenségeivel szemben közelgő hadjáratra, mely nekünk sürgős szükség, és az idő alkalmassága is tanácsolná – kiváltképp, mert olyan értelmű levelet küldtünk neked, hogy semeddig se kételkedj a Római Egyház segítségében.

Ám amikor arról értesültünk, hogy Krisztus és hitünk ellenségei a tavaszalón felfegyverkezve Bosznia királyságába és szinte az illír területekre is betörték, a keresztények előharcosa és védelmezője viszont még nem állt csatasorba, szívünk módfelett elsomorodott – nem annyira a fenyegető veszélytől való félelem, mint reményünk s várakozásunk csalatkozása miatt. Tudod ugyanis, drága fiam, hogy szinte minden keresztény szíve egyedül rajtad csügg, mint a hit győzhetetlen bajnokán, legbiztosabb menedékén és legbátrabb előharcosán – Krisztus ellenségeinek nemcsak távoltartásában, de megtámadásában és legyőzésében is.

In omnibus autem rebus, sed maxime in arte militari est periculosa cunctatio, in ea enim oportet hostium conatus preripere et eorum prevenire consilia; unde in bellicis rebus turpissimum esse solet dicere: non putarem. Ecce hostis noster primo vere orbem debellaturus egressus est, irrupit Christianos fines, obvia queque devastans, tua vero serenitas adhuc domi quiescit; inimicorum nostrorum in penetrabilibus Christianorum prius signa cernuntur, audiuntur classica, priusquam tu ad aciem ex domo processeris.

Hortamur te, carissime fili, ut paterne proprieque virtutis memor otius exciteris ... Excitet te religionis Christiane periculum, ... accendat domestica tui generis gloria, commoveat omnium expectatio Christianorum, qui in te unam spem et ora coniciunt ... Contulit tibi ecclesia Romana presidia viribus suis facultatibusque maiora, omnes in orbe principes litteris nuntiisque sollicitat ad opem tibi maximamque prestandam. Refrigescentur utique principum animi, et a spe universi decident, si intellexerint te domi iacente et quasi de viribus desperante, invalescere Christi hostes, Christianos penetrare fines, et priore anno bello parta parvo temporis momento subigere.

Nos vero Deum et homines testari cogere omniaque potuimus, contulisse subsidia, te litteris et legatione publica in tempore monuisse, et iam non ex nobis, sed magis per tuam celsitudinem defuisse. Et hoc quidem de re bellica dixisse sufficiat ...

Ceterum cum oporteat nos ... non solum externa curare, sed etiam, qualiter domi Christiana et ecclesiastica disciplina exerceatur, inquirere: intelleximus quedam per usurpationem in tuo regno fuisse presumpta, que multum animum nostrum, mentemque conturbant, ut confuso rerum ordine spiritualia pro regis arbitrio conferantur, quia non solum inferiora beneficia, sed etiam insigniora monasteria, in quibus magni habentur celebresque conventus, regia auctoritate conceduntur ac dispensantur. Dolemus profecto in Christianissimo regno ita iura divina et humana perverti, ut promiscuis actibus rerum turbentur officia ... Subeat animum tuum, religiosissime fili, illud Ozie regis horrendum exemplum, qui cum sacerdotum usurpare niteretur officium, et resistente sibi Azaria sacerdote obtemperare nollet et cedere, divina indignatione confusus, in fronte lepra percussus est, ea corporis parte notatus, quam supercilio presumptionis erexerat; quo quidem exemplo catholici reges erudiuntur a

Márpedig a halogatás minden dologban veszedelmes, ám leginkább a hadművészetben, ahol elébe kell vágni az ellenség próbálkozásainak és megelőzni terveit; ezért van az, hogy hadi dolgokban a legcsúfosabb azt mondani: „nem gondoltam volna”. Íme, ellenségünk a tavaszélen felkerekedett, hogy leigázza a földkerekséget, rátört a keresztény végekre, mindent feldúlva, mi útjába került – Felséged pedig még otthon pihen; ellenségünk zászlói előbb tűnnek fel a keresztények védtelen földjein, hallatszik kürtjük, semmint te csatába indultál volna otthonról.

Bizatunk téged, drága fiunk, hogy atyád és saját vitézségedre emlékezve hamar indulj el... Keltsen fel téged a keresztény hit veszedelme, ... tüzeljen fel nemzetséged hírneve, indítson meg az összes keresztény várakozása, aki beléd veti egyetlen reményét és feléd fordítja tekintetét. A Római Egyház erején és lehetőségein felül adott segítséget neked, a földkerekség minden uralkodóját levelekkel és követekkel sürgeti, hogy a legnagyobb segítséget nyújtsák neked. Megdermed hát majd az uralkodók szíve és mindenkit elhagy a remény, ha megtudják, hogy miközben te otthon heversz, mintha elhagyott volna az erő, megerősödnek Krisztus ellenségei, behatolnak a keresztények földjére, és az előző évben háború árán megszerzetteket egy pillanat alatt elhódítják tőlünk.

Mi viszont Istent és az embereket leszünk kénytelenek tanúul hívni, hogy megadtunk minden segítséget, amit tudtunk; hogy levélben és nyilvános követéssel, időben figyelmeztettünk; és hogy már nem rajtunk, hanem inkább Felségeden múltott a dolog. Legyen hát elég ennyit elmondani a háború ügyéről...

Egyébként, mivel feladatunk ..., hogy ne csak a külügyeknek viseljük gondját, hanem azt is vizsgáljuk, hogy otthon hogyan gyakorolják a keresztény és egyházi fegyelmet: arról értesültünk, hogy országodban olyan visszaéléseket követtek el, mely igen felzaklatja szívünket-lelkünket: hogy a dolgok rendjét megzavarva lelki hatalmat a király tetszése szerint adományoznak, mert nemcsak alábbvaló javadalmakat, hanem jelentősebb kolostorokat is, népes és híres konventtel, királyi tekintély alapján adományoznak és osztanak. Igazán fájlaljuk, hogy a legkeresztényebb országban úgy elfajzott az isteni és emberi jog, hogy összekavarodott eljárásokkal megzavarják a hivatalok rendjét! Jusson eszedbe, igen jámbor fiam, Uzija király borzasztó példája, aki, mikor megpróbálta a papok hivatalát elbitorolni,²⁷ és Azarja pap ellenállására sem akart engedni és felhagyni ezzel, lesújtott rá Isten haragja, homlokán lepra ütött ki, azt a testrészét jelölve meg, melyet makacs gög-

domino, ne spiritualium dispositionem et divinorum ministeriorum sibi dispensationem usurpent.

Habet serenitas tua in tuo regno viros in divino et humano iure doctissimos; interroga patres tuos, episcopos scilicet et prelatos ... Jube sacros canones recenseri, ut intelligat serenitas tua, si possit id, quod vendicas, aliqua ratione permitti ... Evidenter intelliges nulla ratione permitti, ut inter prelatos habeantur, qui clericorum iudicio canonice electi non fuerint vel Romani pontificis aut metropolitani iudicio recte ordinati. Successere quatuor illa magna concilia, ... quorum si canones relegantur, intelligas nihil accuratius fuisse provisum, quam ut promotiones episcoporum aliorumque prelatorum non secularium principum iussionibus, ... sed sacerdotum pontificumque iudicio ... procederent. Illorum siquidem conciliorum auctoritatem tam sequentes synodi, quam sancti patres apostolici viri insecuti sunt ... Et quum imperatores quidam vel iure foundationis aut donationis ecclesiarum eam sibi auctoritatem vindicare voluissent, illi per spiritum sanctum providentes hanc futuram ruinam ecclesie, constantissime restiterunt ...

Verum intelligimus non defuturos aliquos magistros auribus tuis prurientes, qui tue celsitudini suggesturi sint, id vel veteri consuetudine, vel Romanorum pontificum indulto priscis regibus et primogenitoribus tuis fuisse concessum, ut episcopi vel abbates, vel reliqui ecclesiastici de manu regum investituras acciperent. Cave, carissime fili, ne religionem tuam fallat subdola huiusmodi et palpans adulatio. Nam de consuetudine quidem satis tue serenitati credimus persuasum, spiritualia nullo consuetudinis aut prescriptionis iure in non spirituales posse subsistere, presertim cum aperti sint canones dicentes, huiusmodi presumptionis abusum non consuetudinem esse censendum, sed potius corruptelam, similiter et spiritualia quevis a laicis quasi incapacibus non posse prescribi, cum id non solum iure divino, sed etiam sit naturali contrarium, ut ad spirituale fedus coniugii, quod inter prelatum ecclesiamque contrahitur, profanus aliquis auctoritatem impertiatur.

Verum de indultu apostolice sedis non credimus predecessores nostros, veros saltem legitimosque pontifices, iuri et rationi contraria indulta dedisse. Quod si necessitate forte temporum, cum adhuc Pannonie populi recentes essent in fide et per regum sollicitudinem hostes conteri, sed etiam erigi et

jében fennen hordott; e példával tanítja tehát az Úr a katolikus királyokat, hogy ne bitorolják a lelkiekben való rendelkezést és az isteni szolgálatok kezelését.

Vannak Felségednek országában az isteni és világi jogban járatos emberei; kérdezd meg az atyákat, tudniillik a püspököket és főpapokat... Utasítsd őket: vegyék végig a szent kánonokat, hogy kiderüljön Felséged számára, megengedhető-e bárhogy, amire jogot formálsz... Nyilvánvalóvá lesz, hogy semmiképp sem megengedhető, hogy a főpapok közé számítsák azokat, akiket nem a klerikusok ítélete alapján választottak ki a kánonjognak megfelelően, vagy nem a római pápa vagy az érsek szentelte fel őket szabályosan. Négy nagy zsinat is követte egymást ... melyek határozatait ha felolvassák, megértheted: nincs, miről gondosabban rendelkeztek volna, mint hogy a püspökök és más főpapok előléptetése ne a világi fejedelmek parancsára, ... hanem a papok és pápák ítélete alapján történjen. E zsinatok tekintélyét pedig úgy a következő zsinatok, mint a szent apostolutód atyák is követték... És bár egyes császárok akár alapítás, akár adományozás jogán maguknak akarták vindikálni e tekintélyt, amazok a Szentlélek által előre látva az egyháznak e romlását, állhatatosan ellenálltak ennek...

Ám úgy értesültünk, nem lesz hiány olyanokból, akik füleidet csiklandozva azt sugallják Felségednek, hogy akár régi szokásnál, akár a római pápák engedélyénél fogva megengedett volt a korábbi királyoknak és felmenőidnek, hogy a király keze öltöztesse be a püspököket vagy apátokat, vagy egyéb egyháziakat. Vigyázz, drága fiam, igaz hitedet nehogy kikezdje az efféle csalárd és édes hízélgés! Úgy hisszük ugyanis, hogy Felséged eléggé tudatában van, hogy a lelkiek sem szokás, sem rendelkezés jogán nem vethetőek a nemlelkiek alá, kiváltképp, hogy egyértelműek a kánonok, melyek kimondják: az így megkísérelt visszaélés nem szokásnak számít, hanem inkább elfajzásnak. Hasonlóképp: semmilyen lelki dolgot nem rendelhet el laikus, mint ebben jogképtelen, mivel nemcsak az isteni, de a természetjoggal is ellentétes, hogy a főpap és az egyház közt létrejövő kötelék lelki szövetségében bárki profán személy illetékes lehessen.

Az Apostoli Szék engedélyéről pedig: bizony nem hisszük, hogy elődeink, legalábbis igaz és törvényes pápák, a joggal és észszerűséggel ellentétes engedélyeket adtak volna. És ha esetleg így is volt az idők szüksége folytán, mikor Pannónia népeinek hite még nem szilárdult meg, és a királyokra egyszerre hárult az ellen-ség megtörésének és templomok építésének illetve alapításának gondja – akkor

fundari oporteret ecclesias, non debent ea vim obtinere, postquam firma radice in fide fuerunt solidati ... In principio siquidem nascentis fidei, cum Pannonia evangelium Christi recepit, legimus sanctum regem Stephanum vices apostolice sedis ex illius indulto et officium legationis accepisse, quod etiam in canonibus memorie proditum invenitur. Numquid ergo successores reges legatos se nuncupabunt, aut legationis continuabunt officium? ... Exigebat temporum ratio, ... ut regibus, qui ad Christi gratiam confluebant, ad allicendos populos, ad fundandas ecclesias et conterendos Christi hostes talis auctoritas potestasque daretur; postquam vero ... fides altis radicibus dilata surrexit, oportuit ecclesiasticam normam et Christianam exurgere disciplinam, que utriusque potestatis officia actusque discerneret ... Unde et ipsi religiosissimi imperatores et principes pro mentis affectu talibus privilegiis renuntiaverunt id etiam suis constitutionibus fieri de cetero prohibentes, sicut eorum scripta canonibus inserta testantur, ac ne aliquis sibi de veteribus indultis regum aut principum blandiatur, sciat et post privilegia huiusmodi, si que sunt, nova successisse consilia per que illa omnia abrogata censeantur ...

Ex quibus apparet nullum regum aut principum talibus privilegiis inniti. Intellexisti iam, carissime fili, quid circa ecclesiasticas promotiones iura divina humanaque sanciant, quid initio nascentis ecclesie apostolorum canones, quid generalia concilia promulgaverint, qualia adversus insolentias quorundam synodica statuta prodierint, quod necessitati temporum et novitati fidei concessum fuerit, simul cum causa cessasse; quid religiosi principes posteros renunciando docuerint, quidve ad omnem ambiguitatem tollendum modernioribus temporibus apostolici viri et venerabilium conciliorum statuta decreverint.

Proinde, religiosissime fili, in calce epistole te beati Ambrosii eximii doctoris verbis commonebimus, quibus ille Valentinianum admonuit: Noli te extollere, sed si vis diutius regnare, esto Dei subditus. Scriptum est, que Dei Deo, que Cesaris Cesari. Ad regem palatia pertinent, ad sacerdotes ecclesie, publicorum tibi menium ius concessum est, non sacrorum. De hac ipsa re quedam secretius per eundem episcopum Tininiensem tibi nuntianda commisimus, que tamquam ex Dei oraculo, pontificis et vicarii sui ore pronuntiata suscipies.

sem maradhat meg ezek érvénye, miután már erős gyökérrel szilárdultak meg a hitben... Azt olvastuk ugyanis, hogy a hit születésének kezdetén, amikor Pannónia befogadta Krisztus evangéliumát, Szent István király az Apostoli Szék engedélyével megkapta annak helyettségét és legátusi hivatalát – amit a kánonokban feljegyezve is megtalálhatunk. Emiatt talán még a Te utódaid is legátusi jogokat követelnek majd, vagy legátusi funkciókat látnak el? ... Az idők követelménye volt, ... hogy a királyok, akik Krisztus kegyelméhez folyamodtak, a népek megnyerésére tekintélyt és hatalmat kapjanak egyházak alapítására és Krisztus ellenségeinek megtörésére; miután azonban ... a hit mélyen meggyökerezve elterjedt és megerősödött, szükséges lett egyházi szabályozást és keresztényi fegyelmet teremteni, hogy az elkülönítse a kétféle hatalom hivatalát és feladatait... Ezért a legjámborabb császárok és fejedelmek jószántukból lemondtak az ilyen kiváltságokról, saját rendeletekkel tiltva meg a továbbiakra (amint a kánonokba foglalt írásaik tanúsítják), hogy bármelyikük a királyok és fejedelmek régi kiváltságaival kedvezzen magának, és mindenki tudja meg, hogy az ilyen kiváltságokat, már ami még megvan, új rendelkezések követik, melyek által ezek érvénytelennek tekintendők...

Ezekből nyilvánvaló, hogy egyetlen király vagy fejedelem sem támaszkodhat ilyen kiváltságokra. Megértetted már, drága fiam, mit rendel el az egyházi előléptetésekkel kapcsolatban az isteni és emberi jog, mit hirdettek ki az ősegyház kezdetén az apostolok szabályozásai, mit az általános zsinatok, milyen zsinati határozatok születtek bizonyos túlzásokkal szemben, és hogy amit az idők szüksége és a hit újdonsága miatt megengedtek, az az okkal együtt megszűnt; mit tanítottak a jámbor fejedelmek lemondásukkal utódaiknak, és mit rendeltek el a mostani időkben az apostolutódok és a szent zsinatok határozatai, hogy minden kétértelműséget megszüntessenek?

Ezért hát, jámbor fiam, levelünk végén Szent Ambrus, a kiváló egyháztudós szavaival intünk téged, melyekkel Valentinianust figyelmeztette: „Ne magasztald föl magadat, hanem, ha hosszabban akarsz uralkodni, légy Isten alattvalója! Írva vagyon: Istennek, ami az Istené, a császárnak, ami a császáré.”²⁸ A királyhoz a paloták tartoznak, a papokhoz a templomok; a középületekhez van jogod, nem a szentélyekhez.”²⁹ E dolgról bizalmasabb módon még egyéb közlendőket is a knini püspökre bízunk; úgy fogadd ezeket, mint amit Isten jelentett ki, főpapja és helyettese szájával kimondva.

E levélre következőképpen válaszolt Mátyás II. Pius pápának 1465. október 2-án (MKL I 77):

Modo tandem rediit ad me reverendus pater, dominus Marcus episcopus Tininiensis, cum litteris vestre sanctitatis, quarum prima pars de facto fidei, secunda de ecclesiasticis juribus loquebatur; utraque autem acrem mei castigationem continebat. Quam ego nichilominus, ut a clementissimo patre profectam, cum filiali reverentia excepi.

Verum ad secundam paulo post vive vocis medio respondere satius duxi; ad primam vero, que nunc magis in actu est, statim rescribendum existimavi. Scribit beatitudo vestra hostem Christi primo vere orbem debellare egressum, usque in regnum Bozne, et ad Illiricos fines irrupisse, obvia queque devastantem, me vero propugnatorem Christianorum nondum in aciem processisse, sed adhuc domi quiescere. His addidit coram prefatus dominus Marcus episcopus: sanctitatem vestram vehementer mirari, quod ego a Thurcorum incursionibus fines Christianorum tueri non possim, hortarique me, ut aliquando metas et regnum Bozne egredi audeam, ac viriliter in terras et ipsa viscera hostium penetrem, et saltem nuper missa utiliter expendam; ita demum beatitudinem vestram amplissima quedam subsidia nobis collaturam, alioquin Deum et homines testaturam: non jam se, sed memetipsum mihi defuisse.

Audiat me sua solita mansuetudine vestra sanctitas ad hec aliquantulum respondentem. Equidem nescio, unde ista fama Rome increbuerit: Turcum primo vere Boznam et Illiricos fines ingressum. Ego, qui vicinior hosti sum, et quem frequentia exploratorum nec cotidianas eius actiones ignorare sinit, propemodum affirmare ausim: Turchum ipsum hoc anno in hunc usque diem ne alterum quidem pedem Constantinopoli protulisse, sed nec justum aliquem illius exercitum fines Christianos invasisse; in Bozna vero non alios Turcos fuisse, quam qui fere continue et ab antiquo esse solent, preter quosdam indigenas eisdem adherentes et in alterutrum servientes, in Illirico autem ne unum quidem, nisi forte captivum.

Quapropter, beatissime pater, si quis de novis harum partium informari cupit, certiora forsitan et veriora ab hinc poterit intelligere, quam ex Dalmatia vel Epiro, ubi timidorum aut otiosorum garrulitas inanes plerumque fecit rumusculos. De mea vero negligentia quid dicam, nisi quod res habet; opinentur

E levélre következőképpen válaszolt Mátyás II. Pius pápának 1465. október 2-án (MKL I 77):

Csak most érkezett vissza hozzám a tisztelendő Márk atya, Knin püspöke Szentségetek levelével, melynek első része a hit dolgáról, második az egyházi jogokról szól; ám mindkettő keményen megfeddett engem. Mégis, mint ami a Szentséges Atyától érkezett, fiúi tisztelettel fogadtam azt. Úgy ítélt meg, hogy második részére elegendő lesz kicsivel később, élőszóban válaszolnom; az elsőre viszont, amely most inkább aktuális, jobbnak láttam rögtön választ írni.

Azt írja Szentségetek, hogy Krisztus ellenségei a tavaszelőn kirajzottak, hogy leigázzák a földkerekséget, egészen Boszniáig és az illír végekig törtek előre, mindent elpusztítva, mi útjukba került; én viszont, a keresztények előharcosa, nem szálltam csatába, hanem még mindig otthon pihenek. Ehhez Márk püspök úr személyesen még hozzátette: Szentségetek nagyon csodálkozik, hogy nem vagyok képes megvédeni a keresztény végeket a török betörésektől, és buzdít engem, hogy végre merészeljek már a határokra és Boszniába kiszállni, s vitézül nyomuljak be e területekre és az ellenség szívébe, és legalább a minap küldött dolgokat használjam fel jól; végül hogy Szentségetek eszerint nyújt majd további segítséget nekünk, máskülönben Istent és az embereket hívva tanúul: már nem rajta, hanem én rajtam múlt a dolog.

Hallgasson meg Szentségetek szokott szelídségével, amint ezekre valami kis választ adok. Én ugyan nem tudom, honnan terjedt el az a hír Rómában, hogy a török a tavaszelőn megtámadta Boszniát és az illír végeket; én, aki közelebb vagyok az ellenséghez, és felderítőim serege sem hagyja, hogy tudatlanságban legyek annak mindennapi mozgásairól, szinte bizonyossággal merem állítani: a török idén mindeddig a napig még fél lábát sem tette ki Konstantinápolyból, nemhogy bármilyen említésre érdemes serege megtámadta volna a keresztény végeket. Boszniában pedig nem voltak más törökök, mint akik szinte folyamatosan és régóta ott szoktak lenni, leszámítva azokat, akik helyiekként csatlakoztak hozzájuk, és kölcsönösen egymás szolgálatára vannak – illír földön viszont egyetlenegy török sincs, hacsak nem esetleg fogságban.

Emiatt, Szentséges Atya, ha valaki e vidékek híreiről szeretne értesülni, talán biztosabb és nagyobb az igazságtartalma annak, amit innen tud meg, mint ha Dalmáciából vagy Epirusból, ahol a gyávák vagy lusták pletykálkodása többnyire üres

alii, quicquid volunt. Mihi certe ipse videor hactenus acquisivisse plura, quam amisisse. Illud si negligentia est, fateor me omnino efficere et cavere non posse, ut in metis sepe incursus mediocres et rapine non fiant, neque enim ibi montibus et fluviis distinguimur. Italiam ab Affrica latum pelagus separat, non tamen arbitror a piratis Sarracenorum semper tuta esse Ausonie littora. Sed profecto itidem nec Thurci evitare possunt, quin nostri pares aut ampliores predas ex eorum finibus continue agitent. Quod si Epirotarum more victoriotas quasdam jactare vellemus et quasi in matricula describere, quot hostium vicos nostri homines incenderint, quantum pecorum hominumve abduxerint, videremur fortasse nec presenti anno penitus cessasse, manusque nostras etiam tunc inter hostes non fuisse quietas, cum nos Bude quiescebamus. Neque enim, puto, decet me ipsum personaliter ad omnia prorumpere; ne apud hostes auctoritas mea vilescat.

Preterea non dubito, quin et illud cogitet vestra sanctitas regnum meum pluribus e partibus habere inimicos. Nunc ab Almaniam predonum haud contemnenda vis ingruit, providendum nempe est, ne interim invalescant hac estate. Cum ad huc oratores mei nondum rediissent, adversus latrones Bohemos processeram, quorum recentem contumaciam pro magna parte celeriter compressi, postea vero, quum legati mei redierint, belli apparatus acceleravi, et premissas ante me copias in ipse subsequor. Facultatibus meis nec nunc, nec alias unquam peperi, sed longe plus de meo pro communi utilitate insumpsi, quam ab aliis accepi.

Subsidia vero sedis apostolice iudicio meo nec prius per me inaniter consumpta sunt, quippe que non domi, sed in castris et inter hostes exposita fuere, et nunc scio me tam oculos, quam manus a transmissa nuper pecunia satis puras habere. Qua in re sufficit mihi legati et dispensatoris apostolici locuples testimonium. Utinam tam accurata ab aliis ratio deposceretur, invenirentur forte aliqui in terris, qui prope centuplum inutilius expenderunt.

Interea supplico beatitudini vestre, ne mediocribus suffragiis et viribus semper nimis grandia peragi exigit, neve id a nobis efflagitet, ut quantocumque stipendio trans Emum Rhodopenque montes et in Euxini littoribus preliemur. Non minus forsitan salutare esset sanctitati vestre nos, si maiora viribus audere vellemus commonefacere, modumque prescribere audacie juvenili; si quid enim

fecsegéseket eredményez. Mi mást mondhatnék az én „nemtörődömségemről”, mint ami az igazság; a többiek gondoljanak, amit akarnak. Nekem mindenesetre úgy tűnik, hogy mindeddig többet szereztem, mint amennyit elvesztettem. Ha ez „nemtörődömség”, akkor elismerem, hogy bizony elkövetem, és nem tudom kivédeni azt, hogy a végeken közepes betörések és rablások gyakran meg ne essenek; ott ugyanis nincsenek hegyek és folyók, amelyek határukat szolgálnának. Itáliát széles tenger választja el Afrikától, mégsem gondolom, hogy az ausoniai partok mindig biztonságban vannak a szaracén kalóztól. Ám ez így van viszont is: a török sem kerülheti el, hogy a mieink hasonló vagy még nagyobb prédálással ne zaklassák folyton határaikat. És ha epirusi módra³⁰ győzelmecskékkel akarnánk hencegni, s mintegy jegyzékbe venni, embereim hány ellenséges falvat gyűjtöttek föl, mennyi marhát és embert hajtottak el, akkor talán úgy tünne, mintha idén egyáltalán meg sem pihentünk volna, és fáradhatatlan kezünk akkor is az ellenség között járt, mikor mi Budán pihentünk. Az sem illik, úgy vélem, hogy mindenhova magam rontsak oda személyesen, nehogy az ellenség előtt elkopjon tekintélyem.

Ezenkívül nincs kétségem, tisztában van azzal Szentségetek, hogy országomnak többfelől is vannak ellenségei. Most épp német földről törtek be rablók nem lebecsülendő erővel; gondoskodni kell róla, hogy ne erősödjének meg a nyár folyamán. Mikor szószólóim még nem tértek vissza, a cseh útonállók ellen vonultam fel; ezek újkeletű vakmerőségét nagyrészt gyorsan elfojtottam. Azután pedig, mikor követeim visszatértek, felgyorsítottam a háborús előkészületeket, s íme, előreküldött csapataimat már magam is követem. Erőforrásaimmal sem most, sem soha máskor nem takarékoskodtam, hanem messze többet áldoztam a köz hasznára, mint amennyit másoktól kaptam.

Az Apostoli Szék segédcsapatait pedig megítélésem szerint korábban sem fecséreltem el, hiszen azokat nem a hátszágban, hanem hadban és az ellenség között vettem be; és tudom, hogy most is mind szemem, mind kezem elég tiszta a minap megküldött pénz tekintetében. E dologban elég számomra a legátus és a pápai kincstárnok beszédes tanúsága. Bárcsak másoktól is ilyen gondos számadást követelnének meg – találhatnánk olyat a földön, aki ennek százszorosát is kevesebb haszonnal költötte el.

Közben azért kérem Szentségeteket, hogy közepes segédcsapatokkal és haderőkkel ne hajtson minket folyton túlzóan grandiózus haditettekre, s ne kö-

sinistri, quod absit, mea quedam temeritas non solum mihi ipsi, sed universe reipublice Christiane afferret, tunc vero non tam turpe, quam et periculosum esset dicere: non putaram.

Si tamen pulchrum videtur ardua experiri, ego ille primus sum; ego, inquam, qui semper necessarium esse dixi, ut omissis particularibus expeditionibus, valida et sufficienti manu hostem nostrum aliquando in suo nido queramus, et collatis signis extrema tentemus, semelque hac cotidiana molestia liberemur. Hoc est, quod (maxime) aliis consulo, quod plurimum ipse opto, ad hoc meas meorumque fortunas et regium caput devoveo.

Presenti quidem anno ceptum proseguar, et quicquid amplius et melius potero, agam et quantum in me erit, ita agam, ut nemo mihi quicquam merito imputare possit. Exitum nunc Deus novit postmodum res ipsa ostendet. Anno sequenti, Deo adjuvante, Machometum ipsum, ubicunque circa Hellespontum reperiri poterit, vestigabo; illa modo beatitudinis vestre et aliorum Christianorum tante rei convenientia auxilia non desint;

alioquin et ego celum terrasque testabor, non per me sed per alios stetisse, quin pulsus ex Europa et deletus funditus Turcis populi fidelium eterna in pace benedicerent Deum redemptorem. Qui sanctitatem vestram regimini ecclesie sue sancte diu servet incolumem ac felicem. Datum in castris exercitus nostri in vado Drawe, II. die mensis Octobris, anno domini 1465.

A levél élen: Ad summum pontificem ex parte domini regis.

vetelje tőlünk, hogy akármekkora zsoldért a Balkánon és Rhodopén túl, a Fekete-tenger partján harcoljunk. Nem kevésbé lenne talán üdvös Szentségeiteknek – ha arra akarna figyelmeztetni minket, hogy szíveskedjünk nagyobb tettekre felbátorodni erőinkkel – az ifjonti vakmerőség hogyanját is előírni nekünk; ha ugyanis (ami távol legyen) valami balul ütne ki, az én bármiféle elhamarkodottságom nem csak magamra, de az egész keresztény világra hatással lenne; akkor viszont nem annyira csúfos, mint inkább veszedelmes is lenne azt mondani: „Nem gondoltam volna!”

Ha pedig derék dolognak tűnik kockázatot vállalni, akkor bizony én vagyok ebben az első; bizony én, aki mindig azt állítottam, hogy arra lenne szükség, hogy a részleges hadjáratokat mellőzve, erős és elegendő csapattal, végre saját fészkében keressük fel ellenségünket, és összecsapva vele, végső győzelemre törekedjünk, egy csapásra megszabadulva e mindennapos nyúgtól. Ez az, mit leginkább tanácsolok másoknak, amit magam legjobban kívánok, erre szentelem saját és embereim vagyonát és királyi főmet.

Az idei évben bizony folytatom, amit megkezdtem, és megteszem majd, ami többet és jobbat csak tudok; és amennyiben rajtam áll majd, úgy teszem ezt, hogy méltán senki semmit fel ne róhasson nekem. Ennek kimenetelét most Isten tudja; később majd maguk a történészek mutatják meg. A következő évben, Isten segedelmével, magát Mehmedet is felkutatom, akárhol lelhető is fel a Hellészpontosz környékén – csak ne legyek híján Szentségeitek és a többi keresztény ekkora dologhoz illő segítségének!

Máskülönben én is az eget és a földet hívom majd tanúul: nem rajtam, hanem másokon állt, hogy a török Európából való kiűzése és teljes eltörlése után a hívő népek örök békében áldják a megváltó Istent. Aki sokáig őrizze meg épségben és szerencsével Szentségeiteket Szentegyháza kormányzására. Kelt seregünk táborában, a Dráva átkelőhelyénél, október hónap 2. napján, az Úr 1465. évében.

A levél élén: A király úr részéről a pápához.

1465. október 2. (MKL I 78)**II. Pál pápának**

II. Pál pápa 1465. július 23-ikán Mátyás királyhoz a következő levelet intézte:

Suspendit hactenus apostolica sedes processum, quem inceperat contra Georgium, qui se vocat Bohemie regem, expectans, ut ille a suis aliquando converteretur erroribus. Movebatur maxime precibus imperialis celsitudinis atque expectabatur, quod per studium illius atque operam hactenus ille ducetur ad fidem. Imperialis maiestas, ut est religiosissimus princeps, Georgio credit, multas illi et longas dilationes a sede apostolica obtinuit.

At ille mendaciis assuetus et fraudibus, illudere potius quam converti cogitabat, et huiusmodi dilationibus fortior factus expugnat catholicos, et quam nuper nobilitatis sue et gratitudinis vicem imperatori retribuens, ut qui illius beneficio multas dilationes habuisset, ab eo rogatus vel ad diem (sic) a catholicorum persecutione desistere noluit. Hoc enim est hereticorum proprium, ut diutius tolerati, pro gratia contumeliam, pro obsequio reddant contemptum.

Cum igitur preterite dilationes, que catholice fidei detrimentum magnum attulerunt, catholicis dispendium, incommoda et pericula paritura sint, omnimodo in hac re ulterius non expectare decrevimus. Itaque pridem per dilectum filium fisci nostri et catholice fidei procuratorem in consistorio publico, monitis nonnullis ex venerabilibus fratribus nostris sancte Romane ecclesie cardinalibus, causam contra Georgium terminandam commisimus. Quod vestre serenitati, ut catholico principi et Georgii vicino notificare volumus, requirentes eandem serenitatem tuam, et per fidem, quam in sacri susceptione baptismi professa est, stricte monentes, ut tu, veluti potens et religiosus princeps, processibus atque sententiis apostolicis opportune faveas, prout et assistas, illasque in principatibus et dominiis tuis exequi et servari facias; preterea et a quibuslibet confederationibus, pactis et tractatibus cum Georgio initis, nostra fretus auctoritate, recedas, et a similibus in futurum omnique illius commercio prorsus abstineas.

Neque te terreat Georgii potentia, quam habere cernitur. Te etenim ceterisque catholicis principibus ab illius amicitia commercioque recedentibus

1465. október 2. (MKL I 78)**II. Pál pápának**

II. Pál pápa 1465. július 23-ikán Mátyás királyhoz a következő levelet intézte:

Felfüggesztve tartotta eddig az Apostoli Szék az eljárást, melyet György ellen indított, aki Csehország királyának nevezi magát, várva, hogy valahára megtérjen tévedéseiből. Leginkább a császári Felség kérései hatottak még rá, és azt vártuk, hogy annak igyekezete és segítsége mostanra elvezesse a hitre. A császári Felség, minthogy igen vallásos uralkodó, hitt Györgynek; sok és hosszú haladékot ért el számára az Apostoli Széknél.

Ám az, hozzászokva a hazudozáshoz és csalárdsághoz, inkább kijátszásunkon, mint a megtérésen gondolkodott, és az efféle haladékokon felbátorodva támadja a katolikusokat, és a minap nemessége és hálája jeleként a császárnak azzal viszonzta azt, hogy az ő jótéteményéből sok haladékot nyert, hogy kérésére sem állt el attól, hogy mindmáig üldözze a katolikusokat. Ez hát az eretnek sajátja: ha hosszabban tűrik őket, a kegyelemért gyalázkodással, az engedékenységért megvetéssel fizetnek.

Mivel tehát a korábbi haladékok, melyek nagy kárt okoztak a katolikus hitnek, a katolikusok számára veszteséget, károkat és veszélyeket szültek, úgy hátróztunk, hogy e dologban semmiképp sem várunk tovább. Így hát már korábban, a nyilvános konzisztóriumon, kedvelt fiunk, kincstárnokunk és a katolikus hit öre által – figyelmeztetve több testvérünket a Római Szentegyház tiszteletreméltó bíborosai közül – megbízást adtunk, hogy pert folytassanak le György ellen. Felségeketek mint katolikus és Györggyel szomszédos uralkodót értesíteni akartuk erről, kérve Felségeketek, és szigorúan intve a hit révén, melyet a szent keresztség felvételével vallasz, hogy te, mint hatalmas és jámbor uralkodó, alkalmasan segítsd a kúriai pert és ítélezést, amint ebben segítségünkre is vagy, s azokat folytattasd le és tartsd meg tartományaidban és uradalmaidban; ezenkívül a mi tekintélyünkre támaszkodva lépj vissza bármiféle, Györggyel kötött szövetségből, egyezményből és megállapodásból, és a jövőben teljességgel tartózkodj minden ilyesmitől, illetve a vele való kereskedéstől.

És ne ijesszen meg téged György látszólagos hatalma; ha ugyanis te és a többi katolikus uralkodó kihátrál a vele való barátságból és kereskedelemből, akkor

perniciosum ab ecclesia membrum ab omnibus derelictum facile peribit. Aderit etiam cause fidei Deus, contra quem prevalere Georgius non poterit. Fervent enim inter inscia (sic) heretici et elevati admodum, sed parum subsistent. Crevit hucusque hominum Georgius, sed superante veritate cito corruet. Nam preter id, quod variis heresibus est irretitus, nullum in regno fundamentum, nullam habet juris radicem; utpote qui nec electus fuit, ut debuit, nec ab illis coronatus, qui jus ac facultatem consecrandi habuerunt.

Forti igitur ac intrepido animo apostolicos processus exequatur tua serenitas; per quod clarum apud homines nomen acquirat, magnam apud Deum mercedem recipiet, et nos ac apostolicam sedem favorabiles semper inveniet. Datum.

E levélre Mátyás a következőképen válaszolt II. Pius pápának 1465. október 2-én (MKL I 78):

Mandat mihi per litteras suas sanctitas vestra, ut processibus apostolicis contra assertum Bohemie regem Georgium faveam et assistam, ac eos in dominiis meis exequi et servari faciam.

Semel ego me, beatissime pater, sancte Romane ecclesie et vestre beatitudini una cum regno meo totum dedicavi. Nihil mihi tam arduum, nihil adeo periculosum Dei in terris vicarius, imo Deus ipse jubere potest, quod suscipere non pium et salutare existimem, quod non intrepidus aggrediar; presertim ubi de solidanda fide catholica et de contundenda perfidia impiorum agitur.

Necquicquam me movent pristina foedera, temporum necessitate conflata, que omnia credo et scio facile auctoritate apostolica posse dissolvi. Minime etiam tenet cuiuscumque potentia. Longe gravioribus ego me hostibus quam Bohemi sunt, ad vestre sanctitatis et predecessorum eius exhortationes opposui. Sive ergo in Bohemos, sive in Turcos opus est, ecce Mathias simul et Hungaria, quantumcumque mee et regni mei vires se extendunt, supra omnes apostolice sedi et vestre beatitudini devote manent, eternumque manebunt.

Datum in castris in vado fluvii Drawe, die 2. Octobris, 1465.

A levél élén: Ad papam ex parte domini regis.

mindenkitől elhagyva könnyen elhal majd az Egyház számára veszedelmes tag, és segíteni fogja a hit ügyét Isten is, Aki ellen György ereje kevés. Felettébb forronganak ugyanis tudatlanságukban és magas lovon ülnek az eretnekek, ám meg nem állhatnak. Ezidáig növekedett az emberek közt György hatalma, ám az igazság felülkerekedettével gyorsan összeroppan majd. Azon kívül ugyanis, hogy különböző eretnekségek hálózta be, országában nincs beágyazódott, jogban gyökerező hatalma – minthogy meg sem választották, ahogy kellett volna, sem meg nem koronázták azok, akiknek e szertartásra joguk és lehetőségük lett volna.

Így hát bátor és meg nem ingó szívvel folytassa le Felséged az eljárást; ezáltal az emberek közt fényes nevet szerez, Istennél nagy jutalmat nyer, és mindig a mi illetve az Apostoli Szék kegyében lesz majd. Kelt...

E levélre Mátyás a következőképpen válaszolt II. Pius pápának 1465. október 2-én (MKL I 78):

Azt parancsolja nekem levelében Szentségetek, hogy pártoljam és segítsem a bevádolt György cseh király elleni pápai eljárást, illetve birodalmam területén folytassam le és tartsam meg azt.

Egyszer én, szentséges Atya, magamat országgal együtt teljesen a Római Szentegyháznak és Szentségeteknek ajánlottam. Semmi oly nehezett, semmi oly veszedelmeset nem parancsolhat Isten földi helytartója, sőt maga az Isten sem, mit elvállalni szent és üdvös dolognak ne tartanék, minek rettenthetetlenül neki ne fognék – kiváltképp, mikor a katolikus hit megszilárdításáról és a gazemberek hitszegésének letöréséről van szó.

Semmiben sem befolyásolnak engem a korábbi, az idők szüksége folytán kötött szövetségek; hiszem és tudom, hogy mindezek pápai tekintéllyel könnyen felbonthatóak. Szintúgy a legkevésbé sem tart vissza bárki hatalma; Szentségetek és elődei buzdítására a cseheknél sokkal komolyabb ellenségekkel is szembeszálltam már. Akár a cseh, akár a török ellen van tehát szükség rá, íme, Mátyás és vele Magyarország, ameddig csak az én és országom erői terjednek, mindenkinél inkább az Apostoli Szék és Szentségetek odaadó hívei maradnak, s örökké maradnak majd.

Kelt a táborban, a Dráva folyó átkelőhelyénél, 1465. október 2. napján.
A levél élén: A pápához a király úr részéről.

1465. október 2. (MKL I 79)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Relatum est nobis, quomodo se fraternitas vestra de quibusdam terris seu locis in regno nostre Bozne constitutis intrmittere vellet, vel jam de facto intromisisset. Quam rem non sine magna admiratione accepimus, quoniam scimus quod id esset evidenter contra mutuas conventiones nostras et federa.

Quapropter eandem fraternitatem vestram monemus, ne se in jura regni nostri implicet, si prout confidimus officio suo satisfacere et communibus commodis inservire constanter intendit; alioquin sine omni culpa nostra et presentis spei nostre frustratio et non levis rerum omnium perturbatio sequi posset.

Nam profecto nos ea, que semel pepigimus, quamdiu licuerit, sincere observare in animo habemus, nec ulla conditione aut occasione induci possumus ut honestati utilitatem et privatum lucrum publice saluti anteponamus. Datum in castris exercitus nostri in vado fluvii Drave, secundo die Octobris, anno domini nostri 1465.

A levél élén: Regia maiestas ad duces Venetorum.

1465. október első napjaiban (MKL I 80)
III. Frigyes császárnak

Rescivimus non sine gravi molestia quemadmodum subditi et familiares vestre serenitatis, videlicet Hinko Tamfeld et Johannes Robohar civitatem nostram Soproniensem hostiliter accessissent, ubi obvium in ipso itinere capitaneum nostrum ..., quem prius serenitas vestra in certis legationibus suis ad nos transmiserat et nos tunc cum relatione transmittēbamus, nihil tale suspicantem, captis prius septem famulis eius in oppidum Soproniense fugere compulsissent, inde fide data evocatum, sagitta in brachio transfixissent, suburbium denique sive burgum prefate civitatis nostre Soproniensis ignis incendio penitus consumpsissent, nulla nostra neque nostrorum culpa lacessiti.

1465. október 2. (MKL I 79)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Jelentették nekünk, hogy Fivérségtek egynémely, Boszniában fekvő földre avagy helyre mi módon akar benyomulni, vagy nyomult is már ténylegesen be. E dolgot nem kis csodálkozással fogadtuk, mivel tudjuk, hogy nyilvánvalóan megállapodásaink és szövetségünk ellen való.

Emiatt figyelmeztetjük Fivérségteket, hogy ne avatkozzék Királyságunk jo-gaiba, ha (amint bízunk abban) kötelességének és közös javunknak állhatatosan szolgálatára törekszik; máskülönben a mi bármi felelősségünk nélkül mind je-len reményünk meghíúsulása, mind az egész helyzet nem csekély felkavarodása következhet ebből.

Mert igazán az a szándékunk, hogy mindazt, amiben egyszer megállapod-tunk, ameddig csak lehet, őszintén megtartsuk, és semmilyen feltétel vagy alka-lom nem vihet rá, hogy a becsület elé a hasznot, és egyéni nyereségünket a kö-züdv elé helyezzük. Kelt seregünk táborában, a Dráva átkelőhelyénél, október hónap 2. napján, az Úr 1465. évében.

A levél élén: A királyi felség a velencei dózsénak.

1465. október első napjaiban (MKL I 80)
III. Frigyes császárnak

Nem kis bosszúsággal szereztünk tudomást arról, hogy Felségetek alattvalói, tud-niillik Hinko von Teinfalt és Johann von Rohrbach mi módon rontottak ellensé-gesen Sopron városunkra, amikor is már útközben, találkozva kapitányunkkal, ...-val – akit korábban Felségetek küldött hozzánk bizonyos megbizatasokkal, és mi éppen egy jelentéssel küldtük el őt –, aki mit sem sejtett, először hét szolgáját elfogva arra kényszerítették, hogy Sopron városába meneküljön, majd innen, szavukat adva, kihívták és karját nyíllal átlőtték, végül említett Sopron városunk elő avagy alsó városát gyújtogatva tűzzel teljesen felemésztették, noha sem a mi, sem a mieink semmilyen vétke fel nem bosszanthatta őket.

Equidem serenissime princeps durum fuisset nobis et alias tam indigna perpeti; nunc vero durissimum est, cum intermissa ubicumque in aliis partibus satis necessaria regni nostri defensione, in ipsis jam patrie finibus constituti, magno labore et impensa in facto fidei personaliter occupamur, a vestra serenitate pro suo officio non tam impedimenta ad rem christianam quam auxilia promerentes.

Rogamus igitur eandem serenitatem vestram et hortamur, quatinus si non aliis multis et magnis respectibus, saltem contemplatione temporum operam dare velit, ne ampliores nobis et nostris iniuria per vos vestrosve inferantur, illate vero et presertim de quibus inpresentiarum scribimus digna interim satisfactione resarciantur; alioquin, inviti dicimus, necesse nobis erit ita nostris et regni rebus quocumque modo consulere, ut memorata civitas nostra Soproniensis et homines nostri huiusmodi damna et lesiones gratis non sustineant. Datum.

A levél élén: Imperatori Romanorum de rege.

1465. október első napjaiban (MKL I 81)

II. Pál pápának

Prout et rerum conditio et nostra promissa exigunt, ecce in procinctu ipso adversus inimicos fidei catholice constituti, cogimur preter id, quod vellemus et expediret, non suscepti belli successum, sed suscipiendi forte seminarium sanctitati vestre nuntiare.

His siquidem diebus, et presertim jam nobis iter agentibus, serenissimus dominus Fridericus Romanorum imperator plura in confinibus per suos homines egit magis ad discordiam, quam ad concordiam spectantia, nulla neque nostra, neque nostrorum culpa lacessitus. Novissime quidam ex suis, quos nunc nominare non est necesse, oppidum nostrum Soproniense hostiliter aggressi, suburbium seu burgum eiusdem magno incendio devastarunt, quibusdam nostrarium partim captis, partim contra fidem publicam consauciatis.

Hec beatitudini vestre significanda esse duximus, cum ut intelligeret nulla nobis ad rem christianam a vicinis principibus subsidia preberi, ab his presertim,

Bizony, felséges császár, egyébként is nehéz lett volna ekkora méltatlanságot elszenvedni; most azonban a legnehezebb, hiszen amikor minden más vidéken félretéve országunk – ugyancsak szükséges – védelmét, a haza távoli végein tartózkodva, nagy fáradtsággal és költséggel, személyesen vagyunk elfoglalva a hit ügyével, Felségetektől, kötelességét nézve, a kereszténység ügyében nem annyira akadályoztatást, mint segítséget érdemelnénk.

Kérjük tehát Felségeteket és buzdítjuk, hogy ha sok és fontos egyéb szempontot nem nézve is, de legalább a mostani időkre való tekintettel szíveskedjék segíteni, hogy általatok és embereid által ne érjenek további jogtalanságok minket és a mieinket; amiket pedig már elkövettek, és kiváltképp amiről most írunk, azokért addig is méltó elégtételt fizessenek. Máskülönben, kelletlenül mondjuk, de szükséges lesz, hogy akármi módon is gondoskodjunk saját és országunk dolgairól, nehogy említett Sopron városunk és embereink következmények nélkül viseljék ezt a kárt és sértést. Kelt...

A levél élén: A római császárnak a királytól.

1465. október első napjaiban (MKL I 81)

II. Pál pápának

Amint a dolgok állása és ígéreteink megkívánják, íme, már a katolikus hit elenségeivel szembeni készülletben vagyunk; ám azon kívül, amit szeretnénk és érdekünk lenne, arra kényszerülünk, hogy nem a megkezdett háború sikeréről, hanem talán egy kezdődőnek magvetéséről adjunk hírt Szentségeteknek.

E napokban ugyanis, és éppen, mikor már útra keltünk, a felséges Frigyes római császár emberei révén a határainkon több olyan dolgot művelt, ami inkább a viszályt, mint az egyetértést erősíti, noha erre sem a mi, sem a mieink vétke fel nem bőszíthette. Legutóbb övéi közül egyesek, akiket megnevezni most nem szükséges, Sopron városunkat ellenségesen megtámadva annak alsó- avagy elővárosát nagy tűzvészsel pusztították el, a mieink közül egyeseket részben elfogva, részben az állam által biztosított sértetlenség ellenére megsebesítve.

Úgy véltük, közölnünk kell ezt Szentségetekkel, egyrészt, hogy lássa: a kereszténység ügyéhez egyetlen szomszédos uralkodó sem nyújt nekünk segítsé-

ad quorum id officium maxime pertineret, immo potius impedimenta inferri; tum vero, ut cognoscat, si quid pro illatis iniuriis actum senserit, non a nobis et nostris, sed a prefato imperatore ac suis causam et initium rei processisse. Nam quantum nobis placeat cum eo et ceteris fidelibus dissidere, satis etiam illo tempore declarasse videmur, cum in terris et prope in oculis memorati cesaris tunc emuli nostri victorem exercitum habentes, eundem ad unam commendationem legati apostolici revocavimus, prout ex ipso reverendissimo domino sancti Angeli beatitudo vestra potest lucidius sciscitari.

Nunc etiam, si quid aut interim, aut postea pro regni nostri defensione necessario tentabimus, id certe inviti et lesi faciemus, ipsam sanctitatem vestram presentibus litteris tempestive contestati. Quam etc.

A levél élén: Ex parte domini regis ad papam.

1465. október első napjaiban (MKL I 82) Carvajal bíborosnak

Hec que modo scribimus, ipsimet scimus non esse ea que hoc tempore a nobis expectantur. Sed certe si ad presentem rem non ita multum pertinent, ad futuram fortassis pertinebunt.

Conquerimur reverendissime paternitati vestre, tanquam patrono speciali, quod nobis ingenti labore et impensa personaliter in facto fidei occupatis, nedum subsidia conferunt vicini principes, sed magis inferunt impedimenta; hi presertim a quibus minime deceret et expectaremus.

Nam his diebus serenissimus Romanorum imperator multa in confinibus hostilia per suos homines egit. Nuper siquidem nonnulli ex suis quibusdam nostratibus partim captis, partim contra fidem publicam vulneratis, oppidum nostrum Soproniense aggressi, suburbium eiusdem seu burgum fedo incendio deleverunt, nulla neque nostra neque nostrorum culpa lacesciti. Quantum enim nobis placeat cum fidelibus vicinis et presertim cum prefato imperatore armis contendere, satis evidens iudicium vel tunc prebuimus, cum ad unam

get, kiváltképp azok nem, akiknek leginkább kötelessége lenne ez – sőt, inkább még akadályt támasztanak; másrészt pedig, hogy tudja: ha arról értesülne, hogy az elkövetett jogtalanságok valami következménnyel járnának, a dolog oka és kezdete nem tőlünk és a mieinktől eredt, hanem a császártól és övéitől. Úgy tűnik ugyanis: azt, hogy mennyire kedvemre való vele és más keresztényekkel ellenségeskedni, eléggé kinyilvánítottuk, amikor az említett császár (akkor ellenlábasunk) területein és szinte szeme láttára győztes sereget vezetve, azt a pápai legátus egyetlen javaslatára visszahívtuk, amint ezt Szentségetek pontosabban is megtudakolhatja magától a főtisztelendő Carvajal bíborostól.

S még most is, ha szükségből akár nemsokára, akár a későbbiekben bármit megkísérlünk majd országunk védelmére, azt bizonyosan kelletlenül és csak sértésre válaszul tesszük, amint erről Szentségeteket jelen levéllel jó előre értesítjük. Akit stb.

A levél élén: A király úr részéről a pápához.

1465. október első napjaiban (MKL I 82) Carvajal bíborosnak

Magunk is tudjuk, hogy amiről most írunk, nem olyan, amit ezidejűleg tőlünk vártok. Ám ha a jelen helyzethez bizonyosan nincs is olyan sok köze, a jövőbenihez talán lesz.

Elpanaszoljuk főtisztelendő Atyaságotoknak mint különös pártfogónknak, hogy miközben mi roppant munkával és költség árán, személyesen vagyunk elfoglalva a hit ügyével, a szomszédos uralkodók nemhogy segítséget nyújtanának, de inkább akadályt támasztanak – kiváltképp azok, akiktől ez a legkevésbé volt illő és várható.

E napokban ugyanis a felséges római császár emberei által határainkon sok ellenséges tettet hajtott végre. A minap bizony övéi közül egyesek több emberünket részben elfogva, részben az állam által biztosított sértetlenség ellenére megsebesítve, megtámadták Sopron városunkat, annak alsó- avagy elővárosát gyalázatos gyűjtogatással pusztították el, noha sem a mi, sem a mieink vétke nem bősíthette fel erre őket. Annak ugyanis, hogy mennyire kedvünkre való

jussionem reverendissime paternitatis vestre, tunc apud nos legationis officio fungentis, exercitum nostrum e finibus et fere ab oculis memorati cesaris, emuli tum nostri, deduximus.

Si quid igitur ei contra pro regni nostri defensione et restaurandis damnis ac iniuriis illatis fuerit necessario tentatum, existimare poterit reverendissima paternitas vestra non nos nostrosve esse in crimine, sed eos a quibus causa et initium rei processit, et qui nos, nihil tale nec merentes nec metuentes, verum maioribus et sanctioribus negotiis toto animo intentos, non solum iniuste sed etiam impie lacessiverunt.

A levél élén: Ad dominum Sancti Angeli ex parte regis.

1465. október első napjaiban (MKL I 83) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Mutue amicitie nostre et sinceritas et firmitas ita postulat, ut qualiacunque et quantacunque sint que nobis in dies eveniunt, ea vobiscum imprimis communicemus.

Significamus igitur fraternitati vestre, quod serenissimus Romanorum imperator, contra officium suum et meritum nostrum, multa in confinibus regni quotidie agit hostilia. Novissime, nobis jam in procinctu existentibus, nonnulli ex suis, quibusdam nostratium partim captis, partim perfide consauciatis, oppidum nostrum Soproniense aggressi, suburbium eiusdem seu burgum fedo incendio devastarunt, nulla nostra neque nostrorum culpa lacessiti.

Equidem deum et homines testamur, minime placere nobis cum fidelibus vicinis et presertim cum prefato imperatore armis contendere; argumento est, quod cum olim in terris imo sub oculo ipsius cesaris, tunc emuli nostri exercitum habebamus, cum mox ad unam jussionem legati apostolici abinde deduximus, sed et postea quascunque nobis pacis condiciones tempus magis quam jus obtulit, easdem pro utilitate publica libenter amplexi sumus. Sed

keresztény szomszédainkkal, és kiváltképp a császárral fegyveresen összetűzni, már akkor is elég nyilvánvaló bizonyítékát adtuk, amikor főtisztelendő Atyaságotok – aki akkor legátusi tiszteletet töltött be nálunk – egyetlen parancsszavára visszavontuk seregünket a határról és szinte már az említett császár, akkori ellenlábásunk szeme előtt.

Ha tehát erre válaszul, országunk védelmében és a károkat illetve az okozott jogsérelmeket kiegyenlítendő, szükségessé lesz megkísérelni valamit, gondolhatja majd főtisztelendő Atyaságotok, hogy nem mi és a mieink a hibások, hanem azok, akiktől a dolog oka és kezdete eredt, és akik minket – bár semmi ilyesmit nem érdemeltünk és nem is gyanítottunk, hanem teljes figyelmünket nagyobb és szentebb ügyekre fordítottuk – nemcsak jogtalanul, hanem istentelenül támadtak meg.

A levél élén: Carvajal bíborosnak a király részéről.

1465. október első napjaiban (MKL I 83) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Kölcsönös barátságunk és az őszinteség és megbízhatóság úgy kívánja, hogy bármilyen és bármennyi dolog történik csak velünk a napok teltével, mindazt elsősorban veletek osszuk meg.

Jelezzük tehát Fivérségteknek, hogy a felséges római császár az ő kötelessége és a mi érdemeink ellenére országunk határain naponta sok ellenséges műveletet hajt végre. Legutóbb, mikor mi már útra készülődtünk, övéi közül egyesek több emberünket részben elfogva, részben hitszegően megsebesítve megtámadták Sopron városunkat, annak al- avagy elővárosát gyalázatos gyűjtogatással pusztítva el, noha sem a mi, sem a mieink vétke nem bősíthette fel erre őket.

Én pedig Istent és az embereket hívom tanúnak: bizony a legkevésbé sincs kedvemre keresztény szomszédaimmal, s kiváltképp a császárral fegyveresen összetűzni; bizonyíték erre, hogy amikor régebben már a császár (akkori ellenlábásunk) területén, sőt, szeme előtt volt seregünk, akkor is visszavontuk onnan azt a pápai legátus egyetlen parancsszavára – de utána is, bármilyen bé-

ut liberius et fortius rei christiane vacaremus, nunc quoque toto animo et universis facultatibus nihil aliud agimus, pretermisissisque omnibus aliis negotiis, personaliter in iis occupamur, que sedi apostolice et vestre fraternitati grata esse ac omnibus utilia fore speramus.

Non poterimus tamen fortassis vel interim vel postea nostrorum damna et iniurias silentio perpeti. Si quid ergo adversus prefatum imperatorem fuerit tentatum, ne nos existimet fraternitas vestra novo aliquo bello implicari velle, sed iudicet id esse non voluntariam offensionem sed necessariam detrimentorum recuperationem, culpamque in eum refundat, qui causam et initium prior introduxit.

A levél élen: Ex parte regis ad ducem Venetiarum.

1465. október első napjaiban (MKL I 84) **Guillaume d'Estouteville roueni bíboros-érseknek**

Quoniam in reverendissima paternitate vestra fiduciam collocaverimus singularem, ideo ea, que nobis et regno nostro in dies accidunt, qualiacumque, tandem sint, merito cum ipsa communicamus.

Proinde scire volumus reverendissimam paternitatem vestram, quod hoc tempore ingenti labore et impensa personaliter in facto fidei occupati nedum iuvamur a vicinis principibus, sed potius turbamur, ab iis presertim, a quibus minime id et nos et rem Christianam pati conveniret.

Nam his diebus serenissimus Romanorum imperator inter multa alia hostilia post captivitates et vulnera nostratium suburbium seu burgum oppidi nostri Soproniensis per suos homines igne combussit, nulla nostra neque nostrorum culpa lacessitus. Quantum enim nobis placeat cum fidelibus vicinis et potissimum cum ipso imperatore armis contendere, satis vel tunc declaravimus cum in terris, immo in oculis memorati Cesaris emuli tunc nostri copias habebamus easque abinde ad unam admonitionem legati apostolici mox deduximus, prout ipse reverendissimus dominus sancti Angeli et recte, ut

kefeltételeket hozott nekünk inkább a helyzet, mint a jog, azt a köz hasznára mindig szívesen elfogadtuk. Ám hogy szabadabban és hathatósabban álljunk a kereszténység ügyének rendelkezésére, most sem dolgozunk semmi másan egész szívünkkel és összes erőforrásunkkal, hanem minden egyéb ügyet félretéve azzal foglalkozunk személyesen, amiről reméljük, hogy az Apostoli Széknek és Fivérségteknek kedves, illetve mindenkinek hasznos lesz.

Mégsem tűrhetjük azonban csendben a mieink (talán azóta is és ezután megeső) kárát és jogsérelmeit; ha tehát valamit megkísérlünk az említett császár ellen, ne gondolja azt Fivérségtek, hogy mi akarnánk valamiféle új háborúskodásba bonyolódni, hanem úgy ítélje meg, hogy nem akaratunkból fakadó támadás ez, hanem káraink szükséges kiegyenlítése, s a vétkekéséget annak tulajdonítsa, aki előbb volt oka és kezdete ennek.

A levél élén: A király részéről a velencei dózsénak.

1465. október első napjaiban (MKL I 84)

Guillaume d'Estouteville roueni bíboros-érseknek

Mivel egyedülálló bizalmat helyeztünk főtisztelendő Atyaságotokba, ezért méltán osztjuk meg veletek mindazt, ami csak naponta megesik országunkban, legyen az akármilyen dolog is.

Ezért hát úgy akarjuk, hogy tudjon róla főtisztelendő Atyaságotok: miközben ezidejűleg roppant munkával és költséggel személyesen foglalkozunk a hit ügyével, a szomszédos uralkodók nemhogy segítenének, hanem inkább megzavarnak minket, kiváltképpen azok, akiktől a legkevésbé illene akár nekünk, akár a kereszténység ügyének ilyet elszenvednie.

Mert e napokban a felséges római császár sok egyéb ellenséges művelet között, miután a mieinket fogságba vetette és megsebesítette, emberei révén tüzzel felégette Sopron városunk alsó- avagy elővárosát, noha sem a mi, sem a mieink vétke erre nem bősíthette fel. Azt ugyanis, hogy mennyire kedvünkbe való keresztény szomszédainkkal, és kiváltképp magával a császárral fegyveresen összetűzni, már akkor is eléggé nyilvánvalóvá tettük, amikor az említett császár (akkori ellenlábásunk) területén, sőt, már az ő szeme előtt voltak csa-

arbitramur, meminit, et clarius testificare potest.

Nunc autem cum abunde nobis negotii cum Turcis sit, cum aliis prorsus quietem agere optavimus. Si quid tamen provocati et lesi necessario fecerimus, facile diiudicare poterit reverendissima paternitas vestra, non nos esse in crimine, sed eum, qui causam et initium dissensionis introduxit. Et hoc est, quod in presentiarum pro futuris contingentibus sedem apostolicam et utramque paternitatem cum reverendissimis collegis suis ignorare noluimus.

A levél élén: Domino G(uilelmo) episcopo Hostiensi cardinali Rotomagensi, ex parte domini regis.

1465. október közepe táján (MKL I 85)

III. Frigyes császárnak

Accepimus litteras vestre maiestatis, in quibus eadem excusat se et suos, accusat autem nostros de damnis et iniuriis illatis; sed et excusationum et accusationum rationes cuilibet rectius iudicanti videri possunt non satis efficaces.

Primum quidem comes Sigismundus clare testatur non sua culpa ceptum bellum. Qua in re paratus fuit stare et juris iudicio et arbitrio pacis. Repudiate sunt oblationes eius et expugnatum oppidum cum arce quod iusti pignoris titulo possidebat. Deinde si quid aut serenitas vestra aut vestrorum quicumque cum comite Sigismundo negotii habebat, cur alii subditi et cives nostri innocentes, utputa Psonienses et Sopronienses ac ceteri finium illorum accole plectuntur, quave de causa oppidum nostrum incenditur? Sed dicitur, quod burgenses incendio causam prebuerunt. Equidem nemo tam furiosus est, qui ipse domum suam cremet. Si autem vestri propter certas res depositas, ut asseritur, ignem iniecerunt; depositum flammis repetere que iusticia est? At pauce et viles domus conflagrarunt, gratia fortune et nostrorum diligentie, qui sollicite incendium extinxerunt. Illorum tamen qui huius rei auctores fuerunt, manifesta intentio fuit, scilicet ut non pauca et

pataink, s azokat onnan az apostoli nuncius egyetlen parancsszavára visszavontuk – amint erre maga a főtisztelendő Carvajal bíboros is, mint gondoljuk, jól emlékszik, illetve pontosabban is tanúskodhat róla.

Most pedig, amikor bőven van dolgunk a törökkel, azt kívántuk volna, hogy másoktól teljességgel nyugtunk legyen. Ha tehát mégis – provokálva és megsértve – szükségből tennénk valamit, könnyen megítheti majd főtisztelendő Atyaságotok, hogy nem mi vétettünk, hanem az, aki okát és kezdetét adta a vizzálynak. És ez volt az, ami felől (a jövőben megeshető dolgok miatt) jelen helyzetben nem akartuk tudatlanságban hagyni az Apostoli Széket és Atyaságotokat, illetve főtisztelendő bíborostársait.

A levél élén: Vilmos ostiai püspöknek és roueni bíborosnak a király úr részéről.

1465. október közepe táján (MKL I 85)

III. Frigyes császárnak

Megkaptuk Felsőgetek levelét, melyben magát és övéit mentegeti, viszont a mi-einket vádolja az okozott károk és jogsértések miatt; ám bárki, aki kicsit is helyesebben ítél, láthatja, hogy sem a mentségek, sem a vádak érvei nem állnak meg eléggé.

Először is: Zsigmond gróf³¹ egyértelműen tanúsítja, hogy nem az ő hibájából kezdődött a háborúskodás – ez ügyben kész volt törvényszék és békebírótság elé is állni. Felajánlásai visszautasításra kerültek, és a várral együtt elfoglalták a várost, melyet jogszerű zálog címén tartott birtokban.³² Azután, ha akár Felsőgeteknek, akár bármely embereteknek Zsigmond gróffal valami elintéznivalója lett volna, miért más alattvalókat és ártatlan polgárainkat, úgymint a pozsonyiakat és soproniakat, illetve e határvidékek lakosait éri csapás, és mi okból szabad felgyújtani városunkat? Ám azt mondják, hogy a külvárosiak adtak okot a gyűjtogatásra; annyira ugyan senki sem örült, hogy saját házát égesse fel! Ha pedig embereitek bizonyos letétbe helyezett javak miatt, mint ahogy állítják, vetettek csóvát: letétet tűzzel visszakövetelni miféle igazság? Ám kevés és értéktelen ház égett le, hála a szerencsének és a mieink ügyességének, akik

vilia, sed ut universa deflagrarent. Et certe talia maleficia non tam quantitate facti quam improbitate pensantur.

Negat se maiestas vestra nobis et regno nostro unquam nocuisse, aut nocere voluisse. Cur igitur professum hostem nostrum et regni nostri fovet et promovet? Immo cur potius subditos suos non coercet, ne res nostras, imo omnium christianorum intercipient, quemadmodum nuper fecit Sigismundus Eycinger? In qua re serenitas vestra se purgat, dicens illum et sibi bellum publice indixisse et propterea corrigi non posse. Nescimus si hec inclito Romanorum imperatori sufficiens sit allegatio?

Nos certe et nunc id operam damus ac ad nostrum officium omnino pertinere ducimus, ne quisquam intra fines nostros cuiquam etiam alieno impune sit iniurius. Omnino autem id nobis ingrattissimum est, quod cum maxime pro fide catholica laboramus, tum precipue a tergo lacessumur, et unde magis mereremur subsidia, patimur impedimenta; et adhuc nobis imputatur, quod pecuniam contra Thurcos impetratam adversus maiestatem vestram assignamus comiti Sigismundo, ad quem vel nulla vel minima pars huiuscemodi collecte pervenit.

Nos quidem adhuc in eadem mente sumus, videlicet ut et personam et facultates pro tuenda republica Christiana exponamus, dummodo alii sic nobiscum agant, ne quod pro ipsorum defensione libentius insumeremus, ad eorum offensionem necessitate impulsus convertamus. Datum.

A levél élén: Imperatori Romanorum a rege Hungarie.

1465. novemberben (MKL I 86)

II. Pál pápának

Beatissime pater et domine etc.

Id semper et utilius fore duxi, et tota mente intendi, ut obmissis particularibus expeditionibus, que magis nos, quam hostem fatigant, aliquando tandem collectis sufficientibus copiis, ipsa communis inimici viscera, Deo juvante,

villámgyorsan eloltották a tüzet. Mégis, e dolog előidézőinek világos szándéka az volt, hogy ne keveset és értéktelent, hanem hogy az összeset felégessék. És az biztos, hogy az ilyen gaztetteket nem azok mennyisége, hanem gonoszsága alapján ítélik meg.

Felségetek tagadja, hogy nekünk és országunknak valaha ártott vagy ártani akart volna. Akkor hát miért támogatja és segíti azt, aki elismerten ellenséges velünk és országunkkal szemben? Sőt, miért nem fékezi meg inkább alattvalóit, hogy ne ragadják el a mi, sőt inkább minden keresztény javait, amint tette azt a minap Sigmund Eitzinger?²³³ E dologban Felségetek mossa kezeit, mondván, hogy az neki magának is nyilvánosan hadat üzent, és emiatt nem fegyelmezheti. Nem tudjuk, vajon elegendő-e erre hivatkoznia a híres római császárnak?

Mi mindenesetre most is azon fáradozunk illetve azt gondoljuk feltétlen feladatunknak, hogy határainkon belül senki, idegenek se követhessenek el büntetlenül jogtalanságot. Az pedig teljességgel elfogadhatatlan számunkra, hogy amikor leginkább küzdünk a katolikus hit érdekében, éppen akkor támadnak hátba, és ahonnan inkább segítséget érdemelnénk, szenvedünk akadályoztatást. És még minket vádolnak meg azzal, hogy a török ellen kieszközölt pénzt Felséged ellen utaltuk ki Zsigmond grófnak; akihez az adománynak vagy semekkora, vagy jelentéktelen része jutott el.

A mi szándékunk viszont változatlanul ugyanaz, mégpedig hogy mind személyünket, mind eszközeinket a keresztény állam védelmezésére fordítsuk: csak aztán, ha mások így bánnak velünk, nehogy azt, amit szívesebben használnánk fel az ő védelmükre, a szükségtől kényszerítve ellenük fordítsuk. Kelt...
A levél élén: A római császárnak a magyar királytól.

1465. novemberben (MKL I 86)

II. Pál pápának

Szentséges Atya és uram, stb.

Mindig is azt véltem hasznosabbnak és arra törekedtem minden szándékkal, hogy felhagyva a részleges hadjáratokkal (melyek inkább minket fárasztanak, mint az ellenséget) végre-valahára elegendő seregeket gyűjtve, Is-

invadam, et cunctis semel viribus congressus, tam meipsum, quam ceteros Christianos ab hac quotidiana molestia liberem; pro qua re cum et antea sepius, et pridem per oratores meos instarem, ad proximum nativitatis dominice diem legitimis ex causis a sanctitate vestra certior eius rei dilata responsio est.

Igitur cum ego et nunc in eadem magis quam unquam sententia sim, misi ad vestram beatitudinem pro his potissimum rebus et aliis nonnullis hunc venerabilem Georgium prepositum ecclesie Quinqueecclesiensis, artium et decretorum doctorem, per me de omnibus opportunis plene informatum et convenienti facultate suffultum, supplicando vestre sanctitati quam devotissime, ut prefatum oratorem meum benigne exauditum tempestive, quantum res patitur, remittere dignetur ac ita huic tali et tante rei providere, quemadmodum ipsa negotiorum magnitudo requirit; quoniam quidquid hac vice sanctitas vestra fecerit, in eo et apostolice auctoritatis gloria, et catholice fidei status et omnium pene fidelium salus pendeat. Altissimus sanctitatem vestram etc.

A levél élen: Ad pontificem ut sibi viscera hostium expeditione generali invadere volenti, quantum tante rei magnitudo postulat, provideat.

1465. november (MKL I 87)

II. Pál pápának

Beatissime pater etc.

Cum reverendissimus in Christo pater, dominus Jeronimus archiepiscopus Cretensis, vestre sanctitatis apud nos legatus redire ad eiusdem conspectum multis et rationabilibus de causis ultro statuisset, ego pro mea parte huic proposito suo libenter annui, quia vehementer ad rem pertinere putabam, ut hoc tempore beatitudo vestra rerum, hominum et locorum conditiones, que modo hic sunt, ab homine fidedigno et potissimum ad hoc misso quam plenissime et verissime cognosceret, ac eisdem cognitis, quid facto opus esset, uberius et maturius provideret. Suscipiat igitur sanctitas vestra prefatum

ten segítségével közös ellenségünk szívét támadjam meg, és egyszerre minden erőnkkel egyesülve megszabadíthassam úgy magamat, mint a többi keresztényt ettől a mindennapos nyúgtól. Miután e dolog érdekében már ezelőtt is többször és jó ideje szószólóim által kérést fogalmaztam meg, Szentségektől érthető okokból karácsony másnapjára halasztotta a biztosabb választát e dolgra.

Így hát, mivel én e kérdésben most is, még inkább, mint valaha, ugyanazon a véleményen vagyok, elküldtem Szentségekhez (leginkább e dolgok és több egyéb miatt is) a tiszteletreméltó Györgyöt, a pécsi egyház prépostját, a szabad művészetek és az egyházjog doktorát, akit minden szükséges tekintetben teljeskörűen tájékoztattam és a megfelelő hatáskörrel felruháztam, a legnagyobb ragaszkodással kérve Szentségeket, hogy méltóztasson említett szószólómat kegyesen meghallgatva, amennyire a helyzet engedi, hamar visszaküldeni, illetve úgy gondoskodni e fontos és nagy ügyről, amint azt a dolog jelentősége megköveteli; hiszen ez alkalommal bármit tesz is Szentségeket, attól függ majd a pápai tekintély fénye, a katolikus hit helyzete és szinte az összes hívő üdvössége is. A magasságos Isten tartsa meg Szentségeket stb.

A levél élén: A pápához, hogy amennyire az ügy fontossága megköveteli, legyen segítségére abban a szándékában, hogy általános hadjárattal támadhassa meg az ellenség szívét.

1465. november (MKL I 87)

II. Pál pápának

Szentséges Atya! stb.

Amikor a Krisztusban főtisztelendő atya, Hieronymus krétai érsek, Szentségek itteni legátusa sok és érthető okból önként úgy határozott, hogy viszatér Szentségek színe elé, én a magam részéről szívesen rábólintottam ezen elhatározására, mivel úgy véltem, határozott érdekünk, hogy a jelen helyzetben Szentségek szavahihető és főként ezért kiküldött embertől, minél teljeskörűbben és pontosabban értesüljön a dolgok, emberek és helyek állapotáról, amint azok itt most vannak, illetve ezek ismeretében teljesebben és kellő időben gondoskodjon arról, amiről ténylegesen szükséges.

archiepiscopum solita sua benignitate, quem profecto non tam rogatus, quam ex spontaneo officio meo beatitudini vestre genibus studiosissime et affectuosissime commendo; quoniam talem se apud nos tam in publicis, quam in privatis negotiis exhibuit, ut omnium sententia suo et apostolice sedis honori cumulatissime fecerit satis; ac ut ommittamus plurimos et maximos eius labores, alias pro ecclesia Dei susceptos, vel due ipsius legationes in hoc regno; prudentissime et fructuosissime administrate nimirum, quavis eum dignitate dignissimum esse declarant.

Hec sanctitati vestre scribo, ut non tam suos sibi commendem, quam ut attester veritati. Nec dubito beatitudinem vestram pro sua justitia ullius merita sine remuneratione, nec labores sine mercede dimittere solere. Quod si et in Cretensi suo in presentiarum observaverit, non modo illius spei et meo desiderio indulgebit, sed et omnium bonorum animis ad bene merendum de sacrosancta sede apostolica et beatitudine vestra tali exemplo stimulum et calcar subiiciet. Quam omnipotens regimini ecclesie catholice diu servet incolumem et felicem.

A levél élén: Ad pontiticem Paulum secundum, in commendationem domini Jeronimi archiepiscopi Cretensis, legati apostolici munere apud regem functi nunc Romam redeuntis.

1465. november (MKL I 88)

II. Pál pápának

A pápa előzőleg Mátyáshoz intézett levele így kezdődik:

Littere, quas nuper accepimus, plurimam nobis admirationis causam prestitere, cum audiverimus serenitatem tuam, impulsu oratoris Veneti, ad eam superioribus diebus emissi, ad pacem cum perfidissimis Christi hostibus ineundam animum mentemque flexisse;

quod certe omnino credere non possumus, ut is qui in castris dominicis omnem transegit etatem, et quem, ob patris et propria in hostes fidei

Fogadja tehát Szentségeitek az említett érseket szokott jóindulatával; akit valójában nem annyira saját kérésére, mint inkább önként vállalt kötelességemnél fogva, nagy buzgalommal és ragaszkodással ajánlok Szentségeitek lábai elé, mivel nálunk úgy magán-, mint közügyekben olyannak mutatkozott, hogy mindenki véleménye szerint saját és az Apostoli Szék méltóságának is a legbősegesebben eleget tesz majd; hogy ne is említsük sok és fontos (egyébként Isten Egyházáért vállalt) munkáját: amilyen bölcsen és eredményesen intézte országunkban ellátott két követi megbízatását, az világossá tette, hogy milyen méltó ő bármely méltóságra.

Ezeket nem azért írom Szentségeiteknek, hogy a saját emberét ajánljam figyelmébe, hanem hogy az igazságról tanúskodjak. S kétségem sincs afelől, hogy igazságosságában Szentségeitek nem szokta senki érdemeit jutalom, sem fáradozásait díjazás nélkül hagyni. Ha e szokását most, krétai érseke esetében is megtartja, nemcsak az ő reményének és az én kívánságomnak tesz majd eleget, hanem e példával minden derék ember szívét arra ösztökéli és sarkallja, hogy érdemeket szerezzen a szentséges Apostoli Szék és Szentségeitek irányában. Akit a Mindenható őrizzen meg sokáig épségben és szerencsésen a Katolikus Egyház kormányzására.

A levél élén: II. Pál pápához Hieronymus krétai érsek ajánlása ügyében, aki a királynál a pápai követ tisztségét ellátva most visszatér Rómába.

1465. november (MKL I 88)

II. Pál pápának

A pápa előzőleg Mátyáshoz intézett levele így kezdődik:

Nemrég kézhez vett leveled nagy csodálkozásra adott okot, mivel úgy hallottuk, hogy Felsőged a pár nappal korábban küldött velencei szószóló hatására szívével és szándékával hajlott a Krisztus leghitszegőbb ellenségeivel való békekötésre.

Azt bizony egyáltalán nem tudjuk elhinni, hogy aki egész életét az Úr táborában töltötte, és akit Isten kegyelméből atyja és saját, a hit ellenségeivel

strenuissime gesta, usque ad regni fastigia divina clementia sublimaverit, in ipso pugne congressu Christi militiam detractet et deserat. Quis enim credat Mathiam, fortissimum Christi pugilem, ex patre progenitum qui totiens cum Turcis gloriosissime decertavit, proprie virtutis immemorem et domestice laudis nunc esse degenerem? Rursus quis existimet eum, qui in pueritia sevientium et congregantium arma non timuit, regium culmen adeptum, impetum hostium perhorrescere? Profecto, qui talia tue serenitati consulunt, divine vocationi tue, progenitori et sepius spectate virtuti irrogare videntur iniuriam.

Sed ut intelligat religiosus mentis tue affectus non solum illa, que regiam fortitudinem decent, sed ea quoque, que illi licere vel expedire putamus, nonnulla tue serenitati de re ipsa duximus perscribenda (...)

E levélre Mátyás következőképpen válaszolt:

Beatissime pater etc.

Expedito iam fere nuntio nostro, supervenerunt littere sanctitatis vestre, dehortantes me et inhibentes, ne cum Turcis pacem ferrem meam.

Fateor equidem non semel me, nec ab una tantum parte sollicitatum fuisse, uti ad eam rem animum inclinarem, sed profecto nulla oblatarum conditionum vel honestate, vel utilitate in hunc usque diem adduci potui, ut, quamvis magnis et diuturnis laboribus ac impensis pressus, bello concordiam anteferrem; non quia id privatim mihi et meis conducere haudquaquam arbitrarer, sed quia reipublice christiane periculosum fore videbam. Quod si etiam me ad pacem amplectendam aliqua vel ratio vel necessitas impulisset, non tam immemor officii mei sum, ut rem tantam inconsulta, aut saltem inscia sede apostolica transigerem.

Sed certe quis in ea re animus mihi semper fuerit, non tam verbis predicavi, quam rebus ostendi; nec debuit suspicioni locus esse in eum, quem abunde cottidiana sua opera excusant. Et nunc si sententia mea exquiritur, palam profiteor: bellum malle quam pacem. Multa me in hoc proposito continent, sed potissimum in vestra sanctitate collocata spes, quam cum mihi, quod absit, deficere intelligam, tunc demum de induciis et federibus cogitabo.

Itaque habet me sanctitas vestra cum capite et fortunis meis assiduum relique Christianitatis propugnatorum, nisi ab aliis destituar et solus sub intollerabili

szemben vitézül végrehajtott tettei emeltek az uralkodás magaslatára, éppen a csatasorban vonakodna Krisztus hadától és hagyná azt ott? Ki hinné ugyanis, hogy Mátyás, Krisztus legvitézebb bajvívója, aki a törökkel annyiszor diadalal megütköző atyától származik, saját vitézségét és a családi dicsőséget feledve most elfajzott volna? Szintúgy ki gondolná, hogy az, aki gyerekként nem félt a tomboló csaták fegyvereitől, az a királyi magaslatra jutva visszaborzad az ellenség rohamától? Valójában úgy tűnik, hogy akik ilyen tanácsokat adnak Felségednek, azok isteni elhívásod, atyád és gyakran megcsodált vitézséged ellen követnek el jogtalanságot.

Ám hogy hithez ragaszkodó elméd ne csak azt lássa át, hogy mi az, ami szerintünk illik egy király bátorságához, hanem azt is, mit szabad vagy hasznos tennie: úgy láttuk jónak, hogy e dologról írunk egyet s mást Felségednek...

E levélre Mátyás a következőképpen válaszolt:

Szentséges Atya! stb.

Mikor szinte már elindítottuk küldöttünket, érkezett meg Szentségetek levele, mely lebeszél és eltilt attól, hogy békét kössek a törökkel.

Bizony megvallom, nem egyszer és nem is csak egyfelől ért nyomás, hogy e dolog felé hajoljon szándékom; ám valójában mindmáig a felajánlott feltételek egyike sem vehetett rá akár méltányos volta, akár haszna révén, hogy (noha jelentős és huzamos fáradozások és költségek szorongatnak) a háború elé helyezzem a megegyezést. S nem azért, mintha úgy gondolnám, hogy személyesen nekem és enyéimnek semmiképp nem lehetne haszna belőle, hanem mert átlátam, hogy a kereszténységnek veszedelmes lenne. Ha pedig a béke elfogadására akár valami megfontolás, akár szükség rákényszerített volna, nem feledkeznék meg annyira kötelességemről, hogy egy ekkora dolgot az Apostoli Szék tanácsának kikérése nélkül, vagy a tudtán kívül intézzek.

Ám bizonyos, hogy ami szándékom nekem ez ügyben mindig is volt, azt nem annyira szóban prédikáltam, mint inkább tettekkel nyilvánítottam ki; s nem is lehetett helye gyanúnak azzal szemben, akít mindennapos cselekedetei bőven felmentenek. És most, ha kikérik véleményemet, nyíltan megvallom: inkább háborút akarok, mint békét. Sok minden van, ami megtart e szándékomban, ám legfőképp a Szentségetekbe helyezett reményem; ha azt látnám – ami

onere derelinquar; habet me perpetuum Turci hostem, si tam viribus meis, que certe illius potentie impares sunt, adiecerit paritatem; habet me primum inter omnes catholicos principes huic mandato suo parere cupientem, dummodo per ipsam non stet, quin parere valeam. Ad impossibile autem nemo tenetur, nemo cum manifesta sua pernicie cuiquam morem gerere obstrictus est.

In summa: si sanctitas vestra omnino ita vult, ne pacem cum fidei hostibus habeam, provideat, ut bellum sustinere possim. Datum etc.

A levél élén: Ad pontificem Paulum secundum, ne cum turcis pacem ferat, petentem sponsorie, se nunquam ad hoc induci posse licet sollicitatum, se bellum malle quam pacem, in sua sanctitate suam spem collocare et nisi derelictum de induciis non velle cogitare.

1465. november (MKL I 89)

Vitéz János esztergomi érseknek

Quid pro nunc responderimus regi Bohemie ex inclusis paternitas vestra intelliget. De reliquis mox cum eadem personaliter tractabimus. Nam exercitum jam per Savum traiecimus, et die crastina isti domini, qui illuc ituri sunt, a nobis separabuntur, nec nos diutius, presertim causis deficientibus, hic morabimur, sed recto itinere et quanto celerius poterimus, Budam ascendimus.

A levél élén: Ad archiepiscopum (ut patet) Strigoniensem de rege Bohemie.

távol legyen –, hogy ez megfogyatkozik, csak akkor fogok elgondolkodni fegyverszüneten, megállapodásokon.

Így hát Szentségeteké vagyok személyemben és erőforrásaimmal, mint a kereszténység többi részének állhatatos előharcosa – hacsak nem hagynak el a többiek és maradok egyedül, elviselhetetlen teher alatt. Szentségeteké vagyok a török örök ellenségeként, ha erőmhez, melyek amazéval bizonyosan fel nem érnek, hozzáteszi, ami még ahhoz kell; Szentségeteké vagyok, mint az összes katolikus uralkodó közül az első, aki engedelmeskedni vágyik e parancsának, csak aztán ne rajta álljon, hogy engedelmeskedni tudjak! Lehetetlenre ugyanis senki nem kötelezhető, senki nem szorítható rá, hogy nyilvánvaló veszte árán engedelmeskedjék bárkinek is.

Összegezve: ha Szentségetek mindenképpen úgy akarja, hogy ne kössek békét a hit ellenségeivel, gondoskodjék arról, hogy fenntarthassam a háborút! Kelt stb.

A levél élén: Válaszlevél II. Pál pápához, aki azt kéri, hogy ne ajánljon békét a töröknek; noha gondban van, erre azért sosem vehető rá; inkább akar háborút, mint békét; Őszentségébe helyezi reményét, és ha nem hagyják cserben, nem akar fegyverszüneten gondolkodni.

1465. november (MKL I 89) Vitéz János esztergomi érseknek

A csatoltakból megtudhatja Atyaságotok, mit válaszolunk a cseh királynak a jelen helyzetben. A többiről majd személyesen fogunk tárgyalni. Seregünkkel ugyanis már átkeltünk a Száván, és a holnapi napon azok az urak, akik oda mennek majd, elválnak tőlünk; mi sem időzünk itt tovább, kiváltképp hogy okunk sincs már rá, hanem egyenes úton és amilyen gyorsan csak tudunk, felmegyünk Budára.

A levél élén: A (mint az egyértelmű) esztergomi érseknek a cseh királyról.

1465. november (MKL I 90)

Podjebrád György cseh királynak

Binas simul vestre serenitatis litteras accepimus, in quarum unis scribit nobis eadem de his que nos per oratores vestros renunciaveramus et de missione domini archiepiscopi Strigoniensis; in alteris vero, post longam excusationem innocentie sue super his que in curia Romana contra se acta essent et agerentur, hortatur et rogat, quatenus et nos inter nonnullos alios principes apud summum pontificem pro causa et postulatione vestre serenitatis saltem litteris intercederemus.

Nos autem serenissime princeps non ignoramus, quanti res ista sit momenti, nec non que et quanta exinde ad utramque partem sequi possent. Quapropter cum ob mutuam benevolentiam nostram, tum ob desiderium pacis et concordie universalis non modo scribere ad sanctissimum dominum nostrum, verum etiam nuntium mittere specialem parati sumus, prout et brevi mitemus, nec quidquam in hoc negligemus, quod modo pie et honeste facere possimus.

Ad alia litterarum suarum contenta serenitati vestre tunc respondebimus, cum mox Deo juvante inter paucissimos dies Bude constituemur, et eandem de omnibus opportunis reddemus certiolem.

A levél élen: Ad Georgium Bohemie regem, ut apud pontificem pro illo intercedat rogantem responsorie, se non solum hoc libenti animo facturum, verum etiam specialem hac de causa nuntium, in signum sue erga illum benevolentie se Romam missurum.

1465 november 13. (DL 16276)

Követmegbízás Rozgonyi János és Vitovec János zagorjei gróf részére

Jobbra a felső margón: Commissio propria domini regis.

Nos Mathias, Dei gratia rex Hungarie Dalmatie Croatiae etc. significamus tenore presentium quibus expedit universis, quod nos de fide et fidelitate

1465. november (MKL I 90)
Podjebrád György cseh királynak

Egyszerre kaptuk meg Felségetek két levelét is, melyek egyikében ugyanazokat a dolgokat írja meg nekünk, amelyekről szószólótok révén már mi is tudósítást küldtünk, valamint ír az esztergomi érsek küldetéséről; a másikban pedig – ártatlansága hosszas mentegetése után azzal kapcsolatban, ami a római Kúrián ellene lezajlott és zajlik – buzdít és kér, hogy több más uralkodó között mi is legalább levélben járjunk közbe a pápánál Felségetek ügyében és követelésével kapcsolatban.

Mi pedig, felséges uralkodó, nagyon is tudatában vagyunk, milyen jelentős ez az ügy, valamint hogy milyen és mekkora következmények származhatnak ebből mindkét félre. Emiatt úgy kölcsönös jóindulatunk, mint a béke és általános egyetértés utáni vágyunk miatt készek vagyunk nemcsak írni szentséges urunknak, hanem külön követet is küldeni hozzá, amint rövidesen küldeni is fogunk, s nem mulasztunk el semmit ez ügyben, amit most jóindulattal és becsülettel megtenni tudunk.

A Felségeteknek levelébe foglalt egyebekre akkor fogunk válaszolni, amikor majd Isten segítségével pár napon belül Budán leszünk, és mindenről megfelelően tájékoztathatunk titeket.

A levél élén: Válaszlevél György cseh királyhoz, aki arra kéri, hogy járjon közbe érte a pápánál; ő ezt nemcsak hogy szívesen megteszi majd, hanem iránta való jóindulata jeleként még külön követet is küld ez ügyben Rómába.

1465 november 13. (DL 16276)
Követmegbízás Rozgonyi János és Vitovec János zagorjei gróf részére

Jobbra a felső margón: A király úr saját parancsa.

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya jelen levél szövegével értesítünk mindenkit, akit illet, hogy tekintettel

fidelium nostrorum magnificorum Johannis de Rozgon thavernicorum nostrorum magistri et alterius Johannis comitis Zagorie ac regnorum Sclavonie et Croatiae capitanei generalis, ad plenum confisi eisdem plenum mandatum nostrum et omnimodam facultatem dedimus et concessimus, damusque et concedimus per presentes cum illustri Stephano duce Sante Sabe nomine nostro conveniendi ac in rebus, in quibus a nobis informationes habent, tractandi, disponendi et concludendi, necnon omnia et singula ea faciendi, que nos ipsi faceremus, si huiusmodi rebus et tractatibus interessemus; etiam si talia forent, que mandatum exigent magis speciale, promittentes ea omnia, que domini Johannes de Rozgon et alter Johannes comes cum prefato Stephano duce in rebus premissis fecerint disposuerint et concluderint, rata et grata habere ac firme observare et facere observari harum literarum nostrarum vigore et testimonio mediante.

Datum in castris exercitus nostri prope vadum Gradisthye die dominico proximo post festum omnium sanctorum anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno octavo, coronationis vero secundo.

1465. november 24. (MKL I 91)
Giovanni Aymo velencei patrícíusnak

Magnifice nobis dilecte.

Zelus negotii communis et proxima post patriam erga nos fides, que utraque in re perspeximus, faciunt, ut sibi hunc venerabilem Georgium prepositum oratorem nostrum et demandata eidem quecumque negotia nostra specialiter commendemus, a quo cum omnia latius coram intellexeritis, solita tua prudentia simul et diligentia, ubi opus fuerit, non deeris.

Satisfacies in eo non modo nostre de te expectationi, sed et pietati ac officio in patriam, cum qua omnis fortuna nostra te auctore et sequestro coniuncta est. Datum in profesto beate Catherine virginis et martyris. Anno 1465.

híveink, a nagyságos Rozgonyi János tárnokmester és János zagoriai gróf, Szlavónia és Horvátország főkapitánya megbízhatóságára és hűségére, bennük teljességgel megbízva teljes felhatalmazást és mindennemű lehetőséget megadtunk és engedélyeztünk nekik, illetve adunk és engedélyezünk jelen levelünk által, hogy nevünkben találkozzanak a méltóságos Istvánnal, Szent Száva³⁴ hercegével, s ama dolgokban, melyekben őket tájékoztattuk, tárgyaljanak, rendelkezzenek és döntést hozzanak, megtéve az összes és minden egyes dolgot, melyet mi magunk tennénk, ha ez ügyben és tárgyalásokon jelen lennénk - még akkor is, ha olyanok merülnének fel, melyek külön parancsot kívánnának meg. Megígérjük jelen levelünk erejével és tanúsága révén, hogy mindazt, amit Rozgonyi János úr és a másik János gróf István herceggel e dolgokban végez, rendelkezik és határoz majd, érvényesnek és elfogadottnak tekintjük, illetve szilárdan betartjuk és betartatjuk.

Kelt hadseregünk táborában, Gradiskában, a Száva gázlójánál, a Minden-szentek ünnepe utáni vasárnapon, az Úr ezernégyszázhatvanötödik évében, uralkodásunk nyolcadik, koronázásunk második évében.

1465. november 24. (MKL I 91)

Giovanni Aymo velencei patrícusnak

Nagyságos és számunkra kedves stb.

A közös ügy iránti buzgalmad és a haza után rögtön irántunk való hűséged, melyet mindkét ügyben láttunk, tesz az, hogy különösen ajánljuk neked szószólónkat, a tiszteletreméltó György prépostot és minden rá bízott ügyünket; s mikor színed elé bocsátva általa mindenről bővebben értesültök majd, amint szükség lesz rá, tudom, hogy nem leszel híján szokott bölcsességednek és megfontoltságodnak.

Ezzel nemcsak a mi várakozásunknak teszel majd eleget, hanem a haza iránti szeretetnek és köteleességtudatnak is, ami révén minden boldogulásunk szerzője és zálogosa leszel. Kelt a Szent Katalin szűz és vértanú ünnepe előtti napon, 1465-ben.

A levél élen: Ad Joannem Emum militem nobilem Venetum, consiliarium suum (!) ut oratori suo Georgio preposito solita prudentia et diligentia assistat.

1465. november 24. (MKL I 92)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Illustrissime princeps etc.

Id semper et utilius fore duxi et tota mente intendi, ut omissis quotidianibus et particularibus expeditionibus que non minus nos ipsos quam hostem fatigant, aliquando tandem, collectis competentibus copiis extremam bello manum imponamus.

Quod quia propriis tantum viribus efficere non sufficimus, meminimus et sepe alias et pridem per oratores nostros super eo, tam apud sedem apostolicam quam apud fraternitatem vestram instituisse; sed ab utroque, legitimis ex causis, ad proximum nativitatis dominice diem dilata hec determinatio est. Nunc igitur, cum nos hodie in eadem magis quam unquam sententia simus, misimus ad sanctissimum dominum nostrum et prius ad amicitiam vestram, in qua precipue communis negotii potissimum ab initio fundamentum stetit, tam pro his rebus quam aliis nonnullis hunc venerabilem dominum Georgium prepositum etc., per nos de omnibus opportunis plene informatum et sufficienti facultate suffultum.

Hortamur itaque fraternitatem vestram, quatenus jam ita cogitet, ita de sequentis anni expeditione tempestive provideat, ut semel uterque nostrum assiduis istis laboribus et impensis, ac reliqui christiani continui metu et molestia tandem liberentur. Datum.

A levél élen: Ad ducem Venetum, ut de sequentis anni expeditione tempestive provideat, cum firme statuerit ex parte sua extremam bello manum imponere.

A levél élén: Giovanni Aymo velencei nemesúrhoz, tanácsosához, hogy szószólójának, György prépostnak szokott bölcsességével és lelkiismeretességével legyen segítségére.

1465. november 24. (MKL I 92)
Cristoforo Moro velencei dózsénak

Fényességes fejedelem stb.

Mindig is azt véltem hasznosabbnak és arra törekedtem minden szándékkal, hogy a mindennapos és részleges hadjáratokat elhagyva (melyek nem kevésbé fárasztanak minket, mint az ellenséget) végre-valahára elegendő seregeket gyűjtve egy végső hadjáratba fogjunk bele.

Mivel ezt saját erőnkől végrehajtani nem vagyunk elegendőek, emlékszünk, hogy ez ügyben máskor is sokszor, s korábban is kérést fogalmaztunk meg úgy az Apostoli Széknél, mint Fivérségteknél; ám mindkét helyről, alapos okkal, karácsony vasárnapja utánra halasztották e döntést. Most tehát, mivel mi ma is, inkább, mint valaha, ugyanezen a véleményen vagyunk, elküldtük szenteséges urunkhoz, és előtte Barátságotokhoz (akiben kezdettől fogva legfőképp nyugodott közös ügyünk fő alapja) úgy ez, mint más ügyekben is a tiszteletreméltó György prépost stb. urat, akit minden szükséges szempontból teljeskörűen tájékoztattunk és elegendő felhatalmazással ruháztunk fel.

Buzdítjuk hát Fivérségteket, hogy már úgy gondolkozzék, úgy gondoskodjék időben a következő évi hadjáratról, hogy végre egyszerre szabaduljunk meg mindketten a folytonos fáradozásoktól és költségektől, illetve a többi keresztény a folyamatos félelemtől és zaklatástól. Kelt...

A levél élén: A velencei dózséhoz, hogy időben gondoskodjék a következő évi hadjáratról, mivel szilárdan elhatározta, hogy a maga részéről végére jár a háborúnak.

1465. november 24. (MKL I 93)**Carvajal bíborosnak**

Reverendissime pater.

Misimus ad sanctissimum dominum nostrum pro publicis fidei catholice, quam etiam privatis quibusdam negotiis hunc venerabilem Georgium prepositum.

Cum autem jam nobis perspectissima sit reverendissime paternitatis vestre benevolentia in nos singularis et ferventissimus zelus domus Dei, prefatum oratorem nostrum et eius celerem ac votivam in omnibus expeditionem eidem reverendissime paternitati vestre spectatissime commendamus. Quod si unquam antea, nunc opus est ut reverendissimus sancti Angeli cardinalis sua sapientia et diligentia ostendat, quantus qualisque et Hungarorum et omnium christianorum sit patronus.

Cetera ipse orator noster explicabit, cui fidem adhibere dignetur reverendissima paternitas vestra, quam omnipotens diu servet incolumem ad vota. Datum 1465.

A levél élén: Ad quendam cardinalem, cui per oratorem suum detegenda negotia specialissime commendat.

1465. november 24. (MKL I 94)**Egy bíborosnak**

Confisi de prudentia et fide sepius jam experta venerabilis Georgii prepositi Quinqueecclesiensis etc., misimus eum ad sanctissimum dominum nostrum, cum plena informatione et facultate oratorem, non quidem statim reversurum, sed tamdiu ibi mansurum quoad usque per nos fuerit revocatus.

Cui etiam commisimus nonnulla reverendissime vestre paternitati referenda, et jussimus ut etiam in futurum ad eandem in omnibus recursum habeat specialem. Quapropter reverendissime paternitati vestre, in cuius singulari erga nos benevolentia fiduciam gerimus specialem, et dictum oratorem et negotia per ipsum tam nunc quam deinceps tractanda equali affectione commendamus, parati et nos ad vicissitudinem complacendi. Datum.

1465. november 24. (MKL I 93)**Carvajal bíborosnak**

Főtisztelendő atya!

Elküldtük szentséges urunkhoz a katolikus hit közös ügyében, illetve némely magánügyekben is a tiszteletreméltó György prépostot.

Mivel pedig számunkra már a legnyilvánvalóbban látható főtisztelendő atyaságotok irántunk való páratlan jóindulata és forró buzgalma Isten háza felé, a legnagyobb várakozásokkal ajánljuk főtisztelendő Atyaságotoknak említett szószólónkat, s hogy őt mindenben gyorsan és szándékának megfelelően lássa el. Mert ha valaha korábban, hát most szükséges, hogy a Santi Angeli főtisztelendő bíborosa bölcsességével és gondosságával megmutassa, mekkora és milyen védnöke mind a magyaroknak, mind az összes kereszténynek.

A többbit majd maga szószólónk fejt ki; méltóztasson hitelt adni neki főtisztelendő Atyaságotok – akit a Mindenható őrizzen meg épségben tervei megvalósítására. Kelt 1465-ben.

A levél élén: Egy bíboroshoz, akinek különösképp ajánlja a szószólója által fel-tárandó ügyeket.

1465. november 24. (MKL I 94)**Egy bíborosnak**

Megbizonyosodva a tiszteletreméltó György pécsi prépost bölcsességéről és már gyakran kipróbált hűségéről, elküldtük őt szentséges urunkhoz mint teljeskörűen tájékoztatott és meghatalmazott szószólónkat; s nem is hogy azonnal visszatérjen, hanem hogy addig maradjon ott, amíg csak vissza nem hívjuk.

Rábíztunk több, főtisztelendő Atyaságotoknak szóló jelentenivalót, és megparancsoltuk, hogy a jövőben is minden ügyben folyamodjon külön hozzátok. Emiatt mind említett szószólónkat, mind az (úgy most, mint ezentúl) megtárgyalandó ügyeit egyazon ragaszkodással ajánljuk főtisztelendő Atyaságotoknak, akinek páratlan jóindulata iránt különös bizalommal viseltetünk, készen állva magunk is a szívesség viszonzására. Kelt...

1465. december 2. (MKL I 95)

XI. Lajos francia királynak

Serenissimo principi domino Ludovico Dei gratia Francorum regi christianissimo, Mathias Dei gratia rex Hungarie etc. salutem et mutue dilectionis affectum.

Serenissime princeps, frater noster charissime.

Cum strenuus atque egregius Georgius eques, plurimas terras et nonnullorum principum curias obeundo, tandem ad curiam nostram devenisset, libenter eum vidimus et presentiam nostram admisimus, qui inter alia verba sua retulit nobis non parvum serenitatis vestre benevolentie atque amoris affectum erga nos et ad rem defensionis fidei contra Turcos. Quem quidem affectum non minus libenter audivimus, quam a serenitate vestra eum audire desiderassemus; nec quidquam ipse Georgius ad nos referre potuisset, quod nobis hac re gratius jucundiusque fuisset.

Unde ne prefatus Georgius vacuus litterarum nostrarum ad serenitatem vestram rediret, presentes quamvis breves, plenas tamen pari affectu ad eandem serenitatem vestram scribendas duximus, quibus velimus serenitatem vestram perspicere, non alium nos animum erga serenitatem vestram habere, nisi erga nos eiusdem intelleximus, nec unquam aliud optasse, quam si in aliquo complacere serenitati vestre, tanquam fidei nostre regi christianissimo potuissemus, ut ex eo intelligeret nos non minori benevolentia et amore serenitatem vestram prosequi, quam eandem erga nos habere perspeximus. Datum Bude, 2. die Decembris, anno 1465.

A levél élén: Ad regem Gallie Ludovicum XI., cui pro benevolentie affectu, per equitem Georgium nuntiato, eundem se habere in regem animum et amorem vicissim demonstrat.

1465. december 2. (MKL I 95)

XI. Lajos francia királynak

A felséges uralkodónak, Lajos úrnak, Isten kegyelméből a franciák legkeresztényebb királyának üdvözlét és a kölcsönös szeretetből fakadó ragaszkodását küldi Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország királya stb.

Felséges uralkodó, kedves Fivérünk!

Amikor a jeles és nemes György lovag igen sok földet és számos uralkodó udvarát felkeresve végül a mi udvarunkba érkezett, szívesen láttuk őt és színünk elé bocsátottuk. Egyéb szavai közt tolmácsolta nekünk Felségetek jóindulatának és szeretetének irántunk, illetve a hit törökkel szembeni védelme ügyéhez való nem csekély hajlandóságát. E hajlandóságáról bizony mi sem kevésbé szívesen hallottunk, mint amennyire Felségetektől hallani vágytuk azt – s maga György sem tudott jelenteni nekünk mást, ami számunkra e dolognál kedvesebb és örömtelibb lett volna.

Ezért, nehogy az említett György üres kézzel, levelünk nélkül térjen vissza Felségetekhez, úgy döntöttünk, megírjuk ezt a rövid, ám Felségetek iránt hasonló ragaszkodással teli levelet. Szeretnénk, ha ebből meglátná Felségetek, hogy nem más a mi Felségetek iránti érzületünk sem, mint amiről értesültünk irányunkban, és semmi egyéb óhajunk nem volt, mint hogy valamiben tetszésére lehessünk Felségeteknek mint hitünk legkeresztényebb királyának, hogy megértse ebből: mi nem kisebb jóindulattal és szeretettel vagyunk Felségetek iránt, mint amennyire látjuk, hogy ti vagytok irántunk. Kelt Budán, 1465 december 2. napján.

A levél élén: XI. Lajoshoz, Franciaország királyához; jóakaratóu készségességére, melyet György lovag közvetített, biztosítja őt, hogy viszont is ugyanolyan érzülettel és szeretettel van iránta.

1465. végén (MKL I 96)**II. Pál pápának**

Beatissime pater etc.

Sepius jam aures vestre sanctitatis precibus meis pulsavi ob promotionem reverendissimi domini archiepiscopi Colocensis; cum igitur preteritas instantias apud clementiam vestram sufficere arbitror, nunc tantum admoneo, ne importunior interpellatio diffidentiam pre se ferre videatur. Unum repetere non pretermittam, quod quanto cumulatus sanctitas vestra votis meis annuerit, tanto me et meos sedi apostolice reddet obligatiores, et devotionem nostram, quam communi jure ultro exhibemus, privatis adstricti beneficiis augere nitemur. Altissimus etc.

A levél élén: Ad pontificem Paulum secundum, cui archiepiscopum Colocensem iterato commendat.

1465 (MKL I 97)**II. Pál pápának**

Beatissime pater etc.

Quia fidelis noster magnificus Sigismundus de Frangapanibus Segnie comes, ecclesiam quandam katedralem nomine (Ottocensem) in terris suis erexit, desiderat eidem de idoneo pastore provideri.

Quamvis autem postulaverit quendam fratrem Blasium prefate ecclesie prefici, prout fuerat prefectus, tamen quoniam is Blasius, quod cum reverentia dictum vellemus, infamem vitam ducendo et varias in illis locis proditorias machinationes struendo ipse se inhabilem, et tam sancte dignitatis incapacem reddidit, et alia nonnulla scandala perpetrando, que usque ad aures nostras pervenerunt: ideo memoratus comes Sigismundus bene et sapienter in melius commutavit consilium, cupiens nunc loco illius ad dictam ecclesiam promoveri fratrem Anthonium ordinis minorum, sincere fidei et probitatis expertum. Quapropter et nos, quantum licet et possumus, sanctitati vestre supplicamus, quatinus in hac parte id facere dignetur, quod pro illa ecclesia melius videtur. Altissimus beatitudinem vestram etc.

1465. végén (MKL I 96)**II. Pál pápának**

Szentséges Atya! stb. Gyakorta ostromoltam már Szentségeitek füleit a főtisztelendő kalocsai érsek úr előléptetése miatt; mivel tehát úgy vélem, hogy a múltbéli kérelmek elegendőek Kegyelmességeiteknek, most csak emlékeztetek, nehogy alkalmatlankodó háborgatásommal a bizalmatlanság látszatát keltsem. Egy dolgot nem mulasztanék el megismételni: hogy amennyivel nagyvonalúban bölint rá majd Szentségeitek szándékomra, annál inkább az Apostoli Szék lekötelezettjeivé tesz engem és enyéimet, és elkötelezettségünket, melyet a közjogán magunktól is tanúsítunk, a magánemberként elnyert jótéteményektől lekötelezve igyekszünk majd tovább növelni. A magasságos stb.

A levél élén: II. Pál pápához; ismételten ajánlja neki a kalocsai érseket.

1465 (MKL I 97)**II. Pál pápának**

Szentséges Atya! stb.

Mivel hívünk, a nagyságos Frangepán Zsigmond, Zengg grófja saját területén székesegyházat emelt, név szerint az ottocsánit, szeretne annak megfelelő pásztoráról is gondoskodni.

Noha azt kérte, hogy egy bizonyos Balázs frátert állítsuk az említett egyház élére, mégis, mivel ez a Balázs – illő tisztelettel, de kimondanánk – becstelen életvitelével és azon a vidékeken áruló mesterkedéseket forralva maga tette alkalmatlanná és ily szent méltóság betöltésére képtelenné magát, és több egyéb botrányt keltett, melyek egészen a mi fülünkig is eljutottak: ezért az említett Zsigmond gróf helyesen és bölcsen helyesbítette tervét, azt kívánva most, hogy őhelyette az említett egyház élére a minorita Antal frátert léptessük elő, aki őszinte hitű és kipróbáltan becsületes.³⁵ Emiatt mi is, amennyire szabad és tudunk, könyörgünk Szentségeitekhez, hogy e téren méltóztasson megtenni azt, ami jobbnak tűnik az egyházmegye számára. A Magasságos tartsa meg Szentségeitek stb.

1465 (MKL I 98)**II. Pál pápának**

Beatissime pater etc.

Est quedam abbatia in diocesi Zagrabiensi nomine Topozka jam diu per manus laicorum possessa et vexata, prout et nunc a Martino de Frangapanibus comite Segnie occupata detentatur, quam et ipsam ex officio nostro vehementer cupimus aliquando tandem refici et reformari.

Cogitantibus autem nobis personam ad hoc idoneam, occurrit religiosus vir frater Eustacius ordinis predicatorum, morum honestate et vite probitate spectatus. Proinde sanctitati vestre supplicamus humiliter, quatinus huic tali viro de abbatia, imo potius de tali viro abbatie providere dignetur. Nam procul dubio speramus provisionem hanc magis ecclesie illi futuram quam persone. Altissimus etc.

A levél élén: Pape ex parte domini regis.

1465 (MKL I 99; DL 16290)**II. Pál pápának**

Vacavit jam pridem prioratus Aurane ordinis cruciferorum Rhodiensium, dignitas in hoc regno nostro haudquaquam contemnenda. Cum vero nuper regnum Bozne a Thurcis occupatum magnis nostris laboribus et impensis, Deo propitio, maxima ex parte recuperassemus, facile <intelligimus> non minore illud difficultate nobis retinendum esse quam est acquisitum. Quapropter constituimus fidelem nostrum magnificum Emericum de Zapolya nuper thesaurarium nostrum, partium illarum gubernatorem.

Verum cum nulla esset alia conservande illius provincie spes, modus ac via, superaddidimus ei omnes officiolatus nostros illic vicinos, unacum prioratu memorato; quem virum confidimus omnia sapienter et utiliter acturum, ac etiam prioratui prefato de homine interim idoneo provisurum.

Proinde sanctitatem vestram rogamus humiliter, quatenus super administratione dicti prioratus saltem usque ad octo vel decem annos cum

1465 (MKL I 98)**II. Pál pápának**

Szentséges Atya! stb. Van egy apátság a zágrábi egyházmegyében, a neve Topuszka; már régóta világiak kezén van, akik pusztítják, aminthogy most is Frangepán Márton zenggi gróf tartja elfoglalva. Hivatalunknál fogva erősen szeretnénk ezt is végre-valahára helyreállítani és újjáalakítani.

Mikor pedig ideillő személyen gondolkodtunk, a kipróbáltan jóerkölcsű és feddhetetlen életű Eustachius domonkosrendi fráter jutott eszünkbe. Ezért hát alázatosan könyörgünk Szentségetekhez, hogy méltóztasson egy ilyen férfiú számára az apátságról, sőt inkább az apátság számára egy ilyen férfiúról gondoskodni. Nincs bennünk ugyanis kétség afelől a reményünk felől, hogy e rendelkezés inkább az egyházzal, mint a személyről gondoskodik majd. A Magaságos stb.

A levél élén: A király úr részéről a pápának.

1465 (MKL I 99; DL 16290)**II. Pál pápának**

Már régebben megüresedett a rhodoszi keresztetek vránai perjelsége, Királyságunknak ez az egyáltalán nem megvetendő méltósága.

Miután pedig a minap a töröktől elfoglalt Boszniát nagy fáradságunk és költségeink árán, Isten segítségével legnagyobbreszt visszafoglaltuk, <könnyű belátnunk>, hogy nem kisebb bajjal kell majd megtartanunk, mint amivel megszereztük. Emiatt kineveztük hívünket, a nagyságos Szapolyai Imrét, korábbi kincstárnokunkat e részek kormányzójának.

Ám mivel nincs más remény, mód és út e tartomány megőrzésére, nekiadtuk még az összes, vele szomszédos uradalmunkat is, az említett perjelséggel együtt; bízunk abban, hogy e férfiú mindenben bölcsen és hasznosan jár majd el, és addig is gondoskodni fog alkalmas emberről az említett perjelség számára.

Ezért hát alázatosan kérjük Szentségeteket, hogy apostoli tekintélyével méltóztasson az említett perjelség igazgatását legalább nyolc vagy tíz évre Imre kor-

ipso Emerico gubernatore, auctoritate apostolica, gratiose dispensare dignetur; factura in eo rem nobis quidem pergratam non tamen privatim magis, quam publice fructuosam, immo plane necessariam, quia in presenti rerum statu nullo modo conterminis prenominati prioratus castris carere potest Bosne defensio. Altissimus etc.

A levél élén: Rex ad dominum apostolicum.

1465 (MKL I 100)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Illustrissime princeps.

Cum reverendus pater Johannes episcopus ecclesie Quinqueecclesiensis orator noster pro Nicolao Bani cive vestro Patavino, nunc ob fortuitum quoddam homicidium exulante, apud vos intercessisset, sine effectu quidem, sed cum spe optima discessit.

Fuisset sane et nobis gratissimum, si vestra fraternitas dicti oratoris nostri precibus statim annuisset. Sed et nunc rogamus diligentissime, ut vel nostre interpellationi res ista ulterius non denegetur, quoniam prefati Nicolai opera nobis et regno nostro certis in rebus in presentiarum pernecessaria est, quam is exhibere commodo non potest, nisi prius et patriam suam et gratiam vestram recuperaverit.

Faciet nobis in hoc vestra amicitia rem, super quam fortassis animo suo concipit, placentem, et nos sibi ultra publicum fedus etiam ad privata vicissim obsequia reddet obligatos. Datum.

A levél élén: Ad eundem, ut Nicolaum Bani civem Patavinum, ob furtivum homicidium exulantem in gratiam recipiat, cuius opera in certis rebus regi et regno summe necessaria esset.

mányzóra bízni; ezáltal bizony nekünk igen kedves, ám mégsem annyira személyes, mint inkább a köznek hasznos, sőt, feltétlen szükséges dolgot cselekszik majd, mivel a dolgok jelen állása szerint Bosznia védelme semmiképp sem nélkülözheti az előbb említett perjelség vele szomszédos várait. A Magasságos stb.

A levél élén: A király a pápa úrhoz.

1465 (MKL I 100)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Fényességes fejedelem!

Amikor a tisztelendő János atya, pécsi püspök és szószólónk közbenjárt nálatok Nicola Bani padovai polgárotokért, aki véletlen emberölés miatt van száműzetésben, eredménytelenül, ám a legjobb reményekkel távozott.

Persze nekünk is az lett volna a legkedvesebb, ha Fivérségtek azonnal rábólintott volna említett szószólónk kérésére; ám most is igen buzgón kérjük, hogy legalább a mi alkalmatlankodásunkra ne tagadjátok meg továbbra is e dolgot, mivel e Nicola ténykedése nekünk és országunknak bizonyos dolgokban jelenleg nélkülözhetetlen, s ezt megfelelően végezni nem tudja, csak ha előbb visszanyeri mind hazáját, mind a ti kegyeteket.

Oly dolgot tesz ezzel Barátságotok, amely talán már megfogalmazódott szívében, s mellyel minket a hivatalos szövetségen túl személyesen is vizsontszolgálatra kötelez majd. Kelt...

A levél élén: Szintén hozzá, hogy Nicola Bani padovai polgárt, aki leplezett (sic!) emberölésért száműzetésben van, fogadja vissza kegyébe; tevékenységére bizonyos dolgokban a királynak és az országnak nagy szüksége van.

1466. elején (MKL I 101)**II. Pál pápának**

Misi ad vestram sanctitatem hunc venerabilem dominum Georgium prepositum etc. vicecancellarium nostrum multis et arduis de rebus nunc opportunis per me sufficientius informatum, sed et omni facultate tractandi et concludendi quecunque negotia instructum, et ita misi, ut usque ad revocationem oratoris ibi officio fungatur; quem utpote bene cognitum beatitudini vestre pluribus verbis commendandum non existimo, nisi quod mihi charior est, quam antea, eo quod jam toties fidem eius et prudentiam sum expertus.

Proinde sanctitati vestre supplico, quatenus prefatum oratorem meum, quousque isthic manserit, solita sua clementia fovere, ac etiam in his, quae postea per me edoctus proposuerit, plenam ei credulitatem adhibere dignetur. Ea vero, que nunc relaturus accedit, non solum certa, sed etiam celeri indigent responsione, nec quicquam mihi gratius fuerit, quam maturas superinde beatitudinis vestre habere informationes. Quam altissimus etc.

A levél élén: Credentiales .... pro oratore suo Georgio preposito ad summum pontificem exarate.

1466. január 10. (MKL I 102)**II. Pál pápának**

Beatissime pater.

Ea, que opportuna erant super ecclesia Zagrabiensi, pridem scripsi, que licet iam tota unita et liberata sit, adhuc tamen infirma et debilis est, nec viribus propriis sese restaurare ac dignitatem suam tueri, onera vero supportare potest, imo nec poterit longo post tempore; sicut post magnam tempestatem etiam cessante vento non statim mare tranquillatur; et diuturno morbo afflicto eger, etiam cum surrexit, baculo indiget.

Quapropter sanctitati vestre devotissime supplico, ut adminiculo prefate ecclesie Zagrabiensi, diu et multum vexate, abbatiam Pechvaradiensem adiicere

1466. elején (MKL I 101)**II. Pál pápának**

Elküldtem Szentségeitekhez e tiszteletreméltó György prépost stb. urat, alkan-cellárunkat, akit elegendően tájékoztattunk sok és sürgető, most aktuális do-logról, ám bármely ügyek megtárgyalására és lezárására is felhatalmaztuk; és úgy küldtem el, hogy egészen visszahívásig ellássa ott a szószóló feladatát. Nem gondolom, hogy őt – minthogy Szentségeitek jól ismeri – bővebben kéne ajánla-nom, hacsak nem annyival, hogy számomra még kedvesebb, mint azelőtt, mivel már annyiszor megtapasztaltam hűségét és bölcsességét.

Ezért hát kérem Szentségeitek, hogy e szószólómat, amíg csak ott marad, szokott jóindulatával támogassa, és azokban a dolgokban is, melyekről később tájékoztatom, és úgy terjeszti majd elő, méltóztasson teljes mértékben hitelt adni neki. Mindazok azonban, amiket most előállva jelent majd, nemcsak biz-tos, hanem gyors választ is követelnek, s nem lenne semmi sem inkább ked-vemre való, mint ha időben tájékoztatást kapnék ezekről Szentségeitektől. Akit a Magasságos stb.

A levél élén: A pápának írt ajánlólevél ... szószólója, György prépost érdekében.

1466. január 10. (MKL I 102)**II. Pál pápának**

Szentséges Atya!

Mindazt, ami időszerű volt a zágrábi egyházzal kapcsolatban, korábban meg-írtam; noha ez már teljesen egyesült és felszabadult, azonban még nem szilárdult meg, és gyenge; saját erejéből így nem tudja helyreállítani magát és megőrizni méltóságát, sem terheit elhordozni, sőt, még hosszú idő múltán sem tudja majd – amint nagy vihar után, még ha a szél elállt is, nem nyugszik meg azonnal a tenger sem; és akit hosszú betegség sújtott, még ha fölkel is, mankóra van szüksége.

Emiatt a legnagyobb odaadással kérem Szentségeitek, hogy méltóztasson az említett, régóta és sokat gyötört zágrábi egyház megsegítésére hozzácsatolni

dignetur. Nam si ecclesia illa sola relinquetur, nedum ad servitia regni, sed nec ad reformationem quidem sui sufficiet.

Faciet in hoc beatitudinis vestre clementia rem non modo mihi gratissimam, verum etiam huic regno et per consequens rebus fidei perutilem, memorate vero ecclesie Zagrabiensi plurimum necessariam. Altissimus sanctitatem vestram etc. In Tholna, in festo Pauli eremite. 1466.

A levél élén: Regis ad pontificem ut ecclesie Zagrabiensi restaurate quidem adhuc tamen infirme, abbatiam Pechvaradiensem pro adminiculo adiicere dignetur.

1466. április 29. (MKL I 103)

II. Pál pápának

Beatissime pater, post humilem commendationem ad pedum oscula beatorum.

Variis modis et plurima cura conatus sum ecclesie Zagrabiensi consulere, quo diuturna calamitas eius ac simul viduitatis infelicitas congruo tandem remedio solaretur. Cuius statum superioribus predecessorum meorum temporibus nulla res magis confuderat, quam indiscreta quorundam ambitio, divisio animorum effectibus vel incitata, vel adiuta, que videlicet non sinebat recte, ut opus erat, dispicere, quid ecclesie commodum, quidve ex adverso hominum insolentia exigebat.

Mihi vero ab hoc aditu longe aliena intentio fuit, dum non in personarum solum acceptationem instantia mea abuti volui, sed ecclesie ipsius libertati et pariter tranquillitati regni mei provideri consultius putavi. Plures jam vias et modos apud sanctitatem vestram interposui, plurimamque operam addidi, ut juxta huiusmodi legitimam postulationem meam non persone cuipiam, sed ecclesie faveretur.

Sed cum antea cognovissem repulsam fuisse instantiam meam, et domini Demetrii potius, quam ecclesie causam promotam esse, cessi protinus apostolice auctoritati, et cum domino Demetrio in concordiam redii; ita ut et ego, quemadmodum necesse erat, manerem in sententia, et ipse dominus Demetrius decenti et congruo sibi statu non careret. Que omnia, ac simul cause

a pécsváradi apátságot. Ez az egyház ugyanis, ha magára marad, nemhogy az ország szolgálatára, de még saját újraépítésére sem lesz képes.

Szentségetek kegyessége ezzel nemcsak számomra igen kedves, hanem országomnak, s következésképp a hit ügyének igen hasznos, a zágrábi egyháznak pedig igencsak szükséges dolgot tesz majd. A magasságos Isten tartsa meg Szentségeteket stb. Tolnán, Remete Szent Pál ünnepén. 1466.

A levél élén: A király levele a pápához, hogy méltóztasson a helyreállított, ám még gyenge zágrábi egyházhhoz segítségül hozzácsatolni a pécsváradi apátságot.

1466. április 29. (MKL I 103)

II. Pál pápának

Szentséges Atya! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Sokféle módon és rengeteg gonddal próbáltam gondoskodni a zágrábi egyházzól, hogy annak elhúzódó válságát és szerencsétlen elárultságát végre megfelelő gyógyírral orvosoljam. Ennek helyzetét korábban, elődeim idejében egy dolog sem tette zavarosabbá, mint egyesek – széthúzó szándékaiktól fűtött vagy erősített – mértéktelen becsvágya, mely nem engedte, hogy mint kellett volna, világos legyen: mi az, amit az egyház java, s mi az, amit ellenkezőleg, az emberi gátlástalanság követelt ki.

Az én szándékom viszont teljesen idegen volt ettől a megközelítéstől, mivel kéresemmel nemcsak személyek elfogadását akartam elérni, hanem úgy véltem, hogy így bölcsebben viselem gondját az egyházmegye szabadságának, egyszersmind országom nyugalmanak. Több útját és módját felvettem már Szentségeteknél és rengeteget fáradoztam azon, hogy – e jogos kéresemnek megfelelően – ne valamely személynek kedvezzünk, hanem az egyháznak.

Ám amikor korábban értesültem arról, hogy kérelmemet visszautasította, és inkább Demeter, mint az egyházmegye ügye nyert támogatást, rögtön engedtem a pápai tekintélynek, és megegyezésre jutottam Demeterrel – úgy, hogy én is, amint az szükséges volt, megmaradtam véleményemen, és maga Demeter sem maradt híján az illő és megfelelő rangnak. Nem kétlem, hogy mindazt,

ac modi eorum, que acta sunt, ex litteris et oratore nostro beatitudini vestre jam patefacta et declarata esse non dubito.

Novissime autem me iterato audire contigit, quod post huiusmodi concordiam recte ac rationabiliter habitam, nonnullorum mercenaria lingua, novam quandam difficultatem inierit, conataque est tam ecclesie illius expugnare pacem, quam nostro honori detrudere. Qua in re dignum est benevolentie sanctitatis vestre, ut meliora de nobis estimet, ac certissime credat rectius me egisse in ipsius ecclesie causa, quam illos ex adverso locutos fuisse. Nihil enim perperam, nihil ecclesie adversum gessi, nulli denique rei magis studui, quam ut ita provideatur ecclesiis, quod mee simul securitatis ac subditorum meorum quietis ratio habeatur. Puto autem, quod et Deus ipse bone et recte intentioni mee faverit, dum inter tot difficultates novam opportunitatem novumque modum obtulit, quo et ecclesia ipsa libertatis sue, et ego voti mei compotes efficiamur.

Equidem vacavit his superioribus diebus ecclesia Jaurinensis, per obitum domini Augustini episcopi insignis viri. Ego mox cupiens benevolentie sanctitatis vestre, qua domino Demetrio afficitur, morem gerere, ac insuper ecclesie Zagrabiensis plenarie libertati, imo et utriusque, tam Demetrii quam ecclesie paci quietique consulere, ex deliberatione prelatorum et primorum consilii mei, ipsum dominum Demetrium ad dictam ecclesiam Jaurinensem in episcopum delegi et nominavi, arcesque et castella, oppida, predia, necnon possessiones omnes manibus suorum officialium eius nomine tenenda et assignari iussi, non dubitans quod in hac ecclesia ipse dominus Demetrius plus quietis et honoris, ego vero minus suspicionis de eo habituri simus.

Cum igitur nihil superesse videatur, quod circa provisiones dictarum ecclesiarum amplio rem difficultatem vel pariat, vel nutriat, supplico sanctitati vestre humiliter et cum omni diligentia, ut secundum priora scripta mea utrisque tam ecclesiis, quam personis sine dilatione provideat, dominum Demetrium Jaurinensi, dominum vero Osvaldum prius presentatum Zagrabiensi ecclesiis in pastores et episcopos preficiendo.

Postremo illud volo, non lateat sanctitatem vestram, quod cum cognovissem ipsi Osvaldo electo defectum etatis legitime posse obiectum iri, mandaveram advocari complures ex fratribus et consanguineis eius, qui et mensem et annum

amiket elvégeztünk, egyszersmind azok okát és módját leveleink és szószólónk már feltárták és kifejtették Szentségeiteknek.

Legutóbb azonban úgy esett, hogy ismét azt hallom: e helyes és észszerű megegyezés után néhány pletykaterjesztő bérenc új nehézséget támasztott, megpróbálva úgy az egyház békéjét megtörni, mint a mi méltóságunkon csorbát ejteni. E dologban az a méltó Szentségeitek jóindulatához, ha tart minket annyira, hogy jót feltételez rólunk, és a legnagyobb bizonyossággal elhiszi, hogy helyesebben jártam el én az egyház ügyében, mint ahogy az ellenlábasok megszólaltak abban. Semmi helytelent, semmi, az egyház kárára valót nem tettem ugyanis, és semmire nem törekedtem inkább, mint hogy úgy gondoskodjak az egyházakról, hogy egyaránt számot adhassak saját biztonságomról és alattvalóim nyugalmáról. Úgy vélem pedig, hogy maga az Isten is pártolta helyes szándékomat, mikor oly sok nehézség közepette új alkalmat s új módot nyújtott, miáltal az egyház szabadságát, mi pedig szándékunkat tarthatjuk fenn.

A kiváló férfiú, Ágoston halála révén megüresedett ugyanis e legutóbbi napokban a győri egyházmegye. Én pedig, kedvében óhajtván járni Szentségeitek jóindulatának, mellyel Demeter iránt viseltetik, ezenfelül a zágrábi egyház teljes szabadságának is: sőt, gondoskodni mindkettő, úgy Demeter, mint az egyház békéjéről és nyugalmáról, főpapjaim és főuraim döntéséből Demeter urat püspöknek delegáltam és jelöltem az említett győri egyházba, továbbá megparancsoltam, hogy minden várát és kastélyát, mezővárosát, prédiúmát valamint községét, melyeket az ő nevére kell írni, utalják jószágigazgatói kezére – nem kételkedve abban, hogy ebben az egyházmegyében Demeter úrnak több nyugta és tisztelete, nekem viszont felőle kevesebb gyanakodnivalóm lesz.

Mivel tehát úgy tűnik, semmi sincs már, ami az említett egyházmegyékről való intézkedésekkel kapcsolatban további nehézséget szülne avagy táplálna, kérem Szentségeiteket alázatosan és minden igyekezetemmel, hogy korábbi leveleim szerint halogatás nélkül gondoskodjon úgy az egyházakról, mint a személyekről, pásztorrá és püspökké emelve Demetert a győri, a korábban bemutatott Osvaldot pedig a zágrábi egyházban.

Végül azt akarom, ne legyen titok Szentségeitek előtt, hogy mivel tudomásomra jutott: jogszerű akadályként vetődhet fel a megválasztott Osvalddal szemben életkora, megparancsoltam, hogy idézzék meg több testvérét és roko-

nativitatis ipsius scire sese ac meminisse referebant. His unanimi consensu referentibus ita accepi, quod idem dominus electus post kalendas Julias proxime affuturas completis duodetriginta annis, mox vigesimum nonum etatis sue annum agere incipiet. Cum itaque et hec obiectio absoluta sit, ipse vero electus nobilitate et moribus inter primos, prudentia vero et peritia paucis sibi coetaneis secundus sit, et in omnibus alioquin regimini illius ecclesie idoneus; non video, quid rite obesse possit votis meis, quominus eorum compos effici merear.

Supplico tamen iterato beatitudini vestre, ut benevolentiam erga me, debitum vero suum erga ecclesiam illam ostendere et consummare non differat, neve patiatur longius distrahi expectationem meam et illius ecclesie pacem. Factura in his rem Deo gratam, mihi gratam (sic), ecclesie vero providentissimam provisionem.

Commendo me cum omni devotione sanctitati vestre, quam dominus feliciter conservare dignetur regimini ecclesie sue sancte. Datum Bude, penultima Aprilis 1466.

A levél élen: Ad pontificem Paulum secundum, pro confirmandis episcopis: Demetrio ex Zagrabiensi in Jaurinensem et Osvaldo in Zagrabiensem electis et nominatis. Apprehendit, quod major personae quam ecclesiarum ratio habeatur, in mercenarias lingvas invehitur, meliora de se estimari petit et Osvaldum summe commendat.

1466. május 14. (MKL I 104; DF 290288)
Ferdinánd nápolyi királynak

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatiae etc. serenissimo principi domino Ferdinando eadem gratia regi Apulie et Sicilie, fratri nostro salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps frater noster.

nát, akik úgy nyilatkoztak, hogy ismerik és fel tudják idézni születésének hónapját és évét. Egybehangzó nyilatkozatukból úgy értesültem, hogy a választott püspök, miután a most közelő július elseje után betölti huszonnyolcadik évét, huszonkilencedik életévébe lép majd. Mivel tehát ily módon ez az akadály is elhárult, a választott püspök pedig nemesség és erkölcsök terén az elsők között van, okosság és tapasztalat dolgában pedig kevés kortársa előzi meg, és egyébként is, mindenben alkalmas az egyházmegye igazgatására: nem látom, mi jogos akadálya lehetne szándékomnak, ami miatt érdemtelen lennék annak megvalósulására.

Ismételten kérem azért Szentségeketek, hogy ne késlekedjék kimutatni irántam való jóindulatát és leróni az egyházmegye felé való tartozását, s ne tűrje, hogy tovább húzódjon várakozásom és az egyházmegye békéje. E dologgal Istennek kedves, nekem kedves, az egyház számára pedig a lehető legelőrelátóbb intézkedést hoz majd.

Tisztelettel ajánlom magamat Szentségeiteknek, akit méltóztasson az Úr szerencsésen megőrizni Szentegyháza kormányzására! Kelt Budán, 1466 áprilisának utolsó előtti napján.

A levél élén: II. Pál pápához, hogy erősítse meg a választott és kijelölt püspököket: Demetert zágrábiból győrinek, és Osvaldot zágrábinak. Kitér arra, hogy többet számít a személy, mint az egyházmegye; kikel a pletykaterjesztő bérencék ellen, kéri, hogy becsülje őt többre, és erősen ajánlja Osvaldot.

1466. május 14. (MKL I 104; DF 290288) **Ferdinánd nápolyi királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük a felséges uralkodónak, Ferdinándnak, ugyanezen kegyelemből Apulia és Szicília királyának, fivérünknek.

Felséges uralkodó, fivérünk!

Relatum est nobis per fideles cives nostros Ragusinos, quod serenitas vestra semper, cum iidem ad regna et dominia sua aut misissent, aut aliqui ex eis venissent, nostri intuitu, cum benivolentia et favore suo eos tractasset, de qua eidem serenitati vestre plurimas grates dicimus. Et rogamus eandem serenitatem vestram diligenter, quatenus etiam deinceps, cum ipsi aut aliqui ex eis ad ipsa regna dominiaque sua, vel mercandarum, <vel> aliarum rerum gratia, miserint aut venerint eosdem et quemlibet eorum semper cum favore et benivolentia tractari ac ab omni molestia defendi facere velit.

Nos siquidem e converso parati sumus in similibus et etiam maioribus rebus eidem serenitati vestre complacere. Datum Bude, feria quarta proxima ante festum ascensionis domini, anno eiusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Serenissime principi domino Ferdinando Dei gratia regi Apulie et Sicilie fratri nostro.

1466. május 24. (MKL I 105; DL 45207)

Ferdinánd nápolyi királynak

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. Serenissimo principi domino Ferdinando eadem gratia regi Sicilie etc. fratri nostro, salutem et omnis boni incrementum.

Serenissime princeps, frater noster.

In regnum Bosne missuri sumus exercitum nostrum, et cum ipsum regnum nunc, propter incursus hostium, rei frumentarie patiatur penuriam, rogamus fraternitatem vestram, ut civibus et mercatoribus Ragusinis velit indulgere, quatenus ex Apulia, Abrucio et Calabria in dictum regnum, pro usu exercitus nostri, habita consveta solutione, copiam frumenti possint advehere.

Nos e converso fraternitati vestre in similibus complacere parati sumus. Datum Bude, sabbato proximo ante festum pentecostes, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

Azt jelentették nekünk híveink, Raguza polgárai, hogy Felsőgetek mindig, amikor ők országába és tartományaiba akár küldtek valakit, akár maguk mentek oda, reánk való tekintettel jóindulattal és szívélyesen bánt velük – amiért hálás köszönetet mondunk Felsőgeteknek. És kérjük ugyancsak Felsőgeteket erősen, hogy ettől fogva is, amikor ők vagy közülük valakik országába vagy tartományaiba küldenek vagy mennek kereskedés <vagy> egyéb ügyek céljából, szíveskedjék velük és bármelyikükkel mindig szívélyesen és jóindulattal bánni, s őket minden zaklatástól megvédeni.

Mi pedig viszonzásképp készek vagyunk hasonló és <még> nagyobb dolgokban Felsőgetek kedvére tenni. Kelt Budán, az Úr mennybemenetelének ünnepe előtti szerdán, az Ő ezernégyszázhatvanhatodik évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A felséges uralkodónak, Ferdinándnak, Isten kegyelméből Apulia és Szicília királyának, fivérünknek.

1466. május 24. (MKL I 105; DL 45207)

Ferdinánd nápolyi királynak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözlötünket és minden jókívánságunkat küldjük a felséges uralkodónak, Ferdinándnak, ugyanezen kegyelemből Apulia és Szicília királyának, fivérünknek.

Felsőges uralkodó, Fivérünk!

Boszniába készülünk küldeni seregünket, s mivel ezt az országot most az ellenség betörései miatt gabonánség sújtja, arra kérjük Fivérségteket, szíveskedjék kedvezni a raguzai polgároknak és kereskedőknek, hogy a szokott illeték megfizetése mellett seregünk használatára Apuliából, Abruzzóból és Calabriából kellő bőségben szállíthassanak gabonát e királyságba.

Viszonzásképp mi is készek vagyunk hasonló ügyekben Fivérségtek kedvére tenni. Kelt Budán, a pünkösdi ünnepe előtti szombaton, az Úr ezernégyszázhatvanhatodik évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Serenissimo principi domino Ferdinando Dei gratia regi Sicilie etc. fratri nostro.

1466. augusztus (MKL I 106)

Benedetto de Corcullis nápolyi követnek

Mathias Dei gratia rex Ungarorum etc. Benedicto de Corcullis militi, consiliario et oratori serenissimi regis Ferdinandi salutem.

Sepius te nobis scripsisse significas; sed ex hoc ipso colligere potes, nullas ante hec tuas ad nos pervenisse, quod responsum non habuisti; nam si pervenissent, non fuisset benignitatis nostre tibi non rescribere.

Nunc autem ea, que tam de magnanimo proposito, quam de amplissimis facultatibus incliti regis tui predicas, valde nobis placent, ac multo magis placebunt, si quem ad effectum perducentur. Est ille quidem, ut accepimus, etate integer, animo sublimis, rei militaris peritus, regno potens, hosti publico propinquus; que omnia spem de eo non mediocrem pollicentur.

Nos vero vehementer letamur, quod qui hactenus fere soli sustinuimus impetus ferocissimi et potentissimi inimici, talem jam belli socium habituri sumus, qui si modo ea fecerit, que tu affirmas, non modo adiuvabit nos, diuturnis jam laboribus fatigatos, verum etiam toto onere facile relevabit. Quapropter te hortamur, ut pro tua prudentia maiestati sue consulas, quatenus tam preclaram et gloriosam intentionem mature in actum deducat; quia et nostro et omnium iudicio periculosissima christiane reipublice vulnera tempestivam flagitant medicinam.

A levél élen: Ad Benedictum de Corcullis, militem, consiliarium et oratorem regis Sicilie Ferdinandum, sibi summe placere (ironice dicta videntur) que de magnanimo proposito et facultatibus sui regis depredicat, dummodo effectus tanta dicta sequatur, quod ut sua prudentia efficiat se hortari.

A király úr parancsára.

Külcím: A felséges Ferdinánd fejedelemnek, Isten kegyelméből Szicília királyának stb., fivérünknek.

1466. augusztus (MKL I 106)

Benedetto de Corcullis nápolyi követnek

Mátyás, Isten kegyelméből a magyarok királya stb. üdvözetét küldi Benedetto de Corcullis vitéznek, a felséges Ferdinánd király tanácsosának és szószólójának.

Arról értesítesz, hogy többször is írtál már nekünk; ám már abból is megérthetted: eddig egy leveled sem jutott el hozzánk, hogy választ nem kaptál. Ha ideért volna ugyanis valamelyik, nem fért volna össze irántad való jóindulatunkkal, hogy választ ne írjunk.

Most viszont nagyon is tetszik nekünk mindaz, amit úgy bátor szándékokról, mint dicső királyod számottevő erejéről jelzel – és még sokkal inkább tetszik majd, ha valami meg is valósul ebből. Amint halljuk ugyanis, tetterős korban van ő, szíve nemes, a hadviselésben tapasztalt, országa erős, közös ellenségünkhöz közel van otthona: mindezek nem csekély remény ígérését hordozzák felőle.

Mi pedig erősen örvendünk, hogy noha mindeddig szinte egyedül viseltük az ádáz és hatalmas ellenség rohamait, már olyan társat kapunk e háborúban, aki, ha csak annyit is megtesz, amit te állítasz róla, nemcsak hogy segítségünkre lesz, mikor már megfáradtunk a hosszas küzdelmekben, hanem könnyen az egész tehertől is mentesíthet majd. Emiatt buzdítunk téged: okos megfontolásod szerint tanácsolj felséges királyoddal, hogy oly ragyogó és dicső szándékát időben tette is váltsa; mert a kereszténység úgy szerintünk, mint mindenki más megítélése szerint is igen veszedelmes sebei mielőbbi orvoslást követelnek meg. *A levél élén:* Benedetto De Corcullis vitézhez, Ferdinánd, Szicília királya tanácsosának és szószólójának; nagyon is tetszik neki (úgy tűnik, ezt ironikusan mondja), amiket királyának bátor tervéről és erejéről állít, csak aztán tettek is kövessék a nagy szavakat; biztatja, hogy okosságának megfelelően tegyen is erről.

1466. augusztus (MKL I 107)**Egy bíborosnak**

Ea que nobis scripsit ex Dalmatia quidam orator domini regis Ferdinandi et que nos eidem oratori ad presens rescribenda putavimus, inclusa litterarum exemplaria reverendissime paternitati vestre satis declarabunt.

Utinam princeps ille ea omnia facere, si potest, velit, vel si vult ut possit. Nos quidem nihil invideremus, sed magis de tantorum laborum consorte letaremur. Ceterum quidquid orator iste suus ad nos scripserit, longe tamen diversi illic tractavit; nam veniens ad filios quondam ducis Stephani, presente ibidem et nostro quodam nuntio, inter cetera nomine domini sui dixit: Turcum affinitatem inire velle cum rege Ferdinando et Bosnam ei dotem polliceri, sed quia rex Ferdinandus nihil habet trans mare, unde Bosnam occupet et regat, petere ob hoc a filiis ducis castrum novum, ducalem videlicet ipsorum sedem, sub hypotheca quatuor suorum castrorum, in regno Neapolitano sitorum, et sub spe restitutionis, cum regnum Bosne possidebit. Hec egregius ille orator non clam sed palam, non privatim sed publice predicavit.

Que ideo volumus significare, ut reverendissima paternitas vestra diiudicet, quantum verba huius oratoris cum oblationibus domini sui conveniant; et utrum talia rebus christianis noceant vel prosint. Nobis certe, sive illa ostentatoria sive seria sint, non mediocriter obesse videntur; quoniam gentis illius suapte natura in fide animos a nobis alienant et avertunt, ac labores et sumptus nostros quos plurimos et maximos pro regionibus illis, que omni jure ad nos pertinent, vel recuperandis vel defendendis, et antea sustinuimus et nunc sustinemus, obliqua ludificatione frustrantur et perturbant.

A levél élén: Ad quendam cardinalem cuique Ferdinandi Sicilie regis orator sibi scripserit quidve ei responderit in exemplaribus transmittit, deinde quid dictus orator cum filiis Stephani despote egerit, et qualiter verba eiusdem ibi publice prolata cum oblationibus sui regis sibi factis minime conveniant, quantumque talia rebus christianis noceant, significat.

1466. augusztus (MKL I 107)**Egy bíborosnak**

Mindazt, amit Ferdinánd király egyik szószólója írt nekünk Dalmáciából, illetve, hogy mi mit gondoltunk válaszolni a jelen helyzetben e szószólónak, eléggé megvilágítja majd főtisztelendő Atyaságotoknak a levelek csatolt példánya.

Bárcsak mindezt, ha képes rá, meg is szeretné tenni a fejedelem, vagy: ha szeretné, képes is lenne rá! Mi ugyan semmiben nem lennénk irigyek rá, hanem inkább örülnénk, hogy ekkora vállalkozásokban társra leltünk. Egyébként akármit írt is e szószóló³⁶ nekünk, teljesen másról tárgyalt ott; a néhai Szytepan herceg³⁷ fiahoz érkezve ugyanis (a mi követünk jelenlétében) egyebek közt azt mondta ura nevében, hogy a török sógorságra akar lépni Ferdinánd királlyal, és Boszniát ígéri neki hozományként. Mivel azonban Ferdinánd királynak semmije sincs a tenger túlsópartján, ahonnan Boszniát elfoglalná és kormányozná, ezért a herceg fiaitól Cattarót, azok hercegi székhelyét kéri, négy, a Nápolyi Királyság területén levő várat adva érte zálogul, abban a reményben, hogy visszaadja, ha majd Bosznia birtokába kerül. E kiváló szószóló ezt nem is titokban, hanem nyíltan; nem magánemberként, hanem hivatalos minőségében adta elő.

Mindezeket azért akartuk jelezni, hogy főtisztelendő Atyaságotok megítélhesse, mennyire egyeznek meg e szószóló szavai urának felajánlásaival, s hogy vajon az ilyesmi árt-e, avagy használ a kereszténység ügyének. Nekünk bizony, akár csak a látszatnak szólt, akár komoly volt, nagyon is kártékonynak tűnik ez, mivel e népnek (a dolog természeténél fogva) szándékait elidegeníti és elfordítja a hozzánk való hűségétől, sőt, sunyin kijátszva hiúsítja és zavarja meg a fáradozásokat és költségeket, melyből rengeteget és roppant mértékűt fordítottunk már és fordítunk most is e vidékek (melyek minden jogon minket illetnek) akár visszaszerzésére, akár megvédésére.

A levél élén: Egy bíboroshoz, akinek elküldte egy-egy példányban, amit Ferdinánd, Szicília királya neki írt, és hogy mit válaszolt neki; majd pedig hogy az említett szószóló mit intézett Szytepan despota fiaival, és jelzi neki, hogy annak nyilvános szavai mennyire nem állnak összhangban a király felajánlásaival, s mily ártalmasak a kereszténység ügyének.

1466. őszén (MKL I 108)
Matthäus Sternbergnek

Informati sumus et jam dudum pro certo scimus, quomodo vos castrum vestrum Zwethlo hostibus nostris et regni nostri, qui fratres appellantur, tradidissetis, sub colore impignoracionis; cum tamen ipsi fratres propterea vobis nullam unquam pecuniam dederint, nec nunc dare possint; imo palam est quod et nunc in eodem castro castellanus vester principaliter gubernat, in quo etiam captivi nostri preter omnem justitiam conservantur.

Unde miramur, quod vos talia agere presumpseritis, contra jus et presertim contra illas confederationes et inscriptiones, quas nos cum regno Bohemie habere scitis. Propterea hortamur et requirimus vos, quatenus ipsos fratres, regni nostri et nostros hostes de prefato castro vestro Zwethlo excludere, nec ultra nobis et subditis nostris damna exinde inferre seu inferri facere, modum etiam tenere ut captivi nostri exinde liberentur, quamprimum debeatis; alioquin nos de remedio cogitabimus opportuno.

Bona insuper civium nostrorum Budensium et Pesthiensium, per vos, seu in terris vestris arestata, pacifice et sine damno statim remittatis; nam si aliter feceritis, commisimus capitaneo nostro de Szakolcza super vos ea per modos requirere congruentes.

A levél élen: Mathias rex ad Moravos quosdam nobiles, latrones Bohemos Hungariam infestantes ab iis foveri queritur, reddi preterea inique detenta Budensium et Pesthiensium bona postulat.

1466. október 27. (MKL I 109; DF 282621)
Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc., illustri principi Victorino, duci Münsterbergensi, comiti in Glacz et capitaneo generali <marchionatus> Moravie etc. fratri nostro dilecto, salutem et mutue dilectionis affectum.

1466. őszén (MKL I 108)
Matthäus Sternbergnek

Tájékoztattak minket és már régóta bizonyosan tudjuk, mi módon adtátok át, színleg zálogként, Světlov nevű várakat a mi és országunk ellenségeinek, akiket „testvéreként” emlegetnek. A „testvérek” azonban egyáltalán semmi pénzt nem adtak nektek ezért, s most sem tudnának adni – sőt, nyilvánvaló, hogy e várban (ahol, minden jogszerűséget mellőzve, a mi embereink közül is őriznek foglyokat) most is a ti várnagyotok a főparancsnok.

Ezért csodálkozunk, hogy ilyesmiket merészeltetek elkövetni a jog és kiváltképp azon szövetségek és szerződések ellen, melyekről tudjátok, hogy fennállnak köztünk és a Cseh Királyság között. Emiatt buzdítunk és felszólítunk titeket, hogy a „testvéreket”, a mi és országunk ellenségeit zárjátok ki Světlov várából, s kötelességetek szerint a továbbiakban innen nekünk és alattvalóinknak kárt ne okozzatok vagy okoztassatok, továbbá mielőbb gondoskodjatok arról, hogy foglyaink kiszabaduljanak onnan – máskülönben mi fogjuk kigondolni ennek alkalmas orvoslását.

Ezenfelül békésen és károkozás nélkül, azonnal adjátok vissza budai és pesti polgárainknak a ti földjeiteken levő javait, melyeket zároltatok; mert ha másképp tennétek, azt a parancsot adtuk szakolcai kapitányunknak, hogy a megfelelő módon kérje rajtatok ezt számon.

A levél élén: Mátyás király némely cseh nemeseknek; elpanaszolja, hogy támogatják a Magyarországot zaklató cseh rablókat, továbbá követeli, hogy adják vissza a budai és pesti polgárok jogtalanul visszatartott javait.

1466. október 27. (MKL I 109; DF 282621)
Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek³⁸

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözlétét és kölcsönös ragaszkodásának kifejezését küldi a méltóságos fejedelemnek, Viktorin münsterbergi hercegnek, Glatz grófjának és a morva <őrgrof-ság> főkapitányának, kedvelt fivérünknek stb.

Illustris princeps, frater noster <charissime et> dilecte.

Cum expectaremus solícite hiis diebus superioribus, quid responderetur nobis ad litteras et querelas, quas iam frequenter post sese misimus serenissimo domino regi Boemie, genitori vestro, et ad nonnulla etiam scripta, que ad fraternitatem vestram dedimus, allate sunt pridem nobis littere eiusdem domini regis et paulo posterius littere etiam vestre.

In quarum primis ipse dominus rex respondendo dicit sibi plurimum molesta esse multumque displicere hec mala, que nobis et regno nostro per subditos ipsius, presertim per Matheum de Sternberg, inferuntur. Ait etiam decretum esse, ut in conventu ad Brunnam indicto provideatur de modo et ordine, quo antedicti Mathei <Sternberg> et aliorum <ei> similium petulantia insolentiaque comprimi possit. Alie littere, que fraternitatis vestre erant, eandem fere sententiam loquebantur hoc solo addito, quod conventum illum, quem littere priores futurum nunciabant, hee littere vestre exprimebant factum.

Has igitur utrasque litteras cum legissemus, bonam quidem spem nobis oblatam intelleximus. Verum quid tandem in re actum sit, quorsumve illud decretum evaserit, ceterum quid in illo conventu Brunnensi dispositum fuerit, prorsus ignoramus, que tamen maxime audire et cognoscere hucusque optavimus et que adhuc citissime intelligere optamus.

Vellemus etiam nobis ad omnia, que scripsimus, apertius responderi, quoniam non de solo Matheo nostre et nostrorum querele sunt, sed de plurimis quoque aliis subditis ac familiaribus domini regis Boemie, qui sine omni justa et legitima causa incursant in regnum nostrum et omnia, que attingere possunt, igne, ferro, preda, cedibus miscent, immo, quod peioris exempli est, iam a perfidis Turcis paganis more usurpato homines rusticos, puellosque et puellas, uti nobis a certo relatum est, capiunt, vinciunt et in servitatem agunt, non parcentes ecclesiis Dei, non ordini, non sexui vel etati. Que quidem quantum convenient honori cristiano, quantum honori domini regis et omnium vestrum, quamque speciosum sit tam inferenti quam patienti, et vos ipse et omnes sane mentis facile iudicare possunt. Providendum est igitur contra tales omnium bonorum hostes, iniustos fidei, pudicitie, honoris omnisque juris divini et humani violatores, quod ut celerius

Méltóságos fejedelem, <szertetett és> kedves fivérünk!

Mikor a most elmúlt napokban nyugtalanul vártuk, milyen válasz jön levélünkre és panaszainkra, melyeket már sűrűn küldtünk apátoknak, Csehország felséges királyának, és arra a többire is, amiket Fivérségteknek írtunk: meghozták nekünk először a király úr levelét, és kevéssel utóbb a ti leveleteket is.

Ezek közül az elsőben a király úr válaszképp azt mondja, hogy igencsak terhes számára és nagyon is tetszése ellenére van a sok rossz, amit ellenünk és országunk ellen alattvalói, kiváltképp pedig Matthäus Sternberg elkövet. Azt is mondja: döntés született, hogy a Brünnbe meghirdetett gyűlésen gondoskodjanak annak rendjéről és módjáról, hogyan fojthatnák el az előbb említett Matthäus <Sternberg> és más, <hozzá> hasonlók gátlástalanságát és arcátlanságát. A másik levél, amely Fivérségteké volt, nagyjából ugyanezt a véleményt adta elő, azt az egyet téve hozzá, hogy a gyűlésről, melyről az előző levél küszöbön állóként adott hírt, ez a leveletek már lezajlottként beszélt.

Miután tehát mindkét levelet elolvastuk, láttuk, hogy akár jó reményre is lehet okunk; ám hogy végül mit végeztek ez ügyben, és merre fordult az a döntés, egyébként pedig mit határoztak e brünni gyűlésen, afelől teljes tudatlanságban vagyunk – noha már eddig is a leginkább ezeket szerettük volna hallani és meg tudni, és még mindig ezekről kívánnánk a leghamarabb értesülni.

Azt is szeretnénk, ha mindarra, amit írtunk, világosabb választ kapnánk, mivel nem egyedül Matthäus ellen vannak nekünk és a mieinknek panaszai, hanem a cseh király úr rengeteg más alattvalója és házanépe ellen is, akik minden jogos és jogszerű ok nélkül megmegettámadják Királyságunkat, és mindent, amit csak érhetnek, tűzzel-vassal, zsákmányolással-öldökléssel borítanak el, sőt, hogy még rosszabb példát hozzak, már a hitszegő pogány török szokásait ellesve – amint nekünk ezt bizonyossággal jelentették – parasztembereket, kisfiúkat-lányokat fognak el, kötöznek meg és hajtanak szolgaságba, nem kímélve Isten egyházait, sem rangot, sem nemet vagy kort. Hogy pedig mindez mennyire illik a keresztény méltósághoz, mennyire a király és mindannyiótok méltóságához, s mennyire válik dízére mind annak, aki elköveti, mind annak, aki elszenvedi: azt ép ésszel magatok is mind könnyen megítélhetitek. Intézkedni kell tehát a derék emberek ilyen ellenségeivel szemben, akik vétének a hit, a tisztesség, a méltóság ellen és megsértének minden isteni és emberi törvényt; s hogy ez mihamarabb

ex parte illa fiat, hortamur vos et monemus vigore federum initorum, que quidem federa prefatus dominus rex, genitor vester, etiam novissimis litteris suis inviolabiliter observare promisit.

Nos ex hac parte tot immanibus iniuriis lacessiti nihil omitteremus adiuvante Deo, quod ad reprimendum horum tam crudelium hostium vesanam rabiem facere opus erit; econtrario autem, si quid ex illa parte, quod ex federibus debetur, neglectum fuerit, Deum hominesque testabimur nos et desertos esse et iniuste lacessitos.

Super quibus omnibus expectamus a fraternitate vestra benivolum et amicitie federibusque debitum responsum. Datum Strigonii, in vigilia apostolorum Simonis et Iude, anno Domini Mo CCCCo LXVIo, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

1466. november 9. (MKL I 110; DF 282621)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc., illustri principi Victorino, duci Munsterbergensi, comiti in Glacz, capitaneo marchionatus Moravie etc. fratri nostro dilecto, salutem et bonam affectionem.

Illustris princeps.

Dum essemus in hoc itinere, quod ad partes superiores regni nostri agimus, perlate sunt ad nos hesternae die brevibus intervallis complures littere fraternitatis vestre ad dominum Strigoniensem et ad palatinum regni nostri, preterea ad nonnullos officiales nostros partium superiorum date et misse,

quas cum vidissemus, comperimus in unam coire sententiam, hanc videlicet, quod cum nos nuper scripsissemus serenissimo regi Boemie, genitori vestro, ut Matheus de Sternberg a <de>populatione regni Ungarie cohiberetur, ipseque dominus rex, ut verbis vestris utamur, habitis litteris nostris vos miserit in marchionatum Moravie, deditque in mandatis, ut ipse Matheus ad pacem tenendam et iustitiam suscipiendam atque faciendam induceretur, vos vero ex mandato vobis iniuncto atque ex debito officii vestri contra ipsum Matheum procedere voluissetis, sed per tractatus domini Olomucensis ac certorum

megtörténjen részetekről, megkötött szövetségeink erejénél fogva buzdítunk és figyelmeztetünk titeket. Márpedig az említett király úr, a ti apátok legutóbbi levelében is azt ígerte, hogy e szövetségeket sértetlenül betartja.

Mi pedig a magunk részéről e szörnyű jogtalanságoktól felbőszítve Isten segítségével semmit nem fogunk elmulasztani, ami szükséges lesz ily kegyetlen ellenségeink veszett örületének elfojtására; akkor viszont, ha a ti részetekről elmulasztjátok, amire szövetségünk kötelez, Istent és az embereket hívjuk majd tanúul, hogy cserben is hagyatok, jogtalan zaklatás is ért minket.

Mindezekről várjuk Fivérségtek jóindulatú és barátságunknak illetve szövetségünknek megfelelő válaszát. Kelt Esztergomban, Simon és Júdás apostolok ünnepének vigíliáján, az Úr 1466. évében, uralkodásunk kilencedik, megkoronázásunk harmadik évében.

1466. november 9. (MKL I 110; DF 282621³⁹)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvöletünket és jóindulatunkat küldjük a méltóságos fejedelemnek, Viktorin münsterbergi hercegnek, Glatz grófjának és a Morva Őrgrófság kapitányának, kedvelt fivérünknek, stb.

Nagyságos fejedelem!

Míg országunk felsőbb részeire tett utunkon voltunk, a tegnapi napon rövid időközökkel meghozták nekünk Fivérségtek több, az esztergomi érseknek és országunk nádorának, valamint a fenti részek több tisztviselőjének címzett és elküldött levelét.

Ezeket megnézve úgy találtuk, hogy egyezik véleményünk – az tudniillik, hogy amikor a minap megírtuk Csehország felséges királyának, a ti atyátoknak, hogy Matthäus Sternberget tiltsa el a Magyar Királyság dűlásától, s a király úr (hogy a ti szavaitokkal éljünk) levelünket véve titeket küldött el a Morva Őrgrófságba, s adta parancsba, hogy vegyétek rá Matthäust a béke megtartására, igazságtételre és annak elfogadására: ti pedig a kapott parancsnál és hivatali kötelességeteknél fogva el akartatok járni Matthäus ellen, ám az olmtüzi püspök

aliorum baronum dicti marchionatus ipse Matheus inductus sit ad certam dispositionem, quam significabatis in cedula unicuique litterarum vestrarum inserta contineri, rogabatisque prefatos dominos archiepiscopum et palatinum et alios supratactos, ut operam dare debeant efficacem, quo dispositio ipsa a regno Ungarie suscipiatur etc.

Nos itaque visis et intellectis omnibus illis litteris et cedulis vestris, quia diuturnum videri posset, vos a regno Ungarie, si per regnum membra eiusdem omnia intelligere voluistis, responsum expectare, credimus satis esse, si huiusmodi responsum a nobis oportune habebitis. Igitur in primis ubi dicitur nos super eo scripsisse domino regi Boemie, ut Matheus de Sternberg a populatione regni Ungarie cohiberetur, in hiis quidem verbis sententia litterarum nostrarum satis coartata est, nam licet hec quoque pars earum fuerit, ultra hanc tamen illud precipue quesivimus, ut federibus initis et obligationibus mutuis ex parte illa pro debito satis fieret.

Preterea ubi ulterius scribitur, quod dominus rex Boemie habitis litteris nostris vos ad Moraviam miserit, iusseritque ipsum Matheum ad pacem tenendam et iustitiam suscipiendam atque faciendam induci, voluissemus etiam in hac parte, quod secundum requisitionem nostram et debitum commune actum fuisset. Non erat opus hominem illum ad pacem tenendam et iustitiam vel suscipiendam vel faciendam inducere, cuius inveteratam audaciam frangere magis congruum erat quam lenire, et qui, ut pacem teneat, cogi solum potest, induci recte nunquam potest.

Quod autem ad dispositionem illam per medium domini Olomucensis et aliorum baronum factam attinet, credimus indubie omne id, quod per eos hac in re actum est bono animo bonaque intentione tanquam pacis publice et concordie mutue amatores tractatum esse. Verumtamen optassemus laborem ipsum alio expensum esse, unde videlicet aliquid certe et tute pacis sperari potuisset. Novimus ipsi jamdudum hominem, cum quo res acta est, et ita novimus, ut nunquam putemus cum eo fidam et tutam concordiam haberi posse, semper enim calumnie et factionis (magis) studiosus est quam equi et iusti; quotiens expulsus est ex Ungaria, quotiens profligatus, ipsemet magis novit et tamen ad huc attrita licet fronte subsultat et emendicari vult a se potius concordiam quam ultro suscipere. Preterea non videtur honori

és az említett őrgrófság egyéb főurainak tárgyalásai révén Matthäust bizonyos intézkedésre vették rá, amit külön lapon jeleztetek az egyes leveleitekben, illetve kértétek az említett érsek és nádor urakat és a már fent nevezetteket, hogy hatékonyan működjenek közre abban, hogy az intézkedést a Magyar Királyság is fogadja el.

Látva és megértve hát az összes levelet és feljegyzéseiteket: mivel hosszadalmasnak tűnne, hogy a Magyar Királyságtól – annak minden tagjától értesülést kívánva – vártok választ, úgy hi<tt>ük, elegendő, ha ezt a választ praktikus módon, tőlünk kapjátok meg. Így hát, elsősorban amikor azt állítjátok, hogy mi arról írtunk a cseh király úrnak, hogy Matthäus Sternberget tiltsa el a Magyar Királyság dulásától, bizony eléggé e szavakra szűkítitek le levelünk lényegét; pedig, noha ez is szerepel abban, ezen túl azonban kiváltképp azt kértük, hogy a maga részéről kötelessége szerint tegyen eleget szövetségünknek és kölcsönös kötelezettségeinknek.

Ezenkívül, amikor később azt olvassuk, hogy a cseh király levelünket megkapva Morvaországba küldött titeket, s megparancsolta, hogy vegyétek rá Matthäust a béke megtartására, igazságtételre és annak elfogadására: itt határozott akaratum lett volna az is, hogy kérésünknek és a közös kötelezettségnek megfelelően történjen minden. Nem arra volt szükség, hogy „rávegyétek” a béke megtartására és igazságtételre avagy annak elfogadására azt az embert, akinek megrögzött elbizakodottságát inkább megtörni kellett volna, semmint „csillapítani”, és akit a béke megtartására egyedül csak kényszeríteni lehet, „rávenni”, érdemben, sohasem lehet.

Ami pedig az olműtzi püspök és más főurak által elért intézkedést illeti, kétség nélkül hisszük, hogy mindazt, amit e dologban ők tettek, jó szívvvel és jó szándékkal, mint a közbékesség és a kölcsönös egyetértés barátai intézték; mégis az lett volna inkább a kívánságunk, hogy ezt a fáradozást másra fordítsák, mégpedig ahonnan a békére vonatkozólag valami bizonyosat és biztosat lehetett volna remélni. Magunk már régóta ismerjük ezt az embert, aki körül mindez zajlott; és úgy ismerjük, hogy sosem gondolnánk lehetségesnek a vele való megbízható és biztonságos megegyezést, mert mindig inkább bajkeverésre és pártütésre törekedett, mint a méltányosságra és igazságra. Hogy hányszor kergették már ki Magyarországról, hányszor szenvedett vereséget, ő maga job-

communi nostro et domini regis Bohemie et amicitie mutue conveniens esse, ut nos hoc tempore cum Matheo conferamur vel in compromissum trahamur, dum ipse prius hostis regno nostro factus est, quam veram causam hostilitatis vel iustitie sue, si quam habet actionem, nobis patefecisset aut nos, ut iustitia ei exhiberetur, requisisset, quin immo semper ante hostem eum sensimus quam actorem, semper prede priusquam iustitie aut iudicii sectatorem.

Unde si recte ac debito tempore requisiti fuisset ad suscipiendam dispositionem pretactam vel ei similem, nunquam recusassemus acquiescere iuste instantie, prout et nunc non recusamus facere, quod iuste debemus. At nunc preposterus ordo esset, si de hiis, que ante factum iudicari debuerunt, jam post factum cognoscatur, vel si audacie prius quam iustitie locus detur.

Quam ob rem requirimus et diligenter hortamur fraternitatem vestram vigore federis et obligationum initarum, ut converso superioris dispositionis ordine velit et curet ulcisci prius audaciam illam et presumptionem, que iudicium precessit et federa rupit, ita ut ostendatis ante vos vindicem rupte pacis esse quam reformatorem, et mox deinde in principali quorumcunque actione vel iudicium petere et habere vel compromissum volueritis, et in alterum et in utrumque consentiemus neutrumque recusabimus, aliter autem non satisfiet debito federis, nec concordie tenor suam vim ex parte illa habere posse videbitur.

Nos tamen ad omnia, que pacis sunt, tam servanda quam roboranda fraternitas vestra dispositos esse sciat, nec optamus cuique inferre iniuriam, sed, si cogemur, illatam propulsare. Datum in oppido Samarie, die dominico ante festum beati Martini confessoris, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

Ad mandatum domini regis.

ban tudja; és mégis, bár elgyötört arccal, mindig újra felpattan, és inkább azt akarja, hogy kikönyörögjék tőle a megegyezést, semmint önként elfogadná azt. Ezenkívül nem tűnik közmegebecsülésünkhöz és a cseh királlyal való kölcsönös barátságunkhoz illőnek, hogy ezidejűleg találkozzunk Matthäus-szal, vagy egyezkedésekbe bocsátkozzunk vele, miközben előbb lett országunk ellensége, mint hogy ellenségességének vagy vélt igazának okát feltárta volna előttünk, vagy kérte volna, hogy igazságot szolgáltatassanak neki; sőt, mindig előbb éreztük őt ellenségnek, mint felperesnek, mindig előbb kajtatott zsákmány, mint igazság vagy ítélet után.

Emiatt, ha tisztességesen és a kellő időben megkértek volna minket, hogy fogadjuk el az említett vagy ahhoz hasonló intézkedést, sosem vonakodtunk volna belenyugodni egy jogos kérdésbe – amint most sem vonakodunk megtenni azt, amivel a jog szerint tartozunk majd. Ám most fejtetőre állna a rend, ha azt, amiről már korábban ítéletet kellett volna hozni, már megtörténtként elismernénk, vagy ha előrébb helyeznénk az arcátlanságot, mint az igazságot.

Ezért hát a meglevő szövetség és kötelezettségek erejénél fogva felszólítjuk és erősen buzdítjuk Fivérségteket, hogy a fenti intézkedés sorrendjét megfordítva legyen szíves és először bosszulja meg az arcátlan elbizakodottságot, amely megelőzte ezt a döntést és megtörte szövetségünket, úgy, hogy előbb megmutassátok: inkább megbosszuljátok a szövetség megtörését, mint újraformálnátok azt. És majd ezután, ha bárki főbenjáró ügyében akartok majd akár ítéletet kérni és kapni, vagy megállapodásra jutni, fogunk csak beleegyezni úgy az egyik, mint a másik dologba, s nem vonakodunk egyiktől sem – másképpen bizony nem teljesül a szövetség követelménye, s nem fog úgy tűnni, hogy részekről érvényesül megállapodásunk tartalma.

Tudnia kell Fivérségteknek, hogy mi azért készségesek vagyunk mindenben, ami úgy a béke megőrzését, mint megerősítését szolgálja, s nem kívánunk senkinek jogsérelmet okozni; ám ha rákényszerülünk, el fogjuk háritani, amit ellenünk elkövettek. Kelt Somorja mezővárosban, a Szent Márton hitvalló ünnepe előtti vasárnapon, az Úr ezernégyszázhatvanhatodik évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

A király úr parancsára.

1466. november 18. (MKL I 111)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás király 1466. október 27-iki levelére (MKL I 109) Viktorin herceg a következő választ küldte:

Serenissimo principi et domino, domino Mathie, Ungarie, Dalmatie et Croatie etc. regi, domino gratiosissimo, servitium cum omni commendatione. Serenissime princeps.

Pridem nobis redдите sunt littere serenitatis vestre, continentes querelas graves contra Matheum de Sternberg et alios subditos regni Bohemie, qui damna et spolia ad regnum vestrum Ungarie inferre asseruntur,

quas quidem litteras ex eo, quod dura et aspera verba in se tenent, serenissimo domino nostro regi non erat nobis visum ostendere, cum nescius non sim serenitatem suam complacentiam in omni amicitia vestre maiestati semper exhibere paratam, et omnia, que idem Matheus cum ceteris molitur, sibi plurimum displicere. Optat etiam maiestas vestra, quid in conventu Brunnensi dispositum fuerit, eidem vestre significari maiestati. Non dubitamus, quid in eodem conventu tractatum quidve cum Matheo de Sternberg dispositum fuerit, vestre iam notum esse maiestati, nam domino archiepiscopo Strigoniensi dudum dispositionis cum ipso Matheo facte seriem scriptis nostris notificavimus, quod, speramus, eidem maiestati vestre gratum erit et acceptum, cum ex eo intelligi potest, quomodo ipsius domini nostri regis et nostra opera non deest circa huiusmodi res indignas compescendas. Velit etiam et serenitas vestra providere, ut damna non inferantur ad marchionatum Moravie et ad ducatus Slesie, ut Bielikonem facere referunt, sic ut vicissim omnia spolia prohibeantur.

Reliquum est, ut nos commendemus serenitati vestre, cui et regno eiusdem, quicquid obsequii unquam exhibere poterimus, semper nos offerimus paratissimum. Datum in Spilnberg etc. Victorinus, dux Munsterbergensis.

Viktorin herceg e levelére Mátyás 1466. november 18-i válasza (MKL I 111) így hangzik:

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. illustri principi Victorino, duci Munsterbergensi, comiti in Glacz et capitaneo marchionatus

1466. november 18. (MKL I 111)
Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás király 1466. október 27-iki levelére (MKL I 109) Viktorin herceg a következő választ küldte:

A felséges uralkodónak és úrnak, Mátyásnak, Magyarország, Dalmácia és Horvátország stb. királyának, kegyelmes úrnak ajánljuk szolgálatainkat.

Felséges fejedelem!

Megkaptuk korábban Felségetek levelét, mely súlyos panaszokat tartalmaz Matthäus Sternberg és más cseh alattvalók ellen, akik állítólag károkat okoztak és fosztogattak Magyarországotokon.

Bizony e levelet, mivel kemény és keserű szavakat tartalmaz, nem tűnt nekünk jónak, hogy megmutassuk felséges királyunknak – hiszen nagyon is tudjuk, őfelsége mennyire készen áll mindig minden baráti szívességre Felségetek iránt, és hogy mindaz, amit ez a Matthäus és a többiek mesterkednek, nagyon is tetszése ellenére való. Azt is óhajtja Felségetek, hogy értesítsük arról, mit rendeztek el a brünni gyűlésen. Nincs kétségünk, hogy már ismert Felségetek előtt, mit tárgyaltak meg azon a gyűlésen és mit rendelkeztek Matthäus Sternbergről; hiszen már régen, írásban jeleztük az esztergomi érsek úrnak a Matthäus-szal kapcsolatos intézkedés rendjét – ami, reméljük, kedve szerinti és elfogadható lesz Felségetek számára, mivel megérthető belőle, hogy király urunk és mi az ilyen méltatlanságok megfékezésén fáradozunk. Szíveskedjék Felségetek is gondoskodni róla, hogy ne okozzanak kárt a Morva Őrgrófságnak és a Sziléziai Hercegségnek, miként a beszámolók szerint azt Bielik teszi, – hogy így kölcsönösen megtiltsunk minden fosztogatást.

Hátravan még, hogy ajánljuk magunkat Felségeteknek, akinek és országának mindig a legkészségesebbnek mutatkozunk, bármilyen szolgálatot tehetünk majd. Kelt Spilnbergben stb. Viktorin münsterbergi herceg

Viktorin herceg e levelére Mátyás 1466. november 18-i válasza (MKL I 111) így hangzik:

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözetünket küldjük és kölcsönös jóindulatunk gyarapodását kívánjuk

Moravie etc. fratri nostro dilecto, salutem et mutue benivolentie incrementum.

Illustris princeps, frater carissime.

Posteaquam venimus in hunc locum, postridie reddite sunt nobis littere fraternitatis vestre, que se custodes benivolentie et affectionis mutue incidens (sic) esse palam ostendere videbantur. Referebant enim accepisse fraternitatem vestram litteras nostras, que continebant, ut verbis vestris utamur, querelas graves contra Matheum de Sternberg et alios subditos regni Boemie damna inferentes regno Ungarie, sed quia in eisdem litteris nostris verba quedam dura et aspera deprehendisset, maluit eas apud se contactas retinere quam serenissimo domino regi Bohemie legendas transmittere ea, ut putamus, ratione, ne forte ex verbis ipsis alicuius turbationis seminarium nasceretur, quod mutue benivolentie statum commovere posset.

Qua in re non possumus non commendare magnopere fraternitatis vestre affectionem erga nos rectam et vehementem, que, ut eo solidius mutua benivolentia hinc et inde perduret, omnia ex adverso occurrentia etiam non timenda pro nobis timuit. Verumtamen non oportebat fraternitatem vestram tantopere sollicitam esse, ut putaret litteras nostras inconsiderate scriptas aut ita asperas fuisse, ut contegi magis mererentur quam in lucem prodire. Nichil nos ibi scriptum recolimus, quod conservande benivolentie et pacis mutue gratia penitendum esset, nisi forte illud nociturum putaris, quod magis vere quam blande locuti sumus, quasi vero si pax turbari deberet, non potius factis quam verbis conturbari soleat.

Nos et nostri non solum dura et aspera, sed, quod amplius est, crudelia ac nepharia patimur, vos vero mitia verba et speciosa habere vultis. Nescimus certe, quo pacto dura et aspera facta aliter nisi asperis verbis exprimi possint, verba enim rebus accomodanda sunt. Si igitur cupit fraternitas vestra, ne dura loquamur, prohibere ex debito vestro, ne nobis dura inferantur, et qui pacis inite custos esse debebatis, nunc violate pacis vindex adsitis.

Reliquum autem est, quod fraternitas vestra considerare poterat, antequam ex verbis nostris moveretur. Et quidem nos in litteris nostris amice et fraterne ad amicum et fratrem locuti sumus aperte et recte, quemadmodum in animo et sensimus et iudicavimus. Non putavimus tanti esse simulationem, ut veritatem hoc tempore pretio superet. Poteramus forsitan et nos tegere iudicium animi

a méltóságos Viktorin münsterbergi hercegnek, Glatz grófjának és a Morva Őrgrófság kapitányának stb., kedvelt fivérünknek.

Felséges fejedelem, kedves fivérem!

Miután e helyre érkeztünk, másnap kaptuk meg Fivérségtek levelét, mely úgy tűnt, egyértelműen a jóindulat és kölcsönös ragaszkodás megőrzéséről tanúskodik. Arról számol be ugyanis, hogy Fivérségtek megkapta levelünket, mely – hogy a ti szavaitokkal éljek – súlyos panaszokat tartalmazott Matthäus Sternberg és más cseh alattvalók ellen, akik károkat okoznak Magyarországnak; ám mivel úgy találta, hogy e levélben egyes szavaink kemények és keserűek, inkább magánál tartva eltitkolta, semmint olvasásra továbbküldje Csehország felséges királyának – amint gondoljuk, abból a megfontolásból, nehogy esetleg e szavakból valami zavar magvetése támadjon, ami megingathatná a fennálló kölcsönös jóindulatot.

E dologban nem tudjuk nem a legnagyobbra tartani Fivérségtek irántunk való igaz és határozott ragaszkodását, amely – hogy kölcsönös jóindulatunk innen is, onnan is annál szilárdabban kitartson – miattunk mindentől fél, ami csak azzal ellentétesen felmerül: még attól is, mitől félni nem kell. Annyira azonban mégsem kellett volna nyugtalanzkodni Fivérségteknek, hogy azt gondolja, levelünket meggondolatlanul írtuk, vagy hogy olyan keserű volt, hogy inkább érdemelt rejtegetést, semmint napvilágra jusson. Semmi olyan, ott leírtra nem emlékszünk, amit meg kellene bánnunk a jóindulat megőrzése és a kölcsönös béke miatt, hacsak azt nem vélted ártalmasnak, hogy inkább igazat, mint hízelgőn beszéltünk; mintha – ha már meg kellett volna zavarni a békét – nem inkább a tettek, mint a szavak szokták volna elvégezni azt.

Mi és a mieink nemcsak kemény és keserves dolgokat, hanem (ami ennél több) kegyetlenségeket és szörnyűségeket szenvedünk el; ti viszont azt akarjátok, hogy szavaink lágyak és szépek legyenek. Azt bizony nem tudjuk, az elkövetett kemény és keserves dolgokat hogyan másképp lehet kifejezni, mint keserű szavakkal: a szavakat ugyanis a tényekhez kell igazítani. Ha tehát azt kívánja Fivérségtek, ne beszéljünk keményen, tiltsa meg kötelessége szerint, hogy kegyetlenségeket kövessenek el ellenünk, s ti, akiknek a létrejött béke őreinek kellett volna lennetek, most legyetek a megsértett béke megbosszulói.

Hátravan még, hogy Fivérségtek elgondolkodhatott volna, mielőtt megsértődik szavainktól. Levelünkben ugyanis mi barátsággal és testvérként, nyíl-

nostri simulatis et mitioribus verbis, sed abesse volumus hoc nephas ab amico pectore, quin immo occurrentia, ut opus erat, ita recte diximus. Nichilominus tamen inter hec gratias agimus habemusque benivolentiae vestre quod tantum sollicita fuit de nobis, ne offendamus in verbis; quia autem nos offendisse nescimus, liberam damus facultatem fraternitati vestre, ut et illas priores et has posteriores litteras nostras serenissimo domino regi, genitori vestro, et mittatis et ostendi iubeatis. Putamus enim hec omnia eum pro sua prudentia in meliorem partem et dexterius interpretaturum, in hiis quoque, que postulamus, tam vota nostra quam sua debita juxta vigorem pacti federis prosecuturum.

Scribit ulterius in litteris suis fraternitas vestra, quod ea, que in conventu Brunnensi acta sunt, jam pridem domino Strigoniensi per litteras vestras ac deinde per eum nobis patefacta esse. Fatemur quidem notam factam esse nobis dispositionem quandam, quam reverendus pater dominus Olomucensis et certi alia barones Moraviae cum Matheo de Sternberg tractaverant, verum quia dispositio ipsa nec honori nostro nec juri publico et neque tempori conveniens visa est, remisimus eam nunc ad auctores suos, posterius libenter suscepturi eandem, dum bono ordine ad id requisiti fuerimus. Nichil enim quod justum fuerit, subire recusabimus.

Expectamus autem juxta priorem requisitionem nostram, ut fraternitas vestra ex debito federis nunc nobis contra turbatores pacis potius adiutor sit quam mediator, quoniam aperte cognovimus, quod per mediatores quoscunque hostibus ipsis plus tribuitur animi quam adimitur.

Datum Posonii, octavo die festi beati Martini, anno Domini Mo CCCC^o LXVI°, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

tan és egyenesen szólunk barátunkhoz és testvérünkhöz, amint szívünkben is éreztünk és ítéltünk. Nem gondoltuk, hogy ér annyit az elleplezés, hogy ilyen időkben drágább legyen az igazságnál. Talán mi is elfedhettük volna szívünk ítéletét leplező és enyhébb szavakkal, ám azt akarjuk, hogy távol legyen baráti szívüinktől ez az istentelenség – sőt, ellenkezőleg: ami felmerült bennünk, azt mondtuk ki egyenesen, amint arra szükség volt. Nem kevésbé adunk és érzünk persze hálát mindeközben jóindulatotokért, hogy ennyire aggódott értünk, ne-hogy sértőek legyenek szavaink; mivel azonban nem tudunk róla, hogy így lett volna, szabad kezét adunk Fivérségteknek, hogy megparancsoljátok: mind korábbi, mind későbbi levelünket küldjék és mutassák meg atyátoknak, a felséges király úrnak. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy bölcsességének megfelelően jól és jót feltételezve értelmezi majd azokat, s mindabban, amit követelünk, szövetségi megállapodásunknak megfelelően eleget fog tenni úgy a mi kérésünknek, mint saját kötelességeinek.

Azt írja továbbá levelében Fivérségtek, hogy mindazt, amit a brünni gyűlésen végeztek, már korábban feltárta az esztergomi érseknek, majd pedig általa nekünk. Elismerjük ugyan, hogy értesültünk egy bizonyos rendelkezésről, melyet a tisztelendő olmützi püspök atya és Morvaország bizonyos főurai tárgyaltak meg Matthäus Sternberggel; mivel azonban ez a rendelkezés sem a mi méltóságunkhoz, sem a közjoghoz, sem a jelen helyzethez illőnek nem tűnt, visszaküldtük azt szerzőinek, hogy később majd szívesen fogadjuk, amint majd annak helyes sorrendje szerint megkérdezznek minket felőle. Semmi olyat ugyanis, ami jogos, nem vonakodunk felvállalni majd.

Azt pedig – előző kérésünk szerint – elvárjuk, hogy Fivérségtek szövetségünk kötelménél fogva most a zavarkeltők ellen inkább segítő, mint közvetítő legyen, mivel világosan megtapasztaltuk már, hogy bármely közvetítő több bátorságot ad az ellenségnek, mint amit elvesz.

Kelt Pozsonyban, Szent Márton ünnepének nyolcadán, az Úr 1466. évében, uralkodásunk kilencedik, megkoronázásunk harmadik évében.

1466. december 3. (MKL I 114)
Podjebrád György cseh királynak

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. serenissimo principi domino Georgio, eadem gratia regi Bohemie et marchioni Moravie etc. patri et fratri nostro carissimo, salutem et filialem affectum.

Serenissime princeps.

Cum accepissemus hesterna die litteras fraternitatis vestre et animadvertissemus rem, pro qua ad nos scribere dignum duxit, volebamus rescribere paucis verbis et ostendere breviter instantiam Stephani Eyczinger non tam opportune quam importune interpositam, ut gravem animum nostrum ab eo rogatu fraternitatis vestre amoveremus, atque consentiamus diiudicari, justene an perperam eidem succenseamus.

Verum quia scribit fraternitas vestra sese huius rei prius insciam fuisse, credimusque non importune futurum, si turbationis animi nostri, de qua ipse ex vemosa (sic) pectoris sui suspicatur, rationem reddamus: opus habuimus verbis paulo latioribus in ea ipsa re proloqui et exinde ad singulos articulos litterarum fraternitatis vestre respondere.

Et primo, ubi scribit fraternitas vestra significatum sibi esse a Stephano de Eyczing, famulo suo, quod nos eundem egro animo persequeremur, voluissemus hoc in loco, quod idem ipse, qui egritudinem animi nostri erga se assumptam expressit, causam etiam expressit (sic), sed recte actum esse videtur, si eam tacuit, ne forte excusationem magis quam causam pretendisset; nos vero causam ipsam, ut se habet, referemus.

Superiori anno, quo labores multos et vires ad propellendum mordaces Thurcorum insultus expendimus, dum inter alia penuriam magnam et indigentiam sagittarum, sed et omnis generis telorum habuissemus, rebus futuris opportune providere cupientes, miseramus unum ex officialibus nostris ad partes Alamanie, ut, ubicunque posset, sagittas et tela pretio compararet et comparatas ad nos solerti cura deduceret, quatinus eo citius defectum illum, quem arces et castella partium inferiorum, que Turcis conterminae et vicine sunt, in huius modi rebus patiebantur, restauraremus. Luit ipse famulus noster et adiit plurima loca principum, preterea nonnullas civitates et opida Austrie et

1466. december 3. (MKL I 114)
Podjebrád György cseh királynak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözetünket és fiúi ragaszkodásunkat küldjük a felséges fejedelemnek, György úrnak, ugyanezen kegyelemből Csehország királyának és morva ögrófnak stb., atyánknak és kedves fivérünknek.

Felséges fejedelem!

Mikor a tegnapi napon megkaptuk Fivérségtek levelét, és szembesültünk a dologgal, amiért érdemesnek tartotta írni nekünk, válaszolni akartunk pár szóval, és röviden megvilágítani Stephan Eitzinger nem annyira helyénvaló, mint inkább gátlástalan kérését, hogy Fivérségtek kérésére hagyjunk fel az iránta való nehezteléssel, és bizzuk ítéletekre, vajon jogosan, avagy alaptalanul lobbantunk haragra.

Ám mivel azt írja Fivérségtek, hogy korábban nem tudott e dologról, úgy hisszük, nem lesz alkalmatlan, ha számot adunk zaklatottságunkról, melyet ő szíve mélyén gyanít: szükségessé vált, hogy pár szónál kicsivel bővebben beszéljük el az ügyet, s emiatt pontról pontra válaszoljunk Fivérségtek levelére.

Éspedig először: amikor azt írja Fivérségtek, hogy szolgálja, Stephan Eitzinger jelezte, hogy nekikeseredve üldözzük őt – szerettük volna, hogyha már kifejtette, hogy megnehezteltünk rá, kifejtette volna ennek okát is. Ám úgy látszik, helyesen tette, ha elhallgatta azt, nehogy esetleg inkább mentegetőzését, mint az okot kelljen előadnia. Mi azonban beszámolunk az okról, úgy, amint az volt.

Az előző évben, melyben sok fáradozást és erőt fordítottunk a török mardosó támadásainak elhárítására, míg egyebek közt nagy ínségét és szükségét láttuk a nyilaknak, de mindenfajta hajítófegyvernek is, a jövőbeni helyzetekről megfelelően gondoskodni óhajtva elküldtük egyik tisztviselőnket német területre, hogy – ahol csak tud - vásároljon nyilakat és dárdákat, s amit beszerzett, féltő gonddal szállítsa haza, hogy annál gyorsabban pótoljuk a hiányt, melyet ilyesmikből a déli, törökkel határos és szomszédos vidékek várai és erődjei szenvedtek. Szolgánk el is végezte feladatát, és elment sok fejedelem székhelyére, azonkívül Ausztria és Bajorország több városába és mezővárosába; a hit

Bavarie, ubique propter fidei et rei, quam agebat, honorem benigne susceptus et benivole tractatus est, comparatisque, ut iussum fuerat, plusquam ducentis milibus telorum, ubique sicut in ingressu ita et in egressu favorem habuit: solus Stephanus Eyczi[n]ger, ac si fuisset a Turcis stipendio conductus, infidelibus magis quam fidelibus fauens, insiliit clam in naves et ductores ipsarum rerum, easque diripuit, abstulit et detinuit, prefatum etiam principalem famulum nostrum protinus coniecit in vincula.

Quod quidem facinus, si ab hoste cognito perpetratum fuisset, tollerabilius quodam modo videretur; sed lesi sumus ab eo homine, apud quem inimicitiarum causam ullam unquam ne suspicari quidem potuissemus, sed potius, quia quondam clarissimo genitori nostro cum Ulrico Eyczinger precipua amicitia fuerat, nos quoque eius secuti vestigia, omnes de illa domo magna benivolentia persecuti sumus; quod cum ita sit, equum erat, ut, si etiam aliquam rationem inimicitiarum habuisset, quam tamen re vera legitimam et sufficientem ad hanc usque diem nunquam cognovimus, nichilominus homo cristianus rebus fidei magis favere quam privatam passionem consecrari debuisset, quando quidem nunquam odio nostri tantum obesse potuit fidelibus, quantum hac in re infidelibus obsequio profuit. Monitus fuit sepenumero ipse Stephanus ex parte nostri et etiam per nonnullos prelatos et barones regni, ut tantum nefas, in quo non modo nos et regnum nostrum, sed rempublicam christianam offendit, satisfactione aboleret, ipse econtra, ut prius inhumane egit, ita semper inhumane respondit, defendere nephas potius quam abolere paratus. Si igitur Stephanus ipse suspicatus de gravedine animi nostri adversum se assumpta, id non ab re quidem sit, quoniam idem ipse et sibi suspicandi et nobis gerendi gravem animum causam dedit.

Quod autem scribit fraternitas vestra se huius rei nesciam fuisse, mirati certe sumus, quod facinus istud tam indignum, quod iam toti fere Alamanie alte et basse necnon partibus Italie immo ipsis hostibus frequenti rumore insonuit, ad vestre fraternitatis aures novissime pervenerit. Verum putamus et hoc ipsius Stephani ingenio actum esse, ut uti celaretur ab auribus serenitatis vestre vel coloribus adinventis tegeretur, quoniam si fraternitas vestra hanc rem, ut sese habuit, rectius cognovisset, credimus, quod auctori huius facinoris favorem omnem subtraxisse maluisset quam impendisset.

ügye és az intézett dolog miatt mindenhol szívesen fogadták és jóindulattal tárgyaltak vele. Beszerezve pedig, amint parancsba kapta, több mint kétszázezer dárdát, amint érkezőben, úgy távoztában is mindenhol jól bántak vele: egyedül Stephan Eitzinger volt az, aki – mintha a török zsoldjában álló bérenc lett volna – inkább a hitetleneknek, mint a hívőknek kedvezve orvul a hajókra és a szállítmány vezetőire rontott, azt elrabolta, elvitte és lefoglalta, fő tisztviselemet pedig rögtön bilincsbe verte. Ez a gaztett bizony, ha közismert ellenségem követte volna el, valamiképp még elviselhetőnek tűnhetett volna; ám olyan valaki sértett meg vele, akitől az ellenségességnek még csak valami okát sem gyanítottuk volna, hanem inkább, mivel hírneves atyánk egykor nagy barátságban volt Ulrich Eitzingerrel, az ő nyomát követve mi is nagy jóindulattal álltunk mindenkihez abból a családból.

Mivel ez így van, méltányos lett volna, hogy még ha valami oka is van az ellenségességre (noha valóban jogos és elegendő okról mindmáig sosem szereztünk tudomást), mint keresztény ember akkor is inkább a hit ügyét részesítse előnyben, mintsem egyéni érzelmei ragadják el – aminthogy irántunk való gyűlölete miatt sosem lehet annyira a hívők kerékkötője, amennyire e dologban a hitetlenek hasznára volt szolgálatával. Számos alkalommal figyelmeztették Stepnant részünkről, s országunk több főpapja és főura is, hogy ezt a roppant istentelenséget, mellyel nemcsak minket és Királyságunkat, hanem a keresztény közösséget is megsértette, elégtételével tegye jóvá; ő viszont amint korábban is embertelenül járt el, úgy mindig embertelenül is válaszolt, készen arra, hogy istentelenségét inkább védje, mint semmissé tegye. Ha tehát Stephan arra gyanakodna, hogy neheztelés van bennünk irányába, az bizony nincs ok nélkül, mivel ő maga az, aki okot adott magával szemben a gyanakvásra, nekünk a neheztelésre.

Hogy pedig azt írja Fivérségtek, hogy nem tudott e dologról: bizony elcsodálkoztunk azon, hogy utolsóként jutott Fivérségtek fülébe az a gaztett, ami oly méltatlan, hogy széltében-hosszában visszhangzik tőle már szinte egész Németország, Itália vidékei, sőt, még az ellenségnél is pletykálják. De úgy gondoljuk, még az is Stephan mesterkedése, hogy akárhogyan is, de távol tartsa Felségetek fülétől avagy más színben feltüntetve leplezze az ügyet – mivel ha Fivérségtek a maga valóságában tudomást szerzett volna e dologról, úgy hisz-

Ceterum, ubi dicit fraternitas vestra eundem Stephanum non solum famulum suum sed familiarem sibi esse, terrigenamque eum appellat marchionatus Moravie, nos ignoravimus hucusque ipsum famulum esse fraternitatis vestre et multo minus cognoveramus eidem fuisse tam familiarem, ut ad eius opem et suffragia confugere dignus fuerit. Nunquam etiam scivimus ipsum in terra Moravie genitum, nisi forte in altera provinciarum Austrie vel Bavarie natus se iam in Moravia renatum putet, quoniam si hec prius unquam aperte cognovissemus, non fuisset neglectum super iniuria supra expressa scribere ad serenitatem vestram; sed quia eum semper unum ex Australibus esse cognovimus, opus fuit, ut forum, qui domum eius in Austria respiciamus (sic).

Postremo scribit fraternitas vestra, quod si que essent delata contra eundem Stephanum, ex quo est familiaris fraternitatis vestre et terrigena Moravie, ipsum, ut verbis litterarum vestrarum utamur, ad hoc tenebit, ut de obiectis sibi satisfaciat nobis confidendo, ut et id, quod sibi debetur, apud nos similiter consequetur, concluditque fraternitas vestra hiis pene verbis: ut quia equa et iusta huiusmodi sua oblatio videretur, eam refutare non velimus. Et quidem facilem ad hoc fraternitas vestra semper animum nostrum et prius reperisset et nunc reperit, ut, que equa et iusta sunt, non solum non reiiciamus, sed potius amplectamur.

Unde et in re presenti placet nobis, ut si Stephanus ipse nunc demum serenitati vestre in tantum parere didicit, quod potens est eum ad satisfaciendum nobis de iniuria et spolio supratactis adducere, libenter huiusmodi satisfactionem accipiemus, qua habita pollicemur et nos omne id, quod ei ex parte nostri juste debebitur, convenienti tempore quam loco apto exhibere, nilque denegare volumus, quod rationabili petitioni eius derogare posset. Verum quia suspecta est nobis omnis ipsius Stephani oblatio utpote que nunc unum nunc alterum iudicem appellat et que minimum facti sed de verbis plurimum habere solet, rogamus serenitatem vestram, ut attento fraternitatis vinculo quo necessitudine, qua invicem copulati sumus, curet in hac re ita providere honori nostro, sicut provideret suo, et quemadmodum ageret in rebus suis, ita consulat et nostris.

szük, hogy e gaztett elkövetőjétől inkább megvont volna minden támogatást, semmint megadja neki azt.

Egyébként, amikor Fivérségtek azt mondja, hogy István nemcsak szolgája, hanem bizalmasa is, és a morva örgrófság szülöttének nevezi: mi ugyan mindaddig nem tudtuk, hogy Fivérségtek híve, és még sokkal kevésbé gondoltuk, hogy olyan bizalmas viszonyban van vele, hogy méltó lenne segítségéért és támogatásáért folyamodni. Azt sem hallottuk még soha, hogy Morvaország földjén született, hacsak nem úgy gondolja, hogy Ausztria vagy Bajorország valamely tartományában megszületve Morvaországban újraszületett; hiszen ha ezt korábban megtudtuk volna, nem mulasztottuk volna el megírni Felségeteknek a fent elmondott jogsértéseket. Ám mivel mindig is úgy tudtuk, hogy ő osztrák, úgy kellett, hogy hazáját, Ausztriát tekintsük illetékes fórumnak.

Végül azt írja Fivérségtek, hogy ha panaszok lennének Stephannal szemben, mivel ő Fivérségtek bizalmasa és Morvaország szülötte – hogy levelének szavaival éljünk – rá fogja venni őt, hogy elégtételt szolgáltatson nekünk a szemére vetett dolgokban; bízva abban, hogy mi is hasonlóképp megadjuk majd, amivel neki tartozunk, s nagyjából e szavakkal fejezi be Fivérségtek: „mivel ez az ajánlata méltányosnak és jogosnak tűnik, szíveskedjünk vissza nem utasítani”. És Fivérségtek valóban mindig úgy találhatta eddig és most is úgy találhatja hozzáállásunkat, hogy ami méltányos és jogos, azt nem csak hogy nem utasítjuk vissza, hanem inkább örömmel fogadjuk.

Ezért a jelen ügyben is úgy látjuk jónak, hogy ha Stephan most végre annyira engedelmességet tanult Felségetek felé, hogy hatalmában áll rávenni az elégtételre felénk a fenti jogsértésekért és rablásért, akkor szívesen fogadjuk majd elégtételét; s megígérjük, hogy ezután mindent, ami részünkről neki jogosan jár, a megfelelő időben és alkalmas helyen megadjuk, és semmit nem akarunk megtagadni, ami ésszerű kéréssel kérhető. De mivel gyanús nekünk, hogy Stephan egész felajánlása olyan, amivel hol egyik, hol másik fórumhoz fordulhat, és ami a legkevésbé a tettekről, leginkább a szavakról szokott szólni: kérjük Felségeteket, hogy figyelembe véve a kölcsönös szükség által kovácsolt testvéri kötelességünket úgy gondoskodjon méltóságunkról, amint sajátjáról gondoskodna, és ahogyan saját dolgában járna el, úgy intézze a miénket is.

Nos enim exequemur omnia ea, que nobis salvo honore et justitia cause nostre fraternitas vestra svadebit faciendum. Datum Tirnavie, die tertia mensis Decembris, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

Ad mandatum domini regis in consilio.

1466. december 4. (MKL I 115)

Heinrich von Lipa csehországí főmarsallnak

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc.

Magnifice vir, nobis dilecte.

Accepimus litteras tuas, pridem dum essemus Posonii, per nuntium tuum ad nos delatas, in quibus conquereris de quibusdam iniuriis per subditos et famulos magnifici Michaelis, palatini regni nostri, ut asseris, tibi illatis, et in fine petis, ut omnia tuis subditis illata protinus emendentur etc. Quibus quidem litteris habitis jusseramus e vestigio rescribi ad scripta tua, sed absentia nuntii tui interveniens dilationem respondendi ad hanc usque diem produxit. Suscipe igitur nunc, quod et prius parati eramus reddere.

Et primo quantum ad querelas tuas attinet, quas deponis, aperte dicimus, non fuisse hactenus de voluntate et mandato nostro, ut aliquid iniurie per subditos nostros inferatur regno et dominiis serenissimi domini regis Bohemie, cum quo obligationes mutuas et federa pacti sumus, semperque parati fuimus omnia ea, si que per subditos nostros temere acta fuissent, juxta dispositionem superinde factam ad equum justumque reducere. Quam ob rem non facile credere potuimus, quod aliqui ex subditis nostris contra vos et vestros quidquam temere vel sua sponte inceperint, sed, si quid actum est, hoc certe precessisse debuit, quod ex parte illa provocati sint, quo lacesiti iniuriis quo casu haud illicitum fuit, eis quoque non tam referre iniurias quam propulsare.

Mi ugyanis – szem előtt tartva méltóságunkat és ügyünk igazságát – végrehajtjuk majd mindazt, amit Fivérségtek nekünk megtenni tanácsol. Kelt Nagyszombaton, december harmadikán, az Úr ezernégyszázhatvanhatodik évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

A király úr parancsára a tanácsban.

1466. december 4. (MKL I 115) **Heinrich von Lipa csehországi főmarsallnak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya.

Nagyságos és kedvelt férfiú!

Még korábban, míg Pozsonyban voltunk, megkaptuk küldöncöd által hozzáink eljuttatott leveledet; ebben panaszt emelsz egyes jogsértésekért, melyeket – mint állítod – országunk nádorának, a nagyságos Mihálynak⁴⁰ emberei és szolgálói követtek el veled szemben, s végül kéred, hogy mindazt, amit alattvalóid ellen elkövettek, azonnal tegyék jóvá stb. E levelet megkapva pedig nyomban megparancsoltuk, hogy írjanak vissza az általad írtakra, ám közbejött küldöncöd távolléte, ami miatt egészen a mai napig húzódott válaszuk; fogadd tehát most, amit korábban is készek voltunk megadni.

Először is, ami panaszaidat illeti, amiket teszel: nyíltan megmondjuk, hogy mindeddig nem volt akaratum és parancsum szerinti, hogy alattvalóink bármi jogsértést kövessenek el a felséges cseh király területén és országában; vele ugyanis kölcsönös kötelezettségekben és szövetségben állapodtunk meg, s mindig készek vagyunk mindazt, amit alattvalóink esetleg meggondolatlanul elkövettek, az erről született rendelkezés szerint a méltányosság és a jog határáig jóvátenni. Ezért hát nem egykönnyen tudtuk elhinni, hogy alattvalóink valamelyike ellenetek és a tieitek ellen bármit is meggondolatlanul vagy önhatalmúlag kezdett volna; hanem, ha történt is valami, bizonyos, hogy meg kellett azt előznie valami provokáció arról a részről, amitől felbőszítve – s ez esetben nem éppen törvénytelenül – jogsértésekre nem annyira válaszoltak jogsértéssel, mint inkább elhárítani próbálták azokat.

Cogitare enim non ab re possumus, ne forte in hiis querelis tuis illum morem servaveris, qui jam consuetudine quadam tritus est, quo videlicet compertum habemus eos solere priores conqueri, qui inferunt, quam qui patiuntur iniuriam. Nam quot et quanta sint damna et nocumenta, quot cedes hominum, quot vulnera et prede, quot denique alia diversi generis gravamina, que regno et subditis nostris per Boemos et Moravos quotannis et quotidie inferuntur, tu magis inter alios cognovisti, quam scribere expediat, et tamen adhuc plures querele ab inferentibus suscitantur, quam ab hiis, qui patiuntur iniurias, quasi hoc solum justum sit, quod semper subditi nostri cogantur sufferre verbera et nunquam sint ausi referre, quin potius illud justius videri posset, si in porrigendis hincinde querelis illa moderatio fieret, ut inprimis diligens utrinque consideratio adhiberetur, que partium prior inferret queve propulsarat iniuriam, et ita demum imputaretur parti illi, que turbationi causam daret fieretque reformatio pacis secundum obligationes pro servanda communi concordia editas et dispositas, secundum quas in presentibus quoque tuis querelis specialiter contenti sumus, ut fiat reformatio et emendatio tam ex parte palatini quam subditorum eius, si culpabiles reperti fuerint, dummodo et tu e contra in hiis, que tibi et tuis obviantur, similem emendationem facere non negligas.

Et finaliter nichil nobis carius esset, quam ut pax communis et federa inita ultro citroque servarentur, utque redderetur ex parte illa, quod in hac re et amicitie mutue et federibus ipsis debetur.

Datum Tirnavie, in festo sancte Barbare, anno Domini MoCCCCoLXVIo, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio. Commissio propria domini regis.

Kůlcím: Magnifico Henrico de Lippa, supremo marescallo, regni Bohemie nobis dilecto.

Nem alaptalanul gondolhatnánk ugyanis azt, hogy éppen azt a magatartást követték e panaszokkal, ami már valamiféle szokássá merevedett, s mely szerint, amint tapasztaltuk, előbb szoktak azok panaszt tenni, akik elkövetik, mint akik elszenvedik a jogsértést. Azt ugyanis, hogy hányszor és mekkora károkat és ártalmakat, mennyi gyilkosságot, mennyi sebzést és fosztogatást, végül mennyi másféle gonoszságot követnek el évente és naponta országunk és alattvalóink ellen a csehek és morvák, jobban tudod éppen te, mint azt leírni érdemes volna. És mégis, az elkövetők több panaszt emelnek, mint azok, akik elszenvedik a jogsértéseket – mintha csakis úgy lenne igazságos, hogy mindig a mi alattvalóink kényszerüljenek elviselni az ütleget, és sosem merhetnék viszonzni; sőt, inkább az tűnhet igazságosabbnak, ha az innen is-onnan is benyújtott panaszokat úgy szabályoznák, hogy először mindkétféől gondosan vizsgálják meg, melyik fél követett el és melyik hárított el jogsértést, és csak ezután róják fel azt annak a félnek, amely a háborgatás oka volt. A béke helyreállítása pedig a közös egyetértés megőrzésére kiadott és elrendelt kötelezettségvállalások szerint történjen; a te jelenlegi panaszaidnál is kifejezetten beérnénk azzal, hogy ezek szerint legyen meg a helyreállítás és jóvátétel úgy a nádor, mint alattvalói részéről, ha hibásnak találnák őket – csak aztán viszont is így: amivel te találkoznál a teid részéről, el ne mulaszd hasonlóan jóvátenni.

És végül: semmi sem lenne kedvesebb nekünk, mint a közös béke és megkötött szövetségünk megőrzése, s hogy részletekről is megkapjuk, amit e dologban kölcsönös barátságunk és szövetségünk megkíván.

Kelt Nagyszombatban, Szent Barbara ünnepén, az Úr 1466. évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében. A király úr saját parancsa.

Külcím: A nagyságos Heinrich von Lipa részére, a Cseh Királyság általunk kedvelt főmarsalljának.

1466. december 11. (MKL I 116)

Heinrich von Lipa csehországí főmarsallnak

Magnifice vir nobis dilecte.

Repetis iterum litteris tuis ea, que prius ad nos scripseras, et conquereris, quod ad priora scripta tua responsum tibi non dederimus. Qua in re modestius fuisset te ab hac querimonia abstinuisse. Nos enim ad omnes pene articulos litterarum tuarum rectum et bonum ac paci communi equitatieque conveniens dedimus responsum, quod quidem si tardiusculum fuit, recta ratio huius tarditatis tibi reddita est.

Quemadmodum igitur prioribus litteris nostris ad priora scripta tua respondimus, ita et ad has presentes litteras tuas in hiis scriptis respondemus: contentos esse et libenter velle, quod de reformanda illa damna et nocumenta, de quibus contra subditos magnifici Michaelis palatini regni nostri conquestus es, deputetur congruum tempus et locus conveniens, in quo juxta tenorem federum et obligationum inter nos et serenissimum dominum regem Boemie editarum audiantur partes et fiat justitia et reformatio omnium, que indebite illata videbuntur, evidens et condigna, ita videlicet, ut et tu econtra super hiis, que contra te et tuos subditos proponuntur, tenearis eodem loco et tempore cum effectu respondere et de probatis satisfacere.

Nam quod circa finem litterarum tuarum scribis excusando te et tuos ab omni culpa et quod hucusque contra te et subditos tuos nichil iniuriarum propositum est et neque proponi posset, nos profecto malleus hec ita esse, et ita etiam futura ab amicitia tua semper speravimus. Verum tamen perferuntur procul dubio nonnulla ad nos, que et proponi contra te poterunt et emendationem exigere videbuntur; quod si et in hiis culpa vacabis, facile erit innoxium absolvere, illi autem rectius puniri poterunt, qui damno et turbationi causam dederunt.

Quantum ex parte nostri certo certius tenere potes, illud nobis cordi esse, ut cum omnibus pacem habeamus, nec esset intentionis nostre, si non provocaremur, arma in alios convertere nisi contra hostes fidei, cum quibus nobis perpetua colluctatio est et fida societas nunquam esse potest. Datum Tirnavie, die XI. Decembris, anno etc. LXVIo.

1466. december 11. (MKL I 116)
Heinrich von Lipa csehországi főmarsallnak

Nagyságos és kedvelt férfiú!

Levelében megismétled, amit korábban már megírtál, és arról panasz-kodsz nekünk, hogy előző üzenetedre nem adtunk választ. E dologban mértéktartóbb dolog lett volna, ha tartózkodsz e panasztételtől; mi ugyanis leveled szinte minden pontjára egyenes, jóindulatú, illetve a közös békéhez és a méltányossághoz illő választ adtunk. Ha pedig ez kissé megkésett, e késedelmességnek igaz indokát is megadtuk.

Ahogy tehát előző levelünkben válaszoltunk előző üzenetedre, úgy válaszolunk most is e leveledre üzenetünkben: beérjük azzal és szívesen vesszük, hogy azon károk és kártételek helyreállítására, melyekről panaszt tettél a nagyságos Mihály, országunk nádorának emberei ellen, jelöljünk ki megfelelő időpontot és alkalmas helyet, ahol a köztünk és Csehország felséges királya között kiadott szövetség és kötelezettségvállalás mentén hallgassák meg a feleket, és legyen egyértelmű és méltányos igazságtétel és helyreállítás mindabban, amiről úgy látszik, jogtalanul követték el – mégpedig úgy, hogy a másik oldalról te is, ugyanazon a helyen és időben köteles legyél érdemben megfelelni azokra, amiket ellened és alattvalóid ellen felhoznak, s ami bebizonyosodik, arról elégtételt adni.

Amit ugyanis leveled vége felé írsz, felmentve magadat és tiedet minden vétektől, és hogy mindeddig ellened és alattvalóid ellen semmi jogsértést nem tettek és tehettek szóvá: igazán jobban szeretnénk, ha így lenne, és jövőbeni barátságunk miatt mindig reméljük is. Azonban nincs afelől semmi kétség, hogy sok minden eljut hozzánk, amit szóvá lehet tenni ellened és ami, úgy tűnik, jóvátételt kíván majd: ezért ha ez ügyben vétkes nem lennél, ártatlanságod könnyen bizonyítható, azokat pedig igazságosabban lehet majd megbüntetni, akik a kárt és zavarodást okozták.

Amire a mi részünkről biztosnál is biztosabban számíthatsz: szívünkön viseljük, hogy mindenkivel békében legyünk, s nincs szándékunkban, ha nem provokálnak, fegyverünket más ellen fordítani, mint a hit ellenségeivel szemben, akikkel szakadatlan viaskodunk, s akivel hű szövetségünk sohasem lehet. Kelt Nagyszombatban, december 11-én, ezernégyszázhatvanhatban.

1466. december 11. (MKL I 117)**Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek**

Mátyás király 1466. november 18-ikán kelt levelére (MKL I 111) Viktorin herceg november 25-én következőképen válaszolt:

Serenissimo etc. Serenissime princeps et domine etc.

Litteras vestre maiestatis hiis diebus duas accepimus, quibus nobis ambabus ex parte dispositionis inter Matheum de Sternberg facte eciam pretexto damnorum regno Ungarie vestro illatorum pluribus verbis eadem vestra maiestas queritur et scribit, dando nobis facultatem plenariam, ut et priores et has serenissimo atque gloriosissimo domino nostro regi Bohemie mitteremus.

Nos intellectis vestre serenissime maiestatis litteris, easdem sine mora domino nostro gratiosissimo, regi Boemie predicto, misimus, super quibus intentionem a sua regia maiestate expectamus, cumque hanc intellexerimus, mox vestre eandem serenissime maiestati innotescemus. Nos revera domini nostri gratiosissimi regis esse voluntatis et intelleximus et cognoscimus, ut inter ambas maiestates vestras bona amicitia atque fraternitas, pax quoque et federa inita inter regna vestra inconvulsa perdurent; id ipsum a vestra etiam sperabimus maiestate.

Scimus denique id, quod decens fuerit in hac parte, dominum nostrum regem facturum. Volumus preterea et nos dominos prelatos et barones marchionatus huius litteris, ad nos ut veniant requirere sine dilatione, qui cum venient, ipsis scripta vestre maiestatis ostendemus, et prout ex debito officii nostri est conveniens, in tam arduis actionibus eorum consilium postulare intentionemque in hiis nostram, eorum habito consilio, vestre curabimus indilate significare maiestati. Datum etc.

Viktorin herceg levelére Mátyás 1466. december 11-ei (MKL I 117) válasza a következő volt:

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatiae etc. illustri principi Victorino, duci Munsterbergensi, comiti in Glacz et capitaneo marchionatus Moravie, salutem et fraternitatis affectum.

1466. december 11. (MKL I 117)
Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás király 1466. november 18-ikán kelt levelére (MKL I 111) Viktorin herceg november 25-én következőképen válaszolt:

A felséges stb. részére. Felséges fejedelem és uram, stb.

E napokban két levelét kaptuk meg Felségednek; mindkettőben ugyanazokat panasolja és írja meg hosszasan Felségetek a Matthäus Sternberggel kapcsolatos rendelkezésről és a Magyar Királyságnak okozott károk ügyében – teljes felhatalmazást adva nekünk, hogy ezt és a korábbi is elküldjük felséges és dicsőséges urunknak, Csehország királyának.

Elolvasva pedig királyi Felségetek leveleit, azokat haladéktalanul elküldtük kegyelmes urunknak, a cseh királynak, s most várjuk ő királyi Felségének véleményét; mikor megtudjuk majd, értesítjük róla királyi Felségeteket. Igazán átláttuk és megértettük, hogy urunk, a felséges király akarata az: hogy Felségeitek között töretlenül kitartson a jóbarátság és testvériség, ugyanígy országaitok között a béke és a szövetség; ezt reméljük majd Felségetektől is.

Végül: tudjuk azt, hogy ami illő lesz részünkről, azt megteszi majd urunk, királyunk. Ezenkívül őrgrofságunk főpapjait és főurait levélben halogatás nélkül magunkhoz akarjuk rendelni, hogy miután majd eljöttek, megmutassuk nekik Felségetek üzenetét, és amint hivatali kötelességünkhöz illik, ilyen súlyos vádak esetén tanácsukat kérjük; majd velük tanácskozva haladéktalanul értesítjük Felségeteket az ügyben való szándékunkról. Kelt stb.

Viktorin herceg levelére Mátyás 1466. december 11-ei (MKL I 117) válasza a következő volt:

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözetünket és fivéri jóindulatunkat küldjük a méltóságos fejedelemnek, Viktorin münsterbergi hercegnek, Glatz grófjának és a Morva Őrgrofság kapitányának stb.

Illustris princeps, frater noster dilecte.

Novas rursus litteras vestras et nuntium habuimus, quibus significatum est nobis inprimis, quemadmodum fraternitas vestra consuluerit serenissimum dominum regem Boemie, genitorem suum, quid in hiis rebus, pro quibus ad vos litteras dederimus, agere vel respondere expediat, ac deinde subinfertur velle vos etiam dominos prelatos et barones illius marchionatus ad se accersiri facere et eorum consilio pariter in eisdem rebus uti etc.

Nos equidem huiusmodi consultationes recte et opportune factas non improbamus, sed collaudare malle, si modo longe et sere non fuerint et si per eas importune tempus non teratur. Cognitum est jam dudum quid ex vi federum et obligationum mutuarum uni parti ab altera debeatur. Id nos ab illa parte superinde sepius requisita sedulo expectavimus et expectamus adhuc, facturi e contra, dum in simili negotio requiremur.

Cum igitur res eo devenisse cernatur, ut omnis mora noxia sit, requirimus iterum atque iterum monemus fraternitatem vestram, cui a prefato domino rege Bohemie executio huius negotii commissa est, ut amputatis diuturnioribus consultationibus factum ipsum, ut opus est, agrediamini et insurgatis nobiscum una, ut in obligationibus pacti sumus, contra hos publice pacis hostes, ruptores federum, oppressores innocentium ac divini honoris et humane religionis inimicos, et non solum contra eos, sed et contra socios, complices, hospites et fautores eorum, ubicunque reperti fuerint.

In quo et expectationi nostre et debito vestro satisfacietis, habituri pro constanti, quod ex parte quoque nostra nichil deficiet, quandocunque in re simili fuerimus requisiti. Responsum brevi habere cupimus, quoniam et non respondisse pro responso tenebimus.

Datum Tirnavie, die undecima Decembris, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

Ad mandatum domini regis G(eorgius) doctor etc.

Méltóságos fejedelem, szeretett fivérünk!

Ismét új levél és küldönc érkezett tőletek, elsősorban arról értesítve minket, miképpen kérte ki Fivérségtek atyja, a felséges cseh király tanácsát, hogy mit érdemes tennie vagy válaszolnia azokban a dolgokban, melyek miatt levelet intéztünk hozzátok; ezt pedig az követi, hogy magatokhoz akarjátok hívatni az örgrófság főpapjait és főurait is, és az ő tanácsukkal is élni e dolgokban stb.

Bizony mi nem kárhoztatjuk az ilyen tanácskozásokat, ha helyes és alkalmas módon történnek, hanem inkább dicsérnénk – csak ne lenne mindez hosszadalmas és elkésett, és ne folya el ezáltal meddőn az idő. Már régóta ismertes, hogy szövetségünknel és kötelezettségvállalásainknál fogva mivel tartozik egyik fél a másiknak; mi pedig részletekről, bár sokszor kértük már, erősen várunk és várjuk még, hogy viszont is megtegyétek, amire hasonló ügyben minket kértetek.

Mivel tehát, úgy tűnik, oda jutott a dolog, hogy minden késelem ártalmas, felszólítjuk ismét, ismét figyelmeztetjük Fivérségteket – akire a cseh király bízta az ügy végrehajtását –, hogy a hosszadalmas tanácskozásokat rövidre vágva, amint arra szükség van, magához a dologhoz lássatok hozzá, és velünk együtt keljete fel, amint megállapodtunk kötelezettségeinkben, a közbéke ellenségei, a szövetségszegők, az ártatlanok elnyomói ellen, Isten tiszteletének és az emberek hitének ellenségeivel szemben; és nem csak ellenük, hanem társaik, bűntársaik, bűjtatóik és pártolóik ellen, akárhol találhatóak is.

Eleget tesztek ezzel majd mind a mi várakozásunknak, mind a ti kötelesegeteknek, s bizton számíthatok majd arra, hogy a mi részünkről sem maradunk adóság semmivel, valahányszor hasonló dologban fordultok hozzánk kéréssel. Szeretnénk hamar választ kapni, mivel azt is válasznak vesszük majd, ha nem érkezett válasz.

Kelt Nagyszombatban, december tizenegyedikén, az Úr ezernégyszázhatvanhatodik évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

A király úr parancsára György mester stb.

1466. december 23. (MKL I 118)

Heinrich von Lipa csehországi főmarsallnak

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc.

Magnifice vir nobis dilecte.

Querelas tuas et petitiones super una eademque re jam tertio ad nos delatas equo animo admitteremus, si contentus esse voluisses super justo et honesto responso nostro, quod jam binis litteris tibi dedimus.

Sed quia adhuc aliquid super justum et equum videris querere, scripsimus serenissimo domino regi Bohemie, domino tuo, ut ipse videat et diiudicet, si quid ultra ea que tibi obtulimus, pro communii pace conservanda ex parte nostri addi debeat; nos enim omnia, que federibus initis et concordie mutue convenientiora videbuntur, libenti animo suscipiemus.

Datum Tirnavie, die XXIII. Decembris, annorum Domini MoCCCCoLXVIo, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio

1466. december 23. (MKL I 119)

Podjebrád György cseh királynak

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. serenissimo principi domino Georgio, eadem gratia regi Bohemie et marchioni Moravie etc. patri et fratri nostro carissimo, salutem et dilectionis incrementum.

Serenissime princeps.

Dudum sermone publico usurpatum est, apud nos quoque frequenti versatur proverbio, eos solere prius, et infensius conqueri qui inferunt, quam qui perferunt iniuriam. Quod profecto, ut cum fiducia loquamur, crebrius a subditis serenitatis vestre comperimus verum esse, quorum nonnulli patientia forsitan nostrorum abutentes, sicut iniuriis priores sunt, ita et ordine mote litis victores esse satagunt, et cum ipsi auctores damnorum sint, actione tamen damni illati prevenire malunt offensosque preveniri ab eis;

1466. december 23. (MKL I 118)

Heinrich von Lipa csehországi főmarsallnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya.

Nagyságos és kedvelt férfiú!

Egy és ugyanazon dologról hozzánk már harmadszor eljuttatott panaszaidnak és kéréseidnek nyugodt szívvel helyt adtunk volna, ha hajlandó lettél volna beérni méltányos és tiszteletteljes válaszunkkal, amelyet már két levélben is megadtunk neked.

Ám mivel úgy tűnik, a jogszerűn és méltányosan felül még mindig van panaszkod, írtunk uradnak, Csehország felséges királyának, hogy maga lássa és ítélje meg, van-e még valami a neked felajánlottakon felül, amit részünkről hozzá kéne még adni a közös béke megőrzéséért; mi ugyanis jó szívvel fogadunk mindent, ami még illőbbnek tűnik majd szövetségünkhöz és a kölcsönös egyetértéshez.

Kelt Nagyszombatban, december 23-án, az Úr 1466: évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

1466. december 23. (MKL I 119)

Podjebrád György cseh királynak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözetünket és erős ragaszkodásunkat küldjük György fejedelem úrnak, ugyanezen kegyelemből Csehország királyának és morva örgrófnak stb., atyánknak és kedves fivérünknek.

Felséges fejedelem!

Már régóta közszájon forog és nálunk is gyakran idézik szólásként, hogy akik elkövetik a jogsértést, azok előbb és ellenségesebben szoktak panaszt tenni, mint akik elviselik azt. És valóban, hogy őszinték legyünk, gyakran tapasztaljuk, hogy igaz ez Felségetek alattvalóira, akik közül többen – talán a mieink türelmével visszaélve – amint a jogsértésben is elsők, úgy derekasan mindent elkövetnek, hogy a perindításban is győztesek legyenek; s bár ők a károk elői-

inter quos, ut seria prosequamur, magnificus Henricus de Lippa, marescallus Bohemie, non advertens vel non volens advertere, quid per eum et subditos eius contra federa et obligationes nostras mutuas actum sit, agiturque, pro quibusdam damnis satis levibus, que sibi illata dicit a famulis magnifici Michaelis, palatini regni nostri, querelas apud nos congeminat et iam tertio infestus litteras etiam serenitatis vestre ad nos misit, ex quibus constat, quod in hac re ad aures quoque serenitatis vestre pulsaverit, et tacitis hiis, que per eum et suos fiunt vel facta sunt, solas offensas suas proposuerit, de quibus tamen in maiori parte vindictam sumpsisse et offensores suos in vinculis detineri nuper gloriatus est. Qua in re licet ipse dominus Henricus justus vel esse vel apparere possit, molestus tamen vel ex eo videri debet, quod de justo et honesto ac rationabili responso nostro contentus esse noluerit, sed quiddam adhuc supra justum et equum petere videtur et prosequi.

Cum igitur nos ad petita eius non inveniamus responsum justius et rationabilius eo, quod eidem binis jam litteris dedimus, rogamus fraternitatem vestram, ut accersito eo jubeat produci coram se litteras nostras, quibus ei respondimus, et videat, si quid in ea re plus vel magis addi debeat, quod videlicet federibus et communi paci sit, et postquam judicaverit aliquid addendum esse, non recusabimus equo animo suscipere ea omnia, que communi paci et concordie conservande magis congrua videbuntur.

Illud tamen in hiis et in omnibus aliis querelis occurrentibus summopere observari apud serenitatem vestram optamus, ne subditorum nostrorum cause inaudite et ignorate damnentur. Datum Tirnavie, XXVII. Decembris, anno Domini MoCCCCoLXVIo etc.

dézói, mégis, inkább akarnak elsőként vádaskodni az okozott kár miatt, s megelőzni ebben a sértetteket.

Közülük, hogy a lényegre térjünk, a nagyságos Heinrich von Lipa, Csehország marsallja (nem véve észre vagy nem akarva észrevenni, mit követett és követ el ő és alattvalói szövetségünk és kölcsönös kötelezettségeink ellen) némely, elég enyhe károk miatt, melyeket állítása szerint a nagyságos Mihály, országunk nádorának szolgálai okoztak, megkettőzött panasztétellel élt előttünk, és harmadjára ellenségesen már Felségetek levelét küldte el nekünk. Ebből egyértelmű, hogy ez ügyben már Felségetek fülét is ostromolta, és elhallgatva mindazt, amit ő és övéi tesznek vagy tettek, csak saját sérelmeit mutatta be – melyek miatt viszont már nagyrészt bosszút állt, és nemrég azzal dicsekedett, hogy bilincsbent tartja a sérelmek okozóit. Noha e dologban Heinrich úrnak igaza lehet, vagy tűnhet fel, hogy igaza van, már csak azért is bosszankodnunk kell miatta, mert nem akarta beérni méltányos és tiszteletteljes válaszukkal, hanem, úgy tűnik, olyat követel és erőltet, ami túl van a jogos és méltányos határán.

Mivel tehát követeléseire nem találunk jogosabb és észszerűbb választ annál, amit már két levélben is adtunk neki, kérjük Fivérségteket, hogy maga elé rendelve parancsolja meg, hogy mutassa be leveleinket, melyekben válaszoltunk neki, hogy lássa, van-e még ez ügyben több vagy más, amit még megadhatnánk – mármint olyasmi, ami szövetségünket és a kölcsönös békét szolgálná. S ha úgy ítélne, hogy valamit még meg kell adnunk, utána nem vonakodunk majd nyugodt szívvel elfogadni mindazt, ami megfelelőbbnek tűnik a közbékeség és az egyetértés megőrzésére.

Azt viszont ezen és minden egyéb előforduló panaszok esetében is szeretnénk, ha Felségetek mindenekfelett biztosítaná, hogy alattvalóink ügye meghallgatatlanul és figyelmen kívül hagyva kárt ne szenvedjen. Kelt Nagyszombatban, december 27-én, az Úr 1446. évében stb.

1466. december 30. (MKL I 120)
Podjebrád György cseh királynak

Podjebrád György cseh király 1466 december 22-én a következő levelet intézte Mátyás királyhoz:

Serenissime princeps, frater charissime.

Illustris Victorinus, dux Munsterbergensis, comes Glacensis et capitaneus Moravie, filius et princeps noster carissimus, nonnullas litteras a vestra serenitate super hiis, que per Matheum de Sternberg in regnum vestrum, contra mutuum fedus nostrum, attemptata esse queruntur, ad se successive missas, nunc nuper ad nos misit;

quibus auditis diligenterque recensitis, intelleximus priora responsa nostra serenitati vestre super ea re per nos data pungi vel notari, tanquam sincera, idonea vel satis rata non essent, quod profecto non congruit mutuo federi, amori et fraternitati nostre, nobis videlicet, ut aliud vel aliter verbis agamus, quam mente concepimus, aut ex diverso tale quitquam fraternitati vestre de nobis suspicari. Nam quod jam dudum eidem fraternitati vestre super hiis respondimus, molestum nobis plurimum fuisse multumque displicuisse, si qua mala vobis et regno vestro per subditos nostros presertimque per Matheum de Sternberg inferuntur; hoc certe responsum nostrum, sicut ex calamo derivatum est, ita ex pectore nostro sinceriter emanavit.

Sed et nunc singula recogitantes ac vetera et nova memoria recensentes in districto examine conscientie nostre nil reperire valemus ab initio initorum federum nostrorum, unde contra nos vel levis suspicio captari possit, aliter quitquam a nobis esse actum quam ad ipsius federis et amicitiarum omnium pertineat robur et augmentum; neque nos tam fragiles animo fuimus neque sumus neque annuente Domino unquam erimus, ut propter damna, predas et spolia mercatoribus nostris quandoque sub salvo conductu in regno et ex regno vestro crebro illata, super quibus quandoque fraternitatem vestram ipsosque officiales vestros decenter requisivimus, nec tamen assecuti sumus, de ipsa sinceritate eiusdem fraternitatis vestre, quomodolibet hesitaremus;

quin potius subditos nostros talia damna perpressos et de ultione satis acute cogitantes, quamplurimum illud per coniecturas elicuimus, pro debito

1466. december 30. (MKL I 120)
Podjebrád György cseh királynak

Podjebrád György cseh király 1466 december 22-én a következő levelet intézte Mátyás királyhoz:

Felséges fejedelem, kedves fivérem!

A méltóságos fejedelem, Viktorin münsterbergi herceg, Glatz grófja és a Morva Ögrórság kapitánya, kedves fiunk és fejedelmünk most a napokban Felsegeteknek több, hozzá egymást követően küldött levelét is elküldte nekünk mindarról, amit panaszotok szerint Matthäus Sternberg követett el országotokban kölcsönös szövetségünk ellenére.

Ezeket meghallgatva és gondosan számba véve úgy láttuk, hogy előző, Felsegeteknek ez ügyben adott válaszainkat elvetettétek vagy olyannak bélyegeztétek, mint ami nem őszinte, helyénvaló vagy eléggé átgondolt. Igazán nem illett ez kölcsönös szövetségünkhöz, szeretetünkhöz és testvériségünkhöz: mégpedig hozzánk az, hogy mást vagy másként beszélünk, mint amit elgondoltunk, másrészt Fivérségtekhez az, hogy bármi ilyesmivel gyanúsítson minket. Mert azt már rég megválaszoltunk erről Fivérségteknek, hogy igencsak terhes volt és nagyon is tetszésünk ellen való, ha valami rosszat tettek nektek és országotoknak alattvalóink, s kiváltképp ha Matthäus Sternberg; e válaszuk bizonyosan oly őszintén jött szívünkéből, mint tollunkból a tinta.

Ám most sem tudunk semmit sem találni, ha szigorú lelkiismeret-vizsgálattal szövetségünk kezdete óta minden, régi és új emlékünket számba vesszük, ami miatt ellenünk akárcsak enyhe gyanú támadhat, hogy bármit is másképp tettünk volna, mint amit szövetségünk és barátságunk szilárdsága és erősödése megkívánt. Olyan érzékeny lelkek sem voltunk, nem is vagyunk és ha Isten megengedi, soha nem is leszünk, hogy a kereskedőinket ért károk, rablások és fosztogatások miatt (melyeket országotokba jövet-menet olykor szabad közlekedés mentessége alatt is elszenvednek, s melyeket ha olykor finoman szóvá is tettünk Fivérségteknek vagy megbízottjainak, fogamatja úgysem lett) bármiféleképp elbizonytalanodtunk volna Fivérségtek őszintesége felől – sőt!

Ehelyett inkább alattvalóinkat, akik ilyen károkat szenvedtek és elég kemény bosszúterveket szöttek, amennyire csak közvetetten elérhettük ezt, kölcsönös fi-

fraternitatis mutue solerter impedivimus, precipientes ipsis, quatinus ea omnia patienter ferre non dubitarent usque ad nostram cum vestra serenitate aut reverendissimo domino archiepiscopo Strigoniensi sinceram, quam tunc prestolabamur, conventionem, quem tunc venturum summis affectibus desiderabamus; in quo nobis paritum est, et nostri hec omnia cum rerum suarum carentia patienter sustinuerunt. Ex quo luce clarius intelligi datur non ficte in eisdem litteris, ut vestris verbis utamur, nos auisse (sic) in conventu nostro ad Brunnam indicto super hoc debere provideri;

nec tamen interea ignaviter feriatum sumus, sed id curavimus et effecimus, quod idem Matheus ab omni perturbatione regni et regnicolarum Ungarie penitus et omnino cessaret et abstineret, quin etiam, quo federa nostra sincerius solidarentur, rogavimus fraternitatem vestram, quatinus prefatum sincerissimum amicum nostrum, dominum archiepiscopum Strigoniensem, ad nos Brunnam mittere colliberet, de hiis omnibus aliisque arduis rebus vestris nostrisque plene tractaturum, qui arrepto itinere, cum aliquantulum perrexisset, ad locum designatum appellere non potuit, ubi eum operiebamur, sed excusationem suam ad nos misit, qua in aliud tempus ad nos venire sinceriter asseveravit. Nos eius excusationes sincera mente recepimus, prout eas processisse non dubitamus. Penset nunc fraternitas vestra, si usque adhuc ullius sinistre suspicionis vobis prestiterimus occasionem?

Quod vero predictus Matheus ex defectione nostre conventionis et impedimento fatali predicti reverendissimi domini archiepiscopi, cur ad nos non pervenerit, sed et illa novitate per Bieliconem vestrum in se attemptata, que infra clarius explicatur, se lacessitum putans rursus Ungariam intravit munitiones extruens, id certe nobis et filio nostro penitus insciis sic actum est, cuius rei certissimum est argumentum, quia, cum super hoc ab Ungaris avisati fuimus, illic gnatum nostrum Victorinum ad Moraviam misimus, tanta mandatorum severitate subnixum, ut, nisi Matheus prelibatus ab omni violentia desisteret et innovata reintegraret ipse gnatus noster conatus Mathei manu forti compesceret quod et factum et ob id bellum adversus ipsum publice proclamatum est.

Matheus igitur severitatem nostram in federe nostro conservando contra se exsuscitatam, consilio etiam atque hortamentis prelatorum et

véri viszonyunknak tartozva okosan megakadályoztuk, megparancsolva nekik, hogy ne habozzanak mindezt türelemmel viselni, míg csak – amit akkorra vártunk – őszinte megállapodásra nem jutunk Felsővel vagy a főtisztelendő esztergomi érsekkel, akinek érkezését erősen vártuk akkor. Engedelmeskedtek nekünk, és a mieink mindezt, anyagi veszteségükkel együtt, elviselték. Napnál világosabban megérthető ebből – hogy a ti szavaitokkal éljünk – hogy levelünkben nem üres szólam: a Brünnbe meghirdetett gyűlésen kell döntenünk erről.

Ám addig sem pihentünk tétlenül, hanem tettünk róla és elértük azt, hogy Matthäus Magyarország és lakosainak minden zaklatásával teljességgel és egészen felhagyjon és tartózkodjon attól; sőt, hogy szövetségünk még őszintébben megszilárduljon, kértük Fivérségteket, hogy említett őszinte jóbarátunkat, az esztergomi érseket szíveskedjen Brünnbe küldeni hozzánk, hogy teljeskörűen megtárgyaljuk mindezeket és más, sürgető ügyeiteket és ügyeinket. Ő útnak indulva, miután valameddig eljutott, a megjelölt helyre, ahol várahoztunk rá, megérkezni nem tudott, hanem csak mentegetőzését küldte el hozzánk, melyben őszintén megerősítette, hogy más időpontban eljön hozzánk. Mi őszinte szívvel fogadtuk mentegetőzését, aminthogy nem vonjuk kétségbe, hogy úgy történt, ahogy mondta. Ítélje most meg Fivérségtek, vajon így is adtunk-e bármi gyanúra alkalmat?

Hogy pedig Matthäus gyűlésünk híján és a főtisztelendő érsek úr váratlan akadályoztatása miatt miért nem jött el hozzánk, hanem a Bielic által ellene megkísérelt, alább világosabban kifejtett rablás miatt megtámadva érezve magát, ismét behatolt Magyarországra és erődöket épített: az egészen bizonyos, hogy ez teljességgel az én és fiam tudta nélkül történt így. Ennek legbiztosabb jele az, hogy amikor a magyarok figyelmeztettek minket erre, akkor fiunkat, Viktorint Morvaországba küldtük, oly szigorú paranccsal ellátva, hogy ha Matthäus nem áll el minden erőszaktól és újból rabolni kezdene, akkor fiunk erős kézzel fojtsa el Matthäus próbálkozásait. Ez meg is történt, s emiatt nyilvánosan hadat is üzentünk neki.

Matthäus tehát, félve a szövetségünk megtartása érdekében ellene feltámadt szigorunktól, illetve meggyőzve a morva főpapok és főurak tanácsától és biztatásától, felajánlotta, hogy hajlandó az általa Magyarországon szerzett erődöket az ügy és a viszály lezárásáig fiunk kezére adni; ezen felül azt is, hogy az ellen-

baronum Moravie permotus, fortias, quas in Ungaria quesierat, ad manus filii nostri usque ad determinationem cause et differentiarum se obtulit deponere velle, ac insuper causis differentiarum contra adversarios suos in reverendissimum dominum archiepiscopum Strigoniensem, magnificum regni Ungarie palatinum, venerabilem dominum episcopum Olomucensem et nobilem regni Boemie marascallum plenarie compromittere et ex adverso compromitti ac compromissariorum decretis parere et ex adverso paritum iri suscipere et acceptare. Vestra autem serenitas has vias oblatas, juri communi tam consonas et fori competentie per omnia conformes, usque nunc distulit acceptare, per quas tamen satis provisum erat regie serenitati et regnicolis et quibuslibet, quorum interesset, tam de damnis sarcieendis quam etiam de interesse et excessuum emendatione, de quibus contra Matheum prefatum constare potuisset. Tantum enim nobis semper pacis servande et amicitie fovende studium inhesit, nedum cum serenitate vestra et regnicolis eius, sed et cum quibuslibet federatis nostris, et ita semper erit, ut rite speremus de nullo fedifragio a quoquam posse notari.

Nam quod vestra fraternitas in aliis suis litteris optat, per nos secundum requisitionem vestram et debitum commune actum fuisse, quo casu non erat opus Matheum ad pacem tenendam et justitiam vel suscipiendam vel faciendam inducere, cuius audaciam frangere magis congruisset quam leniri etc. penset, hortamur, circumspecta serenitas vestra, si contra prefatas oblationes Mathei nos ambo reges ipsum obruissemus, nunquam queri potuisset vim sibi factam esse. Et si nos utrique commune fedus nostrum pretendissemus, conclamatum forte nobis esset nos ambos reges conspiratores esse contra subditos nostros et in eorum oppressionem mutuo conspirasse. Ideoque et hoc fraternitatis vestre desiderium, utrum magis expediret, sub dubio relinquimus, quo scilicet optassetis laborem reverendi patris episcopi Olomucensis et baronum super inducendo Matheo ad predicti compromissi formam acceptandam alio expensum esse, quasi homo ille nunquam fidam et tutam concordiam servaturus sit, quasi natura factiosus, justus autem et equus penitus impatiens, quique a se concordiam emendicari malit quam ultro suscipere.

Est enim ex adverso ponderandum, quod sicut militares actus non debent ab armis exordium sumere, sed honeste petitiones et postulationes debent

lábasaival fennálló vitás ügyeket teljes mértékben a főtisztelendő esztergomi érsekre, a Magyar Királyság nagyságos nádorára, a tiszteletreméltó olmützi püspökre és a Cseh Királyság nemes marsalljára bízva, illetve vállalja és elfogadja, hogy a másik fél is rábízva, a rájuk bízott ügyekben pedig engedelmeskedik döntésüknek, és a másik fél is engedelmeskedik majd. Felségetek azonban egészen mostanáig húzta, hogy elfogadja a felajánlott módozatokat, melyek teljesen összhangban állnak a jogszerűséggel és mindenben illetékes fórum előtt voltak – noha ezáltal királyi Felségetek és minden érintett országlakos számára elégséges gondoskodás történt úgy a károk rendezéséről, mint érdekeik és a kihágások jóvátételéről, már amikről Matthäus-szal szemben bizonyosságra lehetett jutni. Ennyire szívből törekedtünk ugyanis mindig, hogy megtartsuk a barátságot – nemcsak Felségetekkel és országának lakóival, hanem bármelyik szövetségesünkkel; és annyira így lesz ez mindig, hogy joggal remélhetjük, soha senki nem bélyegezhet meg minket szövetségtöréssel.

Amit ugyanis Fivérségetek másik levelében óhajt, hogy ha mi a kérésnek és a közérdeknek megfelelően jártunk volna el, abban az esetben nem lett volna szükséges Matthäust rávenni a béke megtartására és az igazságtételre illetve annak elfogadására; hogy vakmerőségét megfelelőbb lett volna letörni, semmint csillapítgatni stb.: arra biztatjuk, vegye számításba körültekintő Felségetek, hogy ha Matthäus felajánlásai ellenére mi, a két király megtámadtuk volna őt, sosem panaszkodhatott volna, hogy erőszakkal léptek fel ellene. És ha mindketten szövetségünkre hivatkoztunk volna, talán azt kiáltották volna ránk, hogy mindkét király összeesküvő saját alattvalói ellen, és kölcsönösen összeesküdtek elnyomásukra. Ezért hát meghagytuk kétségesnek, hogy Fivérségetek óhaja vajon hasznos lett volna – tudniillik az, hogy kívánságotok szerint a tisztelendő olmützi püspök és a főurak másra fordíthatták volna azt a munkát, amivel Matthäust akarták rávenni a megegyezés mikéntjének elfogadására, mint az ember sosem tartana meg hűen és biztosan bármi egyezményt, mintha természettől fogva pártütő, minden jogot és méltányosságot teljességgel elutasító lenne, s aki inkább akarja, hogy kikönyörögjék tőle a megállapodást, mintsem magától elfogadná azt.

Másfelől azt is mérlegelni kell, hogy amint a katonai műveletek sem szükségszerűen a fegyverfogással veszik kezdetüket, hanem a fegyvereket annak becsületes módján kérések és követelések kell megelőzzék, illetve hadat sem lehet

arma prevenire, neque aliter bellum dici posse quam in rebus petitis, ita et regum et principum federa eam demum habent audaciam cohercere, que jure vel honestate distringi recusat.

Cum igitur ad premissas oblationes per ipsum Matheum jam dudum sit devenum, ponderet serenitatis vestre prudentia circumspecta, quo pacto quaque honestate in ipsum irruere liceret post oblationes tam vetustas et vestram nostramque diutinam expectationem et tractatum apud Brunnam super hiis et aliis rebus per vos et nos inibi preconceptum et nostram personalem usque illac commigrationem et arreptum iter reverendissimi domini Strigoniensis ad nos profiscendi et licet fataliter defectum, nec tamen omnino derelictum, ut ipse suis litteris commemorat, quibus spem future conventionis sue coram nobis asserere videtur; que omnia utique non sapiunt rupturam tractatus cum eodem Matheo cepti et semper alicuius rei nove interventu suspensi.

Neque enim ista scribimus, ut serenitatem vestram cum Matheo conferamus aut factionem suam honestemus, qua se prius hostem fecit quam actorem ostendit seu petiorem, sed ut fraternitatem vestram de sinceritate nostra certiolemus, nam et nos vim nostris illatam non minore patientia sustinuimus, qui nondum a Brunna Pragam reversi percepimus, quod quidam Bielco de Ledenicz, regni Ungarie incola, Moraviam nostram incursando prefatum Matheum de Sternberg et pupillos de Strasnicz ac monachos claustrum Wizoviensis gravibus damnis multipliciter affecit; similiter contra mutuum fedus nostrum, cui Matheus supradictus par pari referens impiger occurrit; nec tamen idcirco de fraternitate vestra quitquam sinistrum suspicari volumus, supradicte spei de adventu prefati amici nostri archiepiscopi Strigoniensis constanter innixi, qui si aliquo convenienti loco, quem non recusabimus, nobiscum fortasse convenerit, ut cupimus et speramus, de premissis omnibus et quibuslibet rebus ad pacem regnorum utrinque nostrorum augmentumque spectantibus, sed et de mutua subventionem et icti federis nostri sincera observatione clarius edocebitur, ita ut non expediat nos alterutrum verborum stimulis exagitare. Nam si nunc mutuis epistolis vicissim inter nos scribendis expostulare velimus, quis nostrum blandius vel verius locutus sit, que rerum aut verborum sit acutior asperitas; verendum est, ne juvenilis sanguinis vestri flamma nostram quoque commoveat gravitatem;

üzenni, csak meglevő követelések alapján, úgy a királyok és fejedelmek szövetsége is csak olyan vakmerőséget torolhat meg, amely nem hajlandó engedni a jognak és méltóságnak.

Mivel tehát Matthäus már rég eljutott a fenti felajánlásokig, mérlegelje Felségetek körütekintő bölcsessége, mi módon és miféle becsülettel lett volna szabad megtámadni őt – azok után, hogy már oly rég megtette felajánlásait; hogy ti és mi is régóta várakoztunk; hogy erről és egyebekről Brünnben ti és mi tárgyalásokat határoztunk el, amelyre mi személyesen el is utaztunk, a főtisztelendő esztergomi érsek pedig útnak indult hozzánk, s noha azt váratlanul megszakította, el végleg mégsem halasztotta, amint írja ezt levelében, melyben, úgy látszik, megerősíti egy jövőbeni találkozás reményét. Mindezek nem olyan színben tűnnek fel, mintha megszakadtak volna a Matthäus-szal való tárgyalások, melyek mindig valami új fejlemény közbejötté miatt szüneteltek.

Nem azért írjuk ezeket, hogy Felségeteket Matthäushoz hasonlítsuk vagy pártütését (mellyel előbb viselkedett ellenségként, mint vádlóként vagy panaszosként lépett volna fel) méltassuk, hanem hogy biztosítsuk Fivérségteket őszinteségünkről: mert mi sem viseltük kevesebb türelemmel a mieinket érő erőszakot, amikor Brünnből Prágába még vissza sem érve megtudtuk, hogy egy bizonyos Ledeniczi Bielik, a Magyar Királyság lakosa, Morvaországunkat megtámadva sokszorosán súlyos károkat okozott Matthäus Sternbergnek, a kiskorú Strasnitz-fiaknak és a wizowi kolostor szerzeteseinek. Ugyanúgy kölcsönös szövetségünk ellen való dolog volt ez, és Máté nem is volt rest hasonlóra hasonlóval válaszolva megtámadni őt. Nem is akartunk emiatt semmi rosszat gondolni Fivérségtekkel kapcsolatban, állhatatosan kapaszkodva barátunk, az esztergomi érsek érkezésének reményébe, hogy majd ha ő valami megfelelő helyen, mely nem lesz ellenünkre, esetleg találkozik velünk, amint óhajtjuk és reméljük, világosabban tájékoztatjuk majd az összes és bármiféle, mindkettőnk országának békéjét és gyarapodását érintő ügyben, de ugyanígy egymás kölcsönös támogatásáról és fennálló szövetségünk őszinte megtartásáról is – úgy, hogy ne legyen érdemes szóbeli ösztökével szurkálnunk egymást. Hiszen ha mindketten levélváltások útján akarnánk dűlőre vinni, melyikünk ír kedvesebben vagy igazabban, melyikünk érvei vagy szavai élesebbek-éresebbek, akkor féltő, hogy ifjonti véretek lobogása a Mi-higgadtságunkat is megrendíti.

et ea, que vestra fraternitas a nobis svadenter expostulat, ut, si dura verba vobis succensere velimus, etiam dura facta ne vobis inferantur, prohibeamus, et qui pacis inite custos esse debebamus, eius nunc violate vindicem nos prebeamus, vicatim in vos rite retorqueamus, qui nos eius facinoris reum esse censetis, quod a vestris in nostros processisse jam supra ex factione Bielkonis de Ledenicz exemplariter monstravimus.

Ex hiis etiam satis responsum esse putamus ad requisitionem vestram, qua nos ex debito federis contra turbatores pacis, ut invenimus, requisitis, cum et nos id ipsum pari occasione freti non inique postularem, sed quamdiu conventionem reverendissimi domini Strigoniensis, ut prediximus, expectamus, minime vobiscum discutiemus, quis quem nostrum acu punxerit aut lancea foraverit aut phalerica mole percusserit.

Plura diceremus ac ferventius hortaremur, nisi hoc soleret esse iudicium minus de caritate presumentis aut de pacti federis firmitate quomodolibet hesitantis. Datum.

Cedula inclusa.

Etiam, frater carissime, vos in scriptis vestris ad filium nostrum datis insolentias nonnullorum aliorum quam Matheus et, ut nos opinamur, illius societatis, scilicet qui vulgo fratres nuncupantur, commemorastis, quasi nos in eos imperium seu aliquam potestatem habeamus ex eo, quod quidam eorum nostre lingue vel regni nostri sunt oriundi.

Sed quia serenitas vestra jam pridem comperit, quod illi, qui audaciam suam in subditos nostros ausi fuerunt extendere insultantes Steffanum Eynczinger in bonis suis, qui terrigena marchionatus nostri Moravie est, quos neque minis neque precibus disterrere vel avertere potuimus, donec filius noster manu forti eos depulit vel abegit, non putamus necesse fore fraternitatem vestram de nostra sinceritate et animi nostri puritate prolixius certiorare, ubi ipsius facti evidentia nos excusat et expurgat. Datum.

Azt pedig, amit Fivérségtek tőlünk követel tanácsolólág (hogy ha már megharagszunk rátok kemény szavaitokért, tiltsuk is meg, hogy kegyetlenségeket kövessenek el ellenetek; és hogy mi, akik a fennálló béke őrei kellett volna hogy legyünk, most, hogy megsértették azt, mutatkozzunk megbosszulójának): mindezt joggal fordíthatjuk vissza ellenetek, akik nem gondoljátok, hogy hibásak lennétek az olyan gaztettben, melyet a tieitek követek el a mieink ellen – amint fentebb már példaént hoztuk Ledeniczi Bielik pártütését.

Úgy gondoljuk, ezekkel már eléggé megválaszoltuk kéréseteket, amelyet, úgy látjuk, szövetségünk kötelezettségénél fogva, a béke megzavarása ellen kéréstetek; hiszen mi is, ugyanilyen jogon, hasonló események nyomán, éppen ezt követeltük. Ám ameddig, mint előbb mondtuk, még várjuk a főtisztelendő esztergomi érsekkel való találkozót, a legkevésbé sem fogunk vitába bocsátkozni veletek arról, hogy melyikünk szúrta meg túvel vagy döfte át lándzsával, avagy lőtte át ágyúgolyóval a másikat.

Mondanánk még többet is erről és buzdítanánk erősebben, ha nem vallana ez inkább arra, hogy kevés szeretetet vagy szövetségünkben való ingatagságot feltételezünk így rólatok. Kelt...

A mellékelt levélkén:

Fiunkhoz írt leveledben, kedves fivérem, felemlegetted Matthäuson kívül mások gonoszságait is, mégpedig, amint gondoljuk, a „testvérekként” emlegetett társaságét; mintha nekünk bármi hatalmunk vagy rendelkezésünk lenne felettük csak azért, mert egyesek közülük a mi nyelvünkön beszélnek vagy országunkból származnak.

Ám mivel Fivérségtek már korábban láthatta, hogy azokat, akik vakmerőségüket a mi alattvalóink ellen is ki merészelték terjeszteni, saját birtokán támadva meg Morva Őrgrófságunk szülöttjét, Stephan Eitzingert, sem fenyegetéssel, sem kéréssel nem tudtuk elijeszteni vagy eltéríteni, míg végül fiunk kemény kézzel visszaverte és elkergette őket: azt gondoljuk, hogy nem szükséges Fivérségteknek hosszasabban bizonykodnunk őszinteségünkről vagy szándékunk tisztaságáról, amikor a nyilvánvaló tények mentenek fel és tisztáznak minket. Kelt...

Mátyás 1466. december 30-án adott válasza (MKL I 120):

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie. Croatie etc. serenissimo principi domino Georgio, eadem gratia regi Bohemie et marchioni Moravie etc. patri et fratri nostro carissimo, salutem et dilectionis incrementum.

Serenissime princeps.

Non putabamus opere pretium decertare verbis, ubi facto opus erat, nec obligationi invicem debite pugnaci dumtaxat sermone satisfactum iri. Alienum est hoc a commercio fraterno, alienum et a necessitudine, qua pater et filius copulati esse debent, quibus nullum prorsus aliud, sed hoc unum et solum certamen congruit, ut ab utroque in alterutrum benivolentia, caritate, honore et officiis oportunitis certetur, in quibus nimirum per quendam amicum ordinem plerumque et is, qui vincitur, ex adverso superat et qui vincit, superatur.

Unde quantum ad partem nostram attinet, cordi nobis animoque fuit hoc ipso certamine cum fraternitate vestra exerceri, nec unquam in eo vel diligentia operis vel preventionem honoris superari timuimus, quando quidem econtra compertum habemus in omni repugnantia, que inter partes amico federe coniunctas exoritur, tam vinci quam vincere indecorum esse.

Verum quia regione (?) ita placuit fraternitati vestre, ut cum in presenti rerum opportunitate secundum federa, que invicem pepigimus, ferendi auxilii admonita esset, ipsa non solum huiusmodi admonitionem nostram repulit, sed etiam ipsius repulse culpam multis sermonibus in nos reiicere conata est, non ab re nobis quoque necessitas incumbit relevare partes nostras et palam ostendere nos culpa vacare malle quam culpam excusare.

Igitur, ubi inprimis scribit fraternitas vestra, quemadmodum ex litteris nostris, quas ad illustrem ducem Victorinum dederamus, intellexerit, pungi a nobis responsa sua, tanquam sincera vel satis rata non essent, et quod non liceret nobis tale quitquam de fraternitate vestra suspicari etc.; voluissemus plane, si fraternitas vestra intulisset palam verba illa, ex quibus stimulum vel suspicionem aliquam a nobis profectum deprehendit. Nos quidem diligenter perquiri et revolve fecimus cedulae epistolarum nostrarum, quas illi misimus, et nichil talium, que obiiciuntur, in eis comperimus, nisi forte in illo se pungi vel de se suspicari putat, quod in rebus seriis serio locuti sumus, quodque soliti fuimus opportune exigere ea, que nobis ex federibus debebantur. Unde si ita

Mátyás 1466. december 30-án adott válasza (MKL I 120):

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb. üdvözetünket és növekvő ragaszkodásunkat küldjük a felséges György fejedelem úrnak, ugyanezen kegyelemből Csehország királyának és morva ögrófnak stb., atyánknak és kedves fivérünknek.

Felséges fejedelem!

Nem gondoltuk volna, hogy érdemes szóban hadakozni ott, ahol tettekre lett volna szükség, sem csupán harcos beszéddel eleget tenni kölcsönös kötelezettségünknek. Idegen ez a testvéri viszonytól, idegen a kapcsolattól, mely apát és fiút kéne összekössön; azokhoz egyáltalán nem illik semmilyen más versengés, csak az az egyetlen, hogy a másik felé mindketten a jóindulatban, szeretetben, tiszteletben és alkalmas szolgálatokban versengjenek; ezekben ugyanis valamiféle baráti sorrend révén legtöbbször az is, akit legyőznek, másrésztől nyertes is, és aki győz, azt is megelőzik.

Ezért hát, ami minket illet, azt volt szívünk vágya, hogy e versengést őrizzük Fivérségtekkel, s nem is féltünk soha attól, hogy ebben vesztesek legyünk akár a másik felé irányuló gondosság, akár a másik megelőlegezett tisztelete terén, mivelhogy más részről megtapasztaltuk, hogy győzni és legyőzteni egyaránt dicstelen dolog minden, baráti szövetségben felmerült vitában.

Ám mivel úgy tetszett Fivérségteknek, hogy – noha a jelenlegi helyzetben kölcsönösen megkötött szövetségünk alapján segítségnyújtásra hívtuk fel –, ne csak elutasítsa e felhívást, hanem sok beszéddel megpróbálja ránk hárítani az elutasítás vétkét is: emiatt bizony szükségessé válik, hogy a mi szerepünket is tisztázzuk, és nyíltan megmondjuk, hogy jobb szeretjük, ha nem vagyunk hibásak, mint ha mentegetjük hibánkat.

Ezért tehát, amikor az elején írja Fivérségtek, hogy miként tudta meg Viktorin herceghez írt levelünkéből, hogy válaszait elvetettük mint amik nem elég őszinték vagy átgondoltak, és hogy nem lett volna szabad ilyet gyanítanunk Fivérségtekről és a többi: a leginkább azt akartuk volna, ha Fivérségtek nyíltan idézi a szavakat, melyekből azt érezte, hogy részünkről valamiféle aggodalom vagy gyanú keletkezett. Mi bizony gondosan végigkerestettük és visszanezgettük neki küldött levelünk lapjait, és semmi olyat nem találtunk benne, amit szemünkre vet – hacsak nem azt érezte támadásnak vagy gyanúsításnak, hogy ko-

esset, non equidem miraremur, quoniam nichil suspectius debitori solet esse quam exactoris sollicitudo.

Ubi autem addit fraternitas vestra, quod rursus illud sicut ex calamo derivatum est, ita et ex pectore sinceriter emanavit, hoc sane rectissime erecti (sic) potest, quin immo clare meminimus bene et apte semper nobis responsum fuisse, verum ea que consequi debebat executio defuit, quod quidem illorum forsitan negligentia contigit, qui mandata fraternitatis vestre dilationibus evacuarunt.

Dicitur ulterius in litteris ipsis ad hanc sententiam, quod fraternitas vestra, recogitando nova et vetera, nichil in districto examine conscientie sue reperire potuit, unde contra eam vel levis suspicia debuerit capi, sed omnia a se recte acta esse, que ad federis initi et amicitie pertinent robur et augmentum. Quantum ad suspicionem attinet, non fuit opus totiens eam pretendere, que nondum nata erat, sic enim perperam pretensa non vitatur, sed attrahitur, de hiis autem, que in robur federum et augmentum amicitie acta sunt, nichil retractandum habemus, illa nobis perquirenda fuerunt, que fieri debebant et facta non sunt. Constat enim nos pariter ambos non solum ad tenenda federa, que pacti sumus, sed etiam ad manutenenda obligatos esse, alioquin quid tandem pacisci proderit, si pacta ipsa teneantur solum simplicitate quadam quietata et non etiam manuteneantur adversus turbatorum audaciam? Qua in re utra pars magis defecerit, non est presentis temporis discutere, ne importune exprobrare videamur, quod suapte evidentia palam futurum est.

Prosequitur deinde fraternitas vestra nonnullos articulos, in quibus coarguere nos videtur, quod petivimus, se autem excusare, quod non reddiderit; que ex federibus debebantur. Et primus est de eo, quod reverendissimus dominus Strigoniensis ad fraternitatem vestram missus non fuerit pro componendis rebus communibus, secundus de invasione hostili per Bielikonem in Moraviam facta; tertius vero, quod cum Matheo de Sternberg in promissum quoddam non accesserimus.

De quibus quidem articulis, tametsi superioribus diebus primum per oratores fraternitatis vestre, post vero per litteras nostras plene et recte ac cum veritate pura responderimus non tamen et nunc deesset quid responderetur,

moly dolgokról komolyan beszéltünk, és hogy megszoktuk: megfelelően végrehajtsunk mindent, amivel szövetségeink alapján tartozunk. Ezért ha így lenne, bizony nem csodálkoznánk, mivel az adósnak semmi sem szokott gyanúsabb lenni, mint a végrehajtó buzgalma.

Amikor pedig hozzát teszi Fivérségtek, hogy közvetlenül, amint tollából eredt, úgy áradt őszintén szívéből is – az csakugyan helytálló, sőt, tisztán emlékszünk, hogy mindig jó és megfelelő választ kaptunk; ám az, aminek követnie kellett volna, a végrehajtás, az hiányzott. Ez talán azok hanyagságának tudható be, akik Fivérségtek parancsait halogatással gyengítették meg.

Elhangzik továbbá e levélben az a vélemény, hogy Fivérségtek az újabb és régi dolgokat is felidézve szigorú lelkiismeretvizsgálat mellett sem talált semmit, amitől ellene akár enyhe gyanúnak kellett volna felmerülnie; sőt, mindent helyesen tett, ami szövetségünk és barátságunk szilárdságát és erősödését érinti. Ami a gyanút illeti: nem kellett volna annyiszor ürügyként felhozni valamit, ami még meg sem történt; így ugyanis fonák módon az ürügyet nem elkerülte, hanem magára vonta. Azokról viszont, amik szövetségünk és barátságunk szilárdsága és erősödése ügyében történtek, nincs mit újratárgyalni; azt kell számon kérnünk, aminek meg kellett volna lennie, és nem történt meg. Nyilvánvaló ugyanis, hogy mindkettőnk köteles nemcsak a megkötött szövetség megtartására, hanem kézben tartására is; máskülönben mit is ér végül megállapodni, ha valami együgyű tétlenséggel pusztán magát a megállapodást tartjuk meg, ám nem tartjuk kézben a helyzetet az azt megzavarók vakmerőségével szemben? Hogy e dologban melyik fél volt inkább elmarasztalható, azt nem a mostani időkre való megvitatni, nehogy esetleg illetlenül szemrehányást tegyünk olyasmieért, ami magától is nyilvánvalóvá válik majd.

Ezután több olyan ponttal folytatja Fivérségtek, melyekben mintha alaptalanak állítaná be, amit mi kértünk, magát viszont kimenti azért, amit meg nem adott – pedig ezekkel szövetségünk miatt tartozott volna. Első pedig ezek közül, hogy a főtisztelendő esztergomi érseket nem küldtem el Fivérségtekhez, elrendezendő közös ügyeinket; a második Bielik ellenséges támadása Morvaországban, a harmadik pedig, hogy Matthäus Sternberggel nem bocsátkoztunk egyezkedésekbe.

E kérdésekben, noha a legutóbbi napokban először Fivérségtek szószólóin, utána pedig levelünk révén teljesen, egyenesen és a tiszta igazságnak megfele-

dummodo adesset qui vera coram audiret. Sed quia visum est non esse conveniens proposito nostro, ut eum redarguere velimus, quem honorare intendimus, pauciora loquemur, quam res expostulat, modestieque rationem habebimus, presertim cum existimemus fraternitatem vestram in hiis non iudicium proprium sed aliorum informationem secutam esse. Quantum igitur ad primum articulum, quid est, quod nobis imputatur dominum Strigoniensem ad fraternitatem vestram non accessisse, et non imputatur subditis vestris, qui eidem eunti palam obsederunt iter, et contre omne jus et phas hostiliter obvii cum armis intercesserunt, ne ille accederet? Aut cur accusatur Bieliko propulsans iniurias, et non damnantur prius illi, qui eum pluribus iniuriis lacescitum provocarunt ad arma? Preterea quid sibi vult ista exprobratio, qua totiens impetitur, quod super iniuriis et nocementis per Matheum de Sternberg preter omnem justitiam regno nostro illatis in quosdam iudices compromitti non consenserimus, cum superioribus litteris rectam et sufficientem rationem reddiderimus, illud a nobis non equo tempore petitum esse, nec juste et honeste admittendum videri?

Nos equidem invectiones istas ex eo profectas coniicimus, quod iuxta vetus dictum vel potius veterem morem omnes fere eo nati sumus ingenio, ut nobis et nostris magis indulgeamus. Quod nisi ita esset, non putamus fraternitatem vestram tam precipiti iudicio in nos commotam fuisse, nec auctoribus sinistre informationis certam fidem pro incerta adhibuisse. Sed consideremus, quid amplius dicant littere fraternitatis vestre, loquanturque sub hiis verbis: »Penset«, inquiunt, »circumspecta serenitas vestra, si contra oblationes Mathei nos ambo reges ipsum obruissemus, num quid queri potuisset vim sibi factam esse, et, si nos utrique commune fedus nostrum pretendissemus, conclamatum forte nobis esset nos ambos reges conspiratores esse contra subditos nostros et in eorum oppressionem mutuo conspirasse?« Nec verba, quanta ratione subnixa sint et quam vim habeant, quorsumve tendant, quia facile et sine labore intelligi potest, visum est et in hiis pertractandis modestius tacere quam loqui. Verum si interrogabimus, que fuerint ille oblationes Mathei? respondebitur forsitan, quia obtulit causam suam iudicio bonorum virorum. Sed cur non obtulit, priusquam tulisset spolia? Quid aliud responderi potest, nisi quia spoliare libuit antequam iudicari. Porro, si econtra dixerimus, non vim sed cognitionem cause precedere

lően már válaszoltunk – azonban most sem vagyunk híján annak, mit is válaszolnánk; csak legyen aztán, aki szemtől szemben meghallgatja az igazságot. Ám mivel úgy tűnt, nem illik szándékunkhoz, hogy azt cáfoljuk meg, akit meg-tisztelni törekszünk, rövidebben beszélünk, mint azt az ügy megkövetelné, és önmérsékletet gyakorlunk – különösen mert úgy gondoljuk, Fivérségtek ezekben nem saját ítéletét, hanem mások tájékoztatását követte. Ami tehát az első kérdéshez tartozik: mi az, hogy minket hibáztattok, mert az esztergomi érsek nem jutott el Fivérségtekhez, és nem hibáztatjátok alattvalóitokat, akik nyíltan útját állták, bár már elindult, és minden jog és igazságosság ellenére ellenségként, fegyveresen léptek közbe, nehogy odaérjen?! Vagy miért éri vád Bieliket, aki jogsértést hárított el, és nem ítéletek el előbb azt, aki számos jogsértéssel bőszítve készítette fegyverfogásra őt? Ezenkívül mi akar lenni az a szemrehányás, mely annyiszor ér minket, mert nem értettünk egyet azzal, hogy mindenféle bírák elé bocsássuk a Matthäus Sternberg által országunk ellen elkövetett, minden igazságon kívül álló jogsértéseket és kártételeket, amikor előző levelünkben igaz és elegendő okát adtuk annak, hogy ezt tőlünk nem a megfelelő időben kérték, és nem is látjuk jogszerűen és becsületesen megengedhetőnek?

Mi bizony arra tudunk csak gondolni, hogy e kirohanások onnan erednek, hogy a régi mondás vagy inkább régi szokás szerint mindannyian szinte bele-születtünk abba a gondolkodásmódba, hogy inkább kedvezünk magunknak és a mieinknek. Mert ha ez nem lenne így, azt gondoljuk, hogy Fivérségtek nem jutott volna ellenünk ilyen elhamarkodott ítéletre, és nem adott volna bizonytalan dolgokban biztos hitelt rosszhiszemű információk terjesztőinek. Ám fontoljuk csak meg, mit mond még Fivérségtek levele, amikor e szavakkal szól: „Mérlegelje – úgymond – körültekintő Felségetek, ha Máté felajánlásaira válaszul mindketten megtámadtuk volna, vajon nem panaszkodhatott volna, hogy erőszakot szenvedett el?” És „Ha mindketten szövetségünkre hivatkoztunk volna, talán azt kiáltották volna ránk, hogy mindkét király összeesküvő saját alattvalói ellen, és kölcsönösen összeesküdtek elnyomásukra.” Mivel könnyen és fáradság nélkül átlátható, hogy e szavaknak mennyi az alapja és mit érnek, mire mennek ki: nem látszott úgy, hogy illendőbb ezek megtárgyalásakor hallgatni, mint beszélni. Azonban ha megkérdezzük majd, mik is voltak Matthäusnak azok a felajánlásai – talán az lesz a válasz, hogy ügyét derék férfúik ítélete elé ajánlotta.

debuisset, priusque iudicio experiri quam armis; jam serio querendum erit uter nostrum magis iuste rationi innititur?

Sed non expectemus aliorum iudicia, qui forte dicturi essent rationem Mathei non rationem dici posse sed prevaricationem divinae et humanae legis. Sufficiat nobis hac vice singulare iudicium fraternitatis vestrae et sententia, quam in litteris suis paulopost predicta verba tulit sub hac forma »Militares« inquiens »actus non debent ab armis exordium sumere, sed honeste petitiones et postulationes debent arma prevenire.« Quod si secundum hanc sententiam nobiscum fuisset actum, nullius iudicium, nullius boni viri et idonei arbitrium recusassemus, sicut et nunc non recusamus, si modo hoc ordine requisiti fuerimus.

Inter haec autem vehementer admirati sumus, cur fraternitas vestra federa inita conspirationes interpretatur et nos ambos mutuo paciscentes conspiratores appellat? Conspiratio enim et conspiratorem esse vel excessum pertinet (sic), principibus autem, quia libere et publica auctoritate agunt, nomen et actus conspirationis alieni sunt. Sed forte id fraternitas vestra, non attenderat, illisque dumtaxat vitio vertendum est, qui in Latinae linguae locutionibus peccare solent.

Scribit etiam fraternitas vestra, quod nos, ut verbis eiusdem utamur, vias illas ex parte Mathei oblatas iuri communi consonas et fori competentiae per omnia conformes usque nunc distulimus acceptare, per quas tamen satis provisum erat nobis et regnicolis nostris ac quibuslibet, quorum interesset, tam de damnis sarcienis quam etiam de interesse et excessuum emendatione, de quibus contra Matheum prefatum constare potuisset. Si unquam intellexissemus vias aliquas cum tali provisione, ut premititur, nobis esse oblatas, nullo pacto eas acceptare distulissemus; verum nusquam nobis haec provisio oblata est, sed ad hoc solum requisiti fuimus, ut post spolia per Matheum facta consentiamus diiudicari iure, ne ipsa spolia fieri debuerint. Unde ignoramus penitus, quo iure quae honestate consentire tenebamur, ut cognoscatur, si iure fieri debuerint illa spolia, quae manifesta iniuria iam fuerint facta.

Item inter alia hoc quoque scripsit fraternitas vestra, qualiter nonnullos subditos suos damna passos et de ultione acute cogitantes pro debito fraternitatis mutuae solerter impediverit et inhibuerit, et quod in hac re per eos serenitati vestrae obtemperatum sit etc. Recte id quidem actum est, et utinam

De miért nem ajánlotta ezt, mielőtt elvitte volna fosztogatásának zsákmányát? Mi mást lehet erre felelni, mint hogy először fosztogatni volt kedve, és csak utána ítéletet nyerni. Továbbá, ha megfordítjuk a dolgot: nem kellett volna az ügy átgondolásának megelőznie az elkövetést, s előbb próbálkozni az ítélettel, mint a fegyverekkel?

Ám ne várjunk mások ítéletére, akik majd aztán esetleg kimondják, hogy Matthäus érvei nem mondhatók érvnek, hanem az isteni és emberi törvény kijátszásának... Legyen elég nekünk ez alkalommal egyedül Fivérségtek ítélete és véleménye, melyet levelében kevéssel előző szavai után ilyenformán közölt: „a fegyvereket – úgymond – annak becsületes módján kérések és követelések kell megelőzzék”. Bizony ha velünk is e gondolkodásmód szerint jártak volna el, nem vonakodtunk volna senki ítéletétől, senki derék és alkalmas férfiú bíráskodásától – amint most sem vonakodunk, ha ezúttal e sorrendben érkezik majd a kérés.

Mindeközben pedig erősen elcsodálkoztunk, miért fogja fel Fivérségtek megkötött szövetségünket összeesküvésnek, és miért nevez mindkettőnket kölcsönösen összeesküvőknek? Az összeesküvés ugyanis összeesküvőt vagy törvényszegést feltételez; a fejedelmektől viszont, mivel szabadon és a közfelhatalmazás tekintélyével járnak el, idegen az összeesküvés neve és aktusa is. Ám talán nem ez volt Fivérségtek szándéka, s csupán olyanok hibájának kell felróni ezt, akik hibázni szoktak, ha latinul fogalmaznak.

Azt is írja Fivérségtek, hogy mi – hogy szavaival éljünk – egészen mostanáig húztuk, hogy elfogadjuk a Matthäus által felajánlott módozatokat, melyek teljesen összhangban állnak a jogszerűséggel és mindenben illetékes fórum előtt voltak – noha ezáltal királyi Felségetek és minden érintett országlakos számára elegendően gondoskodtunk úgy a károk rendezéséről, mint érdekeik és a kihágások jóvátételéről, amikről Matthäus-szal szemben bizonyosságra lehetett volna jutni. Ha valaha értesültünk volna arról, hogy az előbbi módon intézve bármi módozatot ajánlottak volna nekünk fel, semmiféleképpen nem halogattuk volna azok elfogadását; ám sehol nem ajánlottak nekünk ilyen eljárást, hanem csak arra kértek meg, hogy Matthäus fosztogatásai után egyezzünk bele, hogy törvény előtt mondják ki, hogy nem lett volna szabad fosztogatnia. Ezért ötletünk sincs, milyen jog alapján és miféle becsületre lennénk kötelesek bele-

pari modo cum aliis quoque subditis suis fraternitas vestra egisset. Fuisset profecto communi nostro debito magis satisfactum. Nos vero econtra subditos nostros acerrime compressimus, ne amplius in ultiorum similem prosilirent, qui tamen pro quolibet uno damno subditorum vestrorum centum sua damna, proponere in promptu haberent.

Insertit preterea fraternitas vestra articulum querele nostre contra subditos suos, illius videlicet societatis, qui se fratres appellant, et significat se in eos nullam imperium nullamque potestatem habere etc. Mallemus sane hunc locum pertransire quam discutere, si tamen silentio tegi posset. Sed quia idem ipsi fratres palam ferunt et publice testantur, vulgus etiam non tacet verba quedam in re ista, que amplius diffundere non est nostrum, bonum esset ad rem presentem honorique et debito fraternitatis vestre multum congruum, si imperium suum in eo non negaret, sed exercebat manifestiusque ostenderet eorum mala facta vel prohibere velle vel saltem approbare nolle. Nam illud quoque inficiari non potest, quod malefactoribus ipsis liber fuit et tutus hucusque aditus ad omnia pene loca ditionis fraternitatis vestre. In hiis delitescunt, pascuntur, congregantur, ibi nidos et sedes struunt, et dum eis oportunitas occurrit, illinc protinus quasi quedam examina emittuntur, que omnia si prohibita non fuerint, approbari videbuntur et scrupulum societatis pre se ferent.

Repetit posterius fraternitas vestra articulum de missione domini Strigroniensis, ad quem breviter dicimus velle nos libenter in hoc morem gerere fraternitati vestre; mittetur iterato, ibi, apto tempore aderit, modo ei securitas et non absit ut prius impedimentum.

Clauditur postremo epistola fraternitatis vestre ad hanc ferme sententiam »non esse expediens nos invicem verborum stimulis exagitare« et paulopost additur »verendum esse, ne juvenilis sanguinis nostri flamma vestram quoque commoveat gravitatem«. Fatemur sane, frater carissime, non licuisse inter nos stimulos verborum intercedere talium precipue, que rebus ultro citroque debitis confusionem ingererent. Ac dum nos secundum exigentiam communis debiti conservationi pacis mutue presidium sinceriter postulassemus, mox fraternitas vestra, nescimus quorum malivola informatione accepta, hos stimulos nobis prior admovit, nos autem ex adverso, ne sinistra informatio justitiam cause

egyezni, hogy megvizsgálják, vajon jog szerint megtörténhettek-e volna azok a fosztogatások, melyeket (nyilvánvalóan jogsértőn) már elkövettek.

Egyebek közt azt is írta aztán Fivérségtek, hogy több alattvalója károkat szenvedett és elég kemény bosszúterveket szőtt, maga pedig kölcsönös fivéri viszonyunknak tartozva okosan megakadályozta és megtiltotta ezt, és hogy e dologban engedelmeskedtek Felségeteknek stb. Ezt bizony helyesen tette, és bárcsak hasonló mód járt volna el Fivérségtek más alattvalóival is! Tényleg jobban eleget tett volna közös kötelezettségünknek... Mi viszont ellenkezőleg, a legszigorúbban rászorítottuk alattvalóinkat, hogy ne ugorjanak rögtön hasonló bosszút állni – noha ők minden kárral, amit alattvalóitoknak okoztak, azonnal száz elszenedett kárt állíthatnak szembe.

Idézi ezenkívül Fivérségtek panaszunkat alattvalói, tudniillik a magukat testvéreknek nevező társaság ellen, és jelzi, hogy neki felettük semmi rendelkezése és semmi hatalma nincsen stb. Jobb szeretnénk előlött átsiklani, mint megvitatni, legalábbis ha a hallgatás elfedhetné a dolgot. De mivel éppen hogy maguk a testvérek nyíltan hangoztatják és nyilvánosan tanúsítják, és a köznép is beszél egyet s mást, amit továbbadni nem a mi dolgunk, jó lenne a jelen helyzetben és Fivérségtek méltóságához illetve kötelességéhez igen illő volna, ha az ügyben hatalmát nem letagadná, hanem gyakorolná és kézzelfoghatóbban megmutatná, hogy gáztetteiket meg akarja akadályozni, vagy legalább nem hagyja jóvá. Azt ugyanis eltagadni nem lehet, hogy e gonosztevőknek mindeddig szabad és biztos közlekedésük volt Fivérségtek felségterületének szinte bármely helyére, ahol elrejtőznek, élnek, gyülekeznek, ahol fészket és székhelyet építenek, és mikor alkalom adódik, rögtön előtörnek onnan, mint valami raj. Ha mindezt nem fogják megakadályozni, úgy tűnik majd, hogy jóvá is hagyták, és magukra veszik a társaságot övező ellenszenvet.

Később visszatér Fivérségtek az esztergomi érsek küldetésének kérdésére; ehhez röviden annyit mondunk el, hogy szívesen kedvére tettünk volna Fivérségteknek; elküldjük ismét, el fog menni, alkalmas időben ott lesz, csak ne hiányozzék hozzá a biztonság, amint korábban akadályba ütközött...

Végül nagyjából ezzel a véleménnyel zárul Fivérségtek levele: „nem érdemes kölcsönösen szóbeli ösztökével szurkálni egymást”, és kevéssel utána hozzáteszi: „félő, hogy ifjúi vérünk lobogása a mi higgadságunkat is megrendíti”.

nostre superet, eosdem removimus, non contendendi, non vicem reddendi animo, sed ut obiecta purgentur, quandoquidem, uti in exordio presentis epistole nostre protestati sumus, et in hanc palestram inviti descendimus. Itaque si comparentur invicem, que nobis reddita sunt et que a nobis postulata, apparebit liquido illinc prius exortam confusionem in hiis rebus, cum aliud redditum est et aliud exactum.

Ceterum, ubi verendum putat fraternitas vestra, quod juvenilis sanguinis nostri flamma vestram commoveat gravitatem, modestius plane fuisset hunc quoque locum obmittere et in medium non afferre, quoniam si de gravitate dignitatis regalis vult intelligi, illam et in nostra juvena contemnere non liceret. Si vero de etatis et moris gravitate loquitur, constat palam nos quidem in hiis rebus moveri potuisse, sed non commoveri facilius visum est quam moveri. Verum si hinc filiali affectui, istinc autem paterno debito satisfieri debet, opus est, ut omnis commotio abiciatur de medio et ex parte utraque ad manutenenda federa moveamur, nec decertemus verbis repugnantibus sed amicis officiis atque invicem debitis, ita ut non verba factis sed verbis facta opportuna reddantur.

In qua re si fraternitati vestre agere, quo exercere (sic) placuerit, nostram quoque operam et sollicitudinem credat indubie non defuturam. Datum Tirnavie, die penultima Decembris, anno Domini MoCCCCoLXVIo, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

Ad mandatum domini regis Georgius, artium et decretorum doctor, vicecancellarius.

A levél élen: Responsiva Mathie regis Ungarie.

Elismerjük, drága fivérünk, hogy csakugyan nem lett volna szabad köztünk szóbeli szurkálódásnak történnie, kiváltképp nem olyannak, amely zavart hozhat innen is, onnan is fennálló kötelezettségeinkben. Ám amíg mi – a kölcsönös béke megőrzéséhez kellő, közös kötelességünk kívánalmainak megfelelően – őszintén kértünk segítséget, Fivérségtek, nem tudjuk, kiknek rosszindulatú információit fogadva el, elsőként vitt be szúrásokat. Mi viszont, ellenkezőleg, nehogy valami balkézről való sugallat ügyünk igazsága fölé kerekedjen, elhárítottuk ezeket – nem a viszálykodás, nem a viszonzás szándékával, hanem hogy tisztázzuk magunkat a vádak alól, mivelhogy (amint jelen levelünk elején is tiltakoztunk emiatt) akaratumk ellenére léptünk e küzdőterre. Így hát, ha mindkétfelől összehasonlítjuk, mit adtatok meg nekünk és mi volt a kérésünk, világosan kitűnik majd, hogy onnan támadt először zavar e dolgokban, mivel mást kaptunk, és más volt a megegyezés.

Egyébként pedig, ahol úgy véli Fivérségtek: félő, hogy ifjonti vérünk lobogása a ti higgadtságotokat is megrendíti – illendőbb lett volna ezt teljesen elhagyni és nem felhívni rá a figyelmet, mivel ha a királyi méltóság súlyára akart ezzel utalni, nem szabadna azt a mi fiatal korunk esetében sem lenéznie. Ha pedig már a kor és az erkölcsök súlyáról van szó, egyértelmű, hogy mi ugyan nyilván engedhettünk volna e dolgokban, ám úgy tűnt, könnyebb nem felindulni, mint engedni. De ha innen a fiúi ragaszkodásnak, onnan pedig az atyai kötelességeknek kell eleget tenni, szükséges, hogy minden felindulást eltávolítsunk, mi közénk állhatna, és mindkétfelől szövetségünk ápolása felé mozduljunk; és ne szócsatákban versengjünk, hanem baráti és kölcsönösen szükséges szívességekben – úgy, hogy ne a szavak alkalmazkodjanak a tettekhez, hanem a szavakhoz a tettek.

Ha e dologban Fivérségteknek úgy tetszene, hogy eszerint cselekszik, kétségtelenül elhiheti, hogy nem lesz híján támogatásunknak és lelkesedésünknek. Kelt Nagyszombatban, december utolsó előtti napján, az Úr 1466-ik évében, uralkodásunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

A király úr parancsára György, a szabad művészetek és a kánonjog doktora, alkancellár.

A levél élén: Mátyás magyar király válaszlevele.

Mátyás király ezen levelére Podjebrad György válasza így hangzik:

Serenissime princeps, frater charissime.

Litteras serenitatis vestre, officialitatem sepe commemorantes, non autem asperitate omnino vacuas, grato nichilominus animo suscepimus, quia eas ex sinceritate mentis vestre prodiisse nobis indubie pollicemur;

solebant enim veteres cibos, si quando splendide epulari volebant, sale, pipere etc. salire vel condire vel ipsis ut juste salsamenta in mensa juxtaponere, quibus fastidientem stomachum ad epulas incitarent. Nos pariter scripta fraternitatis vestre tanto gratius amplectimur, quanto sincerior animus fraternitatis vestre nobis in illis aperitur, nam quod eadem fraternitas vestra se aut suos magis a nobis aut nostris lesam vel neglectam esse putat, hoc tamen verbis decertandum aut litteris vicissim mittendis expugnandum esse, quemadmodum vestra fraternitas censuit, ita et nos officiale inter nos utrinque fore deputamus.

Sed quod in principio et fine litterarum vestrarum fraterne meministis, ut benivolentia et beneficiis verbo factoque certemus, id profecto prudentie et benignitati utriusque nostrum permaxime congruit et conducit, nosque per ora hostium emulorum omniumque finitimorum laudibus effert, preconiiis extollit, nostramque et regnorum nostrorum confirmat auctoritatem. Satis autem admirari cogimur, quod vestra fraternitas vereri videtur, ne nostri parte vobis facta oportuna reddantur, prout in principio et fine litterarum vestrarum attingitur, immo vero explicatur. Nisi enim animus sincerus in nobis diu antea fuisset, oratores nostros ad serenitatem vestram in terminis regni nostri cum fraternitatis vestre oratoribus similiter in confiniis regni vestri tractaturos volendi transmittere, satis, ut remur, serenitas vestra coniciere potest, nos suasibus Andree Paumkircher, quem fraternitati vestre gratum et acceptum et familiariter dilectum esse cognovimus, quamvis et nobis benivolum esse putemus, minime permoti fuisset, sed quod animo jam dudum inheserat, perfacile fuit vel levi quadam admonitione excutere.

Ceterum de singulis in litteris vestre serenitatis contentis, que nec ipsa serenitas vestra verbis expurgari vel dissolvi debere censet, oratores nostri plenissime instructi cum vestris oratoribus agent, taliter se, ut credimus, habituri, quod fraternitas vestra de sinceritate mentis nostre certissima reddetur.

Mátyás király e levelére Podjebrad György válasza így hangzik:

Felséges fejedelem, drága fivérem!

Felségetek levelét, melyben gyakran emlegeti szolgálatkésztségét, noha nincs teljességgel híján az élnek, mégis jó szívvel fogadtuk, mivel kétség nélkül bízunk benne, hogy őszinte szándékokból jött.

A régiek szokása az volt ugyanis, hogy amikor pazar módon akartak lakomázni, sóval, borssal és a többivel sóztak-fűszereztek, vagy ezeket mint fűszerfélét kitették az ételek mellé az asztalra a megcsömörlő gyomrok lakomára való serkentéséhez. Ugyanígy mi is annyival szívesebben fogadjuk el a Fivérségetek levelében írtakat, amennyivel őszintébben feltárul bennük számunkra Fivérségetek szándéka; mert amit Fivérségetek gondol, hogy tudniillik magát és övéit inkább mi és a mieink sértettük meg és hagytuk figyelmen kívül, ám ezt illetően szavakkal kell viaskodni, avagy levélváltások által legyőzni a másikat: miként Fivérségetek nyilatkozott, mi is úgy gondoljuk, hogy ez lesz mindkét részről a kötelességünk.

Ám amit leveletek elején és végén testvérileg említetek, hogy szóban és tettben is a jóakarát és jótetteket legyen versengésünk tárgya: az valóban a lehető leginkább illik mindkettőnk bölcsességéhez és okosságához és javunkra van; minket dicsérőleg vesz szájára miatta ellenség, vetélytárs és az összes szomszéd, hírünket viszi, s megerősíti a mi és országaink tekintélyét. Kénytelenek vagyunk hát eléggé csodálkozni, hogy Fivérségetek mintha attól félne, hogy részünkről nem tesszük meg felétek mindazt, ami szükséges – amint ezt leveletek elején és végén érintitek, sőt, kifejtitek! Ha nem lett volna már régóta őszinte szándékunk, hogy el akarjuk küldeni szószólóinkat Felségetekhez országunk határmezsgyéjére tárgyalni Fivérségetek (hasonlóképp országok határán megjelent) szószólóival, Felségetek akkor is – úgy gondoljuk – eléggé kitalálhatta, hogy Andreas Baumkircher (akiről tudjuk, hogy Fivérségetek kedveli, elfogadja és bizalmas köréhez tartozik) tanácsai, noha úgy véljük, nekünk is jót akar, a legkevésbé sem ingattak volna meg minket; ám ami már régóta megrögzött szándékunk volt, azt könnyedén eltérítette akár egy finom figyelmeztetés is.

Egyébként minden egyes, Felségetek levelében szereplő dologról, melyeket maga Felségetek sem tart szóban tisztázandónak vagy megoldandónak, eljárnak teljességgel meghatalmazott szószólóink a ti szószólóitokkal, s amint hisz-

Porro, quod maxime necessarium est nobisque gratissimum, quod reverendissimus in Christo pater archiepiscopus Strigoniensis, amicus noster charissimus, ad nos usque mitteretur, in qua re eadem fraternitas vestra vereri videtur, nequid sinistrum persone sue incidat vel occurrat, sciat serenitas vestra tantum nobis esse desiderium cum eiusdem reverendissima paternitate super regnorum nostrorum utrinque comoditate tractandi, quod nisi arduis et inevitabilibus nostris ac regni nostri negotiis, quibus per totum instantem mensem Februarium ac deinde per plurimos dies sequentes, solemnitatem quatuor temporum, nedum caput sed fere dimidium quadragesime transigere haberemus, nos profecto minime piguisset usque ad Moraviam personaliter iisse, quod nunc efficere comode minime valemus, ne quid nostri parte deficiat.

Sed ut omnis scrupulus quoad securitatem prefati reverendissimi patris tollatur e medio, commisimus illustri Victorino, duci Minsterbergensi et comiti Glaczensi, filio nostro carissimo, ut personaliter ad metas regni nostri se conferat, et prefatum reverendissimum patrem dominum Strigoniensem ad nos usque conducatur, quem etiam pro honoris nostri debito sueque paternitatis merito salvum reducere non dubitamus, cum quo fiducialiter tanquam cum vestra fraternitate tractabimus, ut per ipsum etiam ad singula, que nunc preterierunt vel transiissent videri possemus, respondiisse videamur.

Datum Prage, decima Januarii, anno etc. LXVIIo.

1466. (MKL I 121)

Podjebrád György cseh királynak

Animadvertimus ita exigere communia utriusque nostrum negotia, ut de rebus occurrentibus saltem per aliquem fidum nuntium cum vestra serenitate quamprimum tractemus; quapropter statuimus mittere ad eandem unum de consiliariis nostris, magnificum scilicet curie nostre magistrum.

Sed quoniam et persone conditio et rerum status ita postulat, maiestatem vestram rogamus, ut prefato t(ali), priusquam iter suum ingrediatur, de salvo conductu provideat opportuno.

szük, úgy teszik majd ezt, hogy Fivérségtek a legbiztosabb lehessen szándékunk őszintesége felől!

Továbbá ami a leginkább szükséges és nekünk is kedves, hogy drága barátunk, a Krisztusban főtisztelendő esztergomi érsek atya eljusson hozzánk; e dologban mintha attól félne Fivérségtek, nehogy valami baj érje személyét vagy essen vele. Tudja meg Felségetek, annyira vágyunk főtisztelendő Atyaságával megtárgyalni országaink kétoldalú javát, hogy ha saját és országunk sürgető és kikerülhetetlen ügyei miatt nem kényszerültünk volna ezekkel tölteni az egész februárt, majd még az azt követő jó pár napot is, a kántorböjt ünnepét, s a nagyböjtnek nemcsak hogy az elejét, hanem szinte a felét, akkor igazán a legkevésbé sem esett volna nehezünkre személyesen elmenni akár Morvaországba is. Hogy ezt most a legkevésbé sem tudjuk megtenni, az egyáltalán nem rajtunk múlik.

Ám hogy a főtisztelendő atya biztonságával kapcsolatban minden aggályt kiküszöböljünk, megbíztuk a méltóságos Viktorin münsterbergi herceget és Glatz grófját, hogy személyesen fáradjon el az országhatárig, és kísérje el egészen hozzánk a főtisztelendő esztergomi érseket; s nincs kétségünk, hogy méltóságunknak és Őatyasága érdemeinek megfelelően épségben térhet vissza, miután majd oly bizalmassággal tárgyalunk vele, mint Fivérségtekkel – hogy általa megválaszoljunk minden egyes kérdést, amit esetleg most látszólag kihagytunk vagy átugrottunk.

Kelt Prágában, január tizedikén, az Úr 1467-ik évében.

1466. (MKL I 121)

Podjebrád György cseh királynak

Megértettük, hogy úgy kívánják meg mindkettőnk közös ügyei, hogy a felmerülő dolgokról legalább megbízható követ révén mielőbb tárgyaljunk Felségetekkel. Emiatt úgy határoztunk, hogy elküldjük e célból egyik tanácsosunkat, mégpedig nagyságos udvarmesterünket.

Mivel azonban e személy rangja és a dolgok állapota is így követeli meg, kérjük Felségeteket, hogy mielőtt útnak indulna, gondoskodjon megfelelően az ő szabad közlekedéséről.

A levél élén: Ad regem Bohemie, ut curie sue magistro ad eum ituro de salvo conductu provideat.

1467. január 18. (MKL I 124)

Lajos bajoj fejedelemnek

Mathias von gottes genadn zu Hungern, Dalmatien, Croatien Konig etc.

Hochgeborner fürst, lieber herre und frund, unnsere grus lieb und frundschaft allezeit zu voran bereit.

Wir sein durch den edlen groszmächtigen unsren besunderlieben und getreuen Ulrichen freyherren zu Grauenegk ains abschids des tags so auff sannt Martins tag nachstvergangen zu Norinberg, antreffend den widerstand der Turgken gehalten worden ist, aigenlich unnderrichtt; daran wir ain sunnder frolocken und gut gefallen haben, und wollten auch allem, sowie unns deshalb nach inhalt des abschids antrifft, volkomenlich und nach unnsrem besten vermögen und vleis nachgeen. Es hat unns auch dabei der genant von Grauenegk von eurer lieb gerumbt, wie si in den sachen durch ir räte allen getreuen vleis und ernste nach irem besten vermögen angekert geprauchet und getan habe, dardurch es zu ainem solichem löblichen anfangk komen ist.

An dem wir aber sunnder gut wolgefallen haben, eurer lieb auch des vleissigen dannck sagen begernde, sol ichs mit gutem willen umb dieselben eur lieb trulichen zu beschulden, und nach dem unns unnsere herre und vater der Romisch Kayser auch zugeschriben und empoten hat, den sachen sovil im gepurt und nach inhalt des abschids zugemessen ist, gestragks und vleissiglichen nachgeen wolde, des wir dann auch ain unzweifelichs vertrauen zu unnsrem heiligen vater bapst haben, dem wir dann auch schreiben, sein heiligkeit werd disen sachen, sowie seiner hailigkeit gepürt, mit vleis und ernst nachgen und si baid fürbaser ainen anndern tag auf die nagstkünftigen pfingsten gen Norinberg setzen und eurer lieb, auch allen anndern kristenlichen kurfürsten und fürsten etc. verkunden werden. Sein wir on zweivel, euer lieb werde sich darauf als ain liebhabender kristenlicher kurfürst des heiligen reichs und gelaubens personlichen füegen und weiter sich in di sachen schicken auch

A levél élén: A cseh királyhoz, hogy gondoskodjon hozzá induló udvarmesterének szabad közlekedéséről.

1467. január 18. (MKL I 124)⁴¹

Lajos bajor fejedelemnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya stb.

Méltóságos fejedelem, kedves urunk és barátunk, fogadd készségesen mindenkor szívélyes köszöntésünket és barátságunkat mindenekelőtt.

Nemes, hatalmas, különösen kedvelt hívünk, Ulrich von Grafenegg báró értésünkre adta, hogy a Szent Márton napját követő napon Nürnbergben megegyezés született a törökökkel szembeni ellenállásról, ami különös örömeinkre és tetszésünkre szolgált, és mindazt, ami a megegyezés tartalmából minket illet, teljességgel és legjobb tehetségünk és szorgalmunk szerint akarjuk elvégezni. Grafenegg Kedveltségeteket is dicsérte, hogy miként használtak az ügyeknek tanácsotokkal, hűséges igyekezettel és komolysággal, legjobb tehetségetek szerint, amelynek ez a dicséretes kezdet köszönhető.

Ezt különös tetszéssel fogadtuk hát, és ezért szorgos igyekezettel hálás köszönetünket kívánjuk kifejezni Kedveltségeteknek és ugyancsak jó akaratúval ugyanezzel a hálával tartozunk Kedveltségetek hűséges embereinek. És miután a római császár, kedves urunk és atyánk is írt nekünk, értésünkre adva, hogy a dologban, amennyire neki illő és az egyezés tartalmának megfelelő, szilárdan és igyekezettel akar eljárni, továbbá Szentatyánk, a pápa felé is kétségtelen bizalommal vagyunk – akinek szintén írni fogunk –, hogy Öszentsége ezt a hozzá illő igyekezettel és komolysággal fogja megtenni, és ezt a két választ azután hamarosan, a következő pünkösöd utáni napra Nürnbergbe fogjuk vitetni, és Kedveltségeteknek, s úgyszintén minden más keresztény választófejedelemnek és fejedelemnek stb. ki fogjuk hirdetni. Kétségünk sincs, hogy ehhez mint a Szent Birodalom választófejedelem és a keresztény hit kedvelője Kedveltségetek is személyesen csatlakozni fog, és továbbra is munkálkodik az ügyön, jóakarátúnak és támogatónak bizonyul, hogy a törökkel szemben annál gyümölcsözőbben ellenállás, a mindenható Istennek dicséret, a szent keresztény vallás-

guttwillig und fürdersain beweysen, damit den Turgken desto fruchtpärlicher widerstand, got dem allmächtigen lob, dem heiligen kristenlichen glauben hilffe und trost auferstee, und getan werden, wann wir ye nach gelegenheit aller sachen solicher anfechtung der ungläubigen on ain statliche hilffe nicht gar wol vorgesein möchten angesehen, das dasselb unnsere königreich Hungern nu lanng jar auch noch bei unnsern vorfordern alles trostes und hilffe verlassen und dannoch ain scherme und vorstand der kristenhait gewesen ist, des doch fürpaser, wie vorstet nicht wol on schaden der kristenhait gesein möcht, sunnder unns mit im in frid oder annder weg zu begeben, dardurch der cristenhait unrath und schad aufersteen möcht, des wir doch ye lieber vertragen wärn und doch nicht gern täten.

Darumb thue euer lieb als ir got dem allmächtigen, dem heyligen cristenlichen glauben und euselbs schuldigt seydet, das wir dann zu bescheen ain unzweyvelichs vertrauen zu eurer lieb haben.

Geben in unnserm veld vor Costulan, Kosztolán.; am Sonntag nach sannt Antonien tag, anno etc. LXVII mo, unnsers reichs im den, und der Krönung im dritten iaren.

Külcím: Dem hochgebornen Fürsten hern Ludwigen pfaltzgraven bei Rein und herzog in Nidern und Oberrn Bayern unnserm sunnderguten und lieben freunt.

1467. január 19. (MKL I 125) **Nürnberg város tanácsának**

Mathias von Gottes gnaden zu Hungern, Dalmatien, Croatien etc. Kunig etc.

Unsern grusz zuvor besunder lieben.

Wir sein durch den edeln, groszmechtigen, unsern besunder lieben und getreuen Ulrichen freyhern zu Grafenegg ains abschieds des tags, so auf Sanct Martins tag nachstvergangen zu Nuremberg, antreffend den widerstand der Turcken gehalten worden ist eigenlich unterrichtet, daran wir sunder frolocken und guet gefallen haben, und wollen auch allen den, so vil uns dieszfalls nach innhalt des abschieds antrifft, volligentlich nachkommen.

nak segítség és vigasz támadjon és tétessen, mivel mi az ügyek állása szerint a hitetlenek elleni efféle harcnak megfelelő segítség nélkül nem állhatunk az élén: tekintve, hogy Magyar Királyságunk hosszú évek óta, sőt már elődeink alatt is minden vigasz és segítség híján, mégis a kereszténység pajzsa és védelme volt. Ám, amint nyilvánvaló, nem állhatunk meg ekként tovább a kereszténység hozzájárulásai nélkül, hanem békével vagy más módon meg kellene adnunk magunkat, ezáltal a kereszténységre romlás és kár támadna, amit mi inkább eltávoztatnánk, és nem szívesen tennénk.

Ezért cselekedjen Kedveltségetek úgy, ahogyan a mindenható Istennek, a szent keresztény vallásnak és saját magának tartozik, s hogy így történik, abban kétségtelen bizalommal vagyunk Kedveltségetek iránt.

Kelt táborunkban Kosztolány alatt, a Szent Antal napját követő vasárnap, az Úr 1467., uralkodásunk kilencedik és koronázásunk harmadik évében.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, Lajos rajnai palotagróf úrnak, Alsó- és Felső-Bajorország hercegének, különösen jó és kedvelt barátunknak.

1467. január 19. (MKL I 125) Nürnberg város tanácsának

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya stb.

Üdvözetünk nektek mindenekelőtt, különösen kedvelt urak.

A nemes, nagyhatalmú, különösen kedvelt hívünk, Ulrich von Grafenegg báró maga adta értésünkre, hogy a Szent Márton napját követő napon Nürnbergben megegyezés született a törökökkel szembeni ellenállásról, ami különös örömünkre és tetszésünkre szolgált, és mindannak, ami a megegyezés tartalmából minket illet, teljességgel meg akarunk felelni.

Es hat uns auch der genante von Graveneck von euch geruempt, wie ir den sachen durch eur rat allen getreuen vleisz, nach euren besten vermögen, ankert und gebraucht hat, dadurch es zu einem solchen anfank komen ist, an dem wir auch ein guet gevallen haben, und nachdem uns der Römisch Kaiser, unser lieber vater auch zugeschriben und entpoten hat den sachen so vil im zugepürt, stracks nachkommen, des wir dann auch ein unverzweifelichs vertrauen zu unsern heiligen vater den babst haben, dem wir denn auch schreiben und sy bald fürbasser ainen andern tag auf pfingsten nachstkommenden gen Nuremberg sezen, und euch, auch allen anderen christenlichen fürsten, herren und stetten verkünden werden; sein wir on zweifel, Ir werdet euch daruf, als liebhaber christenlichs glaubens, durch eur treflich potschafft fügen und weiter in die sachen schicken und gutwilliglich handeln, damit den Turcken dieser fürderlicher widerstand, got dem allmechtigen lobe, dem heiligen cristlichen glauben hilf und trost geton werde, wann wir ye nach gelegenheit aller sachen solcher anfechtung der ungläubigin one ain statliche hilfe nicht gar wol vorgesein mochten: angesehen dass unser königreich Hungarn nu lange jare noch bey unsern vorvodern alles trostes und hilf verlassen, und dennoch ein schirm und vorstant der cristenheit gewessen ist, das doch fürbasser, wie vorsteet, nicht wol on schaden der cristenheit gesein mocht, sunder uns mit in in fried oder andern weg zubegeben, dadurch der cristenheit unrat und schade aufersteen mochte des wir lieber vertragen wern, und doch ungern teten.

Darumb tut, als ir got dem allmechtigen, dem heiligen cristenlichen gelauben und euch selbst schuldig seyt, des wir dann zubeschehen ein unzweyvenlich vertrauen zu euch haben.

Geben in unserm velt vor Gosdalon, am montag nach Sant Antonien tag anno domini etc. LXVII., unser reichs im neundten und der cronung im dritten Jaren.

Külcím: Den fürsichtigen und weisen Burgemaister und rate der stat zu Nüremberg, unsern lieben besondern etc.

Grafenegg úr rólatok is elismerően szólt, hogy miként használtatok az ügyeknek tanácsotokkal, hűséges igyekezetetekkel, legjobb tehetségetek szerint, ami szintén tetszésünkre volt, és miután a római császár, kedves atyánk is írt nekünk, értésünkre adva, hogy ahhoz, amennyire őt illeti, határozottan tartani fogja magát, s így Szentatyánk, a pápa felé is kétségtelen bizalommal vagyunk, akinek szintén írunk és ezt azután hamarosan, egy pünkösöd utáni napon Nürnbergbe visszük, és nektek, s úgyszintén minden más keresztény fejedelemnek, úrnak és városnak ki fogjuk hirdetni; kétségünk sincs, hogy ezen a keresztény hit kedvelőiként ti is részt fogtok venni kiváló követségetekkel, és továbbra is az ügyért fáradoztok, és jóakaratóan fogtok cselekedni az ügyben, hogy a töröknek e hathatós ellenállás, a mindenható Istennek dicséret, a szent keresztény vallásnak segítség és vigasz tétessen, mivel mi az ügyek állása szerint a hitetlenek elleni efféle harcnak megfelelő segítség nélkül nem állhatunk az élén: tekintve, hogy Magyar Királyságunk hosszú évek óta, sőt már elődeink alatt is minden vigasz és segítség híján, mégis a kereszténység pajzsa és védelme volt, ám ez ezután, amint nyilvánvaló, nem lehet a kereszténység kára nélkül, hanem békével vagy másképp meg kell adnunk magunkat, ezáltal a kereszténységre romlás és kár támadna, amit mi inkább elkerülnénk, és nem szívesen tennénk.

Ezért cselekedjetek úgy, ahogyan a mindenható Istennek, a szent keresztény vallásnak és saját magatoknak tartoztok, s hogy így tesztek, abban kétségtelen bizalommal vagyunk irántatok.

Kelt táborunkban Kosztolány alatt, a Szent Antal napját követő hétfőn, az Úr stb. 1467., uralkodásunk kilencedik és koronázásunk harmadik évében.

Külcím: Nürnberg városa körültekintő és bölcs polgármesterének és tanácsának, különösen kedvelt stb.

1467. január 22. (MKL I 122)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. illustri principi Victorino, duci Munsterbergensi etc. capitaneo marchionatus Moravie, salutem et fraterne dilectionis affectum.

Illustris princeps, frater carissime.

Accepimus litteras vestre fraternitatis sollicitudinem conservande amicitie nostre et regnorum nostrorum et Moravie in eo continentes, ut factio eorum, qui se fratres appellant, quique ex ipsa Moravia in regnum nostrum insultus faciunt, prohibente vestra fraternitate ab omni insultu et damno in nos et regnum nostrum faciendo se ulterius cohibeat.

In qua re magnopere commendamus fraternitatem vestram, arbitrantes mutue amicitie ac pacifico statui dictorum regnorum nostri et Moravie, necnon federibus et obligationibus cum serenissimo rege Bohemie, patre nostro initis opportunum et opere pretium esse, confidimusque causis ex premissis et potissimum, ut amicitie nostre et federibus cum dicto rege Bohemie initis satisfiat, vestram fraternitatem ex officio capitaneatus sui etiam in futurum omnes insultus et rumores in regnum nostrum ex Moravia fieri prohibere; alioquin, si lacessiti iniuria ex Moravia fuerimus, speramus Deo adiuvante nos defendere posse, protestamurque nihil in nobis defuisse, quod ad conservande amicitie robur conducere potuisset.

Preterea de eo, quod fraternitas vestra scribit, ut ad Galicz aliquem ex nostris cum nostro mandato mitteremus, tractaturum cum homine vestre fraternitatis ad eum locum deputando, in causa, que illos fratres concernit; respondemus, tanta super ea re (cum) magnifico Alberto Kostka, per serenissimum regem Bohemie, patrem nostrum, ad nos misso, tractasse, ut nihil intactum sit dimissum, quem cuncta vestre fraternitati disseruisse non dubitamus, prout etiam scribit nobis fraternitas vestra in litteris suis.

Datum in descensu nostro exercituali sub fortalitie Kostolan, in festo beati Vincentii martiris anno Domini Mo CCCCo LXVIIo, regni nostri anno nono, coronationis vero tertio.

Ad mandatum domini regis Georgius etc. vicecancellarius.

1467. január 22. (MKL I 122)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözetünket és fivéri jóindulatunkat küldjük a méltóságos fejedelemnek, Viktorin münsterbergi hercegnek, Glatz grófjának és a Morva Őrgrófság kapitányának stb.

Felséges fejedelem, drága fivérem!

Megkaptuk Fivérségtek levelét, melyben aggódik a mi és országunk, illetve Morvaország közti barátság megőrzése miatt, mert az a csoport, aki testvéreknek nevezi magát, noha Fivérségtek megtiltott minden további támadást ellenünk és országunk ellen, Morvaország területéről indulva mégis támadásokat intéz országunk ellen.

E dologban (illőnek és érdemesnek gondolva ezt kölcsönös barátságunkhoz, országunk és Morvaország békés fennállásához, valamint az apánk által Csehország felséges királyával megkötött szövetséghez és kötelezettségvállalásokhoz) nagyon is ajánljuk és a fentiek miatt erősen bízunk abban, hogy barátságunknak és a cseh királlyal kötött szövetségnek eleget téve, kapitányi hivatalánál fogva a jövőben is megtilt minden, Morvaországból a mi országunk ellen induló támadást és az arról való szóbeszédet is; máskülönben, ha Morvaországból jogsértés ér bennünket, azt reméljük, hogy Isten segedelmével meg tudjuk védeni magunkat, és kinyilvánítjuk, hogy mi mindent megtettünk, ami szilárd barátságunk megőrzéséhez szükséges volt.

Ezenkívül arra, amit Fivérségtek ír (hogy egyik, erre meghatalmazással bíró emberünket küldjük el Halicsba, hogy odarendelve tárgyaljon Fivérségtek emberével a testvéreket illető ügyben), azt válaszoljuk, hogy e dologról annyit tárgyalt már a nagyságos Albrecht Kostka, akit atyánk, a felséges cseh király küldött hozzánk, hogy semmi kérdés nem maradt már érintetlen. Nincs kéttségünk, hogy ő mindent kifejtett már Fivérségteknek, amint Fivérségtek írja is ezt nekünk levelében.

Kelt hadbaszállásunk idején Kosztolány erődje alatt, Szent Vince vértanú ünnepén, az Úr 1467. évében, uralkodásunk kilencedik, megkoronázásunk harmadik évében.

A király úr parancsára György alkancellár stb.

1467. január (MKL I 123)
Egy német fejedelemnek

Exposuit nobis magnificus Udalricus de Grafeneck capitaneus imperialis et consiliarius noster, quemadmodum fraternitas vestra certos proventus, sibi prius quam eidem fraternitati vestre per imperialem maiestatem inscriptos, de manibus eius occupare intenderet;

cum autem prefatus Udalricus multas gentes nonnisi de dictis proventibus ad servitia imperialia jam pridem tenuerit et teneat de presenti, ac personaliter nunc cum eisdem contra hereticos nobiscum militet; fraternitatem vestram diligenter rogamus, quatenus tum propter factum fidei catholice, tum nostri ob respectum, juxta pristinas litteras et obligationes imperiales apud ipsum legitime habitas, quietum eum in possessione et perceptione memoratorum proventuum permittere velitis. Datum.

A levél élén: Ad quendam principem, de proventibus quibusdam Udalrici de Grafeneck capitanei imperialis et consilarii sui, nunc contra hereticos secum militantis.

1467. február 2. (MKL I 126)
Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. illustri principi domino Victorino, duci Munsterbergensi et capitaneo marchionatus Moravie, fratri nostro, salutem.

Illustris princeps, frater noster.

Sepius fraternitas vestra scripsit, quod nobiscum regnoque nostro pacem, amicitiam et vicinitatem bonam coleret ac observaret, et hos qui ex illo marchionatu hoc regnum nostrum ingressi offensas et turbationes in eodem patrarent, ab eodem regno nostro avocaret et de maleficiis inferendis cohiberet.

Id quidem veterum federum conditio inter nos et serenissimum principem dominum Georgium, eadem gratia regem Bohemie, nostrum et vestrum patrem, utrinque initorum exigit, et nostre voluntatis omnino est federa ipsa,

1467. január (MKL I 123)

Egy német fejedelemnek

Jelentette nekünk Ulrich Grafenegg császári kapitány és tanácsosunk, hogyan szándékozott Fivérségtek bizonyos jövedelmeket, még mielőtt a császári Felség Fivérségtek nevére írta volna azokat, kiragadni az ő kezéből.

Mivel pedig Ulrich a Birodalom szolgálatára sok hadinépet már régóta nem másból, mint e jövedelmekből tartott és tart jelenleg is fent, és azokkal együtt most személyesen is velünk katonáskodik az eretnekek ellen, erősen kérjük Fivérségteket, hogy mind a katolikus hit ügye miatt, mind ránk való tekintettel szíveskedjetek őt meghagyni e jövedelmek nyugalmas birtokában és használatában, a nála levő régi és jogszerű birodalmi dokumentumok és kötelezvények szerint. Kelt...

A levél élén: Egy fejedelemhez a most vele együtt az eretnekek ellen katonáskodó Ulrich Grafenegg birodalmi kapitány és tanácsosa bizonyos jövedelmei ügyében.

1467. február 2. (MKL I 126)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia stb. királya üdvözetünket küldjük fivérünknek, a méltóságos fejedelemnek, Viktorin münsterbergi hercegnek, a Morva Őrgrófság kapitányának stb.

Méltóságos fejedelem, fivérünk!

Többször is írta Fivérségtek, hogy velünk és országunkkal barátságot és jószomszédi viszonyt ápol és tart fenn, és azokat, akik az Őrgrófságból országunkra rontva támadásokat és zavargásokat követnek el ellene, visszahívja országunkból és eltiltja őket a gaztettek elkövetésétől.

Ezt bizony megkívánta már a régi szövetség is, mely köztünk és György, Isten kegyelméből cseh király, a mi és a ti atyátok között jött létre kétoldalúan; és teljességgel megegyezik akaratunkkal, hogy azt a szövetséget, békét és

pacem et amicitiam ac fraternitatem non dissuere, sed firmiter observare, itidem quoque a fraternitate vestra et prefato nostro et vestro patre observari optamus.

Devenerunt autem hii, qui regnum turbabant, ex Dei nutu jam in manus nostras, certi quoque ex nostris subditis nulla penitus per eos offensa vestris illata in illo marchionatu capti tenentur, et habemus ibidem quosdam adversarios. Rogamus ipsam fraternitatem vestram ob huiusmodi federa et amicitiam, quatinus dictos subditos nostros de captivitate libere et absque ulla taxatione emitti faciat, prefatosque adversarios nostros illic sub capitaneatu et dominio suo non foveat, alioquin sciat ipsa fraternitas vestra, quod omnino intendemus pro requisitione et liberatione dictorum subditorum nostrorum, prefatos insuper adversarios nostros in illo marchionatu ac etiam alias inquiremus, pace et federibus inter nos ac dictum dominum regem nostrum et vestrum patrem necnon etiam inter ipsam fraternitatem vestram inconcusse omnino manentibus.

Secus, iterum rogamus, non faciat ipsa fraternitas vestra. Datum Tirnavie, (in festo) purificationis beate Marie virginis, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, regni nostro anno nono, coronationis vero tertio.

Ad mandatum domni regis.

Viktorin herceg válasza:

Serenissime princeps etc. Serenitatis vestre litteras secunda die februarii ad nos datas nunc nuper recepimus, easque serenissimo principi domino et genitori nostro, Bohemie regi, illico transmisimus. Et quia cordi nobis est, uti semper fuit, pacem, amicitiam ac viciniam bonam, ut vestris verbis utamur, colere ac diligenter observare, ut vestre serenitatis ad nos nostreque ad eandem serenitatem vestram littere crebro date mutuo pollicentur, id enim indubie congruit federi inter eundem parentem et dominum nostrum et serenitatem vestram solemniter pacto et multis postea scripturis sepe firmato, quod et ipsum dominum et parentem nostrum servaturum esse minime dubitamus.

Quod vero de captivis vestris, qui in marchia Moravie teneri dicuntur, litteris vestris commemorastis, quia non dubitamus serenissimum dominum

barátságot-testvériséget ne fejsük szét, hanem szilárdan megtartsuk, s éppúgy szeretnénk, hogy Fivérségtek és említett atyánk és atyátok is betartsa azt.

Isten engedelmeiből pedig már kezünkre jutottak azok, akik háborgatták az országot; egyeseket a mi alattvalóink közül is (noha egyáltalán semmit nem vétettek a tieitek ellen) fogságban tartanak az Örgrófságban, és vannak ugyanott bizonyos ellenlábásaink is. Kérjük Fivérségteket e szövetség és barátság miatt, hogy ezeket az alattvalóinkat fogságukból szabadon és bármiféle váltságdíj nélkül bocsáttassa el, és említett ellenlábásainkat kapitányi és felségterületén ne pártolja; máskülönben tudja meg Fivérségtek, hogy (miközben teljességgel csorbítatlan marad a köztünk és atyánk-atyátok, a király úr között, valamint Fivérségtek között létrejött béke és szövetség) minden erőfeszítésünkkel alattvalóink felkutatásán és kiszabadításán leszünk, ráadásul felkutatjuk majd ellenlábásainkat az Örgrófság területén és máshol is.

Ismét kérjük, hogy így és ne másképp tegyen Fivérségtek! Kelt Nagyszombatban, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, az Úr ezernégyszázhatvanhetedik évében, királyságunk kilencedik, megkoronázásunknak pedig harmadik évében.

A király úr parancsára.

Viktorin herceg válasza:

Felséges fejedelem stb. Most nemrég kaptuk meg Felségetek február másodikán nekünk küldött levelét, és tüstént továbbküldtük azt a felséges uralkodónak, urunknak és apánknak, Csehország királyának. S mivel szívügyünk, amint mindig is az volt, hogy – a ti szavaitokkal élve – ápoljuk és gondosan megőrizzük a békét, barátságot és jószomszédi viszonyt, amint azt Felségetek nekünk és a mi Felségeteknek sűrűn küldött levelei ígérik; ez ugyanis kétségtelenül illik az atyámuram és Felségeteket között ünnepélyesen megkötött és azután sok dokumentummal gyakran megerősített szövetséghez, ezért a legkevésbé sem kételkedünk abban, hogy ezt mind ti, mind pedig apánk megtartja majd.

Amit pedig leveledben megemlítettél az állítólag Morvaországban tartott foglyaidról: mivel nincs kétségünk, hogy felséges apánk őszintén végrehajt

parentem nostrum, quitquid ad observationem federum et mutui amoris augmentum attineri potest, sinceriter executurum, nos interea cuncta, que ad officii nostri capitaneatus administrationem et federum observationem accomodari possunt, diligenter ac sollicite adparare curabimus, maxime autem prelatos et barones marchionatus supradicti convocabimus, quorum consilio, quecunque digesta fuerint, solida rataque constabunt, quatinus advenientibus nuntiis, oratoribus aut mandatoribus aut munimentis et suffragiis prefati serenissimi parentis et domini nostri Boemie regis, opera dari possit, pro remediis oportunitatis omnium premissorum, omni mora et dilectione remota, quantum id rerum conditio subministrare poterit vel sustinere.

Cuperemus tamen, quatinus serenitas vestra nominatim designaret eos, qui vestros subditos absque causa vel offensione previa captivos detinere dicuntur, quive sint illi, quos vestre serenitatis adversarios nuncupatis; <nos>⁴ enim ipsos omnes in eundem terminum advocare parati sumus, quatinus in eodem termino per prelatos et barones Moravie persvasi cuncta juxta formam federis firmati procederent, contradictores quoque, si qui forent, condignis remediis castigarentur.

Interea serenitas vestra ab omni novitate et via facti abstinere dignetur, nam secus faciendo longe deteriora contingere possent, cum nulla pecunia sufficere possit ei, qui exercitum propriis sumptibus absque ulla externa jactura ductare vel alere presumit, et nemo vim vel jacturam sibi suisve inferendam, cum propulsari potest, sustinere vellet. Secus, iterum rogamus, non faciat ipsa serenitas vestra, hoc enim Deo teste sinceriter adhortantes obnixius deprecamur.

Datum feria IIII. capitis jejunii, anno Domini Mo CCCCo LXVIIo.

1467. március 17. (MKL I 127)

II. Pál pápának

Non dubito, quin ea, que pridem Norimberge inter nonnullos Alemannie principes agitata sunt, jam vestre innotuerint sanctitati. Verum, ut huiusmodi tractatum pariter et finem, nec non et illa, que ad eorum prosecutionem, imo et executionem necessaria sunt, vestra sanctitas uberius intelligat, ut etiam tali

majd mindent, ami csak a szövetség és kölcsönös szeretet erősödését érintheti: mi addig is mindazt, ami kapitányi hatáskörünkhöz és a szövetség megtartásához illő lehet, lelkiismeretesen és gonddal előkészítjük majd! Leginkább pedig összehívjuk örgrófságunk főpapjait és főurait, akik tanácsaitól, bármit is terjesszünk eléjük, minden megalapozott és biztos lesz: hogy amint megérkeztek felséges apánk és urunk, Csehország királyának követei vagy szószólói vagy megfelelően felhatalmazott megbízottjai, mindezek felől minden késedelem és halogatás nélkül alkalmas orvoslásról gondoskodhassunk, amint azt a helyzet lehetővé teszi vagy megengedi.

Szeretnénk mégis, hogy Felségetek név szerint jelölje meg azokat, akik állítólag ok vagy előzetes sérelem nélkül tartják fogságban alattvalóitokat, s hogy kik lennének azok, akiket Felségetek ellenlábasaiknak nevez.⁴² Készek vagyunk ugyanis mindezeket megidézni ugyanarra a terminusra, hogy ott Morvaország főpapjainak és főurainak javaslatai által a teljes eljárás megkötött szövetségünknek megfelelően folyjon le, az ellentmondók pedig, ha akadnának ilyenek, méltó fenyítést nyerhessenek.

Addig is méltóztasson Felségetek tartózkodni minden újabb cselekedettől és tettelegtől, mert ha másképp tesz, sokkal nagyobb bajok eshetnek meg. Semennyi pénz nem elég ugyanis annak, aki arra vetemedik, hogy (minden külső károkozás nélkül) saját költségén hadat vezetgessen vagy tartson fenn, és senki sem akarna olyan erőszakot vagy őt és övéit érő kárt eltérni, amit el is hárríthatna. Ismét kérjük, hogy így és ne másképp tegyen Fivérségtek; mert Isten a tanúnk, hogy őszintén buzdítva kérjük erre nyomatékosan.

Kelt a böjtkezdet utáni szerdán, az Úr 1467-ik évében.

1467. március 17. (MKL I 127)

II. Pál pápának

Nincs kétségem, hogy értesítették már Szentségeket mindarról, ami korábban Nürnbergben történt több német fejedelem között. Mégis, hogy Szentségeket teljesebben megérthesse e tárgyalások végeredményét, illetve mindazt, ami azok lefolytatásához, sőt, végrehajtásához szükséges: hogy ha máskor ilyen

opportunitate aliunde oblata rebus fidei maturius et sufficientius ex se provideat, illum ipsum capitaneum meum, quo mediatore in dictis negotiis usus sum, ad vestre sanctitatis conspectum accedere volui;

ac simul cum eo, potissimum quidem pro eisdem, sed et aliis pluribus arduis, tam ad id negotium spectantibus, tam privatis rebus nisi hunc venerabilem dominum Georgium prepositum Quinqueecclesiensem, consiliarium et vicecancellarium, cuius licet officio utebar, pro rerum tamen pondere et momento abesse a me aliquantisper passus sum; et quia de viri prudentia pariter ac fide jam toties experientiam feci, abundanti cum informatione pariter et pleno ad omnia mandato instruxi. Commendo igitur humiliter sanctitati vestre nunc maxime publicam omnium Christianorum et peculiarem regni nostri salutem, et supplico, ut prefatum dominum Georgium oratorem meum diligenter auditum et clementer exauditum celeriter remittere dignetur.

Altissimus beatitudinem vestram diu servet incolumem regimini ecclesie sue sacrosancte. Bude, feria tertia ante ramorum, anno domini 1467.

A levél élén: Ad pontificem circa tractatus inter nonnullos Alemannie principes Norimberge institutos, ad quem Capitaneum suum qui ibi rebus suis preerat, transmittit, eidemque Georgium prepositum Quinqueecclesiensem, tam pro eisdem quam et aliis arduis negotiis ibidem plenius exponendis adiungit.

1467. március 17. (MKL I 128) **Egy római bíborosnak**

Pro quibus rebus hoc tempore in curiam Romanam remisimus hunc venerabilem dominum Georgium prepositum etc., eas ipse plenius coram referet. Et quia in reverendissima paternitate vestra non mediocrem fiduciam habemus, idcirco eidem cum prefati oratoris nostri personam, tum precipue negotia sibi commissa, utpote publica potius quam privata, et nihil magis quam fidei defensionem concernentia, diligentissime commendamus.

A levél élén: Ad alium quendam cardinalem in eadem materia.

alkalom adódna, hamarabb és teljesebben gondoskodhasson a hit ügyéről, úgy akartam, hogy Szentségeitek színe elé járuljon az a kapitányom, aki közvetítőm volt ebben az ügyben.

Vele együtt pedig (leginkább ugyan emiatt, ám sok egyéb sürgető – úgy ezt a dolgot érintő, mint magánügyekért is) elküldtem a tiszteletreméltó György pécsi prépostot, tanácsosomat és alkancelláromat; noha hivatali szolgálataival folyamatosan élek, mégis, e dolgok súlya és jelentősége miatt egy ideig elviselem távollétét. S mivel e férfiú bölcsességét és hűségét már annyiszor megtapasztaltam, bőséges tájékoztatással és mindenre kiterjedő, teljes felhatalmazással láttam el. Alázatosan ajánlom tehát, különösen most, Szentségeitek figyelmébe minden keresztény és különösképp országunk üdvét, és kérem, hogy méltóztasson szószólómat, Györgyöt figyelmesen hallgatva és kegyesen meghallgatva hamar visszaküldeni.

A mindenható Isten sokáig őrizze meg Szentségeiteket épségben Szentegyháza kormányzására! Budán, a virágvasárnap előtti kedden, 1467-ben.

A levél élén: A több német fejedelem között, Nürnbergben lefolyt tárgyalásokról szóló levél a pápához, akihez elküldi kapitányát (aki az ottani küldöttséget vezette), s vele együtt György pécsi prépostot, hogy intézze úgy ezeket, mint egyéb sürgető, bővebben ott kifejtendő ügyeket.

1467. március 17. (MKL I 128)

Egy római bíborosnak

Hogy ezidejűleg milyen ügyekben küldtük el a római Kúriába a tiszteletreméltó György prépost stb. urat, azt ő maga, személyesen részletezi majd. S mivel nem csekély bizalmunk van főtisztelendő Atyaságotokban, ezért a legnagyobb gonddal ajánljuk úgy szószólónk személyét, mint legfőképp a rá bízott ügyeket – mint amelyek inkább köz-, mint magántermészetűek, és semmit sem érintenek inkább, mint a hit védelmét.

A levél élén: Egy másik bíboroshoz ugyanebben a tárgyban.

1467. március 17. (MKL I 129)**Carvajal bíborosnak**

Misimus iterum in curiam Romanam hunc venerabilem dominum Georgium etc., pro multis quidem et aliis particularibus nunc occurrentibus, sed maxime pro rebus fidei, quas omnes ipse, utpote a nobis diligentissime informatus, coram latius enarrabit.

Cum igitur reverendissime paternitati vestre personam dicti oratoris nostri, ob sua merita, satis per se gratam esse arbitremur; res tamen sibi commissas pro earum magnitudine et momento non accuratissime commendare non possumus; rogantes eandem quam studiosissime, tanquam patrem et patronum nostrum specialem, ut ea que semper pre se tulit, cordi sibi esse nunc maxime occasione oblata, consilio et auxilio suo ad effectum impellere; et pro officio sibi credito respiciat non Ungarorum, sed et omnium Christianorum salutem, nisi mature et sufficienter provideatur, in ancipiti trutina vacillantem.

A levél élén: Ad alium cardinalem, quem patrem et patronum suum specialem nuncupat, recommendatorie, ut Georgio oratori, hac maxime occasione oblata, consilio et auxilio adesse velit.

1467. március 17. (MKL I 130)**Egy római bíborosnak**

Multa fuere tam publica quam privata negotia, pro quibus necesse fuit nobis hunc venerabilem dominum Georgium prepositum Quinqueecclesiensem consiliarium et vicecancellarium nostrum isthuc transmittere. Que licet in litteris nostris ad summum pontificem scriptis ex parte tacta sint, ab ipso tamen, utpote a nobis abundantissime informato, coram plenius referentur.

Quapropter reverendissimam paternitatem vestram diligentissime rogamus, ut et personam prefati oratoris nostri, et imprimis res ipsas velitis non solum credere, sed et habere commendatas, et ita commendatas, ut hoc

1467. március 17. (MKL I 129)**Carvajal bíborosnak**

Ismét elküldtük a római Kúriába a tiszteletreméltó György stb. urat sok egyéb, most felmerülő apróbb ügyben is, de leginkább a hit ügyeiben, melyeket ő (minthogy nagy gonddal tájékoztattuk ezekről) személyesen bővebben elmond majd.

Ezért hát, bár úgy véljük, hogy főtisztelendő Atyaságotoknak említett szószólónk személye – érdemei miatt – magától is elég kedves, a rábízott ügyek nagysága és jelentősége miatt mégsem tehetjük meg, hogy ne ajánljuk őt a legnagyobb gondossággal, a lehető igyekezettel kérve úgy, mint atyánkat és különös pártfogónkat, hogy azt, amit mindig szem előtt tartott, most, hogy alkalom adódik szíven viselni, tanácsával és segítségével juttassa megvalósulásra, és a rábízott hivatalnak megfelelően legyen tekintettel nem csak a magyarok, hanem az összes keresztény megmenekvésére – ami bizony, ha nem gondoskodnak erről időben és megfelelően, akkor bizonytalanul imbolyog a mérleg serpenyőjében.

A levél élén: Ajánlólevél egy másik bíboroshoz, akit atyjának és különös pártfogójának nevez, hogy szíveskedjék szószólójának, Györgynek ez alkalommal különösképp tanácsával és segítségével támogatására lenni.

1467. március 17. (MKL I 130)**Egy római bíborosnak**

Sok köz- és magánügy volt, melyek miatt szükséges volt, hogy odaküldjük a tiszteletreméltó György pécsi prépostot, tanácsosunkat és alkancellárunkat; noha ezeket a pápához írt levelünkben részben érintettük, személyesen majd – mint akit a legrészletesebben tájékoztattunk – bővebben beszámol róluk.

Emiatt a legnagyobb gonddal kérjük főtisztelendő Atyaságotokat, hogy említett szószólónk személyét, elsősorban pedig az ügyeket ne csak vegye, hanem tekintse is rábízottnak, és úgy rábízottnak, hogy (most a leginkább) a leggyor-

potissimum tempore maturissime et efficacissime rebus christianis consulatur. Datum Bude, feria tertia ante Palmarum 1467.

A levél élén: Ad quendam cardinalem, cui res suas per oratorem Georgium detegendas commendat.

1467. március 17. (MKL I 131)

Egy római bíborosnak

Intimavimus nonnulla vestre reverendissime paternitati, de qua specialiter confidimus, per hunc venerabilem dominum Georgium prepositum Quinqueecclesiensem et vicecancellarium nostrum. Proinde rogamus eandem quam diligentissime, ut zelum suum circa factum fidei et affectionem erga nos, que utraque hactenus semper pre se tulit, hoc potissimum tempore ostendat cum effectu. Cetera plenius coram enarrabit ipse orator noster.

A levél élén: Ad quendam cardinalem, ut zelum erga fidem et affectionem erga se, maxime hoc tempore demonstrare velit.

1467. március 30. (MKL I 132)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Dalmatie, Croatie etc. illustri principi domino Victorino, duci Minsterbergensi, comiti Glacensi ac presidi Moravie, fratri nostro dilecto, salutem.

Ad ea, que tum ex intimatis vestris, tum vero ex litteris magnifici Alberti de Postupicz clare intelleximus, breviter hunc in modum respondemus.

Primo ubi dum captivi nostrates coram serenissimo genitore vestro nomine nostro reposcebantur et Lusiczky superveniens allegavit invitum et coactum se cum sociis suis arma suscepisse, ob debita videlicet quedam nostra; equidem nec prefato Lusiczky nec cuiquam suorum quidquam nos debuisse aut debere agnoscimus, sed hec inproborum natura est, ut malefacta sua causis apparentibus colorent et pro inferende iniurie materia vel illate excusatione

sabban és leghatékonyabban gondoskodjanak a kereszténység ügyéről. Kelt Budán, a virágvasárnap előtti kedden, 1467-ben.

A levél élén: Egy bíborshoz; ajánlja neki a szószólója, György által feltárandó ügyeket.

1467. március 17. (MKL I 131)

Egy római bíborosnak

Több dolgot is közöltünk főtisztelendő Atyaságotokkal, akikben különös bizalmunk van, a tiszteletreméltó György pécsi prépost és alkancellárunk révén; kérjük ezért erősen, hogy a hit dolga és az irántunk való ragaszkodás terén buzgalmát, melyet eddig mindig nyíltan hirdetett, most a leginkább mutassa ki hatékonyan. A többit majd személyesen mondja el szószólónk.

A levél élén: Egy bíborshoz, hogy szíveskedjék most a leginkább megmutatni a hit iránti buzgalmát és iránta való ragaszkodását.

1467. március 30. (MKL I 132)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia stb. királya üdvözetünket küldjük kedvelt fivérünknek, a méltóságos fejedelemnek, Viktorin münsterbergi hercegnek, Glatz grófjának és Morvaország elöljárójának stb.

Mindarra, amit egyrészt közlésetekből, másrészt pedig a nagyságos Postupitz Albrecht leveléből világosan megtudtunk, röviden a következőképp felelünk.

Először arra, ahol arról ír, hogy amikor a mi fogságba vetett embereinket nevünkben visszakövetelték apátok színe előtt, és az odaérkező Lusitzki azt állította: társaival együtt akarata ellenére és kényszerűen fogott fegyvert, tudniillik némely adósságaink miatt: bizony nem tudunk arról, hogy akár Lusitzki, akár bármely embere felé tartozásunk lett volna vagy lenne – ám olyan a becste-

remotas quasdam occasiones attrahant ac hiis etiam tanquam veris et suis innitantur, que plane falsa vel omnino a se aliena sunt. Quod si etiam in aliquo debitores ei fuisset, libenter ei satisfacissemus, si modo ipse non predonico insultu regnum nostrum hostiliter appetisset, sed creditum suum via juris ac legitimis probationibus, ut moris est, repetiisset, quod ideo non fecit, quia utique ipse sibi conscius erat, nullum utrocitraque huiusmodi contractum intercessisse.

Ceterum ubi idem Lusiczky dixit, paratum se esse omnem causam suam in iudicio memorati serenissimi genitoris vestri submittere, nos pro parte nostra, quid submittamus, ad presens non habemus, sed tantum simpliciter utpote nostratibus iniuste levis et damna tanta passis, quanta etiam ad vindictam culpe suffecissent, captivos nostros reddi postulamus, tamquam in licita rerum et personarum suarum defensione illicite captos; quo obtento non recusaremus forte postmodum alia, si qua essent talia, ut cognitione juridica indigerent, quorumcunque proborum virorum arbitrio permittere et maxime regie maiestatis, si quando ab arduissimis regni nostri negotiis ita vacaremus, ut nosmet ipsi secum personaliter convenire possemus, aut saltem, quod proxime optat, reverendissimum dominum archiepiscopum Strigoniensem ad suam mittere valeremus serenitatem.

Iterum rogamus fraternitatem vestram diligenter, ut liberationem nostrorum hominum cum effectu procuret, vel saltem non imputetur nobis, si aliorum perversitate et obsecratione compulsi, quibuscunque modis adversus eos justitiam nostram requiremus.

Datum Bude, feria secunda proxima post festum resurrectionis domini, anno eiusdem Mo CCCCo LXVIIo, regni nostri anno decimo, coronationis vero quarto.

Ad mandatum domini regis.

lenek természete, hogy gaztetteiket alkalmasnak látszó okokkal tűntetik fel jó színben, és tervezett jogsértéseik alapjául avagy a már elkövetettek mentségére mindenféle távoli ürügyet rángatnak elő; s még olyanokra is valós, saját indokként hivatkoznak, amik teljességgel hamisak vagy semmi közük hozzá. Mert ha még bármiben adósai lettünk volna is, szívesen kielégítettük volna – ha épp nem ellenségesen, rablótámadással rontott volna országunkra, hanem a neki járó tartozást, amint szokás, jogi úton és törvényesen igazolva követelte volna vissza. Ezt pedig azért nem tette, mert (amint ennek maga is tudatában volt) ilyen szerződés egyik részről sem, egyáltalán nem jött létre.

Egyébként jelenleg nekünk nincs mit mondanunk arra, hogy Lusitzki kijelentette: kész egész ügyét felséges apátok ítélete alá bocsátani, hanem egyszerűen csak annyi, hogy követeljük, jogtalanul megsértett alattvalóinkat (akik annyi kárt szenvedtek már, ami még állítólagos vétkeikért is elégtétel lenne) adják vissza, hiszen vagyonuk és embereik jogszerű védelme közben fogták el őket jogellenesen. Ha ezt megkapjuk, nem vonakodnánk, hogy utána esetleg a többi ügyet (ha lenne olyan, ami bírósági tisztázásra szorulna) bármely derék választott bíró ítéletére bízunk; és leginkább a királyi felségére, ha valamikor lenne időnk országunk sürgősséges ügyei közben, hogy személyesen találkozassunk vele – vagy legalább, amit legelőbb szeretne, a főtisztelendő esztergomi érseket elküldhessük őfelségéhez.

Ismét erősen kérjük fivérségeket, hogy hathatósan intézkedjen embereink szabadon bocsátása felől, vagy legalább ne rója fel nekünk, ha mások szentségtörő eltévelyedésétől kényszerítve valami módon magunk érvényesítjük velük szemben igazunkat.

Kelt Budán, az Úr feltámadásának ünnepe utáni hétfőn, az Ő 1467-ik évében, uralkodásunk tizedik, megkoronázásunk negyedik évében.

A király úr parancsára.

1467. április 7. (MKL I 133)

Cristoforo Moro velencei dózsénak

Quemadmodum cum magnifico Francisco Venerio, nuper apud nos oratore vestro, in eius discessu constitueramus, ita expectabamus a vestra fraternitate per totum mensem Martium relationem aliquam super pace vel induciis cum Turco ineundis, aut saltem per alium interim oratorem vestrum de agendis informari prestolabamur, in qua expectatione dum adhuc penderemus, vice cancellarium nostrum ultro ad vos misimus, de his que tunc occurrebant plene edoctum.

Nunc quum et prefixus jam abiit terminus, et nihil nobis super ea re per vos responsum vel alias intimatum est, censuimus amicitiam vestram iterum esse de rerum statu et de his, que postmodum habuimus, per litteras admonendum.

Igitur communis inimicus, ut facile unusquisque animadvertet, per ostentationem concordie artificiosas eum struere insidias, mirificos et quantos nunquam antea belli molitur apparatus, ultimo vere castra moturos, jam nunc innumerabiles suorum copias citra et ultra mare habitantium arma suscitavit; sed nec a tributariis principibus auxilia exigere, ac stipendiarium e Scythia Syriave militem cessat conducere. Quis vero dubitet quid ille tanto conatu petat? Non certe Misos et Macedonas, quos jam dudum in servitutem redegit, nec viles Grecorum Epirotarumve reliquias; sed quos pro vetustissimis et infensissimis adversariis habet, et quibus oppressis faciliora omnia sibi fore sperat: nos videlicet et nostrates. Hec tam de apparatu quam de proposito potentissimi et ambitiosissimi hostis per omnes nobis exploratores, per omnes finium prefectos, per omnes denique ab Adriatico in Euxinum usque pelago subditos aut benevolos, consona voce nuntiantur, vel potius oculis inspicienda et manibus palpanda prebentur.

At nos tametsi animo in omnia sufficimus, de viribus tamen nostris non temere adeo presumimus, ut eas tante potentie pares estimemus, maxime in annum presentem; tum quod per priora tempora crebris ac magnis expeditionibus exhausti, et proximo predonico bello aliquantum fatigati sumus; tum quod nec a sede apostolica, nec a quocumque christianorum principum aliqua nunc ope nos juvari sentimus, preterquam quod nuper ex Alemannia, in annum tamen sequentem, quedam nobis sunt oblata auxilia, de

1467. április 7. (MKL I 133) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Amint távoztában megállapodtunk legutóbb nálunk időző szószólótokkal, a nagyságos Francesco Venerióval, aszerint vártunk egész márciusban fivérségtől valami jelentést a törökkel kötendő békéről, vagy legalább arra számítottunk, hogy addig is egy másik szószólótok értesít a tennivalókról. Még e várakozásunk bizonytalansága alatt magunktól elküldtük hozzátok alkancellárunkat, teljeskörűen tájékoztatva minden akkori eseményről.

Most, amikor az előre kitűzött határidő is elmúlt már, és mégsem közöltetek semmit velünk sem válasz útján, sem máshogy, úgy véltük, ismét levélben kell figyelmeztetnünk Fivérségeket a dolgok állásáról és mindarról, amit azóta végeztünk.

Tehát: közös ellenségünk, amint ki-ki könnyen észrevehette, a megegyezés vágyának látszatával állít mesteri csapdát; bámulatos és előtte sosemvolt mértékű hadifelszerelést mozgat meg, s hogy tavaszutón táborot bontson, már most megszámlálhatatlan csapatokat állít a tengeren innen és túl lakókból – nem hagyva fel ugyanakkor azzal sem, hogy segédcsapatokat kényszerítsen ki vazallus fejedelmektől, és zsoldosokat toborozzon Szkíthiából és Szíriából. Kinek lenne hát kétsége, kik ellen tör ekkora igyekezettel? Biztos, hogy nem a mysiaiak és macedónok ellen, akiket már régen szolgaságra vetett, sem a görögök vagy epirusiak gyér maradékai ellen; hanem akiket legősibb és legelszántabb ellenfeleinek tart, s akiket ha legyőz, azt reméli, minden könnyebb lesz neki: tudniillik ellenünk és a mieink ellen. Hatalmas és nagyravágyó ellenségünk készülődéséről és szándékáról is ezt a hírt hozza egybehangzó szóval minden kémünk, minden határőrparancsnokunk, s végül minden alattvalónk vagy jóakarónk az Adriától egészen a Fekete-tengerig, de magától is szembeszökő és kézzelfogható ez.

Mi viszont, noha lélekben mindent elbírnunk, erőnket mégsem tartjuk felelőtlenül annyira, hogy ekkora hatalommal egyenlőnek gondoljuk, különösen az idejében: egyrészt mert az előző időszak sűrű és nagy hadjárataitól, és a legutóbbi, rablók elleni háborútól kimerültünk, másrészt mert úgy látjuk, hogy sem az Apostoli Széktől, sem bármely keresztény fejedelemtől segítséget most nem remélhetünk azon kívül, hogy nemrég német földről – igaz, csak a jövő évre – némi segédcsapatokat ígérték; hogy ettől mit lehet remélni, az még két-

quibus quid sperandum sit, adhuc in dubio est. Proinde fraternitatem vestram diligentissime hortamur, ut summum pontificem et omnes alios instantissime sollicitet, rebus fidei quam maturissime provideant, et ita provideant, sicut periculi requirit magnitudo.

Quod autem specialiter ab amicitia vestra exigimus, et pro communi omnium salute flagitamus, id est huiusmodi. Experientia docet hostem nec offendi, nec offendere satis posse per viam maris. Terra illa quantumcumque, terra inquam aut perdet omnia, quod absit, aut peribit ipse omnino; unde et quicumque eum hactenus navalibus copiis lacesserunt, et sibi ipsi parum utilem fecerunt impensam, et nobis ac aliis ex continenti periclitantibus nihil profuerunt. Det igitur operam fraternitas vestra, ut deducta classe, sed tanta quanta sufficit, ad custodie cautelam, omnes reliquas vires suas in terrestrem convertat exercitum, et ita convertat, ut non levi et vix sensibili stimulo, quasi ex collusione tanta inimici moles pungatur; sed habeat superbus ille animus quod contemnere non possit, et ubi vel totum se, vel magnam sui partem occupet; nam nisi hunc in modum statim a nobis aversus aut saltem ex equo distractus fuerit, veremur, ne nos soli universum eius impetum sustinere non valeamus.

Quapropter ne dignis destituti adiumentis et violentia compulsi, vel patiamur quod non deberemus, vel faciamus quod nolumus, fiat opportuna provisio et fiat quamprimum. Nam quid nobis sera subventio? Frustra enim in autumnum expectat presidia, qui perire potest per estatem. Si ceteri officio suo tempestive et pro modo rei affuerint, nec nos deerimus, subituri libenter quodlibet citra ruinam.

Hec sunt que nos ad presens imminentis horror discriminis premonere compellit. Datum Strigonii, septima mensis Aprilis.

1467. április 25. (MKL I 134)

Rómába küldött követének, Handó Györgynek

Post discessum vestrum multa et notabilia emergerunt que plene notificavimus vobis per Nicolaum doctorem electum Tinniniensem. Is intra octo dies arripit iter, de omnibus penitus informatus.

séges. Ezért hát a legnagyobb gonddal biztatjuk Fivérségeket, hogy sűrűtőleg ösztökélje a pápát és mindenki mást, hogy mielőbb intézkedjenek a hit ügyében, és úgy intézkedjenek, amint azt a veszély nagysága megköveteli.

Amit pedig kifejezetten Barátságotoktól kérünk és mindenki közös üdvére sűrűtünk, az a következő. A tapasztalat azt mutatja, hogy tengeri úton az ellenség elég veszteséget sem szenvedni, sem okozni nem tud. A szárazföldön: bármekkorát; szárazföldön, mondom, vagy mindent elpusztít majd (ami távol legyen!), vagy maga vész teljesen oda. Emiatt is van, hogy aki csak eddig hajóhaddal zaklatta őket, magát is haszontalan költségekbe verte, és nekünk és a kontinensen veszélyben levőknek sem használt semmit. Hasson tehát oda Fivérségek, hogy a flottát visszavonva (de amennyi az örökösödéshez elővigyázatosságból kell, meghagyva) minden fennmaradó erejét a szárazföldi hadseregére fordítsa, és úgy fordítsa, hogy az ellenség roppant tömegét ne csak könnyű és alig érezhető ingerlésként, mintegy játékból szurkálja; hanem olyan legyen, amit nem nézhet le gögös lelke, és amely vagy egészében, vagy nagyrészt lefoglalja őt. Mert ha nem fordítják el tőlünk azonnal, vagy legalább vonják el felerészt, félünk, hogy nem leszünk képesek mi egymagunkban feltartani teljes támadását.

Emiatt, nehogy a méltó segítségtől elesve és erőszaktól kényszerítve akár elszenvedjünk, akár megtegyünk olyat, amit nem akarunk, történjen megfelelő intézkedés, és történjen mielőbb! Hiszen mit érünk az elkésett segítséggel? Hiába várja ugyanis őszre a segítséget az, aki már a nyáron elveszhet... Ha a többiek kötelességük szerint időben és a dolog megkívánta módon ott lesznek, mi sem fogunk hiányozni, mindent szívesen felvállalva, mit csak romlásunk nélkül lehet.

Ez az, amire jelenleg előre figyelmeztetni kényszerít a fenyegető veszedelmétől való félelem. Kelt Esztergomban, április hetedikén.

1467. április 25. (MKL I 134)

Rómába küldött követének, Handó Györgynek

Távozásotok után sok és jelentős esemény történt, melyekről teljeskörűen értesítettünk titeket a tudós Niccolò,⁴³ választott knini püspök révén; ő nyolc napja indult útnak, mindenről teljességgel informálva.

Interim de Turco hec habeto, quod facit apparatus, quales et quantos nunquam antea; consona omnium vox est, ab uno mari ad alterum non alio eum tendere quam in nos. Molimur quidem et nos contra pro finibus tuendis quod possumus; sed penset unusquisque si soli et inadiuti tante gentis impetum sustinere possumus. Animus nobis superest, si suppeteret facultas.

Ceterum quid hac estate secuturum sit, id dubitamus, nisi ab Italia certissime aliqua fiat provisio. Nam sera auxilia veremur ne parum prosint. Provisio autem multo preteritis honestior et fortassis utilior esset, si ab illa parte quamprimum hostis invaderetur; non tamen per viam maris, que nihil unquam boni operata est, sed per terram; et invaderetur manu tam valida, ut necessario causam haberet vel omnino tandem semel avertere se a nobis, vel saltem ex equo dividere vires suas.

Nos hic brevi videbimus, quid vel opportunitas svadebit, vel coget necessitas. Vos ibi aut uno modo aut alio, dummodo tempestive, agite, instate, efficite, prout de vobis confidimus et prout imminentis periculi exigit magnitudo. Bude in festo Marci, 1467.

A levél élén: Mathias rex ad oratorem suum Rome. Turce apparatus significat, et auxilia Italica adurgeri postulat.

1467. április 27. (MKL I 135) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Cum nuper octavo videlicet die mensis aprilis e Strigonio certas litteras ad vestram fraternitatem dedissemus, non ita multis diebus post advenerunt tandem et pene sero quedam vestre, in quibus scribitis tractatus illos pacis sive induciarum cum Turco nullum esse sortitos effectum, imo inter cetera respondisse Turcum ipsum: nos si pacem cum eo cuperemus, potuisse per proprios nuntios de ea re secum agere per viam terre.³

---

3 *A dózse 1467. április 2-ikán kelt levele:*

Azóta azt kell tudni a törökről, hogy akkora készülétkben van, amilyenben és amekkorában soha azelőtt; mindenki egybehangzó véleménye az, hogy ellenünk indul egyik tengerről a másikra. Bizony megerősítjük mi is ellene határvédelmünket, amivel csak tudjuk; de mérlegelje csak ki-ki, vajon egymagunkban, segítség nélkül feltarthatjuk-e ekkora hadinép rohamát. A bátorságunk bőven megvan hozzá, ha lesznek eszközeink...

Hogy egyébként mi jön majd a nyáron, afelől kétségben vagyunk, ha Itáliából nem történik mindenképpen valami intézkedés; mert félünk, hogy az elkésett segítségnek nem sok haszna lehet. Az intézkedés azonban a múltbelieknél sokkal eredményesebb és talán hasznosabb lenne, ha mielőbb megindulna onnan a támadás az ellenség felé – és nem tengeri úton, amelyből semmi jó nem származott, hanem szárazföldön; és olyan erős csapattal támadjanak, hogy vagy végre egyszer teljesen vonják el tőlünk őket, vagy legalább felerészt osszák meg erőiket.

Mi itt rövidesen meglátjuk majd, mit tanácsol a helyzet, vagy kényszerít ki a szükség; ti ott vagy így, vagy úgy, csak azonnal, agítálatok, sürgesetek, érjetek el valamit, aszerint, amint bízunk bennetek és amint a fenyegető veszély nagysága megköveteli. Budán, Márk ünnepén, 1467-ben.

A levél élén: Mátyás király római szószólójának. Értesíti a török készülődéséről, és kéri, hogy sürgesse meg az itáliai segédcsapatok ügyét.

1467. április 27. (MKL I 135) Cristoforo Moro velencei dózsénak

Miután nemrég, tudniillik április nyolcadikán Esztergomból elküldtük Fivérségteknek azt a bizonyos levelünket, nem olyan sok napra rá megérkezett végre (és majdnem későn) a tiétek is, melyben azt írjátok, hogy a törökkel való béke- illetve fegyverszüneti tárgyalások semmi eredménnyel nem jártak, sőt, a török egyebek közt azt válaszolta: ha békét szeretnénk velük, saját követek útján lehetett volna tárgyalni arról, szárazföldi úton.³

3 *A dózse 1467. április 2-ikán kelt levele:*

Insolenter ille quidem sed tamen vere. Nam licet jam dudum variis modis per obliquum superinde sollicitaremur, nunquam tamen noster ad illum accessit nuntius, ne scilicet illius animus tali responsione (sic) magis intumesceret.

Reliquum est, ut ad ea, que tam de suo, quam contra de vestro apparatu significatis, respondeamus. Illius quidem et apparatus et mentem jam pridem satis intelleximus, et amicitie vestre proximis litteris copiose declaravimus. Que fama in dies apud nos crebrescit et augetur: tanta illum et talia moliri, ut non facile sustineri possit, quocumque impetum verterit. Versurus est autem, ut percipimus, et ut simillimum veri est, non alio quam in nos, utpote quos ob diuturniores et acriores inimicitias omnium mortalium habet invisissimos, et qui ab eo nec mari nec montibus distingvimur, sed longissimis finibus ubique contigui et quodammodo secum implexi sumus.

Ad officium amicitie et unionis spectare existimamus, que maxime maiestati vestre et nobis communia sunt, invicem communicare.

Postquam superiori tempore nuntiavimus vestre serenitati diversis mediis nos requisitos fuisse de habenda pace cum Turca, cognita super hoc mente regie maiestatis vestre, tam circa pacem, quam circa differentias, non alienum a communi bono esse putavimus per nuntium nostrum de re ista pro celsitudine vestra et pro nobis unite tentari facere Turcam ipsum; sed cum insolens hostis iste consvetarum artium fraudumque suarum non sit oblitus; tum etiam quod cum solis nobis et non unite concordiam voluisset, res ipsa nullum effectum sortita est. Subdidit quoque, quod si maiestas vestra cum eo pacem habere voluisset, oratorem suum per viam terre ad eius presentiam mittere potuisset, qui simul cum nostro convenisset, seu in futurum mittere posset. Quid autem nuper acceperimus, est, quod omni studio potentem exercitum terrestrem classemque maritimam parat, ut christianum nomen subvertere conetur.

Nos qui tot apparatus magni faciendos arbitramur, ex parte nostra operam omnimodam adhibemus instaurare classem nostram triremibus navibus aliisque gentibus et presidiiis terra marique, ut pro quanto vires patiantur nostre, conatus perfidi hostis in excidium Christi fidelium contineri possint. Verum etsi persvadeamus nobis maiestatem vestram antehac de apparatus istis certiore factam opportune providisse, sicut catholicum principem decet; quo tamen maiori possumus studio oratam eam esse volumus, ut pro suis viribus et virtute adversus communem hostem magnanime procedere velit. Instituumus brevi mittere oratorem nostrum ad presentiam maiestatis vestre, quem cito expedire curabimus.

Arcátlanság volt ez tőlük, de igaz. Mert noha már régóta, különböző módokon zaklattak ezzel kerülő utakon, mégis, sohasem ment hozzájuk követünk, csak hogy ne fuvalkodjanak fel még jobban egy ilyen választól.

Hátravan még, hogy válaszoljunk arra, amit egyrészt az ő, másrészt viszont a ti készülődésekről jeleztek. Az ő készülődésüket és szándékukat már korábban eléggé átláttuk, és legutóbbi levelünkben bőségesen ki is fejtettük Barátságotoknak. Ennek híre napról napra gyakrabban ér el hozzánk és egyre csak növekszik: akkora és olyan felszerelés folyik, aminek nem egykönnyen lehet ellenállni, akármerre támadjon is vele. Márpedig, amint érzékeljük és amint a legvalószínűbb, nem másfelé fog támadni, mint ellenünk, akit régebbi és ádáz

---

Úgy véljük, baráti kötelességünkhöz és egységünkhöz tartozik, hogy mindazt, ami leginkább közös ügye Felségeteknek és nekünk, kölcsönösen megosszuk egymással.

Miután az utóbbi időben hírül adtuk Felségeteknek, hogy különböző módokon megkerestek minket a törökkel kötendő béke miatt, és megismertük királyi Felségetek véleményét úgy a békekötés, mint a nézetkülönbségekkel kapcsolatban, úgy gondoltuk, nem esik távol közös javunktól, hogy Felségetek és a mi érdekünkben követünk által közösen tegyünk próbát e dologban a törökkel.

Ám mivel öntelt ellenségünk nem feledkezett meg szokásos mesterkedéseiről és ármányairól, másrészt mert kizárólag velünk, nem pedig közösen akart megegyezést, a dologból semmi nem valósult meg. Hozzátette még, hogy ha Felségetek békét akart volna kötni vele, szárazföldi úton elküldhette volna színe elé szószólóját, aki egyszersmind találkozhatott volna a miénkkel – avagy még elküldheti később is. Amit pedig a minap hallottunk, az az, hogy minden igyekezetével hatalmas szárazföldi sereget és tengeri flottát készít fel, hogy megpróbálja eltörölni a keresztény nevet.

Mi, mint akik úgy gondoljuk, hogy nagy előkészületeket kell tenni, a magunk részéről mindent elkövetünk, hogy flottánkat felszereljük háromevezősoros hajókkal, s más hadinepekkel és helyőrségekkel szárazföldön és tengeren, hogy amennyire erőnk engedi, feltarthassuk a hitszegő ellenség krisztushívők kiirtására irányuló próbálkozásait. Ám még ha meggyőznénk is magunkat, hogy Felségetek e készülétekről korábban értesítve megfelelően intézkedett, amint ez katolikus fejedelemhez illik, akkor is, annál nagyobb igyekezettel akarjuk megkérni: erőihez és vitézségéhez mérten szíveskedjék bátran felvonulni közös ellenségünk ellen.

Arra készülünk, hogy rövidesen elküldjük Felségetek színe elé szószólónkat; hamarosan intézkedünk indulásáról.

Nobis vero superesset quidem animus excipere illum, sed ingenue fatemur, solos nos impares esse tantis inimici opibus et copiis. Nimis profecto lente ac tenuiter, presertim in hac estate, tam gravi nostro, imo communi periculo apostolica providet sedes et reliqui christiani. Utinam ne inflicto jam vulnere, quod absit, serum et inane applicetur remedium; aut tale aliquid necessario contingat, ut nullo nobis remedio sit opus.

Quapropter fraternitatem vestram iterum monemus, ut semel tandem avertat a nobis, vel saltem ex equo dividat hostem. Quod ita demum eveniet, si a latere vestro valida et non contemptibili manu quamprimum ille appetatur, terra tamen magis quam mari. Nam quid hactenus vel illi nocuerit, vel vobis profuerit tam ingens classium impensa, ipsi scitis. Nos etiam ex parte nostra his que agenda erunt et agi poterunt, non deerimus, nec rei nostre obliviscemur, maxime si aliorum opportuna affuerint adiumenta. Hec in presentiarum nobis vel consulenda in commune, vel admonenda occurrunt. Vos, pro vestra sapientia, si quid insuper maius et melius adiicere potestis, tempus est. Ceterum intra paucissimos dies missuri istuc sumus alterum oratorem nostrum, per quem si qua interim emergerint nota faciemus; potissimum vero evidentius aperiemus mentem nostram super illostrarum litterarum articulo, qui meminit de pace tentata cum Turcis, quam ab illo non alia magis de causa repudiatam credimus, quam quod se leviter urgeri sentiebat; pulsetur modo fortiter, quod nunc renuit, postmodum fortassis ultro offeret; et illi parti citius ac libentius offeret, quam sibi viderit infestius imminere.

Ita amplior belli apparatus, si minus proficiet ad victoriam, conferre poterit ad bellum commodius componendum. Bude 27. Aprilis, 1467.

A levél élen: Mathias rex ad ducem Venetiarum, Turcarum fraudes, apparatus describit. Hortatur ducem ad bellum Turcis terra inferendum etc.

ellenségességünk miatt mindenki közül a legjobban gyűlöl, s akit tőle sem tenger, sem hegyek nem választanak el, hanem mindenfelé hosszú határral vagyunk szomszédosak és valami módon már össze is vagyunk fonódva vele.

Bennünk a bátorság bőven meglenne fogadni támadását, de őszintén megvalljuk, egymagunkban nem érünk fel egy ilyen ellenség erejével és seregeivel. Az Apostoli Szék – kiváltképp ezen a nyáron – nagyon is lassan és erélytelenül lépett fel, a mi, sőt a kereszténység többi részének súlyos veszedelmére. Bárcsak – ami távol legyen! – ne későn és hiába kerülne orvosság a már megejtett sebre, vagy szükségképpen ne történjen valami olyan, hogy már ne legyen szükségünk semmilyen orvosságra.

Emiatt ismét figyelmeztetjük Fivérségeket, hogy ez egyszer végre fordítsa el tőlünk, vagy legalább felerészt ossza meg az ellenséget. Ez akkor történhet csak így, ha a ti oldalatokról erős és nem lebecsülhető csapat támadja meg mielőbb őket, mégpedig inkább szárazföldön, mint tengeren; mert ti magatok tudjátok a legjobban, mit ártott eddig nekik vagy használt nektek a flottákra költött, oly hatalmas összeg. Mi a magunk részéről nem mulasztjuk el mindazt, amit meg kell és lehet majd tenni, s nem feledkezünk meg dolgunkról – különösképp, ha másoktól is érkezik megfelelő segítség. Jelenleg ezek jutnak eszünkbe közös ügyként, amiről akár tanácskozni, akár emlékeztetni kell; ideje, hogy ha ezenfelül valami fontosabbat és jobbat tudtok még, bölcsességeitek szerint hozzátegyétek. Egyébként pár napon belül odaküldjük még egy szószólónkat,⁴⁴ aki által tudatni fogjuk, ha valami időközben felmerülne; ám legfőképp azért, hogy világosabban véleményt nyilvánítsunk leveletek azon bekezdéséről, amely a törökkel megkísérelt békekötésről szól. Úgy hisszük, nincs több oka annak, hogy visszautasították, mint hogy csupán enyhén érezték sürgetve magukat; követeljük csak határozottan, amit most visszautasítanak, aztán majd talán önként is felajánlják! És annak a félnek ajánlják föl hamarabb és szívesebben, amelytől inkább fenyegetve érzik magukat.

Így a komolyabb hadi készület – ha kevesebbet tesz is hozzá a győzelemhez – hozzájárulhat ahhoz, hogy jobb helyzetből kezdjünk neki a háborúnak. Budán, 1467 április 27-én.

A levél élén: Mátyás király a velencei dózsénak; leírja a török cselszövéseit, készülődését. Biztatja a fejedelmet, hogy szárazföldön indítson háborút a török ellen stb.

1467. június 30. (MKL I 136)
Postupitzi Albrecht Kostkának

... Posterum ipsum dominum archiepiscopum libenter illuc transmitteremus, sed nescimus, quo pacto illi tutum sit proficisci ad illas partes propter perturbationes illic existentes; cum nesciat inter illas dubias contentiones unde sibi cavendum sit. Itaque libenter faceremus omnia et in nobis nihil deficeret etc.

Datum Bude, feria III. post festum Petri et Pauli apostolorum.

1467. július (MKL I 137)
Vitéz János esztergomi érseknek, a nürnbergi birodalmi gyűlésre küldött követének

Quia ita stringimur ab hostibus, ut aut bellum continuare cogamur, aut cogitare de pace: fraternitati vestre committimus, quatenus citissime nobis significetis, si qua et quanta tandem spes in istis auxiliis alemannicis ponenda sit, et si omnino jam futura sunt, quo tempore sint affutura?

Cavete, ne aut ad longum puta sequentis anni expectatione nos alligetis, aut si illi videantur, saltem aliqua ex parte promissis satisfacere, non statim viginti hominum vel plura millia, sed ad presens aliquid tantum pollicebuntur, nos nihilominus in obligatione gravi maneamus, quod periculosum nobis est. Et certe nolumus pro seris vel levibus subsidiis sub tanto fortune ictu quotidie ipsi pendere.

Volumus etiam, ut quidquid ibi conclusum fuerit, ad principia mensis Augusti per latorem presentium nos reddatis certiores, quo rebus nostris et regni huius utralibet in parte mature consulere possimus. Datum.

A levél élén: Ad quendam ex suis, qui (ut ex presenti coniecturare licet) rebus suis in Alemannia preerat, ut se de promissis ibidem auxiliis quo tempore affuturi sint, ac de omnibus que ibi concludentur ad initium mensis Augusti certiosem reddat.

1467. június 30. (MKL I 136)
Postupitzi Albrecht Kostkának

... Utóbb majd szívesen odaküldenénk az érsek urat is, de az ottani zavaros állapotok miatt nem tudjuk, mi módon érhetne biztonságban azokra a vidékekre, mivel nem tudhatja, a kiszámíthatatlan viszályok közepette merről számíton bajra. Így hát megteszünk mindent szívesen, és semmi nem múlik majd rajtunk stb.

Kelt Budán, a Péter és Pál apostolok ünnepe utáni kedden.

1467. július (MKL I 137)
Vitéz János esztergomi érseknek, a nürnbergi birodalmi gyűlésre küldött követének

Mivel az ellenség arra szorít rá, hogy vagy kénytelenek legyünk folytatni a háborút, vagy a békéről kelljen gondolkodnunk: meghagyjuk Fivérségteknek, hogy sürgősséggel jelezze nekünk: legyen-e végre hát és mekkora reményünk a németek segítségében, és ha ez még teljesen a jövő: mikor érkezik el?

Vigyázzatok, nehogy hosszú (például jövő évre szóló) várakozással kössétek meg a kezünk, vagy – ha úgy tűnne, hogy legalább részben eleget tesznek ígéreteiknek – nehogy ne azonnal húszezer vagy több embert ígérjenek, hanem „egyelőre csak valamennyit” – mi pedig ugyanúgy súlyos lekötöttségben maradjunk, ami számunkra veszélyes. Az pedig biztos, hogy nem akarjuk a sors ekkora csapását nap mint nap elszenvedni valamely megkésett avagy súlytalan segítség kedvéért.

Akaratunk az is, hogy bármit döntenek majd ott, augusztus elejére értesítetek minket e levél vivője által, hogy minden tekintetben megalapozott döntést hozhassunk országos és saját ügyeinkben. Kelt...

A levél élén: Valamelyik emberének, aki (amint innen kikövetkeztethető) Németországban volt ügyeinek képviselője, hogy értesítse: mikor esedékes az ott ígért segítség, illetve augusztus elejére értesítse mindenről, amit ott határoznak.

1467. augusztus 17. (MKL I 138)
Postupitzi Albrecht Kostkának

Mathias etc. Magnifico Alberto Kosthka de Postupicz advocato marchionatus Lusatie etc. amico nostro.

Kivonat

De facto Blasii Bodmenyczky bona mens Mathie ad servanda federa; se infra tertium diem proximum futurum ad partes inferiores regni profecturum, secumque dominum Strigoniensem abducturum. De infidelitate vayvode Transylvanie Joannis Groff de Bozyn proditoris. Rogat, ne Sigismundus Groff de Bozyn, frater Joannis a rege Bohemie in familiam et protectionem suscipiatur. Datum Bude, die 17. Augusti, anno 1467., regni nostri anno decimo, coronationis quarto.

Ezen levélre hivatkozik Kostka Albert, a következő év tavaszán Mátyás királyhoz intézett levelében:

Hoc me nimium commovet, quod vestra maiestas XVII. die Augusti litteras ad me dedit, quibus se fatetur federa cum rege meo inita firmiter se observaturam, et siquid contra ea agatur, prohibere. Deinde questa est maiestas vestra de Joanne et Sigismundo comitibus de Pösing super fedifragio, hortans me (ut) apud regem meum interventor sim, ne comites eosdem in suam familiam et protectionem accipiat, neve se de ipsis quomodolibet intromittat; quod si secus factum fuerit, id contra federa mutua futurum postulationem suam hac equitate confirmans, quia recusavit quosdam dominos de Moravia in suam protectionem accipere, ne pacis federibus contraire videretur; seque similia a serenissimo rege meo expectare contestando.

1467. augusztus 17. (MKL I 138)
Postupitzi Albrecht Kostkának

Mátyás stb. barátunknak, a nagyságos Postupitzi Albrecht Kostkának, a Lausitzi Ögrófság tanácsosának stb.

*Kivonat*⁴⁵

Podmaniczky Balázs ügyében Mátyás jóindulatúan a szövetség megőrzésére törekszik; három napon belül az ország alsóbb részeire indul, és magával viszi az esztergomi érseket. Az áruló erdélyi vajda, Bazini János gróf hűtlensége ügyében kéri, hogy a cseh király ne fogadja be háznépébe és védelmébe Bazini Zsigmond grófot, János fivérét. Kelt Budán, 1467 augusztus 17-én, uralkodásunk tizedik, megkoronázásunk negyedik évében.

*Ezen levélre hivatkozik Albrecht Kostka a következő év tavaszán Mátyás királyhoz intézett levelében:*⁴⁶

Nagyon felzaklat engem, hogy Felsőgetek augusztus 17-én levelet küldött nekem, melyben azt vallja, hogy szilárdan megtartja majd királyommal kötött szövetségét, és megtiltja, ha azzal szemben esne meg valami. Azután Johannes Bösing és Zsigmond grófok szövetségszegéséről panaszkodott Felsőgetek, biztatva engem, hogy legyek közbenjárója királyomnál: ne fogadja be a grófokat háznépébe és védelmébe, és semmiféle tárgyalásokba se bocsátkozzon őket illetően, mert ha másképp tenne, az szövetségük ellen való lesz – azzal az ellentételezéssel erősítve meg követelését, hogy ő sem volt hajlandó bizonyos morvaországi urakat védelmébe fogadni, nehogy úgy tűnjön, szembemegy a szövetséggel: kijelentve, hogy hasonlót vár felséges királyomtól.

1467 ? (MKL I 139)

Egy külföldi diplomatának

Salutem.

Ea que et scripsisti per litteras et voce nuntiasti nobis per hunc affinem tuum Joannem Ragusinum, libenter accepimus, eo quod ex his omnibus nihil aliud agnovimus, quam tuam erga nos eximiam devotionem ac fidem, nec quidquam magis querere te, quam ea, que nobis et comodo futura sint et honori.

Proinde merito tua nobis grata est affectio, et non miramur te virum tali prudentia peditum apud serenissimum regem tuum esse in pretio, cui profecto et nos mutua benevolentia jam nunc afficimur. Que autem ad scripta et intimata tua responderimus, referet tibi idem iste nuntius tuus, homo ut animadvertimus, fidelis et prudens, cui quantum ad presens potuimus et debuimus, mentem nostram aperuimus evidenter.

A levél élén: Ad quendam magnatem Bohemum, cuius erga se devotionem gratam sibi esse demonstrat.

1468. március 31. (MKL I 140)

Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek

Mathias Dei gratia rex etc. Illustri principi Victorino duci Munsterbergensi. comiti de Glacz et capitaneo generali marchionatus Moravie salutem.

Fastidire vos animadvertimus quietis consilia et communem cum vicinis concordiam pati non posse, quippe dum singulari quodam studio facere prius hostes quam habere satagitis.

Putabamus vos constringi mutuis foederibus et salubri ratione intendere magis, ut consopiantur arma intestina quam sollicitentur externa; opportunum enim et nec minus necessarium tempus advenisse videri poterat, quo vobis desiderium quietis et satietas illate sepenumero hostilitatis occurreret, et in quo non preter equum erat vos mitiori ingenio imbui et proclivem proinde ad arma mentem mansvetiori consuetudine corrigere.

1467 ? (MKL I 139)**Egy külföldi diplomatának**

Üdvözetét küldi stb.

Mindazt, amit egyrészt levélben írtál, másrészt szóban üzentél sógorod, Raguzai János révén, szívesen fogadtuk, mivel mindebből nem más derült ki számunkra, mint irántunk való feltűnő odaadásod és hűséged, s hogy nem keresel egyebet, mint ami hasznunkra és dízünkre lehet.

Ezért hát méltán kedves nekünk ragaszkodásod, és nem csodálkozunk azon, hogy ilyen bölcsességű férfiúként becsben állsz a felséges királynál, akivel minket is kölcsönös jóindulat köt össze. Amit a leírtakra és értesítéseidre válaszolni fogunk, szintén a te hírnököd jelenti majd; ő, amint láttuk, hűséges és okos ember, akinek (amennyire jelenleg tudtuk és kellett) egyértelműen feltártuk szándékunkat.

A levél élén: Egy cseh főúrhoz,⁴⁷ akivel közli, hogy kedves számára az iránta való elkötelezettsége.

1468. március 31. (MKL I 140)**Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek**

Mátyás, Isten kegyelméből stb. királya üdvözetünket küldjük a méltóságos fededelemnek, Viktorin münsterbergi hercegnek, Glatz grófjának és a Morva Őrgrófság kapitányának stb.

Úgy látjuk, megcsömörlöttetek a békés tervektől és nem viselhetitek szomszédaitokkal a közös megegyezést, hiszen valami párfát ritkító igyekezettel tesztek meg mindent, hogy előbb szerezsetek ellenségeket, semmint maguktól lennének.

Sokáig azt gondoltuk, köt titeket közös szövetségünk és üdvös megfontolással inkább arra törekedtek, hogy csituljanak el a fegyveres belvillongások, semmint hogy még külföldieket is keltsetek. Beláthattátok volna ugyanis, hogy elérkezett már az alkalmas és nem kevésbé szükséges idő, amikor feltámad békevagyatok és megelégetitek a gyakran felszított ellenségeskedést, mikor még

Verum manifestis jam indiciis cognovimus vos ab huiusmodi opinione nostra non partim abhorrere; quando quidem pro more a parentibus et quibusdam contribualibus usurpato nihil vos maiori diligentia prosequi videmus, quam ut ex bellis bella serendo iniiciatis incendia finitimis pacificis, iniectaque infestis facibus alere properetis. Accedunt ad hec iniurie inestimabiles, Deo hominibusque note, quas de Bohemia et Moravia tam antea sepe quam potissimum super, cum propter arduas necessitates a regno nostro longius abessemus, contra foedera utrinque, utinam meliori auspicio icta, pertulimus. Accedunt subordinata latrocinia, contra jus et fas in regnum nostrum immissa.

Verum hoc unum quod nos recentius urget, dicimus: vidisse nos copias litterarum vestrarum, quibus serenissimo patri nostro domino imperatori Romanorum et dominis de Austria et Stiria, amicis et confederatis nostris bellum indixistis; in quibus, si dicere liceat, quid sentimus, nihil apertius comprehendi poterat, quam quod in ea re et animum et consilia vestra levi occasione quam vere cause applicare maluistis. Erant enim ibi et comminationes graves et omnia nefaria, que belli rabie in divina et humana, sacra et profana committi possent; ita ut nemini indultum videatur a vobis vitam vel precariam agere, nisi forte quis preveniens ferrum pacem supplex liceatur.

Cum autem nec a vobis, nec a domino genitore vestro ignorari potuit, illis, que postremo vobiscum pepigeramus, priora nobis fuisse federa cum ipso domino imperatore, quorum vigore obligati sumus invicem ad auxilia mutua et firmam societatem amicitie; recte igitur preter alia et in hoc contra amica federa nobiscum habita vos egisse constat, dum irrequisitis nobis, justis ac veris belli causis minime ostensis, amicos et socios nostros pro hostibus suscipitis, omnibusque violenta infertis arma; his enim duabus rebus maxime amicitia violari solet: si alter alterius socios pro hostibus habeat, aut hostibus amici se coniungat. Quamobrem licet antehac multis fuerimus ex parte illa affecti nocumentis, multisque lacesiti iniuriis contra jus amicitie et federis tenorem nobis illatis, ad quas propulsandas et nec minus ulciscendas justissima arma nos inducere potuisse nemo negaverit; ab his tamen inferendis fides amicitie, respectus federum, pacis publice amor, et equi bonique ratio nos hucusque continuit.

nem lett volna méltánytalan, ha szelídebb lelkület tölt el benneteket, s így fegyverhez kapkodó észjárásokat a türelem gyakorlásával megjavítjátok.

Ám megértettük már a nyilvánvaló jelekből, hogy nagyon is irtóztok ettől az elgondolásunktól; ha máskor nem, azt látva, hogy a szülőktől és némely nemzetségedbeliektől eltanult módon semmire sem törekedtek inkább, mint hogy háborút háborúra fűzve csóvavetéssel égessétek fel békés szomszédaitokat, majd siessetek fáklyákkal is táplálni a tüzet. Isten és az emberek előtt közismert jogtiprások felbecsülhetetlen sora járul még ezekhez, melyeket Csehországtól és Morvaországtól régen is gyakorta elszenvedtünk, de leginkább nemrég, amikor égető szükségek miatt hosszabban távol voltunk országunktól – kölcsönös szövetségünk ellenére, melyet bárcsak szerencsésebb csillagzat alatt kötöttünk volna! Ehhez járulnak még az országunk ellen parancsotokra elkövetett, jogsértő és szentségtörő rablások.

De csak azt említjük, ami most legutóbbról bánt minket: láttuk leveletek másolatát, mellyel hadat üzentetek felséges atyánknak, a római császárnak, valamint Ausztria és Stájerország urainak, barátainknak és szövetségeseinknek; ezekben – ha ki szabad mondani, amit gondolunk – semmi sem volt nyíltabban tetten érhető, mint hogy szándékaitokat és terveiteket inkább akarjátok súlytalan ürügyekhez, mint az igaz ügühöz igazítani. Voltak abban súlyos fenyegetések és minden istentelenség, amit csak a háborús téboly elkövethet isteni és emberi, szent és profán ellen, hogy úgy tűnt: senkit sem hagytok élni még kegyként sem, hacsak nem esedezik a békekötésért, még mielőtt fegyvert fognátok.

Mivel pedig sem ti, sem apátok nem hagyhatta figyelmen kívül, hogy a leveletek legutóbb megkötötnél korábbi a császárral való szövetségünk (melynek értelmében mindkétfelől kötelezve vagyunk a kölcsönös segítségnyújtásra és a szilárd baráti társulásra), így nagyon is egyértelmű, hogy ebben is a velünk fennálló baráti szövetség ellen cselekedtetek, amikor megkérdezésünk nélkül, a háborúra jogos és valós okot a legkevésbé sem mutatva fel, barátainkat és szövetségeseinket ellenségszámba véve, mindenki ellen erőszakkal, fegyveresen támadtok. E két dolog szokta ugyanis leginkább sérteni a barátságot: ha az egyik a másik szövetségeseit ellenségnek veszi, vagy ha barátja ellenségeihez csatlakozik. Ezért hát, noha felőletek korábban is sok ártalom ért, és a barátság joga és szövetségünk tartalma ellen sok jogtalanság bőszített már, melyek visz-

Nunc requisiti et pene coacti jure federum ab amicis et sociis iniuste oppressis, magisque nisi succurratur opprimendis, provocati quoque a vobis, pactorum federum uti premisimus et veteri et nova transgressione, quandoquidem nulla spes pacis vel in jure vel in moribus vestris sed solis armis sita est: denuntiamus vobis palam in his scriptis, nos pro debito nostro subditis fidelibus domini imperatoris Romanorum, presertim in ducatu Austriae, tanquam amicis et sociis nostris, contra eorum hostes et contra vos, omni consilio amico et auxilio possibili adesse et assistere velle, opportunamque opem sociis armis exhibere;

damna etiam intolerabilia et injurias nobis et nostris iniustissime toties illatas, quandoquidem via pacis nihil prodest, justissimo bello repetere, invocata ad id virtute altissimi domini exercituum, qui adiutor et consolator est oppressorum, et semper stare solet pro causa pia et meliore. Quamvis non esset opus huiusmodi denuntiatione, quando vos prius indixistis bellum amicis et sociis nostris, quibus auxilia nostra obligata esse non ignorastis, ac nobis et subditis nostris continuas vexationes inferentes, vos priores adversum nos evidenter arma suscepistis. Protestantes insuper, orthodoxos illarum partium homines, prout ex debito catholici principis requisiti tenemur et etiam speciali mandato sedis apostolice adstringimur, contra impias oppressiones vestras nos pie velle pro viribus tutari.

De quibus omnibus nec per vos imputari nobis volumus, nec per quempiam merito posse credimus, cum et alii omnes et vos ipsi in nullum justius quam in vosmet ipsos causas huiusmodi belli referre possitis. Datum.

A levél élen: Diffidatorie, seu declaratio belli erga principem Victorinum Munsterbergensem, comitem de Glatz etc. ob indictum Romanorum imperatori et Austriacis, suis confederatis, illegitimum bellum.

szaverésére s nem kevésbé megtorlására, senki sem tagadhatná, a legnagyobb joggal foghattunk volna fegyvert: mindeddig visszatartott minket ettől a baráti hűség, szövetségünk tisztelete, a közbéke iránti szeretetünk és a méltányosságra, jóságra való tekintet.

Most, miután igazságtalanul elnyomott barátaink és szövetségeseink (akik még inkább elnyomásba kerülnek, ha nem kapnak segítséget) a szerződéseink jogán erre kérnek, s szinte kényszerítenek bennünket, és ti is (mint azt már említettük) provokáltok megkötött egyezségeink régi és új áthágásával, nyilvánvaló, hogy a béke reményét nem lehet se a jogba, se a ti erkölcsseitekbe helyezni, egyedül csak a fegyverekbe. Ezért nyíltan megüzenjük nektek e levéllel, hogy amint az kötelességünk, a római császár hű alattvalóinak – mint barátainknak és kiváltképp az Osztrák Hercegségben, szövetségeseinknek – ellenségeikkel és így veletek szemben is, szándékunkban áll minden baráti tanácsunkkal és lehetséges segítséggel melléjük állni és segíteni, és szövetséges seregünkkel megfelelő segítséget nyújtani.

Ugyanígy, mivelhogy a békés út semmit nem ért, igazságos háborúval akarjuk visszakövetelni az ellenünk és mieink ellen jogtiprással oly sokszor okozott tűrhetetlen károkat, a magasságos Isten seregeinek erejét kérve ehhez, aki az elnyomottak segítője és vigasztalója, és mindig a tiszta és jobb ügy mellé szokott állni. Igaz, szükség sem lenne ilyesféle üzenetre, miután ti már korábban hadat üzentetek barátainknak és szövetségeseinknek, akikről jól tudtátok, hogy segíteni vagyunk kötelesek; ugyanígy, folyamatosan zaklatva minket és alattvalóinkat, nyilvánvalóan ti fogtatok előbb fegyvert ellenünk. Ezenfelül tiltakozunk az ellen, hogy ama vidékek igazhitű lakóit istentelenül elnyomjátok, s erőnk szerint hithűséggel meg kívánjuk őket védeni – amint ezzel katolikus fejedelmként kötelességünknel fogva tartozunk, és az Apostoli Szék külön parancsa is kötelez.

Nem akarjuk, hogy mindezekért minket hibáztassatok, és nem is hisszük, hogy bárki méltán tehetné ezt, hiszen mindenki más és ti magatok is senki egyebet nem jelölhet meg jogosabban e háború okozójaként, mint saját magatokat. Kelt...

A levél élén: Szövetségbontó levél avagy hadüzenet münsterbergi Viktorin hercegnek, Glatz grófjának stb. a szövetségesei (a római császár és az osztrákok) ellen indított jogtalan háború miatt.

1468. április 8. (MKL I 141)
Csehország katolikus rendeinek

Noveritis nos de mandato sanctissimi domini nostri et reverendissimi eius legati monitione, interveniente reverendissimo in Christo patre domino Prothasio Olomucensi episcopo, populi catholici in regno Bohemie et eius membris constituti, ac per consequens vestram contra hereticos suscepisse protectionem.

Igitur hortamur vos in domino, ut meliore et fidentiore sitis animo, videntes divinam clementiam etiam de humano vobis auxilio providisse. Quia vero nos munus tam pie assumptum pie protectionis non verbis duntaxat sed operibus ipsis statim exequi intendimus, vos etiam mutuo requirimus, ut tempus acceptabile et dies salutis non negligentes, nobis magis vestram quam nostram rem in eo agentibus, toto posse quamprimum parati assistatis. Nos nec nunc nec postea quidquam omitemus, quod vires nostre poterunt adimplere.

Memineritis autem et aliis quorum interest horum omnium sine mora notitiam dare. Posonii, 8. Aprilis 1468., regni nostro anno 11, coronationis 4.

A levél élen: Mathias rex ad catholicos Bohemos.

1468. április 8. (MKL I 142)
Rudolf von Rüdesheim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Matthias etc. Reverendissimo in Christo patri domino Rudolpho episcopo Lavantino apostolice sedis legato etc. amico nostro salutem.

Amice noster.

Catholici populi protectionem, quemadmodum sincere suscepimus, ita etiam prosequi intendimus. Attamen siquid reverendissime paternitati vestre a quocunque forsitan suggestum fuerit, quod aliam in partem facere possit suspicionem, et si tractatus aliquos quasi latere audieritis, usque ad cause cognitionem premonemus, ut moveri animo ne velitis; quoniam omnia qualiacumque foris appareant, cum bona ratione et ad bonum finem agentur,

1468. április 8. (MKL I 141)
Csehország katolikus rendeiének

Tudjátok meg, hogy szentséges urunk parancsára és főtisztelendő legátusának figyelmeztetésére, illetve a Krisztusban főtisztelendő Prothasius olmützi püspök⁴⁸ közbenjárására felvállaltuk a Cseh Királyságban és annak tartományaiban élő katolikus nép, következésképp a ti védelmeteket is az eretnekekkel szemben.

Ezért biztatunk titeket az Úrban, hogy nyugodjatok meg és bízzatok, látva, hogy Isten jósága emberi segítségről is gondoskodik számotokra! Mivel pedig arra törekszünk, hogy igaz védelmetek elvállalt, oly szent kötelességét ne csak szavakkal, hanem rögtön tettekkel is elvégezzük, cserébe kérünk titeket is, hogy ne mulasszátok el az alkalmas időt és megmeneküléseket napját, hanem mielőbb minden lehetséges módon álljatok készen segítségünkre, hiszen inkább a ti, mint a mi ügyünket végezzük most. Mi pedig sem most, sem később nem mulasztunk el semmit, ami erőnkől telik!

Ne feledkezzetek meg arról, hogy haladéktalanul értesítsetek ezekről mindenkit, akiknek érdekében áll. Pozsonyban, 1468 április 8-án, uralkodásunk 11., megkoronázásunk 4. évében.

A levél élén: Mátyás király a cseh katolikusoknak.

1468. április 8. (MKL I 142)
Rudolf von Rüdeshaim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Mátyás stb. üdvözetét küldi barátjának, a Krisztusban főtisztelendő Rudolf lavanti püspöknek, az Apostoli Szék legátusának.

Kedves barátunk!

A katolikus nép védelmét amint szívből felvállaltuk, úgy megvalósítani is törekszünk. Ám ha valaki talán azt sugallta volna főtiszteledő Atyaságotoknak, hogy más tekintetben gyanakodhatna, és ha amúgy fél füllel hallott bizonyos tárgyalásokról, előre figyelmeztetjük, hogy az ügy megismeréséig ne engedje, hogy megingassák szándékában; mivel mindent, bármilyenek tűnjön is kívülről, jól megfontolva és jó végre teszünk, mégpedig olyanokat, melyek semmi

nihil aliud tandem, quam Dei et apostolice sedis honorem ac publicum commodum ex se paritura. Datum ut supra.

A levél élén: Ad Rudolphum episcopum Lavantinum, apostolice sedis legatum, ut si quid circa susceptam Bohemorum protectionem audierit, usque ad cause cognitionem animo moveri ne velit.

1468. április 8. (MKL I 143) Olmütz város polgárainak

Constitutus apud nos his diebus reverendus in Christo pater Prothasius vester prelatus, Catholicorum omnium gravem per hereticos infestationem, sed inter cetera speciali querela ecclesie sue tribulationem proposuit.

Que sic intellecta vehementer nos moverunt, ut accedente mandato sanctissimi domini nostri ac reverendissimi legati sui monitione, orthodoxorum quidem omnium per medium dicti prelati vestri universalem suscipiamus protectionem. Sed quia illius auctoritate omnia hec acta sunt, alioquin etiam singulari eius virtuti et doctrine ac summis meritis singulariter jam dudum afficimur, ipsum ac suos omnes et pre ceteris, quandoquidem precipue res fidei agitur, ecclesiam eius et vos universos specialiozem recipimus in tutelam.

Propterea hortamur dilectiones vestras in domino, ut meliore jam et fidentiore animo sitis, videntes divinam clementiam etiam de humano vobis subsidio providisse. Cum vero nos assumptum pie protectionis officium non tam promissis quam operibus exequi mox intendamus, vos etiam vicissim requirimus, ut rem vestram pro viribus juvetis, et hoc tempus acceptabile ad dies salutis non negligatis.

Nos quantum in nobis erit et nunc et postea, premissis de causis potissimum illi ecclesie non deerimus etc.

A levél élén: Ad Olomucenses de domino Prothasio eorundem prelato, et ut sibi in assumpto pie protectionis officio pro viribus ne desint.

mást nem eredményeznek, mint tiszteletet az Apostoli Szék iránt és közjót. Kelt mint fent.

A levél élén: Rudolf lavanti püspöknek, az Apostoli Szék legátusának, hogy ha hallott volna valamit a csehek elvállalt megvédéséről, az ügy megismeréséig szíveskedjék szándékán nem változtatni.

1468. április 8. (MKL I 143)

Olmütz város polgárainak

E napokban nálunk tartózkodott Krisztusban tisztelendő püspökötök, Prothasius, aki előadta, milyen súlyosan zaklatnak az eretnekek minden katolikust, s hogy a többi közt különösen az ő egyházát sanyargatják.

E hírek oly erősen felzaklattak minket, hogy – szentséges urunk parancsára és főtisztelendő legátusa figyelmeztetésére – prelátusotok közvetítésével felvállaljuk minden igazhitű védelmét. De mivel mindez az ő tekintélyével történt, s egyébként is már régóta páratlan hatással van ránk páratlan kiválósága és tudása, valamint nagy érdemei: őt és minden hívét, és mindenekelőtt (mivelhogy legfőképp a hit dolgáról van szó) egyházát és mindannyiatokat különös védelmünkbe fogadunk.

Ezért, kedvelt híveink, biztatunk titeket az Úrban, hogy nyugodjatok meg és bízzatok már, látva, hogy Isten jósága emberi segítségről is gondoskodott számotokra! Mivel pedig arra törekszünk, hogy szent védelmezésük kötelességét nem annyira ígéretekkel, mint inkább tettekkel valósítsuk meg, kérünk titeket is viszonzásképp, hogy erőtök szerint segítsétek elő ügyeteket, és ne mulasszátok el az alkalmas időt és megmenekülésetek napját.

A fenti okokból mi, amennyire rajtunk áll majd, mind most, mind ezután nem maradunk távol egyházatok megsegítésétől stb.

A levél élén: Az olmützieknek püspökökről, Prothasiusról, és hogy erejük szerint legyenek segítségére védelmük felvállalt szent ügyében.

1468. április 8. (MKL I 144)**Boroszló városának**

Mathias etc.

Noveritis nos, de mandato sanctissimi domini nostri et reverendissimi eius legati monitione, interveniente reverendissimo in Cristo patre domino Prothasio Olomuciensi episcopo, populi catholici in regno Bohemie et eius membris constituti, ac per consequens vestram suscepisse protectionem.

Igitur hortamur vos in domino, ut meliore jam et fidentiore animo sitis, videntes divinam clementiam etiam de humano vobis auxilio providisse. Quia vero nos assumptum pie protectionis munus non tam verbis ostentare quam operibus exequi statim intendimus: vos etiam mutuo requirimus, ut tempus acceptabile et dies salutis non negligendo, toto posse quamprimum parati, nobis assistatis. Nos nec nunc, nec postea quidquam omittemus, quod vires nostre poterunt adimplere.

Memineritis autem et aliis, quorum interest, horum omnium sine mora notitiam dare.

Datum Posonii, octavo die Aprilis, anno domini 1468., regni nostri anno undecimo, coronationis vero quarto.

Ad commissionem domini regis.

1468. április 30. (MKL I 145)**II. Pál pápának**

Satis confido reverendum patrem dominum Joannem episcopum Waradiensem, quem nuper sanctitati vestre ad ecclesiam Agriensem transferendum presentavi, jam esse pronuntiatum. Unde cum ipse alioquin non possit amplius utramque tenere, sed et in hac novella gubernanda ac reformanda satis habeat laboris, necesse est, ut de Waradino manus suas quamprimum excipiat.

Ego autem, in presentiarum extra regnum meum constitutus et gravi bello pro ecclesia catholica contra hereticos implicitus, non valeo ita repente personam eligere idoneam, quia res ipsa matura indiget deliberatione, cum et

1468. április 8. (MKL I 144)**Boroszló városának**

Mátyás stb.

Tudjátok meg, hogy szentséges urunk parancsára és főtisztelendő legátusának figyelmeztetésére, illetve a Krisztusban főtisztelendő Prothasius olmützi püspök közbenjárására felvállaltuk a Cseh Királyságban és annak tartományában élő katolikus nép, következésképp a ti védelmeteket is az eretnekekkel szemben.

Biztatunk tehát titeket az Úrban, hogy nyugodjatok meg és bízzatok már, látva, hogy Isten jósága emberi segítségről is gondoskodik számotokra! Mivel pedig arra törekszünk, hogy igaz védelmetek elvállalt, oly szent kötelességét ne csak szavakkal, hanem rögtön tettekkel is elvégezzük, cserébe kérünk titeket is, hogy – el nem mulasztva az alkalmas időt és megmenekülések napját – mielőbb minden lehetséges módon készen álljatok segítségünkre. Mi pedig sem most, sem később nem mulasztunk el semmit, ami erőnkől telik!

Ne feledkezsetek hát meg arról, hogy haladéktalanul értesítetek ezekről mindenkit, akiknek érdekében áll.

Kelt Pozsonyban, április nyolcadikán, az Úr 1468. évében, uralkodásunk tizenegyedik, megkoronázásunk negyedik évében. Király urunk parancsára.

1468. április 30. (MKL I 145)**II. Pál pápának**

Eléggé bízom benne, hogy már kihirdették a tisztelendő János váradi püspök atyát, akit a minap ajánlottam Szentségeiteknek, hogy helyezze át az egri egyházba. Mivel ő egyébként sem tudná mostantól mindkettőt megtartani, de az új egyházmegye kormányzásával és helyreállításával amúgy is elég dolga van, szükséges, hogy Váradot mielőbb kiengedhesse kezéből.

Én pedig, mivel jelenleg országomon kívül tartózkodom, és a Katolikus Egyházért súlyos háborúba bonyolódtam az eretnekekkel, nem tudok olyan hirtelen megfelelő személyt választani, mivel a dolog érett megfontolást kí-

ecclesia illa sit adeo notabilis, et ego sepe jam edoctus prelatorum quorundam sinistris adversus statum meum per hec tempora machinationibus, non quoscunque passim et precipiti consilio promovere audeam, sed eos demum, quorum ultra alias virtutes et fidem erga me sinceram ac stabilem indubitabili experientia perspexerim.

Quapropter beatitudinem vestram quam diligentissime suplico, ut interim, dum videlicet ecclesie pastor sufficiens nominabitur, aliquis prelatus seu quecunque spiritualis persona de hoc regno ad id per me deputata bona dicte ecclesie Waradiensis de indultu sanctitatis vestre administrare libere possit. Hoc cum et ecclesie illi necessarium interea fore videatur, tamen et mihi maioribus occupato erit gratissimum. Nec permittam, quantum res permittent, ecclesie illius provisionem temere nimis in longum differri.

Altissimus beatitudinem vestram diu servet felicem regimini ecclesie sue sacrosancte. Datum in castris campestribus intra fines Moravie prope oppidum Law, ultimo die Aprilis, anno domini 1468.

A levél élén: Ad pontificem regis de vacante episcopatu Varadiensi per aliquem ex praelatis usque ad reditum suum administrando.

1468. április 30. (MKL I 146)
Római követének

Scrpsimus summo pontifici super prefato (sic) ecclesie Waradiensis etc. prout ex copia litterarum nostrarum presentibus inclusa intelligetis. Unde hortamur fraternitatem vestram, eidem committentes, quatenus rem ipsam, juxta vota nostra apud summum pontificem efficere, et quam brevissime relationem nobis optatam superinde facere debeatis. Datum ut supra.

A levél élén: Oratori suo Romam super eodem negotio

ván, hiszen egyrészt elég fontos egyházmegyéről van szó, másrészt (mivel már gyakran tudomásomra jutott, hogy egyes püspökök rosszindulatúan mesterkednek helyzetem gyengítésén) nem mernék akárhonnán akárkit és elsietett meggondolásból előléptetni – hanem olyanokat csak, akiknek egyéb erényeiken túl irántam való őszinte s kétségtelen tapasztalat igazolta, szilárd hűségét is jól megismertem.

Emiatt erősen kérem Szentségeitektől, hogy időlegesen, tudniillik amíg megfelelő pástort nevezhetek ki az egyházmegye élére, Szentségeitek engedélyével valamely megfelelő és országomból való, általam ezzel megbízott püspök vagy egyházi méltóság kezelhesse szabadon a váradi egyház javait. Ez, bár az egyházmegye számára is szükségesnek tűnik, mégis nekem lenne a legkedvesebb, mivel nagyobb ügyek foglalnak le. Amennyire a helyzet engedi, nem engedném meg hanyagul, hogy az egyházzal való gondoskodás hosszú halasztást szenvedjen.

A mindenható Isten őrizze meg sokáig Szentségeiteket szerencsésen Szentegyháza kormányzására! Kelt mezei táborunkban, Morvaország határain belül, Law mezővárosban,⁴⁹ április utolsó napján, az Úr 1468. évben.

A levél élén: A király levele a pápához, hogy az üresedésben levő váradi püspökséget visszatéréséig valamelyik püspök igazgathassa.

1468. április 30. (MKL I 146)

Római követének

Írtunk a fent említett (sic) váradi egyház ügyében a pápának, amint azt a jelen levelünkhöz csatolt másolatból láthatjátok. Biztatjuk ezért fivérségeiteket, megparancsolva, hogy ez ügyben érvényesítsétek szándékunkat a pápánál, és ne mulasszátok el a lehető leggyorsabban megtenni erről a kívánt jelentést. Kelt mint fent.

A levél élén: Szószólójának Rómába ugyanerről az ügyről.

1468. tavaszán (MKL I 147)**A lengyel rendeknek**

A lengyelországi rendek 1468. március 16-án a következő levelet intézték Mátyás királyhoz:

Serenissime princeps et domine nobis gratiose.

Secedente ex Polonia illustrissimo principe domino Kazimiro, Dei gratia rege Polonie etc., domino nostro gratiosissimo, et in oram Lythwanicam, tandem quoque in minorem divertente Russiam, rumor a veritate non abhorrens, et qui nobis molestiam causavit singularem, frequenti denuntiatione allatus est, quod serenitas vestra cum forti et numeroso exercitu, ad instigationem quorundam terram Valachie inferiorem hostiliter ingressa, ipsam igne, spoliis et cedibus multifarie afflixit,

que ab annis longinquis in ditione Polonie regni consistens, etiam hactenus cum suo voyevoda Stephano obediens domini regis ditioni et imperio subiacebat, super quo habentur notoria jura et inscriptiones. Verum quum a vetustissimo tempore duo regna hec, Polonicum et Hungaricum, velut duo totius Christianitatis contra barbaras nationes scuta, fideli et sincero caritatis et unionis coniuncta funiculo, singulos etiam sive letos sive adversos illis accidentes vicaria communione participabant aut propellebant eventus, nec armis aut odiis sed placitationibus et communibus colloquiis suas differentias de finibus aut iniuriis transigebant; satis itaque miramur, quid intercessit, quod serenitas vestra, veteri regnorum consuetudine omissa, armis rem exequi perrexit, que jure communi aut consiliariorum utriusque regni arbitrio solita erat expediri, non attendens nostre patientie diuturnam tolerantiam, qua et vastationem terre Scepusiensis, et in regnicolis nostris ecclesiasticis et secularibus clandestinam in castrum vestri regni Hungarie deportationem atque pactationem, ceteraque dampna regno nostro a vestra serenitate et vestris illata pertulimus, et quorum reformationem per barones utriusque regni fiendam prestolabamur.

Et quoniam fama vulgari accepimus, quod serenitas vestra novo iterum bello Valachiam destinavit lacessere, quod nobis cedit in amaritudinem altiozem, qui et regnorum predictorum amicitias et federa, hactenus a nobis sincere custodita, male libenter videremus disruptum iri, et arma communia

1468. tavaszán (MKL I 147)**A lengyel rendeknek**

A lengyelországi rendek 1468. március 16-án a következő levelet intézték Mátyás királyhoz:

Felséges fejedelem és kegyelmes urunk stb.

Miután a felséges fejedelem, Kázmér úr, Isten kegyelméből Lengyelország királya stb., a mi kegyelmes urunk eltávozott Lengyelországból, és litván vidékekre, majd Kis-Oroszországba ment, gyakori (és a valóságtól nem elrugaskodott) híradások érkeztek hozzánk, melyek rendkívüli nyugtalanságot okoztak nekünk.

Eszerint Felségetek egyesek uszítására erős és népes hadsereggel, ellenségesen megtámadta Alsó-Havasalföldet, és azt sokféle gyűjtogatással, fosztogatással és öldökléssel sújtotta. Ez azonban hosszú-hosszú évek óta Lengyelország fennhatósága alatt van, vajdájával, Istvánnal⁵⁰ együtt eddig is a király úr rendelkezése és parancsa alá tartozott, amiről ismeretes határozatok és szerződések szólnak.

Mivel pedig e két országot, Lengyelországot és Magyarországot (mint az egész kereszténység két, barbár népek ellen való pajzsát) a legrégebi idők óta a hűség és őszinte szeretet zsinórja fűzi össze, és minden őket érő eseményt (legyen akár örömteli, akár ártalmas) kölcsönös egységben éltek át vagy hártottak el, továbbá a határokkal vagy jogsértésekkel kapcsolatos nézetkülönbségeken sem fegyverekkel vagy gyűlölködéssel, hanem békéltetéssel és közös megbeszéléssel jutottak túl: ezért eléggé csodálkozunk, mi jöhetett közbe, hogy Felségetek – elhagyva országaink régi szokását – fegyverrel járt egy olyan ügy végére, melyet eddig közös jogi eljárással vagy a két ország tanácsosai révén volt megszokott elintézni, s figyelemre sem méltatta hosszantartó türelmünket, mellyel elviseltük, hogy Szepes földjét feldúljátok, világi és egyházi országlakosainkat titokban magyarországi várakba hurcoljátok és egyezkedésekre bírjátok, s a többi kárt, amit Felségetek és a tieitek okoztak országunknak, s melyek rendezését a két ország főuraitól várjuk.

S mivel közkeletű hírekből tudjuk, hogy Felségetek ismét, újabb háborúval szándékozik zaklatni Havasalföldet: ez tovább mélyíti elkeseredésünket, hiszen nemigen látnánk szívesen, ha országaink (részünkről mindedig őszintén ör-

non in propriam perniciem, sed in barbarorum exterminium satius iudicamus convertere;

quocirca rogamus serenitatem vestram, quatenus a bello et armis prefato Stephano voyevoda et terre sue Valachie movendis velit se continere, et regnorum fedus atque amicitiam non minuere sed nutrire, et tam super Valachie negotio, quam terre Scepusiensis dampno, castris Lyednicza hostilitate, et aliis quibuscumque questionibus, iniuriis et differentiis comitum et baronum stare arbitrio. Hec enim cura nobis precipua fuit et erit, ut regna ipsa, quantum ex nobis fuerit, mutuis dissidiis non sinamus collidi, sed in veteri federe et amicitia, absque cuiuslibet hostilitatis respectu, quo in barbarorum resistantiam, Turcorum videlicet et Tartarorum, potentiora sint, servari;

parem, ut speramus, vicissitudinem a serenitate vestra et regno vestro experturi.

Mátyás válasza a lengyel rendeknek 1468. tavaszán (MKL I 147):

Duo sunt que nobis per litteras vestras imputatis: invasionem Moldavie, tanquam ad regnum vestrum pertinentis terre, et damna necnon iniurias vobis et vestris ex Hungaria per nostros illatas; ac requiritis nos ad veterum utrinque federum observationem, et communi arbitrio perpetrata committi postulatis.

Primum quod ad Moldaviam attinet, nos quidem nullo instigante eam invasimus, nisi Stephano regionis illius tyranno, qui cum sua nobis promissa (non) observaret, et exules nostros foveret, ac e regno nostro instar Turcorum, continuas rerum et hominum predas abigeret, nec requisitus malefacta emendare vellet, nonne digne a nobis meruit castigari? Pro quibus certe cuicumque etiam alieno bellum inducere satis legitime potuissemus; sed nos eum nostrum esse subditum ipsius confessione scimus. Quod si vobis eodem modo adulatur, more suo facit; nam et Turcis et Tartaris se itidem exhibet; ad hoc videlicet, ut inter tot dominos perfidia eius diutius maneat impunita.

Terram vero illam nostri juris esse, antiquissimus et continuatissimus predecessorum nostrorum regum Hungarie titulus declarat, non quidem inanis, sed possessione nunquam interrupta munitus. Nam, ut vetustiora nunc omittamus, post memoriam hominum vajvode Moldavienses semper regibus

zött) barátsága és szövetsége megszakadna, és érdemesebbnek ítélnénk közös fegyvereinket nem saját vesztünkre, hanem a barbárok távol tartására fordítani.

Emiatt kérjük Felségeket, hogy szíveskedjen tartózkodni a háborútól és a fegyverfogástól István vajda és földje, Havasalföld ellen, s országaink szövetségét és barátságát ne csorbítsátok, hanem tápláljátok; Havasalföld ügyében pedig, csakúgy, mint a Szepes földjét ért károk, Lednic várának ellenséges megtámadása és bármely egyéb panaszok, jogsértések és nézetkülönbségek miatt álljon a grófok és főurak ítélőbírósága elé. Arra ugyanis különös gondunk volt és lesz, hogy ezeket az országokat, amennyire rajtunk áll, ne hagyjuk, hogy kölcsönös viszályok tépázzák, hanem a régi szövetségben és barátságban, bármiféle ellenséges tekintet nélkül őrizzük meg, hogy ezáltal erősebbek legyenek a barbárok, azaz a török és tatár felé való ellenállásban.

Amint reméljük, hasonló viszonzást tapasztalunk majd Felségeitek és országotok részéről!

Mátyás válasza a lengyel rendeknek 1468. tavaszán (MKL I 147):

Két dolog van, amit felróttok nekünk leveletekben: Moldva, mint országokhoz tartozó tartomány megtámadását, és a mieink által nektek és a tieiteknek okozott károkat és jogsértéseket; kértek továbbá minket a régi, kétoldalú szövetség megtartására, és követelitek, hogy bocsássuk közös bíróság elé, amiket elköveltünk.

Először ami Moldvát illeti: minket ugyan senki nem uszított, mielőtt meg szálltuk azt, hacsak nem István, e tartomány trónbitorlója, aki viszont – mivel nekünk tett ígéreteit be nem tartotta, száműzöttjeinket felkarolta, országunkból folyamatosan török módjára zsákmányolva javakat és embereket rabolt, s gaztetteit felszólításra sem akarta jóvátenni: nemde méltán érdemelte ki fenytésünket? Bizonyos, hogy mindezekért akárki idegen ellen is elég jogosan hadat vezethettünk volna; ám mi – saját bevallásából – úgy tudjuk, hogy ő a mi alattvalónk. Ha esetleg nektek ugyanezzel hízeleg, akkor csak azt teszi, amit szokott: mert a töröknek és tatárnak ugyanígy állítja be magát – azért tudniillik, hogy ilyen sok úr között hitszegései tovább maradjanak büntetlenek.

Hogy az a föld a mi jogunk alá tartozik, azt elődeink, Magyarország királyainak legősibb és mindig folyamatos felségcíme mutatja, amely bizony nem

Pannonicis servierunt, et provincia illa nullum habuit presidem nisi hinc approbatum vel immissum usque eo, ut genitor noster qui tantum gubernator erat, plures illic successive ad libitum et sine contradictione prefecerit vajvodas. Que omnia vanis inscriptionibus (si fortassis in contrarium proferri possint) validiora et efficaciora esse dignoscuntur. Nos tamen in presentiarum de iis profundius disceptare rationabilibus de causis non intendimus.

Ceterum de damnis et iniuriis multa et vera etiam nos queri possemus, sed postquam opportune per vos communis arbitrii mentio inducta est, libenter huiusmodi examen assumimus, et quamvis nunc in extremis partibus occupati negotiis fidei catholice contra hereticos, tempus tamen congruum et locum talibus competentem mox post reditum non recusabimus, maxime si et a vobis interim particularia superinde intelligemus.

Postremo omnem animum nostrum, ita volumus, cognoscatis, nec justitiam nos super illatis reformidare, nec abnuere concordiam, presertim cum regno vestro. Quod si huic nostro nunquam antea confederatum fuisset, nostris tamen temporibus initium amicitie dandum foret, quatenus duo hec vicina regna undique inter paganos et hereticos sita, mutuis consensibus et auxiliis facilius sese et christianam religionem tuerentur.

A levél élén: Ad regem Polonie regis, se Moldaviam non aliam ob causam quam ob castigandum vajvodam Stephanum, regno suo damna inferentem invasisse; Moldaviam ab antiquo ad Hungariam pertinere, vajvodamque propria etiam confessione suum subditum esse; ceterum damnorum ab utrinque complanationem communi arbitrio investigandam post reditum ex Moravia libenter permittere, concordiamque maxime cum regno Polonie nunquam abnuere.

pusztán névleges, hanem soha meg nem szakított birtokban tartás erősíti meg. Moldva vajdái ugyanis, hogy a még őszibb időkben most ne is emlegessük, emberemlékezet óta mindig Pannónia királyainak szolgáltak, és e tartománynak soha nem voltak, csak olyan vezetői, akit innen erősítettek meg vagy küldtek oda – olyannyira, hogy apánk, aki csak kormányzó volt, tetszése szerint többször egymás után, ellentmondás nélkül nevezett ki oda vajdákat. Mindezek közismerten erősebb és nyomósabb tények, mint üres szerződések, ha esetleg felhozható lenne ilyesmi ezekkel szemben. Mi azonban jelenleg erről mélyebb vitát folytatni ésszel belátható okokból nem szándékozunk.

Egyébként károkról és jogsértésekről sok és igaz panaszt tehetnénk mi is, de miután épp jókor ti magatok tettetek említést közös bíróságról, szívesen vállalunk egy ilyen vizsgálatot, s noha most a végvidékeken vagyunk elfoglalva a katolikus hit ügyében a pogányok ellen, visszatérésünk után mégsem fogunk elzárkózni egy megfelelő időponttól és ilyesmire alkalmas helytől – főképp, ha addig is megtudunk majd további részleteket erről.

Végül pedig úgy akarjuk, tudjátok meg: minden szándékunk az, hogy sem az elkövetett dolgok felől való igazságtételtől ne riadjunk vissza, sem az egyetértést el ne utasítsuk – kiváltképp a ti országotokkal. Mert ha soha azelőtt nem lépett volna szövetségre a miénkkel, a mi időnkben akkor is kezdetét vette volna a barátság, mivelhogy e két szomszédos ország mindenfelől pogányok közt feküdvén, kölcsönös egyetértéssel és segítségnyújtással könnyebben megőrizhetik magukat és a keresztény vallást.

A levél élén: A király levele Lengyelország királyához;⁵¹ nem más okból foglalta el Moldvát, mint hogy megfenyítse István vajdát, mivel kárt okoz országának; Moldva régtől fogva Magyarországhoz tartozik, és vajdája saját bevallása szerint is az ő alattvalója; egyébként szívesen beleegyezik, hogy Morvaországból való visszatérése után közös döntőbírói vizsgálatot tartsanak a károk kétoldalú kiegyenlítéséhez, s a megegyezést, főképp Lengyelországgal, sosem utasítja el.

1468. tavaszán (MKL I 148)**Egy német fejedelemnek**

Intelleximus esse apud fraternitatem vestram quendam nomine Ulricum, in ordinandis more bohemorum curribus bene peritum;

quia vero in regno nostro huiusmodi homines vix inveniuntur, eo quod ibi aliud militie genus observatur, nunc autem nos adversus eum hostem gerimus bellum, cuius precipua cautela est curruum dispositio, unde et nobis procul dubio utile futurum animadvertimus, si tales homines habeamus, qui et nostros currus artificiosius locent, et contra inimicorum structuras remedia inveniunt.

Propterea fraternitatem vestram diligentissime rogamus, quatenus nobis pro aliquanto tempore de prefato homine vestro complaceatis, habituri et nos ad similia et maiora vobis vicissim exhibenda promptiores. Datum.

A levél élén: Ad quendam principem, ut Ulricum quendam, in ordinandis more Bohemorum curribus bene peritum ad se pro aliquo tempore mittere placeat.

1468. tavaszán (MKL I 149)**Római követének**

Que his diebus inter nos et communem hostem tam verbis quam manu acta sunt, explicare longum esset.

Hoc unum dicimus, quod inimicus et animo fractior et numero suorum diminutior est, ita ut satis manifesta spes sit brevi eum nobis campo cessurum, et dispersis viribus se ad loca munita recessurum. Quod si (prout quasi necesse est) evenerit, multa et magna a nobis agi poterunt, modo in hac expeditione durare possimus. Plurimum ea sententia est, quod vix unquam ecclesia Romana tam prope fuit, ut vel reduceret vel omnino deleret Hussitas, sicut nunc est; si tantum huic rei digne et cito provideatur. Si autem prosecutio fuerit intermissa, verendum est, ne heresis ista adeo invalescat, ut omnibus ecclesiis septemtrionalibus grave sit periculum allatura. Hec admonemus, magis zelo fidei, quam propter nos.

1468. tavaszán (MKL I 148) Egy német fejedelemnek

Tudomást szereztünk róla, hogy Fivérségeknél van egy bizonyos Ulrik, aki igen jártas a cseh módon való szekérvárépítésben.

Mivel pedig országunkban ilyen embert alig találni (az okból, hogy itt más harcmódot követnek), most viszont éppen azzal az ellenséggel viselünk háborút, amelyiknek legfőbb biztosítéka a szekérvárépítés: ezért mi is tudatában vagyunk, hogy kétségkívül hasznunkra lesz, ha lesznek olyan embereink, akik a mi szekereinket is nagyobb hozzáértéssel rendezik el, és az ellenség építményeivel szemben is megtalálják az ellenszert.

Ezért hát erősen kérjük fivérségeket, hogy tegyetek kedvünkre valamenyi időre ezzel az emberetekkel; viszonzásképp mi is készségesebben teszünk meg majd nektek hasonló és még nagyobb dolgokat is. Kelt...

A levél élén: Egy fejedelemhez, hogy egy bizonyos Ulrikot, aki igen jártas a cseh szekérvárépítésben, szíveskedjen egy időre elküldeni hozzá.

1468. tavaszán (MKL I 149) Római követének

Hogy e napokban köztünk és közös ellenségünk között⁵² mi történt úgy szóban, mint kézitusában, hosszú lenne kifejtteni.

Azt az egyet mondjuk el, hogy az ellenség harci szelleme is megtörőben, emberei száma is megcsappant, annyira, hogy elég kézzelfogható reményünk van: rövidesen meghátrál előlünk a csatamezőn, és erői szétszóródtával erődített helyeire húzódik vissza. Ha ez (amint szinte szükségszerű) bekövetkezne, sok és jelentős dolgot vihetnénk végbe, csak kitarthassunk e hadjáratban. Többeknek az a véleménye, hogy szinte soha nem volt olyan közel a Római Egyház ahhoz, hogy vagy visszatérítse, vagy eltüntesse a huszitákat, mint most – ha legalább e dologban méltó módon és gyorsan lehetne intézkedni! Ha viszont az üldözés megszakadna, féltő, hogy ez az eretnokség annyira megerősödik, hogy minden északi egyházra súlyos veszélyt hoz majd; erre figyelmeztetünk, inkább

Nam ad partem nostram nihil vobis tam stricte iniungimus, quam ut nobis celerrime significetis, quid summus pontifex et velit et possit in effectum; ne forte sub vana spe inter hos labores et expensas diutius pendeamus. In hoc, mandamus, omnem diligentiam apponatis, ut quamprimum sciamus, quid nobis sit ulterius agendum.

A levél élen: Ad oratores suos Romam regis, de bello Bohemico, a quibus informari cupit, quid summus pontifex velit et possit in effectum, ut quid sibi agendum sit, quamprimum scire possit.

1468. május elején (MKL I 150)

Rudolf von Rüdesheim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Litteras reverendissime paternitatis vestre libenter legimus, utpote plenas humanitatis et bone spei. Ceterum ecce quamprimum mittemus illuc unum vel plures e nostris idoneos, qui et intentionem nostram clarius referant, et que rebus necessaria sunt, proponant.

Vestra tamen paternitas et interim pro sua prudentia et auctoritate non cesset excogitare et ordiri earum rerum fundamenta, que ad sustentandum et supplendum contra hereticos exercitum pertinent. Nos etiam interim, quantum negotia patientur, non manebimus otiosi.

Vestra precipue cura sit, ut nos id quod pie suscepimus, necessario non omittamus.

A levél élen: Ad dominum Prothasium episcopum Olomucensem ut pro supplendo et sustentando exercitu contra hereticos omnia possibilis excogitet et adhibeat.

hitbuzgalomból, mint a magunk érdekében.

Mert a magunk részéről semmit sem parancsolunk oly szigorúan, mint hogy a lehető leggyorsabban értesítsetek, mi az, amit a pápa ténylegesen akar is, tehet is – nehogy esetleg e fáradságok és költségek között hiú remény miatt maradjunk további bizonytalanságban. Az a parancsunk, hogy e dolgon minden igyekezettel rajta legyetek, hogy mielőbb tudhassuk, mi lenne további tennivalónk.

A levél élén: A király Rómában levő szószólóihoz a cseh háborúról; meg akarja tőlük tudni, mi az, amit a pápa ténylegesen akar is, tehet is, hogy mielőbb tudhassa, mi lenne további tennivalója.

1468. május elején (MKL I 150)

Rudolf von Rüdesheim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Örömmel olvastuk főtisztelendő Atyaságotok emberséggel és jó reménységgel teli levelét. A többit illetően pedig, íme, mielőbb odaküldjük egy vagy több alkalmas emberünket, akik szándékainkról is világosabban beszámolnak, illetve azt is kifejtik, mi minden lenne szükséges e helyzetben.

Atyaságotok azért bölcsességének és tekintélyének megfelelően ne szűnjék kigondolni és elrendezni azon anyagiak alapjait, melyek az eretnekek elleni sereg fenntartásához és feltöltéséhez tartoznak. Addig is, amennyire ügyeink engedik, mi sem maradunk majd tétlenek.

Az legyen fő gondotok, hogy azt, amit szent feladatunkként elvállaltunk, szükség miatt el ne mulasszuk.

A levél élén: Prothasius olmützi püspöknek,⁵³ hogy az eretnekek elleni sereg fenntartásához és feltöltéséhez minden lehetséges dolgot gondoljon ki és tegyen meg.

1468. május 3. (MKL I 151)**Protasius von Boskowitz olmützi püspöknek,
Lengyelországba küldött követének**

In iis, que significastis, diligentiam vestram et fidem merito commendamus. Ceterum nihilominus iniungimus vobis, ut ea que vobis commissa sunt, sollicite peragatis, servatis omnibus modis possibilibus et opportunis; nec imputabimus vobis moram necessariam, quia maluimus ut aliquid tardius fiat et bene, quam cito et inutiliter. Quidquid de iis et de aliis certi habueritis, aut perscribatis, aut vosmet ipsi renuntietis.

A levél élén: Ad oratores suos, quibus omnem diligentiam in rebus exequendis committit.

1468. május 4. (MKL I 152)**Boroszló város közösségének**

Mathias etc.

Ingredientibus nobis in Moraviam et Bohemiam occurrerat communis inimicus, sed cum vidisset se nihil proficere, de via cessit. Opus igitur est, ut rem pro fide catholica et publica defensione ceptam, totis viribus unanimiter prosequamur.

Unde hortamur et requirimus vos quam diligentissime, ut ad diem abhinc vicesimum, aut si fieri potest prius, vel saltem paulo posterius, ad civitatem Olomucensem, cum omni potentia vestra et apparatu presto sitis, acturi una nobiscum ea, que utiliora videbuntur.

Nam ad successum suscepti negotii necesse est, ut quam primum undique in unum et omnium copie conveniant, et consilia copulentur. Secus igitur, in quantum nostram assistentiam et vestram salutem cupitis, nullatenus faciatis.

1468. május 3. (MKL I 151)**Protasius von Boskowitz olmützi püspöknek,
Lengyelországba küldött követének**

Azon ügyeket, amelyeket jelentettetek, méltán bízzuk a ti alaposságotokra és hűségetekre. Egyébként elvárjuk azért tőletek, hogy amit parancsba kaptatok, nagy gonddal hajtsátok végre, minden lehetséges és alkalmas módot betartva; a szükséges késedelmet pedig nem rójuk majd fel nektek, mivel inkább szeretnénk, hogy valami lassabban és jól legyen meg, mint hogy gyorsan és haszontalanul. Ami bizonyosat csak megtudtok ezekről és másokról, vagy írjátok meg, vagy ti magatok jelentsétek.

A levél élén: Szószólóihoz; meghagyja, hogy a legnagyobb gondossággal járjanak ügyeik végére.

1468. május 4. (MKL I 152)**Boroszló város közösségének**

Mátyás stb.

Mikor benyomultunk Morvaországba és Csehországba, szembeszállt velünk közös ellenségünk; ám miután látta, hogy semmit sem ér el, kitért utunkból. Arra van tehát szükség, hogy a katolikus hitért és közös védelmünkért megkezdett ügynek teljes erőnkől, egy szívvel végére járjunk.

Ezért a legnagyobb gonddal buzdítunk és felszólítunk titeket, hogy mostantól a huszadik napra, vagy ha lehet, korábban, vagy legalább csak kicsit később minden erőitekkel és hadi felszerelésekkel álljatok készen Olmütz városánál, hogy megtegyétek velünk együtt mindazt, ami hasznosnak tűnik majd.

A felvállalt ügy sikeréhez ugyanis szükséges, hogy mielőbb mindenfelől egybegyűljenek, és pedig mindenki csapatai, és egyeztessük terveinket. Ne járjatok tehát el semmiben sem másképp, amennyiben óhajtjátok a mi segítségünket és saját menekvéséteket.

Datum in descensu nostro exercituali terre Moraviae prope oppidum Law, secundo die inventionis sancte crucis, anno domini 1468, regni nostri anno undecimo, coronationis vero anno quinto. Ad commissionem domini regis.

Ezen, és egyúttal az április 8-án kelt levélre is Boroszló város tanácsa és közönsége május 18-án válaszol:

Suscepimus nunc binas litteras maiestatis vestre, nos pre omnibus diebus nostris jocundiores reddentes, quibus vidimus sanctum necessariumque protectionis fidei munus vestram maiestatem suscepisse, et defensionem fidelium populorum in regno Bohemiae et membris suis periclitantium tota sua potentia statuuisse,

de qua laudabiles rumores jam universum transvolant orbem, ad gloriam et sempiternam memoriam vestre serenissime maiestatis. Agimus gratias Deo nostro, qui tantum nobis contulit defensorem; agimus et humiles gratias excellentissime gratie vestre, que tanta christiana innataque sua pietate, et oppressorum catholicorum compassione sic mota, tam sanctam protectionem amplecti dignata est.

Requirit nos vestra serenitas, ut circa Olomucz cum copiis nostris concurramus. Gratosissime rex, paratissimi fuimus ad primas, cum nobili domino Ulrico de Hazenburg et ducibus Sweidnicz et Jawor campum ingredi, ac oppidum castrumque Polkenhain circumvallare. Oppido, ex gratia Dei, jam capto, castrum in horas oppugnamus, a quo sine scandalo periculoque subito non erit modus discedendi.

Itaque secunde littere maiestatis vestre per reverendissimum dominum legatum nobis presentate sunt, super quibus sua reverendissima dominatio, cum venerabilibus dominis prelatibus suis et nobis multo et maturo usus consilio, diversisque ruminatis et pensatis, placuit ut venerabilis et egregius dominus Hieronimus Beckensloer decanus Bregensis et Wratislaviensis ecclesie canonicus etc., presentium ostensor, de singulis circumstantiis, patrie et colligatorum conditionibus plene instructus, ad vestram inclitam maiestatem transiret, et referret ea, que rebus gerendis opportuna erunt, ac ceteras necessitates declararet; qua itaque declaratione facta, quidquid vestre serenissime maiestati consultius

Kelt Morvaország földjére való hadbaszállásunkkor, Law mezőváros⁵⁴ közelében, a Szent Kereszt Feltalálásának második napján, az Úr 1468-ik évében, uralkodásunk tizenegyedik, megkoronázásunk ötödik évében. Király urunk parancsára.

Ezen, és egyúttal az április 8-án kelt levélre is Boroszló város tanácsa és közönsége május 18-án válaszol:

Most kaptuk meg Felségetek két levelét, melyek minden eddiginél vígabb napokat szereztek nekünk. Látjuk ezekből, hogy Felségetek elvállalta a hit védelmének szent és szükséges feladatát, s hogy elhatározta: hatalmával megvédi a Cseh Királyságban és annak részeiben veszélyeztetett népeket.

Elismeréssel keltik már ennek hírét az egész földkerekségen, kegyelmes Felségetek dicsőségére és örök emlékezetére. Köszönetet mondunk Istenünknek, aki ily hatalmas védelmezőt adott nekünk; és alázatos köszönetet mondunk felleges Kegyelmeteknek is, aki – miután keresztényi és veleszületett jósága és az elnyomott katolikusok iránti együttérzése erre indította – méltóztatott felvállalni ezt a szent védelmet.

Arra szólít fel minket Felségetek, hogy Olmütz közelében gyülekezzünk csapatainkkal. Kegyelmességes király, nagyon is készek voltunk azonnal a nemes Ulrich von Hazenburggal és a scweidnitzi és jawori hercegségekkel táborba szállni, és Bolkenhain városát és várát ostromzár alá venni. Miután a várost, Isten kegyelméből, már bevettük, órákon belül a várát is elfoglaljuk; innen viszont botrány és hirtelen veszély nélkül nem lesz mód távozni.

Így hát, miután a főtisztelendő legátus bemutatta nekünk Felségetek második levelét, ő főtisztelendő urasága tiszteletreméltó püspökeivel és velünk együtt, sok és kiérlelt megbeszélés után, megrágva és mérlegelve különböző szempontokat úgy döntött, hogy jelen levél bemutatója, a tiszteletreméltó és nemes Hieronymus Beckensloer briegi esperes és boroszlói kanonok stb. teljeskörűen tájékozódva minden körülményről és a haza illetve szövetségeseink állapotáról, menjen el ragyogó Felségedhez, és tegyen jelentést mindarról, ami kell az ügyek intézéséhez, illetve nyilvánítsa ki egyéb szükségünket. S miután tehát közölte mindezeket, legyen az, ami csak jobb tervnek tűnik kegyes Felségeteknek. Mi megteszünk mindent, amint az dicsőséges Felségeteknek tetszik

videbitur, fiat; et faciemus omnes, sicut placuerit eidem vestre gloriosissime maiestati, que etiam nullatenus dubitet, quin cum maximis gaudiis et desideriiis in hoc pio opere ita assistemus agemusque imparsis corporibus et rebus nostris, ut vestra inclita maiestas sentiet nos suscepti muneris gratissimos esse, et ut gratiam et favorem circa vestram maiestatem consequi et conservare valeamus.

Rogamus humillime, quatenus vestra maiestas serenissima prefato venerabili domino Hieronimo, premissa gratiosa audientia, plenam fidem adhibere dignetur, et susceptum munus regie prosequi, et non derelinquere eos, qui mandato vestre serenitatis secuturi, assisturi et aggressuri sunt omnia, que catholicos homines decet facere, et qui de felicitate vestre maiestatis gaudent, et jugiter Deum exorant, ut sicut animum vestre maiestati contulit suscipiendi, ita conferre velit prosequendi et in laudabilem et gloriosum optatumque finem perducendi. Datum feria quarta post dominicam Cantate, anno etc. LXVIII.

1468. május 5. (MKL I 153) **Egy csehországi hívének**

Ingredientibus nobis in Moraviam et Bohemiam occurrerat communis inimicus, sed cum vidisset nihil se proficere, de via cessit. Opus igitur est, ut rem pro fide catholica et publica defensione coeptam totis viribus unanimiter prosequamur.

Unde hortamur et requirimus vos diligentissime, ut ad diem abhinc vicesimum, aut si fieri potest prius, vel saltem paulo posterius ad civitatem Thelcz cum omni vestra potentia et apparatu presto sitis, acturi una nobiscum ea que utiliora videbuntur. Nam ad successum suscepti negotii necesse est, ut quamprimum undique in unum et omnium copie conveniant et consilia copulentur. Secus igitur in quantum nostram assistentiam et vestram salutem cupitis, nullatenus faciatis.

A levél élén: Ad catholicos Bohemos, ut se jam Moraviam ingresso, cum omni potentia et apparatu ad civitatem Thelcz, ad diem constitutum adsint, unitis taliter viribus defensionem catholice fidei prosecuturi.

majd – és semeddig se kételkedjen abban, hogy testünket és javainkat nem kímélve, a legnagyobb örömmel és sóvárgással segítünk és járunk el e szent munkában, hogy érzi majd ragyogó Felségetek: nagyon is hálásak vagyunk, amiért elvállalta e feladatot, és hogy elnyerhessük és megőrizhessük Felségetek kegyét és pártfogását.

Alázatosan kérjük, hogy méltóztasson kegyes Felségetek a tiszteletreméltó Jeromos úrnak kegyes audienciája során teljes hitelt nyújtani és elvállalt feladatát király módjára végrehajtani – s el nem hagyni azokat, akik Felségetek parancsára készek követni, segíteni és megtámadni mindazt, amit katolikus hívőknek megtenni illik, és akik örülnek Felségetek szerencséjének, és állandóan kérik Istent, hogy amint megadta Felségeteknek a szándékot e vállalásra, úgy szíveskedjék megadni a végrehajtást és a dicséretes, dicsőséges és áhított végbevitelt is. Kelt a Cantate vasárnap utáni szerdán, az 1468. évben stb.

1468. május 5. (MKL I 153) **Egy csehországi hívének**

Mikor benyomultunk Morvaországba és Csehországba, szembezállt velünk közös ellenségünk; ám miután látta, hogy semmit sem ér el, kitért utunkból. Arra van tehát szükség, hogy a katolikus hitért és közös védelmünkért megkezdett ügynek teljes erőnkől, egy szívvel végére járjunk.

Ezért erősen buzdítunk és kérünk titeket, hogy mostantól a huszadik napra, vagy ha lehet, korábban, vagy legalább csak kicsit később minden erőitekkel és hadi felszerelésekkel álljatok készen Teltsch városánál, hogy megtegyétek velünk együtt mindazt, ami hasznosnak tűnik majd. A felvállalt ügy sikeréhez ugyanis szükséges, hogy mielőbb mindenfelől egybegyűljenek, és pedig mindenki csapatai, és egyeztessük terveinket. Ne járjatok tehát el semmiben sem másképp, amennyiben óhajtjátok a mi segítségünket és saját menekvéseteket.

A levél élén: A csehországi katolikusokhoz, hogy mivel ő már benyomult Morvaországba, az elrendelt napig minden haderejükkel és hadi felszereléseikkel jelenjenek meg Teltsch városánál, hogy ily módon egyesítve erőiket, léphessenek fel a katolikus hit védelmében.

1468. május 5. (MKL I 154)**Iglau városának**

Mathias von gots gnaden kuenig zu Ungern, Dalmacie und Croacie etc. Den erbern und fuersichtigen mannen regierern, raat, burgern auch und der gemayn der stat Iglu unsern grues.

Im eingang gen Marhern und Behm ist uns engegen kumen der gemayne feindt und gemerckt das er nicht hat muegen schaffen, ist vonweg getreten. Darumb ist nott das ding um kristenlichen glauben und gemayner befridigung angehaben mit ganczer macht eintrechtiglichen vorbracht werden. Davon begeren wir und besuchen euch mit ganczen vleis, das ir von heut am zwanzigisten tag, aber so es gesein macht er, aber je darnach ein wenig in die stat Teltcz komt, mit all euer macht und czirung, tunnt mit sambt uns was am noetesten uns bedungken wirt, wann zuvorbringen angefangte geschiecht ist nott so baldest wir in ain komen und all unser fertigung zusammen brocht muegen werden, das sich und die unsern mit raat zu hauff fuegen, anders als ir unseren beischtandt gert und eure gesundt in dem nichten tuet.

Geben in unseren nidersteigen aussen haymet in Marheren nohenndt bey Lae, des andern tages nach vindungs hailigen kreutzcs, nach Christi geburt etc. LXVIII. unsers reichs XI. der krenung aber im funfften jare.

1468. május 10. (MKL I 155)**Olmütz város polgárainak**

Quia honorabile capitulum ecclesie Olomuczensis, presertim contemplatione prelati ipsorum, quem ob suas virtutes et merita, singulari benevolentia et favore complectimur, nostram specialem recepimus in tutelam; officii nostri esse duximus, ut illam ecclesiam non modo ab extrinsecis hostibus tueamur, verum etiam operam demus, quatenus domestici et proximi eius pacem et concordiam servent cum eadem.

Quapropter dilectiones vestras hortamur et requirimus, ut habito respectu imprimis ad Deum, deinde etiam ad nos, cum prefato capitulo imo tota ecclesia

1468. május 5. (MKL I 154)**Iglau városának**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia és Horvátország királya stb. Iglau városa derék és körültekintő vezető tisztviselőinek, tanácsának, polgárainak és a köznépnek üdvözetünket küldjük.

Morva- és Csehországba való bevonulásunkkor szembeszállt velünk a közös ellenség, és látva, hogy nem érhet célt, eltakarodott. Ezért szükséges a keresztény hit és a közös békesség végett elkezdett ügyet teljes hatalommal, egységesen tovább folytatni. Így azt kívánjuk tőletek és azért fordulunk hozzátok teljes igyekezetünkkel, hogy mától a huszadik napon, de ha úgy lenne, egy kevéssel korábban vagy röviddel azután jöjjetek Teltsch városába egész csapatotokkal és felszerelésekkel, tegyétek velünk együtt, ami nekünk a legszükségesebbnek látszik, mert szükséges, hogy folytassuk, amit elkezdtünk, amint összejövünk, és minden hadi készültségünket egy helyre hozatjuk, hogy azokat és a mieinket megfontoltan sereggé szervezzük, nem úgy, hogy a mi segítségünket kéritek, és a saját épségeketek nem kockáztatjátok.

Kelt a hazából Morvaországba tartó hadjáratunkon Laa⁵⁵ közelében, a Szent Kereszt megtalálása utáni második napon, Krisztus születése után 1468., uralkodásunk tizenegyedik évében, a koronázásunk utáni ötödik évben.

1468. május 10. (MKL I 155)**Olmütz város polgárainak**

Mivel az olmützi egyház tiszteletreméltó káptalanját, elsősorban püspökére való tekintettel (akit erényei és érdemei miatt egyedülálló jóindulatunkba és pártfogásunkba fogadtunk) különös védelmünkbe vontuk, úgy véltük, kötelességünk, hogy ezt az egyházat ne csak a külső ellenségtől őrizzük meg, hanem azon is fáradozzunk, hogy honfitársaik és szomszédaik is békét és egyetértést tartsanak fent azzal.

Emiatt buzdítunk és felszólítunk titeket, kedvelt híveinket, hogy elsősorban Istenre, azután ránk való tekintettel is lehetőleg már mostantól olyan béké-

illa, potissimum jam deinceps adeo tranquille et amice vivatis, quemadmodum fraterne unanimittatis vinculum expostulat. Quod si vos facere intellexerimus, non solum clerum Olomucensem, sed etiam populum et universam pariter civitatem, quasi in unum corpus charittatis nexu redactam, peculiari amore et tutela simul et equaliter prosequemur. Datum Znoime, 10 Mai, anno 1468.

A levél éllén: Ad eosdem (t. i. Olomucenses), ut cum capitulo, quod in specialem protectionem recepit, amice vivant.

1468. május 15. (MKL I 156)

Stephan Eitzingernek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatiae.

Magnifice grate nobis dilecte.

Postquam hesterna die venimus contra hanc civitatem Trebighz, que erat speciale domicilium hereticorum, et in qua erat cum gentibus Victorinus primogenitus Georgii de Podebrad, statim igne combustam funditus delevimus, et ipsum Victorinum cum suis in castro abbatie inclusum sub obsidione tenemus.

Quamobrem cum nulli dubium sit, quod prefatus Georgius pro liberatione filii sui cum tota sua facultate veniat, dilectionem vestram hortamur quantum plus possumus, quatenus statim et in continenti, visis presentibus, mora qualibet remota, cum omnibus gentibus vestris, equitibus et peditibus, personaliter huc ad nos in subsidium nostri venire velitis. Non retinebimus vos per longa tempora, infra octo dies res ista consummabitur, et hoc erit caput totius suscepti negotii, quod si viriliter apprehenderimus, facilius deinceps res catholica contra eum promoveri poterit. Ergo hac vice, ad hanc nobis complacentiam singularem faciendam veniatis; de cetero autem vos magis supportatos ab onere tali habebimus.

Datum in descensu nostro exercituali prope dictam civitatem Trebighz, quintadecima die mensis Maii, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, regni nostri anno undecimo, coronationis vero quinto.

ben és barátságban éljetez ezzel a káptalannal, sőt az egész egyházzal, amelyet a testvéri egyetértés köteléke megkövetel. S ha majd értesülünk róla, hogy így tesztek, nemcsak az olműtzi klérust, hanem egyszersmind a népet és az egész várost is – mintha a szeretet köteléke egyetlen testbe foglalná azt – egyszerre és egyenlőképp különös szeretetünkkel és gyámkodásunkkal fogjuk kísérni. Kelt Znojmon, 1468. május 10-én.

A levél élén: Ugyanazokhoz (ti. az olműtziekhez), hogy békében éljenek a káptalannal, amit különös védelmébe fogadott.

1468. május 15. (MKL I 156)

Stephan Eitzingernek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország királya.

Nagyságos, kedvelt és szeretett hívünk!

Miután a tegnapi napon idevonultunk Třebíč városa ellen, amely az eretnekek nevezetes tanyája volt, s amelyben hadinépével együtt ott volt Podjebrád György elsőszülöttje, Viktorin, tűzzel felégetve azonnal az alapokig romboltuk, magát Viktorint pedig, aki az övéivel együtt az apátsági várba zárkozott, ostrom alatt tartjuk.

Ezért hát, mivel semmi kétség, hogy az említett György minden eszközzel fia kiszabadítására jön, a lehetőnél is inkább buzdítunk titeket, szeretett híveinket, hogy szíveskedjetez azonnal és rögtön, levelünk olvasása után minden haladék nélkül, egész lovas és gyalogos hadinépetekkel, személyesen idejönni hozzánk segítségünkre. Nem tartunk titeket fel hosszú ideig, nyolc napon belül el lesz intézve ez a dolog, és ez lesz egész felvállalt ügyünk fő része: ha ennek vitézül látunk neki, utána már könnyebben előmozdíthatjuk vele szemben a katolikusok ügyét. Jöjjetek tehát, mert ez alkalommal páratlan szívességet tehetek nekünk; a továbbiakban pedig másoknál inkább mentesítünk titeket a hasonló terhektől.

Kelt az említett Třebíč város melletti hadbaszállásunkkor, május tizenötödikén, az Úr ezernégyszázhatvannyolcadik évében, uralkodásunk tizenegyedik, megkoronázásunk ötödik évében.

Ad mandatum domini regis.

Kívül: Magnifico Stephano Eycinger grate nobis dilecto.

1468. május 19. (MKL I 157)

Iglau város közöségének

Mathias dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. prudentibus et circumspicis viris rectori, consulibus ceterisque civibus et communitati civitatis Iglaviensis, nobis dilectis salutem.

Catholicorum res agitur, que si communi voto viriliter sustentabitur, promoveri Deo ipso propitio faciliter poterit, maxime si Victorinus primogenitus Georgii de Podiebrat dux cum uno fratre suo, quos combusta civitate Trebyth, in castro abbacie eiusdem loci inclusos sub obsidione tenemus, in deditionem deduci poterit.

Quamobrem ne dictus Georgius de Podiebrat ipsos filios suos, contra vota catholicorum eliberare valeat, ut proposuit, dilectionem vestram hortamur quantum plus possumus, quatenus omnes equites et pedites vestros ad diem sabbati nunc venturum huc in subsidium nostrum mittere velitis, acturi nobiscum ea, que in promotionem fidei necessaria communi consilio videbuntur. Hoc erit caput totius suscepti negotii, quod si viriliter apprehenderit, deinceps, ut premisimus, facilius res catholica promoveri poterit. Secus ergo non faciatis.

Datum in descensu nostro exercituali prope eandem civitatem Trebigh, decima nona die mensis Maii, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, regni nostri anno undecimo, coronationis vero quinto.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Prudentibus et circumspicis viris rectori, consulibus, ceterisque civibus et communitati civitatis Iglaviensis, nobis dilectis

A király úr parancsára.

Kívül: Kedvelt és szeretett hívünknek, a nagyságos Stephan Eycingernek.

1468. május 19. (MKL I 157)

Iglau város közösségének

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözlését küldi kedvelt híveinknek, Iglau város bölcs és körültekintő férfiainak, a polgármesternek, konzuloknak, a többi polgárnak és az egész közösségnek!

A katolikusok ügye a tét, amit ha közös akarattal, vitézül támogatunk, könnyen lehet, hogy maga az Isten mozdítja előre; és leginkább akkor, ha Podjebrád György elsőszülöttjét, Viktorin herceget (akit egyik fivérével Třebíč városának felégetése után ugyanott, az apátsági erődbe zárva tartunk ostrom alatt) megadásra kényszeríthetjük.

Ezért hát, nehogy Podjebrád György a katolikusok akarata ellenére, amint feltett szándéka, kiszabadíthassa fiait, a lehetőnél is inkább buzdítunk titeket, kedvelt híveinket, hogy szíveskedjete egész lovas és gyalogos hadinépeteidet ideküldeni segítségünkre most szombatig, hogy velünk együtt megtegyék, ami közös tanácskozás után a hit előmozdításához szükségesnek látszik majd. Ez lesz egész felvállalt ügyünk fő része: ha ennek vitézül látunk neki, utána már, mint mondtuk, könnyebben előmozdíthatjuk a katolikusok ügyét. Ne tegyetek tehát másképp.

Kelt Třebíč város melletti hadbaszállásunkkor, május tizenkilencedikén, az Úr ezernégyszázhatvannyolcadik évében, uralkodásunk tizenegyedik, megkoronázásunk ötödik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: Kedvelt híveinknek, Iglau város bölcs és körültekintő férfiainak, a polgármesternek, konzuloknak, a többi polgárnak és az egész közösségnek.

1468. május 22. (MKL I 158)**II. Pál pápának**

Scribit mihi sanctitas vestra pro illustri viro, comite Michaeli sacri Romani imperii burgravio, tanquam ego illum quibusdam juribus suis spoliaverim, ac mei se intuitu fecisse dicit, quod causam hanc in curia sua committere distulerit, sed prius exhortatione mecum duxerit agendum. Habeo beatitudini vestre gratias, quod me ad faciendum officium meum, hoc est, ad justitiae exhibitionem exhortatur.

Quod autem insinuat se alioquin contra me processuram, nescio quo animo accipiam, quia si id factum fuerit, necesse mihi erit regiam tueri libertatem, et non plus in foro ecclesiae Romanae super temporalibus regni mei cuiquam respondere, quam reliqui meae conditionis principes faciunt, imo et subditi principum.

Unde supplico sanctitati vestre diligenter, ne se pariter et me talibus negotiis oneret, sed huiusmodi importunorum hominum interpellationes, quasi minus ad se pertinentes, reiiciat magis, quam admittat. Nihilominus beatitudini vestre notum facio, quod iste comes Michael ad terras illas et castra nullum, quod sciam, efficax jus habet, prout ex privilegiis eius colligi potest manifeste, quae et sepe alias, et nuper Znoyme a multis iurium et consuetudinum regni mei peritis conspecta et examinata sunt. Ego tamen ei assignavi locum et diem comparendi ac finalem decisionem recipiendi, si voluerit. Alioquin infirmitati iurium suorum, non meae iniustitiae poterit imputare.

Altissimus sanctitatem vestram diu servet felicem, regimini ecclesiae suae sancte. Sub castro Trebicsensi, 22. Maii, anno domini 1468.

A levél élen: Ad pontificem, qui in negotio comitis Michaelis sacri romani imperii burgravii ad regem scripserat, nisi petitioni suae satisfecerit et contra eundem processuram; responsoriae indignatum regis animum exhibentes.

1468. május 22. (MKL I 158)**II. Pál pápának**

Szentségetek úgy ír nekem a méltóságos férfiú, Michael gróf, a Szent Római Birodalom várgrófja⁵⁶ érdekében, mintha bizony valami jogaitól fosztottam volna meg őt, és azt mondja: az én érdekemben tette, hogy elhalasztotta az ügy saját ítélőszéke elé bocsátását, helyette úgy döntve, hogy előbb buzdítással fordul hozzám. Hálás vagyok Szentségeteknek, hogy kötelességem elvégzésére, azaz az igazság kifejtésére buzdít.

Ami hát azt a közlését illeti, hogy máskülönben eljárást indít majd ellenem, azt nem tudom, milyen lélekkel fogadjam: mert ha megtörténik ez, szükségessé lesz, hogy megvédjem királyi szabadságomat, és a továbbiakban senki előtt ne feleljek már országom világi ügyeiben a Római Egyház törvényszéke előtt – amint teszi azt a többi rangombéli uralkodó, sőt, e fejedelmek vazallusai is.

Ezért erősen kérem Szentségeteket, ne terhelje magát, egyszersmind engem is ilyen ügyekkel, hanem inkább utasítsa el az ilyesféle gátlástalan emberek panaszait, mint ami nem rá tartozik, semmint hogy helyt adjon nekik. Ennek ellenére tudatom Szentségetekkel, hogy ennek a Michael grófnak semmi, általam ismert érvényes joga nincs arra a földre és várra, amint az nyilvánvalóan megtudható annak kiváltságleveléből – amit máshol is többször, legutóbb pedig Znojmban tekintett és vizsgált meg országom sok jogásza és szokásjog-szakértője. Kijelöltem viszont én számára a helyet és napot, hogy megjelenjen és végső ítéletet nyerjen, ha akarja. Máskülönben pedig jogai elégtelen voltát, és nem az én igazságtalanságomat okolhatja majd.

A magasságos Isten őrizze meg sokáig Szentségeteket szerencsésen Szentegyháza kormányzására! Třebíči táborunk alatt, az Úr 1468-ik évében, május 22-én.

A levél élén: A pápához, aki levelet írt a királynak Michael gróf, a Szent Római Birodalom várgrófjának ügyében, hogy ha nem tesz eleget kérésének, ellene is eljárást indít; a válaszevél a király méltatlankodását juttatja kifejezésre.

1468. május 22. (MKL I 159)**Római követének**

Quid nobis scripserit summus pontifex, quidve nos eidem responderimus in facto comitis Michaelis de Magdberg, illius qui pro Chakthornya et Strigonio laborat, ex inclusis litterarum copiis intelligetis.

Mandamus ergo vobis, ut et vos ad eundem sensum cum sua sanctitate superinde loquamini, inducentes eandem, ne se talibus frustra implicet, quia nolumus omnino in temporalibus a sede apostolica iudicari, nedum nosmetipsos sed nec subditos nostros, nonmodo super civitatibus et castris, sed nec super uno fundo vel una vinea, prout et hactenus observatum fuit et adhuc ubique gentium observatur. Regnum nostrum Hungarie, sicut et alia omnia suas habet consuetudines et jura, secundum que unumquemque etiam extraneum contra regnicolas nostros agere oportet. Si quis autem nosmetipos convenire vult: et nostra persona, ut scitis, suum habet iudicem videlicet palatinum, qui universitatem regni representat.

Omnia prius pati volumus, quam huiusmodi nostram et regni nostri dimittere libertatem. Datum in obsidione castris Trebiczensis, XI. kalendas Junii, 1468.

A levél élén: Ad oratores suos Romam, quibus ob scriptas sibi in facto comitis de Magdberg, qui pro Chaktornya et Strigo laborabat a pontifice quasdam litteras, sue sanctitati serio representandum demandat, se et regnum suum in temporalibus nullo modo a sacra sede dependere velle, cum et ipsa persona regis, si quispiam ipsam convenire vellet, solum palatinum iudicem haberet.

1468. május 23. (MKL I 160)**Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek**

Illustris princeps, affinis olim nobis dilecte.

Scripta ad nos vestra clare intelleximus. Ceterum ea que adversus Zdenkonem scribitis, non videntur principi convenire. Si talia illi qualitercumque obiicienda

1468. május 22. (MKL I 159)**Római követének**

A csatolt levélmásolatokból megtudjátok, mit írt nekünk a pápa, s mit válaszoltunk mi neki gróf Michael von Magdeburg ügyében, aki Csáktornyaért és Sztrigóért törí magát.

Megparancsoljuk tehát nektek, hogy erről ti is ugyanebben az értelemben tárgyaljatok, rávéve őt, ne bonyolódjon feleslegesen ilyesmibe, mert világi ügyekben egyáltalán nem akarjuk az Apostoli Szék ítélete alá vetni magunkat – nemcsak hogy magunkat, de még alattvalóinkat sem; nem csupán városok és várak, de még egyetlen telek vagy egyetlen szőlő kérdésében sem: amint ezt eddig is betartották és még mindig, minden nép között betartják. Magyar Királyságunknak, amint minden más országnak is, megvan a maga jog- és szokásjogrendszere; mindenkinek, még a külföldieknek is ezt betartva kell ország-lakosaimmal szemben eljárást indítania. Ha pedig valaki velünk magunkkal akar perelni: személyes jelenlétünknek is, mint tudjátok, van bírója, mégpedig a nádor, aki az egész Királyságot képviseli.

Mindent előbb viselnénk el, mint saját és országunk szabadságának ilyesféle elvesztését. Kelt Třebíč várának ostromakor, 1468 május 22-én.

A levél élén: Szószólóihoz Rómába, akiknek megparancsolja a neki a pápa által Magdeburg grófja (aki Csáktornyaért és Sztrigóért törí magát) ügyében írt levéllel kapcsolatban, hogy határozottan képviseljék Őszentsége előtt: világi ügyekben semmiképp sem hajlandó ő és országa a Szentszéktől függeni, mivel a király személyes jelenlétét, ha valaki perre akarna menni vele, csak a nádor képviseli, mint bíró.

1468. május 23. (MKL I 160)**Podjebrád Viktorin münsterbergi hercegnek**

Méltóságos fejedelem, egykor szeretett atyafim!

Világosan megértettük, amit nekünk írtál. Egyébként amit Zdenko⁵⁷ ellen írtok, nem tűnik fejedelemhez illőnek; ha bármiért ilyesmit kellett is felróni

fuerunt, decentius per inferiorem personam, quam per vos obiici potuissent. Hec ideo dicimus, quia nobis adhuc cura est honoris vestri, ex eo quod non tam presentem inter nos discordiam, quam preteritam affinitatem merito consideramus.

Ubi vero petitis nos, ut Joanni Zwoys et Anaxagore cum Ladislao Velchek salvum conductum ad nos accedendi et sese expurgandi mittamus, ad hoc respondemus, quod non expedit nobis ulterius illis personis salvum conductum dare, quarum dolo heri vix quod salutem presentis vite non amisimus. Si pro quacumque re honesta ad nos mittere vultis, habetis, ut credimus, penes vos alias personas illis probiores, quibus nos, si opus fuerit, salvum conductum dabimus competentem. Nihilominus tamen speramus, quod, prout semel promisistis, illos qui in tam nefaria re culpabiles existunt, in manus nostras assignabitis, ac verbo vestro satisfacietis, presertim cum non aliter digne innocentia vestra possit approbari.

Datum in obsidione castri Trebycz, feria secunda post dominicam rogationum.

A levél élen: Ad duces Victorinum de Joanne Zwoys, Anaxagora et Ladislao Velcsek

1468. május végén (MKL I 161)

A cseh nemeseknek

Egregii viri nobis dilecti.

Notum est qualiter nos vestram et catholicorum omnium assumpsimus protectionem, quam ecce nunc cum magnis laboribus et impensis viriliter et constanter prosequimur.

Nunc ergo scitote, quod postquam Georgius de Podiebrad a facie nostri recessit, vires quidem sue relique hinc inde sunt disperse, verum filius eius dux Victorinus cum meliori potentia mansit in civitate Trebicensi, defensurus pro facultate sua contra nos presertim marchionatum Moravie. Quo percepto, nos cum exercitu nostro ex Znoyma statim contra eum festinavimus, et jam Deo dante primo adventu prefatam civitatem Trebicensem cepimus, combussimus

neki, elegánsabb lehetett volna alantasabb személy révén felróni ezeket, mint ti magatok. Azért mondjuk el ezt, mert nekünk még mindig gondunk van tiszteségekre, mivel nem annyira a köztünk levő jelenlegi vizsályt, mint a korábbi sógorságot vesszük – méltán – figyelembe.

Ahol viszont arra kérték minket, hogy engedjünk szabad áthaladást Jan Swoiskának és Anaxagorasnak Ladislav Vlčekkal együtt, hogy élénk jussanak és tisztázzák magukat, arra azt válaszoljuk, hogy nem érdekünk többé szabad áthaladást biztosítani azoknak a személyeknek, akik cselvetése miatt épp hogy csak el nem vettük földi életünket. Ha bármely igaz ügyben küldetni akartok hozzánk, úgy hisszük, vannak nálatok más, becsületesebb személyek; nekik, ha szükséges lesz majd, megadjuk a megfelelő szabad áthaladást. Reméljük mégis, hogy – amint egyszer megígértétek – kezünkre adjátok azokat, akik vétkesek e szentségtörő dologban, és eleget tesznek szavatoknak; kiváltképp mivel méltó módon másképp nem igazolódhat ártatlanságotok.

Kelt Třebíč várának ostromakor, a húsvét utáni ötödik vasárnap utáni hétfőn.

A levél élén: Viktorin hercegnek Jan Swoiskáról, Anaxagorasról és Ladislav Vlčekről.

1468. május végén (MKL I 161)

A cseh nemeseknek

Kedvelt nemesuraim!

Ismeretes, hogyan vállaltuk fel a ti és minden katolikus védelmét – amit íme, most nagy fáradtság és költségek árán, vitézül és állhatatosan végzünk is.

Most tehát tudjátok meg, hogy miután Podjebrád György meghátrált színünk elől, erői mindenfelé szétszóródtak ugyan, ám fia, Viktorin herceg hadereje javával megmaradt Třebíč városában, hogy a lehetőségek szerint védje ellenünk birtokait, kiváltképp a Morva Ögrófságot. Ezt megtudva selegünkkel Znojmból azonnal ellene siettünk, s Isten segedelmével már rögtön érkezésünkkel elfoglaltuk, felégettük és az alapokig romboltuk Třebíč városát.

et funditus delevimus. Quia vero undique in eam tamquam inexpugnabilem ex vicinis locis concursus hominum erat factus, multa ibi bona, equi, currus, arma et multi mortales inopinato incendio arserunt. Quidam de exercitu Victorini, maxime qui in turres confugerant, ad manus nostras captivi devenerunt et aliorum non pauci. Ipse Victorinus fere cum mille quingentis suorum in castrum abbatie loci eiusdem sese proripuit, quem nos ad presens undique inclusum strictissime obsidemus. Et quia non est dubium, quod pater duces et primogenitum suum nullatenus derelinquet, sed omnes vires suas ad liberandum eum contra nos celerrime movebit, opus est ut nos quoque rem feliciter ceptam fortiter tueamur, et optatum deducamus ad effectum, quod sine pluribus et undique unitis viribus bene fieri non potest.

Quoniam igitur quasi tota suscepti negotii summa in huius rei determinatione consistit, hortamur vos diligentissime, imo jure obligationis, qua nobis ut protectori vestro adstringimini, requirimus, ut missis aliis rebus, quanto celerius potestis, ad nos cum omni potentia vestra festinetis. Faciatis in hoc rem non minus reipublice christiane et vobismet ipsis utilem, quam nobis gratam. Secus ergo nullo modo agatis.

A levél élen: Ad catholicos Bohemos regis, de dispersis Georgii regis viribus, Trebicsa capto et funditus deleta, de duce demum Victorino cum 1500 suorum in castro abbatie loci obsesso, cuius liberationi cum patrem omnimode intendere non dubitet, ut cum omni potentia celerius ad se veniant, hortatur

1468. június 1. (MKL I 162)

Rudolf von Rüdeshaim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. reverendissimo in Christo patri domino reverendo episcopo Lavantino, postulato Wratislaviensi, apostolice sedis legato salutem.

Per hunc dominum Hieronimum et litteras et intimata paternitatis vestre accepimus, ad que utraque et coram eidem respondimus et scriptis similiter respondemus, quod cum nos pro Deo et fide recta piam catholicorum

Mivel azonban mint bevehetetlen helyre, a közelből odacsődültek az emberek, a váratlan tűzvészben sok érték, lovak, szekerek, fegyverek és sok ember is elégett. Viktorin seregéből többen, főképp, akik a tornyokba menekültek, fogolyként kezűnkre jutottak, és mások is nem kevesen. Maga Viktorin úgy ezeröttszáz emberével az ottani apátság erődjébe rontott; ezt mi jelenleg is mindenfelől körülzárva nagy erővel ostromoljuk. És mivel nem kétséges, hogy apja a herceget, elsőszülöttjét semeddig sem hagyja cserben, hanem minden erejét a lehető leggyorsabban mozgósítja majd ellenünk kiszabadítására, szükséges, hogy mi is bátran megvédjük a szerencsésen kezdett ügyet, és a kívánt eredményre vezessük – ami több és mindenfelől egyesített haderő nélkül nem lehetséges.

Ezért tehát, minthogy az egész felvállalt ügy e dolog kimenetelén áll, erősen buzdítunk titeket, sőt, kötelezettségetek jogán, amely hozzánk mint védelmezőtökhöz fűz titeket, kérünk, hogy egyéb dolgokat félbehagyva, amilyen gyorsan csak tudtok, siessetek hozzánk minden haderőtökkel. Ezzel a keresztény államnak és magatoknak is nem kevésbé hasznos, mint nekünk kedves dolgot tesztek majd. Ne tegyetek tehát semmiképp sem másképp.

A levél élén: A király levele a cseh katolikusokhoz arról, hogy György erőit szét szórta, Třebíčet elfoglalta és alapokig rombolta, végül hogy Viktorin herceget 1500 emberével együtt az apátsági várban ostromolja; hogy mivel nem kétli, apja mindent elkövet kiszabadítására, biztatja őket, hogy minden haderejükkel sürgősséggel jöjjenek hozzá.

1468. június 1. (MKL I 162)

Rudolf von Rüdeshaim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözlétét küldi a Krisztusban főtisztelendő atyának, tisztelendő lavanti püspök úrnak, boroszlói posztulátornak, az Apostoli Szék legátusának.

Jeromos úr által eljutott hozzánk Atyaságotok levele és üzenete is; mindkettőre személyesen neki is azt válaszoltuk, s hasonlóképp írásban is válaszoljuk, hogy miután Istenért és az igaz hitért felvállaltuk a katolikusok védelmének

protectionem suscepissemus, duobus fere jam exactis mensibus, magnis nostris et nostrorum laboribus ac impensis, id negotium continuavimus, totam belli molem quasi humeris nostris sustinendo.

Cum interim nulla aut minima eorum, pro quibus precipue hec agimus, auxilia nobis presto esse videremus, communis inimicus ibi vim totam opposuit, ubi se magis urgeri animadvertibat; unde et vos oportuisset jam dudum unire nobiscum vires vestras, et adiutorem vestrum taliter adiuvere, ut contrito inprimis capite principali, facilius accessoria sequerentur. Sed hactenus nec consecuti sunt nos, qui precedere debuissent; soli, equorum et hominum vulneribus, patris et filiorum ac universe gentis heretice insultum excepimus. Allegatis distantiam locorum et viarum asperitates ac discrimina, cum hec omnia prius et magis nos allegare potuissemus; et certe convenientius fuisset nos expectari potius quam expectare; quia prestamus beneficium, non sumimus; et utilitatem querimus non nostram, sed alienam. Quamvis tamen quotidie multiplicentur adversum nos hostes, et exercitus noster assidue in se ipso et in necessariis quibusque minuatur; nihilominus durabimus quantum poterimus, et prestolabimur subsidia sociorum, si modo competentia fuerint et tempestiva; alioquin imputari nobis nec poterit quidquam merito, nec debet.

Hec reverendissime paternitati vestre et aliis dominis ac populis communiter responsa esse volumus. Cetera referet idem dominus Hieronimus, rerum qui hic geruntur non jam auditor tantum, sed pro parte etiam inspector, qui excusationem omnium vestrum coram nobis, quantum in ipso fuit, diserte et prudenter egit. Datum in obsidione castris Trebicensis, die prima mensis Junii, anno etc. LXVIII.

A Hieronymus Beckensloer által közlött királyi úzenetre Boroszló városa a következő levelet intézte Mátyáshoz:

Serenissime princeps etc. Intelleximus humiliter ea, que vestra serenissima maiestas proxime per venerabilem dominum Hieronimum demandavit, cum quo litteras nostras ad vestram serenissimam maiestatem dedimus, que ex eisdem intellexit promptitudinem nostram. Nam quamprimum cognovimus mandata et requisitiones vestre serenissime maiestatis, parati fuimus et promptissimi sumus etiam cum toto desiderio quantum possumus concurrere;

szent ügyét, nagyjából már két hónap elteltével a mi és mieink nagy fáradsága és költségei árán folytattuk is ezt az ügyet, a háború teljes súlyát vállunkon hordozva.

Mivel azóta semmi vagy elenyésző segítséget nem láttunk érkezni azoktól, akikért elsősorban megteesszük ezeket, közös ellenségünk oda helyezte át teljes haderejét, ahonnan sürgetőbbnek érezte; emiatt nektek is már rég egyesítenetek kellett volna erőiteket velünk, és megsegítőtöket úgy segíteni, hogy először a főerőt eltaposva könnyebben sorsára jussanak majd a segédhadak is. Ám mindaddig még csak nem is követtek minket azok, akiknek elől kellett volna járniuk: egymagunk fogadtuk, lovaink és embereink sebesülése árán apa és fiai, illetve az egész eretnek nemzet támadását. A nagy távolságokra és nehezen járható utakra, veszedelmekre hivatkoztok, amikor minderre mi előbb és inkább hivatkozhattunk volna; és biztosan illőbb lett volna, ha inkább ránk várnak, mint hogy mi várjunk, mivel adjuk a jótettet, nem elfogadjuk, és nem saját hasznunkat keressük, hanem másét. Jóllehet ellenségünk naponta sokasodik, hadseregünk maga pedig és szükséges eszközei fogyatkoznak, kitartunk mégis, amennyire csak tudunk, és várjuk szövetségeseink segítségét, csak megfelelő legyen és időben érkező – máskülönben semmit sem lehet majd joggal felróni nekünk, és nem is lesz szabad.

Ezt akartuk közös válaszként mondani Atyaságotoknak és a többi uraságnak és népeknek. A többit majd jelenti Hieronymus úr, aki az itt folyó dolgoknak már nem csak hallgatója, hanem részben vizsgálója is; ő mindannyiótokat, amennyire rajta múltott, ékesszólóan és okossággal próbált mentetegetni előttünk. Kelt Třebíč várának ostromakor, június elsején, 1468-ban.

A Hieronymus Beckensloer által közlött királyi üzenetre Boroszló városa a következő levelet intézte Mátyáshoz:

Felséges fejedelem stb. Alázattal megértettük, amiket kegyelmes Felségetek legutóbb a tiszteletreméltó Hieronymus úr révén parancsolt meg; vele küldtük el kegyelmes Felségeteknek levelünket, amelyből megtudta, milyen készségesek vagyunk. Mert amint megismertük kegyelmes Felségetek parancsait és kéréseit, készek voltunk és készségesek vagyunk (s még örömmel is) amennyire csak tudunk, segítségére sietni.

et quid hactenus impedimento fuit, prefatus dominus Hieronimus vestre serenissime maiestati declaravit, quandoquidem, communicato consilio colligatorum, castrum hostis nostri vallavimus, a quo discedendi hucusque non fuit opportunitas, presertim cum heretice gentes valido exercitu congregatae istis diebus Slesiam intraverant, igne et ferro devastantes, quibus Dei auxilio resistentia data, in fugam unde venerant repulse, et postea revertentes, redemptionem castrum molite sunt, ac iterum per obviam virilem nostrorum (sic) incassum laborare. Sic igitur serenissima vestra maiestas noscat in Slesia parum otii esse, precipue cum nunc, ut suscepimus, communis hostis in Bohemiam reversus sit, nobis sunt provisiones necessariae. Versamur itaque in armis omnes in Slesia utraque Lusatia colligati, demptis pro dolor nonnullis ducibus et communitatibus Slesie, gravissima mandata apostolica non curantibus, quorum respectum ad hanc causam Deus noscit.

Attamen, omnibus postpositis, nunc in horas reverendissimus dominus legatus, ut ad vestram gloriosissimam maiestatem vadamus, operam dat atque sollicitus est, ut taliter pareamus quemadmodum debemus, et vestram serenissimam maiestatem nobis conservemus gratiosiore. Ideoque vestram serenissimam maiestatem humillime ac devotissime rogamus, dignetur nulla cordis gravitate, tedio aut indignatione contra nos moveri, ob clarissimam omnium nostrum voluntatem, sed pro Deo, proque gloria nominis sui, in augmentum fidei et tuitionem christiane plebis, inceptum munus sic prosequi ad finem, sicut altissimi gratia manifeste assistere et velle videtur, immo non dubitare in nobis; faciemus enim sicut debemus, et ut vestra serenissima maiestas nos requirit, quod et in aliis colligatis nostris non ambigimus. Utinam nobis solis pertranseundi montana esset facultas, et dudum coram venissemus.

Speramus tamen non diu prorogaturum omnium accessum nostrum, sicut ex aliis reverendissimi domini legati clarius intelliget vestra serenissima maiestas, quam divina potestas tueatur et felicem vivere faciat in longitudine dierum, pro singulari sancte Romane ecclesie victoria, fidei defensione et unica nostra consolatione. Datum feria quarta infra octavas vivifici corporis Christi, anno etc. LXVIII.

És hogy ezidáig mi volt akadályul, azt Hieronymus úr elmondta kegyelmes Felségeteknek, mégpedig hogy (szövetségeseinkkel közös haditeranggal) körülsáncoltuk ellenségünk várát, s onnan eltávozni mindeddig nem volt lehetőségünk – kiváltképp mert az erős haddal összesereglett eretnek népségek azokban a napokban hatoltak be Sziléziába, tűzzel-vassal pusztítva. Isten segítségével ellenálltunk nekik, és visszaűztük őket oda, ahonnan jöttek; azután pedig visszatérve a vár visszavételén erőlködtek, majd pedig vitézeinkkel ismét szembekerülve, eredménytelenül küzdöttek. Így tehát jobb, ha tudja Felségetek, hogy Sziléziában nem túl nyugodt a helyzet, s különösen most, hogy – amint értesültünk – közös ellenségünk Csehországba tért vissza, óvintézkedésekre lesz szükségünk. Hadban járunk tehát mindannyian Sziléziában, mindkét Lausitz-szal szövetségben, kivéve – ó fájdalom! – néhány sziléziai herceget és várost, akik nem törődnek a szigorú pápai parancssal; Isten tudja, hogyan tekintenek ők erre az ügyre.

Mégis, mindezeket hátrébb sorolva a főtisztelendő legátus most órákon át igyekszik meggyőzni minket, hogy induljunk dicsőséges Felségetekhez, s hogy ily módon engedelmessédjünk, amint azzal tartozunk, és tartsuk meg kegyelmes Felségetek irántunk való jóindulatát. Ezért alázatosan és a legnagyobb odaadással kérjük kegyelmes Felségeteket, mindannyiunk nemes szándéka miatt méltóztasson szívében minden neheztes, utálat vagy méltatlankodás nélkül fordulni felénk, helyette Istenért, Neve dicsőségéért, a hit gyarapodására és a keresztény nép védelmére úgy vigye végbe megkezdett feladatát, amint a Magasságos kegyelme nyilvánvalóan segíti és pártolja azt, ami felől nincs bennünk kétség. Úgy fogunk tenni ugyanis, amint kell, és ahogy kegyelmes Felségetek kéri – s nincs kétségünk, hogy többi szövetségeseink is megteszi ezt. Bárcsak legalább mi átkelhetnénk a hegyeken, és már Felségetek színe elé juthattunk volna!

Azt reméljük azonban, hogy nem tolódik sokáig ki mindannyiunk érkezése, amint azt a főtisztelendő legátus másik leveléből világosabban megtudhatja kegyelmes Felségetek – akit Isten hatalma őrizzen meg és éltesen boldogan sok-sok napon át a Római Szentegyház páratlan győzelmére, a hit védelmére és a mi egyetlen vigaszunkra. Kelt az Úrnapja nyolcada utáni szerdán, az 1468. évben stb.

1468. július 11. (MKL I 163)**Egy cseh hadvezérének, valószínűleg Jaroslav Sternbergnek**

Audimus opera vestra strenua et omni laude dignissima, que hostes fidei et eorum loca expugnando peregistis, de quibus vos merito inter alios plurimum commendamus.

Ceterum quia sentimus illum hereticum iterum aliqua contra nos tam armis quam dolis conari, propter novi legati apostolici et oratorum domini regis Polonie adventum, imo totis viribus quasi ultima velle experiri, ideo nos nunc maxime contra eum caute et fortiter agere intendentes, vos hortamur, quatenus toto posse insurgentes, interim dum ipse hic contra nos occupatur, taliter eum et suos illinc invadatis, ut se a pluribus partibus vehementer premi sentiens, nullo in loco prope sufficiat defensionem, ac tandem undique afflicto et victo, aut pereat aut convertatur.

Secus igitur, prout votivum huius rei finem mox cupitis, nequaquam faciatis. Datum.

A levél élén: Ad quendam ex capitaneis, quem de strenue actis laudat, ut ex sua etiam parte inimicos Bohemos fortiter invadendo distrahat.

1468. július 11. (MKL I 164)**A császárhoz küldött követének**

Post discessum vestrum omnia nobis hactenus prospere successerunt, et ut speramus, etiam in futurum Deo dante succedent. Verum interim significamus vobis, quod ille depositus sentiens legati apostolici adventum, et nihilominus interventione magnificorum serenissimi domini Polonie regis oratorum, in aliquam spem rerum suarum erectus est. Unde iterum se recolligit et vires congregat quantum potest, existimans tanto plus proficere posse in tractatibus, quanto terribior apparuerit in campis; nec est dubium, quin hac vice omnem ostentationem, omnes artes suas secum sit allaturus, et quasi ad ultimum huius anni et belli actum venturus. In quo si cogitatione sua fuerit frustratus, desperare

1468. július 11. (MKL I 163)**Egy cseh hadvezérének, valószínűleg Jaroslav Sternbergnek**

Hallottunk derekas és minden dicséretre érdemes hadműveleteitekről, melyeket a hit ellenségeit és erődjeiket megostromolva vittetek végbe; ezek miatt mások közül méltán tartunk titeket a legtöbbre.

Egyébként pedig, mivel arról értesülünk, hogy az eretnek mind fegyverrel, mind cselszövésssel ismét valamivel próbálkozik ellenünk az új pápai legátus és a lengyel király szószólóinak érkezése miatt, sőt, minden erejével valamiféle végső kísérletet tesz, ezért mi (igyekezve most ellenük a legnagyobb óvatossággal és eréllyel fellépni) arra buzdítunk titeket, hogy a lehetséges mozgósítással, még amíg itt és ellenünk van elfoglalva, úgy támadjátok meg ott őt és övéit, hogy a többfelől való erős szorongatást érezve sehol se legyen elég ereje a védekezéshez, s végül mindenfelől megverve és legyőzve vagy elpusztuljon, vagy megtérjen.

Semmiképp se tegyetek tehát másképp, mint ahogy e dolog végét látni kívánjátok. Kelt...

A levél élén: Egyik kapitányához, akinek bátor tetteit dicséri; hogy az ellenséges cseheket saját oldaláról is vitézül megtámadva vonja el azok erőit.

1468. július 11. (MKL I 164)**A császárhoz küldött követének**

Távozásotok után mostanáig minden jól sikerült nekünk, és amint reméljük, ha Isten megadja, a jövőben is sikerülni fog.

Addig is azért jelezzük nektek, hogy a trónfosztottban, értesülve a pápai legátus érkezéséről illetve a felséges lengyel király szószólóinak közbelépéséről, valami remény ébredt ügyével kapcsolatban; ezért újra összeszedi magát, és erőit, amennyire tudja, összpontosítja, úgy vélve, hogy annyival többet érhet el a tárgyalásokon, amennyivel rémisztőbbnek tűnik a harcmezőn. S nincs is kétség, hogy ez alkalommal minden hatáskeltést, minden fondorlatot felvonultat majd, az év és a háború mintegy utolsó felvonásához érve. Ha ez az elképzelése csődöt

eum ultra de rebus suis necesse est. Propterea mandamus vobis, quatenus hoc ad serenissimi imperatoris et reverendissimi domini legati notitiam deducatis, et instetis de promissionibus opportunis; maxime autem curate festinare ad nos cum dicto legato apostolico; nam ex sua et vestra legatione nos continue pendemus.

Audimus etiam in Austria plures esse cruce signatos; date operam ut moveantur ad aliquid agendum, quia etsi separatim a nobis deputabitur eis locus militie, tamen in communi proderit, quidquid agent.

Iterum requirimus vos, festinate ad nos. In Olomucz, 11. Julii, 1468.

A levél élén: Ad quendam ex suis oratoribus, quod Georgius rex audita oratorum Polonie interventione et legati apostolici adventu, iterum animum capiat et vires congreget, ut hec imperatori et legato apostolico referat, et cum altero ad se festinet, crucigerosque ex Austria ad se venire faciat.

1468. július 11. (MKL I 165)

Egy csehországi hívének

Quia sentimus illum hereticum iterum aliqua conari, propter novi legati apostolici et oratorum regis Polonie adventum, ideo requirimus vos ut sitis parati, et quamprimum vobis iterum intimabimus, penes nos more debito et tempestive insurgatis, prout et hactenus in talibus nobis complacentiam fecistis; nos autem tanto maiori vos in dies benevolentia et favore prosequemur. Datum in Olomucz, 11. Julii, anno domini 1468.

A levél élén: Ad status (ut credere est) Moravie, ut tempestiva insurrectione nunc maxime necessaria contra Bohemos Hussitas sibi assistere velint.

1468. július 11. (MKL I 166)

Boroszló város tanácsának

Mathias etc. Quia sentimus illum hereticum iterum aliqua contra nos tam armis quam dolis conari, propter novi legati apostolici et oratoris domini regis

mond, szükségszerűen ügyének reménye is elhagyja majd. Emiatt megparancsoljuk nektek, hogy hozzátok ezt a felséges császár és a főtisztelendő legátus tudtára, és sürgesetek ennek megfelelő ígéreteket – leginkább pedig siessetek hozzánk a pápai legátussal, mert állandóan az ő és a ti követségektől függünk.

Azt is hallottuk, hogy Ausztriában van jó néhány keresztes is; hassatok oda, hogy vonják be őket valami műveletbe, mivel még ha tőlünk külön jelölnek is ki nekik állomáshelyet, akkor is a köz hasznára lesznek, akármit tesznek is.

Ismét kérünk titeket, hogy siessetek hozzánk. Olmützben, 1468 július 11-én. *A levél élén:* Valamelyik szószólójának arról, hogy György király, hallván a lengyel szószólók közbelépéséről és a pápai legátus érkezéséről, ismét bátorságra kapott és összevonja erőit; hogy számoljon be erről a császárnak és a pápai legátusnak; siessen hozzá az utóbbival, és küldesse hozzá a kereszteseket Ausztriából.

1468. július 11. (MKL I 165)

Egy csehországi hívének

Mivel halljuk, hogy az eretnek az új pápai legátus és a lengyel király szószólóinak érkezése miatt ismét próbálkozik valamivel, ezért kérünk titeket, hogy legyetek készen, és amint csak ismét értesítünk, a kellő módon és hamar szálljatok hadba hozzánk, amint eddig is kedvükre tettetek ilyen ügyekben; mi pedig nap mint nap annál nagyobb jóindulattal és pártfogással viszonzozzuk ezt. Kelt Olmützben, 1468 július 11-én.

A levél élén: (Vélhetőleg) Morvaország rendjeinek, hogy szíveskedjenek gyors felkeléssel, amire most különösképp szükség van, a cseh husziták ellen segítségére lenni.

1468. július 11. (MKL I 166)

Boroszló város tanácsának

Mátyás stb. Mivel halljuk, hogy az eretnek az új pápai legátus és a lengyel király szószólóinak érkezése miatt ismét próbálkozik valamivel úgy fegyver, mint

Polonie adventum, immo totis viribus quasi ultima velle experiri, si hac vice spe sua fuerit frustratus, in extremam fere desperationem necessario casurum: ideo nos nunc maxime contra eum caute et fortiter agere intendentes, vos hortamur, quatenus toto posse insurgentes, taliter nobis pro communi bono quam primum assistatis, ut rem pie susceptam vestro et aliorum quorum interest auxilio adeo feliciter determinemus, quod tam vos quam nos ad hec loca accessisse non peniteat; prout et futurum, Deo juvante, speramus.

Secus igitur, prout votivum huius rei finem mox cupitis, nullatenus faciatis. Datum in Olomucz, XI. Julii, anno domini 1468. regni nostri anno XI., coronationis vero quinto.

1468. július 11. (MKL I 167)

Rudolf von Rüdeshaim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Significamus vobis, quod ille depositus, sentiens novi legati apostolici adventum et nihilominus interventionem magnificorum serenissimi domini regis Polonie oratorum, in aliquam spem rerum suarum erectus est, unde iterum se recolligit et vires congregat, quantum potest, existimans tanto plus proficere posse in tractatibus, quanto terribilior apparuerit in campis etc.

Propterea hortamur, ut moveatis vos et alios, ac saltem cum ea summa hominum, quam vobis per venerabilem dominum Hieronimum decanum intimavimus, quamprimum hic apud nos personaliter adesse velitis, nam ut percipere possumus, hoc conventu seu congressu omnino, vel pro maiori parte susceptum terminabitur negotium. Secus igitur paternitas vestra ne faciat, pro quanto fidei catholice et reipublice commodo afficitur.

A levél élen: Ad Episcopum Olomucensem hac de re, et ut saltem cum ea hominum summa, de qua nuntiavit, quantotius personaliter adesse velit.

cselvetés révén, sőt, mintha minden erejével valami végső próbálkozáson lenne, s így, ha ez alkalommal kudarcot vall, szükségképpen végső kétségbeesésbe fog jutni: ezért mi most igyekszünk a leginkább elővigyázatosan és bátran fellépni ellene, és arra buzdítunk titeket, hogy minden lehetséges erővel felkelve úgy legyetek a közjóért mielőbb segítségemre, hogy a szent kötelességből felvállalt ügynek a ti és a többi érdekelt segítségével szerencsésen végére járjunk, ha már sem ti, sem mi nem restelltünk idáig eljönni – amint, Isten segítségével, reméljük hogy így lesz.

Semmiképp ne tegyetek tehát másképp, mint ahogy e dolog végét látni kívánjátok. Kelt Olmützben, az Úr 1468-ik évében, július 11-én, uralkodásunk 11-ik, megkoronázásunk ötödik évében.

1468. július 11. (MKL I 167)

Rudolf von Rüdeshaim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Jelezzük nektek, hogy a trónfosztottban, értesülve a pápai legátus érkezéséről illetve a felséges lengyel király nagyságos szószólóinak közbelépéséről, valami remény ébredt ügyével kapcsolatban; ezért újra összeszedi magát, és erőit, amennyire tudja, összpontosítja, úgy vélve, hogy annival többet érhet el a tárgyalásokon, amennyivel rémisztőbbnek tűnik a harcmezőn stb.

Emiatt buzdítunk titeket, hogy induljatok meg magatok másokkal együtt, és⁵⁸ legalább oly létszámú emberrel, amennyit a tiszteletreméltó Hieronymus esperessel megüzentünk nektek, szíveskedjeteek mielőbb személyesen itt megjelenni előttünk, hogy megláthassuk már, vajon e gyűléssel avagy gyülekezéssel lezárhatjuk-e teljesen, vagy legalább nagyobbrészt ezt az ügyet. Ne tegyen másképp Atyaságotok, amennyiben az nem a katolikus hit és az állam javát szolgálja. *A levél élén:* Az olmützi⁵⁹ püspökhöz amiatt, hogy legalább annyi emberrel, amit megüzent neki, mihamarabb jelenjen meg nála személyesen.

1468. augusztus 2. (MKL I 168)**Rudolf von Rüdesheim lavanti püspöknek, pápai legátusnak**

Reverendissime pater etc.

Hunc vestrum nuntium ideo tardius remisimus, quia aliquantum aberamus; sed ecce jam et alter legatus apostolicus et oratores imperiales apud nos sunt, cum quibus hisce diebus de summa rerum tractaturi sumus. Et si etiam reverendissima paternitas vestra tempestive adesse potest, id erit tam negotiis communibus perutile, quam nobis gratissimum; tempestive inquam, quia in omnem eventum ultra XV. abhinc dies hic circa Olomucz commorari non decrevimus.

Datum in Olomuncz, secundo die Augusti, anno domini 1468, regni nostri anno XI., coronationis vero quinto.

1468. augusztus 25. (MKL I 169)**Zsigmond ausztriai főhercegnek**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. illustri principi domino Sigismundo duci Austrie etc. salutem.

Arma que fraternitas vestra nobis misit et de quibus per hominem suum experiri voluit, utrum apta sint nobis vel non, ita conveniunt corpori nostro, ut neque melius etiam nobis mensuram prebentibus fabricari potuissent. Quamobrem ea, veluti nobis digna pro magno dono recipimus, et superinde quia insuper alia arma, si illa missa non valebant, vestra fraternitas ad mensuram rursus mittere se offerebat, eo magis quo in hoc amoris vestri erga nos quedam indicia et monumenta apparent, gratias agimus, optantes in omnibus fraternitatem vestram et nos complacere, et ut de cetero mutuus inter nos caritatis nascatur affectus, desideramus.

Datum in Olomucz, vigesima quinta die mensis augusti, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, regni nostri anno undecimo, coronationis vero quinto.

Ad mandatum domini regis.

1468. augusztus 2. (MKL I 168)**Rudolf von Rüdesheim lavanti püspöknek, pápai legátusnak**

Főtisztelendő atya stb.

Azért küldtük később vissza e követeteket, mert távol voltunk valamennyit; de íme, már nálunk van egy másik pápai követ és a császár szószólói is, akikkel a napokban érdemben tárgyalunk majd az ügyekről. És ha főtisztelendő Atyaságotok is időben ideérhetne, az közös ügyeinknek igen hasznos, nekünk pedig nagy örömeinkre lesz: időben, mint mondtam, mivel úgy döntöttünk, hogy itt, Olmütz közelében semmi esetre sem töltünk már tizenöt napnál többet.

Kelt Olmützben, az Úr 1468-ik évében, augusztus 2-án, uralkodásunk 11-ik, megkoronázásunk ötödik évében.

1468. augusztus 25. (MKL I 169)**Zsigmond ausztriai főhercegnek**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözlétét küldi a méltóságos Zsigmond fejedelemnek, Ausztria hercegének stb.

A fegyverzet, melyet Fivérségtek küldött nekünk, s melyről embere révén meg akart bizonyosodni, vajon jó-e ránk vagy sem, úgy illik testünkre, hogy akkor sem lehetett volna jobbat készíteni, ha rólunk vesznek mértéket. Ezért hát nagy és hozzánk méltó ajándékként fogadjuk azt, és emiatt (mivel Fivérségtek felajánlotta, hogy ha az elküldött nem lenne jó, azon felül más fegyverzeteket is küld majd méret után) hálát adunk, annál inkább, hogy irántunk való szeretetek jele és megnyilvánulása ez – mi is mindenben Fivérségtek tetszésére kívánva lenni, és az a vágyunk, hogy máskülönben is megszülessen köztünk a kölcsönös szeretet köteléke.

Kelt Olmützben, augusztus huszonötödikén, az Úr ezernégyszázhatvanynolcadik évében, uralkodásunk tizenegyedik, megkoronázásunk ötödik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: Illustri principi Sigismundo duci Austrie etc. fratri nostro carissimo.

1468. szeptember 1. (MKL I 170)

Jaroslav Sternbergnek

Magnifice vir.

Laudamus, quod in facto fidei contra hereticos obtulistis vos ad obedientiam sancte sedi apostolice, et quod Georgium de Pogiebrad pertinacem hereticum diffidastis.

Hortamur ergo vos et requirimus, ut a bono proposito vestro non desistatis, sed sicut hactenus cooperati estis, ita etiam in futurum arma adversus ipsum et suos complices hereticos sumere curetis, nobisque tamquam protectori catholicorum, per sanctam sedem apostolicam et exhortationem legatorum suorum constituto, ac aliis catholicis assistatis.

Nos quidem parati sumus et erimus vos inter alios catholicos tota facultate nostra protegere, omnemque favorem et assistentiam vobis impendere, nec desistemus ab inceptis, sed prosequemur sine dubio fidei defensionem toto posse nostro, quousque scilicet cooperante virtute (divina) heresis ista aut cesset, aut eliminetur. Agatis ergo vos quoque, que catholicum prefectum decent, prout alii catholici facere decreverunt.

Datum in Olomucz, in festo beati Egidii abbatis, anno domini 1468, regni nostri anno XI., coronationis vero quinto.

Ad mandatum domini regis.

1468. szeptember 15. (MKL I 171)

Ferdinánd nápolyi királynak

Mathias Dei gratia rex Ungarie etc. Serenissimo principi domino Ferdinando eadem gratia Sicilie etc. regi, fratri charissimo, salutem et prosperorum successuum incrementa.

Külcím: A méltóságos Zsigmond fejedelemnek, Ausztria hercegének stb., kedves fivérünknek.

1468. szeptember 1. (MKL I 170)

Jaroslav Sternbergnek

Nagyságos férfiú!

Dicsérünk azért, hogy a hit ügyéért, az eretnekek ellen felajánlkoztatok az Apostoli Szék iránti engedelmességre, és hogy elpártoltatok a megátalkodottan eretnek Podjebrád Györgytől!

Biztatunk tehát titeket és megkérünk, hogy ne álljatok el a jó elhatározástól, hanem amint mostanáig együttműködtetek, úgy a jövőben is legyen gondotok fegyvert fogni ellene és eretnek szövetségesei ellen, nekünk pedig, akiket az Apostoli Szentszék és követjeinek biztatása rendelt a katolikusok védelmére, legyetek segítségünkre, amint a többi katolikusnak is.

Mi pedig készek vagyunk és leszünk a többi katolikus között titeket is minden eszközünkkel megvédeni, minden pártfogásunkat és segítségünket rátok fordítani, és nem állunk el megkezdett tervünktől, hanem kétely nélkül, minden lehetséges erőnkkel folytatjuk a hit védelmét, amíg csak Isten erejéből ez az eretnekség vagy meghátrál, vagy elenyészik. Tegyétek hát ti is mindazt, ami katolikus vezérhez illik, amint más katolikusuk is elhatározták, hogy megteszik.

Kelt Olmützben, Szent Egyed apát ünnepén, az Úr 1468-ik évében, uralkodásunk 11-ik, megkoronázásunk ötödik évében.

A király úr parancsára.

1468. szeptember 15. (MKL I 171)

Ferdinánd nápolyi királynak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország stb. királya üdvözlötünket és minden jókívánságunkat küldjük Ferdinándnak, ugyanezen kegyelemből Szicília stb. királyának, kedves fivérünknek.

Venit ad nos magnificus et perhumanus vir Garcias orator serenitatis vestre, et pro parte eiusdem coram nobis duo principaliter proposuit; ad que utraque nos desideratum fecimus responsum, confidentes, nihil a nobis exigi quam quod ad honorem et commodum utriusque nostrum pertinebit. Ea omnia latius explicabit prefatus vestre serenitatis nuntius, quem et nostri nihilominus paulo post subsequantur oratores. Ex Histropoli, XV. Septembris 1468.

A levél élén: Ad Ferdinandum Sicilie regem, responsorie ad ea que per oratorem Garcias petebantur.

1468. október 8. (MKL I 172)

Albert szász hercegnek

Mathias dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. illustri principi Alberto duci Saxonie, salutem.

Misimus ad vos hunc venerabilem Georgium sedis apostolice prothonotarium, prepositum ecclesie ac vicecancellarium universitatis Histropolitane, consiliarium nostrum bene de intentione nostra instructum, in nonnullis negotiis et presertim factum fidei concernentibus. Ea propter rogamus vos, ut verbis ipsius, que nostro nomine retulerit, fidem adhibere velitis. Datum Histropoli, octava die Octobris, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, regni nostri anno undecimo, coronationis vero quinto.

Ad mandatum domini regis.

1468. (MKL I 173)

II. Pál pápának

Beatissime pater, post humilem mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

Cogor non sine querela exponere sanctitati vestre, qualis quotidie in regno meo calumniantium vexatio invalescat. Nam vagi clerici aut improbe anus, sub specie miserabilium personarum, eo genere questus continue abutuntur, ut

Eljött hozzánk a nagyságos és nagy tudású Garcia, Felségetek szószólója, aki részletekről két fontos dolgot terjesztett elénk; mindkettőre a kívánt választ adtuk, bízva abban, hogy semmi olyat nem kértek tőlünk, ami ne illene mindkettőnk méltóságához és javához. Mindezeket bővebben kifejti majd Felségetek e szószólója – akit ennek ellenére kevéssel később a mi szószólóink is követnek majd. Pozsony, 1468 szeptember 15.

A levél élén: Válaszlevél Ferdinánd szicíliai királyhoz azokra, amiket szószólója, Garcia által kért.

1468. október 8. (MKL I 172)

Albert szász hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya üdvözlétét küldi a méltóságos fejedelemnek, Albert szász hercegnek.

Elküldtük hozzátok a tiszteletreméltó Györgyöt, az Apostoli Szék prothonotáriusát, a pozsonyi egyház prépostját és közösségének alkancellárját, tanácsosunkat, akit alaposan tájékoztattunk több, és kiváltképp a hit dolgát érintő ügyben. Emiatt kérünk titeket, hogy szíveskedjete szavainak, melyeket a mi nevünkben mond majd el, hitelt adni. Kelt Pozsonyban, október nyolcadikán, az Úr ezernégyszázhatvannyolcadik évében, uralkodásunk tizenegyedik, megkoronázásunk ötödik évében.

A király úr parancsára.

1468. (MKL I 173)

II. Pál pápának

Szentséges Atya! Alázattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Kénytelen vagyok nem minden panasztól mentesen előadni Szentségeiteknek, hogy bajkeverők milyen, mindennapos zaklatása terjed országomban. Jöttment klerikusok ugyanis, vagy elvetemült vénasszonyok szánandó személyek álcája alatt folyamatosan visszaélnék olyanféle panasztétellel, hogy gaz-

divites et honestos homines ac maxime litium ignaros longinquis citationibus implicent, non alia magis de causa, quam ut illi insolita protinus evocatione perterriti, tribulationem potius pensione aliqua redimant, quam amplioribus expensis et laboribus ac ceteris causarum oneribus sese fatigari et gravari permittant.

Sicut ecce nunc quedam muliercula magnificum comitem Poseniensem et aulicum nostrum nec non Jacobum fratrem ipsius et genitricem eorundem, primariam matronam, vestre beatitudinis in presentiam accersiverat.

Quapropter cum hac tempestate nostrates presertim viros militares ducum magis pretoria, quam iudicum terere tribunalia, et castrensi potius, quam forensi militie intendere oporteat, sanctitati vestre quam devotissime supplico, ut in talibus genti mee, aliis nunc potissimum negotiis occupate, de generali aliquo remedio pro sua clementia providere dignetur, quod et antea predecessores vestri Romani pontifices factitarunt; presentem vero causam dicti comitis Nicolai et suorum aut reverendissimo domino Strigoniensi, aut cuivis alteri prelatorum delegare, quos hic non paucos, nec parum intelligentes sancta mater habet ecclesia, ut non inconueniens foret vel omnes huius regni causas eorum arbitrio commendari.

Faciet in his beatitudo vestra rem sane opportunam et animo meo valde gratam. Quam altissimus diu servet felicem regimini ecclesie sue sacrosancte.

A levél élén: Ad pontificem, quod vagi quidam clerici et improbe anus, Nicolaum comitem Poseniensem eiusque genitricem et fratrem in curiam Romanam evocaverint, multosque miserabiles hoc genere questus nunc abuti; rogare se itaque suam sanctitatem suis de generali remedio, precipue hoc belli tempore providere, causasque similes vel domino Strigoniensi vel cuicumque ex prelatiis iudicandas delegare dignetur.

dag és rangos, de a perekben teljeséggel tájékozatlan embereket hosszadalmas idézésekbe bonyolítanak, nem más okból, mint hogy azok a szokatlan perbehívástól rögtön megrémülve inkább valami fizetéssel váltsák ki magukat a meghurcoltatásból, semmint hagyják, hogy további költségek és vesződések, illetve a perek egyéb terhei fárasszák őket és nehezítsék életüket.

Így történt ez bizony most is: valami asszonyszemély Szentségeitek jelenléte elé hívta a nagyságos Miklós pozsonyi ispánt, udvarmesterünket,⁶⁰ valamint fivérét, Jakabot és édesanyjukat, egy főrendű asszonyságot.

Emiatt – mivel ebben az időszakban a mieink, különösen a katonáskodó férfiak inkább hadvezéreik táborát, mint a bírók ítélőszékeit látogatják, és elkerülhetetlen, hogy inkább a hadban, mint a tárgyalóteremben vitézkedjenek – a legnagyobb odaadással kérem Szentségeiteket, hogy ilyen ügyekben népem számára (különösen most, hogy egyéb ügyek foglalják le) jó szívének megfelelően méltóztasson valami általános orvoslásról gondoskodni – amit korábban is megmegtettek már római pápaelődeitek. Miklós ispán és övéi mostani ügyét viszont szíveskedjen vagy a főtisztelendő esztergomi érseknek, vagy bármelyik másik főpapnak kiutalni, akik itt nem kevesen és nem is a kellő képességek nélkül állnak az Anyaszentegyház rendelkezésére – olyannyira, hogy akár az sem okozna gondot, ha országunk összes perét rájuk bízánk.

A helyzethez igen illő és szívemnek nagyon kedves dolgot tesz majd ezzel Szentségeitek, akit a Mindenható őrizzen meg sokáig szerencsésen Szentegyháza kormányzására!

A levél élén: A pápához arról, hogy némely jöttment klerikusok és elvetemült vénasszonyok a római Kúria elé idézték Miklós pozsonyi ispánt, édesanyját és fivérét, és hogy most sok ilyesféle nyomorult panasztétellel élnek vissza; általános orvoslásról való intézkedést kér tehát Őszentségétől, kiváltképp e háborús időben, és hogy a hasonló pereket méltóztasson vagy az esztergomi érseknek, vagy bármelyik főpapnak ítélehozatalra kiutalni.

1468. (MKL I 174)**Egy lengyel főúrnak**

Nihil erat opus jam tertio per litteras requirere nos, ut heredibus quondam Zarvieszky nigri supper oppido Zebin justitiam impenderemus; imo potius opus erat tantummodo tempore debito mittere aliquem procuratoria facultate et litterarum instrumentis suffultum, cui justitia ipsa impenderetur; et ita etiam deinceps vos facere conveniet, si finem legitimum in eo facto consequi vultis.

Nam nos licet excusationem nostri fecerimus de culpa, viam tamen juris libere obtulimus, quia non est equum nos, ad simplicem querelam, modernos possessores, qui et ipsi juribus suis innituntur, de memorato oppido eiicere, nec possumus vobis, quantumcumque hospes et exterarum partium incola sitis, aliud ministrare jus, quam quod lex et consuetudo regni huius dictat. Credimus, quod et vos idem facitis etiam alienigenis, cum ubique gentium actor forum rei sequatur. Et certe nos contenti essemus, si quibusdam nostratibus jura sua inter vos prosequi volentibus saltem illa exhiberetur justitia, que in regno vestro communiter cursum habet.

Quidquid tamen de vigore legum remitti poterit, presertim super eo, ut in hac re simplicius procedatur et compendiosior fiat decisio, propter meritum prefati olim Zarvieszky, libenter faciemus; sed magis propter vos, quem ad presens viventem inter non vulgares nobis amicos reputamus. 1468.

A levél élén: Mathias rex ad quendam Polonum. Significat se libenter heredibus Zarvieszkyanis justitiam juxta leges patrias administraturum.

1469 május 3. (N 11; DF 270423)**Kassa városának**

Jobbra a felső margón: Commissio domini regis.

Mathias Dei gratia rex Hungarie.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti.

1468. (MKL I 174)**Egy lengyel főúrnak**

Semmi szükség sem volt rá, hogy már harmadszor kérjék levélben tőlünk: szolgáltatassunk igazságot a néhai Fekete Zарvieszky örökösének Szeben városával kapcsolatban; inkább csak arra lett volna szükség, hogy a kellő időben, ügyvédi megbízólevéllel felszerelve elküldjenek valakit, akinek igazságot lehet szolgáltatni – s ugyanígy a továbbiakban is ennyit kell tennetek, ha azt akarjátok, hogy törvényes véget érjen ez az ügy.

Mi ugyanis, noha kimentettük magunkat a vétek alól, mégis nyíltan felajánlottuk a jogi út lehetőségét, mivel nem méltányos, hogy egy egyszerű panaszra kidobjuk a városból mostani birtokosait, akik maguk is hivatkoznak jogaikra, s nem tudunk nektek más jogot szolgáltatni, akármennyire is vendégek és külföldi lakosok vagytok, mint amit ennek az országnak törvénye és szokásjoga diktál. Úgy hisszük, hogy ti is ugyanezt teszitek a külföldiekkel is, mivel minden népnél úgy van, hogy a felperes követi a pertárgy illetékes fórumát – és bizonyos, hogy mi is elégedettek lennénk, ha a mieink közül jogukat nálatok érvényesíteni akaróknak legalább olyan igazságot szolgáltatnának, amilyen országokban általánosan bevettnek számít.

Ám ami csak elengedhető a törvényi rendelkezésekből, kiváltképp, hogy e dologban egyszerűsített eljárás és gyorsított ítélelhozatal lehessen, szívesen megteesszük a néhai Zарvieszky érdemei miatt; ám még inkább miattatok, akiket a most élők közül nem akármilyen barátaink közé számítunk. 1468.

A levél élén: Mátyás király egy lengyelnek; jelzi, hogy szívesen igazságot szolgáltat a Zарvieszky-örökösöknek a hazai törvények szerint.

1469 május 3. (N 11; DF 270423)**Kassa városának**

Jobbra a fölső margón: A király úr parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország királya.

Bölcs és körültekintő férfiak, kedvelt híveink!

Inter alia nova, que hic acta sunt, fidelitati vestre istud significamus, quod convenientibus in hac civitate Olomucensi in unum omnibus fere maioribus proceribus christianis Bohemie, Slesie, Lusatie et Moravie sub obedientia sancte Romane ecclesie existentibus, quia necessitas rerum fidei et etiam multe alie cause ita exigebant, ipsi hodie nos uno voto omnes in regem Bohemie elegerunt.

Cui quidem electioni eorum precibus inducti de consilio reverendissimorum dominorum apostolice sedis legatorum ex causis rationabilibus consensimus, sperantes inde tum regno nostro Hungarie, tum rebus fidei evenire bonum non mediocre. Accipiat ergo fidelitas vestra hanc nostram electionem in bonam partem et aucto honori nostro cum aliis fidelibus nostris congaudeat.

Datum in Olomutz in festo inventionis sancte crucis, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, regni nostri anno duodecimo, coronationis vero sexto.

A külzeten: Prudentibus et circumspectis iudici iuratis ceterisque civibus et toti communitati civitatis nostre Cassoviensis, nobis dilectis.

1469. június 12 (MKL I 175; DF 293205)

Frigyes brandenburgi választófejedelemnek

Mathias von gots gnaden Kunig zu Hungern, zu Behem etc. Entbieten dem hochgeborenn fursten unserm besunder lieben ohem und frunt heren Fridrichen marggraven zu Brandenburg kurfursten, des heiligen Romischen Reichs, ertzkamrer etc. unsern fruntlichen grusz und guten willen.

Hochgebornner furst.

Wir haben vernomen, wie euer lieb ein wundtartz hiete, von dem uns dann unser besunder lieber andechtiger Jeronimus dechant zu Brige unser rate auch gesagt hat, und wier er mit euer lieb von desselben wundtarzt wegen geredt hiet, ob wir des bedurfften, so wolt uns den euer lieb sennden. Nu sein wir des dizmals vast bedorffende. Darumb bitten wir eur lieb mit gantzen vleisz, ir wellet uns denselben euren wuntarzt unverzogenlich hersennden. Daran tut uns eur lieb ain sunder wolgevallen.

Az egyéb újságok között, melyek itt történtek, arról értesítjük Hűségeteket, hogy összejőve itt, Olmütz városában Csehország, Szilézia, Lausitz és Morvaország szinte minden keresztény főura, akik a Római Szentegyháznak csak engedelmességgel tartoznak, mivel a hit ügyének szüksége és sok más ok is erre sürgetett, a mai napon egyhangúlag Csehország királyává választottak.

Választásukkal – kérésükre hajolva, az Apostoli Szék főtisztelendő legátusainak tanácsára – ésszerű okokból egyetértettünk, remélve, hogy ebből úgy Magyar Királyságunknak, mint a hit ügyének nem csekély java származik. Fogadják tehát Hűségetek megválasztásunkat jó hírként, s örüljön méltóságaink gyarapodásának többi hívünkkel együtt!

Kelt Olmützben, a szent kereszt feltalálásának ünnepén, az Úr ezernégy-százhatvankilencedik évében, uralkodásunk tizenkettedik, megkoronázásunk hatodik évében.

A külzeten: Kassa városunk bölcs és körültekintő bírójának, esküdtjeinek, többi polgárának és egész közösségének, kedvelt híveinknek.

1469. június 12 (MKL I 175; DF 293205)

Frigyes brandenburgi választófejedelemnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt bátyánknak és barátunknak, Frigyes úrnak, Brandenburg örgrófjának, választófejedelemnek, a Szent Római Birodalom főkamarságának stb. baráti üdvözlésünket és jóakaratusunkat ajánljuk.

Méltóságos fejedelem!

Úgy hallottuk, hogy Kedveltségeteknek volna egy seborvosa, akiről az általunk különösen kedvelt, kegyes Jeromos briegi dékánkanonok, tanácsosunk, azt is elmondta, hogy ő Kedveltségetekkel ezt a seborvost illetően azt beszélte volna meg, hogy ha szükségünk volna rá, akkor szívesen elküldi őt hozzánk. Na most nekünk nagy szükségünk van rá. Ezért teljes igyekezetünkkel kérjük Kedveltségeteket, haladéktalanul küldjétek el ezt a seborvosotokat hozzánk. Ezzel Kedveltségetek különösen nagy szívességet tesz nekünk.

Geben zu Pressla, am sambstag vor Sanndt Veits tag, anno domini etc. LX nono, unsers reichs im zwelfften und der krönung im sechsten jaren.

Külcím: Dem hochgebornnen fursten herrn Fridrichen Marggraven zu Brandenburg, kurfursten, des heiligen Romischen Reichs ertzcamrer etc., unserm lieben oheym und frunt.

1469. július 21. (MKL I 176)

Rudolf von Rüdesheim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Mathias Dei gratia [rex] Hungarie etc. reverendo in Christo patri domino Rudolpho ecclesie Wratislawiensis episcopo etc. principi devoto nostro dilecto.

Recepimus litteras paternitatis vestre, quibus paternitas vestra notificat fractionem treugarum damnaque ecclesie vestre illata, et quomodo nullas gentes in Slesia reliquerimus; demum paternitas vestra supplicat ut paternitati vestre subveniamus.

Pro primo scire vestram paternitatem cupimus, quod postquam jam hic in Moravia constitueremus, et intelligeremus ex apertis diffidationibus, predis et aliis damnis ipsos hostes solito suo more treugas nolle observare, dietam Brunnensem dissolvimus, et iter, quod capere Ungariam versus intendebamus, intermisimus, et in Wisschaw reversi, gentes nostras in unum hic congregamus, speramusque Deum nobis assistere et ultorem fore perfidie et adiutorem rerum suarum. Proposuimus etenim in campum progredi et castra prope Thawatzaw locare, quam arcem etiam heretici pro digniori habent, ibique Victorinus ille pro presenti moram trahit.

Pro secundo articulo, quod gentes in Slesia non reliquerimus, causam scit paternitas vestra, quomodo difficultas orta erat de gentibus illis locandis, de loco et etiam capitaneo deputando; propter quas difficultates omissum fuit, ut gentes armorum in Slesia non dimisimus. Sed mox his motibus repressis, gentes mittere in Slesiam una cum armorum capitaneo non differemus, illique mandabimus et iniungemus, ut in omnibus paternitatis vestre obsequatur mandatis. Interim igitur vestra paternitas cum ducibus consulant et ad defensionem se parent, quia jam iterum aperto bello pugnare necesse est.

Kelt Boroszlón, a Szent Vid napja előtti szombaton, az Úr 1469. évében, uralkodásunk tizenkettedik évében, a koronázásunk utáni hatodik évben.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, Frigyes úrnak, Brandenburg őrgrófjának, választófejedelemnek, a Szent Római Birodalom főkamarságának stb., kedvelt bátyánknak és barátunknak.

1469. július 21. (MKL I 176)

Rudolf von Rüdesheim lavanti püspöknek, pápai legátusnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország királya stb. a Krisztusban tisztelendő Rudolf atyának, a boroszlói egyház püspökének stb., az általunk kedvelt jámbor előjárónak.

Megkaptuk Atyaságotok levelét, melyben Atyaságotok a fegyverszünet megsértéséről és az egyházatoknak okozott károkról értesít, és hogyhogy nem hagyunk Sziléziában semmi haderőt; végül kéri Atyaságotok, hogy jöjjünk Atyaságotok segítségére.

Az elsövel kapcsolatban szeretnénk, ha tudná Atyaságotok, hogy miután már itt, Morvaországban tartózkodtunk, és nyílt elpártolásokból, fosztogatósokból és egyéb kártételekből megértettük, hogy az ellenség (szokása szerint) nem akarja megtartani a fegyverszünetet, feloszlattuk a brünni országgyűlést, és megszakítottuk utunkat, melyet Magyarország felé szándékoztunk volna venni; visszafordulva Wischauba egybegyűjtjük itt hadinépeinket, s reméljük, Isten megsegít minket, és a hitszegés megbosszulója, ügyeinek segítője lesz. Szándékunk pedig az, hogy ütközetbe bocsátkozunk, és táborunkat Thawatzlaw közelében helyezzük el; ez a vár az eretnekek számára is fontos, és jelenleg Viktorin is itt próbál időt nyerni.

A második kérdésre, hogy nem hagyunk Sziléziában haderőt: ismeri ennek okát Atyaságotok, miféle nehézség támadt a haderők oda való áthelyezésében, annak helye és a kapitány kinevezése miatt is. E nehézségek miatt mulasztottuk el, hogy fegyveres hadinépet küldjünk Sziléziába. De miután elfojtottuk majd e mozgolódásokat, nem késünk haderőt küldeni Sziléziába, kapitánnyal együtt, akinek megparancsoljuk és meghagyjuk majd, hogy mindenben kövesse Atya-

Misimus etiam his diebus ex Brunna ad serenissimum dominum imperatorem dominum Johannem archiepiscopum Strigoniensem, principem devotum nostrum carissimum, unacum domino legato, ad providendum et procurandum vel subsidia et componendum bellum, imperatori motum, quod tamen, ut percepimus, jam esse dicitur modis aliquibus compositum. Etiam generosum Zdenkonem de Stellis, capitaneum nostrum, cum aliquibus gentibus in Bohemiam misimus, ut etiam ex locis illis infestentur heretici etc.

Datum ex Wisschaw, in profesto sancte Marie Magdalene, anno etc. LXX., regnorum nostrorum Hungarie XII., Bohemie vero primo.

Commissio propria domini regis.

1470. február 17. (MKL I 177)

A Firenzei Köztársaságnak

A firenzei köztársaság által ajándékba küldött oroszlánokat a következő levél kíséerte:

Cum vehementer optaremus dari aliquam occasionem nobis, qua animos et voluntates in te nostras ostenderemus gloriosissime rex, oportune admodum Stefanus de Baion admonuit leones tibi esse cordi et videre te percipide illud genus.

Itaque cum nos his abundemus, quippe qui semper publice leones nutriverimus, habeamusque plenas iis caveas, cogitavimus duorum leonum munus ad te mittere. Credimus te his delectari, quod inter cetera animalia nobile genus sit. Est enim in his precipua quedam animi magnitudo et vis insuperabilis. Habent igitur quidem cum regibus similitudinem quandam. Quemadmodum enim vos gentibus atque hominibus imperatis ita et illi sue genti et generi imperitant. Mittimus igitur ad te duos leones marem et feminam. Neque est, si recte quis inspexerit, quod Florentinus ad te populus mittere posset maius; namque sub tali insigni et a principio constituta libertas nostra est et defensa atque aucta ad hanc usque diem. Admodum autem convenienter vetustum suum insigne Florentinus populus ad Ungarorum regem dono mittet.

ságotok parancsait. Addig is tehát vezéreivel tanácskozzon atyaságotok és készüljön fel a védekezésre, mert ismét nyílt háborúban kell már csatázni.

Elküldtük e napokban Brünnből a felséges császárhoz János esztergomi érseket is, az általunk igen kedvelt jámbor előljárót a legátussal együtt, hogy segédcsapatokat szerezzenek és szereljenek fel, és előkészítsék a császár ellen indított háborút – ami, értesülésünk szerint, állítólag már más módokon is készülöben van. Elküldtük némi hadinéppel kapitányunkat, a nemes Zdenko de Stellist is, hogy arról a vidékről is zaklassák az eretnekeket stb.

Kelt Wischauban, a Mária Magdolna ünnepe előtti napon, 1470-ben, magyar királyságunk 12., csehországi királyságunk első évében.

A király úr saját parancsa.

1470. február 17. (MKL I 177)

A Firenzei Köztársaságnak

A firenzei köztársaság által ajándékba küldött oroszlánokat a következő levél kísérte:

Mivel igen-igen szeretttük volna már, hogy valami alkalmunk adódjon kifejeznünk felétek érületünket és szándékainkat, dicsőséges király, épp jókor említette Bajoni István, hogy kedveled az oroszlánokat, és hogy nagyon vágyosz látni ezt az állatot.

Így hát, mivel mi bővében vagyunk ezeknek, hiszen mindig is államköltségen neveltük őket és ketreceink tele vannak velük, azt gondoltuk, küldünk neked két oroszlánt ajándékba. Úgy hisszük, tetszeni fognak, mert nemes faj ez minden állat között; bátorságuknak ugyanis nincs párja, erejük felülmúlhatatlan! A királyokkal mutatnak tehát bizonyos hasonlóságot: amint ugyanis ti parancsoltok a népeknek és embereiteknek, úgy parancsolnak ezek is kedvük szerint népüknek és fajuknak. Küldünk tehát neked két oroszlánt, egy hímet és egy nőtényt. És nincs is ennél nagyszerűbb dolog, ha valaki jól megvizsgálja, amit Firenze népe neked küldhetne; ilyen címer alatt alapozták ugyanis meg szabadságunkat, majd védelmezték és növelték mind a mai napig. Firenze népe tehát nagyon is illő módon küldi majd ajándékba ősi címerjelvényét a

Fuit enim populo Florentino pervetusta cum regibus Ungharis amicitia, et multa extant merita progenitorum tuorum antiquorum regum in urbem et libertatem nostram, cuius insigne leo est.

Nos tecum eandem, que cum tuis progenitoribus et regibus Ungharis, esse cupimus. Et quantum per omnes legatos tuos, qui in Etruriam veniunt, de mente animoque tuo in nos intelligimus, quod cupimus, jam consecuti sumus. Accipies igitur hoc munus nostrum, retinebisque pro pignore animi et observantie nostre erga te et maiestatem tuam.

Usi autem sumus industria Petri Garasde Unghari hominis et qui in urbe nostra diu modestissime versatus est, ita ut nos suis virtutibus adegerit, ut eum pro cive carum haberemus. Is Johannem de Thelegd litteratum hominem et bene prudentem obtulit, cui id oneris negotiique libenter mandaremus. Johannes igitur de Thelegd et devehet leones et deferet ad te has nostras litteras. Et quod nos facere non potuimus litteris, ut animos et voluntates nostras ut sunt ostenderemus, ipse coram commodius ostendet.

Quicquid igitur nomine nostro enarrabit, volumus a nobis ipsis dicta putes. Vale. Die XXIII. Decembris. MCCCCLXVIII.

A levél élen: Mathie regi Ungarie.

Mátyás 1470. február 17-ei válasza (MKL I 177) e levélre:

Mathias etc. Nobilibus et prudentibus viris prioribus libertatis et vexillifero justitie populi Florentini, amicis suis salutem. Leones, quos vestra civitas nobis dono misit, Johannes de Thelegd, cui per vos id negotii demandatum erat, incolumes ad nos usque sua industria perduxit, et pauca insuper vestro nomine referens addidit, sed plena benevolentie et humanitatis.

Agimus igitur vobis gratias haud vulgares, cum ob earum ferarum missionem, que profecto et perrare sunt, nostris presertim in locis, et habent certam, velut ipsi etiam attigistis, nobiscum, hoc est cum regibus similitudinem; tum vero longe magis ob id, quod tali munere significari voluistis totam videlicet rempublicam vestram in hoc suo vetusto insigni nobis esse oblatam, ea mente, ut amicitia que inter nostros et vestros maiores olim mutua viguit, simul etiam inter nos huius novi pignoris interventu et quasi quodam preludio novum resummat initium. Que quidem una res potissimum ita nobis semper cordi

magyarok királyának: ősrégi barátságban volt ugyanis Firenze népe a magyar királyokkal, és felmenőid, a régi királyok sok érdemet szereztek városunk és szabadságunk felé – aminek jelképe az oroszlán.

Ugyanazt a barátságot szeretnénk mi is veled, ami felmenőiddel és a magyar királyokkal volt; és amennyire értesültünk minden, Toscanában járó követeidtől irántunk való szándékról és érzületedről, már el is értük, amit szeretnénk. Fogadd el tehát ezt az ajándékunkat, s tartsd meg a mi irántad és felséged felé való jóindulatunk és készségességünk zálogaként.

Élni szoktunk Garázda Péter szolgálataival; magyar ember ő, és városunkban régóta él tiszteletreméltóan, olyannyira, hogy erényeivel minket is meggyőzött, hogy úgy kedveljük őt, mintha a polgárunk lenne. Ő ajánlotta a művelt és bölcs Thelegdi Jánost, akire szívesen rábízánk e feladat terhét. Thelegdi János tehát elszállítja majd az oroszlánokat, és elviszi neked levelünket. Amit pedig a levél révén nem tudunk megtenni – hogy érzületünket és szándékainkat úgy mutassuk ki, ahogy vannak – ő majd megfelelőbben kimutatja színed előtt.

Akármit ad is elő majd tehát nevünkben, szeretnénk, ha úgy vennéd, mint ha mi magunk mondtuk volna. Minden jót! 1479 december 23-án.

A levél élén: Mátyásnak, Magyarország királyának.

Mátyás 1470. február 17-ei válasza (MKL I 177) e levélre:

Mátyás stb. üdvözetét küldi barátainak, Firenze szabad népe nemes és bölcs előljáróinak, és az igazságszolgáltatás zászlóhordozójának.⁶¹

Az oroszlánokat, melyeket városotok ajándékba küldött nekünk, Thelegdi János, akire bízátok ezt az ügyet, nagy igyekezettel épen juttatta el hozzánk, és nevetekben pár dolgot még hozzáfűzött – csupa jóindulattal és kifinomultsággal.

Nem közönséges hálával tartozunk tehát nektek egyrészt e vadállatok megküldéséért, melyek valóban ritkaságok, kiváltképp a mi országunkban, és amint magatok is említettétek, valóban bizonyos hasonlóságot mutatnak velünk, azaz a királyokkal; másrészt pedig sokkal inkább amiatt, hogy az ilyen ajándékkal azt akartátok jelezni, hogy tudniillik e régi jelvénnel egész városotokat nekünk ajánlottátok – azzal a szándékkal, hogy a barátság, amely a mi és a ti elődeitek között egykor kölcsönösen élt, az új záloggal (melynek megérkezte mintegy előjátéka ennek) köztünk is új kezdetét veszi. Egy dolog pedig mindig legfőbb szívügyünk

fuit, ut non modo recentes facile iniremus familiaritates, verum etiam sedulo reficeremus antiquas, et eas imprimis, que non minus honestatis habiture sint, quam commodi, qualem hanc Deo propitio fore satis confidimus.

Quapropter accipimus perlibenter omnia; multo tamen libentius signatum quam signum, corpus quam umbram, rem quam figuram; offerentes vobis et nos e contra desideratam nostre necessitudinis copiam et paratam vel ad arctioris benevolentie vincula voluntatem. Prout hec omnia idem vester nuntius vobis latius explicabit. Ex Vienna, XVII. Februarii, 1470.

1470. február 24. (N 25; DF 258303)

Minden alattvalójának

Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. fidelibus nostris universis et singulis, prelatibus baronibus comitibus castellanis nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earumque rectoribus, iudicibus et villicis, cunctis etiam aliis cuiusvis status et conditionis subditis nostris presentes visuris salutem et gratiam.

Quia nos illa castra et dominia, que reverendissimus in Christo pater dominus Bernnhardus archiepiscopus ecclesie Saltzeburgensis legatus apostolicus in confinibus dicti regni nostri Hungarie habet, simul cum subditis et hominibus suis in nostram regiam recepimus protectionem et tutelam specialem: ideo fidelitati vestri et cuiuslibet vestrum firmo nostro regio damus sub edicto, quatenus amodo in antea dictis castris et dominio ac hominibus et subditis prefati domini Bernnhardi archiepiscopi nulla damna inferre, nec in preiudicium et iacturam ecclesie sue Saltzeburgensis hostes eiusdem in castris, civitatibus castellis oppidis honoribus et officialibus vestris seu vestri in medio tenere, neque eis qui ipsum dominum archiepiscopum et prefatam ecclesiam suam Saltzburgensem ac homines et subditos suos auxilio consilio et favore vestris adesse debeatis. Et si contingat aliquos venire contra presens nostrum mandatum tales ad instantiam officialium dicti domini archiepiscopi detinere faciatis pena debita plectendos iustitia mediante. Et secus pro nostra gratia facere non ausuri presentibus perlectis exhibentia (sic!) restitutis.

volt: hogy ne csak új barátságokra lépünk könnyen, hanem lelkesen állítsuk helyre a régieket is, és elsősorban azokat, amelyekkel nem kevesebb megbecsülés jár majd, mint haszon – s eléggé bízunk benne, hogy Isten segítségével ez ilyen lesz.

Emiatt igen szívesen fogadunk mindent; ám sokkal szívesebben a jelöltet, mint a jelet, a testet, mint árnyékát, a dolgot, mint alakját; és viszonzásképp mi is barátságunk áhított bőségét ajánljuk nektek, és készséges szándékunkat akár a jó viszony szorosabb kötelékeihez is – amint mindezt követetek bővebben kifejti majd nektek. Bécs, 1470. február 17.

1470. február 24. (N 25; DF 258303)

Minden alattvalójának

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlétünket és kegyünket küldjük az összes és minden egyes hívünknek, a főpapoknak, báróknak, grófoknak, várnagyoknak, a nemeseknek és tiszttartóiknak, továbbá a városoknak, mezővárosoknak és falvaknak s azok vezetőinek, a bíróknak és községi előljáróknak és minden más, bármilyen jogállású és állapotú alattvalóknak, aki csak e levelet látja majd.

Mivel a Krisztusban főtisztelendő Bernát úr, salzburgi érsek és pápai legátus mindazon várait és birtokait, melyek Magyar Királyságunk határai mentén fekszenek, azok alattvalóival és lakosaival együtt különös királyi védelmünk és felügyeletünk alá vontuk: ezért jogerős királyi rendeletbe adjuk Hűségeteknek és mindannyiótoknak, hogy mostantól Bernát érsek úr említett várainak és birtokainak, embereinek és alattvalóinak semmi kárt ne okozzatok, sem salzburgi egyháza jogsérelmére és kárára ellenségeit be ne fogadjátok váraitokba, városaitokba, erődjeitekbe, mezővárosaitokba, helyet ne adjátok nekik tisztségeitek és tiszttartóitok között, sőt, kötelesek vagytok az érsek urat és salzburgi egyházát s annak embereit és alattvalóit segíségeitekkel, tanácsotokkal és támogatásotokkal kísérni. És ha úgy esne, hogy valaki szembemenne e parancsunkkal, az illetet az érsek úr tisztartóinak kérésére tartsátok fogva, hogy törvényes eljárás révén a kellő büntetéssel sújtsuk. Ne merészeltetek hát kegyünkért másképp tenni; jelen levelünket pedig, miután olvastátok, adjátok vissza annak, aki nektek bemutatta.

Datum Wienne in festo beati Mathie apostoli anno Domini millesimo quatringsesimo septuagesimo, regnorum nostrorum anno Hungarie duodecimo sexto (sic), Bohemie vero primo.

1470. július 24. (MKL I 178)⁵

Podjebrád György cseh királynak

Podjebrad György követei 1470. július 22-ikén Kremsirből a következő levelet intézték Mátyáshoz:

Durchlauchtigster König, unsere dienste, als itzund gewant ist.

Euer königlich maiestät mag wol eingedenk sein dass der durchlauchtigste fürst und herr George König zu Behmen, marggraf zu Mehren, herzog zu Lucenburg und in Schlesien, marggraf zu Lusit unser gnädigster herr begeret hat, dass euer gnaden uns ein sicher geleite geben wolte zu euer gnaden zu komen, dass wir seine botschaft zu euer gnaden möchten werben nach notdurft, und dan wieder zu unserem genädigsten könig in sein heere sicher komen möchten. Hat euer königliche gnaden uns geleitbriefe gesant, darauf unserm herrn könig, anderen herren und gute leute auch uns nicht vermeinet ist zu euer gnaden zu kommen. So wir dann solche befelunge von unserm herrn könig haben, und die nicht mündlich bei euer gnade gewerben können, so tun wir die mit diser schrift kund.

Zum ersten, so verkündiget euch unser gnädiger herre herr George könig zu Behmen, marggrafe zu Mehren, wiewol euer gnaden wider seine königliche gnaden, wider gott und recht gewalt habe getan, und seine crone angegriffen mit mord, brand und mancherlei schäden, etliche seine und seiner untertanen lande aufgenommen und unterzogen, und diss alles habet getan unbewaret euer eren und one entsagung, und habet vergessen aller hohen verbindungen, aller gunst und freundschaft zwischen euer beiden gnaden; jedoch so hat unser gnädiger herr gross mitleiden über das unschuldige christliche blut und über solche unschuldige arme leute, und wolte disz gerne alles unterstehen, so vil an seiner gnaden ist. Darumb so begeret seine gnaden mit euer gnaden einen ganzen friden aufzunemen, doch also dass euer gnaden von stat an aus unseres herrn königs landen wegziehe, und wiedergebe und abtrete alles, das euer gnaden inne

Kelt Bécsben, Szent Mátyás apostol ünnepén, az Úr ezernégyszázhetvenedik évében, magyar és többi királyságunk tizenkettedik, cseh királyságunknak pedig első évében.

1470. július 24. (MKL I 178)
Podjebrád György cseh királynak

Podjebrád György követei 1470. július 22-ikén Kremsierből a következő levelet intézték Mátyáshoz:

Legfelségesebb király, szolgálatunkat ajánljuk, amint most illik.

Királyi Felséged bizonyára emlékszik, hogy a felséges fejedelem és úr, György, Csehország királya, Morvaország örgrófja, Luxemburg és Szilézia hercege, Lausitz örgrófja, legkegyelmesebb urunk azt kívánta, hogy Kegyelmetek biztos kíséretet adjon nekünk azért, hogy Kegyelmetekhez jöhessünk, hogy üzenetét Kegyelmeteknek feltétlenül átadhassuk és aztán biztonságban visszatérhessünk legkegyesebb királyunk seregéhez. Hogy királyi Kegyelmed menlevelet küldött számunkra, azzal király urunknak, a többi uraknak és jó embereknek, sőt nekünk sem áll szándékunkban Kegyelmetekhez menni. Mivelhogy utasításokat kaptunk király urunktól, de nem tudjuk szóban átadni Kegyelmednek, azért ezen írással adjuk hírül azokat.

Először, azt üzeni kegyelmes urunk, György cseh király és morva örgróf, hogy jóllehet Kegyelmetek az ő királyi felsége ellen, Isten és az igazság ellen erőszakot tett, és koronáját gyilkossággal, tűzvésszel és nagy kárral megtámadta, az ő és alattvalói némely földjét elvette és alávetette, és mindezt saját becsületekre nem tekintve és önkorlátozás nélkül tették, elfelejtve minden fejedelmi kapcsolatot, minden kedvezést és barátságot Kegyelmeitek között: mégis, kegyelmes urunk igen nagy együttérzéssel van az ártatlan keresztény vér és az ártatlan szegény nép iránt, és szívesen megakadályozná mindezt, amennyiben rajta múlik. Ezért őfelsége Kegyelmetekkel teljes békét kíván kötni, de úgy, hogy Kegyelmetek azonmód kivonuljon király urunk országaiból, és adja vissza mindazt, és mondjon le mindarról, amit birtokol és hatalma alá vetett a dicséretre méltó cseh korona tartozékai közül. A károkról,

hat, und sich unterzogen hat zu der löblichen crone zu Behmen gehörende. Von den schäden, die geschehen sind von euer gnaden und von eurn helfern, wil unser gnädiger herr könig kommen und setzen auf erkenntniss der erlauchten hochgeborenen churfürsten, der weltlichen. Deszgleichen ob euer gnaden unsern herren in schulde oder anspruche zu haben meinet, es sei umb schäden oder umb lande und stäte, wil seine gnaden auch vor denselben weltlichen churfürsten gerecht werden, und nach irem erkentniss geben und nemen, als sie erkennen werden. Durchlauchtigster könig, so wir hetten persönlich dise dinge mit euer gnaden mögen reden, und so wir hetten gehöret, dass euer gnaden solche gleichbitung unseres herren königes hätte wollen ufnemen, so wolten wir uns haben lassen genügen, und nicht ferrer andere befelunge fürgenommen, als wir auch noch von unseres herren königes wegen begeren, und neben seiner gnaden alle herren, ritterschaft und gute leute in seinem heere also begeren. <Wolte> aber euer gnaden nicht friden halten oder ufnemen mit unserem herren könig, und woltet auch nicht aufhören von solchen unschuldigen blutvergissen und schäden, so lasset euch seine gnaden ferner sagen, dass seine gnaden sich hirinne über solche schäden erbarmet, und sonderlich über die gewalt, die an frauen, jungfrauen und kindern begangen wird, wil seine gnaden darumb sein leben an euer leben setzen und allein bei euer gnaden streiten, an einer bequemen stellen, zwischen seinem und euerem heere, mit gleichen weren und harnisch, und das euer gnaden nicht mehr harnisch sol haben denn unser herre, und wiederumb es wolte denn einer wenig haben, als ir dess eines würdet, sondern so als unser herre schweres leibes ist, so sol man machen eine bequeme stelle, enge, dass einer von dem andern nicht möge flihen; wird dann gott verhengen, dass euer gnaden unsern herrn überwindet, sollet ir mit ime tun wie ir wollet, dessgleichen so gott unserem herren könige würde helfen, dass er euer gnaden überwünde, dass er auch möge tun mit euer gnaden, wie er wil. Und also würden solche krige und verderbnisz aufhören. Wolte denn euer gnaden disz auch nicht aufnemen, sondern <ia> krigen, darinne noch niemand weisz, wie sie ende möchte nem, wil seine gnaden einen feldstreit mit euer gnaden versprechen an einer geraumen stelle, und will vir tage folgende harren, und darinne niemanden weren sich zu euch zu samlen, dergleichen euer gnaden auch tue, und dass euer beide gnaden von einander sich nicht scheiden, dadurch

amelyek Kegyelmetek és segítői által estek, kegyelmes király urunk a felséges és méltóságos választófejedelmet, tudniillik a világit, akarja értesíteni. Ugyanúgy, ha Kegyelmetek úgy véli, hogy uraink felé követelése vagy igénye van, legyen szó károkról vagy földekről és városokról, ő kegyelme ugyanazon világi választófejedelmek előtt kíván igazságot, és az ő ítéletük szerint adja és veszi el úgy, ahogy ők ítélni fognak. Legfelségesebb király, úgy szerettük volna ezeket a dolgokat Kegyelmetekkel személyesen megbeszélni, és úgy hallottuk volna, hogy Kegyelmetek király urunk ajánlatát el akarja fogadni, úgy meg akartunk már elégedni és nem újabb utasításokat venni, amit király urunk miatt is kívánunk, és ő kegyelme mellett minden úr, lovag és jó ember a seregében is ezt kívánja. Ha Kegyelmetek nem akarja megtartani vagy elfogadni a békét király urunkkal, és nem akarjátok abbahagyni az ártatlan vér ontását és a károkozást, úgy ő Kegyelme azt üzeni, hogy megelégette az efféle pusztítást, különösen az asszonyokkal, lányokkal és gyermekekkel szembeni erőszakot, ezért ő Kegyelme az életét a Kegyelmetek élete ellen akarja tenni, és egyedül Kegyelmetekkel megvívni egy alkalmas helyen, az ő és a Ti seregeitek között, azonos fegyverzettel és páncélban úgy, hogy Kegyelmetek páncélja ne legyen több, mint a mi urunké, és fordítva, ha egyiknek kevesebb van, mint az az egy, ami hozzá méltó, különösen is, mivel a mi urunk nehéz testű, úgy alkalmas helyet kell készíteni, szűket, hogy egyik a másik elől ne térhessen ki: ha aztán Isten úgy akarja, hogy Kegyelmetek felülmúlja urunkat, úgy tehet vele, amint akar, s ugyanúgy, ha Isten a mi királyunkat segítené, hogy felülmúlja Kegyelmeteket, ő is úgy tehetne Kegyelmetekkel, amint akar. És így megszűnne ez a háborúskodás és a pusztulás. Ha Kegyelmetek ezt nem fogadná el, hanem háborúzni akar, amelyről senki sem tudhatja, milyen véget ér, akkor ő Kegyelme nyílt csatára hívja Kegyelmeteket egy tágas helyen, és négy napon át várakozni fog, és azalatt senkit sem fog akadályozni abban, hogy Hozzátok csatlakozzon, ugyanígy tegyen Kegyelmetek is, és hogy Kegyelmeitek egymás elől ne térjenek ki, ezáltal azonban békeség legyen. Király urunk semmi többet nem kíván, mivel az Úr az igazat segíti, de talán még ennél is jobban kívánja választófejedelmeket.

aber fride geschehen würde. Und unser herr könig begeret nicht mehr, denn das gott solle helfen den gerechten, und begeret dessen ehe besser eur Antwort.

Geben in dem Felde bei Cremsir, am Sanct Magdalenen Tage, anno 1470.

Mátyás válasza Podjebrád György cseh király követeinek⁶, 1470. július 24. (MKL I 178):

Edle<, > Gestrenge.

In eurem briefe, uns heute überantwortet, schreibet ir vil. Zum <ersten> vom geleite. Darnach saget ir drei artikel. Zum ersten von einem ganzen friden, den andern von dem kampf, den dritten von einem feldstreite schreibet ir hoffärtiglich nach eurem willen. Wir haben das alles verstanden und antworten also.

Wir haben euch ein solch geleit gegeben, auf deszgleichen vormals zu uns solche leute als ir seiet, komen sind, und wer was weiter von uns begeret, wir wolten uns gebürlich und zimlich haben gehalten. Und ist offenbar, dasz es nicht unsere schuld ist, das ir in eurer schrift erzelende seit. In dem ersten articul da lästert ir uns, wie wir wider gott und recht schaden täten, unbewart unserer eren. Offenbar ist, dass wir unsere ere, als sich zimet, wider seinen son Victorin und alle die seinen bewaret; unt entsaget haben mit unserem offenen brife. Derselbe Victorin mit hülfe eures herren den kaiser, unseren lieben vater, und seine lande ohne schuld angegrifferr hatte, und wir von seiner kaiserlichen libde ersuchet und angerufen sind, seiner maiestät zu hülfe zu kommen, und haben Victorinum aus Oesterreich getriben. Da ist euer herr ime zu hilfe komen, und hat wider uns sein heere gefüret, und <sich> unseren feind aus eigenem willen gesaget, und hatte doch zuvor uns, als ime gezimet, nicht abgesaget, auch seine eren gegen uns nicht bewaret. Und als wir bei Laa mit unserem heere stunden, nicht in dem reiche zu Behmen, sondern in Oesterreich, da lisen wir ime anbiten, von allen disen dingen freundlich zu handeln, und über alle beschwerunge liber mit fride verrichten, denn mit streite enden. An uns war kein gebrauch, sondern an eurem herren und seinen räten zu derselben zeit, die itzunder iren ion empfangen haben, ginge er ab, und da uns daselbst nichts zimliches mochte begegnen, da wurde uns ursache gegeben, dasz wir eingezogen sein in Behmen, und ener herr hat unsere widerwärtigkeit

Kelt a táborban Kremsiernél, Szent Magdolna napján, 1470. évben.

Mátyás válasza Podjebrád György cseh király követeinek,⁶² 1470. július 24. (MKL I 178)⁶³:

Nemes és vitéz urak!

Leveletekben, amelyet ma kaptunk kézhez, sok mindenről írtok. Először a menlevélről, azután három pontot említetek: először egy teljes békekötésről, másodsor párbajról, harmadszor egy csatáról írtok fennhézóan, tetszések szerint. Mi mindezt megértettük, és így válaszolunk.

Mi olyan menlevelet adtunk nektek, amilyennel korábban más olyanok, mint ti, jöttetek hozzánk, és ha még valamit kívántatok volna tőlünk, mi megadtuk volna, amit a tisztesség és illendőség megkíván. Nyilvánvaló, hogy nem a mi hibánk, amit írásotokban előadtok. Az első pontban azzal vádoltok, hogy Isten és a jog ellen van a kár, amit okozunk, meg nem őrizve a becsületünket. Nyilvánvaló, hogy a becsületünket, ahogy illendő, fiával, Viktorinnal és az övéivel szemben megőriztük, és nyílt levélben üzentünk hadat nekik. Ugyancsak Viktorin az uratok segítségével ok nélkül megtámadta a császárt, kedves atyánkat és országait, és ő császári Kedveltsége megkeresett és felhívott minket, hogy siessünk Őfelsége segítségére, és Viktorint kiűztük Ausztriából. Akkor uratok a segítségére sietett, és ellenünk vezette seregét, és saját akaratából nyilvánított minket az ellenségének, és nem üzent nekünk előre hadat, ahogy illendő, és nem is őrizte meg a becsületét irányunkban. És amint Laa-nál álltunk seregünkkel, nem Csehország földjén, hanem Ausztriában, akkor felajánlottuk neki, hogy mindezen dolgokról barátsággal tárgyaljunk, és minden sérelmet inkább békével igazítsunk el, mint harccal végezzünk. Nem rajtunk múlt a viszály, hanem az uratokon és akkori tanácsadóin, akik azóta megkapták jutalmukat; ő elment, s mivel mi ott illendő módon senkivel nem találkozhattunk, ez adott rá okot, hogy bevonultunk Csehországba, és uratok megrettent attól, hogy ellene fordultunk, és kitért előlünk. Ezt Isten dicsőségére, a szent keresztény hit védelmére és a cseh korona jó keresztény főpapjainak, fejedelmeinek, zászlósura-inak, lovagjainak és községeinek segítségére és oltalmazására tettük, akiknek

gefürchtet, und ist von uns gewichen. Disz haben wir getan, gotte zu eren, dem heiligen christlichen glauben zu schutze, und denen guten christlichen herren prälaten, fürsten, banirherren, ritterschaft und gemeinden der cron zu Behemb, die zu den zeiten keinen könig hatten, zu hülfe und schirm, und die gar grosze unrecht und gewalt umbs glauben willen musten leiden. Daraus ir und euer herre hättet sollen verstehen, dasz wir uns nicht haben gehalten als ir schreibet, sondern als sich zimet einem fromen, erlichen und waren christlichen könige. Und ob was geschehen ist wider allerlei verbündniss oder gelübde, das von eurem herren und nicht von uns darkommen ist. Ferner so begeret ir friden mit mancherlei unterscheide, dasz wir aus dem lande sollen zihen und abtreten.

Wir verwundern uns gar sehr, dasz euer herr solche türstigkeit habe solches von uns zu begeren, so er doch weisz, dasz wir uns der cron zu Behmen angezogen und underwunden haben, und sich darzu rechtlich und erlich gekoren, aus gebot unseres heiligen herren und des göttlichen kaisers willen, und die ganze christenheit bekennet uns einen könig zu Behmen in worten und schriften. Wir getrauen gotte dieselbe würdikeit in unseren personen basz zu bewaren und zu behalten denn euer herre, und wollen die nicht also leichtiglich, als euer herr meinet, jemanden abtreten. Sondern wolte euer herre von dem übrigen unserer cron zu Behmen, das er noch betrübet auf unsern heiligen herren und den kaiser, als zwei oberste häubter der christenheit und in die, die ire gnaden zu sich würden nemen, es wäre die churfürsten oder andere, bekommen und uns weichen und abtreten, auch über die schäden, die uns von ihme in unserer cron zu Behmen geschehen, so wollen wir gerne von iren gnaden erkant werden. Und wird euer herre das tun, und uns weichen und abtreten wollen wir euren beger auf einen ganzen friden gerne erhören und zulassen, und wollen euch als unseren untertanen fride und gemach schaffen, und euren herren bis zu seinem tode also halten, dasz er uns hier in diser welt und auch in der zukünftigen welt hat zu danken.

In dem anderen articulo fordert ir uns zu einem kampf mit eurem herren. Disz haben wir allezeit begeret, und freuen uns desz, und wiewol es mit uns gewant ist, als mit einem christlichen könige, anders denn mit eurem herren, der da abgesetzt und des reiches entsetzet und beraubet ist; jedoch so getrauen wir gott, dessen heilige sache wir füren, wollen ein solches gegen euren herren nicht

akkor nem volt királyuk, és akiknek hitük miatt nagy jogtalanságot és erőszakot kellett elviselniük. Ebből ti és uratok megérthettétek volna, hogy mi nem úgy viselkedtünk, ahogy írájtok, hanem ahogy egy jámbor, becsületes és igaz keresztény királyhoz illik. És ha valami mindenféle szövetség vagy eskü ellenére történt, az a ti uratoktól és nem tőlünk származott. Továbbá úgy kívántatok békét több alkalommal, hogy mi vonuljunk ki az országból és mondjunk le róla.

Nagyon csodálkozunk, hogy uratok kapzsiságában ilyet kíván tőlünk, pedig tudja, hogy mi magunkhoz vontuk és kötöttük Csehország koronáját, és minket arra jog szerint és becsülettel megválasztottak Szentatyánk parancsára és az isteni császár akaratából, és az egész kereszténység elismer bennünket cseh királynak szóban és írásban. Bízunk Istenben, hogy ebben a méltóságban személyünket tovább megőrzi és megtartja, mint uratokat, és nem akarunk róla olyan könnyedén, mint uratok gondolja, lemondani. Hanem ha uratok meg akarja egyezni cseh koronánk maradék részéről, amelyet még keserít, Szentatyánk és a császár mint a kereszténység két legmagasabb feje színe előtt, és azok előtt, akiket ő kegyelmeik még maguk mellé vennének – akár a választófejedelmek, akár mások volnának azok –, meghátrálni előttünk, és lemondani róla, és a károkról is, amelyeket cseh koronánknak okozott, úgy szívesen vesszük ha ő kegyelmeik elismernek minket. És ha uratok ezt megteszi, meghátrál előlünk és lemond róla, szívesen meghallgatjuk és teljesítjük a teljes békére vonatkozó kívánságokat, és nektek mint alattvalóinknak békét és nyugalmat teremtünk, és uratokat haláláig úgy tartjuk, hogy ezen a világon és a másvilágon is hálás lehet nekünk.

A második részben párbajra hívtok fel uratokkal. Ezt mindig is kívántuk, és örvendünk ennek, és jóllehet hozzánk mint keresztény királyhoz illik – inkább, mint uratokhoz, akit letettek és birodalmából kivetettek és megraboltak –, mégis úgy bízunk Istenben, akinek szent ügyében járunk, hogy nem ezt akarjuk meglátni uratokban, hanem meg akarunk vele küzdeni, de nem szűk helyen, ahogy írájtok, mint alacsony sorú és hitvány emberek szokták, hanem lovagok módján, ahogy az egy keresztény királyhoz illik, páncélban és lovagi szokás szerint.

A harmadik részben károkozásról, gyilkosságról és tűzvészről írtok. Az egész kereszténység számára nyilvánvaló, hogy ezen dolgokat nem mi kezd-

ansehen, wollen mit ime kämpfen, nicht in einer engen stelle, wie ir schreibet, als geringe schlechte leute tun pflegen, sondern in ritterlicher weise, als sichs einem christlichen könige zimet, in harnisch und ritterlicher gewonheit.

In dem dritten articul schreibet ir von schäden, mord, brande. Offenbar ist der ganzen christenheit, dasz solche dinge wir nicht angehaben haben, weder in diesem königreiche noch anderswo sonst nicht, sondern durch euren herren ist es angehaben, zur unterdrückunge der fromen christen und zu stärkung und ausbreitung <eurer> ketzerei. Disz haben wir mit gottes hülfe eurem herren geweret, weren und weren meinen, und also tun, dasz wir mögen dise erliche crone wieder in den vorigen christlichen stand bringen und disen bösen namen davon ableschen. Wan offenbar is zu erkennen, die weile und wie lange dise schnöde ketzerei eures herren und die dem anhangen, darinnen weret, so könnet ir nicht friden, auch keine einichkeit <noch> eintracht haben. Ir saget auch, dass wir in gewonheit hätten, christlich blut zu vergiszen. Daran tut ir uns unrecht; sondern wir vergiszen gerne der ketzer, der türken und andern ungläubigen blut, als uns zimet und offenbar ist der ganzen welt. Sondern was blutes euer herre und sein vater haben vergossen, und er noch heutigen tages nicht aufhöret sich aufrichtenden mit eigenem gemüte wieder die ganze christenheit, ist offenbar weit und breit. Und als ir hoffärtiglich und berümlich schreibet von dem streite zu felde zu tun, hat uns doch vormals euer herre gesehen vor uns fliehende, und so es zeit wird, mit gottes hülfe würde er uns aber und aber sehen, dan so fliehe er als vor, ob er mögen wird.

Was aber anlanget der frauen und jungfrauen gewalt und verrückligkeit, damit ir uns, unsere herren, ritterschaft und gute leute meinete und betastet: wisset, dasz wir uns in solchen sachen allezeit erbarlich haben gehalten, die frauliche ere beschirmende, und umb iret wegen als ein junger mensch sind wir allezeit frölich. Jedoch so ir <jemandem> aus den unsern darinne werdet schulde geben, werdet ir bei einem jeglichen bequeme antwort finden, als bei fromen leuten, denen ere, und sonlich der frauen und jungfrauen, lib ist.

Geben in dem Lager bei Broda, in vigilia Sancti Jacobi, anno 1470.

tük el, sem ebben a királyságban, sem máshol, hanem a ti uratok kezdte azt, hogy elnyomja a jámbor keresztényeket, és hogy megerősítse és kiterjessze az eretnokséget. Ennek mi Isten segítségével ellenálltunk, ellenállunk és ellen is akarunk állni, azért, hogy e becses koronát a korábbi keresztény állapotába visszaállítsuk és e gyalázatos nevet letöröljük róla. Ugyanis nyilvánvalóan látható, hogy uratok e szégyenletes eretnoksége és a hívei milyen régóta tartják magukat benne. Így nem lehet békétek, sem egységetek és egyesülésetek. Azt is mondtátok, hogy szokásunk lenne keresztény vért ontani. Ez igazságtalanul teszitek; hanem szívesen ontjuk az eretnekek, a törökök és más hitetlenek vérére, amint hozzánk illik és nyilvánvaló az egész világ előtt. Hanem ami vért uratok és az ő atyja kiontott, és amit ő a mai napig nem hagy abba saját kényére az egész kereszténység ellen támadva, az széltében és hosszában nyilvánvaló. És minthogy fennhézva és kérkedve írtok a csatamezőről: minket már látott ott uratok, miközben előlünk menekült, és ha eljön az ideje, Isten segítségével, ha újra és újra látna minket, úgy menekülne el, mint korábban, ha bír.

Ami pedig az asszonyokon és szüzeken esett erőszakot illeti, amellyel bennünket, urainkat, lovagságunkat és jó embereinket illettek és vádoltok, tudjátok meg, hogy ilyen ügyekben mindig erényesen viselkedtünk, az asszonyi becsületet óvva, és feléjük fiatal emberként mindig örömmel fordulunk. Mégis, ha ti ebben valakit a mieink közül vétkesnek találtok, megfelelő választ fogtok kapni bármelyiküktől, mint jámbor emberektől, akik előtt a becsület, különösen az asszonyoké és szüzeké, kedves.

Kelt a Brünn melletti táborban,⁶⁴ Szent Jakab vigíliáján, az 1470. évben.

1470. szeptember 11. (MKL I 179)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mathias von gots gnaden zu Hungernn, zu Behem Konig ec. Unsernn koniglichen grus.

Hochgebornne fursten, lieben ohem und swager,

euer getane schriff, anlangend Panwiczen, deshalben wir meher denne einst ersucht sein, ist uns behend und fueg euer liebden zu wissen, in massen als wir auch vormals antwort gegeben haben, das wir uns versehen, er, Jaroslaw von Sternberg, unser haubtman des marggraftumb zu Lusitz, der sechs land und stete, an sach wider in nichts gehandelt habe, und wo das anders geschehen wero, so weren wir an zweiffel, es hett uns der genant Panwicz unersucht nicht lassen, wenne wir doch in wol wissen zuvorhoren. Hierumb, lieben ohem und swager, ir wollet uns mit hoher ersuchung Panwicz halben hinfurder verschonen, wenne wir euch mit genaigten und freuntlichen wille wol zugetan sein.

Geben zu Znaym, feria VI-ta in die exaltationis sancte crucis, anno domini etc. LXXmo regnorum nostrorum Hungarie tredecimo, Bohemie vero secundo.

Ad mandatum domini regis.

1470. szeptember 18. (MKL I 180)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mathias von gots gnaden zu Hungernn, zu Behem konig etc. Unsernn koniglichen grus.

Hochgebornne fursten, lieben ohem und swager,

uns ist furbracht durch den edelnn und wolgebornnen Jaroslaw von Sternberg, unsernn haubtman der sechs stete, wie uns etwas abbruch geschehe an bereynung in dem marggraftumb zu Lusitz durch die euern, davon der edel bott von Ilburg zu clagen hat, deshalben wie im etwas in seiner herrschafft ein halbes dorff entzogen wirdt, das er, sein vater und vorfaren manche lange zeit von der cron zu Behem gehabt und herbracht haben an hinderniss, das im

1470. szeptember 11. (MKL I 179)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. Királyi üdvözlötünk.

Méltóságos fejedelmek, kedvelt bátyáink és sógoraink!

Megismertük Pannwitz érdekében írt leveleteket, aki miatt már többször is megkerestek minket, és tudtára adjuk Kedveltségeiteknek – úgy, ahogyan előzőleg is válaszoltunk –, hogy biztosak vagyunk benne, hogy ő, Jaroslaw von Sternberg, főemberünk Lausitz örgrófságban és a hat városban ok nélkül semmit sem tett ellene, és ha másként történt volna, úgy nincs kétségünk, hogy Pannwitz nem mulasztotta volna el, hogy hozzánk forduljon, hiszen mi ki tudjuk őt hallgatni. Így hát, kedvelt bátyáink és sógoraink, ettől kezdve kíméljete meg Pannwitz érdekében tett fejedelmi kéréseitektől, mert mi barátsággal és jóakarattal viseltetünk irántatok.

Kelt Znaimban, a Szent Kereszt felmagasztalását követő pénteken, az Úr 1470. évében, magyarországi uralkodásunk tizenharmadik, és a csehországinak második évében.

A király úr parancsára.

1470. szeptember 18. (MKL I 180)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. Királyi üdvözlötünk.

Méltóságos fejedelmek, kedvelt bátyáink és sógoraink!

A nemes és méltóságos Jaroslaw von Sternberg, főemberünk a hat városban hírül adta, hogyan ért bennünket bizonyos veszteség a határ kijelölése során Lausitz örgrófságban a ti embereitek révén. Efelől a nemes Botho von Eulenburg élt panasszal, azért, hogy némely fél falut elvettek tőle, amelyet ő, atyja és ősei hosszú idő óta bírtak a cseh koronától, és akadálytalanul adták hagyatékként tovább, amelyet most, ahogy fent említettük, elvettek tőle, s azt

yczund wie obengemeldt entzogen wirdt, das er uber manich gleichlich gebot nicht mag genissen. Im sey von euer liebden zu antwort worden, euer liebden möge umb dass euer nicht gerechtem, solher antwort uns vast verdunket, wenne doch recht ubel versagt mag werden, wir versehen uns, ir habet wol in gedechtniss, das wir euch haben lassen zu erkennen geben durch die euern, wie wir mit unsern landen greniczen mit euch, auff die meynung, das ir gutt nochbernn sein soldet, das wir wol erlaiden mochten.

Wir werden auch durch die unsern verrer underricht, wie sich euer liebden vast hais underwinde, wo eiuer ader meher kegen unsern landen ettwas zu thun haben vast hoch in euern schutcz und verschreibung nemet und wollet, das mit gewaldigen geritten allweg erlangen, das uns nicht wenig wunder nymnt, denne euer liebden mocht auch wol achten, das wir in freuntschafft zu erlaiden weren, denne solde das allweg geschehen, so wurden wir nun gereiczet zu dem, das wir lieber erlassen weren. Wir werden auch verrer bericht, wie dieselben, die sich kegen unsern landen ettwas anmassen, enthald und hausung in euern landen haben, das uns hoch beswert, wo das nicht vermeldt sal werden, als wir zu euch uns versehen, mocht eins aus dem andern flissen. Hierumb, lieben ohem und swager, so heyschet sichs aus der rechten notturfft, aus was meynung das so fleissig bisher gearbeit sey uns zu underrichten, auff das das wir uns wusten kegen euch und unsern landen zu halden, das wir wolgeneigt weren freuntlich zu geschhen lassen, wollen wir hinfurder von euch in frenntlicher lieb unvergessen halden.

Geben zu Znaym, feria III. post Lamperti, anno domini etc. LXX°, regnorum nostrorum Hungarie tredecimo, Bohemie vero anno secundo.

Ad mandatum domini regis.

1471. április 8. (MKL I 181) **Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Wir Mathias von gots gnaden zu Hungern, zu Beheim konig. embieten den hochgebornnen fursten unsern besunder lieben ohemen und swagern ..... des heiligen Romischen reichs etc. Kurfürsten. und Albrechten, gebuedern

több jogos parancs ellenére nem élvezheti. Kedveltségeitől azt a választ kapta, hogy Kedveltségeitek nem ítélik el emiatt az övéiket. Ez a válasz nekünk erősen olyannak tűnik, mintha a jogot gonoszul megtagadnák. Reméljük, jól emlékeztek arra, amit a tseitek révén tudtokra adtunk, hogy országainknak közös határa van veletek, s abban a hitben, hogy jó szomszédok vagytok, ezt még szeretnénk eltérni.

Ezen felül arról is tájékoztattak a mieink, hogyan veszik fejedelmi védelmükbe Kedveltségeitek azt vagy azokat, akiknek valami igénye van az országainkkal szemben, és foglaljátok azt írásba, és akarjátok erőszakkal, lovascsapatokkal mindenáron érvényre juttatni. Ezen nem kevésbé csodálkozunk, mert bizonyára Kedveltségeitek is tudják, hogy ezt barátságból eltérjük, de ha mindig ez történik, az olyasmire készítetne minket, amit inkább elkerülnénk. Hírt kaptunk még arról is, hogy ugyanazok, akik valami visszaélést követnek el a mi országaink ellen, a ti országaitokban kapnak ellátást és szállást. Ez bennünket mélyen sért, ám ezt mondani sem kell; minthogy bízunk bennetek, az egyik a másikból következik. Ezért, kedvelt bátyáink és sógoraink, a jog és a szükség úgy kívánja, hogy tájékoztassatok minket arról, hogy milyen megfontolásból tettétek ezt eddig oly nagy igyekezettel, hogy tudjuk, miként viselkedjünk veletek szemben és országaink érdekében. Mi hajlunk arra, hogy ez barátságban történjen, a jövőben is tartsatok meg minket baráti szeretetben, ne felejtkeztek meg rólunk.

Kelt Znaimban, a Lampert napja utáni kedden, az Úr 1470., magyarországi uralkodásunk tizenharmadik és a csehországinak második évében.

A király úr parancsára.

1471. április 8. (MKL I 181) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom stb., választófejedelemnek és Albertnek, a fi-

..... lanndgrafen in Doringen und marggraven in Meissen, unsern fruntlichen gruss und was wir liebs und guts vermugen bevor.

Hochgebornnen fursten. uns ist angelanngt, wie der Mathess Slick unser gsloss Elbogen in euer hanndt geantwurt hiet, und daraus dieselb unser stat Elbogen verrer bekriegen, auch die statleut mit glubd huldigung euer lieb gehorsam und gewertig zesein betwingen vermaynet, die auch nu mit euerm here umbelegt hiet, das uns von euer lieb gar frombd nymbt, nachdem und wir mit derselben euer lieb albeg fruntliche und gute verstentnuss gehabt halten. Darczu so sind dieselben unser leut nyemands mer mit glubd verpunden, wenn sy uns ain mallen als ainen kunig zu Behem und irem rechten erbherrn gehuldigt haben, wie dem allen behegern wir an ... vleis bittende, ir wellet dieselben unser leut und die stat Elbogen hinfur unbekumert lassen und sy verrer nicht bekriegen. Hieten aber euer lieb oder die euern zu in ichts ze sprechen und so wir darumb von euer lieb angelanngt wurden, so sein wir willig, derselben euer lieb und ein yeglichen recht von in ergeen ze lassen, darumb wir trawen euer lieb, ir werdet die benannt unser stat Elbogen unbekumert sunder das volkh so sich fur dieselb unser stat geslagen hat, wider ablaiten.... Daran tun uns euer lieb sunder danknem wolgefallen.

Geben zu Znoym, am montag ..... palmen suntag, anno domini etc. LXXI., unser reich des Hungrischen etc. im vierzehennenden, des Behemischen im andern jaren.

Ad mandatum domini regis.

1471. április 9. (MKL I 182) **A Firenzei Köztársaságnak**

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Boemie, Dalmatie, Croatie etc., magnificis viris prioribus libertatis et vexillifero justitie populi Florentini, amicis nostris salutem.

Pervenit ad nos fama Johannis Argyropili doctoris et equitis eximii, quem ad nostram maiestatem accersere decrevimus, ut apud nos pro suis clarissimis virtutibus locum obtineat honoratum. Quare rogamus diligenter amicitiam

véreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak⁶⁵ baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelmek!

Értésünkre jutott, hogyan adta Matthias Schlick kezetekre elbogeni várunkat, és onnan nem átallja Elbogen⁶⁶ városát még tovább támadni, a városiakat hűségesküvel Kedveltségeitek engedelmességére kényszeríteni, amelyet seregetekkel most is megszállva tart. Ezt rossz néven vesszük Kedveltségeitektől, miután mi Kedveltségeitekkel mindig baráti és jó viszonyt ápoltunk. Azon felül embereinket senki máshoz nem köti eskü, miután ők nekünk egyszer már hűséget esküdtek mint cseh királynak és jog szerinti örökös uruknak, így aztán azt kívánjuk Kedveltségeiteket igyekezettel kérve, hagyjátok békén emez embeireinket és Elbogen városát, és ezentúl ne támadjatok rájuk. Ha Kedveltségeitek vagy a tieitek igényt támasztanának rá, és Kedveltségeitek azzal hozzánk fordulnának, úgy készek vagyunk ugyanazon Kedveltségeitek és bárki jogát érvényre juttatni. Ezért bízunk Kedveltségeitekben, hogy nevezett Elbogen városunkat békén hagyjátok, különösen a hadinépet, amely annyira harcolt ezért a városunkért, elvezetitek. ... Ezzel Kedveltségeitek különösen köszönetre méltó szívességet tesznek nekünk.

Kelt Znaimban, virágvasárnap ... hétfőn, az Úr 1471., magyarországi uralkodásunk tizennegyedik és a csehországinak második évében.

A király úr parancsára.

1471. április 9. (MKL I 182) **A Firenzei Köztársaságnak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya. üdvözetét küldi barátainak, a nagyságos férfúknak, kik a szabadságban élen járnak, s az igazságszolgáltatás zászlóhordozójának!

Eljutott hozzánk Johannes Argyropilus tudós és jeles lovag híre, és úgy határoztunk: Felségünkhöz hívjuk őt, hogy kiválóságának megfelelően megbecsült helyet foglaljon el nálunk. Ezért buzgón kérjük Barátságotokat, hogy – kifizetve

vestram, quatenus ipsum Argyropilum, persolutis sibi promeritis salariis, dignus est enim mercenarius mercede sua, ad nos libere dimittatis. In quo inprimis honori vestre reipublice consulatis, siquidem fides publica detrimentum pati non debet. Insuper nobis erit gratissimum, si in hac re morem nostre voluntati gesseritis; hoc idem et de vobis pollicemur.

Datum Znoyme, civitate scilicet marchionatus nostri Moravie, nona die mensis Aprilis, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungarie XIII., coronationis VII., Boemie vero II. *A levél élen: A Mathia rege Hungarie.*

1471. július 6. (N 33; DF 292992)
Károly burgundi grófnak

Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. illustrissimo principi domino Karolo duci Burgundie Brabantie Limburgie et Zelandie, necnon comiti Flandrie etc. consanguineo nostro carissimo salutem et prosperos ad vota successus.

Illustrissime princeps, consanguinee noster carissime!

Litteras vestre illustrissime dominationis ad nos datas grate plaudeque accepimus; in quarum initio nobis id vestra illustrissima dominatio curavit perscribere, quoniam nos oratorem eiusdem videlicet generosum virum strenuumque militem dominum Lodovicum de Maisonnal consiliarium et cambellanum suum benigne mansueteque susceperimus ac pertractaverimus, quo in facto rem sibi acceptabilem nos fecisse suis in liiteris vestra illustrissima dominatio arbitretur ac profitetur.

Super quo respondemus vestre illustrissime dominationi, quoniam more nostro principum illustrissimorum oratores ac nuncios comiter benigneque semper suscipere consueti sumus, oratores autem vestre illustrissime dominationis eo affectuosius videmus ac pertractamus, quo nobis vestram illustrissimam dominationem magnopere intelligamus fore affectam. Ubi vero ad calcem litterarum suarum vestra illustrissima dominatio nobis aperire volunt manifestumque fieri quoniam Francorum rex christianissimus

neki megérdemelt díját, hiszen méltó a munkás a maga bérére⁶⁷ – szabadon engedjétek el hozzánk Argyropilust. Ezzel elsősorban városotok becsületéről gondoskodtok majd, hiszen az államba vetett közbizalom nem szenvedhet csorbát; de ezenfelül nekünk is nagy örömeinkre lesz, ha e dologban akarátunk szerint tesztek, és ugyanezt ígérjük irányotokban is.

Kelt Znaimban, Morva Őrgrófságunk városában, április kilencedikén, az Úr ezernégyszázhetvenegyedik évében, magyarországi uralkodásunk 13., megoronázásunk 7., csehországi uralkodásunk 2. évében.

A levél élén: Mátyástól, Magyarország királyától.

1471. július 6. (N 33; DF 292992) **Károly burgundi grófnak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlötünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük a nagyméltóságú Károly fejedelem úrnak, Burgundia, Brabant, Limburg és Zelandia hercegének, Flandria grófjának stb., kedves rokonunknak.

Méltóságos fejedelem, kedves rokon!

Nagyméltóságú uraságotok nekünk címzett levelét szívesen és jóindulattal fogadtuk; ennek elején azt íratta meg nekünk nagyméltóságú uraságotok, hogy mivel jóakarólag és szívélyesen fogadtuk és láttuk vendégül szószólóját, a vitézlő Louis de Maisonnalt, tanácsosát és kamarását, ezért úgy véli és levelében ki is nyilvánítja nagyméltóságú uraságotok, hogy ezzel szívességet tettünk neki.

Ez ügyben azt válaszoljuk nagyméltóságú uraságotoknak, hogy amint mindig is szokásunk volt a nagyméltóságú fejedelmek szószólóit és követeit kedvesen és szívélyesen fogadni, úgy uraságotok szószólóit még annál is nagyobb szeretettel látjuk és vendégeljük meg, minthogy nagyméltóságú uraságotokat igen erős kötelék fűzi hozzánk. Mikor pedig levele végén azt közli és fejti ki nagyméltóságú uraságotok, hogy a franciák legkeresztényibb királya a nagyméltóságú uraságotoknak alávetett tartományokat minden hadüzenet nélkül fegyveresen támadta meg, azt bizony igen zaklatottan olvastuk, s annál is inkább felzaklatott minket, hogy a keresztény államoknak éppen ez a két jeles és rangos képviselője

provincias vestre illustrissime dominationi subditas absque quavis diffidatione infestis armis invaserit, id animo plane accepimus permolesto, eoque molestiori, quo christiane reipublice membra talia et tam excelsa invicem frustra et perperam conflictantur ac digladiantur, viresque illas, quas christiani principes in communem crucis Christi hostem debuerant, sancte christianeque pro universali parte expromere in sua viscera et in seipsos converterunt. Proinde etiam christiana respublica detrimentum suscepit quam maximum, hostesque fidei, vel ex hac ipsa sola conflictatione, christiano nomini insultant, et quidem pertinacissime. Nos certe inter christianissimum Francorum regem, vestramque illustrissimam dominationem veluti inter precipua christiani orbis membra, pacem solidam requiemque cuperemus quam amenissimam speramusque in eo, qui dat omnibus affluenter et non perperat, quoniam divini consilii altitudo inchoata tempore hoc prelia, facile sit diremtura, armaque hec socia ac sibi invicem ad presens infesta in hostes sui nominis Turcos videlicet turbulentissimos aliquando sit quam propemodum⁷ conversura.

Nos vero in illis ipsis rebus, quas vestre illustrissime dominationi intellexerimus, amplectere liberali animo laboraturi sumus. Ex oppido nostro Posoniensi sexta die mensis Iulii anno Domini etc. LXXI regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quartodecimo, Bohemie vero tertio.

A külzeten: Illustrissimo principi domino Karolo duci Burgundie Brabantie Limburgie et Zelandie, necnon comiti Flandrie etc. consanguineo nostro carissimo.

1471. július 19. (MKL I 183)

Albert szász hercegnek

Wir Mathias von gots gnaden kunig zu Hungern und zu Beheim etc. embieten dem hochgebornnen fursten hernn Albrechten, herczogen zu Sachsen lanntggraven in Doringen, hernn unnd marggraven zu meissen etc. unsern lieben swager, unsern freuntlichen grus unnd was wir liebs und guts vermogen bevon.

Hochgebornner furst lieber swager,

eur liebe schreiben unns von des stucks wegen Mathesen Slicks anreffende

bocsátkozik hiábavaló és értelmetlen torzsalkodásba és csatározásba, és azokat az erőket, melyeket – mint keresztény fejedelmek – Krisztus keresztjének közös ellensége ellen és az egész kereszténység részére kellett volna kifejteniük, saját testük, egymás ellen fordították. A lehető legnagyobb kárt szenvednek emiatt a keresztény államok, a hit ellenségei pedig pusztán e csatározás miatt is a legmegátalkodottabban gyalázhatják a keresztényeket. Annyi bizonyos: mi szilárd békét és minél teljesebb nyugalmat óhajtanánk a franciák legkeresztényebb királya és nagyméltóságú uraságotok, mint a keresztény világ két fő tagja között, és Abban bízunk, aki mindenkinek bőségesen ad és tévedéstől mentes,⁶⁸ hogy magasztos isteni szándéka e most kezdődött csatározásoknak könnyen véget vet majd, s e szövetséges, most még egymásra fenekedő fegyvereket végre-valahára mihamarabb Neve ellenségei, tehát a viszályban tobzódó törökök ellen fordítja.

Mi pedig teljes odaszántsággal foglalkozunk majd mindazon ügyekkel, melyekről nagyméltóságú uraságotoktól értesültünk! Pozsony városunkból, július 6-án, az Úr 1471. évében, magyar stb. királyságunk tizennegyedik, a csehországinak pedig harmadik évében.

A külzeten: A nagyméltóságú Károly fejedelem úrnak, Burgundia, Brabant, Limburg és Zelandia hercegének, Flandria grófjának stb., kedves rokonunknak.

1471. július 19. (MKL I 183) **Albert szász hercegnek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának, Meissen örgrófjának és urának stb., kedvelt sógorunknak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelem, kedves sógor!

Megkaptuk Kedveltségeteknek azon ügyben írt levelét, amely Matthias

nach laut der verschreibung darumb aussgangen gethan mind do bey wie der junge von Plawen über solh des benannten Mathesen Slicks verschreibung und unser geschefft im etlich dorffer verprennt und ander beschedigung den sein gethann solt haben, mit merrern worten in denselben schreiben begriffen, haben wir vernomen. Dorauff thu wir euer lieb zu wissen, das wir des stucks halben Mathesen Slicks berurendt vor auch dem von Plawen geschriben haben mit dem oberurten Mathesen Slick und den seynen nichts in vehde ader enycherley krieg anzufahren, ob er nu solchs gen im vorgenommen hat das ist ausserhalb unsers willens bescheen wie dan allen schreiben wir aber dem egenanten von Plawen das er mit den obgenanten Mathesen Slickh unnd den sein nichts anfahe sunder mit rue bleibe im auch umb sein schaden abtrag und widerkarung thue wen wirss euer lieb daz wir dem gnanten Mathesen die verschreibung halden desgleichen wir von im auch haben wellen; wurde aber derselb von Plawen solchs vornichten und yee von im nicht lassen so wellen wir ine mit seynen schaden dorczu halden, doran euer lieb versteen moge, daz solchs mit unsern willen nicht geschicht. Womit wir euer lieb und auch den euern in dem unnd anderen freuntlichen guten willen erczaygen kunden dorin wellet unns nicht sparen.

Geben in unser statt Prespurgh, am freitag vor Marie Magdalene, anno domini etc. lxxprimo, unser reych des Hungrischen im funffzehenden und des Remischen im dryten jaren.

Ad commissionem propriam domini regis.

Mathes Slick soll auch unns hie zwischen sandt Bertholmes tag schirst komende die pflicht, so er eyn konig zu Behem nach inhalde seyner verschreibung von unser herschafft zum Elbogen schuldig ist, zu thun, unnd sich gegen unns als gehorsamlich halten, dorauff wir im gnediglich schutzen, schirmen, bey seyner verschreibung bleiben lassen, und von Elbogen unnde seyner zugehorung nicht dryngen, noch das ymant ander gestaten mit vehde noch on rehde oder theyne ander beschwerung in keynen wege alles getreulich und on geuerde.

Külcím: Dem wolgebornen fursten unnsern lieben swager herrn Albrechten herezogen zu Sachsen, lantgraffen in Doringen und marggraffen zu Meissen.

Schlicket érinti, aki ígérete szerint kivonult onnan, és amely bőségesen leírja, hogy közben az ifjú von Plauen⁶⁹ Matthias Schlick ígérete és a mi megállapodásunk ellenére hogyan égette fel az ő néhány faluját, és hogyan okozott más károkat az övéinek. Válaszul Kedveltségetek tudtára adjuk, hogy Matthias Schlick ügyében írtunk korábban von Plauennek is, hogy Matthias Schlickkel és az embereivel ne bocsátkozzon viszályba, sem bármiféle háborúskodásba. Hogy ő most ilyenre vetemedett vele szemben, az a mi akaratunkon kívül történt. Akárhogy is, ismét írunk von Plauennek, hogy Matthias Schlick és emberei ellen semmibe ne fogjon, hanem maradjon békével, és a kárát egyenlítse ki és térítse meg, mert tudja Kedveltségetek, hogy a Matthiasnak írásban tett ígéretünket megtartjuk, és ugyanezt tőle is elvárjuk. Ha azonban ez a von Plauen azt semmire sem tartja, és bármikor is nem engedne, úgy mi őt a saját kárával fogjuk rákényszeríteni, amiből Kedveltségetek megértheti, hogy mindez nem a mi akaratunkból történt. Amivel Kedveltségetek és a tieitek felé is úgy ebben, mint másban baráti jóakaratot tudunk mutatni, azzal ne kíméljetez minket.

Kelt Pozsony városunkban, a Mária Magdolna napja előtti pénteken, az Úr 1471., magyarországi uralmunk tizenötödik, és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára.

Matthias Schlick is köteles a következő Szent Bertalan-napon megtenni azt, amivel Elbogen uradalmának adománylevele szerint a cseh királynak tartozik, és engedelmesen viselnie magát velünk szemben, amiért mi kegyesen védelmezzük, óvjuk, ígéretében megtartjuk, és Elbogenból és a hozzá tartozó területekről el nem űzzük, sem másnak meg nem engedjük azt sem bosszúból, sem jogtalanul, vagy semmi más károkozást nem engedünk semmilyen módon, mindent hűségesen és fenyegetés nélkül.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, kedvelt sógorunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának.

1471. szeptember 26. (MKL I 184)

Boroszló városának

Mathias von gots gnaden kunig zu Ungern, Behmen etc.

Ersame fursichtige lieben getreuen.

Euer schreiben uns itcz getan zusamht den artikeln in denselben euern schreiben begriffen etc. haben wir vornomen. Nu alsuil uff den einen artikel den frid mit dem kunige von Polan uffzunemen antreffend, tun wir euch zu wissen, das ir den mit nichte uffnemen sollet, noch uns sulchs zumut ye gewest ist ursach halben, wenne dadurch euch und deme gemeynen lande vil mehre swechung und clein notz ersteen mochte, ouch das ir ferner aus unser meynunge underrichtet werdit, was uns in den und andern sachen gut dunket, haben wir hiraufff zu dem tage der uff Michaelis schirstkomend doselbisthen ken presla gelegit ist, und zu den fursten und euch gesant die hochgebornen unser lieben ohmen und fursten herzogen Fredrichen von Legnicz und herczogen Johansen vom Sagen und Prebuss vnd den wolgebornen Johannsen grafen zu Sante Georgen und zu Posing unsern lieben getreuen, und sie gancz underrichtit mit denselben fursten und euch allen aus den sachen euer aller guten stanndt und beschirmunge berurend zu reden, wenne seit an czweifel, das wir mit gots hulffe sulche wege und syn vorgenommen haben, dodurch wir uns mit andern fursten, herren, und der cristen menschen ouch aller euer hulffe und beistant beide der ketzer und des von Polan wol irweren werden mogen dorumb lieben getreuen als ir bisher und allewege treulichen getan habit, das ir das noch tut got dem almechtigen zu lob und zu trost der cristenheit, des wir kein czweifel haben, so hoffen wir zu got, noch des winters ouch bey euch zu sein, und den anligenden euern und des furstenthumbs Slesien notdorfften nach allin unsern vormogen nochzugehen.

Geben zu Ofen, am pfincztag noch sante Matheus tage, anno etc. LXXI. unsers reichs des ungerischen etc. im XIII-en und des beinischen im dritten jaren. Commissio propria domini regis.

Kívül: Den ersamen vorsichtigen weisen unsern lieben getreuen rate unser stat zu Preslaw.

1471. szeptember 26. (MKL I 184)
Boroszló városának

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb.

Derék, körültekintő, kedvelt híveink!

Kézhez vettük mostani írásotokat a benne foglaltatott pontokkal stb. együtt. Ami az első, a lengyel királlyal való békekötést érintő artikulust illeti, tudomásotokra hozzuk, hogy ti azt a békét semmiképp ne kössétek meg, még azon okból sem, hogy nekünk valaha ez lett volna a szándékunk, mert abból számotokra és az egyszerű nép számára sokkal inkább gyengeség és kevés haszon származna. Úgyszintén, hogy ezután tájékozottak legyetek véleményünk felől, hogy nekünk mi tetszik jónak ebben és más ügyekben, elküldtük a gyűlésre, amely a következő Szent Mihály-napra ugyanoda Boroszlóba van kitűzve, a fejedelmekhez és hozzátok kedvelt bátyánkat, a méltóságos fejedelmet, Frigyest, Liegnitz hercegét, Jánost, Sagan és Priebus hercegét, és a méltóságos Szentgyörgyi és Bazini János grófot, kedvelt híveinket, és felkészítettük őket, hogy a hercegekkel és mind veletek a mindanniótok helyzetét és védelmét érintő ügyekben tárgyaljanak. Mert ne legyen kétségetek, hogy Isten segítségével olyan utat és módot találtunk, amely által mi a többi fejedelem, úr és a keresztény emberek, úgyszintén mindanniótok segítségével és támogatásával mind az eretneket, mind a lengyel királyt legyőzzük. Azért kívánjuk, kedvelt híveink, ahogy eddig és mindenkor hűségesek voltatok, hogy ezt még tegyétek meg a mindenható Isten dicsőségére és a kereszténység vizsgálatására, és mi nem kételkedünk, úgy bízunk Istenben, hogy még a télen nálatok leszünk, és a ti és Szilézia hercegségének jelenlegi szükségét minden erőnkkel orvosolni fogjuk.

Kelt Budán, Szent Máté napját követő csütörtökön az 1471. évben, magyarországi uralkodásunk tizennegyedik⁷⁰, és a csehországinak harmadik évében. A király úr saját parancsa.

Kívül: Boroszló városunk derék, körültekintő, bölcs, általunk kedvelt és hű tanácsának.

1471. október 11. (MKL I 185; DF 292958)

Ulrich és Johann von Starhembergnek

Mathias von Gots gnaden zu Hungern, zu Behem etc. kunig, marggrave zu Merhern etc.

Edel besunnder lieben.

Uns hat angelanngt wie ain anzall gelts im lannd zu Osterrich <angeslagn> und das dem konig von Polan als in ainem schein für sein heiratgut geraicht sol werdn. Nu czweifelt uns nicht oder eu ist unverporgn wie vormals noch vor langer czeit bei kunig Lasslas selign czeitn solh heiratgut im lannd zu Osterreich <angeslagn> und ainbracht ist, also das <uns> bedunkht nicht notdurfft zu sein aynherlay anslag in demselbn lannd zu Osterreich zu tun und demselbn konig von Polan in solhm oder annderm schein zeraichn, angesehen das sich derselb kunig von Polan wider die heilig Romisch kirchn und wider uns underwindt die widerwertigen und ungehorsamen zu retten und zu beschirmen.

Darczu ir und annder inwoner des lannds zu Osterreich mugt wol inngedenk sein, das wir in verganngner czeit auf schriftlichs und leiplichs begern, ersuchen und fleissig gebet unsers lieben vaters des Römischen kaisers, euer und gemainer lanndschaft zu Osterreich, mit unserer person, unsern prelatn, herrn, rittern und knechtn und gemainer lanndschaft unsers kunigkrichs Hungern uns bewegt und mit unserer macht eu zu hilff czogn sein, und den unfrid ab eu und den frid in das lannd zu Osterreich bracht habn, mit grossn swerm darlegn. Solt nu gelt gegeben und hilff getan werdn von eu und aus dem lannd zu Osterreich wider uns und die unsern, den ungehorsamen und widerwertigen der heilign Romischen kirchn, und im helffern und nemlich den konig von Polan der sich yecz offenbarlich derselbn widerwertign der heilign Romischn kirchn zu rettn und zu beschirmen wider uns und die unsern annymbt; wer doch pillicher ir gedecht an die gnad, treu, rettung und hilff die wir eu und dem lannd Osterreich beweist haben, und tet uns pillicher hilff und beistannd und besunder des ir eu in ainer besambtn lanndschaft zu Kornneuburg in vergangner czeit gen uns verwilligt habt, ain nachvolg tet, wenn das ir den widerwertign als <obn> bestimbt ist der helign Romischn kirchn wider uns und die unsern mit gelt oder gut, fürdrung oder hilff tun woldet, auf das wellet bei unserm liebvn vater dem

1471. október 11. (MKL I 185; DF 292958⁷¹)

Ulrich és Johann von Starhembergnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya, Morvaország örgrófja stb.

Nemes, különösen kedvelt urak!

Értésünkre jutott, hogy Ausztria országa nagyszámú pénzt fog veretni és azt Lengyelország királyának szánják jegyajándék képében. Nem kételkedünk, hogy nyilvánvaló előttetek, hogyan vetettek ki Ausztriában és szedtek be még hosszú idővel ezelőtt, boldogult László király idejében efféle jegyajándékot, ezért hát nekünk nem tűnik szükségesnek, hogy Ausztriában efféle kivetésre kerüljön sor, és a lengyel királynak ilyen vagy más címen odaadják, tekintve, hogy a lengyel király azon fáradozik, hogy a Szent Római Egyházzal és velünk szemben ellenállókat és engedetleneket megmentse és megoltalmazza.

Azonban ti Ausztria többi lakóival meggondolhatjátok, hogy az elmúlt időben kedves atyánk, a római császár, a ti és Ausztria egész nemességének írásos és személyes kívánságára, megkeresésére és buzgó könyörgésére mi a saját személyünkben, főpapjainkkal, urainkkal, lovagjainkkal és szolgáljainkkal és Magyar Királyságunk egész nemességével útra keltünk és erőinkkel segítségetekre siettünk, eltávoztattuk a békétlenséget és nagy fáradsággal békét hoztunk Ausztria országába. Vajon most nektek és Ausztria országának pénzt kellene adnia és segítséget nyújtania ellenünk és a mieink ellen az engedetleneknek, a szent római egyház ellenségeinek és az őket segítőknek, nevezetesen a lengyel királynak, aki most nyilvánvalóan azzal foglalkozik, hogy a Szent Római Egyház ezen ellenségeit megmentse és megoltalmazza ellenünk és a mieink ellen? Méltóbb lenne inkább a kegyre, hűségre, mentségre és segítségre gondolnotok, amelyet a magunk részéről bizonyítottunk irántatok és Ausztria iránt, és inkább méltó segítségünkre és támogatásunkra lennétek, és különösen azt folytatnátok, amit az elmúlt időben a korneuburgi országos gyűlésen készségesen ígértetek nekünk, és ha a Szent Római Egyház fent nevezett ellenségeit velünk és a mieinkkel szemben támogatni akarnátok és pénzzel és javakkal segíteni, akkor inkább azon igyekezzetek kedves atyánknál, a római császárnál, és úgyszintén Ausztria lakóinál – a kívánt pénzt nem adva a lengyel királynak – a fent említett

Romischn kaiser auch dem und den inwonern des lannds zu Osterreich an die begert werd gelt zu gebn dem kunig von Polan in vorberurter maynung daran und darob sein, damit solhs abgetan und vermitteln werde, wann uns solhs gelt gebn zu schadn und grossn unstattn keme. Das wellen wir in gnadn gen eu und den eurn erkennen. Geben zu Ofen, am freitag vor sannd Kolmanstag, anno domini etc. LXXI., unserer reich des Hungrischen etc. im vierczhendn und des Behemischen im drittn jaren.

Ad commissionem propiam domini regis in consilio.

Külcím: Den edlen unsern besonderlieben Ulrichn und Hannsen gebruedern von Starhennberg.

1471. december 21. (MKL I 186) **Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Wir Mathias von gots gnaden zu Hungern zu Beheini kunig etc. embietn den hochgebornnen fursten unsern besonderlieben ohemen und swegern herrn Ernnsten des heiligen Romischen reichs erczmarschalhen, kurfursten, und Albrechtn gebrudern, herczogen zu Sachssen, lanndgraven in Doringen und marggraven zu Meissen, unsern freuntlichen grüs vnd was wir liebs und güts vormugen bevor.

Hochgeborrnt fursten.

Euer liebe schreiben so ir uns yez getan habt, antreffennd ains tails den von Plawen, des anndern tails den von Rabenstain und den schaden durch sy baid unczhere euer lieb und den euern getan mit vil mer worten, durch euer baidere lieb, uns vorkundet etc. haben wir in allermass wol vernomen.

Darauff tun wir euer baidere lieb zewissen, daz wir euern boten, so langg bei uns verhalten haben, biss derselb von Plawen persondlich zu uns komen ist, mit dem haben wir auss den sachen so vere geredt, damit er und sein vater sich gen euer lieb und den euern mit krieg nicht verphlichte, sunder angesehen die gutlich und fruntlich verstentnuss und veraynigung, die wir zu baidereit mit eu empfangen haben, mit rue und guten frid mit euer lieb vnd den euern beleiben sullen. Desgleichen von des von Rabenstain wegen demselben haben

érveléssel, hogy elálljanak tőle és elkerüljék azt. Mert ha azt a pénzt átadnák, az kárunkra és nagy kényelmetlenségünkre válna. Ezt akarjuk kegyelmesen a ti magatok és a tieitek tudtára adni.

Kelt Budán, a Szent Kálmán napja előtti pénteken, az Úr 1471., magyarországi uralkodásunk tizenegyedik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára a tanácsban.

Külcím: A nemes, általunk különösen kedvelt Ulrich és Hans von Starhemberg fivéreknek.

1471. december 21. (MKL I 186) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözlötünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelmek!

Kedveltségeitek mostani, egyrészt a von Plauent,⁷² másrészt von Rabensteint⁷³ érintő, és az ő kettejük által eddig Kedveltségeiteknek és a tieiteknek okozott károkat Kedveltségeitek által bőségesen kifejtő stb. levelét teljes mértékben jól megértettük.

Tudtára adjuk azért Kedveltségeiteknek, hogy követeiteket mindaddig magunknál marasztaltuk, amíg von Plauen személyesen el nem jött hozzánk, akivel olyan őszintén beszéltünk az ügyekről, hogy ő és atyja ne kötelezzék le magukat a Kedveltségeitek és a tieitek elleni háborúskodásban, hanem a jó és baráti megértést és egyezséget tekintve, amelyet mi veletek mindkét részről fogadtunk, nyugalomban és jó békességben maradjanak Kedveltségeitekkel és a tieitekkel. Ugyanígy ami von Rabensteint illeti, neki is hírül adtuk ezt

wir auch verkundet, solhe gutliche veraynigung, vor lannger czeit aber nach dem und der benannt von Rabenstein ain lanngen weg von uns ist, czweifelen oder solh unser schreiben mit frid zu im nicht hat beraichen mugen, daz er uns darauff geantwurt hiete. Wie dem allen wir sein ir aller mechtig und czweifelen nicht, oder sy werden sich gegen euer lieb nach unserm emphelhen also halden, als wir dann mit in verlassen haben, desgleichen wir nach von euer lieb als unnsern lieben swegern wartend sein, wenn warinn wir euer lieb und den euern fruntschafft und guten willen ercaigen kundten oder mochten, darinn sol uns euer lieb nicht sparen.

Geben zu Gran, an sannd Thomas tag des heiligen czwelfboten, anno domini etc. lxxj., unserer reich des Hungrischen etc. im vierzehennenden und des Behemischen im dritten iarn.

Ad commissionem propriam domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern besonderlieben oheimen vnd swegern hern Ernnten des heiligen Römischen reichs erezmarschalhen, kurfursten und Albrechten gebrudern herczogen zu Sachsen.

1471. december 24. (MKL I 187)
Albert brandenburgi örgrófnak

Wir Mathias von gots genaden zu Hungern zu Behem kunig etc. Embietten dem hochgeboren fursten unserm besonderlieben freundt hern Albrechten des heyiligen Romischen reichs ertzcamrer etc. marggraven zu Branndenburg und burggraven zu Nurenberg unnsern freundtlichen gruss und was wir liebs und guts vermugen bevor.

Hochgeborner furst,

euer freundschaft hat wol vernomen wie wir nun ettliche jar mit grossem sweren darlegen unsers leibs, unser lanndtleut und unsers guts ainen krieg wider die ungelaubigen Behem gefurtt haben. Nun fugen wir euer freundschaft zu wissen, das wir der selben krieg nicht hauptsacher, sunder nur des heyiligen stuls zu Rom und des Romischen kaysers helffer wider die ungehorsamen und beschediger worden sein, als euer freundschaft auss der absag durch die wir uns von ersten

a jó egyezséget, ám ennek hosszú ideje már, ezért, minthogy von Rabenstein is messze van tőlünk, kétségünk van afelől, hogy vajon ez a levelünk biztonságban elért-e hozzá, hogy nekünk választ adhatott volna rá. Akárhogy is van, ők mind a hatalmunk alatt állnak, és nem kételkedünk, hogy ők eme utasításunkra Kedveltségeitekkel szemben úgy fognak viselkedni, ahogy meghagytuk nekik. Ugyanígy Kedveltségeitől mint kedvelt rokonainktól várjuk, hogy ha valamiben Kedveltségeiteknek és a tieiteknek barátságot és jóakaratot mutathatunk, akkor ezzel Kedveltségeitek ne kíméljenek minket.

Kelt Esztergomban, Szent Tamás apostol napján, az Úr 1471., magyarországi uralkodásunk tizennegyedik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek.

1471. december 24. (MKL I 187) **Albert brandenburgi őrgrófnak**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt barátunknak, Albert úrnak, a Szent Római Birodalom főkamrásának stb. Brandenburg őrgrófjának és Nürnberg várgrófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelem!

Barátságotok bizonyára értesült róla, hogyan vívtunk már évek óta testünk, népünk és javaink nagy fáradságával háborút a hitetlen csehek ellen. Most Barátságotok tudomására hozzuk, hogy ennek a háborúnak nem voltunk okozói, hanem csak a római Szentszék és a római császár segítői az engedetlenek és károkozók ellen. Erről Barátságotok kétségkívül jól értesült a hadüzenetből, amely szerint mi először a csehek, vagyis a római császár országa ellen vonultunk se-

gegen den Pehem so des Romischen kaysers lanndt mit hereskrafft überczugen zweifelt uns nicht wol bericht seytt und hetten wol unzweiffliche hoffnung gehabt nach dem vall, so sich durch den tod des veindts des heyligen stuls begab die sachen zu loblichem end zu bringen, und wie wol nun der kunig von Polan durch unseren heyligisten vater den pabst und ettlich kristtenlich fursten und heren hoch und embsigklich vor unser und er wir uns umb die sachen angenommen haben sich des beistands zu beladen hoch ersucht ist worden, so hat er sich doch des in ungehorsam entslagen und dringt sich jetz wider gepot unsers allerheyligisten vater des pabst aus aygner durstigkaitt als er das vormals wider kristenliche ordnung gegen den heren des deutschn ordens unser lieben frauen auch getan hatt in dy sachen und taylt sein hilff den veindten der heyligen kristenlichen kirchen offenlich mit und latt uns auch darzu unervordertt und anersucht unser kunigreich zu Hungenn uberziehen und beschedigen, dargegen wir uns aber zu veld geslagen und mit hilff gots des almechtigen, der den gerechten nye verliess und unser getreuen undertan und helffer wellen wir uns der selben Polagken und irer anweiser wol aushalten, und haben darauff unsern vater den Romischen kayser von deswegen wir fur ainen in den krieg komen sein, umb hilff und beystand ersucht. Auch nach dem wir aus pebstlichem gewalt fur ainen kunig zu Behem declarirtt und erkennt sein uns in dem heyligen reich kunig zu Behem beruffen allenthalben als wir eu hiemit derselben ersuchung abgeschriffit sennden und begeren darauff an eur freundschaftt als ainen liebhaber kristenlichs gelauben uns euer hilff wider die so yetz offenlich den ketzern beistand tund zu zeschikchen, dann uns swer wer der Turgken so yetz mergklich in zug in dy kristenhaitt tund und der obgeschriben mutwillen der Polagken iren anweisern und helffern auff ain vartt widerstand zu tun und bitten darauff euer lieb als unseren lieben freundt ob yemandt in was stand oder wesen der wer der den obbestimbtten handel anders furbrächt oder in aincherlay weg uns unglimppen zu masse uns das zu verkunden, so wellen wir albe in den dingen furbringen unsernthalben alle muglichkai: aller pillichen sachen des und allor freundschaftt sol eur lieb von uns auch warttund sein.

Geben im veld bey Neytra, an dem heyligen krist abendt, anno domini etc. LXXI° jar, unnsere reich des hungrischen etc. im virzehenden und des behemischen im dritten Jaren.

Ad commissionem propriam domini regis.

reggel, és kétségtelen reményünk lehetett az eset után, amely a Szentszék ellenségének halálával előállt, arra, hogy az ügyet dicséretes végre juttassuk. Jóllehet most Lengyelország királyához legszentebb atyánk, a pápa, valamint jó néhány keresztény fejedelem és úr, előttünk és hamarabb, mint hogy mi a dolgot kézbe vehettük volna, serényen azon magas kéréssel fordult, hogy álljon mellénk, ő mégis megmaradt az engedetlenségben, és kitart legszentebb atyánk, a pápa parancsa ellenére, saját telhetetlensége miatt ezen ügy mellett, amint korábban a kereszténység rendje ellenére a Miasszonyunk német lovagrendjével szemben is tette, és nyíltan megosztja segítségét a szent keresztény egyház ellenségeivel, és mindehhez még szükségtelenül és kéretlenül megtámadtatja és megkárosítatja Magyar Királyságunkat is.

Mi azonban harcba szálltunk ellene, és a mindenható Isten segítségével, aki az igazat sohasem hagyja el, és hűséges alattvalóinkkal és segítőinkkel ki akarunk tartani ama lengyelek és felbujtóik ellen, és ezért a római császártól, aki miatt egykor a háborúba beléptünk, segítséget és támogatást kértünk. Szintén, miután pápai hatalommal Csehország királyának nyilvánítottak és ismertek el minket, a Szent Birodalomban Csehország királyának hirdetnek mindenfelől, így mi nektek ezennel írásban elküldjük eme kérést, és kívánjuk ezért Barátságotoktól mint a keresztény hit elkötelezettjétől, hogy küldjétek el segítségeteket azok ellen, akik most nyilvánvalóan támogatják az eretnekeket, mert fáradtságos volna nekünk egyszerre ellenállni a törökökkel szemben, akik most láthatóan hadba vonulnak a kereszténység ellen, és a lengyelek, az ő felbujtóik és segítőik fent leírt vakmerőségével szemben.

És kérjük ezért Kedveltségeteket mint kedves barátunkat, hogy ha volna valaki, akárki is legyen az, aki a fent leírt ügyet másképp mozdítaná elő, vagy valamilyen úton minket igazságtalanul gyalázza, adja tudtunkra. Így akarunk a dolgokban a magunk részéről minden lehetőséget előmozdítani. Minden jogos ügyben ugyanezt és teljes barátságot várhat tőlünk is Kedveltségetek.

Kelt Nyitra mellett a táborban, Krisztus szent éjszakáján, az Úr 1471., magyarországi uralkodásunk tizennegyedik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: Dem hochgebornen fursten unnsern besunder lieben freunt herrn Albrechten des heiligen Romischen reichs ertzcamrer, marggraven zu Brandenburg und burggraven zu Nuremberg.

1471. december 24. (MKL I 188)
Albert brandenburgi örgrófnak

Wir Mathias von gots gnaden zu Hungern zu Behem Kunig etc. Embieten dem hochgebornen fursten unnserm besunderlieben freunndt Hern Albrechten des heiligen Römischen Reich erczcamrer, margkraven zu Brandenburg und burggraven zu Nuremberg unnserm freuntlichen grues und was wir liebs und guets vermuegen bevor.

Wir schikchen zu eurer freuntschaftt unnsern besunderlichen getreuen Jorigen vom Stain unnsern Rate, dem haben wir bepholhen, etwas unnsrer notdurfft an eu zebringen, aigentlich underweisen eure freuntschaftt bitend, ir wellet im ditzmals gentzlich als uns selben gelauben. Daran tut uns eure freuntschaftt sunder wolgevallen. Geben in veld bey Neytra, an dem heiligen kristabent, anno domini etc. septuagesimo primo, urserer Reich des hungrischen im vierzehenden und des behemischen im dritten jaren.

Ad commissionem propriam domini regis.

Külcím: Dem hochgebornen fursten unnserm besunderlieben freunt Hern Albrechten des heiligen romischenn reiehs erczkamerer, marggraven ze Brandeburg und burggraven zu Nuremberg.

1472. elején (MKL I 189)⁸
A németországi fejedelmeknek

Durchhulchtigster fürste, liber freund und bruder.

Wir sind one zweifel euch sei unverborgen, wie wir in unsern jungen jaren aus schickunge gottes zur königlichen würde ufgenommen sein, darinni wir mit hülfe gottes, in dene wir vor allen dingen unser getrauen und hoffnunge gesetzt

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt barátunknak, Albert úrnak, a Szent Római Birodalom főkamarságának, Brandenburg örgrófjának és Nürnberg várgrófjának.

1471. december 24. (MKL I 188)
Albert brandenburgi örgrófnak

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt barátunknak, Albert úrnak, a Szent Római Birodalom főkamarságának stb. Brandenburg örgrófjának és Nürnberg várgrófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Elküldjük Barátságotokhoz különösen kedvelt hívünket, Jörg vom Steint, tanácsosunkat, akinek megparancsoltuk, hogy valamely szükségletünket elétek tárja. Alaposan tájékoztattuk őt, kérve Barátságotokat, higgyetek neki ezúttal éppúgy, mint nekünk magunknak. Ezzel Barátságotok különös szívességet tesz nekünk.

Kelt Nyitra mellett a táborban, Krisztus szent éjszakáján, az Úr 1471., magyarországi uralkodásunk tizennegyedik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt barátunknak, Albert úrnak, a Szent Római Birodalom főkamarságának, Brandenburg örgrófjának és Nürnberg várgrófjának.

1472. elején (MKL I 189)
A német fejedelmeknek

Felséges fejedelem, kedves barátunk és fivérünk!

Nincs kétségünk, hogy nyilvánvaló számotokra, hogyan emelkedtünk fiatal éveinkben Isten rendeléséből királyi méltóságra, amelyet viselvén Isten segítségével, akibe bizalmunkat és reményünket mindenek előtt helyeztük, e dicső

haben, disz unser löblich königreiche zu Hungern nicht alleine vor auswendigen fremden feinden, die darinne vil feste schlösser besetzt hatten aus unachtsamkeit unserer vorfaren, und das ganze reich mit mord, brand, raub und schatzung täglichen verterbten, ganz haben gereinigt, sonder auch wider die gemeinen groszen feinde der christenheit die türken mit ungesparter arbeit gestritten haben täglich bis uf disen tage. Wan den türkischen kaiser haben wir Jaiza, die eine hauptstat ist des künigreichs zu Bosna, getriben, haben auch das schlosz daselbst, das da unngewinnlich geachtet ist, in dem harten kalten winter, und ander vil schlüsser mit macht aus seinen händen genommen und zu unsern landen gebracht. Wir haben darnach überwunden etliche fürsten in der Walachei, Moldau, andere länder mehr, die vor zeiten von unser cron zu Hungern sind abgetreten und sich zu dem türkischen kaiser gegeben. Wir hatten auch unser königreich mit allen umbligenden landen und nachbaren zu friden gesetzt, also dasz wir von niemanden uf erden uns fehde und krige durften versehen, darumb wir in ruhe zu sitzen und in friden zu leben hatten fürgesetzt.

Da aber aus bäbstlichen geboten und aus sonderlicher ermanung des allerdurchlauchtigsten fürsten herrn Fridrichs römischen kaisers unsers liebsten Vaters haben uns unterzogen mit getreuem unschuldigen herzen eines groszen kriges und streites wider Girsik von Podiebrat, der sich einen könig zu Behmen nennete, und sein grausam streitbarlich ketzerisch volke und itznuder bis in das virte jar mit groszer zerung und arbeit und mit groszen färligkeiten solche krige geführt haben und noch heutiges tages füren. Babst Paulus der zweite absetzte denselben Girsik, als euch wissentlich ist, vom reich und aller wirdikeit, umb seiner verdamten ketzerei willen, und durch ausgesprochen urtel seine heiligkeit ine verdammete; so aber wenig bedeutet recht zu setzen, es sei denn dasz sie würden erhalten: darumb uns seine heiligkeit ermanet hat in kraft unserer treue, die wir seiner heiligkeit getan haben, dasz wir dem genanten urtel zu volführung helfen und beistehen solden. Auch der kaiser, der von Girsik durch seinen son Victorinum sehr angegriffen und gefährdet ward, und algerit derselbe Victorinus das edel Oesterreich mit mord, brand und raubs weit und breit hat betrübet, uns auch <anrufete> und ermanete <uns> der freundschaft, gelübde und verschreibung zwischen seiner kaiserlich maiestät und uns gestiftet, dasz wir ime wider denselben Girsik mit unserem volke wolden helfen. Also haben wir ungesehen die andacht

magyar királyságunkat nemcsak a külső ellenségtől tisztítottuk meg, amely elődeink hanyagsága folytán számos erős várat megszállva tartott, és az egész országot naponta gyilkolva, égetve és fosztogatva rombolta, hanem a kereszténység nagy közös ellensége, a török ellen is odaadóan fáradozva harcoltunk egészen máig. Mikor a török császárt elűztük Jajca alól, amely Bosznia királyságának egyik fő városa, a kemény hideg télben erővel elvettük tőle annak várát is, amelyet bevehetetlennek tartanak, és sok más várat is, és saját országainkhoz csatoltunk. Azután legyőztünk némely fejedelmeket Havasalföldön, Moldvában és más földeken, amelyek korábban elváltak a mi magyar koronánktól, és a török császár kezére adták magukat. Aztán a királyságunkat körülvevő minden országgal és minden szomszédunkkal békét kötöttünk, hogy a világon senkitől nem kellett hadüzenetre és támadásra számítanunk, mert elhatároztuk, hogy nyugalomban leszünk és békében élünk.

Ám a pápa parancsára és a felséges fejedelem, Frigyes római császár úr, nekünk kegyes atyánk kifejezett felszólítására hűséges és ártatlan szívvel nagy háborúra és küzdelemre vállalkoztunk Podjeb rád György ellen, aki cseh királynak nevezte magát, és szörnyű, harcos, eretnek népe ellen, és most már negyedik éve, hogy nagy fáradsággal és sok veszély közepette elkezdtük ezt a háborút, amelyet a mai napig viselünk. II. Pál pápa, amint tudjátok, ezt a Györgyöt megfosztotta országától és minden méltóságától átkozott eretneksége miatt, és nyíltan elítélve kiátkozta őt. De mert keveset jelent a jog, ha be nem tartják, azért Őszentsége felszólított minket eskünkre emlékeztetve, amelyet Őszentségének tettünk, hogy segítsük elő a mondott ítélet végrehajtását, és örködjünk felette. A császár is, akit György Viktorin nevű fia által támadott meg és fenyegetett, és ez a Viktorin már gyilkolva, égetve és rabolva pusztította a nemes Ausztriát, minket keresett meg, emlékeztetve a barátságra, esküre és szerződésre, amely köztünk és ő császári felsége között kötöttett, hogy hadinépünkkel legyünk a segítségére György ellen. Így hát rátekintve a keresztény hit iránti áhítatunkra, amelyet mindig szívünkben hordozunk, és kötelességünkre, amellyel a császárnak tartozunk, rögtön felkeltünk seregünkkel, és kiűztük Viktorint Ausztriából, majd amikor György a fia, Viktorin segítségére sietett, ellene vonultunk, és kényszerítettük, hogy szégyenletesen visszameneküljön Csehországba Prága felé, ahonnan jött. Azután a pápa parancsára védelmünkbe vettük az egész

zu dem christlichen glauben, dene wir allezeit in unserm herzen tragen, auch, angesehen unsere pflicht, die wir dem kaiser schuldig sein, haben wir uns von stat an ufgemacht mit unserem heere, und Victorinum aus Oesterreich getriben. Und als Girsik demselben Victorino seinem sone zu hülfe kame, sind wir im under augen gezogen, und haben sie bezwungen, dasz er hat schnödiglich müsen fliehen in Behem gen Prage von dannen er kommen war. Darnach haben wir von bäbstlichen gebote in unsern schutz aufgenommen die christen in dem ganzen königreich zu Behem, von Girsiken grosze gewalt und unterdrucken musten leiden, damit wir unser königreich, unser volke, unser leben in groszc färligkeit haben gesetzt, als das wol kund und offenbar ist, dasz wir bestendiglichen wider diselben ketzer gestritten und sie also gedrunge und genötiget haben, dasz sie hetten die gehorsamkeit der heiligen römischen kirchen müssen ufnemen, oder hetten irer endlichen ausrottunge, die ganz nahend war, müssen warten, so ir haubte Girsik nicht wäre gestorben, hetten die uns nicht daran gehindert, die es mit nichte hetten sollen tun. Aber was lon der kaiser umb solche unsere arbeit und andere mehr, die wir itzunder lassen anstehen, uns giebet, und wie er uns danket, und ob wir es wol umb seinet willen sollten geschweigen, wir uns auch schämen zu melden, so bezwinget uns doch die not, dasz wir auch eines teiles müssen sagen, doch wollen wir des alten unrechts und undanksamkeit nicht gedenken.

Sondern in dem anderen jare dises behmischen kriges, als die edle herren und alle einwoner christliche leute zu Belem zu herzen namen, wie sie hatten ersuchet und angerufen den kaiser und den könig von Polen und keine hülfe haben möchten, und doch teglichen von Girsige je mehr und mehr wurden vergewaltiget, da bitten sie den heiligen babst, dasz er inen uf einen könig und beschirmer wolde gedenken. Und seine heiligkeit denselben christen, under dem gehorsam der heiligen römischen kirche lebende, und die dem Girsik nicht beistunden und holfen, bäbstliche brife durch seiner legaten macht hatte gegeben, dasz sie inen und dem Reiche zu Behem einen christlichen fürsten, der sie vor Girsigen beschirmete, und vor andern feinden des beiligen christlichen glaubens beschützete, vorsehen und kisen solden. Auch diselben fromen christen, ansehende unsere zerunge und grosse arbeit, dadurch wir sie von dem gewalde eines so groszen feindes hatten beschirmet, und teglich verfechtende waren, als die wir selikeit raten wolten, in gegenwürtikeit zweier bäbstlichen legaten und des kaisers erlichen werbern,

Cseh Királyságban a keresztényeket, akik kénytelenek voltak György súlyos hatalmaskodását és elnyomását elszenvedni, amivel nagy veszélynek tettük ki országunkat, népünket és életünket. Amint bizonyára ismert és nyilvánvaló, állhatatosan küzdöttünk az eretnekek ellen, és annyira megszorítottuk és szükségbe taszítottuk őket, hogy kénytelenek lettek volna engedelmességet fogadni a szent Római Egyháznak, vagy végső kiirtásukat, amely már közel volt, várni, ha fejük, György, meg nem halt volna, és ez meg nem akadályozott volna minket abban, hogy megsemmisítsük őket. De hogy milyen bért adott a császár e fáradságunkért és a többiért, amit most nem sorolunk fel, és hogyan hálálta meg, – habár az ő érdekében el kellene hallgatnunk, és mi is szégyelljük előadni, mégis arra kényszerít a szükség, hogy – egy részét elmondjuk, még ha a régi jogtalanságra és hálátlanságra nem is akarunk emlékezni.

Hanem a cseh háború második évében, mikor a nemes urak és Csehország összes keresztény lakosai megfontolták, hogy kérték és hívták korábban a császárt és a lengyel királyt, ám nem kaptak segítséget, György viszont napról napra újra erőszakot tett rajtuk, megkérték a Szentatyát, hogy gondoskodjék számukra királyról és védelmezőről. Őszentsége pedig a keresztényeknek, akik engedelmesek voltak a szent római egyháznak, nem álltak György mellé és nem is segítették őt, legátusai útján küldött leveleivel hatalmat adott, hogy a maguk és Csehország számára egy keresztény fejedelmet találjanak és válasszanak, aki megvédi őket Györgytől és megoltalmazza a keresztény hit más ellenségeitől. E jámbor keresztények nagy fáradságunkra tekintve, amellyel ily nagy ellenség erőszakossága ellen oltalmaztuk őket és hadakoztunk naponta boldogulásukról akarván gondoskodni, két pápai legátus és a császár tiszteletreméltó követei jelenlétében – akik nemcsak jelen voltak, hanem dicsérték is az elhatározást – egységesen és egy akarral Csehország királyává választottak minket. És bár napokig vonakodtunk, és előszámláltuk a dologgal járó nehézségeket, mégis meggyőzték azzal az egyetlen dologgal, hogy tudniillik mindannyian egyhangúan azt mondták: tovább nem akarnak király nélkül lenni, és ha nem mondunk nekik igent, úgy a keresztény hit egészen elenyészik és megszűnik Csehországban. Akkor annak ajánlottuk az ügyet, akié: a mindenható Istennek, és elfogadtuk választásukat, amelyet a pápa nemcsak szívesen fogadott, hanem a választókat igen meg is dicsérte, minket gyakran intett, hogy szenteljük ma-

die nicht alleine darbei stunden, sondern lobeten die beschlitzunge, uns einen könig zu Behem mit eintrüchtigen gemüt und willen erwelet haben. Und wiewol wir uns vil tage darwider satzten und erzülten di schwerheit der sachen, sind wir doch überwunden mit diser einigen sache, nemlich dasz sie alle mit einem munde sagten: fortan eines königes nicht wolden entperen, und so wir inen nicht verjahan wolden, so würde der christliche glaube in Behem gar müssen erleschen und ufhören. Da haben wir uns deme befohlen, desz die sache ist dem almechtigen gotte, haben in ire küre verwilliget, die der babst nicht alleine anneme gehabt hat, sondern die erweler darumb sehr hat gepreiset, uns ofte hat ermanet die sache zu verfolgen, mit gaben uns dazu hat geladen und mit erlicher hülfe dazu entzündet hat. Und hat uns starke und bestendige hülfe zugesaget, zu erfolgen dasselbe reich in Behem, hat auch seinem legat dem hochwürdigen herren Ferrariensi macht gegeben uns dazu zu bestätigen, das derselbe legat zu bequemer zeit getan hat.

Der kaiser, ob er uns wol darzu hat glücke gewünschet, und sich desz gefreuet hat mit seinen worten, und uns ofte hat hülfe zugesaget dasselbe reich zu erfolgen, aber er hat dabei mit uns seine kunst geübet. Da wir seinen feind Victorinum aus Oesterreich triben, hat er uns nicht alleine verlassen und nicht geholfen, sondern auch nicht hat wolden gestatten, dasz jemand aus den seinen an unsern sold kommen wäre, und umb unser geld uns hätte gedienet, da uns gröszere not hatte betreten, als Girsik mit einem mächtigerem heere denn wir uns widerstand tate, da wir Victorinum hatten beleget, den wir doch des anderen jares darnach haben gefangen, und die zeit hätten mögen fahen. Auch als wir mit schande sagen müssen durch vil heimliche und mancherlei weise, die uns doch offenbar seind, hat uns wolt hindern dasz nicht allein unsere <widertane> in Behem, die sich nach tode Girsiges zu unserer untertänikeit schicketen, sondern auch in Hungern etliche böse leute wider uns erweckende, gar schwerlich alle unsere sachen betrübet hat. Wir geschweigen, dasz er mit Girsige, dene wir schier überwunden hattet, ofte handlung gehabt hat, davon er trost und künheit empfinde. Auch wie er mit dem künige von Polen gehandelt hat, ime gelobende zweiunddreiszigtausend gulden, das beweisen itzunder offenbarliche erfarenheit und tat.

Wan, als wir gesagt haben, da alle Behmen uf einen tag, zu Prag gehalten, beschlossen hatten, uns vor einen könig und herren ufzunemen, und uns

gunkat az ügynek, ajándékokkal hívott, és a megfelelő segítséggel gyújtott láng-ra minket iránta, és erős és tartós segítséget ígért, hogy megszerezzük a királyságot Csehországban, és hatalmat is adott legátusának, a méltóságos ferrarai püspök úrnak,⁷⁴ hogy megerősítsen minket benne, amit a legátus a megfelelő időben meg is tett.

A császár viszont, bár szerencsét kívánt hozzá, szavakban örömét fejezte ki, és többször is ígért segítséget, hogy elfoglalhassuk az országot, de mindezzel csak játékot űzött velünk. Mert miután kiűztük ellenségét, Viktorint Ausztriából, nemcsak egyedül hagyott minket segítség nélkül, hanem azt sem akarta megengedni, hogy bárki az alattvalói közül a mi zsoldunkba álljon, és a mi pénzünkön szolgáljon minket, úgyhogy nagyobb bajba kerültünk volna, ha György a miénknél hatalmasabb sereggel szállt volna szembe velünk, miután legyőztük Viktorint, akit csak a következő évben fogtunk el, pedig már akkor fogságba ejthettük volna. Ezen kívül – szégyenletes, hogy ezt kell mondanunk – sokféle-képpen akart minket akadályozni, amelyek közül több titokban maradt, néhány azonban mégis ismert lett előttünk. Nemcsak csehországi ellenfeleinket, akik György halála után a mi hatalmunk alá adták magukat, hanem néhány gonosz embert Magyarországon is ellenünk bujtogatva súlyosan megnehezítette minden ügyünket. Azt el is hallgatjuk, hogy gyakran tárgyalt Györggyel, akit mi sebesen legyőztünk; ebből amaz vigaszt és bátorságot merített. Azt is, hogyan tárgyalt a lengyel királlyal, 32.000 forintot ígérve neki, amit most már nyilvánvaló tapasztalat és tettek bizonyítanak.

Amikor, mint mondtuk, a csehek Prágában tartott gyűlésükön elhatározták, hogy királyukká és urukká tesznek, követeik, a fő eretnekek, elének jöttek, hogy bevezessenek Prágába, és egy sem volt az eretnekek között, aki másként gondolkodott volna. Ám amikor megtudták, hogy mi készül ellenünk Magyarországon, egészen a bukásunkra és a halálunkra készültek, így ugyanazon gonosztevők rávették az eretnekeket, hogy a lengyel király elsőszülött fiát válasszák meg, dacolva a joggal, a becsülettel és a hatalommal. És különösen a lengyel király követe, aki a helyszínen volt, nem átalta sok más szégyenletes dolog között azt a két ígéretet tenni az eretnekeknek, hogy kompaktáikat megerősíti, és a sérelmet, amelyet a pápai szék az átokkal ejtett rajtuk, elhárítja, eléri a visszavonását és jóvátételét. Mindezeket, amelyeket tőlünk is kívántak,

ire treffliche sendeboten, die obersten ketzer, entgegen kamen, in Prage uns wollende einführen, und keiner under den ketzern anders gedachte; aber da sie verstunden, was wider uns in Hungern angerichtet war, meineten sie ganz, <wir> müsten vergehen und sterben; dadurch sie durch dieselben täter eingefüret wurden, dasz dieselben ketzer des königs von Polen erstgebornen son gekoren haben wider recht, wider ere und wider die macht. Und sonderlich so hat des gennanten königes von Polen sendebot, der dabei war, unter vil schendlichen bösen dingen, zwei diser dinge sich nicht hat geschämet den ketzern zu geloben, nemblich dasz ihre compactata solden bestetiget werden, und umb das unrecht inen von den bābstlichen stul getan mit dem banne, gegen inen solde abgetan und abgeben werden, und darvor eine widerstattunge geschehen. Diese dinge, die sie an uns begereten. wir inen nicht zusagen wolten, darumb sie uns als iren feind ausschrien. Binnen desz, da wir uns schicketen ire hoffart und frechheit zu stören und demütigen, und anhuben sie gar sehr zu drengen, da zoge der ander son des königs von Polen in unser reich zu Hungern. Damit offenbar wurde die verrätere und die verbindnisse. Und da diesz die prelaten und herrn unseres reichs zu Hungern, die mit heere bei der Sau lagen, und in kurzen mit den türken solten streiten, höreten, mit solcher schrecklichen neuen zeitung erschracken, da rufften sie uns in Hungern. Indesz in Behem zog des königs von Polen sone, und ward von den ketzern ufgnommen und trāget mit inen ein miserisches leben. Und schir darnach der andere son der da lage an der Hungrischen grenze nicht mit einem kleinem here der tartarn und ketzer, hube sich in Hungern einzuzihen. Und als wir seiner an einer offenbaren stelle in dem felde harreten, als er uns hatte zugesaget, und doch nicht torste kommen, sondern da er mit seinen tartarn und ketzern die kirchn durchbrochn bitte und beraubten, das heilige sacrament des leichnambs christi uf die erden schütteten und mit füssen traten, und vil andre böse, heidnische unchristliche werke taten, ist er vor uns geflohen, da wir ime unter augen gezogn sein, mit verlust vilen volks und aller seiner wagen, und ist aus unserm reiche geflohen mit solchen schanden als er darein ist kommen. Wir haben darum den kaiser gebeten, dasz er unsere guttate gegen ihn wolle bedenken, und ansehen unsere freundschaft und wie wir umb seinetwillen diese grosze streite auf ersten ufgnommen haben, und dasz er unsere feinde nicht wolle liben, sondern uns

mi nem akartuk nekik megígérni, ezért kikiáltottak az ellenségüknek. Eközben, amíg mi annak szenteltük erőnket, hogy fennhézásukat és merészségüket megtörjük és megalázzuk, és felkeltünk, hogy megszorongassuk őket, a lengyel király másik fia bevonult magyar királyságunkba. Ezzel nyilvánvalóvá lett árulásuk és ellenünk való az összefogásuk. És mikor ezt meghallották magyar főpapjaink és főuraink, akik a Szávánál táboroztak seregükkel, és rövidesen a törökkel készültek összecsapni, megrémültek a szörnyű hírtől, és visszahívtak minket Magyarországra. Ezalatt a lengyel király fia Csehországba vonult, ahol az eretnekek befogadták, és éli az ő nyomorúságos életüket. S egyből ezután a másik fiú, aki a magyar határnál állt tatárokból és eretnekekből álló nem kis sereggel, felkelt, hogy bevonuljon Magyarországra. És úgy vártunk rá egy nyílt mezőn, ahogy meghagyta nekünk, de mégsem jött oda merészen, hanem miután tatárjaival és eretnekeivel feltörte a templomokat (azok pedig kirabolták azokat, Krisztus testének szentségét a földre dobálták és lábbal taposták, és sok más gonosz, pogány, keresztényhez méltatlan dolgot cselekedtek) elmenekült előlünk, amikor felvonultunk ellene, otthagya sok hadinépét és minden szerkerét, és olyan szégyenletesen menekült ki országunkból, ahogyan bejött. Mi arra kértük a császárt, hogy gondoljon neki nyújtott jótetteinkre és tekintszen barátságunkra és arra, hogy ezt a nagy háborút az elején őerte vállaltuk, és hogy ne az ellenségeink kedvében járjon, hanem minket nyilvánítson Csehország királyának. De erre nyíltan nem válaszolt nekünk. Ezért senki sem vetheti a szemünkre, hogy a szívünkre vesszük, hogy a császár várta és kívánta az elűzésünket, amelyet néhány áruló vett célba, és a mindenható Isten, mindenkor az ártatlanok védelmezője, háritott el.

Ezeket akarjuk röviden elétek tární, és megfelelő időben bővebben is tudtokra adni, hogy láthassátok, milyen bért adott a császár szolgálatunkért, és mi rosszat hoztak a lengyelek e tettei a keresztény hit számára a törökök és az eretnekek képében. A török felhúzott egy várat a Szávánál, az eretnekek szíve megerősödött az eretnekségben, különösen, hogy Lengyelországban különbségtétel nélkül, a király parancsára – minden keresztény jog ellenére – mindenhol odaengedik az eretnekeket az istentiszteletre. És hogy megérthesse Kedveltségetek is, hogy ha megbosszuljuk, amint reméljük, a rajtunk esett erőszakot, az nem a mi bűnünk, hanem azoké, akik a hitetlenek ellen készített fegyverzetünket

einen könig von Behem declariren. Aber offenbar ist es, dasz er uns hirauf keine antwort gegeben. Darumb so sol uns niemand verdenken, dasz wir solche sache zu herzen nemen, wie der kaiser unser verstörung, durch etliche verräter fürgenommen, die der allmechtige gott, allezeit der unschuldigen beschirmer abgewendet hat, wartende und begerende ist gewest.

Disz haben wir euch in kurzen worten wollen erzählen, und zu bequemer zeit ferner zu erkennen geben wollen, dasz ir müget sehen, was lon uns umb unsere dinste der kaiser gegeben hat, und was arges dise täte der Polen dem christlichen glauben bracht haben in türken und ketzern. Die Türken haben ein schloss an der Sau ufgericht, die ketzer sind in iren herzen gesterket in der ketzerei zu bleiben, sonderlich so als in Polen one unterschied, aus gebot des königes, wider alle christliche rechte, die ketzer zu göttlichen amechten überall werden zugelassen. Und dasz auch euer libde möge verstehen, ob wir mit gottes hülfe, als wir hoffen, über solche gewalt uns geschehen, rächunge suchen werden, unser schuld nicht ist, sondern derer, die unser harnisch von den ungläubigen wider sich selbest genommen haben, durch mittel grausamer verräter. Wir werden darzu bezwungen und uns rechen müssen, wiewol mit schmerzlichen herzen, wan vil liber wollten wir unsere macht wider die ungläubigen keren, dan wider die christen. Und als wir gesaget haben, so werden wir genötiget und gedrungen solche gewalt und unrecht von uns zu treiben, das uns umb unserer getreuen dinste dem christlichen glauben und auch dem kaiser getan, grausamlich erzeiget ist, und zuvoran <in> deme, dasz wir ime alle gleichbitunge zu gerichte und zu erkenntnisz und verrichtunge vorgesetzt haben, vil und ofte, ehe denn er in unser königreich zogen ist. die der könig alle verschmehet hat, auch die ermanunge unseres heiligen herren babstes, dises Sixti, damit er ine gleich und rechte ersuchet hat, sich nicht geschämet hat zu verschmehen.

Wir bitten euch, wolle sich mit andern christlichen fürsten zu der sache des glaubens keren, und dem christlichen volke, das täglich zurissen und weggetriben wird, sonderlich aus des kaisers landen zu hülfe kommen, raten und helfen, dasz diese ketzerei ausgerottet möge werden, uf dasz sie nicht aber oberhandnemende die letzten erger mache dann die ersten. Wir als ferre unsere macht wendet, wollen wir bereit sein, jedoch so bekennen wir, dasz unsere krefte wider so vil grosze mechtige feinde alleine nicht genüglich sein. etc.

szörnyű árulók segítségével maguk ellen fordították. Kénytelenek leszünk boszszút állni, habár fájdalmas szívvel, mert sokkal szívesebben fordítanánk erőnket a hitetlenek, mint keresztények ellen. Ahogy mondtuk, a szükség kényszerít minket, hogy elhárítsuk magunktól azt az erőszakot és szörnyű jogtalanságot, amelyben részesítették minket a keresztény hitnek és a császárnak tett hű szolgálatunkért, s mindenekelőtt azért, hogy mi mindenféle méltányos kiegyezést és megállapodást – akár bíróság, akár a maga ítélete elé állva – eléjük tártunk, többször is, még mielőtt bevonult volna az országunkba, de ezeket a király mind semmibe vette, sőt szent pápa urunk, Sixtus intését, amelyet méltán és igazságosan küldött neki, sem állta semmibe venni.

Kérünk titeket, fordítsatok gondot más keresztény fejedelmekkel együtt a hit dolgára és gyertek a keresztény nép segítségére tanáccsal és segítséggel, amelyet naponta szaggatnak szét és üldöznek el, különösen a császár országaiból, hogy kiirthassuk ezt az eretnekséget, hogy nehogy uralomra jutva az utóbbiakat rosszabbá tegye, mint az előbbieket. Mi, ameddig erőnk engedi, készek vagyunk erre, de el kell ismernünk, hogy ilyen sok hatalmas ellenséggel szemben a mi erőnk egyedül nem elegendő. Stb.

1472. március 25. (MKL I 190)**Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Wir Mathias von gots gnaden zu Hungern, zu, Behem kunig etc. Embieten den hochgebornen fursten unsern besunderlieben ohemen und swegern hern Ernnten des heiligen Romischen reichs erczmarschalhen, kurfursten und Abrechten gebruedern herczogen zu sachssen, lanndgraven in Doringen und marggraven in Meissen, unsern fruntlichen gruss und was wir liebs und guts vermugen bevor.

Hochgeborne fursten,

wir czweiveln nicht, oder es sey nicht allain euer lieb, sunder aller kristenhait als uns bedunkht unverporgen die gross untreu, die der erczbischofe zu Gran vnd sein bruder der von Funffkirchen mit andernn irnn helffern uns und unserm kunigkrich erczaigt, den wir dann von solher seiner verhandlung in unser vennkhnuss genommen und seine gslosser belegt habenn, davon dann euer lieb lanng zerschreiben wer, doch ee wir derselbeu euer lieb durch annder unser schreiben, solh ir hanndlung und untreu enntdekhen, schreiben wir hiemit und tun euer lieb zewissen, daz uns angelanngt ist, wie derselb von Funffkirchen im weiter sein untreu villeicht durch euer lieb furstentumb und gebiet, uns und unserm kunigkrich zu schaden betrachten und veint auf uns fuernn wolde, darumb bitten wir auf das hochst und wir kunnen und mugen euer lieb, dieselb welle uberall indenselben euernn furstentumben und gebieten berueffen lassen, wo man denselben von Funffkirchen betretten mocht, daz man in dann als ainen solhen verreter zu hannden neme und uns den zu schikhen wellen. Darinn erczaigt uns eur lieb sunder fruntschafft, daz wir umb dieselb, wo des not wurd, allezeit gern verschulden wellen.

Geben zu Ofen, am eritag nach dem Palm suntag, anno domini etc. LXXII., unser reich des Hungarischen etc. im funffczehennenden und des Behemischen im dritten jaren.

Ad commissionem propriam domini regis.

Kívül: Den hochgebornnen fursten unsern besunderlieben ohemen und swegern hern Ernnten des heiligen Romischen reichs erczmarschalhen, kurfursten und Albrechten gebruedern, herczogen zu Sachssen, lanndgraven in Doringen und marggraven in Meissen.

1472. március 25. (MKL I 190)⁷⁵

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelmek!

Nem kételkedünk abban, hogy nemcsak Kedveltségeitek, hanem – nekünk úgy tűnik – az egész kereszténység előtt nyilvánvaló az a nagy hűtlenség, amelyet az esztergomi érsek és testvére, a pécsi püspök más segítőikkel ellenünk és királyságunk ellen kimutattak; efféle üzelmei miatt fogságba vetettünk őt, és várait elfoglaltuk. Erről Kedveltségeiteknek hosszan írhatnánk, de mielőtt Kedveltségeitek előtt egy másik levelünkben feltárjuk ezen üzelmeiket és hűtlenségüket, ezennel megírjuk és tudtára adjuk Kedveltségeiteknek, hogy értésünkre jutott, hogy e pécsi püspök hűtlenségét a mi és Királyságunk kárára talán Kedveltségeitek fejedelemségében és területén akarja folytatni, és ellenséget vezetni ellenünk. Ezért arra kérjük Kedveltségeiteket a lehető legnagyobb nyomatókkal, hogy ezt hirdettessétek ki mindenhol fejedelemségeitekben és területeiteken, ahol a pécsi püspök megjelenhet, hogy őt ott mint árulót kézre keríthessék és hozzánk küldhessék. Ebben mutassátok ki irántunk való különleges barátságokat, melyet alkalomadtán mindig szívesen viszonzunk.

Kelt Budán, a Virágvasárnap utáni kedden, az Úr 1472., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára.

Kívül: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1472. május 2. (MKL I 191; DF 293251)**Albert brandenburgi őrgrófnak**

Wir Mathias von gottes gnaden zu Hungern, Behem, Dalmatien, Croatien etc. konig, inn Slesien und zu Lutzburg hertzog, zu Merhern und Lusitz marggraf.

Embieten dem hochgebornen fursten unserm lieben bruder hernn Albrechten marggraven zu Brandenburg des heiligen romischen reichs ertzcamrer, zu Pomern, Stetin etc. hertzen und burggraven zu Nurnberg, unsern freuntlichn grus und was wir liebs und guts vermogen. Auf die abred so unser lieber getreuer Jorg vom Stein unser rat mit eurer lieb gethan hat, begern wir an dieselb eur lieb auf den nechsten Sant Barnabas tag des heiligen zwelfbotten zu Zcerwest zu sein, daselb hin wir unser treflich rete mit vollem gewallt auch senden wollen, den sachen alda entlich nachzukumen, das wollen wir umb eurer lieb freuntlich beschulden, desgleichen wir dem hochgebornen fursten unserm lieben oheim hertzog Wilhelmen von Sachssen hiemit auch verkunden.

Geben zu Ofen, an Sant Sigmunds tag, anno domini etc. Septuagesimo secundo, unsers reich des Hungerischen etc. im funfzehenden und des Behemischen im dritten Jaren.

Ad commissionem propriam domini regis.

Külcím: Dem hochgebornen fursten unserm lieben brudern hernn Albrechten marggraven zu Brandenburg, des heiligen romischen reichs Ertzkamrer, zu Stetin, Pomern etc. hertzen, und burggraven Nurnberg etc.

1472. május 2. (MKL I 192)⁹**Vilmos szász hercegnek**

Wir Mathias von gotes gnaden in Hungern, Behem, Dalmatien, Croatien etc. kunig, inn Slezien unnd zu Lutzburg hertzog, zu Merhern unnd Lusitz marcgraff, embieten dem hochgebornn fürsten unnsrem lieben oheimen hern Wilhelmen hertzen zu Sachssen, lantgrafen inn Doringen und marcgrafen zu Meissen, unnsrem freuntlichen grus unnd was wir liebs unnd guts vermogen.

1472. május 2. (MKL I 191; DF 293251)**Albert brandenburgi őrgrófnak**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya, Szilézia és Luxemburg hercege, Morvaország és Lausitz őrgrófia a méltóságos fejedelemnek, kedvelt fivérünknek, Albert úrnak, Brandenburg őrgrófjának, a Szent Római Birodalom főkamarságának, Pomeránia, Stettin stb. hercegének és Nürnberg várgrófjának, baráti üdvözlötünket ajánljuk és ami kedveset és jót kívánhatunk.

A megbeszélés nyomán, amelyet kedvelt hívünk, Jörg vom Stein tanácsosunk Kedveltségetekkel folytatott, azt kívánjuk Kedveltségetektől, hogy legyetek Szent Barnabás apostol legközelebbi napján Zerbstben. Mi is odaküldjük tanácsosainkat teljes felhatalmazással, hogy az ügyeknek ott a végére járjunk, amit Kedveltségeteknek barátsággal viszonzni akarunk. Ugyanezt egyúttal a méltóságos fejedelemmel, kedvelt bátyánkkal, Vilmos szász herceggel is közöljük.

Kelt Budán, Szent Zsigmond napján, az Úr 1472., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, kedvelt fivérünknek, Albert úrnak, Brandenburg őrgófjának, a Szent Római Birodalom főkamarságának, Stettin, Pomeránia stb. hercegének, Nürnberg várgrófjának stb.

1472. május 2. (MKL I 192)**Vilmos szász hercegnek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya, Szilézia és Luxemburg hercege, Morvaország és Lausitz őrgrófia a méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyánknak, Vilmos úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen őrgrófjának baráti üdvözlötünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Auff die abred so unnser lieber getreuer Jorg vom Stain unser rat mit euer lieb getan hat, begern wir an dieselb euer lieb auff den nachsten Sant Barnabas tag des hailigen zwelffpoten zu Zceruest zu sein. Daselb hin wir unnser treffliche rate mit vollem gewalt auch senden wollen den sachen allda entlich nachzukomen, das wollen wir umb euer lieb freuntlich beschulden. Desgleichen wir dem hochgebornn fursten unserm lieben bruder hern Albrechten marcgrafen zu Brandenburg hiemit auch verkunden.

Geben zu Ofen, an Sanct Sigmundstag, anno domini etc. septuagesimo secundo, unnser reich des Hungerischen etc. im funffzcehenden und des Behemischen im dritten jaren.

Ad commissionem propriam domini regis.

1472. május 17. (MKL I 193)

Bernhard von Rohr salzburgi érseknek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Reverendissimo in Christo patri domino Bernardo archiepiscopo Salzburgensi, apostolice sedis legato, amico nostro charissimo salutem.

Reverendissime pater.

Accepimus litteras paternitatis vestre, in quibus eadem commemorat nos propter lites et bella, que superioribus annis in ducatu Stirie exorte fuissent, subditos, castra et possessiones eiusdem in nostram protectionem recepisse; ulteriusque ipsa paternitas vestra subiungit, ex quo de novo in locis eisdem bella et controversie exorte fuissent, et ne dominiis et castris ecclesie vestre Salzburgensis dampna inferantur; ob hanc rem hortatur nos ipsa paternitas vestra reverendissima, quatenus eandem nos ac ipsa dominia, subditos et castra annotate ecclesie commendatos habere dignaremur etc.: clare aperteque intelleximus.

Ad quas respondemus paternitati vestre reverendissime, quod a principio nostri regiminis semper nobis cure fuit cum principibus finitimis amicitiam et fraternitatem contrahere, et eo magis cum paternitate vestra reverendissima, cuius dominia quodammodo maiori vicinitate regno nostro convicinari videntur. Volentes itaque imitari vestigia predecessorum nostrorum regum

A megbeszélés nyomán, amelyet kedvelt hívünk, Jörg vom Stein tanácsosunk Kedveltségetekkel folytatott, azt kívánjuk Kedveltségetektől, hogy legyetek Szent Barnabás apostol legközelebbi napján Zerbstben. Mi is odaküldjük tanácsosainkat teljes felhatalmazással, hogy az ügyeknek ott a végére járjunk, amit Kedveltségeteknek barátsággal viszonzni akarunk. Ugyanezt egyúttal a méltóságos fejedelemmel, kedvelt fivérünkkel, Albert brandenburgi örgróffal is közöljük.

Kelt Budán, Szent Zsigmond napján, az Úr 1472., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr saját parancsára.

1472. május 17. (MKL I 193) **Bernhard von Rohr salzburgi érseknek**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözetét küldi a Krisztusban főtisztelendő Bernát atyának, salzburgi érseknek, az Apostoli Szék legátusának, kedves barátjának.

Főtisztelendő atya!

Megkaptuk Atyaságotok levelét, melyben emlékeztet minket rá, hogy az elmúlt években Stájerországban támadt viszályok és háborúskodás miatt védelmünkbe vontuk annak lakóit, várait és településeit; hozzáfűzi még Atyaságotok, hogy újból háborúk és ellenségeskedések támadtak arrafelé, és nehogy károkat szenvedjenek salzburgi egyházatok uradalmi és várai. E dolog miatt buzdít minket főtisztelendő Atyaságotok, hogy méltóztassunk az egyház uradalmait, alattvalóit és várait úgy tekinteni, mit ami oltalmunkba lett ajánlva stb. – mindezt tisztán és világosan megértettük.

Azt válaszoljuk ezekre főtisztelendő Atyaságotoknak, hogy uralkodásunk kezdete óta mindig gondunk volt arra, hogy barátságot és testvériséget kössünk a szomszédos fejedelmekkel – s annál inkább főtisztelendő Atyaságotokkal, akinek uradalmait valamiképpen úgy tekintjük, hogy szorosabb szomszédi viszonyban van országunkkal. Így hát elődeink, Magyarország királyainak

Hungarie, dicimus, quod quicquid poterimus, primum pro persona paternitatis vestre reverendissime, tandem pro subditis eiusdem, que ad defensionem et tuitionem subditorum suorum facienda videbuntur, id nos libenti animo et cum summo desiderio facere non omitemus.

Datum Bude, in festo penthecostes, anno domini millesimo quadringentesimo LXXII., regnorum nostrorum anno Hungarie quinto decimo, Bohemie vero quarto. Ad commissionem propriam domini regis.

Kívül: Reverendissimo in Christo patri Bernardo archiepiscopo Salczburgensi, apostolice sedis legato, amico nostro charissimo.

1472. május 18. (MKL I 194; DF 293250)
Albert brandenburgi örgrófnak

Wir Mathias von gotes gnaden zu Hungern, Behem, Dalmatien und Croatien etc. kunig, hertzog inn Slezien und marcgraff zu Merhern etc. Embieten dem hochgeborn fursten unserm lieben bruder hern Albrechten marggraven zu Brandenburg, des heiligen Romischen reichs ertzcamrer, und kurfursten zu Stettin, Pomern der Wende und Cassuben hertzogen und burggraven zu Nuremberg etc. unsern freuntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen.

Wir senden zu euer liebe die edeln unser lieben getreuen Emerichen von Palotz obristen marsschalk unsers kunigreichs zcu Hungern und Jorgen vom Stain etc. unser Rate etliche unser maynung an euer lieb zebringen von uns aigentlich bericht. Begern wir an euer lieb was dieselben unser rate auff dismal von unser wegen an euer lieb bringen in das gleicherweis als uns selbs zuglauben. Das wellen wir umb dieselb euer lieb freuntlich beschulden.

Geben zu Ofen, am mantag nach dem hailigen phingesttage, anno domini etc. septuagesimo secundo, unser reich des Hungerischen im funffzehenden und des Behemischen im dritten jaren.

Ad mandatum domini regis.

nyomába lépni szándékozva azt mondjuk, hogy először is főtisztelendő Atyaságok személyéért, végül alattvalóiért mindent, amit védelmük és megőrzésük érdekében elvégzendőnek látunk, amennyire csak tudjuk, készséges szívvel és nagy örömmel megtenni el nem mulasztjuk majd.

Kelt Budán, pünkösöd ünnepén, az Úr 1472-ik évében, magyar királyságunk tizenötödik, cseh királyságunk negyedik évében.

A király úr saját parancsára.

Kívül: a Krisztusban főtisztelendő Bernhard atyának, salzburgi érseknek, az Apostoli Szék legátusának, kedves barátunknak.

1472. május 18. (MKL I 194; DF 293250) **Albert brandenburgi örgrófnak**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya, Szilézia hercege, Morvaország örgrófja stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt fivérünknek, Albert úrnak, Brandenburg örgrófjának, a Szent Római Birodalom választófejedelemének és főkamarságának, Stettin, Pomeránia, a kasubok és vendek hercegének, Nürnberg várgrófjának baráti üdvözlötünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Elküldjük Kedveltségetekhez nemes és kedvelt híveinket, Pálóci Imrét, magyar királyságunk főlovászmesterét és Jörg vom Stein stb. tanácsosainkat, hogy néhány elképzelésünket, melyeket alaposan elmagyaráztunk, Kedveltségetek elé tárják. Azt kívánjuk Kedveltségetektől, hogy amit e tanácsosaink ezúttal a mi részünkről Kedveltségetek elé tárnak, azt úgy higgyétek el nekik, mint nekünk magunknak, amit Kedveltségeteknek barátsággal akarunk viszonzni.

Kelt Budán, a pünkösöd napja utáni hétfőn, az Úr 1472., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: Dem hochgeborn fursten unserm lieben bruder hern Albrechten marcgraven zu Brandenburg, des hailigen Romischen reichs ertzcamrer, kurfursten etc. zu Stettin, Pomern, der Cassuben und Wenden hertzogen etc. unnd burcgraven zu Nuremberg.

1472. május 18. (MKL I 195)

Vilmos szász hercegnek

Wir Mathias von gotes gnaden zu Hungern, Behem, Dalmatien, Croatien etc. kunig, hertzog inn Slezien und marcgraff zu Merhern etc. Embieten dem hochgeborn fursten unserm lieben oheimen hern Wilhelm hertzogen zu Sachsen, lantgraven inn Doringen und marcgraven zu Meissen unsern freuntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen.

Wir senden zu euer lieb die edeln unser lieben getreuen Emerichen von Palotz unsers konigreichs zu Hungern obristen marschalk und Jorgen von Stain etc. unser räte, ettlich unser maynung an euer lieb zu bringen von uns, aigentlich bericht begern wir an euer lieb was dieselben unser rate auff dismal von unser wegen an euer lieb bringen in das gleicherweis als uns selbs zu glauben, das wellen wir umb dieselb euer lieb freuntlich beschulden.

Geben zu Ofen, am mantage nach dem heiligen phingesttage, anno domini etc. septuagesimo secundo, unser reich des Hungerischen im funffzcehenden und des Behemischen in dritten jaren.

Ad mandatum domini regis.

1472. szeptember 6. (MKL I 196)

III. Frigyes császárnak

Serenissimo principi domino Frederico Romanorum imperatori semper Augusto, Austrie, Stirie etc. duci, patri nostro charissimo, Mathias Dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, amicitiam et bonam voluntatem.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, kedvelt fivérünknek, Albert úrnak, Brandenburg őrgótfjának, a Szent Római Birodalom főkamarsának, választófejedelemnek stb. Stettin, Pomeránia, a kasubok és vendek hercegének stb. és Nürnberg várgrófjának.

1472. május 18. (MKL I 195)

Vilmos szász hercegnek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya, Szilézia hercege, Morvaország őrgófja stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyánknak, Vilmos úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen őrgófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Elküldjük Kedveltségetekhez nemes és kedvelt híveinket, Pálóci Imrét, magyar királyságunk főlovászmesterét és Jörg vom Stein stb. tanácsosainkat, hogy néhány elképzelésünket, melyeket alaposan elmagyaráztunk, Kedveltségetek elé tárják. Azt kívánjuk Kedveltségetektől, hogy amit e tanácsosaink ezúttal a mi részünkről Kedveltségetek elé tárnak, azt ugyanúgy higgyétek el nekik, mint nekünk magunknak, amit Kedveltségeteknek barátsággal akarunk viszonzni.

Kelt Budán, a pünkösöd napja utáni hétfőn, az Úr 1472., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak harmadik évében.

A király úr parancsára.

1472. szeptember 6. (MKL I 196)

III. Frigyes császárnak

A felséges fejedelemnek, a mindig felséges Frigyes római császárnak, Ausztria, Stájerország stb. hercegének, kedves atyánknak baráti jókívánását küldi Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya.

Transmisit nobis vestra imperialis maiestas cedulam unam delatoriam (?), in qua nobis explicavit vestros inobedientes terrigenas, rogavitque adiuvari eosdem solo gladio et nulla compositione vobis subditos facere; cumque id eisdem terrigenis inauditis non conveniebat, requisivimus aliquos ex illis ad nos transmitti, ut informaremur de controversia, quam cum maiestate vestra haberent.

Quapropter illi ad requisitionem nostram, magnificos fideles nostros dilectos Udalricum liberum de Grafenegk et Gamredum de Fronaw ad nos destinarunt, nobisque exposuerunt nonnulla gravamina, que maiestas vestra eis et ducatu Austrie, contra ipsorum libertates, jura et antiquas observantias imponat et inferat, ac humiliter supplicarunt, ut postquam eorum preces seditate apud maiestatem vestram pro emendandis huiusmodi gravaminibus sepius interposite non profecerunt, quatenus eis desuper opportune provideremus. Queque quidem causa cum totiens ad nos deducta sit, voluissemus illorum intuitu, ut maiestas vestra huiusmodi gravamina abolivisset, ipsorum gratus dominus esset, ac ipsos et totam patriam et illius incolas in suis libertatibus, juribus et veteribus observantiis, prout antecessores vestri principes Austrie fecerunt, conservaret et manuteneret. Quapropter articulos huiusmodi gravaminum, ab illis coram nobis propositos, per honorabilem devotum nostrum dilectum N. prepositum Quinqueecclesiensem consiliarium nostrum ad maiestatem vestram transmisimus, per quem maiestas vestra responsionem suam nobis in scriptis transmisit. Quequidem responsio plurimum infamie et enormis inculpationis in se continet; quod nos etsi minus libenter audivimus, nihilo minus eandem responsionem, qua vos auxilia nostra postulastis, eisdem vestris terrigenis transmisimus, et illos informavimus, quod nos in huiusmodi negotiis, in quantum illi eorum culpabiles essent, unacum dilectione vestra displicentiam haberemus.

Qua de re nonnulli eorum in notabili numero ad nos accesserunt, nobisque exposuerunt, qualiter ipsi huiusmodi offensam et infamationem honoris ipsorum, querelas etiam, quas maiestas vestra ex iniuria contra eos faciat, conturbato corde perceperint. Et cum maiestas vestra cuiuslibet eorum, maioris et minoris tanquam terrigenarum maiestatis vestre, jure ad omnem equitatem compos fuerit, et si opportunum fuisset quemlibet eorum, unum vel plures, justitia mediante ad id conducere potuisset; cum etiam nullus eorum justitie contravenisset, sed obedientes semper fuissent; nihilominus

Vádló feljegyzést küldött nekünk császári Felségetek, melyben engedetlen honfitársairól beszélt, s kérte, hogy segítsék pusztán karddal, minden egyezkedés nélkül alattvalóivá tenni őket. Mivel nem illett volna honfitársai meghallgatása nélkül ezt megtenni, elrendeltük, hogy küldjenek el hozzánk közülük egyeseket, hogy tájékoztassanak a Felségetekkel fennálló vitáról.

Ezért hát kérésünkre útnak indították hozzánk kedvelt híveinket, a nagyságos Ulrichot, Grafenegg szabad báróját és Fronau Gamarethet, és előadták sok sérelmüket, melyeket Felségetek irányukban és az Osztrák Hercegség felé követ el és okoz szabadságjogaik, jogaik és ősi szabályaik ellen; és alázatosan kérték, hogy – miután ilyesféle sérelmeik jóvátételét célzó, Felségetek előtt buzgón és többször előadott kéréseik nem használtak – mi gondoskodjunk erről számukra. Mivel ez az ügy bizony már sokadszor jutott el hozzánk, rájuk való tekintetből azt szerettük volna, ha Felségetek eltörli sérelmeiket és kegyes uruknak mutatkozik, illetve őket, hazájukat és annak lakosait megőrzi és megtartja szabadságjogaikban, jogaikban és ősi szabályaikban, amint tették azt elődei, Ausztria fejedelmei. Elküldtük ezért a színünk előtt előadott, pontokba szedett sérelmeket Felségeteknek hívünk és tanácsosunk, a tisztelendő N.⁷⁶ pécsi prépost révén – akivel meg is küldte nekünk írásos válaszát Felségetek. E válasz bizony rengeteg gyalázkodást és töméntelen szemrehányást tartalmaz; noha ezt nem túl szívesen hallgattuk, mégis, e választ (melyben segítségünket követeltétek) megküldtük honfitársaidnak, és értesítettük őket, hogy ezt az ügyet mi, amennyiben ők hibásak benne, kedvelt Felségetekkel együtt helytelenítjük.

Emiatt közülük többen, jelentős számban elénk járultak és előadták nekünk, mennyire felkavart lélekkel fogadták becsületük ilyen megsértését és meggyalázását, s ugyanígy a panaszokat, miket Felségetek jogtalanul tesz ellenük. És bár Felségetek közülük bármelyikkel, legyen kisebb vagy nagyobb hatalmú, mint honfitárssal megtehetette volna, hogy méltányos jogi úton jár el, és ha alkalmas lett volna, bármelyiküket, egyet vagy többüket, az igazságszolgáltatás révén is rávehette volna erre, hiszen egyikük sem ment volna szembe az igazságszolgáltatással, hanem mindig is engedelmesek voltak: Felségetek mégis bepanaszolja előttünk őket emiatt, és segítséget kér ellenük, mintha felségsértők volnának. Ők viszont készek rá, hogy előttünk méltányossággal és engedelmességgel, az

quia maiestas vestra eos propterea coram nobis querulando defert et contra illos auxilia requirit, ac de honore suo culpat: ipsi ad omnem equitatem et obedientiam coram nobis audiri et ab huiusmodi sibi irrogata infamia cum veritate et sufficienter se velle purgare exhibent, nosque humiliter requisierunt, ut nullam contra eos vim exerceri, sed eos a vi et iniuria tueri velimus. Cumque nos in huiusmodi exhibitione sua cognoscimus, quod ipsi adversus maiestatem vestram nihil contra equitatem pretendere proponunt, quinimo se ad omnem equitatem exhibent: plane intelligit dilectio vestra, nos nequaquam teneri eos contra huiusmodi aliqua vi compellere debere.

Et ideo nos eosdem amicos quoque et adherentes ipsorum in nostram protectionem accepimus, dilectionem vestram rogantes, quatenus ipsis ac suis omnibus nullam vim propterea facere, neque ab aliquo inferri permittere, sed in prefata reali ac equa exhibitione seu oblatione sua contentari velit. Insuper huiusmodi gravamina, in quibus ipsi cum consiliariis, familiaribus et aliis satrapis vestris concordaverunt, et ad maiestatem vestram in scriptis transmiserunt, tollere et abolere velit; quod nos, preter equitatem, erga maiestatem vestram amicabiliter volumus promereri. Providimus etiam cum eisdem, illique nobis promiserunt, nullam guerram cum maiestate vestra intentare seu exercere, in quantum nos purgationem prefate infamie et emendam gravaminis ipsorum a maiestate vestra possimus obtinere.

Datum Posonii, die dominico ante festum nativitatis Marie, anno domini etc. LXXII., regnorum nostrorum Hungarie quintodecimo, Bohemie vero quarto.

A levél élén: Copia litterarum ad imperialem maiestatem per serenissimum regem Hungarie transmissarum.

Erre a császár következőképpen válaszolt:

Fridericus etc. Serenissimo principi Mathie Hungarie etc. regi, filio nostro carissimo salutem etc.

Serenissime princeps, fili carissime.

Quia nos omnem displicentiam et indignationem, quas erga fideles nostros dilectos Henricum de Liechtenstain de Nicolspurg, Ulricum liberum de Gravenekg, Georgium de Potendorff supremum pincernam, Vitum de Eberstorff

igazságnak megfelelően és elegendően tisztázzák magukat a nekik tulajdonított gyalázat alól, és alázatosan kértek minket, hogy semmi erőszakot ne alkalmazzunk velük szemben, sőt, szíveskedjünk megvédeni őket az erőszaktól és jogsértéstől. Mivel pedig e nyilatkozatuk alapján meggyőződünk róla, hogy semmi méltánytalanságot nem szándékolnak Felségetek ellen, sőt mi több, készek teljesen méltányos eljárás alá vetni magukat – teljességgel megérti így kedvelt Felségetek, hogy ilyenképp egyáltalán nem vagyunk kötelesek bármiféle erőszakkal kényszeríteni őket.

Ezért e barátainkat, s ugyanígy a velük tartókat védelmünkbe vettük, kérve kedvelt Felségeteket, hogy emiatt semmiképp erőszakkal ellenük és övéik ellen fel ne lépjen és ezt másnak se engedje, hanem szíveskedjék az elmondott valós és méltányos nyilatkozattal illetve felajánlással megelégedni. Ezenfelül szíveskedjék elhárítani és megszüntetni azokat a károkat, melyekben ők tanácsosaitokkal, bizalmasaitokkal és más tisztviselőikkel egyezsége jutottak és Felségeteknek írásban megküldtek; azonkívül, hogy így lenne méltányos, szeretnénk, ha mi is kiérdemelhetnénk ezt Felségetek iránti barátságunkkal. Gondoskodtunk arról, illetve meg is ígérték nekünk, hogy semmiféle háborúskodást nem kísérelnek vagy kezdenek meg Felségetekkel, amennyiben mi el tudjuk érni Felségeteknél, hogy tisztázzák őket a gyalázat alól, és elégtételt adjon sérelmeikért.

Kelt Pozsonyban, a Kisboldogasszony előtti vasárnapon, az Úr 1472. évében, magyarországi uralkodásunk tizenötödik, a csehországinak pedig negyedik évében.

A levél élén: A magyar király által a császári felségnek küldött levél másolata.

Erre a császár következőképpen válaszolt:

Frigyes stb. üdvözetét küldi a felséges uralkodónak, Mátyásnak, Magyarország stb. királyának, kedvelt fiának.

Felséges fejedelem, kedves fiam!

Mivel mi minden nemtetszésünket és méltatlankodásunkat, amit eddig szeretett híveink: Heinrich von Liechtenstein von Nikolsburg, Udalrich, Grafenegg szabad bárója, Georgs von Pottendorf főpohárnok, Veit von Ebersdorf

supremum camerarium, Hertuidum de Puchaim supremum dapiferum in Austria, Johannem de Hochenberg, Bernardum de Tirnstain, Albertum de Ror, Sigismundum de Toppl, Bernardum de Tehenstain, Wolfgangum de Rukhendorff, Georgium Sewsenekger, Gamredum Franawer, Martinum Druchses, Johannem Matscher, Sigismundum Eyzinger in Lostorff, Georgium Hochenperger, Georgium de Tirnach, Bernardum Stokhamer, Vitum Funffkircher et Ludovicum Haidlberger hactenus habuimus, ratione quarumcumque causarum huiusmodi, in complacentiam vestre serenitatis et propter inscriptiones per ipsos nobis datas, remisimus et removimus; hortamur serenitatem vestram diligenter, quatenus vestra serenitas prefatis subditis nostris, ex parte nostra, nomine et vice ac in persona nostra et pro nobis, vigore presentium litterarum veraciter polliceatur, quod nos omnem displicentiam et indignationem ex quibusvis causis inter nos habitas, ab eis removimus, ac eis omnia, si in aliquibus nos offendissent, gratiose indulsumus, et eis in futurum non obiiciemus.

Assecuramus etiam ipsos, quod ipsi ad nos et a nobis libere et tute ire et redire, et in nostris terris, civitatibus et dominiis esse et morari possint, sine nostro et omnium nostrorum impedimento et turbatione; immo perseverantibus ipsis in obedientia et fidelitate nostra, prout polliciti sunt, ipsorum gratiosus princeps et dominus esse volumus. In eo serenitas vestra rem nobis bene gratam faciet, erga eandem serenitatem vestram vicissim rependendam. Datum in Nova civitate, die nona mensis Septembris, anno domini MCCCCLXXII. etc.

A levél élén: Littera assecuracionis etc. imperialis maiestatis tradenda confederatis sub spe concordie future per regem Hungarie.

1472. szeptember 8. (MKL I 197)

Egy osztrák főúrnak

Mathias Hungarie et Bohemie rex etc.

Nobilis sincere dilecte.

Mittimus tibi presentibus interclusam copiam litterarum, quas patri nostro Romanorum imperatori transmisimus, quarum intentionem ex equidem interclusa intelliges, que tibi significare premittere voluimus; nos enim hec tibi

főkamrás, Hertnid von Puchheim osztrák főétekfogó, Johannes von Hohenberg, Bernard von Dürnstein, Albrecht von Rohr, Sigmund von Toppel, Bernhard von Tahenstein, Wolfgang von Ruckendorf, Georgi Seisenegger, Fronau Gamareth, Martin Truchseß, Johannes Matscheroll, Sigismund Eitzinger von Lostorf, Georg Hohenberger, Georgi von Tirnach, Bernard Stockhammer, Veit Fünfkircher és Ludwig Heidelberger ellen tápláltunk valamely ügyek okán, Felségetek kedvéért és az általuk nekünk küldött feliratok miatt elengedtük és félretettük. Erősen buzdítjuk ezért Felségeteket, hogy a mi részünkről, nevünkben, megbízásunkból, illetve személyünkben és helyettünk, jelen levél erejével tegyen Felségetek szavahihető ígéretet említett alattvalóinknak arra, hogy mi minden nemtetszésünket és méltatlankodásunkat, ami csak bármi okokból volt feléjük, eltávolítottuk róluk, és ha valamiben megsértettek volna minket, mindent kegyesen megbocsátunk, és a jövőben nem vetjük azt szemükre.

Arról is biztosítjuk őket, hogy lehetőségük van szabadon és biztonságban hozzánk és tőlünk jönni és menni, illetve tartományainkban, városainkban és uradalmainkon lenni és tartózkodni a mi és a mieink közül bárki akadályozása és háborgatása nélkül; sőt, amennyiben elkötelezik magukat engedelmisségben és hűségünkben, amint ígérték, kegyes császáruk és uruk akarunk lenni. Felségetek ezzel nekünk igen kedves dolgot tesz majd, olyat, amit Felség felé viszont is meg fogunk fizetni. Kelt Bécsújhelyen, szeptember hó kilencedik napján, az Úr 1472. évében.

A levél élén: A császári felség biztosítólevele, melyet a magyar királynak kéne átadnia a szövetségeseknek, a jövőbeni megegyezés reményében.

1472. szeptember 8. (MKL I 197)

Egy osztrák főúrnak

Mátyás, Magyarország és Csehország stb. királya stb.

Ószintén kedvelt nemes uram!

Jelen levelünkbe foglalva küldjük neked annak a levélnek másolatát, amelyet atyánknak, a római császárnak küldtünk el; hogy mire megy ki, azt ugyan a csatolmányból látni fogod, ám szerettünk volna előzetesen is értesíteni erről.

et omnibus incolis ac toti ducatu Austrie in melius fecimus, nilque aliud in huiusmodi causa credendum. Hoc etiam erga te gratiose recognoscere volumus.

Datum Posonii, in die nativitatis Marie, anno domini etc. LXXII., regnorum nostrorum Hungarie quintodecimo, Bohemie vero quarto.

1472. szeptember 9. (MKL I 198) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias vonn gottis gnnadenn kunig zcu Hungernn unnd zcu Behm etc. Enpietenn den hochbornnenn furstenn unsern bsundernn ohmenn und swagern, hern Ernnten des heiligenn Romischen richs ercczmarschalckenn kurfurstenn unnd Albrechtenn hercczogen zu Sachssenn, lanntgraven in Doringenn unnd marggraven zu Meissenn etc. unnsern grus unnd was wir liebs und guts vormugenn.

Unns hat anbracht in clageweiss der edele unnsrer bsunderlichir getreuer Heinrich vom Rabenstein zw Risenburg, wiewol er sich noch unnsers heiligenn vater des babistes und an seiner stat des hochwirdigistenn vaters legaten gescheft und haissenn auch unnsrer houptleut befelniss den kecczern unnd andern der heiligin Romischenn kirchenn unnd unnsern veinden die strassenn ze wern unnd aufzcuhalten, dodurch sie dann vast unnd dick gesterckt unnd gefudert worden underfangen und angenomen hiet zu solhem er dann mit allen den seyn im zcugewannt, noch allen vormugen treuen vleis than hetten, das er dann auch sunst pillich als ein gehorssamer unns und der heiligin Romischen kirchen zcu thuen pflichtig ist.

Nu abir euer lieb unnd die euernn denselben Hainrichen unnd die sein dorumbe sie solhen gescheften nahegangen sein in unwillenn furgenomen hietten und ecczliche auss in vonn den euern nydergelegt etlich auch gefangenn unnd beschedigit wernn, das unns venn euer lieb gar frembde bedunckt, nochdem auch euer lieb kristennliche furstenn seynn, auch solhy sach nicht alleyn unns, sundernn die ganz kristenheit unnd den heiligin cristinlichin glaubenn anberurend ist; dorumb begernn und bittenn wir dieselb mit

Mindezt ugyanis a ti és az egész Osztrák Hercegség, s annak minden lakosa javára tettük, és semmi mást nem kell elhinni ebben az ügyben. Úgy tetszik nekünk, hogy erről kegyesen neked is beszámoljunk.

Kelt Pozsonyban, Kisboldogasszony napján, az Úr 1472. évében, magyarországi uralkodásunk tizenötödik, a csehországinak pedig negyedik évében.

1472. szeptember 9. (MKL I 198) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Nemes és különösen kedvelt hívünk, Heinrich von Rabenstein zu Riesen-
burg elpanaszolta nekünk, hogy Szentatyánk, a pápa, illetve helyetteseként a legméltóságosabb atya legátusa felhívására, valamint a mi főembereink parancsára arra vállalkozott és annak fogott neki, hogy az eretnekekkel, illetve a szent Római Egyház és a mi magunk más ellenségeivel szemben megvédje az utakat és feltartóztassa mindazt, ami vastagra hizlalta és táplálta őket. Vele szövetkezett társaival együtt hűséges igyekezettel mindent megtett, amit egyébként a mi magunk és a szent Római Egyház engedelmes híveként kötelessége megtenni.

Ámde ti embereitekkel együtt Heinrichet és társait, mert ilyesféle ügyekben jártak, megutáltatok, és egyeseket közülük a tieitek harcban vertek meg, másokat elfogtak és megkárosítottak. Nekünk úgy tűnik, ez Kedveltségeitek-től meglehetősen idegen, miután keresztény fejedelmek vagytok, és ez az ügy nemcsak bennünket érint, hanem az egész kereszténységet és a szent keresztény hitet is. Ezért kívánjuk és kérjük minden igyekezetünkkel, hogy a kedvünkért a tieitekkel együtt fordítsátok el és győzzétek le az említett Heinrich von Rabenstein és társai iránti rosszakaratotokat, hogy őket ezentúl ne utáljá-

ganzcem vliss, ir wollit umbe unnserrn willen sollien unwillin mitsampt den euernn geyn dem bemelten Hainrichen vom Rabenstein unnd den seyn ablayten unnd vallenn lassenn domit er und die sein ab sie ferrer in den bemeltenn sachenn handelnn und denselben auss bestympter befehlnuss ausswartten unnd nachkomenn wurdenn vonn euer lieb unnd den euernn in unwillenn furgenomenn adir angriffenn unnd beschedigt auch doran unnd dorob seynn, das des bemeltten Hainrich dyner unnd die seynn, die dann vonn den euernn also gefangenn wernn, ledig gelassenn, auch die schadenn, die sie also daselbst entphangenn unnd erlidenn hettenn, widerstat unnd widerkeit werdenn. Geschee abir sollichs nicht, so mag euer liebe vorsteenn, das wir solhe unnsere underthann in solhen pillichenn sackenn nicht verlassenn mugenn.

Euer lieb wolle unns doruf bey dissn bethenn verschribenne anntwort wissenn lassenn, doran thund unns dieselbe ein sunder gross dangnemen wolgefallenn, des wir gein euer lieb und den euerenn inn solhen unnd mehrern vlissig bschuldiggenn unnd erkennen wellenn.

Gebenn in unnsrer stat Presspurk, an mitwochen noch unnsrer frauenntag nativitatis, anno domini etc. lxxij^o unnsrerer reiche, des Hungerischenn im funfzehndenn unnd des Behmischenn im vierdenn jarenn.

De commissione propria domini regis.

Külcím: Den hochgebornnenn furstenn unnserrn besonderlichenn ohemenn unnd swegerenn, hernn Ernntenn des heiligenn Romischen reichs ertzmarschalken, kurfurstenn, unnd Albrechtenn hercczogenn zu Sachssenn, lanntgraven in Doringenn unnd marcgrauenn zu Meissenn etc.

1472. szeptember 13. (N 35; DF 258399)

III. Frigyes császárnak

Nos Mathias Dei gratia Hungarie Bohemie Dalmatie Croatie etc. rex notum facimus per presentes. Et si serenissimum principem dominum Fridericum Romanorum imperatorem semper augustum etc, patrem nostrum carissimum posteaquam super regno Hungarie inter nos et serenitatem suam, ac utriusque nostrum subditos, singulare fedus initum et apostolica auctoritate firmatum

tok, ne támadjátok és ne is károsítsátok meg, ha a mondott ügyekben továbbra is tevékenykednének, és határozott parancsra eljárának. Úgyszintén legyetek rajta, hogy az említett Heinrich szolgáját és az embereit, akiket a tieitek fogásba vetettek, szabadon engedjék, és a károkat, amelyeket ugyanakkor elszenvedtek, megtérítsék és jóvátegyék. Ha nem így történne, úgy megérthetik meg Kedveltségeitek, hogy mi ezen alattvalónkat ilyen méltányos ügyekben nem hagyhatjuk magára.

Adjátok tudtunkra ezen kérésünkre írott válaszotokat, ezzel nagy köszönetre méltó szívességet téve nekünk, amit Kedveltségeitek és a tieiteknek ilyen és más dolgokban igyekezettel akarunk viszonzni és meghálálni.

Kelt városunkban, Pozsonyban, a Miasszonyunk születésének napja utáni szerdán, az Úr 1472., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak negyedik évében.

A király úr saját parancsára.

Kívül: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen grófjainak stb.

1472. szeptember 13. (N 35; DF 258399)

III. Frigyes császárnak

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya hírül adjuk jelen levéllel, hogy noha – miután Magyar Királyságunk felől köztünk és Ófelsége, illetve mindkettőnk alattvalói között páratlan szövetség kötött, melyet pápai tekintély is megerősített – mi fiúi szeretettel és jóindulattal viszonyultunk a felséges Frigyes fejedelemhez és mindig

est, filiali amore et benivolentia persecuti sumus. Nichilominus sinistra quorundam suggestio sibi ipsi minus conscia et unionis impatiens suspiciones et simultates inter nos latenter consurgere, disseminareque minime verita est. Et quamquam ut confidimus, sibi nec locum vendicaverit, poterat tamen inde nasci occasio non solum nobis et subditis nostris, quin imo etiam christiane reipublice presertim hac calamitate temporum, quandoquidem incommoda paritura.

Cuius perniciosa fomita penitus amputare cupientes¹⁰, prefatum patrem nostrum carissimum dominum Fridericum Romanorum imperatorem etc omnibus suspicionibus simultatibus denique et quidquid in displicentiam concitare aut dicta inter nos dudum inita federa turbare aut imminuere valeat, posthabitis sopitis prorsus et extinctis, filialis benivolentiae sincereque ac pure dilectionis affectu, iuxta prefatas inter nos initas inscriptiones, filialiter prosequi, easdem quoque inscriptiones uniones federa et intelligentias ut preferatur inter nos initas et apostolico munere confirmatas, iuxta tenorem ipsarum in omnibus et singulis suis articulis punctis et clausulis in suo robore et firmitate inviolabiliter et inconcusse absque ulla diminutione realiter et cum effectu perpetuo durare valere et permanere debere volumus et profiteamur harum serie literarum, nostre regie maiestatis appensione sigilli munitarum.

Datum Wissegrad, tredecima die mensis Septembris anno Domini etc. LXXIIo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quintodecimo, Bohemie vero quarto.

Címfelirat a margón: Refirmatio prioris unionis inter imperatorem et regem Mathiam dudum inite et per Sedem Apostolicam confirmate.

1472. november 4. (MKL I 199)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von gots gnaden zu Hungern zu Beheim kunig etc. marggrave zu Merhern etc. Embieten den hochgebornnen fursten unsern lieben ohemen und swager hern Ernnten des heiligen romischen reichs erczmarschalhen, kurfursten etc. und hern Albrechten gebrudern, herczogen zu Sachssen,

dicsőséges római császárhoz: mégis, egyesek rosszindulatú és még önmagával sem összhangban álló, megosztó sugalmazása kicsit sem átallott alattomosan gyanút és ellenségeskedéseket támasztani és elhinteni közöttünk. S noha, amint bízunk benne, ezeknek senki helyt nem ad, mégis: alkalmat adhattak nemcsak nekünk és alattvalóinknak, hanem – kiváltképp e zűrzavaros időkben – a keresztény országoknak is mindenféle kellemetlenségre.

Mivel ennek veszedelmes szikráját teljességgel el akarjuk fojtani, ezért (teljességgel félretéve, lenyugtatva és kioltva minden gyanakvást, ellenségeskedést, s mindent, ami csak ellenérzést szülhet avagy megzavarhatja, gyengítheti a közöttünk korábban létrejött szövetséget) jelen, királyi felségünk ráfüggesztett pecsétjével megerősített levelünk soraival kinyilvánítjuk, hogy kedves atyánkat, az említett Frigyes római császárt stb. őszinte fiúi jóindulattal és a tiszta szeretet kötelékével, a közöttünk létrejött szerződés szerint kívánjuk kísérni, s úgy akarjuk, hogy e szerződések, egyezségek, szövetségek és egyezségek, melyek a fentiek szerit közöttünk létrejöttek és pápai megerősítést nyertek, azok szövege szerint összes és minden egyes kitételükben, pontjaikban és záradékaikban sérthetetlenül és töretlenül, minden csorba nélkül, ténylegesen és hathatósan örökké érvényesüljenek és megmaradjanak.

Kelt Visegrádon, szeptember tizenharmadikán, az Úr 1472. évében, magyarországi uralkodásunk tizenötödik, a csehországinak pedig negyedik évében.

Címfelirat a margón: A korábban a császár és Mátyás király között létrejött s az Apostoli Szentszék által megerősített egyezmény újbóli megerősítése.

1472. november 4. (MKL I 199)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb., Morvaország örgrófja stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek stb. és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek,

lanndgraven in Doringen und marggraven zu Meissen unser fruntschafft und was wir liebs und guts vermugen.

Euer schreiben uns jecz getann, darinn eur lieb melden ettlich handel fruntliche verstanntnuss czwischen unser und eur lieb antreffend und dabei beruret, so wir tag an gelegen enndt benennen, so wollen euer lieb auf solhen tag gern schikken und davon reden lassen, wie die aynung czwischen unser und eur lieb solt furgenomen werden etc., haben wir vernomen und lassen eur lieb wissen daz wir mit unsern lieben vater dem Romischen kaiser betragen sein dieselben bericht zu volstrecken, cziehen wir jecz gen Odenburg und werden da understeen die bruder auss dem lannd zu Osterreich, mit gut, ob das nit gesen mocht, mit gewalt zubringen, deshalb wir unser ret, die uns zu solhem tag zu sennden gemaynnt weren, zu diser czeit nicht enperen mugen, aber wir wollen eur lieb so erst das unsern halben fug hat ain tag an gelegen ennd verkunden, die unsern dahin sennden und in allen sachen uns daselbs erczaigen, daz eur lieb vernemen wirt, daz wir dieselbs fur annder unser frundt genaigt sein.

Datum Raab, am Eritag nach allerhailigen tag, anno domini etc. lxxij., unser reich des Hungrischen etc. im funffczehenden und des Behemischen im vierden jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern lieben ohemen und swager hern Ernnten des heiligen Romischen reichs erczmarschalhen, kurfursten etc. zu Sachsen etc.

1472. december 22. (N 56; DL 106641)

Pozsega vármegyének

Commissio propria domini regis.

Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. fidelibus nostris universitati nobilium comitatus de Posega salutem et gratiam.

Intelligere possit fidelitas vestra, quanta serenissimus dominus imperator una cum primogenito regis Pollonie et aliis sibi adherentibus contra regnum nostrum moliebatur et iam predas et incendia ac alias hostilitates in ipso

Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Megkaptuk most hozzánk intézett leveleteket, amelyben beszámoltok bizonyos tárgyalásokról, amelyek a közöttünk és Kedveltségeitek közötti barátságos megegyezést érintik, és eközben írájatok, hogy ha megnevezünk a mondott célra egy gyűlést, arra a gyűlésre Kedveltségeitek szívesen küldenek valakit tárgyalni arról, hogy miként köttessen meg köztünk és Kedveltségeitek között az egyezés stb. Tudatjuk Kedveltségeitekkel, hogy ugyanezen szerződés megkötésén fáradozunk kedves atyánkkal, a római császárral, most Sopronba készülünk, és megpróbáljuk a fivéreket Ausztria országából szépszerével, vagy ha nem menne, hatalommal odahozni, ezért tanácsosainkat, akiket szándékunkban állna egy efféle gyűlésre elküldeni, jelenleg nem nélkülözhetjük. De amint módunkban áll, ki akarunk tűzni egy gyűlést a mondott célra Kedveltségeiteknek, elküldeni követeinket és ott mindezen ügyekben megnyilvánulni, hogy Kedveltségeitek majd megértsék, hogy ugyanerre más barátunkért is hajlunk.

Kelt Győrben, a Mindenszentek utáni kedden, az Úr 1472., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak negyedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek stb. Szászország stb.

1472. december 22.⁷⁷ (N 56; DL 106641)

Pozsega vármegyének

A király úr saját parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözetünket és kegyünket küldjük híveinknek, Pozsega vármegye nemesi közösségének.

Értesülhetett róla Hűségetek, mekkora gáztetteket forral már egy ideje országunk ellen a felséges császár úr a lengyel király elsőszülöttjével és más csatlósaival együtt, s hogy országukba betörve már meg is kezdte a fosztogatást, zsák-

regno nostro inchoarat maiora in dies machinaturus. Propter quod nos tantis iniuriis et periculis imminentibus provocati et si prius omnes conditiones pacis obtulerimus, non ultro, sed coacti ipsis occurrerimus, et Deo opitulante ac vestris subsidiis intervenientibus ea, que hostiliter in terra nostra agere volebat, in terris suis perfecimus, ut per ipsum serenissimum dominum imperatorem unacum consilio prelatorum et baronum nostrorum ad tales articulos pacis deduximus, ut a modo imposterum regnum nostrum ex isto latere sit perpetuam pacem habiturum, ac ipse serenissimus dominus imperator ab aliis superatus et nobis colligatus omnibus rebus nostris publicis et privatis favorem sit prestiturus.

Cum autem his peractis adhuc supersit differentia regni Bohemie et pertinentiarum eius, de consilio prelatorum et baronum nostrorum nobiscum existentium statuimus etiam illi rei ita providere, ut in persona propria nos illac conferre, ut post tot labores et impensas etiam de statu illius regni aliquid concludatur, regni futura utilitas et quies nostra ac regni nostri subsequatur.

Super quibus latius vobis declarandis deliberavimus in medium vestrum consiliarios nostros omni plena informatione transmittere. Quamobrem fidelitates vestras rogamus eis que strictissime committimus, quatenus duos ex vobis cum plena informatione Budam ad festum beati Valentini proxime futurum transmittere debeatis, acturos ea, que necessitatibus et utilitatibus regni mei sunt profutura, secus non facturi.

Datum in Korneuburg, feria secunda proxima ante festum nativitatis Domini anno Eiusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo, Bohemie vero nono.

1473 (MKL I 203, N 116; EMC IV. 36; DF 292991)

IV. Kázmér lengyel királynak

Serenissime princeps, frater noster charissime.

Cum accepissemus maiestatem vestram diebus hiis precedentibus misisse quendam servitorem suum cum litteris suis ad nos pro concordando nobiscum de termino diete seu conventionis in Scepusio et etiam in Silesia celebrande

mányolást és ellenséges műveleteit – készen arra, hogy napról napra rosszabbat forraljon. Ezért mi, ha már ekkora jogtiprások s fenyegető veszedelmek szólítanak fel erre, s előtte minden békefeltételt megajánlottunk, nem magunktól, hanem kényszer alatt szembeszállunk velük, és Isten segedelmével s a ti segítségekkel mindazt, amit az ellenségesen a mi földünkön akart tenni, saját földjükön tesszük majd, hogy ezáltal a császárt főpapjainkkal és báróinkkal együtt olyan méltányos feltételekre kényszerítsük, hogy országunknak mostantól a jövőben részükről örökre nyugta legyen; maga a felséges császár pedig másoktól legyőzve és velünk társulva minden köz- és magánügyünkben kedvezzen nekünk.

Mivel pedig ezeket elrendezve is ott van még a Csehországgal és csatolt részeivel való összekülönbözés, a velem levő főpapok és bárók tanácsára azt határoztuk, hogy e dolgot is elrendezzük; mégpedig úgy, hogy saját személyünkben utazunk oda, hogy oly sok fáradság és költség után végre e királyság állapota is valami nyugvópontonra jusson, ami révén ez az ország is hasznunkra lenne végre, nekünk és Királyságunknak pedig nyugalomunk lenne.

Úgy döntöttünk, hogy teljeskörűen tájékoztatva elküldjük hozzátok tanácsosainkat, hogy ezeket bővebben elmondják nektek. Ezért kérjük Hűségeteket és a legszigorúbban megparancsoljuk, hogy Szent Bálint közelgő ünnepére feltétlen küldjétek el két, teljeskörűen tájékoztatott embereteket, hogy elvégezzék mindazt, ami országom szükségletének és hasznának megfelel – így, és ne más képp járjatok el.

Kelt Korneuburg⁷⁸ városunkban, az Úr születésének ünnepe előtti hétfőn, az Úr ezernégyszázhetvenhetedik évében, magyar és többi királyságunk huszadik, cseh királyságunknak pedig kilencedik évében.

1473⁷⁹ (MKL I 203, N 116; EMC IV. 36; DF 292991)

IV. Kázmér lengyel királynak

Felséges uralkodó, kedves Fivérünk!

Miután értesültünk róla, hogy Felségetek most, az utóbbi napokban levelet küldött nekünk egy emberével, hogy egyeztessen velünk a Szepesben és Szi-léziában tartandó tárgyalások avagy találkozó idejéről, ám útközben az illetőt

cumque hominem egritudine <preventum>¹¹ in itinere ad nos nequivisse pervenire; nos acceptis litteris maiestatis vestre, quas nobis ille homo per quendam servitorem nostrum transmisit, et intellecta mente fraternitatis vestre nolimus hoc negotium negligere, sed quamprimum misimus ad fraternitatem vestram hunc talem cum certis intimatis ad negotium ipsius diete pertinentibus, prout fraternitas vestra latius ab eodem intelliget.

Rogamus igitur maiestatem vestram, ut dicto homini nostro in dicendis nostro nomine fidem indubitata adhibere velit, et tandem cum finali responso eum sine dilatione ad nos remittat. Optamus bene valere maiestatem vestram. Datum <Bude>.

A levél élén: Ad Cazymyrum regem Polonie credentie.

1473. január 28. (MKL I 200)

Galeazzo Maria Sforza milánói fejedelemnek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc., illustri principi domino Galeaz Marie Sfortie duci Mediolani ac Papie Anglerieque comiti et Cremone domino, amico nostro dilecto salutem.

Illustris princeps, amice noster.

Misimus ad vestram illustrem dominationem hunc venerabilem et nobilem Joannem de Rabenstein prepositum Vicegradensem doctorem nostrum fidelem, oratorem et consiliarium, in nonnullis rebus et negotiis nostris; quapropter rogamus vestram illustrem dominationem, quatenus eadem dictis et relatibus eiusdem nostri parte referendis plenam fidem adhibere velit.

Datum Bude, XXVIII. die mensis Januarii, anno domini MCCCCLXXIII., regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XV., Bohemie vero IV.

Külcím: Illustri principi domino Galeaz Marie Sfortie duci Mediolani ac Papie Anglerieque comiti et Cremone domino, amico nostro dilecto.

betegség <akadályozta>,⁸⁰ és nem tudott eljutni hozzánk; mégis megkaptuk Felségetek levelét, mivel az az ember rábízta egy szolgánkra, és megismertük Fivérségetek szándékát: nem akartuk annyiban hagyni ezt az ügyet, hanem mielőbb elküldtük ...-t bizonyos, a találkozó ügyét érintő információkkal, amint Fivérségetek majd bővebben értesül tőle ezekről.

Kérjük tehát Felségeteket, hogy szíveskedjék emberünknek, amikor nevünkben beszél, kétségtelen hitelt adni, majd pedig végleges válaszával haladéktalanul küldje hozzánk vissza. Jó egészséget kívánunk Felségeteknek. Kelt <Budán.>

A levél élén: Ajánlólevél Kázmérhoz, Lengyelország királyához.

1473. január 28. (MKL I 200)

Galeazzo Maria Sforza milánói fejedelemnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlését küldi Galeazzo Maria Sforza milánói hercegnek, Pavia és Angera grófjának, Cremona urának, kedves barátjának.

Méltóságos fejedelem, kedves barátunk!

Több ügyben is küldtük méltóságos Uraságotokhoz tudós hívünket, a tiszteletreméltó és nemes Johann von Rabenstein visegrádi prépostot, szószólónkat és tanácsosunkat; kérjük ezért méltóságos Uraságotokat, hogy szíveskedjék a részünkről általa elmondottaknak és előadottaknak teljes hitelt adni.

Kelt Budán, január 28-án, az Úr 1473. évében, magyar királyságunk 15., csehországinak pedig 4. évében.

Külcím: Galeazzo Maria Sforza milánói hercegnek, Pavia és Angera grófjának, Cremona urának, kedves barátunknak.

1473. február 1. (MKL I 201; DF 293128)**Vilmos szász hercegnek**

Wir Mathias von gotis gnaden zu Hungern zu Beheim etc. kunig, empieten dem hochgebornnen fursten unnsERM lieben oheim herren Wilhelm herczogen zu Sachssen, lantgraven in Doringen und marcgraven zu Meyssen unnsERN freuntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen.

Wir senden jetz czu eur liebe unnsERN lieben getreuen Jorgen vom Stain unnsERN ratt etc. etlich werbunge von unnsERN wegen an eur lieb zu bringen von uns aygentlich bericht begern wir an eur lieb, dem gnanten vom Stain auff das maal als uns selbs ganzlich zu glauben, dar an tut uns eur liebe sunder dangnems gefallen.

Gebenn zu Ofen, am mantag unnsER lieben Frauwen abint purificationis anno etc. lxxij^o, unnsERS reichs des Hungrischen in funffzehenden und des Beheimischen im vierden jarenn.

Ad mandatum domini regis.

1473. április 8. (MKL I 202)**Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Wir Mattias vonn gotts gnnaden zcu Hungern zcu Behmenn kunigk etc. Enpieten den hochgebornen furstenn hern ErnNSTEN des heiligenn Romischen richs ercczmarhalken, kurfurstenn unnd hernn Albrechtenn hcrcczogenn zu Sachssenn, lantgraven in Doringenn unnd marcgravenn zu Missen etc. unnsERN bsundernn liebenn ohmenn unnd swagern unnsERN grus unnd was wir liebs unnd guts vormugenn zuvoran.

Hochgebornen fursten liebenn ohem unnd swager.

Unns hat der edel unser bsunder lieber Heinrich von Plauwenn der eltter anpracht wie euer liebe im vormals vonn seynem erblichen gutern gedrungenn auch ietz hinfur teglichin durch die merern beschedigen, prennen unnd hertiglichenn verterbenn laset unnd der benant vonn Plauwenn sich der unnd allir spruch so euer liebden zcu im vormaynet zcu habenn rechts unnd

1473. február 1. (MKL I 201; DF 293128)**Vilmos szász hercegnek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyánknak, Vilmos úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözlőlevelet ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Elküldjük most Kedveltségetekhez kedvelt hívünket, Jörg vom Stein tanácsosunkat stb., hogy néhány üzenetünket, melyeket alaposan elmagyaráztunk, Kedveltségetek elé tárják. Azt kívánjuk Kedveltségetektől, hogy vom Steinnek ez alkalommal éppúgy higgyetek, mint nekünk magunknak, amivel különös köszönetre méltó szívességet tesztek nekünk.

Kelt Budán, Mária megtisztulása ünnepének előestéjén, hétfőn, az Úr 1472, magyarországi uralkodásunk tizenötödik, és a csehországinak negyedik évében.

A király úr parancsára.

1473. április 8. (MKL I 202)**Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak stb., különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak baráti üdvözlőlevelet ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelmek, kedvelt bátyáink és sógoraink!

A nemes és általunk különösen kedvelt idősebb Heinrich von Plauen hírül hozta, hogyan üztétek el őt korábban örökös javaiból, és hogy most a morvák által továbbra is naponta kárt okoztok neki, gyújtogattok és keményen romlására törtök. Von Plauen ezért és minden panaszért, amelyet Kedveltségeitek ellene vélnék támasztani, hozzánk fordult a jog és méltányosság érdekében, és

allir pillickeit auf Unns erbotenn unnd gebetenn hat euer lieb desshalbenn zu vorschreibenn, wanne unns abir den mehrgnanntenn vonn Plauwen uf sein recht pot nicht wol zcemet zu verlassenn, nochdeme er unns in sunderheytt gewannt ist unnd zcu versprechenn stett. Also bittenn wir euer liebden noch innhalt unser fruntlichenn vorainigung, so wir unns kegenn enander vorschribenn haben, ir wollet den obgnanntenn von Plauwenn furan nicht beschedigenn prennenn, noch mit heresscraft personlichen uberzcihenn noch nyemandes anderm von euern wegenn zcu bescheenn zw thunn gestattenn lassenn, sundernn euer liebe mit ym der unnd allir schedenn auch spruch fruntlich ainigen unnd vortragen dessglichenn ir der euern halben vonn unns auch gewartennde sein sulleth. Das wollenn wir in dem unnd merem gegen euer liebden hinfurer wo das zcu schulden kompt gernn fürdynenn.

Gebenn zcu Presburg, am pfinceztag noch judica in der vastenn, anno domini etc. lxxij, unnsrer reiche des Hungerischen etc. im sechzehendenn unnd des Behmischenn im virden jaren.

Ad mandatum domini regis.

1473. június 16. (MKL I 204) **Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Wir Mathias von gots gnadenn zcu Hungarn, zcu Behemenn konig etc. Entpietenn den hochgebornnenn furstenn unnsern besunder liben ohemen und swegern, hern Ernsten, des heiligen Romischen reichs erczmarschalken, kurfurstenn, unnd hernn Wilhelm unnd hern Albrechten, vetternn unnd gebrudernn, herczogen zcu Sachssen, lantgraven in Doringen unnde marcgraven zcu Missenn, unnsern fruntlichen grus unnd was wir libs unnde guts vermugenn bevor.

Hochgebornnen fursten, besundern liben ohemen vnnd swegern.

Unns hat unser lieber getruwer Jorge vom Stayn unnsrer rath vor zeichniss einer abrede, so zcu Bresslaw auff sand Barbara tag nehst vorgangenn durch unnsrer unnd euer liebden rete unnd anwalden begriffenn wurden ist, zcubracht, vorkunden wir euer liebe, das wir in solcher abrede unsers teils ein gefallen haben unnd in kurz der unnd ander sach halben den benanten vom Stayn zcu

arra kért minket, hogy Kedveltségeiteknek ez ügyben írjunk. Minthogy von Plauen jogos kérését nem illő figyelmen kívül hagyni, miután őt különösen kedveljük és pártfogolnunk kell, arra kérjük tehát Kedveltségeiteket baráti egyezségünk tartalmának megfelelően, amelyet egymás felé írásban vállaltunk, hogy von Plauen javait ettől kezdve ne károsítsátok, fel ne égessétek, sem őt személyében meg ne támadjátok sereggel, sem azt meg ne engedjétek senki másnak a ti részetekről: hanem barátilag egyeztetek meg vele erről és minden kárról, illetve ítéletről úgy, ahogyan ti is elvárnátok velünk szemben a ti embereitek érdekében. Alkalomadtán ebben és másban szívesen viszonzozzuk ezt Kedveltségeiteknek.

Kelt Pozsonyban, a nagybőjtben, a Judica vasárnap utáni csütörtökön, az Úr 1473., magyarországi uralkodásunk tizenhatodik és a csehországinak negyedik évében.

A király úr parancsára.

1473. június 16. (MKL I 204) **Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek, Vilmos úrnak és Albert úrnak, a fivéreknek és unokabátyjuknak, Szászország hercegeinek, Thuringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözlünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelmek, különösen kedvelt bátyáink és sógoraink!

Kedvelt hívünk, Jörg vom Stein tanácsosunk elénk tárta annak a megállapodásnak a jegyzékét, amelyet Boroszlóban az elmúlt Szent Borbála napján a mi és a Kedveltségeitek tanácsosai és jogászhai megfogalmaztak. Tudtára adjuk Kedveltségeiteknek, hogy a magunk részéről tetszésünket leljük ebben a megállapodásban, és hamarosan ezen és más dolgok miatt vom Steint Kedveltségei-

euernn lieben senden wullen auss merenn handelung mit euer libdenn redenn lassen und zo ferre euer libe selber uns in gunst, fruntschafft und guten willen gegen euernn libden beweissen wulten.

Geben zcu Bartfelt, an Erigtag nach sand Anthonien tag, anno domini etc. LXXIII., unser reich des Hungerischen etc. ym sechszechnden unnd des Bemischen ym fumfften jaren.

Ad mandatum domini regis.

1473. június 28. (MKL I 205)¹²

Az osztrák rendeknek

Mathias von gots gnaden zu Hungern zu Behaim kunig etc.

Erwirdigen, andechtign, wolgeborn, edln, fürsichtign und unnser besunder liebnn.

Als uns vor ettlicher zeit von dem allerdurchleichtigisten fursten unnsern lieben vatter dem Romischen kaiser ungehorsam der landtleut in Osterreich verkundt ist und von seiner Maiestat gebeten sein sy allain mit dem swert und kainer taydung gehorsam zu machn.

Darinn ettlich lanndtleut besandt zu redt gehalten, ir entschuldigung und beschwerung gehört und auf ir begern, das der kaiserlich Malestat verkündet und gepeten haben ir genediger herr zu sein, in und dem lannd solh unpillich beschwerung <abzuladen>, das aber bey der kayserlich Maiestat nicht genemlich aufgenommen ist; sunder solch beswerung darauf gemert und uns aber mit vil ungelimphlicher klag und hilff wider sy gebetn hat und auf das sy die kayserlich Maiestat mit klag an uns gebetn hat, haben wir sy und all ir mitgewondt auf ir rechtlichs und genugsams erbieten und begern als ein kunig zu Beheim und obrister kurfurst des heilign Reichs in unnsern scherm fur gewalt und unrecht genomen und das der kayserlich Maiestat auch ettlichn lanndtleutn in Osterreich zugeschribn.

Darauf unns aber die kaiserlich Maiestat gepetn hat, die berurtn lanndtleut sicherhaithalbn irer person auch umb ablegung aller ungnadn und wendung der berurtn beswerung wider die so sein kaiserlich Maiestat gen grossen Entzestorff

tekhez küldjük, hogy többféle ügyről beszéljen Kedveltségeitekkel, és így további bizonyoságot szerezhettek irántatok való kedvezésünkről, barátságunkról és jó akaratunkról.

Kelt Bártfán, a Szent Antal napját követő kedden, az Úr 1473., magyarországi uralkodásunk tizenhatodik és a csehországinak ötödik évében.

A király úr parancsára.

1473. június 28. (MKL I 205)

Az osztrák rendeknek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb.

Tisztelendő, jámbor, nagyságos, nemes, körültekintő és általunk különösen kedvelt urak!

Bizonyos idővel ezelőtt a felséges fejedelem, kedves atyánk, a római császár hírt adott nekünk Ausztria lakosainak engedetlenségéről, és megkért minket, hogy szorítsuk őket – csakis karddal, nem tárgyalással – engedelmességre.

Ezügyben a lakosok néhány követét magunk elé bocsátottuk, meghallgatuk szabadkozásukat és sérelmüket, aztán kérésükre hírül adtuk ezt a császári felségnek, kérve őt, hogy legyen kegyes uruk, és vegye le róluk és az országról ezt a méltatlan terhet. Ezt azonban a császári felség nem fogadta szívesen, hanem a terhet még meg is növelte, és őket sok jogtalan váddal illetve, arra kért minket, hogy segítsük őt ellenük. Arra, amit a császári felség vádaskodva kért tőlünk, Csehország királyaként és a Szent Birodalom legelső választófejedelemként az országlakosok jogos és mértéktartó kérésére és kívánságára védelmünkbe vettük őket, valamint minden társukat a hatalmaskodás és igazságtalanság ellen, és ezt meg is írtuk a császári felségnek és Ausztria némely lakosainak.

Ezután azonban a császári felség megkért, hogy az említett lakosok személyének biztonsága érdekében, úgyszintén minden nyugtalanság megszüntetéséért és a mondott teher elhárításáért, amellyel szemben azok, akiket ő császári felsége Großenzersdorfba hívott az elmúlt Mindenszentek napjára, egyesültek, helyette, az ő személyében, nevében és őerte gondoskodjam, s támaszuk

auf allerheligen Tag nagstvergangen gevordert hat, ainig wordn an seiner stat in seiner person in sein nam und fur in zu versorgn und ir parg und furstand darinn zu sein, wie das die gwaltsbrieff uns darum gegeben ausweisen, das unns sein Maiestat das halltn welle. Das haben wir demselbn unserm lieben Vatter zu gevalln getan und umb deswilln das mer unrats so sich daraus begeben möchte nidergelegt wurde und vermittn belib. Nun haben uns die berurtn lanndleut so sein Maiestat gen Enczestorff ervodert hiet in vereinigung des lanndsbeswerung halbn in geschrift gesendnt und durch ir namhaft sanndpotn gepetn bey der kayserlich Maiestat daran zu sein, damit die beswörung abgetan und gewendnt wurden; darin wir alle unnsern muglichen fleis getan habn, wann aber das alles bey der kayserlich Maiestat nicht zu wenndung dien will, sonnder solh beswerung stetiglich hoher gemert <werdn, sein>, wir als parg und furstand unnsere verschreibung, die wir der kayserlich Maiestat zu willn auf sein gwaltbrief darinn geben haben, ermont. Nu binttn uns ye solh unnsere verschreibung so hoch, ob wir mit gutigkait solh wenndung bey der kayserlich Maiestat nicht erlangn mocht, das wir schuldig sein dartzue zu tun, damit ew und dem lannd solh beswerung inmassen wie uns die von Entzestorff zugeschickt ist und von euch gebetn sein, enntlich und bestendlich gewendnt werde.

Gebenn zu Brunn am Montag der heiligen zwelf botn sannd Peter unnd sannd Paulstag, anno dotnini etc. LXXIII. De commissione propria domini regis.

Külctm: Den erwirdign andechtign wolgebornn edln vesstn ersamen fursichtigen und weysen unnsern besunder lieb dem lanndtag in Osterreich was deryetz zu Wienn insamung bey einander sein.

1473. június 29. (MKL I 206)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias, vonn gotts gnaden zcu Hungern, zcu Behmenn etc. kunig, entpiten den hochgebornnen fursten unnsernn bsundern lieben ohemen unnd swegern hern Ernstenn, des heiligen Romischen richs ercczmarschalgk, kurfurstenn, unnd hern Albrechten gbrudern, herczogen zcu Sachsen, lanntgraven in

és szószólójuk legyenek ebben, ahogyan az emiatt nekünk adott felhatalmazás is megmutatja, hogy őfelsége ezt akarta tőlünk. Ezt kedves atyánk tetszésére tettük, és így a sok kellemetlenséget, amely ebből származott volna, letettük és elkerültük. Az említett lakosok, akiket őfelsége Enzersdorfba hívott, a gyűlésen írást küldtek nekünk az ország terhei miatt, és jeles követeik révén kértek bennünket, legyünk azon, hogy a császári felség a terheket vegye le róluk és hárítsa el tőlük. Ezért minden lehető igyekezetünket latba vetettük, de ha ez a császári felségnél nem a baj elhárítására, hanem a teher mind további emelésére szolgál, mi mint támasz és szószóló emlékeztetjük írásba foglalt ígéretünkre, amelyet a császári felség akarata szerint felhatalmazó levelére abban tettünk. Mármost ez az ígéretünk annyira köt bennünket, hogy még ha jóakarattal nem is érnénk el a császári felségnél e könnyítést, mégis kötelességünk úgy cselekedni, hogy rólatok és az országtól ez a teher véglegesen és tartósan elháruljon, azon mértékben, ahogy azt Enzersdorfból elküldtéték és ahogy kértétek tőlünk.

Kelt Brünnben, a Szent Péter és Pál apostolok napja előtti hétfőn, az Úr 1473. évében. A király úr saját parancsára.

Külcím: A tisztelendő, jámbor, nagyságos, nemes, vitéz, derék, körültekintő és bölcs, általunk különösen kedvelt osztrák tartományi gyűlésnek, amely most Bécsben mind együtt van.

1473. június 29. (MKL I 206) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak

Doringen und marcgravenn zcu Meissenn etc. unnsere fruntlich grus unnd was wir liebes unnd guts vormugenn bevor.

Hochgebornnenn furstenn, bsunder liebenn ohemen unnd swager, als ewer fruntschaft unns vonn unsers lieben gtruwen des von Plauwenn wegen gschriben habbt, habenn wir noch der lenng innhalt ewers brives vornohmmenn unnd thunn ewer lieb zcu wissenn das wir vormals durch den von Plauwenn des handdels bericht wurdenn sein und dabey uns ambrachtt, wie in der Sligk stets fur unnd fur wider pillickeit drynge unnd be swere unnd sich der sachenn halbenn auf unss allir rechtt ir betenn hatt, wanne abir der mehrgnante vonn Plauwenn unnsere dyner unnd hindersas ist, auch wir sein zcu allir pilligkeitt unnd recht mechtig seynn, als begern wir an ewer liebe mit vleis bittennde, den obgnantenn vonn Plauwenn beruohsam bey dem seynenn bleibenn zcu lassenn unnd den Slickenn noch sunst nymanndes ander widir den bemeltenn vonn Plauwenn mit krige zcu stewern noch in nder wege zcu dringenn zcu gestatenn. Ab danne ewer liebdenn adir jemant ander der ewer zcu dem ehgnantenn von Plauwenn spruch unnd forderung zcu habenn vormaynett, den wollenn wir recht nach allir pilligkeitt ergeen lassenn unnd zcwivelnn nicht, ewer fruntschaft werde sich an sollichem rechtlichim erbieten begenügen lassenn. Das wollenn wir mitsampt der pilligkeitt gein ewer liebden unnd den ewern mit fruntlichem gutenn willenn beschuldenn.

Gebenn zcu Brwnn, an der heiligenn czwelfboten sanct Peter und Paulstage, anno domini etc. LXXIII., unnsere reiche des Hungerischen etc. im sechzehendenn unnd des Behemischen im funftenn jarenn.

De commisione propria domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen furstenn unsern besundern lieben ohmenn unnd swegern herrn Ernstenn, des heiligen Romischen reiehs erczmarschalken, kurfursten, und hern Albrechten, gebrudern, herezogen zcu Sachsenn, lanntgraven in Doringenn unnd marcgravenn zcu Missenn.

és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelmek, különösen kedvelt bátyáink és sógoraink!

Amit kedvelt hívünk, von Plauen⁸¹ ügyében írtatok, hosszú leveletek nyomán megértettük, és tudtokra adjuk, hogy von Plauentól már értesültünk e dolgokról, aki ez alkalommal azt is elmondta, hogy a méltányosság ellenére hogyan háborgatja és terheli Schlick újra és újra. Eme ügyek miatt teljes joggal fordult hozzánk kérésével, mivel pedig a többször említett von Plauen a mi szolgálk és követőnk, méltán és teljes joggal áll a hatalmunk alatt is, így Kedveltségeiteket igyekezettel kérve kívánjuk, hogy von Plauen hadd maradjon meg nyugalomban abban, ami az övé, és sem Schlicknek, sem senki másnak ne engedjétek meg, hogy az említett von Plauen ellen hadat vezessen, sem hogy más módon háborgassa. Innentől, ha Kedveltségeitek vagy más a tseitek közül úgy gondolják, hogy a nevezett von Plauennel szemben igényük vagy követelésük van, annak méltányosan igazságot szolgáltatunk, s nem kételkedünk, hogy Barátságaitok ezzel a jogos felajánlással meg fognak elégedni. Ezt a méltányossággal együtt Kedveltségeiteknek és a tseiteknek baráti jóakarattal akarjuk viszonzni.

Kelt Brünnben, Szent Péter és Pál apostolok napján, az Úr 1473., magyarországi uralkodásunk tizenhatodik és a csehországinak ötödik évében.

A király úr saját parancsára.

Kívül: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen grófjainak.

1473. augusztus 26. (MKL I 207)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias vonn gots gnadenn zcn Hungrn zcu Behmenn etc. kunigk, entpietenn den hochbornnenn furstenn unnsern lieben ohemen unnd swager hern Ernsten des hailigen Romischenn richs ereczmarschalken kurfursten unnd Albrechten gebrudernn herczogenn zcu Sachssen, lanntgraven in Doringen und marcgraven zcu Missenn unnsern fruntlichen grus unnd was wir liebs unnd guts vormugen.

Alz ewer lieb unns icczt gschriben haben der widerwertikeit scheden unnd ander ersuchung halben, so der vom Plauwenn unnd der von Risenburg ewer lieben unnd denn ewern zcugefugt, habenn wir mit forderem vordrus irenthalbenn vornohmenn und uf den abschit unnsers bsundern lieben Bernhart vonn Schönberg wollenn wir dieselbigenn vonn Plauwenn vonn Risenburg gein Olmunntz erforderenn unnd da bestellenn, das ewer lieb alle pillickayt widirfarnn sulle, begeren wir an ewer liebe die zzeit gedult in den dingen zcu haben, danne als die dinge zcwuschenn unns unnd ewer liebe icczt in fruntlichenn taydungenn stehen, were unns unnsershalben nicht lieb, das sich ainchirly begebenn soltt, das zcn zeruttung disser sachenn dynet. Wir schreibenn auch hirmit den gnantenn von Plauwenn unnd vonn Risenburg, als des ewer lieb in der hirinne geslossenn notelnn vernehmenn, wirt dobey ewer lieb wol erlernen magk, das wir an sollichem irem vernehmenn keynenn gefallenn habenn.

Gebenn zcu Offenn, am pfintztag noch sanct Bartholomeus tag, anno etc. lxxiij, unnsere reiche des Hungerischen im sechzcehendenn unnd des Behemischen im sechstenn jaren.

Ad mandatum domini regis.

1473. szeptember 12. (MKL I 208)
Vilmos szász hercegnek

Mathias von gots gnaden zu Hungarn zu Behemen etc. konig. Emphyten dem hochbornen fursten unserm lieben oheymen hern Wilhelmen herzogen

1473. augusztus 26. (MKL I 207)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen őrgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Amit a minap írtatok nekünk a rosszindulatról, a károkról és más követelésekről, amelyekkel von Plauen⁸² és Riesenburg⁸³ Kedveltségeitkkel és az embe-reitekkel szemben előállt, irántuk érzett bosszúsággal kaptuk meg. Az általunk különösen kedvelt Bernhard von Schönberg elbúcsúztatására von Plauent és Riesenburgot Olmützbe akarjuk hívni, és ott elrendelni, hogy Kedveltségeiteknek minden tiszteletet adjanak meg. Kívánjuk, hogy legyetek még türelemmel ezen dolgokban, mert minthogy az ügyek köztünk és Kedveltségeitek között most a barátság talaján állnak, a mi részünkről nem lenne kívánatos, ha olyas-mi fordulna elő, ami ennek aláadására szolgál. Ezennel írunk a nevezett von Plauennek és Riesenburgnak is, amint azt az ide csatolt feljegyzésből megérthetitek. Ebből megláthatják Kedveltségeitek, hogy e viselkedésükben nem leljük tetszésünket.

Kelt Budán, a Szent Bertalan napját követő csütörtökön, az Úr 1473., magyarországi uralkodásunk tizenhatodik és a csehországinak hatodik évében.

A király úr parancsára.

1473. szeptember 12. (MKL I 208)
Vilmos szász hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyáinknak, Vilmos úrnak, Szászország hercegeinek,

zu Sachsen, landgraven in Doringen und marcgraven zu Missen unsern fruntlichen grus und was wir liebs und guts vermogen.

Als unser lieber getruwer Jorg vom Steyn unser rad ewer liebe durch sinen diener drie versigelt puntnüs brive uns ewer liebe und margrave Albrechten berurende zugesand had, nachdem nu denselben sachen ewer beider halben mehr nachgegangen ist, begeren wir an ewer liebe die genanten drie brive wider zu uern handen zu bringen und die dem gemeldten vom Steyn, so er darnach senden wirt, wider zu antworten. Das wullen wir zu der billichkeyd umbe ewer liebe fruntlich beschulden.

Geben zu Ofen, am mantage vor des heiligen Crutzs tage am Herbst, anno etc. lxxiii°, unser riche des Hungarischen im sechzehinden und des Behemischen im sechsten jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem Hochgebornen fursten unsern lieben oheymen Hern Wilhelmen herczogen zu sachsen etc.

1472. december 31. (MKL I 209) **Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Wir Mathias vonn gots gnnadenn zcu Hungern Behmen etc. kunig, enpietenn den hochbornnenn furstenn unsern liebenn ohemenn unnd swager, herrn Ernnten, kurfurstenn unnd hernn Albrechtenn hercczogenn zcu Sachssen, lanntgravenn in Doringenn unnd marcgravenn zu Missenn unnserrn fruntlichenn grus unnd was wir liebs unnd guts vormugenn.

Liebenn oheim unnd swager.

Ewer lieb schreiben, dorinn ir anczihet beswerune ab der schrift, so wir ewerer lieb des edelnn unnsers liebenn gtruwenn Haynrichs vonn Rabinsteynn zcu Riesenburg halbin gethann unnd dapei meldet schadenn, so die ewernn vonn den gnannten von Rabenstein unnd den unnserrn vonn Tuxsenn emphangenn mit mehr wortenn ewers brives habenn wir furnohmenn unnd wil unns wol bedunckenn ewer lieb wegenn unnsere schreibenn swarlichir danne wirs gemaynt habenn, wann wir doch ye ewr bayder liebe zw allir

Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Kedvelt hívünk, Jörg vom Stein tanácsosunk szolgálja által három lepecsételt szövetséglevelet küldött Kedveltségeiteknek, amelyek bennünket, Kedveltségeitek és Albert örgrófit érintik. Miután azonban a benne foglalt dolgok a kettőtök részéről tovább alakultak, azt kívánjuk, hogy a három megnevezett levelet vegyétek újra a kezetekhez, és adjátok át ismét vom Steinnek, amikor érte küld. Ezt akarjuk a Kedveltségeitek iránti méltányosságból barátsággal viszonzni.

Kelt Budán, a Szent Kereszt őszi ünnepét megelőző hétfőn, az Úr 1473., magyarországi uralkodásunk tizenhatodik és a csehországinak hatodik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyáinknak, Vilmos úrnak, Szászország hercegeinek stb.

1472. december 31.⁸⁴ (MKL I 209)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Kedvelt bátyáink és sógoraink!

Megkaptuk Kedveltségeitek levelét, amelyben feltárjátok nehezteléseketek azon írás miatt, melyet Kedveltségeitekhez intéztünk kedvelt hívünk, a nemes Heinrich von Rabenstein zu Riesenburg érdekében, és bőségesen leírjátok a károkat, amelyeket a teitek von Rabensteintől és a mi von Tuxsenünktől elszenvedtek. Levelünk miatt jobban neheztelni látszotok, mint gondoltuk, hiszen mi teljes barátsággal és jóakarattal hajlunk mindkettőtök felé. Ezért most egyúttal írunk kedvelt hívünknek, a nemes Hans von Hasenburgnak, csehországi kan-

frewnntschaft und gutem willenn inn sundirheit geneigt seynn unnd dennach schreibenn wir ieccz hiermit dem edelnn unnserrn liebenn gtruwenn Hannssenn von Hasenburg unnserrn Behemischenn cannczler, des abschriefft wir ewr lieb hyrinne vorslossenn senndenn, so ewer lieb in dorumb anlangen wirdet, das er sich mit ewer lieb eins tages an gelegenn stat voraynenn sal, auf denselbigenn tag ewer lieb ain ewer rat senden mugt, dohyynn von baiden tailn gefurdert, alle die so zcu den sachenn gewant sein, da gehort unnd so durch die unnserrn dhainerlay umbilichs den ewernn gescheenn were sal, der gnannt von Hasenburg macht haben die unnserrn zu pillichir bekerung zu haltten unnd das zcu thund schaffen, das gleichen vonn den uweren den unnserrn auch geschee. Ewer lieb sal auch das gewis sein, das unns nicht gemaynt ist, das die unnserrn in ewernn adir andernn furstenthmnen roberey treiben, als wir das in unnserrn konigreichenn auch nyemannt zcu thun gestattenn, dann wo wir ewer lieb fruntschaft unnd gutenn willenn beweissen muhtenn, warnn wir gannccz genaigt.

Gebenn zcu Odenburg, an sannct Silvesters tage, anno domini etc. septuagesimo tertio, unnserr reich des Hungerich im funfczehendenn unnd des Behmischen im virdenn jarenn.

De commissione propria domini regis.

Wir schreibenn auch hirmit Jarisla vonn Sternberg unnserrn voit zcu Lusiccz vonn Cristof vonn Polenncczk wegen des copie wir uwer liebe auch hyrinn mit zusenden. Datum ut s.

1474. január 12. (N 38; DF 292994)

Követmeghatalmazás a lengyelországi tárgyalásokra

Nos Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. significamus tenore presentium quibus expedit universis, quod nos de fide fidelitate prudentiaque et legalitate fidelium nostrorum reverendorum in Christo patrum dominorum Gabrielis Albensis Transsylvanie cancellarii nostri et Osvaldi Zagrabiensis ecclesiarum episcoporum, necnon spectabilis et magnificorum Emerici de Zapolya comitis perpetui Scepusiensis et Johannis Pangrarii de Dengeleg alias waywode Transsylvanii generalis capitanei exercituum nostrorum, item venerabilium et

cellárunknak is, amelynek leiratát Kedveltségeiteknek ide csatolva megküldjük, úgyhogy Kedveltségeitek tőle követeljék, hogy egyezzen meg Kedveltségeitekkel egy találkozóban egy közeli helyen, ahová elküldhetnétek valamelyik tanácsosotokat, és mindkét részről odahívván és meghallgatván azokat, akik az ügyekben érintettek, ha a mieink méltánytalanul bántak volna az embereitekkel, a nevezett von Hasenburg hatalmában állna őket jogos jóvátételre szorítani és ugyanígy végezni, ha ugyanaz a mi embereinken esett volna meg a tieitek által. Biztosak lehetnek benne, hogy nem áll szándékunkban, hogy alattvalóink a ti fejedelemségeitekben vagy máséban raboljanak, ahogy mi sem engedjük azt senkinek a saját királyságainkban, hiszen mindig készek voltunk Kedveltségeitek felé barátságunkat és jó akaratumat kimutatni.

Kelt Sopronban, Szent Szilveszter napján, az Úr 1473., magyarországi uralkodásunk tizenötödik és a csehországinak negyedik évében.

A király úr saját parancsára.

Írunk egyúttal Jaroslaw von Sternbergnek, lausitzi helytartónknak is Christoph von Polenz ügyében, amelynek másolatát Kedveltségeiteknek ezennel szintén elküldjük. Kelt, mint fent.

1474. január 12. (N 38; DF 292994)

Követmeghatalmazás a lengyelországi tárgyalásokra

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya jelen levelünk szövegével értesítünk mindenkit, akit illet, hogy teljességgel ráhagyatkozva Királyságunk tanácsosainak hűségére, megbízhatóságára, bölcsességére és jogi jártasságára, amihez járul még említett Magyar Királyságunk többi főpapjának és bárójának tanácsa és egyetértése: teljes és szabad felhatalmazást, illetve minden tekintélyünket megadtuk és ráruháztuk, megadjuk és ráruházzuk híveinkre, a Krisztusban tisztelendő Gábor gyulafehérvári püspökre,

egregiorum Georgii Quinqueecclesiensis apostolici prothonotarii, et Gasparis Sancti Martini de Scepusio ecclesiarum prepositorum, consiliariorum scilicet regni nostri ad plenum confisi, accedente etiam consilio et consensu aliorum prelatorum et baronum prefati regni nostri Hungarie eisdem plenum et liberum mandatum et omnem auctoritatem potestatemque nostram dedimus et concessimus damusque et concedimus cum dominis prelatis et baronibus ac consiliariis regni polonie ad dietam proximis diebus futuris in locis ab antiquo ad hoc consuetis celebranda venturis conveniendi, resque facta et universa negotia utrorumque regnorum ipsorum Hungarie videlicet et Polonie, necnon etiam Bohemie ac Partium ad eadem pertinentium tangentes et concernentia tractandi, conferendi et disponendi, ac exinde pacem, pacta, federa concordiam et treugas ad tempus vel et in perpetuum confirmandi, disponendi vel de novo componendi et faciendi finaliterque concludendi atque firmandi, ac omnia et singula faciendi, que nos propria in persona facere possemus, si personaliter interessemus; etiam si talia forent, que mandatum exigent magis speciale, promittentes in verbo nostro regio et bona fide nostra omnia et singula ea, que prefati consilii regni nostri cum dictis prelatis et baronibus ac consiliariis regni Polonie super quibuscunque rebus factis et negotiis prenominatorum regnorum ac eorundem partium tractaverint, conferent, disponent, facient, concludent et firmaverint, rata habere atque grata ac firmiter et inviolabiliter observare observarique facere per prelatos barones incolas et quoslibet subditos nostros cuiuscunque status et conditionis existant harum litterarum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum est appensum vigore et testimonio mediante.

Datum in Eperyes feria quarta inter octavas festi epiphaniarum Domini anno Eiusdem millesimo quadingentesimo septuagesimo quarto, regnorum autem nostrorum Hungarie etc. sextodecimo, Bohemie vero quinto.

Ad mandatum domini regis in consilio.

kancellárunkra, és Ozvald zágrábi püspökre; továbbá a tekintetes és nagyságos Szapolyai Imre örökös szepesi ispánra, Dengelegi Pongrác János erdélyi vajdára és hadseregeink főparancsnokára; a tisztelendő és vitézlő György apostoli prot-honotáriusra és Gáspárra, a szepesi Szent Márton-templom prépostjára, hogy a közlő tanácskozáson, melyet a régtől fogva máig szokásos helyeken tartanak a Lengyel Királyság főpapjaival, báróival és tanácsosaival, ők megjelenjenek, tárgyaljanak, megbeszéléseket folytassanak és rendelkezzenek a két országot, tudniillik a Magyar és Lengyel Királyságot, továbbá Csehországot és csatolt Részeit érintő és illető dolgokban, ügyekben és minden kérdésekben, majd ezek alapján időlegesen vagy véglegesen békét, megállapodást, szövetséget, egyezményt és fegyverszünetet erősítsenek meg, rendeljenek el vagy kössenek meg és hozzanak létre újból, illetve zárjanak le és szilárdítsanak meg véglegesen, továbbá megtehessék az összes és minden egyes dolgot, amit mi saját személyünkben tehetnénk, ha személyesen ott lennénk – még ha olyanok lennének is ezek, melyek kifejezett parancsomat igényelnék. Jelen, titkos függőpecsétünkkel megerősített levelünk erejével és tanúságával királyi szavunkra és becsületünkre ígérjük, hogy az összes és minden egyes pontot, melyet fent nevezett tanácsosaink a Lengyel Királyság említett főpapjaival, báróival és tanácsosaival a fenti országok és Részeik bármiféle dolgai, ügyei és kérdései tekintetében megtárgyalnak, megbeszélnek, rendelkeznek, tesznek, végeznek és véglegesítenek, mi érvényesnek és kedvünk szerint valónak ismerjük el, azokat szilárdan és sérthetetlenül betartjuk és betartatjuk főpapjainkkal, báróinkkal és minden alattvalónkkal, legyen bármiféle rendű és rangú.

Kelt Eperjesen, a Vízkereszt nyolcada előtti szerdán, az Úr ezernégyszázhetvennegyedik évében, magyar és többi királyságunk tizenhatodik, cseh királyságunk ötödik évében.

A király úr parancsára a tanácsban.

1474. március 12. (MKL I 210)**Lorenzo Roverella pápai legátusnak**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Reverendissimo in Christo patri predilecto domino archiepiscopo Ferrarie et legato apostolico, amico nostro salutem et amicitie incrementum.

Reverendissime pater.

Significamus vestre dominationi, preteritis tandem his proximis diebus in dieta inter nos habita per prelatos et barones nostros et regni Polonie conclusam esse pacem perpetuam inter nos et dominum regem Polonie et hec duo regna, treugamque triennalem cum Bohemia, quas nos libenter acceptavimus.

Ut liberius, si adiuti fuerimus, nec soli sub tanto nobis onere impari forte relictis fuerimus, contra impios Turcos insurgamus! Accipiet paternitas vestra reverendissima a domino Alberto latius de rebus istis, quas scimus et pro ... cum pro eis conducendis multos labores et non parvo tempore subiverit. Ceterum in diem expectamus cum magno desiderio certiorari nos in petitionibus nostris justis et honestis ac necessariis, non solum nobis sed fidei catholice apud sanctam sedem apostolicam exauditos esse, quo nuntio nihil nobis gratius posset contingere.

Post paucos denique dies mittemus informationes diffusiores circa res Turcarum, quibus nihil preiudicat terminus ... de Christianitate penitus actum esse.

Dominationem vestram semper bene valere optamus. Datum Trenchenii, XII. Martii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo septimo, Bohemie vero quinto.

Ad mandatum proprium domini regis.

1474. március 12. (MKL I 210)
Lorenzo Roverella pápai legátusnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya baráti üdvözlétünket küldjük és mind erősebb barátságunkat küldjük a Krisztusban főtisztelendő, igen kedves ferrarai érsek úrnak, az Apostoli Szék legátusának, barátunknak.

Főtisztelendő atya!

Jelezzük Uraságotoknak, hogy az elmúlt napokban tartott közös gyűlésünkön a magyar és lengyel főpapok és főurak örök békét kötöttek köztünk és a lengyel király, illetve a két ország között, Csehországgal pedig hároméves fegyverszünetet – amit mi szívesen is fogadtunk.

Mennyivel szívesebben támadnánk a gaz török ellen, ha lenne segítségünk, és esetleg nem lennénk magunkra hagyva ekkora, hozzánk mérten aránytalan teher alatt! Többet is megtud majd főtisztelendő atyaságotok e dolgokról Albert úrtól,⁸⁵ hogy mi az, amit tudunk, és (...),⁸⁶ melyek érdekében sok munkát vállalt, és nem kis ideig. Egyébként nap mint nap sóvárogva várjuk az értesítést, hogy a Szentszéknél meghallgatták jogos, méltányos és – nemcsak nekünk, hanem a katolikus hit számára is – létfontosságú kéréseinket; nem történhet jobb dolog velünk, mint hírt kapni erről.

Végül: pár nap múlva bővebb információkat küldünk majd a török ügyével kapcsolatban; ennek semmit nem számít, ha későbbre kerül (...) a kereszténység ügyében teljesen el lett végezve.

Kívánjuk, hogy uraságotok mindig jó egészségben legyen! Kelt Trencsénben, március 12-én, az Úr ezernégyszázhetvennegyedik évében, magyar és többi királyságunk tizenhetedik, cseh királyságunknak pedig ötödik évében.

A király úr saját parancsára.

1474. március 12. (MKL I 211; DF 258154)**Marco Barbo pápai legátusnak**

Mathias Dei gratia rex Hungarie etc. Reverendissimo in Christo patri domino Marco tituli sancti Marci sacre Romane ecclesie cardinali, patriarche Aquilegeni, et sedis apostolice legato, amico nostro salutem et amicitie incrementum.

Reverendissime pater!

Quanto desiderio presentiam vestre amicitie optaverimus, et frequentes littere et plures nuntii ac oratores ad eam transmissi testes nobis locupletes esse possunt. Doluimus certe non mediocriter, propter nostram erga eandem paternitatem vestram benivolentiam, ac etiam quam in eam locavimus confidentiam, non potuisse secum convenire, priusquam ab hoc regno nostro discederet;

nos tamen confortat, quod speramus vestram reverendissimam paternitatem in illa dieta cesaris non parvum fructum esse facturam, cordaque principum illorum commoturam, ut vel jam demum ardente proximo pariete ita suis periculis occurrant, quod in miserrimam vicinorum conditionem et Turcorum servitutum eorum populi non deveniant. Frequentibus litteris, multiplicatis nuntiis orbem fere totum hactenus movere studuimus, ut tempore opportuno et ea tempestate, qua communis hostis occupatus alio detinebatur, labenti Christianitati subvenirent, nec exspectarent cum discrimine sua defendere, qui poterant de hoste secure in propriis eius triumphare. Dolemus vehementer tantam opportunitatem, a Deo misericorditer prestitam, cum tanta segnitie fuisse contemptam.

Verum ex quo res eo deducta est, ut vel defendere vel succumbere necesse sit, rogamus paternitatem vestram reverendissimam, quatenus omni studio incumbat, ut talis provisio sine mora fiat, quod evidenter appareat, res illas, tanquam christianis principibus, ipsis esse cordi; nam si per consvetas ambages ire eos senserimus, testamur omnipotentem Deum, tanquam illi qui ad impossibilia non teneamur, quia rebus nostris qualicumque modo poterimus, consulamus, etiam si cum eorum detrimento, qui nostrum et proximorum non pendunt, facere necesse fuerit. Potuimus hactenus pacem cum ipsis hostibus, magnis cum utilitatibus oblatam, habere; nolimus, obrectavimus, sola

1474. március 12. (MKL I 211; DF 258154)**Marco Barbo pápai legátusnak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország stb. királya baráti üdvözetünket küldjük a Krisztusban főtisztelendő Márk atyának, a Római Szentegyház Szent Márk bíborosának, aquileiai pátriárkának, a Szentszék legátusának, barátunknak.

Főtisztelendő atya!

Hogy mennyire szerettük volna Barátságotok jelenlétét, arról gyakori leveleink és több elküldött követünk és szószólónk is bőségesen tanúskodhatnak. Atyaságotok iránti jóindulatunk és bizalmunk miatt nagyon fájlaltuk tehát, hogy nem találkozhattunk, még mielőtt országunkból távozott volna!

Vigasunkra van azonban, hogy azt reméljük, főtisztelendő Atyaságotok a császári tanácskozáson nem kis hasznunkra lesz majd, és megindítja a fejedelmek szívét, hogy – végre, legalább amikor már a szomszédos ház ég – úgy segítsenek saját veszedelmükön, hogy szomszédjaik se jussanak nyomorúságos állapotba, sem népeik török szolgaságra. Sűrű levelezéssel és megsokszorozott követjárással igyekeztünk mindeddig szinte az egész földkerekséget mozgásra bírni, hogy alkalmas időben és még addig, amíg közös ellenségünket máshol elfoglalva kötik le, jöjjenek az elerőtlenedő kereszténység segítségére, s ne várják meg, míg saját veszedelmükön kell védekezniük, miközben megtehették volna, hogy biztonságban, saját földjén aratnak diadalt felette. Erősen fájlaljuk, hogy ekkora lehetőséget, amit Isten irgalmasan adott nekik, ilyen tohonyán megvetettek.

Emiatt azonban oda jutott a dolog, hogy (szükségszerűen) vagy védekezünk, vagy elesünk; ezért kérjük főtisztelendő Atyaságotokat, hogy minden igyekezetével legyen azon: haladéktalanul szülessen olyan intézkedés, hogy nyilvánvalóan kitűnjön, keresztény fejedelmekként szívükön viselik ezeket az ügyeket! Mert ha azt látjuk, hogy a szokásos kerülőutakat járják be, a mindenhátó Isten a tanúnk, hogy (mivel lehetetlenre nem vagyunk kötelezhetőek) saját ügyeinknek bármi módon gondját viseljük, akárha az ő kárukon is – akik nem törődnek velünk és szomszédjaikkal – kell majd ezt megtennünk. Mindeddig még békét is köthettünk volna az ellenséggel, általuk ajánlottat, nagy haszonnal: nem akartuk, elleneztük, egyedül a kereszténység iránti szánakozástól indítva, s

Christianitatis miseratione moti, et spe ducti, ut aliquando Deus eorum corda, qui regimen christiani populi susceperunt, moveret ad audiendas miserorum calamitas voces. Non dubitamus Deum pulsasse ad ostia cordium, sed necdum illa aperta sentimus.

Nihil nos obmisimus quod facere debuimus aut potuimus; jamque etiam, quod non dubitamus, vestre reverendissime paternitati summe placere, cum pro ea plurimum laboraverit, pacem perpetuam inter regnum nostrum Hungarie ac regnum Polonie et nos reges, per prelatos et barones utriusque regni, presente et mediante egregio doctore domino Bartholomeo de Massa, nomine et vice vestre reverendissime paternitatis, conclusam, ac treugas triennales cum regno nostro Bohemie confectas suscepimus ob eam tantum rem, ne cui sit excusatio, <quasi> nos ad res illas convenire minime valeamus. Convenimus, juvante Deo, et nihil in nobis et regno nostro deficiet, modo et ceterorum concurrant presidia.

Latus de his et aliis occurrentibus prefatus egregius doctor Bartholomeus, vestre reverendissime paternitatis auditor, de cuius missione gratias agimus reverendissime paternitati vestre, poterit loqui de nostra intentione plene informatus. Cupimus vestram reverendissimam paternitatem semper bene valere. Datum Leuchovie, XII. Martii, anno domini etc. LXXIII.

1474. március 14. (MKL I 212; DF 293247)
A német fejedelmeknek

Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. reverendissimis illustrissimisque dominis sacri imperii electoribus ceterisque principibus in dieta Augustensi existentibus, fratribus et amicis nostris carissimis salutem et amicitie incrementum.

Reverendissimi illustrissimique principes.

Meminimus nos dudum et ad hanc usque diem nuntiis ac litteris cesarem imprimis tamquam christiani imperii caput, et cui ex ipso imperiali officio singulariter incumbit religionem christianam defendere, vosque deinde illustrissimos principes et presertim eosdem sacri imperii electores pluries

attól a reménytől vezetve, hogy valahára már megindítja Isten azok szívét, akik vállalták a keresztény nép kormányzását, hogy meghallják a nyomorultak jajszavát. Nincs kétségünk: Isten dörömbölt is szívük ajtaján, ám mégsem látjuk, hogy kinyílt volna az.

Semmit el nem mulasztottunk, amit megtennünk kellett vagy tudtunk, s már – amit nem kétlünk, hogy főtisztelendő atyaságotoknak nagy tetszésére van, hiszen rengeteget dolgozott érte – a két ország főpapjai és főurai (főtisztelendő atyaságotok nevében és helyetteseként a nemes Bartolomeo Massa doktor jelenlétében és közvetítésével) békét kötöttek országunk, Magyarország és Lengyelország illetve királyaik között, illetve hároméves fegyverszünetet kötöttek Cseh Királyságunkkal. Azért vállaltuk csak fel ezt a dolgot, hogy senki se hivatkozhasson arra, <mintha> még ezekben az ügyekben sem tudnánk megállapodni. Megállapodtunk Isten segítségével, és semmi nem fog rajtunk és országunkon múlni, csak érkezzon meg a többiek segítsége is.

Ezekről és egyéb eseményekről bővebben beszélhet majd a nemes Bartolomeo doktor, főtisztelendő atyaságotok meghatalmazottja, akit szándékunkról teljességgel tájékoztattunk és akinek ideküldéséért köszönetet mondunk főtisztelendő Atyaságotoknak. Kívánjuk, hogy főtisztelendő atyaságotok mindig jó egészségben legyen! Kelt Lőcsén, március 12-én, az Úr 1474. évében.

1474. március 14. (MKL I 212; DF 293247)

A német fejedelmeknek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya baráti üdvözlétét küldi a Szent Római Birodalom augsburgi gyűlésen megjelent főtisztelendő és nagyméltóságú választófejedelmeinek és többi fejedelmének, fivéreinek és kedves barátainak.

Főtisztelendő és nagyméltóságú fejedelmek!

Emlékszünk rá: régóta és mind a mai napig sokszorosan figyelmeztettük követekkel és levelekkel elsősorban a császárt, mint a keresztény Birodalom fejét, és akinek éppen császári hivatalánál fogva a leginkább feladata a keresztény hit védelme; azután pedig titeket is, nagyméltóságú fejedelmek, és kiváltképp a

monuisse, ut p<raest>ita a Deo salutis comoditate et opportuno <con>gresso tempore, quo impii Theucrici christiani nominis hostes in propriis laribus non impugnari modo, sed et superari, vinci ac magna in parte deleri, si diligentior cura adhibita fuisset, facillime poterant, bene uti velletis.

Misimus pr<e>terea ad diversas dietas vestras, ad Romanam curiam, ad multos reges, principes et potentatus nostros oratores. Indicavimus metuere nos, quod modo dolentes cernimus, Thurcum ipsum post ubi de Hussun Hassa aut triumphasset aut cum eo composuisset, crudelius in cristianos populos grassaturum, certandum postmodo in nostris cum periculo fore, qui in alienis securi victoriam deferre potuissemus. Obtulimus nos denique ipsis cesari et principibus electoribus personaliter ad dietam Augustensem, que iam integro fere anno celebratur ascensuros, vel si magis placeret, oratores nostros cum pleno mandato ex omni nostra facultate missuros, modo de salvo conductu eis provideretur; personam ipsam nostram omnesque vires regnorum nostrorum exponere polliciti sumus in sanctam expeditionem, modo et aliorum presidia concurrerent.

Cum dolore in memoriam reducimus, octavus expletus est mensis, necdum responsum habuimus, licet cesarei et principum electorum, qui tunc apud eum erant, oratores, nos ad illa plenum hortarentur nosque certos reddere infra tempus admodum breve promisissent. Non destitimus interea nos omnia negotia nostra in finem illum dirigere, oblatam securitatem per ipsorum Thurcorum principem magna cum amplitudine regnorum nostrorum sprevimus, ob quam rem plurima dampna perpessi sumus; perpetuam pacem cum serenissimo principe domino Kazimiro rege Polonie fratre nostro carissimo ac regno et provinciis suis confecimus; treugas quoque in regno nostro Bohemie disposuimus, ut liberius in communis hostis congressus egrederemur.

Cum itaque nihil a nobis obmissum sit, quod ad catholicum regem et christiane religionis ferventiorum pugilem pertineat, cernamus nihilominus solos nos sub tanto tamque impare fasce relinqui, deum, celum terramque invocare cogimur in testes, quod si quid pro nostra et subditorum nostrorum protectione facere cogemur, quod aliis quibusve cesserit in detrimentum, non <eo> animo, ut cuiuspiam malo delectemur faciemus, sed extrema necessitate compulsi.

Szent Római Birodalom választófejedelmei, hogy az Isten adta menekvés-i lehetőséget és az alkalmas időt (amikor a gaz törököt, a keresztény név ellenségét saját otthonában könnyedén nemcsak megtámadni, hanem rajta felülkerekedni, legyőzni és nagyrészt megsemmisíteni is lehetett volna, ha több gondot fordítotok a dologra) szíveskedjete jó kihasználni.

Elküldtük <ezen kívül> szószólóinkat birodalmi gyűléseitekre, a római Kúriához, sok királyhoz, fejedelemhez és hatalmassághoz. Jeleztük akkor: félünk attól – amit most fájdalommal látunk –, hogy mihelyst a török Uzun Hasszánt vagy legyőzte, vagy megegyezett vele, kegyetlenebbül megy majd neki a keresztény népeknek, s akkor már veszedelmes lesz saját földünkön megütközni vele – miközben idegenben biztonsággal megszerezhetné a győzelmet. Végül pedig felajánlottuk a császárnak és a választófejedelmeknek, hogy személyesen eljövünk a már nagyjából egy éve folyó augsburgi birodalmi gyűlésre, vagy ha az jobban tetszik, elküldjük minden hatáskörünkben teljeskörűen meghatalmazott szószólóinkat, csak gondoskodjanak szabad közlekedésükről; megígértük, hogy saját személyünket és országunk minden erőforrását a szent hadjáratra fordítjuk, csak mástól is érkezzen segítség.

Fájdalommal idézzük fel: már a nyolcadik hónap is eltelt azóta, s választ még nem kaptunk, noha a császár és a választófejedelmek (akik akkor ott voltak nála) szószólói erősen biztattak azzal, miután azt ígérték, hogy nagyon is rövid időn belül értesítést kapunk. De mi addig sem álltunk el attól, hogy minden ügyünk e célra irányuljon, az országainknak szóló bőséges biztositékot pedig, amit maga a török császár ajánlott fel, megvetettük – ami miatt rengeteg kárt szenvedtünk. Kázmér lengyel királlyal, kedves fivérünkkel illetve országával és tartományaival örök békét kötöttünk, és Csehországunkra is fegyverszünetet szabtam ki, hogy szabadabban szállhassak harcba közös ellenségünkkel.

Így hát, mivel mi semmit el nem mulasztottunk, ami egy katolikus királyhoz és a keresztény hit még hevesebb bajvívójához illik, s mégis azt látjuk, hogy egyedül maradunk egy ekkora és ilyen aránytalan teher alatt: Istent, az eget és a földet kényszerülünk tanúul hívni, hogy ha olyat leszünk kénytelenek tenni magunk és alattvalóink védelmében, ami bárki másnak kárt okoz, azt nem <olyan> szándékkal tesszük majd, mintha bárki bajában kedvünk telne, hanem végső szükségétől kényszerítve.

Hortamur itaque fraternitates vestras, <quatenus> jamdemum dietis et tractatibus finem imponere velint, cesaremque inducere, ut vastatori huic furibundo, qui velut aper in agro omnem populum christianum effodere et eradicare conatur, velit occurrere, vestre quoque fraternitates occurrant. Non ulterius verbis, non tractatibus est insistendum, nunc opus est armis, nunc defendenda sunt nostra, ex quo offendere negleximus aliena. Non vos deinceps fallat spes regni nostri, quod vobis et toti orbi centum et ultra annos extitit scutum. Fatemur superioribus temporibus restitisse Thurcis potuisse, atque eos ipsos in propriis offendisse; at nostra alia sunt tempora, alia Turcorum potentia, que adeo christianis quiescentibus sensim ac de die in diem aucta est, ut vix omnes pariter ad eam retrudendam sufficiamus.

Cupimus a vestris fraternitatibus edoceri, si quid nobis ex dieta illa et brevi sperandum sit, ad quam, uti diximus, nostros oratores si placitum fuisset misissemus; sed quia causa communis est ab omnibus curanda, nec propter absentiam nostram aut nostrorum quidquid detrimenti suscipiet, nos enim eadem animi constantia perseveramus, ut si adiuti fuerimus, ardenti corde impiissimis hostibus occurramus; si vero derelecti simus, necessitatem legi non subiacere.

Datum Lewchovie, quarta decima die Marcii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, regnorum autem nostrorum anno Hungarie etc. decimo septimo, Bohemie vero quinto.

Ad mandatum domini regis.

1474. június 8. (MKL I 213) **Kázmér lengyel királynak**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Serenissimo principi domino Kazimiro Polonie etc. regi, fratri nostro carissimo salutem et omne bonum.

Serenissime princeps.

Arra buzdítjuk tehát Fivérségeiteket, hogy szíveskedjenek valahára már véget vetni a gyűléseknek-tárgyalásoknak, és rávenni a császárt, hogy szíveskedjék elébe állni e tébolyodott dúvadnak, aki, mint vadkan a vetésben, az egész keresztény népet ki próbálja túrni s gyökerestül kifordítani – és Fivérségeitek is szíveskedjenek elébe állni. Többé már nem szavaknál, nem tárgyalásokon kell toporogni, most fegyverre van szükség, most meg kell védeni, ami a miénk – miután elmulasztottuk, hogy idegenben támadjunk. Ettől fogva ne csapjon be titeket a bizakodás országunkban, amely pajzsként szolgált nektek és az egész földkerekségnek száz, sőt még több éve! Elismerjük, hogy a korábbi időkben ellen tudtunk állni a töröknek, és saját területükön támadtuk őket; ám a mi időnkben már másképp van, más a török ereje, amely – mivel a keresztények tétlenkedtek – napról napra olyannyira megnőtt, hogy mindannyian együtt is alig vagyunk elegen, hogy visszaszorítsuk.

Szeretnénk, ha Fivérségeitek értesítenének, ha van mit (és pedig hamar) remélnünk arról a gyűlésről; amint megmondtuk, odaküldtük volna szószólóinkat, ha úgy tetszett volna. Ám mivel a közös ügyre mindenkinek gondot kéne fordítania, és semmi kárt nem szenvedhet az a mi vagy mieink távolléte miatt, mi ugyanilyen állhatatos lélekkel kitartunk, hogy ha segítségünk jön majd, lángoló szívvel csapunk össze a gyalázatos ellenséggel; ha viszont magunkra hagyunk minket, szükségünk nem rendelhető a törvények alá.

Kelt Lőcsén, március tizennegyedikén, az Úr ezernégyszázhetvennegyedik évében, magyar királyságunk tizenhetedik, cseh királyságunknak pedig ötödik évében.

A király úr parancsára.

1474. június 8. (MKL I 213) **Kázmér lengyel királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlötünket és minden jókívánságunkat küldjük a felséges Kázmér fejedelem úrnak, Lengyelország stb. királyának, kedves fivérünknek.

Felséges fejedelem!

Reddite sunt nobis hiis diebus littere illustrissimi principis Hassanibe (sic); quibus intelligimus ipsum cum omni potentia adversus impiissimum Turchorum imperatorem denuo insurrexisse, non parva spe christiani presidii etiam allectum, unde et in calce ipsarum litterarum suarum nos singulariter hortatur ad concurrendum pariter contra prefatum Turchum.

Similes litteras scribit summo pontifici, cesari et vestre serenitati, quas simul cum expositione et translatione de lingva persica in latinum facta, in civitate Caffa, sub manu publica et sigillo reverendi patris domini Hieronimi episcopi dicte civitatis, transmittendas duximus, ut ab omnibus intelligatur, quanta nobis christianis a clementissimo Deo opportunitas prefertur, qui inimicos nostros cum inimicis fidei castigat et deturbat, atque et qui merito ruine et exterminio omnes tradendi sumus, et Grecorum more in fabulam vertendi, si Grecam fuerimus (quod non permittat Deus) secuti negligentiam et ingratitudinem.

Nos serenissime rex, jam plura millia hominum adversus ipsos Turchos destinavimus, pluresque in dies transmittemus, nec quantum nostre vires sufficient cessabimus, quin imo personaliter, si viderimus nos solos sub tanto et nobis impari fasce non relinqui, ardenti animo descendemus.

Hortamur itaque vestram fraternitatem, ut etiam ipsa cum regno suo rebus hiis adeo opportunis et necessariis intendere velit, et nobiscum concurrere, ne nostro neglectu tota Christianitas pereat. Confidimus namque in domino, si adiuti fuerimus, talem adversus ipsos Turchos, et in terras ipsorum, medio hoc tempore quo cum ipso Hassanibe occupabitur stragem et desolationem nos facturos, quod temporibus nostris christianis non multum fuerit metuendus. Feliciter agere cupimus fraternitatem vestram.

Datum Bude, octavo die Junii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo septimo, Bohemie vero sexto.

Külçím: Serenissimo principi domino Kazimiro Polonie regi et magno duci Lythvanie etc. fratri nostro carissimo.

A levél alján: In simili forma scriptum est etiam domino imperatori per dominum regem nostrum.

Eljutott hozzánk a napokban a nagyméltóságú Hasszán fejedelem levele, melyből megtudtuk, hogy újra felkelt minden haderejével a törökök istentelen császára ellen. Nem kis reményt fűz a keresztények segítségéhez is, ezért levele végén külön is biztat minket, hogy vele egyszerre támadjuk meg a törököt.

Hasonló levelet írt a pápának, a császárnak és Felségeteknek; úgy határozunk, hogy ezt ennek perzsáról latinra fordított tartalmát (mely Caffa városában készült annak püspöke, a tisztelendő Jeromos hiteles kézjegyével és pecsétjével ellátva) elküldjük, hogy mindenki lássa, az irgalmas Isten micsoda alkalmat nyújt nekünk, keresztényeknek. Ő ellenségeinket a hit ellenségeivel fenyíti és zavarja meg; minket pedig méltán adhatna át mindannyiunkat a romlásnak és pusztulásnak, s hogy a görögök módjára pusztá mítoszokká váljunk, ha (amit Isten meg ne engedjen) a görög nemtörődömséget és hálátlanságot követnénk példaként.

Felséges király! Mi már eddig is több ezer embert vezényeltünk a török ellen, s napokon belül még többet küldünk majd oda; s amennyire erőnk engedi, nem fogunk meghátrálni, sőt mi több: ha azt látjuk, hogy nem maradunk egyedül ekkora és nekünk túl nagy felelősség alatt, személyesen is lángoló szívvel szállunk majd csatába.

Biztatjuk tehát Fivérségeket, hogy szíveskedjék maga is országa erejét erre az oly sürgető és szükséges ügyre fordítani, és velünk együtt ütközetbe menni, nehogy nemtörődömségünk miatt az egész kereszténység elveszzen. Bizakodunk ugyanis az Úrban; ha lesz segítségünk, akkor amíg a török Hasszánnal lesz elfoglalva, olyan csapást és pusztítást fogunk mérni rá, hogy a mi időnkben már nem sok félnivalója lesz a keresztényeknek. Kívánjuk, hogy szerencsével járjon Fivérségtek!

Kelt Budán, június nyolcadikán, az Úr ezernégyszázhetvennegyedik évében, magyar és többi királyságunk tizenhetedik, cseh királyságunknak pedig hatodik évében.

Külcím: Kázmér felséges fejedelem úrnak, Lengyelország királyának és Litvánia nagyhercegének, kedves fivérünknek stb.

A levél alján: Király urunk hasonló formában írt a császár úrnak is.

1474. július 22. (MKL I 214)**III. Frigyes császárnak**

Durchlichtichster furst.

Ewer maiestät hat einen bunt wedder uns gemacht mit dem durchluchtichsten fursten, hern Kazimiro köninge zcu Polen unserm aller libsten bruder unde dem durchlichtichsten Wladislao synen erstgebornen son, unde es ist das grost gerucht, die ketzer frolucken unde predigen, unde wir werden durch viler glaubwürdigen briff die als sie sagen sollich buntbriff gesehen haben stetlich vermant das dorobbir dess vorgnanten erst gebornen sendeboten, in reichunge der regalien die ewer maiestat dem durchluchtichsten fursten, hern Cristiern konige zcu Denen verlegen hat, die statt eins koniges zcu Behemen gehalten sey, wir iczt ufst gewiss gemacht, das dorobbir ewer maiestet denselbigen mit den konigryche zcu Behemen zcu belehnen, sich verheisschen hat, aller minde und zcuor, der Behemen fall sein, das auch die ketzzer mit denselbigen Wladislao durch ewer Maiestatt gein Osterrich synt geheischt uff das sie als man sagett, ewer fyende straffen, dess freuwen sie sich unde allen enden, mit iren briven alle lannde irfallen.

Zum ersten. Ab also ist das uns die verschribung unde vereynte fruntschaft als wir mit ewer maiestet haben und ewiger fride, den wir mit dem durchluchtigen konige zcu Polen volendet, uns die ding zcu gleuben nicht verhengen, so furen uns doch eczlich bewegung, etwas dess zcu verdennckenn unde sunderlich, so wir den friden den wir mit dem vorgnanten konige unde gutlich stehen als wir mit synem erstgebornnen son angenommell unde wedder die offnbaren, dess cristlichen ordenn fynde gedencken wolden, wirdet gesaget das esz ewer maiestet gar sere missefellig sei, unde das ir die zcu trennen, umde esz doch wo man die stercktte fast beqwem were hiczlich anhengett. Wo esz nu also were mag uwer maiestet mercken wie ferre ewer fliss von dem stehet, das ir vor uch habet, in tagedhaltung in dem ir iczt langeczit beharret habet. Ab das acht die gancz cristenheit, wo esz anss licht kommet, dencklich uffnympt was dorobbir guts addir arges, nucz adder schaden, daruss folgenn wirdt, auch was uns billich in unsir gemüte fallen mag, daruss so grossir wedderwertikeit uns bereitet von den die uns vormals hulffe zcuthun syn solden, dadurch wir

1474. július 22. (MKL I 214)

III. Frigyes császárnak

Felséges fejedelem!

Felségetek szövetséget kötött ellenünk a felséges fejedelemmel, Kázmér úrral, Lengyelország királyával és igen kedvelt fivérünkkel, valamint elsőszülött fiával, a felséges Ulászlóval. Ezt széltében beszélük, az eretnekek ujjonganak miatta és hirdetik, és bennünket megbízható emberek, akik, mint mondják, látták a szövetséglevelet, állandóan arra figyelmeztetnek, hogy ezen felül az említett elsőszülött fiú követének a regálék átadásánál, amelyeket Felségetek a nagyságos fejedelemre, Keresztély úrra, Dánia királyára ruházott át, amelyeket a cseh király helyett birtokol; mostanra biztosítottak minket, hogy ezen felül Felségetek megígérte neki⁸⁷ azt is, hogy Csehország királyságát ráruházza. A csehek esete mindenekelőtt, hogy Ulászlóval együtt az eretnekeket is Ausztriába hívta Felségetek, hogy mint mondják, ellenségeiteket megbüntessék, ezért örülnek, és mindenfelé, írásaikkal minden országot megtévesztenek.

Először is. Bár úgy áll, hogy a szövetség és baráti egység, amelyet Felségetekkel ápolunk, és az örök béke, amelyet a felséges lengyel királlyal kötöttünk, nem engedik, hogy a dolgot elhiggyük, de néhány mozzanat mégis arra indít, hogy erre gondoljunk. Nevezetesen, amikor a békét, amelyet a lengyel királlyal kötöttünk és jóhiszeműen tartunk, az ő elsőszülött fiával is megkötöttük, a keresztény rend nyilvánvaló ellenségeivel szemben, ahogy gondoltuk, úgy hallottuk, hogy az egyáltalán nem tetszik Felségeteknek, és hogy kitartóan ragaszkodtok felbontásához, pedig, hogy az erős legyen, igencsak alkalmas volna. Akárhogy is legyen, megláthatja Felségetek, hogy igyekezetetek milyen távol van attól, amit el akartok érni a gyűlésen, amelyhez most már régóta ragaszkodtok. Hogy az ellenséges viszony, amikor napvilágra kerül, az egész kereszténység felveszi, és azon felül milyen jó és rossz, haszon és kár fog következni, és hogy mi mit találunk majd jogosnak és kedvünkre valónak, hogy azok lettek olyan nagy ellenségeink, akiknek már korábban a segítségünkre kellett volna jönniük, hogy annál nagyobb igyekezettel védelmezhesük a kereszténység közös javát. Jól tudjuk, felséges fejedelem: az a dolog természete, hogy bárki, akit jogtalansággal sértenek meg, joggal védelmezi magát; és az is belátható, hogy

dessde flissiger syn in verteidigung gemeins cristlichen wessens. Wir wissen, durchluchstiger furst, die nature zcu sein, das ein iczlicher der mit unrecht verleczt ist, sich mit recht weret unde schutzet, so esz also irkant wirdet, also so vil mehr wir umbe gots umbs cristlichen glauben unde cristlichen ordenn wille erbtten, das wir also vyl mehr swehre unstumikeit, irwegen, wurde esz irwedder irkant also was wir lassen, addir nicht mogen vorteidigen, das wir das gethan, gericht werden, so ess uch hernoch also geacht wirdet, das unsir best fliss guter will, sunderlich libe unde ynickeit, alleweg in einer weddirwertigen usslegung geblost wirdet. So schatcze wir das esz uns auch zcur czit geboren wirdet, das wir enczwas den gunstig werden, die noch unsir fruntschaft nicht hungert, unde doch hicziglich dornoch dorstet. Hirumb begern wir wen uwer maiestet das wir der dinge halben gewiss gemacht werden uff das wir unsern dingen als vyl wir mit gote thun raten mogen, wir forchten ye nicht, das bei gote ummer gute rete gebrochen werden, noch zcwiveln nicht den rechten richter, der der gerechtikeit folget ummer nachzculassen.

Ess wirdet nicht unsir erst konig ab uns zcu krigen geboren wirdet, noch die erste obirwindung, wie wol wir vyl liber wolden. von den offinbarn fynden obirwindunge entpfahen, wanne das wir umb unsir keynwere, wedder cristliche uffstehen sollen, wie vil abbir wedder gote wirdet gesundiget, wi gross der gemeinen glaube vorletczet wirdet, mit was behonunge mit was smehe der cristliche stul der uns confirmirt hat, wie mit grossem unrecht, darobbir unsir gerechtikeit ewer maiestet verleczet, wo ir die obgerurt belehnunge nicht uns sunder einem andern geben, wirdet ir villicht zcu einer czit verstehen addir lernen. Wo abbir zcu uffrichtung, behaldung; unde einen fridesamen stand zcugeben dem lande Osterrich, der weg sin sal, das ketczer das lannt innemen, ist uwer maiestet wisse genug, unde mag das verstehen. Wir gedencken, mit wie grosser arbeit unde czerung wir gemynnert haben, die fruger dess fuss, den sie etwan daryn gesaczt hatten, auch mit uslendischer hulffe. Uns hat dorobbir gross verwunderung, das wir iczt uft uwer maiestet geschreiben unde noch nye wedder uff ein addir mehr schriff antwort vordynt haben. Hirumbe ermanen wir uwer maiestet wollet uns doch off disse ane verczihen antwort geben, welche uwer maiestet wir wol zcu mogeu alleczit wunschen.

Geben zcu Trinsin, den XXII. tag dess monden july, anno etc. lxxiii.

amennyivel többet munkálkodunk Isten, a keresztény hit és a keresztény rend érdekében, annyival több súlyos vitát kockáztatunk. Ha viszont az a vélekedés terjedt el, hogy ezeket hagyjuk és nem akarjuk megvédeni magunkat tőle, hogy úgy téve legyünk igazságosak, úgy ezután észreveszitek majd azt is, hogy legjobb igyekezetünk, jóakaratumk, különös szeretetünk és egységünk teljességgel ellenkezőjére fordul. Úgy ítéljük, hogy eljött az ideje, hogy valamit azoknak is kedvezzünk, akik nem nélkülöznek ugyan a barátságunkat, de mégis hevesen szomjaznak rá. Ezért azt kívánjuk, Felségetek, hogy a dolgokról megbizonyosodjunk, és azután dolgainkat, amennyire Istennel tanácskozhatunk, nem féltjük, mert Isten mindig jó tanáccsal szolgál, sem nem kételkedünk az igaz Bíróban, aki mindig az igazság útján jár.

Nem ti lesztek az első királyi ellenfelünk, ha hadba szálltok ellenünk, sem az első győzelmünk, habár sokkal szívesebben vennénk, ha nyilvánvaló ellenségeink győznének le minket, mint hogy védelmünket keresztények ellen kelljen felállítanunk. Hogy mennyi bűnt követtek el Isten ellen, mekkora sebet okoztok a közös hitnek, micsoda gúnnyal, micsoda megszegéssel sértitek meg a Krisztusi Széket, amely bennünket megerősített, és miféle jogtalansággal a mi jogainkat, hogy a fent említett hűbért nem nekünk, hanem valaki másnak adjátok, egyszer majd talán megértitek vagy belátjátok. Ám hogy az-e az útja Ausztriában a megegyezésnek, az ország megtartásának, békés állapota megőrzésének, hogy eretnekek veszik be az országot, Felségetek elég bölcs, és átláthatja. Mi emlékszünk, mennyi fáradsággal és könnyel gyomláltuk a ...⁸⁸ termését, amelyet egykor belevetettek, még külföldi segítséggel is. Ezen kívül afelett is nagyon csodálkozunk, hogy mostanában gyakran írtunk Felségeteknek, és még soha nem méltattátok válaszra egyik levelünket sem. Figyelmeztetjük azért Felségeteket, hogy erre késlekedés nélkül adjatok választ, és Felségeteknek mindenkor jóllétet kívánunk.

Kelt Trencsénben,⁸⁹ július hónap 22. napján, az Úr 1474. évében.

1474. november 17. (MKL I 215)

A Felső-lausitzi városoknak

Mathias von gotis gnaden zu Hungern. Behem etc. konig.

Getreuen lieben,

euer schreiben uns iczd getan, habin wir vernomen, und lassin euch wissen, das wir iczd mit den finden in theiding stehin, und vorsehin uns eins gutlichen anstandts uff eine geraume zeit, und doruff so ist unnsser meynunge, das ir in kein abedinge gehit und verlobit euch gancz darczu, so die ding nicht dermases in bestand komen, das dy finde auss dem lande zugen, sunder sich uff euch wenden wurden; so wullin wir euch nicht verlossen, und in eigener person unns zu euch fugen. Datum zu Bresslaw, am dornstage vor Elisabeth, anno domini etc. septuagesimo quarto, unnser reiche des hungerischen etc. im siebenzehenden und des behemissehen im sechsten jaren.

Ad relationem domini Georgii de Stein.

Kívül: Unsern getreuen lieben landmännern burgirmeistern und ratmännern unser land und sechs stete in Oberlausicz Budissin, Gorlitz, Zittau, Luban, Lobow und Camencz.

1474. november 27. (MKL I 216)

Erneszt szász hercegnek

Wir Mathias von gottes gnaden zw Hungern, Behaim etc. konig. Empieten dem hochgepornen fursten unnserm lieben ohaim hern Ernsten, des heiligen Romischen reichs ertzmarschalk, kurfursten, hertzen in Sachssen, lanntgraven in Doringen und marggraven zw Meichssen etc. unnser fruntschafft und was wir liebs und guts vermogen.

Ewr schreiben unns yetz gethan, auch die reversal ewr lieb und unnsern lieben ohaimen und swager, der hochgepornen fursten hern Wilhelms und hern Albrechts auch hertzen zw Sachssen, lanntgrauen in Doringen und marggraven zw Meichssen unns yetz zwgesanndt, haben wir mit gutem willen emphanen und sennden ewr lieb hiemit ainen versigelten brief der verstentnuss,

1474. november 17. (MKL I 215)

A felső-lausitzi városoknak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Kedvelt híveink!

Legutóbbi írásotokat megkaptuk. Tudtotokra adjuk, hogy az ellenséggel tárgyalásban állunk, és bizonyos idő múltán kedvező kimenetelre számítunk. Ezért az a véleményünk, hogy ne egyezkedjete velük, és teljességgel bízzatok benne, hogy ha a dolgok nem úgy alakulnának, hogy az ellenség kivonul az országból, hanem ellenetek fordulna, akkor nem hagyunk magatokra benneteket, hanem személyesen állunk mellétek.

Kelt Boroszlóban, Szent Erzsébet előtti csütörtökön, az Úr 1474., magyarországi uralkodásunk tizenhetedik és a csehországinak hatodik évében.

Jörg vom Stein úr jelentésére.

Kívül: Felső-Lausitz tartományunk és hat városa, Bautzen, Görlitz, Zittau, Lauban, Löbau és Kamenz általunk kedvelt, hű főembereinek, polgármestereinek és tanácsosainak.

1474. november 27. (MKL I 216)

Erneszt szász hercegnek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyánknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek, Szászország hercegének, Thüningia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának stb. barátságunkat ajánljuk és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Mostani leveleteket és a reverzálisokat, amelyeket Kedveltségetek, valamint kedvelt bátyáink és sógoraink, a méltóságos fejedelmek, Vilmos úr és Albert úr, szintén Szászország hercegei, Thüningia tartománygrófjai és Meissen örgrófjai elküldtek nekünk, jóakarattal fogadtuk, és ezennel elküldjük Kedveltségeteknek a közöttünk megbeszélte egyezség lepecsételt oklevelét szó szerint ugyanúgy.

zwischen unnsere beredt in gleicher lautt und mügt ew des genntzlich zw unns verlassen, wo wir ew allen dreyen als unnsere ohaimen und swager fürdrung, fruntschaftt, gunst und gueten willen beweisen und erzaigen mügen, sein wir ganntz genaigt, und wellen unns des vleissen gen ewr lieb allen zu üben.

Datum Bresslaw, an Sontag nach sand Katherintag, anno domini etc. lxxiiiio, unnsere reiche des Hungrischen etc. im sibenzehenden und des Behaimischen im sechsten jaren.

Ad mandatum domini regis.

Wir sendden auch ewr lieb hiemit dy verschreibung so unns ewr lieb unnsere lieben swagers halben hertzog Albrechts gegeben hat.

Külcím: Dem hochgepornen fursten unnsere lieben oheim hern Ernten des heiligen Romischen Reichs Ertzmarschalk korfursten Hertzogen zu Sachsen etc.

1474. őszén (MKL II 233; DL 200540)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater. Que his diebus serenissimus rex Polonie et primogenitus eius adversum me in ducatu meo Silesie moliebantur, quem etiam exitum <ipsorum> conatus habuerit, fideles <nostri> reverendus pater dominus Albertus episcopus Vesprimiensis et magnificus Ioannes Thuz, oratores <nostri> apud <beatitudinem> vestram <eidem> iussu nostro, clare referent, quibus commisi, ut <deinceps> apud eandem sanctitatem vestram de rebus publicis <fidei catholici> laborare et tractare debeant. Quibus quidem oratoribus <nostris> <sanctitas> vestra ut fidem adhibere et benignas prebere aures, supplicationesque eorum nomine meo porrigendas clementer admittere <dignetur, eandem sanctitatem vestram> humiliter et devote supplico, quod <nostris> fidelibus servitiis <ab eadem sanctitate vestra> promereri studebo. <Quam Altissimus etc.>

Ebben egészen ránk hagyatkozhattok, hiszen mi mindhármótok mint bátyáink és sógoraink számára ki akarván mutatni és bizonyítani támogatásunkat, barátságunkat, kedvezésünket és jóakaratusunkat, teljességgel felétek hajlunk és igyekezetünket irányotokban mindenben gyakorolni óhajtjuk.

Kelt Boroszlóban, a Szent Katalin napját követő vasárnap, az Úr 1474., magyarországi uralkodásunk tizenhetedik és a csehországinak hatodik évében.

A király úr parancsára.

Egyúttal elküldjük Kedveltségeteknek a szerződést, amelyet Kedveltségetek kedvelt sógorunkat, Albert herceget illetően adott nekünk.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyánknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek, Szászország hercegének stb.

1474. őszén (MKL II 233; DL 200540)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya! Hogy Lengyelország felséges királya és elsőszülöttje e napokban mivel próbálkozott ellenem Sziléziában, s próbálkozásuk milyen véget ért, arról parancsomra részletes jelentést adnak majd híveink, Albert veszprémi püspök és a nagyságos Thuz János, szószólóim Szentségeteknél; ők azt a parancsot kapták tőlem, hogy <ettől fogva> ott, Szentségeteknél fáradozzanak és tárgyaljanak a <katolikus hit> közös ügyeiben. Alázatosan és híven esdeklek Szentségeteknél, hogy méltóztasson e szószólóinknak hitelt adni, jóságosan meghallgatni őket és nevemben előterjesztendő kéréseiknek kegyesen helyt adni; azon fogok igyekezni, hogy hű szolgálataimmal kiérdemeljem ezt Szentségetektől – akit a Magasságos őrizzen meg stb.

1474. december 2. (MKL I 217)**Erneszt szász hercegnek**

Mathias von gottes gnaden zw Hungern, Behaim etc. konig. Embieten dem hochgepornen fursten unnsern lieben ohaim hern Ernsten des heiligen romischen reichs ertzmarschalh, korfursten, Hertzogen zw Sachssen, lanntgraven in Doringen, und marggraven zw Missen etc. unnsern fruntlichen grüs und was wir liebs und guts vermogen.

Wir begern an ewr lieb, das ir angesicht des briefs unnsern besonderlieben Haugollten von Sleinitz ewern obermarschalh her zw unns senndet, mit demselben wir dann handel haben wellen, von der haimlichen sachen wegen, so wir vormals durch unnsern lieben getrewen Jorgen vom Stain, unnsern rat, mit ewr lieb gehandelt haben, dann uns wil beduncken, das sich dy lewff nw gar wol darzw schickhen und paz dann vor ye wir wellen auch denselben von Sleinitz nit lanng auffhalten und furderlich wider haim fertigen.

Datum Bresslaw, an Freytag vor Barbare anno domini etc. lxxiiii., unnserer reiche des Hungrischen etc. im sibenzehenden und des Behaimisehen im sechssten jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem hochgepornen fursten unnsern lieben ohaim hern Ernsten des heiligen romischen reichs Ertzmarschalh korfursten hertzogen zw Sachssen etc.

1474. december 21. (MKL II 234)**Római követeinek, Vetési Albert vezsprémi püspöknek és Laki Thúz Jánosnak**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Reverende in Christo pater et magnifice, fideles nobis dilecti.

Meminisse non dubitamus fidelitates vestras, quod seriose vobis commendaverimus negotium ecclesie Agriensis expediendum pro fidele nostro reverendissimo patre domino Iohanne archiepiscopo Strigoniensi ac imprimis

1474. december 2. (MKL I 217)**Erneszt szász hercegnek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyánknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen őrgrófjának stb. baráti üdvözlötünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Azt kívánjuk Kedveltségétektől, hogy a levelünket megkapva küldjétek el hozzánk az általunk igen kedvelt főmarsallotokat, Hugold von Schleinitzet, akivel tárgyalni akarunk azokról a bizalmas ügyekről, amelyeket korábban kedvelt hívünk, Jörg vom Stein tanácsosunk révén tárgyaltunk meg Kedveltségetekkel. Úgy tűnik nekünk, hogy embereink már igen jártasak ebben, jobban, mint korábban. Von Schleinitzet nem akarjuk hosszan feltartani, hanem amint lehet, hazaengedjük.

Kelt Boroszlóban, a Szent Barbara napját megelőző pénteken, az Úr 1474., magyarországi uralkodásunk tizenhetedik és a csehországinak hatodik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, kedvelt bátyánknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek, Szászország hercegének stb.

1474. december 21. (MKL II 234)**Római követeinek, Vetési Albert veszprémi püspöknek és Laki Thúz Jánosnak**

A király úr saját parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya. Krisztusban tisztelendő atya és nagyságos uram, kedvelt híveink! Nincs kétségünk, hogy Hűségetek emlékeznek rá: szigorúan megparancsoltuk nektek, hogy intézkedjétek az egri egyház ügyében hívünk, a főtisztelendő János esztergomi

pro utilitate speciali ipsius ecclesie, prout in instructionibus fidelitatibus vestris per maiestatem nostram traditis latius continebatur.

Nunc igitur, cum intelligamus ab eodem domino archiepiscopo negotium illius nondum finem iuxta optatum nostrum accepisse, committimus vobis et strictius requirimus, quatenus et apud sanctissimum dominum nostrum, et apud reverendissimos dominos cardinales, et ubicumque opus fuerit, exactam diligentiam vestram adhibeatis, nec a sollicitudine cessetis, non obstantibus obiectionibus quibuscumque, quousque nos exauditos senseritis, quod nostris servitiis erga sanctam sedem apostolicam, tanquam pro re gratissima, recognoscere studebimus, vobis etiam ad gratiam singularem.

Datum Wratislavie, in festo beati Thome apostoli, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo septimo, Bohemie vero sexto. Commissio propria domini regis.

Külcím: Reverendissimo in Christo patri, domino Alberto episcopo Wesprimiensi et magnifico Iohanni Thwz de Lak etc., oratoribus nostris in curia Romana, fidelibus nohis sincere dilectis.

1475. elején (MKL I 219; DF 293172)

III. Frigyes császárnak

Allerdurchleuchtigster furste und allerliebster vater.

Got der almechtige durch seine miltikeit hat angesehen unsert glowben und getrewen unsser unschulde und hitziggemute, die uns der heylige geist von unssern kintlichen jaren gegey seine gotliche gnade ingegeben hat, das nichts nicht von uns achtbarlich geschetzt sey, das nicht entrettunge und beschirmunge christenliches glowbens berure und allermeist antreffe, Gott der almechtige hat angesehen unser gerechtikeit und in der weysse als wir gehofft und euwer durchleichteit ee das geschehe zcukunfftig sein wurd geschriben haben, hat got <zcutrant> das netze das wider unns unschuldigen bereit was und hat uns von den allgruelichsten garnen gnediglich erlost. Wir haben gleichwol euwer maiestat geschriben wirt sichs begeben das man fechten solle so wirt das nicht unser erste fechten sein, noch unser erster sig, wiewol wir

érsek, illetve elsősorban maga az egyházmegye különös haszna érdekében úgy, amint azt a Felségünk által Hűségeteknek átadott instrukciók bővebben kifejtik. Most tehát, mivel az érsek úrtól azt tudtuk meg, hogy az ügy még nem ment végbe az általunk óhajtott módon, megparancsoljuk nektek és határozottabban kérjük, hogy mind szentséges urunknál, mind a főtisztelendő bíboros uraknál, és bárhol, ahol csak kell, nagy gondossággal járjatok el, és ne hagyjatok fel ennek sürgetésével; nem képezheti ennek semmi sem akadályát, amíg csak azt nem látjátok, hogy meghallgatást nyertünk. Azon leszünk majd, hogy ezt, mint nagy szívességet, szolgálatainkkal ismerjük el az Apostoli Szentszék felé, s nektek is páratlan érdemül tudjuk be.

Kelt Boroszlón, Szent Tamás apostol ünnepén, az Úr ezernégyszázhetvennegyedik évében, magyar és többi királyságunk tizenhetedik, cseh királyságunknak pedig hatodik évében.

Külcím: A Krisztusban főtisztelendő atyának, Albert veszprémi püspöknek és a nagyságos Laki Thuz Jánosnak, római kúriabeli szószólóinknak, őszintén kedvelt híveinknek.

1475. elején (MKL I 219; DF 293172)

III. Frigyes császárnak

Felséges fejedelem és legkedvesebb atyánk!

A mindenható Isten irgalmában rátekintett hitünkre és hűségünkre, ártatlanságunkra és tüzes természetünkre, melyeket a Szentlélek táplált belénk gyermekéveinktől fogva az isteni kegyelem által, hogy semmit ne becsüljünk sokra, csak azt, ami a keresztény hit megmentését és oltalmazását érinti és arra a leginkább alkalmas. A mindenható Isten rátekintett igazságunkra, és úgy, ahogyan reméltük, hogy lesz, s meg is írtuk Felségeteknek, még mielőtt megtörtént volna: Isten széttépte a hálót, amelyet ártatlanságunk ellen készítették, és kegyelmesen megszabadított a legszörnyűbb hurkok közül. Ugyanúgy megírtuk Felségeteknek, ha úgy alakulna, hogy harcolni kellene, úgy nem az lesz az első harcunk, sem az első győzelmünk, habár inkább győznénk le nyilvánvaló ellenségeinket, mint hogy a magunk megmentésére azonos hiten lévők ellen álljunk ki.

lieber wolten den offenbarn vinden <angesiegen,> dar uns zcu enttrettung wider einichen glowben lewte mechtigklicht stellen.

Aber bossere rat, falsche ynblassung und mechtige vorheissunge und globde habent uberhant gewonnen, wann so wir uns selber und alles das unser wider die Turcken zcu richten, so werden wir zcu einem das wir nicht wartende gewest sind unwissentlichem und aller swersten kriege den dann des ewigen friedes in gegangen verbuntenisse verbot gedrunge und understeent uns dorther dy Polan und hieher die Behmen mit einer gar grossen zcale der veinde zcu betrengen. Aber dem alhmechtigen gote ist gleich leicht in der meynunge ab in wenikeit der lewte zcu ueberwinden und zcu gesiegen. Wir glouben das euwer majestat vernomen habe, was gewinnes ob schadens bey uns beyde herre genommen haben, auch wie viel gemaches ader ungemaches Poler und auch Behmer lant mit in darvon bracht haben, welches wir dan nicht vermainen hie zcu erzellen, iss sal genug sein, das uns der almechtig got von der sere grossen und gar unrechtfertigen ungestumikeit gelost hat, in welchem here wie wol unser gemute in diesser ser kalten zzeit von tage zcu tage ye mer erhitzigete, wolten wir doch er der schentlich fluchtigen schonen, dann mit kristenliches bluetes vergissunge rach nemen von den veinden, und da wir in solcher abenture waren und betrachten, welchem teile wir nach komen weren wir wol bekommen frist des friedens, den wir in dann gaben noch dem als sie uss unsern landen sich hynweg machten und maintainen das das die hochste rache were, das wir sie hetten mogen ueberwinden.

Aber drey dinge sein die uns in den kriegs lewffen sere bewegt haben. Das erste und das uns gar hoch <missehagete>, als wir die cristen lewte welcherande die waren als die rinder und schaffe dages und nachtes furen sagen, an welcher lewte stat wir lieber Turcken hetten gewolt sein wie wol iglichen von beiden fursten beide vater und sone maynner durch in eynner grossen meynen wegs lang von uns yre gezcelte nicht haben turren <usslahen>. Das ander und das drytte hat uns in gar gross werwerdern bracht, das eine das euwer maiestat nicht allein ein genugen darynn gehabt hat, das yr ein verbuntnusse wider unns ewrn sune gemacht, sundern auch uch nicht entsehen hat ewern fiscal der dann in dem getrete nicht gefochten, sunder mit der <zcungen> alle ding zcu zcerreissen understunt im here gehabt habent, welcher fiscal wie wol er uns anders nicht geschaden mochte, so hat er doch ewrn eren die wir dann alzzeit haben begeret,

De a rossz tanács, hamis befolyás, erős ígéreték és esküdözések kerekedtek felül, ahogy magunk és a mieink mind a török ellen fordultunk, akkor, amit nem is vártunk, rajtunk kívül álló és igen súlyos háborúba kényszerültünk – amelyet pedig a megkötött örök béke szövetsége megtiltott –, és amonnan a lengyelek, innen a csehek törtek nagyszámú ellenséggel a szorongatásunkra. De a mindenható Istennek ugyanolyan könnyű az emberek nagy tömegén vagy csekély számán felülkerekedni és győzelmet aratni. Úgy hisszük, Felségetek tudomására jutott, hogy a két úr mekkora hasznot és költséget vett nálunk, és a lengyelek és a csehek országának mennyi jó vagy rossz jutott belőle, amit nem is gondolunk itt előadni. Legyen elég az, hogy a mindenható Isten megszabadított bennünket az igen nagy és teljesen igazságtalan tombolástól, amely seregben, jóllehet kedvünk napról napra hevült fel ebben a hideg időben, mégis inkább kímélni akartuk a szegyénteljesen menekülőket, mint keresztény vér ontásával állni bosszút az ellenségén. És minthogy ilyen viszontagságban voltunk, és megfontoltuk, hogy kit üldözünk, bizonyára megtárgyaltuk volna a béke időtartamát, amelyet akkor adtunk meg nekik, miután kitakarodtak országainkból, és úgy véltük, hogy a legteljesebb bosszú az, hogy legyőzhettük volna őket.

Van azonban három dolog, ami igen elgondolkodtatott bennünket a háború közben. Az első, amely erős felháborodást keltett bennünk, ahogy a keresztény népet, bárkik is voltak, mint a marhákat és juhokat láttuk éjjel-nappal vonulni, akik helyett inkább törököket akartunk volna, habár mindkét fejedelem, apa és fia mérföldes távolságra tőlünk sem merték felverni a sátraikat. A másik és a harmadik nagy csodálkozást ébresztett bennünk. Egyrészt, hogy Felségetek nem elégedtek meg azzal, hogy ellenünk, fiatok ellen kötöttetek szövetséget, hanem ennél többre is vetemedtetek, a seregben lévén fiskálisotok, aki nem harcolt a mezőn, hanem arra tört, hogy a nyelvével zúzzon szét mindent. Ez a fiskális, bár nekünk mással nem árthatott, a ti becsületeteket, amelynek mi mindig a gyarapodását kívántuk, eléggé lerombolta, amikor a fejedelmeknek, a nemeseknek és a városoknak elküldte Felségetek gyalázkodó hangú levelét, hogy császári átok terhe mellett fogadjanak engedelmisséget és ismerjenek el cseh királynak és örökös uruknak egy bizonyos, nem tudjuk milyen Ulászlót, aki Csehország királyának nevezte magát. Őket az az igaztalan sejtelen és vé-

gemeret werden sere abgezogen, wann als ob er die fursten, edellewt und alle stete mit ewr maiestat briwen nemlich mit einer ussruffenden stymme und bey dem keysserlichen bonne und der acht ersuchete, das sie eyne wir wissen nicht weme Wladislav den er dann ein konig zu Behme nante, gehorsam und denselben vor eyn Behemischen konik und fur yren erbherren uffnemen solten. Sint die selben mit einem also ungerechten wane und meynunge erfulst worden, das sie da rufften, der keysser were ein gonner und zculeger der ketzer, besunder die weile derselbe ungehawen und grobe buttel wider dieselbe ussrieffe, die da furgaben, das wir von den gloubigen des reichs zcu Behme erwelt, vonn dem stul zcu Rom bewert sie auch furmals durch die hochgeachten keisserlichen senndboten ermanet weren worden das sie unns als ein waren konig zcu Behemen gehorsam sollten sein euwer keisserlich maiestat wer dessmals betrogen worden, aber ir vorstundet nw wol das derselb Wladisslaw ir konig were. Das ander das uns vorwundert ist, das als man den anstand betedingte, die Behemen mit yrem hochsten vleisse darnach stunden, das wir wewilligeten das euwer maiestat in demselben anstande und frieden bey demselben Wladisslaw, der dann furgab das euwer maiestat und er ein ding weren mit daryn begriffen und yngelossenn wurde.

Wir bekennen das wir umb disser ding von ewer maiestat wegen nicht allein gar sere vorwundern, sonder wir uns des auch unssnthalben sere schamen und wiewol umb euwer maiestat eren willen uns des sere widerten, yedoch dieweile die Behme furgaben das so gross fruntschafft und verbintnusse zcwuschen uch were also das sie ane uch nichtess nicht tun mochten auch ob sie die usserste vare dar umb besteen und leyden solten, wann wir auch eilten wider die Turken, haben wir das zcum lessten vorwilliget besunder die weile sie in dhumer weisse zcu liessenn uns mit euwer majestat mit hertern verbintnuss verbunden sein, welchs vorbintnus auch der obgenant Kelner fiscal¹³ den sanndboten des durchleichtigen fursten hern Ernsten zcu Sachssenn etc. hertzogen euwer maiestat ohayms hat leuknen und euwer maiestat unsern veindt sein sagen thurren und gleichwol in der bewilligung des ansternden friedens waren wir indencks in derselben unsser verbintnuss und der liebe die wir zcu euwer maiestat unssern allerliebsten vater haben und darumb wolten wir euwer maiestat dy die wilkore mit darynn zcu sein behalten uff das ewer maiestat uns nicht billich beschuldigen mochte, das wir von unsern verbintnussen undereinander getreten weren.

lekedés töltötte el, aminek hangot is adtak, hogy a császár az eretnekek támogatója és cimborája, különösen, mert ez a pokolfajzat és bárdolatlan kikiáltó azokat gyalázta, akik elősorolták, hogy minket megválasztottak a csehországi hívek, megerősített a Római Szék, és korábban a tiszteletreméltó császári követe is arra intették őket, hogy nekünk mint Csehország igaz királyának engedelmeskedjenek. Császári Felségeket elárulhatták ez alkalommal, de ők most biztonnyal úgy tudják, hogy ez az Ulászló a királyuk. Másfelől azon csodálkozunk, hogy amikor a fegyverszünetről tárgyaltunk, a csehek a legnagyobb igyekezettel arra törekedtek, hogy beleegyezzünk, hogy Felségeket is értsük és foglaljuk bele a fegyverszünetbe és a békébe Ulászló mellett, aki azt állította, hogy Felségetek egyik övele.

Bevalljuk, hogy ezért nemcsak csodálkozunk Felségeken, hanem a magunk részéről igen szégyenkezünk is miatta. Jóllehet Felségetek becsülete miatt elleneztük, mégis, mivel a csehek előadták, hogy olyan erős barátság és szövetség van közöttetek, hogy ők nélkületek semmit sem tehetnek, és hogy a legnagyobb hátrányt is vállalják és elviselik érte, mivel a törökök ellen is siettünk, végül beleegyeztünk ebbe. Különösen, mert ostoba módon megemlézték, hogy minket erősebb szövetség köt Felségetekhez, és az említett Kellner fiskális a méltóságos fejedelem, Erneszt szász herceg stb., Felségetek bátyja követe előtt ezt a szövetséget letagadta, és Felségeteket az ellenségünknek merészelte nevezni. S így akkor is, amikor beleegyezésünket adtuk a fegyvernyugvásba és a békébe, megemlékeztünk a szövetségünkről és a szeretetről, amelyet Felségetek, legkedvesebb Atyánk iránt érzünk, ezért akartuk azt, hogy Felségetek, aki ragaszkodott ahhoz, hogy maga is benne legyen, aztán ne vethesse méltán a szemünkre, hogy kiléptünk a szövetségünkből.

De ezt a három dolgot meg kell gondolnunk, mert fájdalmas volt nekünk, és még mindig az, felséges Fejedelem, hogy noha a török ellen fegyverkeznénk, mégis e háborúkkal – amelyek nemcsak az északi országoknak, hanem az egész kereszténységnek terhére vannak – szorongatnak és búsítanak bennünket. Különösképpen ezúttal és akkor, amikor, ha nem is egész Németföldet, de egész Itáliát a társunknak tudhattuk volna, amint Felségeteknek bőven és alaposan hírül adtuk. Szintén csodálkoztunk azon is, sőt nemcsak csodálkoztunk, hanem el is szörnyedtünk volna, ha nem tűnne valótlannak, hogy Felségetek azzal

Aber dise drey ding müssen wir überdenken, wan uns leid gewest und noch ist durchleichtigster furst, so wir uns wider die Turken rusten, das wir mit solchen diessen kriegien die nicht allein den landen nordewert sunder der gantzen kristenheit schedlich sein getrungen werden uns zcu bekummern, besunder uff ditsmal und in der zzeit darynn und ob wir nicht alle Dewscheland, so hetten wir doch gantz Welsche landt zcu unser geselschaft gehabt, als wir euwer maiestät weiter und eygenlichen verkundiget haben. Wir haben uns auch verwundert und nicht alleyn verwundert, sundern sein des auch herschrocken, so als uns nicht unwarlich als dann euwer maiestät uff uns erdacht hatte, das wir mit denn Turken hendele des friedes solten haben. Sunder von eigentlicher herfarunge uns das wissentlich ist einen alzo cristenlichen und alzo gotforchtigen fursten als wir euwer maiestät alzeit gehalten haben, mit einem so haffigem pande wider uns mit den ketzern verbunden sein, alzo das sie nicht alleyn zcu betruben und umbzcutreiben, sunder auch uns gentzlich ob sie gemocht hetten, uss zcu rewten understanden haben.

Wer solte sich solchs nicht erfarn, den keysser der ein haubt der cristenlichen fursten, ein vogt der heyligen Romischen kirchen, und die selbe heilige kirche zcu beschirmen mit eym sunderlichen eyde verbunden ist wider derselben heiligen kirchen usspruch unnd entscheid wider uns seinen sont, welcher derselbe unsser vater durch uns lest von dem rachen und gewalt derselben ketzer entzogen sein landt von derselben ungestumkeit erlost worden ist, mit denselben ketzern mit der aller festisten verbindungen voreynnet sein und uns gentzlich unclersteen umb zcu bringen, welchs menschen gemute solte nicht <erkomen>, so der sicht des keyssers fiscal mit briven und keyserlichem befelhe und der achte arbeiten die kristlichen fursten und das aller kristelichste volk darzcu zcu zwingen, das sie sich underwerffen den ketzern, wider welche so offt das Romisch reich in geschicke gewest, die kristenheit gemuhet, das krewtze geprediget ist und von welchen auch alle yme nach gelegene lannt verwist sind. One zcweyfel iss ist not, das der eins sey entwer das wir zcu lest das got vordie die ketzer fur gerecht halten und denn Romischen stul die gemainen concilia keisser Sigmunden, konig Albrechten und ander konige und fursten und das gantze Romisch reich sagen nicht recht haben gethan, die so viel streite und kriege wider dieselben ketzer gehabt haben, ader das unser keysser in ungechtem und bossem

gyanúsít minket, hogy béketárgyalásokat folytatunk a törökökkel. Viszont valós hírből van tudomásunk arról, hogy egy olyan keresztény és olyan istenfélő fejedelem, amilyennek Felségeteket mindig is tartottuk, olyan erős szövetséget kötött ellenünk az eretnekekkel, hogy azok nemcsak megtámadásunkra és elűzésünkre, hanem, ha módjukban állt volna, teljes kiirtásunkra is törtek.

Ki ne hallott volna arról, hogy a császár, aki a keresztény uralkodók feje, a szent Római Egyház pártfogója, és azon szent Egyház megvédelmezésére külön esküvel kötelezi magát, a szent Egyház ítélete és döntése ellenére ellenünk, fia ellen – noha atyánkat legutóbb mi mentettük meg azon eretnekek bosszúja és fegyvere elől, országát mi szabadítottuk fel azok iszonyatától – a legszorosabb kötelékekkel lépett egységre azon eretnekekkel, és teljes elpusztításunkra tört? Kinek a kedélye ne rettenne meg, látva a császár fiskálisát levelekkel, császári paranccsal és átokkal, amint azon mesterkedik, hogy a keresztény fejedelmeket és az egész keresztény népet arra kényszerítse, hogy alávéssék magukat az eretnekeknek, akik ellen oly gyakran viselt hadat a Római Birodalom, küzdött a kereszténység a keresztet hirdetve, és ahonnan ki is utasították őket csakúgy, mint minden közeli országból. Kétségtelen, hogy a kettő közül az egyik lehetséges: vagy az, hogy – de ezt Isten tiltja meg – végül is elfogadjuk az eretnekek igazát, és azt mondjuk, hogy a Római Szék, Zsigmond császár, Albert király és a többi király és fejedelem egyetemes zsinata, és az egész Római Birodalom igazságtalanul tette, hogy annyi vizzályt és háborút támasztott ezen eretnekek ellen. Vagy pedig, hogy a császárunkat jogtalan és gonosz indulat szállta meg, amely a keresztény népet és azokat, akik aláztatlanul a szent Római Szék hatalma alá vetették magukat, akiknek atyái a javaikat és az életüket kockáztatták és áldozták a hitükért, nemcsak az eretnekek szövetségeseivé, hanem ami még rosszabb és elmondhatatlanabb, alattvalóivá teszi. Különösképpen, hogy a legtöbbjük számára nem ismeretlen, hanem tudott, hogy az eretnekek, hogy felkapaszkodtak a fej helyére, tetszésük szerint irányítják és rendelkeznek vele, ahogy csak akarnak, és a közösség és a Római Székkel való ellenkezés összetartja a fejet és a tagokat, hogy aztán azok, akik semmire sem méltatták a kikiáltott parancsot, sem szabadulhatnak az eretnekek terhes és átkozott közösségétől.

De Isten mentsen ettől: mi úgy hisszük, hogy Felségetek anélkül, hogy úgy hitte volna, akarattal téved, azon hazug emberekre hallgatott, akik olyanokat

wane were der die cristen lewte und die die dem heiligen Romischenn stul diemutiglich undertenig sein, welcher eltern auch ire gutter und ir leben fur den selben glowben gewagt und gegeben haben nicht alleynn den ketzern anhangen, sunder den auch das dann bosses und unsprechlicher ist heist underworffen sein und besunder, die allermeist den nicht vorhorgen sunder wissentlich ist so die ketzer das houbt das sie ine aussgeworffen haben noch irem wolgefallen wallten und schigken wor sie wollent und dieselbe gemeinschaft und widersatz wider den Romischen stul beyde houbt und glider zusammen fuget, dass dan die solchs aussruffen und solche gebot gehot haben nicht mogen der ketzer uch burde und vordampter gemeinschaft entgen.

Aber da sey got fur das wir geleuben das ewer maiestat habe ane dem geleuben gewolt irren dieselbige dann logenhafftige lewte hindergangen haben, die solche dinge von uns gesagt haben, die uns ungeborlich falsch und gelogen seint, und das sie unssern guten willen gegen einander beflecken und unser fruntschaft zcu trenneu mochten, die ketzer mochten auch iren irthum nicht bas bestetigen nicht festiklicher erwern, ader bas bedencken dan das sie den keyser als sie dann offen warlich sprochen mit logene nicht alleyn yren gunner sunder auch yren beschirmer nenten. Iss konden auch die hochredenden Polacken ir unrecht furnemen, dardurch sie nicht allein unser gerechtikeit anzufertigen, unser reich uns zcu entfrembden und wider die bebstliche gewalt zcu thun understanden habent, und das doch alles umb sust nicht has zcubegen bringen, dann das sie offenlich uss schreyen, der keysser wer mit ynn verbunden und irer rethe aller deylhafftig und darumb hant sie sich erboten und vorhayssen grosse ding zcu thun und haben zcu sammen geheyscht alle lewte und vihe die Litauwen, die Rewssen, Tatern ketzer und alle andere memge, die sie mochten in welcher lewte gegenwertikeit die er do wol sweigen und die berge geben solten. Aber als unser herre got die unschultigen beschirmt und unser gerechtikeit beschutzte ist ein spottische uwens geborn worden, wann unser her got plagte die mit dem roten durchgange mit hunger, kelte, gefignise, mit dem swerte, mit fure und mit ungeforder umblegung und feltleger, so lange das sie zcum lesten schentlich geflohen seint, denn wir dann als wir wider die Turcken eylten, als vor gesatz ist erlungunge des friedes gegeben haben, dieselben dinge glucklich zcu vollenden, bitten wir mit vleisse, das euwer maiestat mit gleichen

mondtak rólunk, ami nem illik ránk, hamis és hazug, hogy megrontsák egymás felé mutatott jóindulatunkat, és szétválasszák a barátságunkat. Az eretnekek sem tarthatják fenn már sokáig tévedésüket, nem védhetik magukat vele és nem gondolhatják már, hogy a császárt hazugsággal – ahogy nyíltan mondogatják – nemcsak jóakarójuknak, hanem védelmezőjüknek is nevezzék. A fennhéjázó lengyelek is szembesülhetnek igazságtalanságukkal, amely által jogos jussunk megszerzésére, országunk eltulajdonítására és a pápai hatalom elleni fellépésre törtek, mégis mind hiába, nem jutnak messzebbre, mint hogy nyíltan kikiáltják, hogy szövetségesük a császár és minden tanácskozásukban részes, és ezért azt képzelték és úgy vélték, hogy nagy dolgot cselekszenek, és összehívtak minden embert és állatot, litvánokat, oroszokat, tatárokat, eretnekeket és mindenki mást, akit hívhattak, akiknek a jelenlétében ők inkább csak hallgattak, és a hegyeknek kellett volna szülniük. De ahogy Urunk Istenünk megóvta az ártatlant és megvédte jogos jussunkat, egy csúfos egér született, mert Urunk Istenünk megverte őket vérhassal, éhséggel, hideggel, ..., karddal, tűzzel és ... táborral, amíg végül szégyenletesen elmenekültek, így mi aztán, amint a törökök ellen siettünk, ahogy előbb szó volt róla, meghosszabbítottuk a békét, hogy mindezen dolgokat szerencsésen lezárjuk. Igyekezettel kérjük, hogy Felsőgetek egyező akarattal, tanáccsal és segítséggel érkezzen, és Felsőgetek biztos lehet felőlünk, hogy mi mindenkor gyermeki vággyal és szeretettel állunk szolgálatotokra, és a károkból is, amelyeket a dolgokban elszenvedünk, tetszésünket leljük, egyedül a közös kár keltett bennünk mindenkor nemtetszést és fájdalmat, és a becsületesek miatt is fájdalmat éreztünk. Ha azonban Felsőgetek most azt akarja, mint reméljük, hogy mindezen dolgok a mi javunkra forduljanak, akkor mi sem, ahogy mondtuk, akár az egymásnak – mint atya és fiú – tett ígéretünk és kötött szövetségünk miatt, vagy mert Felsőgetek részese a fegyverszünetnek és a békének a cseh eretnekek oldalán, rójuk fel többé mindezt jóakarattal.

Azután engedjétek minket a keresztény közösség szomjúságának segítségére sietni, és az ellen, amit igazul mondunk mindkettőnk pusztulásának, különösen most, amikor – amint véljük, Felsőgetek jól tudja – Szentatyánk, a pápa, a felséges Ferdinánd király, legkedvesebb atyánk, Velence fényes országa és más itáliai hatalmak és országok egységben és megfelelő segítséggel velünk együtt fognak jönni. Jóllehet alattvalóinkat is mind Morvaországban, mind Magyar

willen, rate und hulffe bey komen wolle, und wellen das ewer maiestät, das sicher von uns halten wolle, das wir derselben mit kintlicher begirde und liebe alzzeit berait und gewertig sein wellen, und das uns auch die schaden die wir haben in den dingen dar ynne wir ein gefallen haben ny sundern der gemeyne schade allezeit misfallen und leyde gethan hat und haben auch leyd gehabt umb euwere ere willen, wil aber nw euwer maiestät, so hoffen wir das alle disse ding uns beste gekert werden wir auch als wir gesagt haben es sey in verschreibung gegen einander und verbindunge under als vater und sone gemacht oder ob euwer maiestat in dem anstande und freden bey den Behmischen ketzern sein und steen wolle, das nemen wir mit gutem willen uff nicht me;

dan lasst uns eylen zcu hulff zcu komen der durstikeit der gemeynen cristenheit und uff das wir war sagen baide ewer und unser zcu <storinge> sunderbare nw die weile als wir meynen ewer maiestat wol wisse unser heylige vater der babst der aller durchleichtigster konig Ferdinandus unser allerliebster vater die irleichte herschafft von Venedige und andere Welsche macht und herschafft eindrechtlich und mit notdurftiger hulffe mit uns zcusamen kunfftig sein, auch wie wol unser underthenigen beide in Merchern und in unsserm konigreich zcu Hungern durch ewer maiestat underthane in Osterreich iczund durch vil morde, grosse berawbunge, verbrennung und ander scheden gescheen sein. Derhalben wir billich wider sie uff sein und sie darumb besuchen solten doch so haben wir umb ewer maiestät willen lassen waren und ersuchen ob sie mit uns einen anstendigen frieden haben wollen byss uff ewer maiestät widerantwort das wollen wir inne gerne zculassenn so ferre sie uffhorn wollen uns schaden hynfur zcu zcufugen und in vier wochen uns daruff ein antwort in das rathauss zcu Brynne das in habende gelegen ist geben;

welhe die selbige ewer underthanen daruff noch nichts geantwort haben sunder das uns zcu dulden swert ist. Sie horn nicht uff tegelichs grosser schadene durch brant und mancher verbustunge uns zcu thun dar umb ob ewer maiestat ynnen worde das wir von denselben schedigern unser lant und underthanen beschutzigiten sal ewer maiestat nicht uns sunder denen dy die kriege dem frieden furtzigent uff messenn.

Az irat élén: Copei könig Mathias brief zu Hungern an k. mai. en krieg wieder Polen und Behem belangend. 1475.

Királyságunkban Felségetek ausztriai alattvalói mostanában sok gyilkossággal, erős rablással, gyújtogatással és más károkozással pusztítják, amelyért méltán ellenük kellene indulnunk és meglátogatnunk őket, de Felségetek kedvéért anynyiban hagytuk, és azzal kerestük meg őket, hogy ha tisztességes békét akarnak velünk Felségetek viszontválaszáig, azt szívesen megadnánk nekik, amennyiben ők abbahagynák a nekünk való károkozást, és négy héten belül tartalmas és megfelelő választ adnak nekünk a brünni városházára.

Amely alattvalóitok még nem válaszoltak erre, hanem, amit nehéz eltűr-nünk, nem hagynak fel azzal, hogy naponta mind nagyobb károkat okozzanak nekünk gyújtogatással és némely pusztítással, ezért ha Felségeteket értesítenék, hogy megvédtük az országunkat és alattvalóinkat eme károkozóktól, Felségetek ne nekünk, hanem azoknak rója fel, akik többre tartják a háborút a békénél.

Az irat élén: Mátyás magyar király levelének másolata a császári felséghez a Lengyelország és Csehország elleni háború ügyében. 1475.

1475. január 9. (MKL II 235)

Római követeknek, Vetési Albert veszprémi püspöknek és Laki Thúz Jánosnak

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Reverende in Christo pater et magnifice, fideles nobis sincere dilecti.

Remittimus ad sanctissimum dominum nostrum ho(norabilem) magistrum Michaellem fidelem nobis sincere dilectum, nuntium nostrum, cui nonnullas instructiones et articulos v(estris fidelitatibus) tradidimus. Volumus et vobis committimus, ut cum consilio amicorum et presertim reverendissimorum patrum dominorum cardinalium ... et sancti Marci, favoreque et adiutorio necnon oratorum serenissimi principis domini Ferdinandi regis, patris nostri carissimi ac (serenissimi) domini Venetorum, res illas taliter et cum tanta instatia sollicitetis, quod omnino in eisdem ad vota exaudiamur.

Non (est opus), ut diffusius vestris fidelitatibus scribamus, qui ex ipsis articulis et propria prudentia et experientia intelligitis, absque illis qu... non posse dari bonum et firmum principium negotiis contra Thurcos agendis. De statu nostro iam per plures et frequentes litteras et missas informationes omnium, que hactenus gesta sunt, vos cerciores fecimus, ipseque magister Michael latissime poterit referre. Id unum per oratorem Venetorum, qui in regno nostro est, intelligimus, optare omnes, ut rebus Bohemicis et Polonicis bene compositis in Thurcos tendamus; ad quod dicimus nos res illas, quanto firmiter potuimus, composuisse, verum res ille cum pace et quiete omnium firmabuntur quam firmissime, et in Thurcos, et quo voluerint, ire et totaliter incumbere poterimus.

Quam ob rem, si, uti significant, optant, adiuvent, quod fieri possit, quod optant. Experti iam totiens sumus perfidiam hereticorum et inconstantiam Polonorum; quare nisi alia remedia, et presertim illa, que petimus, adhibita fuerint, vix habita opportunitate, et nobis alibi occupatis, abstinebunt a solita eorum temeritate et promissorum fractione. Cupimus etiam a vobis informari, si quid apud dominos Venetos aut alibi egeritis, quidve nobis in rebus illis sit sperandum, necdum enim quicquam a vobis accepimus, putamus etiam non posse nocere, sed prodesse, si instructiones et articulos ipsos sanctissimo

1475. január 9. (MKL II 235)

Római követeknek, Vetési Albert veszprémi püspöknek és Laki Thúz Jánosnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Krisztusban tisztelendő atya és nagyságos uram, őszintén kedvelt híveink!

Visszaküldtük szentséges urunkhoz a tisztelendő Mihály mestert, őszintén kedvelt hívünket és követünket; több utasítást és feljegyzéseket adtunk át neki Húségetek számára is. Úgy akarjuk és megparancsoljuk nektek, hogy barátaink (és kiváltképp a főtisztelendő bíboros urak, illetve a Szent Márk-templom bíborosa) tanácsát követve, valamint kedves atyánk, a felséges Ferdinánd király és a velenceiek felséges ura szószólóinak pártfogásával és segítségével ezeket az ügyeket úgy és akkora nyomatékkal sürgessétek, hogy mindenképpen meghallgassák kéréseinket.

Nincs rá szükség, hogy bővebben írjunk Húségeteknek, hiszen a feljegyzésekből illetve saját bölcsességetek és tapasztalatotok alapján is látjátok, hogy ezek nélkül (...) nem lehet jó és szilárd alapot vetni a török elleni vállalkozásainknak. Mostani helyzetünkről már több és gyakori levelünkkel, s az eddig történeletről szóló tájékoztatással értesítettünk titeket, Mihály mester pedig a legnagyobb részletességgel számolhat majd be mindenről. Arról az egy dologról tudunk az országunkban tartózkodó velencei szószólótól, hogy mindenki azt szeretné, ha a cseh és lengyel ügyeket jól elrendezve a török ellen fordulnánk; erre azt mondhatjuk, hogy ezen ügyeket – amennyire biztosan mi tudtuk – elrendeztük, ám teljesen megszilárdulni csak akkor fognak, ha mindenki más is békére és nyugalomra törekszik: ekkor leszünk képesek a török (vagy akit akarnak) ellen vonulni és teljességgel nekik feszülni.

Ezért hát, ha úgy akarják, amint mondják, segítsenek, hogy meglehessen, amit akarnak. Számtalanszor megtapasztaltuk már az eretnekek hitszegését és a lengyelek állhatatlanságát: bizony csak akkor fognak ők tartózkodni szokott hirtelenségüktől és ígéretszegésüktől, ha erre – még ha mi máshol vagyunk is elfoglalva – alig lesz lehetőségük, ami csak egyéb (és kiváltképp az általunk kért) óvintézkedések esetén lesz így. Arról is értesítést szeretnénk, ha bármit intéznének Velencében vagy máshol, s hogy mit remélhetünk ez ügyekben, mert

domino nostro ostenderit, ut intelligat sanctitas sua nos rebus certis et bonis fundamentis moveri.

Datum in civitate nostra Wratislaviensi, feria secunda post festum epiphaniarum domini, anno eiusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum nostrorum anno Hungariae etc. decimo septimo, Bohemie vero sexto.

Kívül: Reverendo in Christo patri, domino Alberto episcopo ecclesie Wesprimiensis et magnifico Iohanni Thwz de Lak, oratoribus nostris in curia Romana, fidelibus nobis dilectis.

1475. január 13. (MKL I 218) **Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Mathias Dei gratia rex Hungariae, Bohemie etc. Illustrissimis principibus dominis Ernesto et Alberto Saxonie ducibus etc. amicis nostris carissimis, salutem plurimam.

Conqueritur nobis fidelis noster circumspetus Johannes Gremint civis civitatis nostre Wratislaviensis, quomodo quidam cives vestri, Sigismundus Holecro et Johannes Relwing in Freiberga commorantes, quedam debita videlicet quadringentos et nonaginta florenos auri et et plures, quibus se ipsi civi nostro obligatos litteris suis propriis fatentur, prefato civi nostro solvere minime curarent.

Rogamus amicitias vestras, quatenus ex parte ipsorum civium debitorum ipsi nostro civi talem satisfactionem impendere, quod vestram fraternitatem facere non dubitamus, velint, ne coram maiestate nostra ulterius lamentari cogatur, et nos erga amicitias vestras conqueri. Quam rem a fraternitate vestra pro grato habebimus; ipsasque fraternitates vestras semper bene valere optamus.

Datum in civitate nostra Wratislaviensi, in octava Epiphaniarum domini, anno eiusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum nostrorum anno Hungariae etc. decimo septimo, Bohemie vero sexto.

Külcím: Illustrissimis principibus dominis Ernesto et Alberto Ducibus Saxonie etc. amicis nostris carissimis.

semmi hírt nem kaptunk még tőletek. Azt is gondoljuk, hogy nem árthat, sőt, hasznos lenne, ha utasításaitokat és a jegyzeteket is megmutatnátok szentséges urunknak, hogy lássa Őszentsége: biztos és jó alapokról indulunk ki.

Kelt Boroszló városunkban, a Vízkereszt utáni hétfőn, az Úr ezernégyszázhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizenhetedik, cseh királyságunknak pedig hatodik évében.

Kívül: A Krisztusban tisztelendő atyának, Albert veszprémi püspöknek és a nagyságos Laki Thuz Jánosnak, római kúriabeli szószólóinknak, kedves szószólóinknak.

1475. január 13. (MKL I 218)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya sokszoros üdvözetét küldi a nagyméltóságú fejedelmeknek, Erneszt és Albert szász hercegeknek, kedves barátainak stb.

Azt panasolja nekünk hívünk, a körültekintő Johannes Gremint, Boroszló városunk polgára, hogy Freibergben lakó polgáraitok, Sigmund Holecro és Johannes Relwing egyáltalán nem akarják megadni neki adósságukat, mégpedig négyszázkilencven, sőt annál is több aranyforintot, melyről ők maguk is kötelezvényel tanúsítják, hogy tartoznak.

Kérjük Barátságaitokat, hogy szíveskedjen adós polgárai részéről e tartozást kifizetni a mi polgárunknak; nincs kétségünk, hogy Fivérségtek megteszi ezt, hogy ne kényszerüljön ő Felségünk előtt tovább panaszkodni, mi pedig Barátságotok felé panaszt tenni. Szívességként tartjuk majd ezt számon Fivérségtek-től, akinek kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen!

Kelt Boroszló városunkban, vízkereszt nyolcadán, az Úr ezernégyszázhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizenhetedik, cseh királyságunknak pedig hatodik évében.

Külcím: A nagyméltóságú fejedelmeknek, Erneszt és Albert szász hercegeknek, kedves barátainknak stb.

1475. június 15. (MKL I 222)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine colendissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula sanctitatis vestre beatorum.

Beatissime pater,

singularis devotio, quam erga sanctum Paulum heremitam et consequenter totum ordinem fratrum heremitarum gero, me invitat, ut pro ipsis fratribus, quorum numerus in hoc regno meo Hungarie, propter corpus ipsius sancti Pauli, qui hic requiescit, satis magnus est, partes meas apud sanctitatem vestram interponam, quo eadem ipsos fratres et totum eorum ordinem commendatos habere dignetur.

Et quia, beatissime pater, fratres ipsi heremite jam etiam in alienis terris et provinciis edificare et numero crescere ceperunt, litesque et causas in curia Romana interdum habent, supplico sanctitati vestre, unacum ipsis fratribus ac toto ordine eorundem humiliter, ut eadem sanctitas vestra eos recommissos habere, ac reverendissimum dominum cardinalem sancti Marci tam in curia Romana, quam etiam extra in ipsorum fratrum et totius ordinis protectorem et advocatum constituere et deputare dignetur; quod a sanctitate vestra meis fidelibus servitiis promereri studebo. Quam altissimus regimini ecclesie sue sancte incolumem conservare dignetur.

Datum Bude, XV. die mensis Junii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum meorum anno Hungarie etc. decimo octavo, Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Sanctissimo in Christo patri et domino domino Sixto divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo colendissimo.

1475. június 15. (MKL I 222)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és igen tisztelt uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Szentséges Atya!

Az egyedülálló ragaszkodás, amellyel Remete Szent Pál, s következésképp a remete testvérek egész rendje iránt viseltetem, arra hív engem, hogy e fráterekért (akik száma országomban, Magyarországon Szent Pál itt nyugvó teste miatt elég nagy) közbenjárjak Szentségeknél, hogy méltóztasson e testvéreket és rendjüket pártfogásába venni.

És mert, Szentséges Atya, e remete fráterek már idegen földön és tartományokban is elkezdtek építkezni és számukban gyarapodni, és olykor pereik és eljárásaik is folynak a Római Kúrián, a fráterekkel és egész rendjükkel együtt alázatosan kérem Szentségeket, hogy méltóztasson Szentségek pártfogásába venni őket, és a Szent Márk-templom főtisztelendő bíborosát mind a Római Kúrián, mind azon kívül e fráterek és egész rendjük protektorává és képviselőjévé megtenni és kinevezni. Igyekezni fogok, hogy hű szolgálataimmal kiérdemljem ezt Szentségeknél – akit méltóztasson a Magasságos épségben megőrizni Szentegyháza kormányzására!

Kelt Budán, június tizenötödikén, az Úr ezernégyszázhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Szentségek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

Külcím: A Krisztusban szentséges Sixtus atyának és úrnak, Isten gondviseléséből a római és egyetemes Szentegyház pápájának, a mi igen tisztelt urunknak.

1475. augusztus 16. (MKL I 223; N 45; DF 293285)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater, post oscula pedum santitatis vestre beatorum.

Fuit apud me multo iam tempore magnificus Florius Roverella, orator serenissimi regis Sicilie patris mei carissimi. Is, quum modo ad ipsum regem suum revertitur, partem meorum laborum, expensarum et periculorum, que propter obedientiam apostolice sedis sustinui, referre poterit, et apparatus, quem in Turcos feci, ac etiam quam formidanda sit ipsorum Turcorum potentia.

Mihi quidem ultra quid restet non video, nisi ut derelictus ab omnibus solus me periculis gravioribus committam. Faciam pro virili mea, uti consuevi, satis fidei et religioni; si vero, quod Deus avertat, Deo aliquid gravius contra me et regna mea permittente, aliquas conditiones invitus accipere cogerer, non mihi, sed ultime imputandum erit necessitati. Ipsum dominum Florium virum integrum pedibus sanctitatis vestre, meque plurimum commendo. Quam omnipotens Deus regimini ecclesie sue sancte incolumem conservare dignetur.

Datum Bude, sextodecimo Augusti, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo octavo, Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: sanctissimo in Christo patri et domino, domino Sixto divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo colendissimo.

1475. augusztus 16. (MKL I 223; N 45; DF 293285)**IV. Sixtus pápának**

Szentséges Atya és uram! Szentségeitek szent lábainak csókjára ajánlom magamat.

Hosszú ideje már, hogy nálam van a nagyságos Florio Roverella, kedves atyám, Szicília felséges királyának szószólója. Amikor most visszatér királyához, jelentést tehet mindarról a fáradságról, költségekről és veszedelmekről, melyeket az Apostoli Szék iránti engedelmességéből vállaltam, a török elleni hadi készüléteimről, illetve arról is, milyen rémisztően erős mosta török.

Bizony nem látom, hogy mi mást tehetnék még, hacsak nem azt, hogy mindenkitől magamra hagyva egyedül bocsátkozom az így még súlyosabb veszedelmekbe. Eleget is teszek vitézségem szerint, amint szoktam, hitemnek és valásomnak; ha viszont (amit Isten hártson el) Isten megengedné, hogy valami súlyosabb dolog essen meg velem és országgal, és akaratom ellenére békefeltételeket kényszerülnék elfogadni, azt nem nekem, hanem a végszükségnek kell majd felróni. A feddhetetlen Floriót és magamat Szentségeitek lába elé ajánlom – akit a mindenható Isten méltóztasson épségben megőrizni Szentegyháza kormányzására!

Kelt Budán, június tizenhatodikán, az Úr ezernégyszázhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Szentségeitek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

Külcím: A Krisztusban szentséges Sixtus atyának és úrnak, Isten gondviseléséből a római és egyetemes Szentegyház pápájának, igen tisztelt uramnak.

1475. november 3. (MKL I 224)

IV. Sixtus pápának

Beatissime in Christo pater et domine domine colendissime, post devotam mei commendationem ad oscula pedum sanctitatis vestre beatorum.

Beatissime pater,

hortata est me sepius sanctitas vestra, ut contra imperatorem Thurcorum in sanguinem christianum de die in diem magis sevientem arma sumerem, nuperque strictius requisivit, ut Stephano wayvode Moldaviensi auxilio essem.

Non dubito, beatissime pater, sanctitatem vestram et per litteras, nuntios et oratores meos, non dixerim desiderium, sed ardorem meum agendi contra ipsos Turcos jam sepius intellexisse, quidve me prohibuerit, ne totus cum toto regno meo in communes hostes hactenus proruperim, occupationem scilicet belli Bohemici pro obedientia illius sancte sedis per me suscepti, imparitatemque virium. quas si confortari et augeri sollicitavi, non ut cuipiam forem importunus, sed ut rebus christianis miserabiliter labentibus consuleretur, feci.

Post ubi vero ceteris hostibus pacem sive pacis inducias dedi, mox ad conflandum exercitum parandamque classem in Histro sive Danubio me converti, cuius apparatus solo auditu imperator ipse tota hac estate cum maximo exercitu in uno loco campestri fixus mansit; non parum huiusmodi expectatione fatigatus, expensas plurimas fecit, presidia in locis finitimis multa locavit, et qui Transalpinas fere sibi subiugaverat, Moldavum invasurus retracto pede in suis mansit. Utroque itaque, et terrestri et navali coadunato exercitu, in nomine Dei nostri, vestre sanctitatis mandata humiliter suscipiens, jam aliquot dierum iter perfeci, properoque, ut non solum Moldavum, cui cum sit mihi subditus teneor, sed et quascunque possum christianas provincias a nephando vastatore defendam.

Quidquid autem admiserit Deus, sive prosperum sive adversum, sanctitati vestre significare curabo, quam ceu omnium Christianorum parentem exoratam velim, ut taliter cum ceteris potentatibus communi periculo consulere velit, quod pondus hoc, ad me et regnum meum modo prorsus devolutum, communi

1475. november 3. (MKL I 224)

IV. Sixtus pápának

Krisztusban szentséges Atya és igen tisztelt uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Szentséges Atya!

Gyakorta biztatott engem Szentségetek, hogy fogjak fegyvert a török császár ellen, aki napról napra inkább szomjazik a keresztények vérére; a minap pedig határozottabban kérte, hogy legyek István moldvai vajda segítségére.

Nem kétlem, Szentséges Atya, hogy leveleim, követeim és szószólóim révén Szentségetek már sokszor értesült arról, hogy a török elleni fellépésre mennyire nem is azt mondanám, vágyom, hanem lángolok azért; s hogy mi tartott vissza attól, hogy mindenestül, egész országgal együtt közös ellenségünkre ne rontsak már korábban is. Ez pedig a csehországi háborúval való elfoglaltság volt, melyet éppen a Szentszék iránti engedelmességből vettem magamra, illetve erőim elégtelen volta. Ha sürgettem, hogy ezt erősítse meg és gyarapítsa, azt nem azért tettem, hogy bárkinek is alkalmatlankodjak, hanem hogy gondoskodhassunk a kereszténység gyászosan hanyatló ügyéről!

Mihelyst pedig békét vagy fegyvernyugvást kötöttem egyéb ellenségeimmel, tüstént afelé fordultam, hogy sereget toborozzak és flottát szereljek fel az Isteren avagy Dunán; e készülődésnek pusztán a hallatára maga a császár is egész nyáron át egy helyben, katonai táborában maradt roppant seregével. Így várakozva nem kevéssé és igen nagy költségekbe verte magát; a szomszédos vidékeken sok helyőrséget állított fel, s ő, aki szinte az egész Alpokon túli részt leigázta, megtorpanva hazai földön maradt, noha Moldvát készült megtámadni. Miután így egyesült mindkét – szárazföldi és vízi – hadsereg, Isten nevében alázatosan megkezdve Szentségetek parancsának végrehajtását, már megtettem néhány napi utat, és sietek, hogy ne csak Moldva urát védjem meg (amivel, hiszen alattvalóm, tartozom is) az istentelen császár dülásától, hanem annyi keresztény tartományt, amennyit csak tudok.

S bármit enged is meg majd az Isten, akár sikert, akár kudarcot, értesíteni fogom arról Szentségeteket, akit mint minden keresztény közös atyját kérve szeretném, hogy szíveskedjen a többi hatalmassággal úgy foglalkozni közös veszedelmünkkel, hogy az a teher, ami most teljesen rám és országomra hárul, a

avertatur auxilio. Altissimus sanctitatem vestram regimini ecclesie sue sancte incolumem conservare dignetur.

Datum in Peterwaradya, tertio die mensis Novembris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum meorum anno Hungarie etc. decimo octavo, Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: sanctissimo in Christo patri et domino, domino Sixto divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo colendissimo.

1475. november 30. (MKL I 225) **Sebastiano Badoer velencei követnek**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Magnifice vir nobis sincere dilecte.

Et pro his novitatibus ex partibus orientis, que illustri dominio vestro misse sunt, et pro devoto tam orationum quam processionum de eo exhibito obsequio, pro felici christiani nominis victoria, eas quas possumus gratiarum actiones agimus; nam et ille iste communi voto plurimum conducunt.

Verum quemadmodum pluries coram et post recessum nostrum ex Buda per litteras accepistis, ipsaque experientia monstrat, in nobis nihil deficit, nihilque defuturum est. Dies noctesque rebus publicis invigilamus, et ea sine intermissione agimus, que ad rem facere maxime intelligimus. Id unum quod semper prediximus adsit ut non relinquamur, speramus in divino presidio omnia pro voluntate cessura. Circa hec latius scribendum commisimus reverendissimo domino Gabrieli episcopo Agriensi et apostolice sedis legato. Bene valete.

Ex Varadino Petri in festo beati Andree apostoli, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XVIII., Bohemie vero VII.

közös segítség révén lekerüljön rólunk. A Magasságos méltóztasson épségben megőrizni Szentségeket Szentegyháza kormányzására!

Kelt Péterváradján, november harmadikán, az Úr ezernégyszázhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Szentségeitek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

Külcím: A Krisztusban szentséges Sixtus atyának és úrnak, Isten gondviseléséből az egyetemes Római Szentegyház pápájának, igen tisztelt uramnak.

1475. november 30. (MKL I 225)

Sebastiano Badoer velencei követnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Nagyságos és őszintén kedvelt urunk!

Tőlünk telhetően köszönetet mondunk a keleti hírekért, melyeket fényeseges testületetek küldött, és elkötelezett szolgálatodért, amelyet beszédeivel és követjárásával is tett a keresztény név szerencsés győzelme érdekében; ugyanis ezek is nagyon hasznosak a közös cél érdekében.

Ám amint azt többször mondtuk személyesen, és Budáról való távozásunk után levélben is, továbbá maga a tapasztalat is megmutatja: rajtunk semmi sem múlt eddig, és a későbbiekben sem fog. Éjjel-nappal a közügyek felett virrasztunk, és szünet nélkül azt tesszük, amit az ügy érdekében leghasznosabbnak látunk. Csak az az egy legyen meg, amit mindig is mondtunk: hogy magunkra ne maradjunk, és akkor bízunk Isten segítségében, hogy mindent legyőz az Ő akarata. Megparancsoltuk a főtisztelendő Gábor egri püspöknek és az Apostoli Szék legátusának, hogy minderről bővebben is írjon. Jó egészséget kívánunk!

Péterváradján, Szent András apostol ünnepén, az Úr ezernégyszázhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Külön lapon:

Magnifice orator. Cogimur dolere vehementer et conqueri Deo et hominibus, quod quanto studiosius nos regna, bona omnia, homines nostros et personam propriam sine intermissione pro catolice fidei defensione exponimus, tanto minus curamur, imo tanto magis contemnimur.

Optaveramus, prout coram et per litteras intellixistis, quasdam bullas, quas reverendissimus pater dominus cardinalis sancti Marci ad curiam Romanam reportaverat, fecimus maximas instantias pro illis tanquam pro rebus nostris, ad conservationem regnorum nostrorum necessariis, ne expositi contra Turcos ab hostibus nostris post tergum invaderemur, experti quantum habita ledendi facultate, fidem prestitam servarunt. Promissum est nobis pluries mittendum apostolicum nuntium cum prefatis bullis; expectavimus propterea et Bude et in via non paucos dies easdem bullas, ut animo libero et sine metu dictorum hostium nostrorum nos in Turcos exponeremus; sed nescimus quibus demeritis nostris, aut Christianitatis infortunio, adhuc nihil apparuit.

Et ecce nunc certificamur jam in Moravia et locis adiacentibus plura et proditorie et aliis modis attentari cepisse ad obtinendum munitiones nostras et incipiendas discordias; que profecto, si adversarii nostri intellexissent, nos aliquem favorem ab illa sancta sede habere, minime attentarent. Verum cum ipsis et jubileum promissum sit, licet pro fide unam scelam equo non posuerint, potius contra fidem et sedem apostolicam pugnaverint, et nunc quantum possunt agant, et nos nullum favorem obtinere potuisse cernant: illa incipiunt, et peiora facturos nobis dubitandum non est.

Unde nihil aliud nobis cernimus reliqui, nisi, ut si non habuerimus protectionem et tuitionem ac securitatem totiens postulatam, et post tantas supplicationes totiens promissum, nos rebus nostris provideamus. Quia pro certo sciat omnis homo, quod nos, si poterimus, nolumus perdere regna nostra et cum hoc esse in derisum omnium hominum; et ideo sic providere studebimus, ut non possint nostri adversarii gloriari et reportare de sua malitia lucrum.

Külön lapon:

Nagyságos szószólónk! Kénytelenek vagyunk erősen fájlalni és elpanaszolni Istennek és embereknek, hogy minél nagyobb igyekezettel szánjuk oda országunkat, minden javainkat, emberünket és saját személyünket szünet nélkül a katolikus hit védelmére, annál kevésbé törődnek velünk, sőt: annál inkább megvetésben van részünk!

Szerettük volna elérni, amint ezt személyesen és levélben is közöltük, bizonyos bullák kiadását; erről a Szent Márk-templom főtisztelendő bíborosa jelentést is tett a Római Kúriában. Erősen könyörgtünk ezekért, hiszen szükségeseink ügyeinkhez és országaink megőrzéséhez, nehogy a török ellen lefoglalva hátba támadjanak ellenségeink; mert megtapasztaltuk már, hogy ha lehetőségük van ártani, mennyire tartják meg adott szavukat. Sokszoros ígéretet kaptunk, hogy elküldik a pápai nunciust a bullákkal; nem kevés napig vártuk e bullákat Budán is, útközben is, hogy az ellenségeink felől nyugodtan és félelem nélkül szállhasunk szembe a törökkel. Ám mindeddig semmi nem jött – nem tudjuk, a mi érdemtelenységünk, vagy a kereszténység balsorsa miatt.

És lám: már most értesülünk róla, hogy Morvaországban és a környező helyeken árulással és más módozatokkal sok mindennel kezdtek próbálkozni, hogy kézre kerítsék erődjeinket és vizsályt szítsanak. Bizony ellenlábásaink ezzel, abban a tudatban, hogy a Szentszék valami pártfogását bírjuk, a legkevésbé sem próbálkoztak volna. Ám mivel még búcsúévre is ígéretet kaptak, noha a hitért még egy lovat sem nyergeltek fel, inkább a hit és az Apostoli Szék ellen csatároztak, s most is megteszik, amit csak tudnak, látva, hogy semmi pártfogást nem tudtunk elnyerni. Ezekkel kezdik, de nincs okunk kételyre, hogy tesznek még nagyobb rosszat is nekünk.

Ezért úgy látjuk, semmi más nem maradt nekünk, mint hogy ha nem kapjuk meg az annyiszor követelt (és oly sok könyörgés után annyiszor megígért) védelmet, őrzést és biztonságot, akkor mi magunk gondoskodjunk saját ügyeinkről. Mert biztosra veheti mindenki, hogy mi, ha képesek leszünk elkerülni, nem akarjuk elveszejteni országainkat s ezzel mindenki előtt nevetségessé válni; ezért pedig igyekszünk majd gondoskodni arról, hogy ellenlábásaink ne kérkedhessenek s kaphassanak jutalmat gonoszságukért.

Et de hoc protestabimur toto mundo, et speramus, quod nullus sane mentis nos inculpabit; nam bene intelligimus, quanta nobis sint expectanda subsidia realia, si non possimus obtinere verbalia; experientia quoque nos docuit anno superiori, quid oppressi a quocumque sperare vel expectare debeamus.

Külcím: Magnifico Sebastiano Baduario oratori illustrissimi domini Venetorum nobis sincere dilecto.

A király e levelére a követ ezt a választ írta:

Vigesimo die decursi mensis per Cigeram cursorem meum scripsi maiestati vestre, que tunc scribenda occurrerunt. Postea maxima animi displicentia nuntiatum est duos oratores communis inimici in brevi ad celsitudinem vestram venturos; quod nulla alia causa ab eo actum existimari debet, nisi ut christianissimos serenitatis vestre apparatus et principium datum retardare, aut e medio tollere possit ac maiestatem vestram, tali forma christianis principibus suspectam reddere;

intellecto per eum (cui omnia patent) concursu oratorum ad pontificem et ardentem beatitudinis sue omniumque potentatum dispositionem, qua nunquam in preteritum maior fuit aut futura est. Has igitur meas maiestati vestre scribere institui, indubie existimans maiestatem vestram in christianissimo proposito suo permansuram; et precipue consideratis his que suis litteris diei XXVIII., octobris proxime elapsi ad me scripsit, quarum exemplum dominio meo illustrissimo immediate destinavi; suaque summa sapientia divaque prudentia considerabit, quantum hec saluti, glorie et triumpho regio suo perniciosa et contraria forent, et tandem venenum brevi tempore datum, quod ullo medicamine salvari posset, certissime existimandum est. Placeat igitur maiestati vestre christianissime diabolicas omnes perfidi inimici machinationes reiicere, suoque invictissimo proposito christianissime, ut decet, contravenire, et divam occasionem inpresentiarum maiestati vestre a divina omnipotentia oblatam, et ab eterno preordinatam, tota mente et viribus amplecti;

quoniam non deerunt celsitudini vestre superiora et inferiora subsidia, et de crudelissimo crucis inimico perpetuam gloriam et triumphum reportabit; sicut e converso inevitabile periculum et innumera glorie et dignitatis sue contraria essent secutura; quemadmodum sua summa sapientia de facili

Tiltakozni fogunk ez ellen az egész világon, és reméljük, hogy ép ésszel senki sem hibáztat majd minket; jól látjuk ugyanis, mennyi tényleges segítséget várhatunk, ha még szóbelit sem kaphattunk. Tavaly tapasztalatból is megtanulhattuk, hogy elnyomottként mit remélhetünk bárkitől is, vagy mit kell várjunk. *Külcím:* Az őszintén kedvelt nagyságos Sebastiano Badoernak, a fényességes velencei testület szószólójának.

A király e levelére a követ ezt a választ írta:

Az elmúlt hó huszadikán futárom, Cigera révén megírtam Felségeteknek, ami írni való akkor felmerült. Utána a legnagyobb nemtetszéssel vettem hírül, hogy közös ellenségünknek rövidesen két követe érkezik magas Felségetek elé. Nem lehet ugyanis másra gondolni, mint hogy azért tett így, hogy legkeresztényibb Felségetek hadi készülődését és a kitűzött kezdetet késleltesse, vagy ki is iktassa, illetve Felségeteket ilyenformán gyanússá tegye a keresztény fejedelmek előtt.

Úgy értesültem, hogy (mivel minden út nyitva áll előtte) szószólók seregével ostromolja a pápát, és olyan heves nyomás alá helyezi Őszentségét és minden hatalmasságot, aminél nagyobb sem a múltban nem volt, sem a jövőben nem lesz. Úgy döntöttem tehát, hogy megírom e levelet Felségeteknek, kétség nélkül úgy véelve, hogy Felségetek megmarad majd keresztényi terve mellett; s legfőképp megfontolva azokat, miket a most elmúlt október 28-án írt nekem levelében, melynek egy példányát haladéktalanul elküldtem a fényességes testületnek; s Felségetek nagy bölcsessége és fenséges okossága meg fogja fontolni, mennyire veszedelmes és ártalmas lesz mindez az ő javának, dicsőségének és királyi ragyogásának, s végül egészen biztos, hogy arra jut: rövid ideig ható méreg ez, mely bármilyen orvossággal gyógyítható. Szíveskedjék tehát legkeresztényibb Felséged visszaverni a hitszegő ellenség minden ördögi mesterkedését, győzhetetlen haditerve alapján a legkeresztényibb módon, amint illik, szembe szállni azzal – s teljes szívvel és erejéből megragadni az öröktől fogva elrendelt, istenadta alkalmat, melyet most az isteni Gondviselés nyújt Felségednek.

Nem lesz híján ugyanis Felséged az égi és földi segítségnek, és a Kereszt megveszekedett ellenségein örök dicsőséget és diadalt arat majd – aminthogy ellenkező esetben kikerülhetetlen veszedelem és számtalan méltatlan és dicstelen következmény jönne. Azt pedig könnyedén felmérheti nagy bölcsességed,

intelligere potest salutifera et gloriosa, et non velut ros permansura divum et sapientissimum principem prosequi decet, que ipsum apud omne futurum seculum inmortalem reddant, quo nil prestantius, nil appetibilius veteres omnes doctissimi iudicaverunt.

Dignetur maiestas vestra nuntium cum responso suo ad me remittere, ut de constantissimo proposito celsitudinis vestre illustrissimum dominum meum certissimum reddere valeam; et pontifex, reliquique potentatus a dominio ipso etiam certificari possint, ad quos indubie res hec evolavit, ut omne contrarium conclusioni necessarie et bono et glorie maiestatis vestre penitus anulletur.

Felicissime valeat maiestas vestra, cuius celsitudini quam maxime me commendo. Ex Buda, quarto Decembris, MCCCCLXXVo.

Sebastianus Baduario orator etc.

1475. december 30. (MKL I 226; DF 293287)

Lodovico Gonzaga mantovai őrgrófnak

Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. illustrissimo principi et excellentissimo domino Lodovico marchioni Mantue etc. amico nostro carissimo salutem et amicitie incrementum.

Illustrissime princeps.

Mittimus ad illustrissimam dominationem vestram hunc fidelem nostrum egregium <magistrum> Franciscum Fontana artium et medicine doctorem oratorem nostrum, cui nonnulla illustrissime dominationi vestre referre commisimus.

Hortamur fraternitatem vestram, quatenus his, que idem orator noster nomine nostro referet, eadem fidem adhibere velit. Quam et bene valere semper optamus. Datum in Nandoralba, penultimo die Decembris, anno domini millesimo quadingentesimo septuagesimo quinto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo octavo. Bohemie vero septimo.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Illustrissimo principi et excellentissimo domino Ludovico marchioni Mantue etc. amico nostro carissimo.

hogy a dicső és bölcsességgel teli uralkodónak nem harmat-illékony, hanem üdvhozó és dicső tettekre illik törekednie, melyek minden eljövendő század előtt halhatatlanná teszik – s minden régi bölcs úgy ítélte meg, hogy nincs ennél semmi előbbrevaló, semmi kívánatosabb.

Méltóztasson Felségetek válaszával visszaküldeni hozzánk a követet, hogy értesíthessem nagyméltóságú uramat Magasságotok állhatatos szándékáról – és értesülhessen arról magától a testülettől a pápa és a többi hatalmasság is (akikhez kétségtelenül eljutott e dolog), hogy teljesen elejét vegyük mindennek, ami ellentétes a szükségszerű végkifejlettel, illetve Felségetek javával és dicsőségével.

A legjobb egészséget kívánom Felségeteknek, akinek magas kegyébe erősen ajánlom magamat. Budán, december negyedikén, 1475-ben.

Sebastiano Badoer szószóló stb.

1475. december 30. (MKL I 226; DF 293287)

Lodovico Gonzaga mantovai örgrófnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya baráti üdvözetünket küldjük az excellenciás mantovai örgróf úrnak, kedves barátunknak, s kívánjuk barátságunk erősödését.

Nagyságos fejedelem!

Elküldjük nagyméltóságú Uraságotokhoz e hívünket, a nemes Francesco Fontana <mestert>, a művészetek és orvostudomány doktorát, szószólónkat, akit megbíztunk, hogy több dolgot is jelentsen Uraságtoknak.

Biztatjuk Fivérségeket, hogy mindabban, amit szószólónk nevünkben jelent majd, ennek megfelelő hitelt adjon! Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen! Kelt Nándorfehérváron, december utolsó előtti napján, az Úr ezernégy-százhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A nagyméltóságú fejedelemnek és kedves barátunknak, Lodovico excellenciás mantovai örgróf stb. úrnak.

1475. december 30. (MKL I 227)

Galeazzo Maria Sforza milánói fejedelemnek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Illustrissimo principi et excellentissimo domino Galeacz Marie Sfortie vicecomiti duci Mediolani etc. fratri et affini nostro carissimo, salutem et omnis boni incrementum.

Illustrissime princeps.

Mittimus ad fraternitatem vestram hunc fidelem nostrum egregium magistrum Franciscum Fontana artium et medicine doctorem oratorem nostrum, cui nonnulla illustrissime dominationi vestre referre commisimus. Hortamur fraternitatem vestram, quatenus his, que idem orator noster nomine nostro referet, eadem fidem adhibere velit, quam et bene valere semper optamus.

Datum in Nandoralba, penultimo die mensis Decembris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo octavo, Bohemie vero septimo.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Illustrissimo principi et excellentissimo domino Galeaz Maria Sfortie vicecomiti duci Mediolani etc. fratri et affini nostro carissimo.

1475. december 30. (MKL I 228; DF 293218)

Brandenburgi Albert választófejedelemnek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Illustrissimo principi domino Alberto marchioni Brandeburgensi, sacri imperii electori, fratri nostro carissimo, salutem et omnis boni incrementum.

Illustrissime princeps,

mittimus ad fraternitatem vestram fidelem nostrum nobilem Georgium de Lapide, consiliarium et oratorem nostrum, cui nonnulla illustrissime dominationi vestre referre commisimus. Hortamur fraternitatem vestram, quatenus his que idem Georgius nomine nostro referet, eadem fidem adhibere velit, quam et bene valere semper optamus. Datum in Nandoralba, penultimo die decembris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo

1475. december 30. (MKL I 227)

Galeazzo Maria Sforza milánói fejedelemnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlétünket küldjük a nagyméltóságú fejedelemnek, Galeazzo Maria Sforza excellenciás visconte úrnak, milánói hercegnek stb., kedves fivérünknek és atyafinknak.

Nagyságos fejedelem!

Elküldjük uraságotokhoz hívünket, vitézlő Francesco Fontana mestert, a művészetek és orvostudomány doktorát, szószólónkat, akit megbízunk, hogy több dolgot is jelentsen uraságotoknak. Biztatjuk Fivérségteket, hogy mindabban, amit szószólónk nevünkben jelent majd, ennek megfelelő hitelt adjon. Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen! Kelt Nándorfehérváron, december hó utolsó előtti napján, az Úr ezernégyszázhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A nagyméltóságú fejedelemnek, Galeazzo Maria Sforza excellenciás visconte úrnak, milánói hercegnek stb., kedves fivérünknek és sógorunknak.

1475. december 30. (MKL I 228; DF 293218)

Brandenburgi Albert választófejedelemnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlétünket és minden jókívánságunkat küldjük a nagyméltóságú fejedelemnek, Albert brandenburgi őrgrófnak, a Szent Római Birodalom választófejedelemének, kedves fivérünknek.

Nagyságos fejedelem!

Elküldjük uraságotokhoz e hívünket, nemes Jörg vom Steint, tanácsosunkat és szószólónkat, akit megbízunk, hogy több dolgot is jelentsen uraságotoknak. Biztatjuk Fivérségteket, hogy mindabban, amit szószólónk nevünkben jelent majd, ennek megfelelő hitelt adjon. Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen! Kelt Nándorfehérváron, december utolsó előtti napján, az Úr ezernégy-

quinto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo octavo, Bohemie vero septimo.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Illustrissimo principi domino Alberto marchioni Brandeburgensi sacri imperii electori fratri nostro carissimo.

1476. január 16. (MKL I 229)

IV. Sixtus pápának

A pápa 1475. október 18-án a következő levelet intézte Mátyáshoz:

Carissime etc. Superioribus diebus, cum allatum ad nos esset de amissione civitatis Caphensis [nuntium], statim mandavimus omnibus principibus et potentatibus christianis, ut oratores suos ad nos cum plenis mandatis quamprimum mitterent, quia intendebamus taliter providere, ut speraremus periclitantem rem christianam a tantis periculis sublevare posse, sicut per alias litteras nostras maiestati tue notum fecimus.

Nunc autem, cum nonnulli ex potentatibus ipsis jam miserint et aliqui missuros se brevi pollicentur, non cessabimus dies et noctes omni studio invigilare, ut mature et diligenter his omnibus in communi consultatis, que pertinent ad celerrimam expeditionem, necessarie fiant provisiones, et pro facultatibus suis unusquisque contribuat; inter quos primi esse volumus, qui pro posse nostro etiam ultra vires enitamur. Deus adiuvet propositum nostrum et vota nostra secundet, in quo precipue sperandum est, qui salvam potest facere plebem suam, qui non respiciet iniquitates populi sui, sed pius et misericors et adiutor dominus e gladiis inimicorum eripiet animas sperantium in se.

Quapropter, charissime fili, cum nihil gloriosius sit, quam bene mereri de fide catholica et pugnare pro nomine salvatoris nostri, sicut hactenus semper fecisti et sicut facturum te non dubitamus, hortamur te iterum et obtestamur in domino, ut pulcherrimam hanc provinciam, quam adversus impium et spurcissimum hostem suscepisti, egregie prosequaris, in quo nulla fides, nulla federis observatio, nulla amicitia, nullus Dei cultus, nulla religio sita est; sed inexplebilis dominandi libido, innata perfidia, divini et humani

százhetvenötödik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A nagyméltóságú fejedelemnek, Albert brandenburgi örgrófnak, a Szent Római Birodalom választófejedelemének, kedves fivérünknek.

1476. január 16. (MKL I 229)

IV. Sixtus pápának

A pápa 1475. október 18-án a következő levelet intézte Mátyáshoz:

Kedves ... stb.! A legutóbbi napokban, mikor hírül hozták Caffa városának vesztét, azonnal megparancsoltuk minden keresztény fejedelemnek és hatalmasságnak, hogy mielőbb küldjék el hozzánk teljeskörűen meghatalmazott szószólóikat, mert úgy szándékoztunk intézkedni, hogy reményünk lehessen: a kereszténység oly sok veszélyben forgó ügyén segíthetünk, amint ezt más leveünkben már tudtára adtuk Felségeteknek.

Most pedig, mivel több hatalmasság már elküldte, mások pedig ígérik, hogy rövidesen elküldik követüket, lankadatlanul, éjjel-nappal, minden igyekezetünkkel azon virrasztunk, hogy miután mindannyiukkal időben és gondal, közösen megtanácskoztuk a lehető leggyorsabb hadjáratot érintő dolgokat, meglegyenek a szükséges intézkedések, és azokhoz ki-ki lehetőségeihez mértén hozzájáruljon. Közöttük is elsők akarunk lenni, lehetőségeink szerint, sőt, erőnkön felül igyekezve majd. Isten segítse szándékunkat és terveinket Ő kísérje, mert legfőképp Benne kell bízni, aki megszabadíthatja népét, aki nem nézi népe méltatlanságát, hanem szent és irgalmas és segítő Úrként kiragadja majd ellenségei kardja elől a Benne bízó lelkeket.

Ezért, drága fiam, mivel semmi sem nagyobb dicsőség, mint érdemeket szerezni a katolikus hitért és harcolni Üdvözítőnk nevéért, amint tetted ezt eddig is mindig és nincs kétségünk, hogy teszed is még: ismét biztatunk téged és kérlelünk az Úrban, hogy e szép feladatot, melyet az istentelen és ocsmányhellességgel szemben felvállaltál, vitézül véghez vidd, mert bennük semmi szavahihetőség, semmi szövetségi hűség, semmi istenfélelem, semmi jámborság

juris contemptus, christiani sanguinis infinita quedam sitis; qui capitali te odio prosequitur, et regnis tuis semper infensus fuit, cum quo nulla fida pax, nulla societas esse potest. Habes enim plurima interrupte fidei ante oculis exempla: siquid promittit, id solum agit, ut alliciat, ut ab incepto opere animum distrahat, ut in omnem occasionem te et ceteros postmodum opprimat.

Excita igitur animi tui magnitudinem, Mathia rex invictissime, et te maxime eum presta, quem superioribus annis maxima cum laude tua prestitisti. Magnum in te presidium fides catholica collocavit, multum de te sperat apostolica sedes, que tibi non deerit, et que ad hec omnia consilia sua dirigit. Aderit et tibi altissimus adiutor, qui pro gloria nominis sui pugnans non deseret; tu modo in sanctissimo hoc proposito fortius confirmare, et hec que paterna caritate ad te scribimus, sapientissimo animo tuo considera; speramus enim, Deo auxiliante, talia quamprimum adhiberi presidia, ut omnia bene successura sint. Datum etc.

E levélre Mátyás 1476. január 16-ai keltű válasza (MKL I 229) így hangzott:

Beatissime pater et domine mi clementissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

Breve sanctitatis vestre XVIII. Octobris ad me datum XIII. Januarii mensis cum omni obedientia, prout moris mei est, accepi, et ex scriptis beatitudinis vestre tria intellexi. Primum optimum propositum sanctitatis vestre, que statim audita ammissione civitatis Caffensis, oratores principum et potentatum christianorum mandaverit convocari, ut mature et diligenter rebus fidei in gremium consultatis, que ad celerrimam expeditionem pertinerent, necessarie fierent provisiones etc. Secundum, exortationem sanctitatis vestre, que me caritate paterna hortatur, ne ab incepto opere animum distraham, sed ut hanc provinciam, quam contra Turcos pro defensione fidei suscepi, egregie prosequar, nec Turcorum suasioni vel promissioni acquiescam, qui id solum agunt, ut michi illudant, et ab incepto opere animum distrahant, et in omnem occasionem me et ceteros postmodum opprimant.

nincsen; hanem csak telhetetlen uralomvágy, velük született hitszegés, az isteni és emberi jog megvetése, s valami végtelen vérszomj a keresztények ellen. Halálos gyűlölettel üldöz téged, mindig is országaid ellensége volt, megbízhatóan semmi béke, semmi szövetség vele nem köthető. Sok példát láttál már saját szemeddel hitszegésére: ha megígér valamit, csak azért teszi, hogy rászedjen, hogy megkezdett művedtől elvonja figyelmedet, hogy aztán téged és a többieket minden adódó alkalommal tönkretegyen.

Szítsd fel tehát nagy szíved bátorságát, győzhetetlen Mátyás király, s mutakozz most a leginkább annak, akinek az előző években oly nagy dicsőségre mutatkoztál! Nagy erősséget helyezett beléd a katolikus hit, sokat remél felőled az Apostoli Szék – s nem is hiányzik majd oldaladról, minden tervét ennek szolgálatába állítva. Ott lesz segítődként a Magasságos is, aki nem hagyja el a neve dicsőségéért harcolót; te csak erősödj meg szent elhatározásodban, fontold meg bölcs szívedben, amit most atyai szeretettel írunk neked. Azt reméljük ugyanis, hogy Isten segítségével mielőbb olyan segítséget nyújtunk, hogy minden jól sikerül majd. Kelt stb.

E levélre Mátyás 1476. január 16-ai keltű válasza (MKL I 229) így hangzott:

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Szentségetek október 18-ai, hozzám január 14-én érkezett brevéjét – amint az szokásom – teljes engedelmességgel fogadtam, és a Szentségetek által írtakból három dologról értesültem. Először is Szentségetek nagyszerű szándékáról, s hogy Caffa város elvesztésének hallatán azonnal megparancsolta: hívják össze a keresztény fejedelmek és hatalmasságok szószólóit, hogy miután időben és gonddal, testületileg megtanácskoztuk a hit ügyét, ami a lehető leggyorsabb hadjáratot illeti, meglegyenek a szükséges intézkedések stb. Másodszor: Szentségetek biztatásáról, mikor atyai szeretettel buzdít, hogy ne vonjam el figyelmemet a megkezdett munkától, hanem ezt a feladatot, melyet a törökkel szemben a hit védelmében felvállaltam, vitézül véghez vigyem, és a törökök győzködése vagy ígérete felől ne legyek nyugodt, mert csak azért tesznek így, hogy kijátszsanak engem, figyelmemet a megkezdett munkától elvonják, s utána engem és a többieket minden adódó alkalommal tönkretegyenek.

Ad primum respondeo sanctitati vestre, quod optimum hoc et sanctissimum beatitudinis vestre propositum vehementer laudo, nichilque gratius reputo, quam si beatitudo vestra afflicte iam tanto tempore et propemodum periclitanti christiane reipublice opem ferre et catholicam fidem a perfidissimi hostis insultibus opportuna maxima provisione liberare non differat, quod facere ex debito obligatur, quippe que Christianitatis et fidei nostre pastor existit, ut quod temporibus predecessorum beatitudinis vestre per negligentiam de Christianitate ammissum est, sanctitatis vestre temporibus Deo favente recuperetur. Nunquam enim tempore magis necessario provisio ipsa fieri potuit, quam hoc tempore, cum perfidus ille christiani nominis hostis fidei nostre perniciem sine fine sitiens, terra marique vires cogere, et omnem Christianitatem infestis armis iamdemum invadere contendit, pacatus jam, ut dicitur, et cum Ussonhassano, quod tamen adhuc pro certo et firmo sanctitati vestre scribere non possum; ea tamen, ut credo, occasione, ut maximo illo impedimento liberatus vires suas, quarum maximam ex illa parte pro sui defensione occupaverat, liberius, jam aliis curis suis expeditis, in Christianitatem convertat. Quod si contingat, sanctitas vestra facile intelliget, in quanto periculo universa Christianitas laborabit. Non enim facilis jactura fidei nostre impendet, si copias illas aliis copiis suis adiiciet. Ille enim quantus sibi hostis fuerit, et quanta potentia sua ipsum a nobis distraxerit, sanctitas vestra melius ab illustrissimo dominio Venetorum intelligere potest.

Secundo, ubi hortatur me beatitudo vestra, ut ceptum hoc opus pro defensione fidei in Turcos egregie prosequare, dico non opus esse admonitione sanctitatis vestre; enimvero legatos apostolicos in testes assumere possum: ab ineunte etate, hoc est ab octo et decem annis, postquam ego regni huius regimen adeptus sum, semper et ubique in omnibus, quibus potui, sancte sedi apostolice cum omni obedientia obsecutus sum; nec destiti ab eo tempore incessanter vel contra Turcos vel contra hereticos labores meos impendere; quod et nunc facio, pro desiderio sanctitatis vestre, contra Turcos pugnans. Intelligere autem poterit sanctitas vestra, postquam a sede apostolica provincia michi contra hereticos imposta fuerat, quanto studio et labore, ab octo annis citra, catholicum populum ab hereticorum insultibus

Az elsőre az a válaszom Szentségeiteknek, hogy határozottan dicsérem Szentségeiteknek e szent és nagyszerű szándékát, és semmit sem tartok kedvesebbnek, mint ha Szentségeitek nem késlekedik segítséget vinni a már oly sok ideje sújtott és végveszedelem szélére jutott kereszténységnek, s a legalkalmasabb intézkedéssel megszabadítja a katolikus hitet a hitszegő ellenség támadásaitól. Kötelességénél fogva is tartozik ezzel, hiszen a kereszténység és hitünk pásztora lett, hogy amit Szentségeitek elődjeinek idejében a kereszténység elhanyagolása folytán elvesztettünk, azt Szentségeitek idejében, Isten pártfogásával, visszaszerezzük. Ez az intézkedés ugyanis soha nagyobb szükség idején nem történhetne, mint épp ez időben, amikor a keresztény név hitszegő ellensége – hitünk vesztét végtelenül szomjazva – azon igyekszik, hogy szárazföldön és tengeren összegyűjtse erőit, s végre már az egész kereszténység ellen támadjon gyilkos fegyverével – miután, mint mondják, már egyezsége jutott Uzun Hasszánnal, amit ugyan bizonyosan és véglegesen meg nem írhatok Szentségeiteknek. Mégis, úgy hiszem, ez alkalommal e legfőbb akadálytól megszabadulva erőit (melyek legjavát az onnan való védekezés foglalta le) a kereszténység ellen fordítja most, hogy szabadabban, egyéb gondjaitól mentesen teheti ezt. Ha pedig így esik, könnyen átláthatja Szentségeitek, mekkora veszedelemben kell majd küszködnie az egész kereszténységnek! Nem kis árat fog ugyanis megfizetni hívő népünk, ha azokat a csapatokat összevonja egyéb csapataival; mert hogy milyen erős ellensége volt ő a töröknek, és mekkora volt hatalma, amivel elvonta azt tőlünk, leginkább a fényességes velencei testülettől tudhatja meg Szentségeitek.

Másodszor, ahol Szentségeitek biztat, hogy vitézül vigyem véghez a hit védelmében a török ellen e megkezdett munkát: azt mondom, nincs szükség Szentségeitek figyelmeztetésére – ugyan bizony tanúul állíthatom a pápai legátusokat, hogy nagykorúságom betöltésétől fogva, azaz tizennyolc éve, miután elnyertem az ország uralmát, mindig és mindenhol, mindenben, amiben csak tudtam, teljes engedelmességgel követtem az Apostoli Széket, s ez időtől fogva nem álltam el attól, hogy lankadatlanul vagy a török, vagy az eretnekek ellen munkálkodjak. Ezt teszem most is, Szentségeitek kívánságára a török ellen harcolva. Tudhatja pedig Szentségeitek, hogy miután az Apostoli Szék megbízott az eretnekek elleni feladattal, idestova nyolc éve mekkora igyekezettel és munkával védelmeztem a katolikus népet az eretnekek támadásaitól; e munkában pedig nem tudtam meg-

tutatus sim, in quo quidem labore ego vires meas dividere non potui, ut simul et defensionem contra Turcos et defensionem contra hereticos intenderem. Siquidem antea quantum defensio mea contra Turcos christiane reipublice profuerit, ab illustri dominio Venetorum et etiam a reliquis Germanie potentatibus sanctitas vestra melius intelliget; postea vero, quum onere contra hereticos liberatus sum, quantum illorum impetum represserim, quantumque defensione mea Christianitati profuerim, et hoc facile intelligere et considerare poterit sanctitas vestra.

Verum si michi de sede apostolica conqueri liceret, pro tantis et tot laboribus, quos hactenus in obsequio sedis apostolice, pro defensione Christianitatis, cum maximis et gravibus impensis et cum maximo meorum labore et periculo, mei et fratrum meorum sanguinis effusione impendi, nimium levem vel exiguam a sede apostolica recompensam suscepi. Supplico sanctitati vestre, ne graviter a me accipiat, quod ita nude, ita aperte explico mentem meam sanctitati vestre. Ea enim sunt mea obsequia sedi apostolice impensa, talemque me pro obedientia sancte sedis semper prestiti, et idcirco tot sudores non sine magnis laboribus pro defensione Christianitatis exposui, ut in quibus ad sedem apostolicam recursum haberem, mererer exaudiri, sicuti hactenus predecessorum vestrorum temporibus fui semper in petitionibus meis exauditus, si non tantum quantum rei magnitudo postulasset, tamen in quantum petitio mea potuit a sede apostolica exaudiri, nec solum ego, qui tot labores et obsequia pro sede apostolica impendi, verum predecessores mei, qui parum vel nichil ante me sedi apostolice obsecuti sunt, a predecessoribus tamen beatitudinis vestre semper fuerunt exauditi.

Verum ego quotiens jam oratores meos et nuntios ac litteras frequentes ad sanctitatem vestram misi, tanto tamen obsequio meritus non sum, ut hactenus petitio mea fuisset apud beatitudinem vestram exaudita, preter hoc, quod sanctitas vestra jubileum ad hoc regnum concessit. Ex quo quantum michi utilitatis accreverit, sanctitas vestra melius ex legato suo cognoscere potest; tantum enim ex eo provenit, quod nedum expeditio contra Turcos cum illis proventibus parari, verum ne decem armigeri quidem possent comode per annum sustineri. Sed hoc vel ideo non magnifacio, quod sanctitas vestra non michi solum, qui pro defensione fidei in obsequio et obedientia sedis apostolice

osztani erőimet, hogy egyszerre feszüljek neki a török elleni védekezésnek és az eretnekek elleni védekezésnek is. Hogy pedig azelőtt az én, török elleni védelmem mekkora hasznára volt a keresztény államoknak, arról többet megtudhat Szentségetek a fényességes velencei testülettől és szintúgy a többi, német hatalmasságtól; azután pedig, mikor megszabadultam az eretnekek elleni harc terhétől, mennyire visszaszorítottam támadásukat, s mekkora hasznára volt védelmem a kereszténységnek: ezt is könnyen megtudhatja és megfontolhatja Szentségetek.

Ám ha szabad panaszkodnom az Apostoli Székre: ekkora és ennyi fáradozásokért, amiket mindmáig az Apostoli Széknek való engedelmességben a kereszténység védelméért, roppant és megterhelő költségek árán, népem roppant fáradozásaival és veszedelmével, saját és testvéreim vére ontásának árán tettem – aránytalanul kevés vagy csekély ellentételezést kaptam az Apostoli Széktől. Kérem Szentségeteket, ne nehezményezze, hogy ilyen pőrén, ilyen nyíltan feltárom Szentségeteknek, amit gondolok. Annyi áldozatos szolgálatot tettem ugyanis az Apostoli Szék felé, s olyan engedelmességgel voltam mindig iránta, és emiatt annyi izzadságos, nagy munkát végeztem a kereszténység védelme érdekében, hogy ami ügyekben a Szentszékhez folyamodtam, azokban ki is érdemeltem, hogy meghallgassanak. Amint korábban, elődeitek idején mindig meghallgatták kéréseimet, ha nem is annyira, amennyire az ügy jelentősége megkövetelte volna, annyira azért mégis, amennyire kérésemet meghallgathatta az Apostoli Szék; és nem csak engem, aki annyi fáradságot és szolgálatot vállaltam az Apostoli Székért, hanem elődeimet is, kik korábban alig vagy semennyire sem engedelmeskedtek az Apostoli Széknek, Szentségetek elődei mégis mindig meghallgatták őket.

Én viszont akárhányszor küldtem el követeimet és gyakori leveleimet Szentségetekhez, ily nagy szolgálatokkal sem érdemeltem ki, hogy kérésem meghallgatásra találjon Szentségetek előtt, azon kívül, hogy Szentségetek búcsúévet engedélyezett országomnak. Hogy ebből mekkora hasznom származott, Szentségetek azt jobb, ha legátusától tudakolja meg; amennyi ugyanis abból befolyt, abból nemhogy a török ellen nem készülhetni, hanem még tíz fegyverest sem lehet egy éven át megfelelően fenntartani. De azért sem tartom ezt sokra, mert Szentségetek nem egyedül csak nekem (aki az Apostoli Szék szolgálatában és engedelmességében a hit védelméért tántorítatlanul annyi fáradságot és vesze-

tot labores et pericula incessanter sustineo, verum etiam hosti meo sancte sedis apostolice contemtori, qui censuras apostolicas a decem annis indurato sustinens animo, multas non michi solum, sed apostolice sedi et universe Christianitati iniurias intulit, eundem jubileum concessit;

quod ego non aliter reputo, quam si sola vestra sanctitas hosti meo, me et Christianitatem persequenti, de manibus suis arma et subsidium porrexisset. Intelligere enim potest sanctitas vestra, quod quidquid utilitatis exinde sibi accreverit, nec pro defensione fidei contra Turcos, nec in alium usum, sed contra me et contra regnum meum ac in destructionem Christianitatis expendetur. Ubi autem pollicetur michi beatitudo vestra ad prosecutionem huius operis provisionem sedis apostolice et etiam reliquorum potentatum Christianitatis minime defuturam, quo pacto possim ego spem meam in sanctitate vestra collocare, si pro tot obsequiis et laboribus pro fide catholica et obedientia sedis apostolice expositis, in quibus etiam nunc continue vexor, per frequentes oratores, nuntios et litteras certas bullas pro conservatione status mei a vestra sanctitate impetrare nequiverim, quas licet sanctitas vestra michi promiserit, hactenus tamen mittere semper distulit.

Quamobrem ab hoc quoque opere non sine magno rerum mearum incomodo et non sine gravi Christianitatis jactura diutius remoratus sum, expectans bullas ipsas juxta promissa sanctitatis vestre, cum quibus et res meas a tergo in meliori dispositione relinquere, et defensionis fidei tanto expeditius invigilare potuissem. At postquam bulle tantisper remorate sunt, nolui interea officio meo deesse, sed rebus quoque meis infectis ceptum defensionis opus aggressus, cum meis gentibus etiam nunc contra Turcos ago, certam habens fiduciam, quod beatitudinis vestre promissa ita solida et certissima sunt, quemadmodum salvatoris verba, qui dixit: Celum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Eas igitur bullas, tametsi juxta promissa beatitudinis vestre adhuc expecto, non tamen interea negotia fidei prosequi desisto.

Verum nec sanctitas vestra, nec quivis alius michi imputare poterit, si interea, dum sanctitatis vestre promissa remorantur, aliquae michi a tergo hostilitates emergent, propter quae oporteat, intermisso hoc cepto fidei negotio, me ad alia convolare; quia hoc considerare poterit sanctitas vestra:

delmet vállalok fel), hanem ellenségemnek és az Apostoli Szentszék becsmértől-jének is ugyanazt a búcsúévet engedélyezte, noha ő tíz éve megkérgesedett szívvel viselve a pápai büntetéseket nemcsak velem, hanem az egész kereszténységgel szemben követett el jogsértéseket.

Nem tudom ezt másképp értelmezni, mint hogy egyedül Szentségetek keze nyújtott fegyvert és segítséget ellenségemnek, aki üldöz engem és a kereszténységet. Értesülést szerezhet ugyanis Szentségetek arról, hogy ami haszna csak származott ebből, azt sem a hit török elleni védelmére, se nem más felhasználásra, hanem ellenem, országom ellen és a kereszténység rombolására fordította. Amikor tehát megígéri nekem Szentségetek, hogy e munka elvégzéséhez egyáltalán nem leszek híján az Apostoli Szék és a többi keresztény hatalmasság intézkedéseinek, ugyan hogy helyezhetném reményemet Szentségetekbe, ha annyi szolgálatért és fáradozásért, amit a katolikus hitért és az Apostoli Szék engedelmisségében végeztem, s melyek közt most is folyamatosan zaklatnak, szószólóim, követeim és leveleim sokaságával sem tudtam elnyerni Szentségetektől bizonyos bullákat állapotom fenntartására! Noha Szentségetek megígérte nekem ezeket, mégis, eddig mindig halogatta, hogy elküldje.

Ezért hát – bizony komoly anyagi károssal és a kereszténység nagy veszteségére – ebben a munkában is hosszas késedelmet szenvedtem, Szentségetek ígéretének megfelelően várva a bullákra, amelyekkel egyrészt jobb helyzetben hagyhattam volna a hátam mögött ügyeimet, másrészt a hit védelmén is annyi-val jobban felszerelve örködhettem volna. Ám miután a bullák oly sokat késnek, nem akartam addig is ellátatlanul hagyni feladatomat, hanem félbehagyva dolgaimat, a védekezés már megkezdett munkájához fordultam. Hadinépeimmel most is a török ellen küzdök, szilárdan bízva abban, hogy Szentségetek ígéretei olyan szilárdak és bizonyosak, mint Üdvözítőnk szavai, aki azt mondta: „Ég és föld elmúlnak, az én ígéim azonban nem múlnak el.”⁹⁰ E bullákat tehát, bár még – Szentségetek ígérete alapján – mindig várom, mégsem hagyok fel addig sem a hit ügyeinek intézésével.

Ám sem Szentségetek, sem bárki más nekem fel nem róhatja, ha addig, amíg a Szentségetek által ígérték késnek, mindenféle ellenségeskedések támadnak a hátam mögött – melyek miatt muszáj lehet (félbehagyva a hit megkezdett ügyét) máshová sietnem. Megfontolhatja ugyanis Szentségetek: ha olyan ellenség zaklat

si a tali hoste lacessitus fuero, qui fidem potius tutari et pro defensione Christianitatis se exponere deberet, dupliciter magis michi iniurium erit, quam si ab infidelibus impederer, qui ex innata perfidia Christianitatem persequuntur. Quis enim est, qui sedi apostolice obsequi studeat, si ego ab apostolica sede relinquer? Quis est, qui mandatis apostolicis pareat, si ego in minimo exaudiri non mereor? Quis est, qui arma in Turcos moveat, si ipse a sede apostolica contemnor?

Mathias profecto fuit et est, qui sedi apostolice pro virili semper obsequi, semper obedire solitus est, et nunquam ab obsequio desisteret, si modo a matre sua non derelinqueretur. Propterea opus non est exhortatione beatitudinis vestre, ut ego hoc fidei negotium egregie prosequare; ultro enim hoc et sponte ac libens facio, dummodo sanctitas vestra provideat, ne a cepto opere cum jactura Christianitatis desistere compellar. Confido equidem in prudentia sanctitatis vestre, ut ea maturitate huic rei providebit, ut et ipse in hac defensione fidei perseverare valeam, nec me in re tam ardua, tamquam saluti fidelium necessaria, derelinquet, nec causam dabit, propter quam cogar in hac parte conqueri sanctitati vestre.

Si enim derelictus fuero et promissa michi non adimplerentur, non solum homines, verum etiam Deum ipsum celi terreque opificem contestari oporteret. Quanto enim periculo, labore et quantis angustiis in presenti quoque contra Turcos laborem, legatus sanctitatis vestre, qui a me non remote distat, melius poterit scribere sanctitati vestre. De tractatibus autem cum Turcis, qualiter res se habeat, ut sanctitas vestra clarius intelligat, ex sceda presentibus inclusa omnia suo ordine cognoscet, qua in re nichil facere volui, donec ad notitiam beatitudinis vestre res illa pervenisset. Commendo me pedibus sanctitatis vestre, quam altissimus diu servet incolumem et felicem ecclesie sue sancte regimini et augmento.

Datum in obsidione castelli Sabbatz, sub sigillo meo anulari, sedecimo die mensis Januarii, anno domini millesimo quodringentesimo septuagesimo sexto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno decimo octavo, Bohemie vero septimo. Raptim, prout potuit hoc obsidionis tempore, in multis et maximis occupationibus nostris celeri manu secretarii nostri inter nives et frigora tanta res expediri.

majd, akinek inkább a hitet kéne őriznie és a kereszténység védelmével foglalkoznia, az kétszer inkább jogtalanság lesz számomra, mintha hitetlenek akadályoznának, akik velük született hittagadásból üldözik a kereszténységet. Ki lesz még ugyanis, aki engedelmeskedni igyekezne az Apostoli Széknek, ha az magára hagy majd engem? Ki lesz, aki szót fogadna a pápa parancsának, ha én nem vagyok rá érdemes, hogy meghallgatásra találjak egy apróságban? Ki lesz, aki fegyvert emel a török ellen, ha még engem is megvet az Apostoli Szék?

Ha valaki, hát igazán Mátyás volt és most is ő az, aki mindig vitézül szokott szolgálni és engedelmeskedni az Apostoli Széknek, és szolgálatával soha fel nem hagy, csak Édesanyja el ne hagyja. Emiatt nincs szükség Szentségetek biztatására, hogy én a hit ügyét vitézül véghez vigyem; önként megteszem ugyanis ezt, magamtól és szívesen, csak intézkedjék Szentségetek, nehogy aztán a megkezdett munkát a kereszténység kárára félbehagyni kényszerüljek! Én ugyan megbízom Szentségetek bölcsességében, hogy annyira időben gondoskodik majd e dolgról, hogy magam is kitarthassak itt a hit védelmezésében, és sem e sürgető – s a hívek üdvösségéhez szükséges – ügyben nem hagy el, sem okot nem ad majd, ami miatt részemről panaszkodni kényszerülök Szentségetekre.

Ha ugyanis magamra leszek hagyva és a nekem ígérték nem teljesülnek, nemcsak az embereket, hanem magát az Istent, az ég és föld alkotóját is tanul kéne hívnom! Azt ugyanis, hogy jelenleg mekkora veszélyben, fáradozással és milyen szorult helyzetben küszködök a török ellen, jobban leírhatja Szentségeteknek saját legátusa, aki nincs most messze tőlem. Hogy a törökkel való tárgyalásokkal pedig mi a helyzet: hogy Szentségetek tisztábban láthassa, a jelen levélhez csatolt feljegyzésből mindent megtud sorjában; e dologban semmit nem akarok tenni, amíg Szentségetek tudomására nem jut a dolog. Ajánlom magam Szentségetek lábához - akit a Magasságos sokáig őrizzen meg épségben és szerencsésen Szentegyháza kormányzására és gyarapítására.

Kelt Szabács vára ostrománál, gyűrűspecsétem alatt, január hó tizenhatodik napján, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar és többi királyságunk tizennyolcadik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében. Sebtében jegyezte le titkárunk gyors kézírással, amint most, ostrom idején kivitelezni lehetett a dolgot sok és fontos elfoglaltságunk közben, ekkora hóban-fagyban.

Eiusdem sanctitatis vestre devotus filius Mathias rex Hungarie et Bohemie manu propria.

Kívül: sanctissimo domino nostro pape etc.

E levélre a pápa válasza:

Accepimus litteras tue serenitatis, in quibus verba tibi dari et subsidia non mitti doles ac quereris. Testis est Deus, omnibusque debet esse perspicuum, nobis maxime cure esse res tuas, nec tantum verbis, sed rebus quoque et propriis facultatibus dedisse et dare operam, ut tibi subveniatur.

Commissarius noster, quem cum pecuniis misimus, scripsit nobis ultimo se subsedis Segnie, quia circiter sex millia turcorum prope esse audierat, et presidium sibi a te missum non satis ad illorum impetum refringendum erat; misisse propterea ad celsitudinem tuam pro scorta validiore, ne pecunias et se in apertum periculum coniiceret. Eam si tu misisti, ad te jam potuit pervenisse, et ita reliquam quantitatem ipsius decime quamprimum mittemus;

quotidie etiam operam damus de secundo subsidio, nec quidquam ommittimus, quod vel ad necessitatem, vel celeritatem pertineat, ut tue celsitudini subveniatur adeo, ut bene sperare et animum tuum celsum confirmare possis et debeas.

1476. február 2. (MKL I 230; N 117)

IV. Sixtus pápának

Beatissime in Christo pater et domine, domine colendissime, post pedum oscula beatorum.

Beatissime pater,

ex duobus brevibus vestre sanctitatis, que his proximis diebus mihi reddita sunt, intellexi singularem curam, quam vestra sanctitas de rebus publicis habet, indefessumque studium, ut potentatus christiani presidia adversus communem hostem ferant, quantumve optet ut ego in incepta empresa perseverem, et plura alia;

Szentségetek elkötelezett fia, Mátyás, Magyarország és Csehország királya sajátkezűleg.

Kívül: Szentséges pápa urunknak stb.

E levélre a pápa válasza:

Megkaptuk Felséged levelét, melyben azt fájlalod és panaszolod, hogy pusztán szavakat kapsz, segítséget nem küldenek neked. Isten a tanúnk, s mindenki számára jól látható kell legyen, hogy a legnagyobb gonddal vagyunk ügyed iránt, s nem csak szavakkal, hanem ténylegesen és saját javainkból is azon voltunk és vagyunk, hogy segítséget kapj.

Megbízottunk, akit pénzzel küldtünk el, azt írta, hogy utoljára Zengben állt meg, mivel hallotta, hogy körülbelül hatezer török van a közelben, és az általad küldött őrség nem volt elég támadásuk visszaverésére; továbbá hogy elküldetett Felségedhez erősebb kíséretért, nehogy egyértelmű veszélynek tegye ki a pénzt és magát is. Ha elküldted már azt, már meg is érkezhett hozzád ő is, s így dézsmájának fennmaradó mennyiségét is mielőbb elküldjük majd.

Nap mint nap ügyködünk a következő segélyen is, és semmit sem mulasztunk el, ami akár a szükségét, akár a sürgősséget érinti, hogy Felségedhez annyi segítség érkezzon, hogy jó reménységgel lehess, magasztos szándékok pedig megerősödjen, sőt, feltétlen megerősödjön.

1476. február 2. (MKL I 230; N 117)

IV. Sixtus pápának

Krisztusban szentséges Atya és igen tisztelt uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Szentséges Atya!

Szentségetek két brevójéből, melyeket e legutóbbi napokban megkaptam, értesültem a páratlan gondról, melyet Szentségetek a közügyekre visel, s lan-kadatlan igyekezetéről, hogy a keresztény hatalmasságok segítséget hozzanak közös ellenségünkkel szemben; végül hogy mennyire áhítja, hogy kitartsak megkezdett vállalkozásomban, és sok egyébéről.

que omnia ea filiali devotione, qua semper solitus sum, legi atque suscepi, gratias imprimis agens vestre sanctitati, tamquam catholicus princeps, ut unus ex his, ad quos pertinet de bono Christianitatis letari tristarive de malo, quod sanctitas vestra jam pene funditus periclitantem religionem tanta cum diligentia sublevare et protegere nititur,

certior, quod si ea, que instanter affutura vestra sanctitas affirmat, brevi et opportuno tempore aderunt, christiani populi, qui quotidie absorberi ab immanissima bellua formidant, Deo adiuvante non mediocriter respirabunt. In quibus rebus si vestra sanctitas et sacrum reverendissimorum dominorum cardinalium collegium, aliorumque potentatum oratores ea, que ego sepius et per oratores, et per articulos dedi, consideraverint, certe invenient me non parvas admodum res svasisse, superque vires meas obtulisse, atque etiam jam non sine certis periculis tanto hosti, cui vires non inferiores esse toti Christianitati videatur, obiectasse.

Feci nihilominus hoc animo ferventissimo, exponendo regna mea, homines, vires et ipsam propriam personam pro fide catolica et ipsa christiana religione, quam ita in dies labefactari et a spurcissimis infidelibus pessumdari absque gravissimo cordis dolore sustinere non potui; ad quod sicut animo semper fui promptissimus, ita et factis jam pridem me exposuissem, nisi mandatis apostolicis alibi fuisset occupatus.

Quamobrem opus non fuit, ut vestra sanctitas me tantum hortaretur obtestareturque, ne a cepto proposito desisterem, tractatusque Turcorum declinarem, qui me ad id natum educatumque semper intellexi, ut hostibus sancte fidei pro mea virili resisterem. Nihil itaque dubii cuipiam sit de uno proposito, quod ab ipsa tenera etate mea mecum crevit, mecumque in dies magis incaluit.

Verum si vires mee, que impares tanto oneri admodum sunt, superate ab hoste, quod Deus avertat, fuerint, non propterea me a proposito decidisse merito arguar, sed quia adiutus non fuerim, veritas ipsa testabitur. Quo autem in statu res mee cum ipsis perfidis Turcis modo sint, qualesve tractatus habeam, quantisque in laboribus versem, reverendus pater dominus episcopus Agriensis vestre sanctitatis legatus, qui omnia presens videt, latius poterit significare.

Mindezeket azzal a fiúi elkötelezettséggel olvastam és fogadtam, amellyel mindig szoktam, katolikus fejedelmként elsősorban hálát adva Szentségeiteknek – mint egy azok közül, akikre tartozik, hogy örüljenek a kereszténység javának és búsuljanak baján – hogy Szentségeitek a már szinte alapjaiban megrendült hitet oly nagy gonddal próbálja megsegíteni és védeni.

Még biztosabb, hogy ha mindaz, amiről Szentségeitek azt állítja, hamarosan meglesz, rövidesen és alkalmas időben ideér, a keresztény népek (akik minden nap attól rettegnak, hogy elnyeli őket a szörnyűséges vadállat) Isten segedelmével nem csekély megkönnyebbüléssel lélegeznek majd fel. Ha e dolgokban Szentségeitek és a főtisztelendő bíboros urak szent testülete, illetve a többi hatalmasság szónokai megfontolják azokat, amiket én gyakorta közöltem úgy szószólókon át, mint pontokba szedve: bizonyosan úgy fogják találni, hogy nem oly kis dolgokat javasoltam, erőmön felüli felajánlásokat tettem, s már eddig nem minden veszély nélkül kockáztattam egy oly hatalmas ellenséggel szemben, akinek ereje nem tűnik alábbvalónak, mint az egész kereszténységé.

Megtettem ezt mégis lángoló szívvel, felajánlva országomat, embereimet, erőimet és saját személyemet is a katolikus hitért s magáért a keresztény vallásért, mert nem viselhettem mélységes szívfájdalom nélkül, hogy az napról napra így hanyatlik, és elveszejtik az ocsmány hitetlenek. Amint erre mindig is a legkétségesebb szándékkal voltam, úgy tettekkel is már rég felléptem volna, ha nem lettem volna pápai parancsra máshol elfoglalva.

Ezért hát nem volt arra szükség, hogy Szentségeitek egyedül pont engem biztasson és kérleljen, nehogy elálljak megkezdett tervemtől, s hogy hagyjak fel a törökkel való tárgyalásokkal; mert én erre születve, erre nevelve mindig tudtam, hogy a szent hit ellenségeinek vitézségemnek megfelelően ellen kell állnom. Semmi kétsége ne legyen tehát senkinek egyetlen feltett szándékom felől, amely már kiskoromtól kezdve velem együtt növekedett, velem együtt napról napra inkább hevült.

Ha viszont erőimet – melyek igen kevesek ekkora teherhez – lebírja majd az ellenség, amit Isten háritson el, emiatt nem vádolhatnak méltán, hogy elálltam volna tervemtől, hanem maga az Igazság tanúsítja majd, hogy az ok az volt, hogy segítséget nem kaptam. Azt pedig, hogyan állnak dolgaim most a hitszegező törökkel, milyen tárgyalásokat folytatok s mekkora fáradozásokban forgo-

At unum ego dixerim: si cito adiutus fuero, ut fide magna et spe in domino Deo fixa teneo, sanctitatem vestram talia brevi audituram, que merito totam christianam religionem delectabunt. Pro bullis quoque illis, quas vestra sanctitas misisse se dicit, etiam gratias singulares eidem vestre sanctitati ago, presertim si juxta postulata mea existunt; quas si prius misisset, multe motiones et turbationes, que in illis regionibus orte sunt, cohibite fuissent, et ego gentes illas, quas ad custodias diversas reliqui, mecum ducere potuissem. Spero tamen, quod si, ut premisi, juxta petita mea existunt, adhuc bonum fructum parere poterunt.

Quod denique sanctitas vestra scripserit cesari et aliis principibus pro observatione treugarum, sine qua impossibile mihi esset absentari a regnis meis, etiam gratias ago vestre sanctitati; quamquam, uti intellexi, cesar ipse illud negat, quod ad me per quemdam principem magni fidei et opinionis delatum est; libenter video, quod non sit, et siquid aut fuit, aut futurum erat, spero quod admonitio vestre sanctitatis multum proderit. Quam omnipotens Deus incolumem regimini ecclesie sue sancte longe per tempora conservare dignetur.

Datum in obsidione castri Sabaz, II. die Februarii MCCCCLXXVI. regnorum nostrorum anno Hungarie etc. 18., Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

1476. február 2. (MKL II 236)

IV. Kázmér lengyel királynak

Serenissimo principi, domino Kazimiro regi Polonie etc. fratri nostro carissimo, salutem et fraterni amoris incrementum.

Serenissime princeps, frater carissime.

lódom, bővebben elmondhatja majd a tisztelendő egri püspök, Szentségeitek legátusa, aki mindennek szemtanúja.

Ám egy dolgot magam mondok el: ha gyorsan segítséget kapok, amint nagy hittel és az Úristenben gyökerező reménnyel tartok is, Szentségeitek igen gyorsan olyan ügyet segít meg, amely méltán lesz az egész kereszténység örömére. A bul-lákért is, melyekről Szentségeitek azt mondja, már elküldte, különös köszönetet mondok Szentségeiteknek, kiváltképp ha kéréseimnek megfelelőek. Ha előbb elküldte volna, megakadályozhattunk volna sok mozgolódást és zavargást, melyek e vidékeken támadtak, én pedig magammal hozhattam volna a hadinépeket, melyeket így különböző őrségekben hagytam. Remélem azonban, hogy ha – amint mondtam – kérésemnek megfelelőek azok, még mindig jó gyümölcsük lehet.

Végül, hogy Szentségeitek írt a császárnak és a többi fejedelemnek a fegyverszünet betartásáról, ami nélkül lehetetlen lenne országomból eltávoznom, ezért szintén köszönetet mondok Szentségeiteknek – noha, amint értesültem, a császár éppen azt tagadja, ami egy nagyon is szavahihető és nagyra tartott fejedelem révén jutott el hozzám. Örömmel látom majd, ha nem úgy volt, és még ha valami volt, avagy készülőben van is, remélem, hogy sokat használ majd Szentségeitek figyelmeztetése – akit a Mindenható Isten méltóztasson hosszú időközön át épségben megőrizni Szentegyháza kormányzására!

Kelt Szabács várának ostrománál, 1476. február 2-án, magyarországi és többi uralkodásunk 18., a csehországinak pedig hetedik évében.

Szentségeitek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

1476. február 2. (MKL II 236)

IV. Kázmér lengyel királynak

Üdvözetünket küldjük és testvéri szeretetünk erősödését kívánjuk kedves fivérünknek, a felséges fejedelemnek, Kázmér úrnak, Lengyelország stb. királyának.

Felséges fejedelem, drága fivérem!

Accepimus non sine gravi nostri animi displicentia, qualiter serenitas vestra reverendum patrem dominum Nicolaum Tungen episcopum Warmiensem variis modis turbare et impedire moliretur de factoque iam molestaret et admodum graviter vexaret. Quod profecto eo gravius ferimus, quo impresentiarum adversus Turcos expositi rebusque publicis intenti ab huiusmodi expeditione fidei, (si) hoc pacto provocabimur et molestabimur, cum grandi totius christianitatis iactura (retrocedere) et rebus illis consulere cogemur, quam etiam rem facere non possumus, quin sanctissimo domino nostro significarem et eidem de fraternitate vestra vehementer lamentaremur, cum nos ipsum dominum episcopum absque magna fidei nostre lesione relinquere nequaquam possemus.

Probe siquidem fraternitati vestre constat, quod novissimis temporibus inter treugas seu pacis sufferentias per nostros ac vestre fraternitatis ac etiam illustrissimi primogeniti vestri consiliarios Wratislavie initas et confectas eundem dominum episcopum inter illos ab utraque parte nominatos nos excepimus, fideque nostra mediante ipsum durantibus huiusmodi sufferentiis defendere polliciti sumus, ipseque ad standum nobiscum se in huiusmodi treugis per patentes litteras suas, quas tandem etiam prelati et baronibus regni Polonie miseramus, manifeste declaravit et recognovit.

Hortamur itaque fraternitatem vestram, ut eadem considerata causa reipublice christiane et religionis catholice propugnatione et comoditate, quin etiam eo, quod nos illos, quos vestra fraternitas et illustrissimus primogenitus eiusdem exceperunt, seque cum eisdem in ipsis treugis stare velle iuxta conclusa recognoverunt, a nobis et subditis nostris nihil molestie nihilque impedimenti patiuntur, a perturbatione et inquietatione prefati domini episcopi desistere velit; attento etiam, quod nil boni fraternitati vestre ex huiuscemodi sopitarum flammaram suscitatione consequetur, verum christianitas hac tempestate nostra, si impresentiarum retrocedere cogemur, si non prorsus periclitabimur, tantam tamen per fidei hostes suscipiet iacturam et calamitatem, quantam ad hec usque nostra tempora nunquam suscepit.

Proinde iterum hortamur et requirimus vestram fraternitatem, ut eadem cum prefato episcopo taliter agere velit, quod nos de presenti nostra expeditione per vestram fraternitatem retrahi non cogamur. Fraternitatem vestram bene valere semper optamus.

Súlyos felháborodással értesültünk arról, hogy Felségetek a tisztelendő Nikolaus von Thüngen atyát, ermlandi püspököt különböző módokon zaklatni és akadályozni igyekeztek, s már ténylegesen is rátámadt és igen súlyosan zaklatta. Ezt bizony annál is inkább nehezményezzük, mivel jelenleg a török ellen felvonulva és a közérdeken fáradozva – ha így provokálnak és zaklatnak – kénytelenek leszünk az egész kereszténység nagy kárára visszavonulni a hitért viselt háborútól, és ezzel az üggyel foglalkozni. Ezt viszont nem tehetjük meg, csak úgy, ha jelezzük a dolgot szentséges atyánknak, és súlyos panasszal élünk Fivérségetek ellen, mivel nem hagyhatnánk magára a püspököt anélkül, hogy hitünket nagy sérelem ne érné. Mert nagyon is jól tudja Fivérségetek, hogy az általunk és Fivérségetek illetve nagyméltóságú elsőszülöttje tanácsosai által legutóbb, Boroszlóban megkötött és létrehozott béke avagy fegyverszünet pontjaiban a püspök urat a mindkét részről név szerint felsoroltak közé felvettük, s becsületünkre megígértük, hogy a békeszerződés tartama alatt megvédjük őt; aki pedig pápensében (melyet aztán a Lengyel Királyság főpapjainak és báróinak is megküldtünk) világosan kinyilvánította és kijelentette, hogy mellettünk áll e fegyverszünet ügyében. Biztatjuk tehát Fivérségeteket, hogy megfontolva a keresztény államok ügyét és a katolikus vallás harcos védelmét és javát, sőt azt is, hogy akiket Fivérségetek és nagyméltóságú elsőszülöttje megneveztek, s kinyilvánították, hogy a megállapodás szerint létrejött békeszerződésben velük vannak, azok tőlünk és alattvalóinktól semmi zaklatást, semmi akadályoztatást nem szenvednek: szíveskedjék felhagyni a püspök úr háborgatásával és nyugalmanak megzavarásával! Figyelembe véve azt is, hogy semmi jó nem származik Fivérségeteknek e már elfojtott lángok felélesztéséből, ellenkezőleg: a mi időnkben a kereszténység, ha most visszavonulásra kényszerülünk, még ha végveszélybe nem kerülünk is, akkora veszteséget és kárt szenved a hit ellenségeitől, amekkorát a mi korunkig soha el nem szenvedett.

Ezért hát ismét buzdítjuk és kérjük Fivérségeteket: szíveskedjék úgy bánni a püspökkel, hogy mostani hadjáratunkból ne kényszerüljünk Fivérségetek miatt visszavonulni. Kívánjuk, hogy Fivérségetek mindig jó egészségben legyen!

Datum ex obsidione castris Sabatz, in festo purificationis beate Marie virginis, anno domini etc. LXXVI.

1476. február 2. (MKL II 237)

A lengyel rendeknek

Reverendissime, reverendique in Christo patres necnon magnifici viri nobis sincere dilecti.

Intelleximus magna cum displicentia, qualiter serenissimus princeps, rex vester, reverendum patrem dominum Nicolaum Tungen episcopum Warmiensem variis modis turbare et molestare moliretur, iamque de facto molestaret et graviter admodum vexaret,

quod profecto quam gravissime ferimus, et eo gravius, quo impresentiarum contra Turcos expositi, rebusque publicis totis cum viribus intenti, ab hac expeditione fidei, si provocabimur et per huiusmodi stimulationes molestabimur, cum summa totius christianitatis iactura et religionis catholice calamitate retrocedere cogemur; quam etiam rem facere non possumus, quin sanctissimo domino nostro pape et toti mundo publicaremus et eidem de prefato domino rege vestro ac etiam vobis vehementer lamentaremus, cum nos ipsum dominum episcopum relinquere non possemus, ex quo eundem in treugis superiori tempore Wratislavie per nostros et ipsius domini regis vestri ac illustrissimi primogeniti eiusdem oratores confectis, tandemque per vos confirmatis, inter illos quinque per nos nominatos specialiter excepimus, ipseque nobiscum in ipsis treugis velle stare per litteras suas, quas tandem ad vos dederamus, se manifeste declaravit et recognovit.

Hortamur itaque dilectiones vestras, quatenus considerantes nitantur (így) reipublice christiane stabilimentum et conservationem, ac etiam attento, quod illis ab illa parte nominatis et exceptis nil molestie vel impedimenti per vos vel subditos vestros inferatur, nec imposterum inferetur, dummodo treuge et conclusa per eos debite observentur, talem operam apud prefatum serenissimum dominum regem adhibere velitis, ut ab huiusmodi rebus cesset, et ipse dominus episcopus per ipsum aut suos non impediatur. Miramur namque vehementer,

Kelt Szabács várának ostrománál, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, az Úr 1476. évében.

1476. február 2. (MKL II 237) **A lengyel rendeknek**

Krisztusban főtisztelendő és tisztelendő atyák és őszintén kedvelt nagyságos urak!

Súlyos felháborodással értesültünk arról, hogy a felséges uralkodó, királyotok a tisztelendő Nikolaus von Thüngen atyát, ermlandi püspököt különböző módokon zaklatni és akadályozni igyekezik, s már ténylegesen is terhére volt és igen súlyosan zaklatta. Ezt bizony igen nehezen viseljük, s azért is viseljük nehezebben, mert ha provokálnak bennünket és ilyen módon felingerelve zaklatnak, mi, akik jelenleg a török elleni veszedelemnek tesszük ki magunkat és teljes erőnkkel a közös ügyekre irányítjuk figyelmünket, kénytelenek leszünk visszavonulni ebből a hitért folytatott hadjáratból az egész kereszténység roppant kárára és a katolikus vallás nagy veszteségére. Ezt viszont nem tehetjük meg, csak úgy, ha szentséges atyánk, a pápa és az egész világ előtt kihirdetjük, milyen súlyos panaszunk van király uratok ellen és ellenetek: mivel nem hagyhatjuk magára a püspököt, hiszen a mi, továbbá királyotok illetve nagyméltóságú elsőszülöttje tanácsosai által legutóbb, Boroszlóban megkötött és létrehozott, majd pedig általatok megerősített béke pontjaiban a püspök urat az általunk név szerint felsorolt öt személy közé kifejezetten felvettük, ő pedig levelében (melyet már rég megküldtünk nektek) világosan kinyilvánította és kijelentette, hogy mellettünk áll e szerződésben. Biztatjuk tehát Kedveltségeteket, hogy ezeket megfontolva törekedjenek a keresztény állam megszilárdítására és megőrzésére, s vegyék figyelembe azt is, hogy a résztekről megnevezettek és kiemelték semmi kellemetlenséget vagy akadályoztatást nem szenvedtek tőlünk avagy alattvalóinktól⁹¹, s ezután sem fognak, amíg csak a békeszerződés kötelezettségeit megtartják: szíveskedjete az azon fáradozni felséges királyotoknál, hogy hagyjon fel az ilyesféle ügyletekkel, s ne akadályozza sem ő, sem övéi a püspök urat. Erősen csodálkozunk ugyanis, hogy amikor ilyen elfoglaltságban vagyunk az egész kereszténység és a katolikus vallás érdekében, és

quod, cum nos pro tota christianitate et religione catholica sic occupemur totisque cum viribus laboremus, talia admittuntur sive fieri iubentur sopiteque flamme hisce modis suscitentur,

quod si ab hac re et expeditione fidei per huiusmodi turbationes et novas flammam retrocedere cogamur, clarum vobis erit, quod forte talia fient, que hactenus minime facta fuerunt. Bene valete. Datum in obsidione castrorum Sabatcz, in festo purificationis Marie, anno etc. LXXVI-to.

1476. február 3. (MKL I 231)

IV. Sixtus pápának

Reverendissime pater.

Ex quo cupit scire paternitas vestra novitates de nobis, sciat quod hesterna die Alibeg cum vaivoda Sachibeg ac aliis quinque vaivodis advenerant, omnemque copiam imperatoris Turcorum, tam equitatus quam peditatus, quos ex confinibus undique cogere potuissent, secum adduxerant, volentes succurrere obsessis in castro Sabacz;

cumque in conspectum obsidionis nostre universus appropinquasset exercitus, ipse Alibeg et Sachibeg ac alii ductores exercitus, monticulum ex adverso castelli eminentem conscendunt; nos quoque cum peditibus nostris parati, relicto solum necessario sub obsidione presidio, extra castra nostra obviam illis processimus; jamque utraque falanx in conspectu stabat, illa ut obsessis opem ferret, nostra vero ut illos repelleret, tum duces exercitus, de monticulo opposito nostrorum multitudinem paratosque ad pugnam acies conspicati, ad suos retrocedunt. Missi sunt interea lapides in exercitum de tormentis nostris maioribus, que plures ex ipsis occiderunt; Alibeg autem et Sachibeg ac alii vajvode quoque non ausi amplius fortunam tentare cum nostris, una cum omnibus copiis quas secum adduxerant, subito diffugerunt, ceterique passu tota die hesterna et hac nocte in Turciam reversi sunt, pluribus hominibus et equis in medio itinere, propter asperitatem viarum, relictis.

Jamque spes optima est Deo propitio, quod castellum hoc Sabacz brevi expugnabimus, expectamus solum ut Savus decrescat, quod iterato inundatione

minden erőnkkel küzdünk, akkor – parancsra! – ilyesmiket követnek el ellenünk, s a már elfojtott lángokat így élesztik fel!

Ezért ha e dolgunkból és hadjáratunkból zaklatásokat és a felújult lángok miatt visszavonulni kényszerülünk, világos lesz számotokra, hogy talán olyasmik következnek, amikhez eddig hasonlók sem történtek. Jó egészséget kívánunk! Kelt Szabács várának ostrománál, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, az Úr 1476. évében.

1476. február 3. (MKL I 231)

IV. Sixtus pápának

Főtisztelendő atya!

Mivel híreket szeretne tudni rólunk Atyaságotok, tudja meg, hogy a tegnapi napon Ali bég megérkezett Saki béggel és öt másik vajdával, és a török császár minden (úgy lovas, mint gyalogos) csapatait, melyeket csak a végekről mindenhonnan össze tudtak vonni, magukkal hozták, segíteni akarván a Szabács várában ostromlottaknak.

Mikor pedig az ostromzár látótávolságába ért az egész sereg, Ali bég, Saki bég és a sereg többi vezére felmentek a várral szemben emelkedő dombra. Gyalogosainkkal mi is készenlétben állva – csupán az ostromhoz szükséges őrséget hagyva ott – kivonultunk velük szemben táborunkból; s már mindkét csatasor szemközt állt, amaz, hogy az ostromlottaknak segítséget vigyen, a mienk pedig hogy visszaverje őket, amikor a hadvezérek, a szemközti dombról meglátva, hogy a mieink milyen sokan vannak és hogy felkészültek a csatára, visszatérnek övéikhez. Eközben nagyobb hajtógépeink köveket lőttek a seregbe, amik többeket megöltek közülük; Ali bég pedig és Saki bég, illetve a többi vajda, nem merve tovább kísértetni a szerencsét a mieinkkel, minden odavezényelt csapatukkal együtt hirtelen megfutamodtak, a többiek pedig tegnap egész nap és ma éjjel vonulva visszatértek Törökországba – bár útközben sok embert és lovat hátrahagytak a nehezen járható utak miatt.

A legjobb remény van tehát már arra, hogy Isten segítségével rövidesen bevesszük Szabács várát; arra várunk csupán, hogy a Száva leapadjon, mert is-

nimia et fossas castelli et insularum replet. Paravimus etiam naves maximas, quibus neque bombarde nec alie machine vel etiam aliqua jacula nocere possunt, quas deinceps ad fossatum collocabimus, et de illis fortalitium expugnabimus; speramusque auxiliante Deo ex hac munitione hostem nostrum in proximo obtinere.

Ex obsidione castelli Sabacz, tertio die Februarii, 1476.

A levél élen: Copia litterarum serenissimi regis Hungarie etc. scriptarum reverendissimo domino oratori Neapolitano.

1476. február 16. (MKL I 232)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et clementissime domine, post pedum oscula beatorum.

Victoriam hanc, quam clementia divina de hac munitissima arce et loco christianitatis perniciosissimo, post maximos labores meos et meorum, concedere dignata est, reverendissimus pater dominus Gabriel episcopus Agriensis, vestre sanctitatis legatus, qui omnibus interfuit, omnia vidit, poterit significare. Id ego unum dixerim, cum multa et munitissima castra expugnaverim, nullum tantis cum laboribus et difficultate tantaque cum impensa et hominum strage me obtinuisse.

Commendo me sanctitati vestre, quam altissimus felicem conservare dignetur regimini ecclesie sue sancte.

Datum in nostris felicibus castris apud civitatem nostram Sabacz, ipsa die sancte Juliane virginis et martiris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum nostrorum Hungarie etc. decimo octavo, Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias rex Hungarie Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Beatissimo ac clementissimo domino Sixto divina providentia sancte Romane ec universalis ecclesie summo pontifici domino meo colendissimo.

mételt kiadásával mind a várarkokat, mind a szigeteket megtölti. Hatalmas hajókat is építettünk, melyeknek sem ágyúk, sem más hadigépek vagy bármi lövedék nem árthat; ezeket ettől fogva a várarkokhoz helyezzük el, és róluk ostromoljuk majd az erődöt. Reméljük hát, hogy Isten segítségével ezzel a munícióval a közeljövőben hatalmunkba ejtjük ellenségünket.

Szabács várának ostromából, 1476 február harmadikán.

A levél élén: Másolat Magyarország stb. felséges királyának főtisztelendő nápolyi szószólójához írt leveléről.

1476. február 16. (MKL I 232)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

A főtisztelendő Gábor atya, egri püspök és Szentségetek legátusa, aki mindenhol jelen volt és mindent látott, beszámolhat majd e győzelemről, melyet az én és enyéim roppant fáradozásai után Isten kegyelme méltóztatott megengedni e rendkívül megerősített vár és a kereszténység számára igen veszedelmes hely fölött. Én csak azt az egy dolgot mondanám el, hogy bár sok és igen megerősített várat vettem már be, egyik sem követelt tőlem ekkora fáradságokat és nehézségeket, illetve ekkora költségeket és emberáldozatot.

Ajánlom magamat Szentségeteknek, akit méltóztasson a Magasságos szerencsésen megőrizni Szentegyháza kormányzására!

Kelt Szabács városunknál, győztes hadállásunkban, Szent Julianna szűz és vértanú ünnepnapján, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar és többi királyságunk tizenhétedik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

Külcím: A szentséges és legkegyesebb Sixtusnak, Isten gondviseléséből a római és egyetemes Szentegyház pápájának, az én igen tisztelt uramnak.

1476. március 15. (MKL I 233)**IV. Sixtus pápának**

Beatissime in Christo pater et domine, domine colendissime, post humilem mei commendationem ad oscula pedum sanctitatis vestre beatorum.

Beatissime pater,

referente oratore Veneto, qui apud me est, non sine animi mei displicentia accepi, nonnullos esse, qui vestram sanctitatem et illam sanctam sedem apostolicam, atque ex consequenti totam rempublicam christianam novis quibusdam commentis et superstitionibus, volentes plus sapere quam oportet, perturbare presumunt; et quamquam aliunde res illas et presertim a vestra sanctitate non habeam, quia tamen jam bis idem orator per replicatas litteras et a pluribus conscribentibus, idque pro veritate affirmantibus se habere testatur, non est mihi visum ulteriorem notitiam a me esse expectandam, sed meo affectui et reverentiae ac devotioni, quas habeo et semper habui erga illam sanctam sedem, sine mora satisfacere.

Imprimis itaque offero me cum omnibus regnis meis ad constantissime standum et perseverandum apud vestram sanctitatem, sacrum collegium reverendissimorum dominorum cardinalium, et illam sanctam sedem; exinde offero me ad interponendum vires meas apud quoscunque adversarios, et laborandum, ne tantum scandalum, quod sine totius Christianitatis ruina fieri non posset, ulterius progrediatur. Tertio offero me, si necessitas id exegerit, semper paratum cum persona propria, regnis et rebus omnibus meis contra hostes illius sancte sedis, tanquam contra hostes Dei omnipotentis, nec minori animo aut affectu contra ipsos pugnare, quam hactenus feci et nunc facio, tam contra hereticos, quam contra paganos. Quamvis autem huiusmodi motus fieri dicuntur per serenissimos principes Romanorum imperatorem et regem Francie ac ducem Burgundie, quicquid credam aut suspicer de cesare, ad quam rem credendam vel non credendam multa ratio subest, de ipso tamen illustrissimo principe duce Burgundie, fratre meo carissimo ac singulari confederato, nullomodo credere possum, presertim si nostre mutue confederationis memor esse voluerit.

Quamobrem supplico vestre sanctitati, ut affectum meum perspectum habere, et tanquam e peculiari et devotissimo filio illius sancte sedis bono animo

1476. március 15. (MKL I 233)**IV. Sixtus pápának**

Krisztusban szentséges Atya és igen tisztelt uram! Áhítattal ajánlom magamat Szentségeitek szent lábai csókjára.

Szentséges Atya!

A nálam tartózkodó velencei szószóló beszámolójából nem minden szívbéli nemtetszés nélkül tudtam meg, hogy egyesek – a kelleténél többet okoskodva – arra vetemednek, hogy Szentségeitek és az Apostoli Szentszéket – következőképp az egész kereszténységet – bizonyos újféle koholmányokkal és babonákkal zavarják meg. Bár e dolgokról máshonnan, és kiváltképp Szentségeitektől nincs értesülésem, mivel azonban e szószóló (többek által írt, ismételt levelezés alapján, mely megerősítette igazságát) már kétszer is tanúsította, hogy így áll a dolog, úgy láttam jónak, hogy ne várjak további értesülésekre, hanem haladéktalanul tegyek eleget érzületemnek, tiszteletemnek és elkötelezettségemnek, mellyel vagyok és mindig voltam a Szentszék iránt.

Így hát először is felajánlom magam minden országgal együtt, hogy a legnagyobb állhatatossággal kiállok és kitartok Szentségeitek, a főtisztelendő bíborosok szent testülete és a Szentszék mellett; azután felajánlom, hogy erőimmal közbelépek bárki ellenlábassal szemben, és fáradozom azon, hogy ne fejlődhesen ki méginkább akkora botrány, ami az egész kereszténység romlása nélkül meg nem eshet. Harmadjára felajánlom, hogy ha azt kívánja majd a szükség, mindig készen állok saját személyemben, országaimmal és javaimmal együtt, hogy a Szentszék ellenségeivel szemben (mint akik a mindenható Isten ellenségei is) nem kisebb bátorsággal és elkötelezettséggel harcoljak, mint tettem eddig és teszem most úgy az eretnekek, mint a pogányok ellen. S noha ezek a mozgalmak állítólag a felséges fejedelmek, a római császár, a francia király és Burgundia hercegének művei, bármit hinnék is el vagy gyanítanék a császárról, amit elhinni vagy nem elhinni sok érvelem lehet, Burgundia felséges fejedelméről és hercegéről, az én kedves fivéremről és egyedülálló szövetségeseimről azt semmiképpen el nem hihetem, kiváltképp ha észben tartja kölcsönös szövetségünket.

Ezért hát kérem Szentségeitek, hogy szíveskedjék és méltóztasson tekintettel lenni ragaszkodásomra, és azt, mint a Szentszék megkülönböztetett és legel-

suscipere, ac de rerum illarum veritate me certiolem reddere, mandareque quicquid libuerit obedire parato quam citius velit et dignetur. Quam altissimus regimini ecclesie sue sancte incolumem conservare dignetur.

Datum Bude, XV. die mensis Martii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum meorum Hungarie etc. decimonono, Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias Dei gratia rex Hungarie. Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Sanctissimo in Christo patri et domino, domino Sixto divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo colendissimo.

1476. március 21. (MKL II 238)

Jörg vom Stein királyi tanácsosnak

Egregio Gregorio de Lapide consiliario nostro, fideli nobis dilecto Matthias rex etc.

Egregie fidelis nobis dilecte.

Scias, quod orator apostolicus, quem expectabamus, iam advenerit, secumque omnes bullas apostolicas vobis bene notas contra Polonos et Bohemos ac etiam in favorem Prutenorum attulit, quod tibi ideo scribimus, ut si quid occurreret tale, scires bullas ipsas nos accepisse.

Ceterum omnia, que hactenus in partibus inferioribus gesta sunt et quotidie geruntur, scriberemus ordine et iam scripsissemus, nisi fuisset citus recessus nuntii domini Stephani de Zapolya presentium portitoris. Verum scias, quod, quamprimum occasionem nuntii primum illo euntis nacti fuerimus, omnia vobis ordine suo prescribemus.

Ex Buda, in festo beati Benedicti abbatis, MCCCCLXXXVito.

kötelezettebb fiától jó lélekkel fogadni, valamint minél gyorsabban tájékoztatni engem, hogy igazak-e ezek a dolgok, s megparancsolni, amit csak szeretne – én kész vagyok engedelmeskedni Szentségeteknek, akit méltóztasson a Magasságos épségben megőrizni Szentegyháza kormányzására!

Kelt Budán, március tizenötödikén, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar és többi királyságunk tizenkilencedik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

Külcím: A Krisztusban szentséges Sixtus atyának és úrnak, Isten gondviseléséből a római és egyetemes Szentegyház pápájának, igen tisztelt uramnak.

1476. március 21. (MKL II 238)

Jörg vom Stein királyi tanácsosnak

Nemes Jörg vom Stein tanácsosunknak és kedvelt hívünknek. Mátyás, stb. királya stb.

Nemes és kedvelt hívünk!

Tudj róla, hogy a pápai követ, akire vártunk, már megérkezett, s meghozta az összes, számotokra jól ismert bullát a lengyelek és csehek ellen, illetve a Német Lovagrend érdekében is. Azért írjuk meg ezt neked, hogy ha felmerülne ilyesmi, tudj róla, hogy már megkaptuk a bullákat.

Egyébként mindazt, amik az alsó országrészben történtek és történnek nap mint nap, megírnánk sorjában és már meg is írtuk volna, ha nem indult volna vissza túl hamar ehhez Szapolyai István küldönce, e levél meghozója; tudd azért, hogy amint alkalom adódik, hogy arra jár egy küldönc, rögtön megírunk nektek mindent sorjában.

Budán, Szent Benedek apát ünnepén, 1476-ban.

1476. március 24. (MKL II 239)**Nikolaus von Thüngen erlandi püspöknek**

Matthias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Reverendissime in Christo pater, nobis sincere dilecte.

Accepimus litteras paternitatis vestre in festo beate Dorothee datas, in quibus paternitas vestra se per quosdam pacis et tranquillitatis emulos de non stando nobiscum in treugis superioribus temporibus conclusis admodum sollicitatam scribit, commemoratque paternitas vestra animi sui propositum ad ipsorum emulorum suasionem minime mutasse.

Qua in re paternitatis vestre constantiam et firmam animi sententiam apprime commendamus dicimusque, nisi paternitatem vestram talem intellexissemus, nequaquam eandem ad ipsas treugas acceptassemus. Per plures etenim principes sollicitati fuimus, ut eos inter illos quinque per nos nominatos ad standum nobiscum in treugis ipsis acceptassemus; verum nos, intellecta probitate et constantia vestra, ac etiam compassionem habentes de oppressione ecclesie vestre, cuius patroni et defensores fuimus et imposterum esse volumus, vos inter omnes alios et ecclesiam vestram ad ipsas treugas, tanquam virum constantissimum et nobis precessoribusque nostris regibus confederatam acceptavimus. Hortamur itaque et requirimus paternitatem vestram, ut eadem animi sui constantiam ad sollicitationem et promissionem cuiuscunque mutare et inita federa infringere non debeat.

Quantum autem ad ferendum vobis presidium, si forte aliquid adversum vos et ecclesiam vestram attemptaretur, dicimus, quod Dei et apostolice sedis gratia tantum nobis prescribitur subsidium, quod illi, qui contra treugas ipsas aliquid innovaverint, incepisse eos graviter penitebit, prout etiam ex litteris reverendi patris domini Baltasar De Piscia, apostolici nuntii et oratoris, qui impresentiarum apud nos est, clare omnia et presertim ipsa subsidia intelligere poteritis. Proinde paternitas vestra bonum animum habeat, nec adversariorum machinationes et minas formidet; spem namque firmam habemus, quod ipsorum adversariorum conatus maligni infringentur et ea, que adversum nos et paternitatem vestram moliuntur, in ipsorum destructionem vertentur.

1476. március 24. (MKL II 239)**Nikolaus von Thüngen ermlandi püspöknek**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Krisztusban főtisztelendő atya, őszintén kedvelt hívünk!

Megkaptuk Atyaságotok Szent Dorottya ünnepén kelt levelét, melyben Atyaságotok azt írja, hogy erősen zaklatják a béke és nyugalom egyes felforgatói, hogy a nemrég lezárt békeszerződésben ne tartson ki mellettünk, s azt is megemlíti Atyaságotok, hogy már elhatározott szándékán a legkevésbé sem változtat ezek tanácsára.

E dologban felettébb dicsérjük Atyaságotok állhatatosságát és szilárd elhatározását, s azt mondjuk: ha nem ilyennek ismertük volna meg Atyaságotokat, nem is vettük volna be a békeszerződésbe! Több fejedelem is sürgetett pedig, hogy vegyük fel őt is oldalunkra az őt, általunk megnevezendő személy közé e szerződésben; ám mi, ismerve becsületességeteket és állhatatosságotokat, továbbá együttérezve egyházatok (melynek patrónusa és védelmezője voltunk és akarunk lenni ezután is) elnyomatásával, mindenki más közül titeket és egyházatokat választottunk e békeszerződésben, mint igen állhatatos embert és mint olyan egyházat, mely a mi és király elődeink szövetségese. Biztatjuk tehát és kérjük Atyaságotokat, hogy e szilárd elhatározását semmiképp se változtassa meg, megkötött szövetségünket ne törje meg senki sürgetésére és ígéretésére. Ami pedig a nektek nyújtandó segítséget illeti, ha esetleg próbálkoznának valamivel ellenetek és egyházatok ellen, azt mondjuk, hogy Isten és az Apostoli Szék kegyelme annyi segítséget biztosít nekünk, hogy azok, akik a békeszerződés ellen ügködnének valamit, keservesen megbánják majd, hogy belekezdték – amint minderről (és különösen magáról a segítségről) világosan értesülhetsz a tisztelendő Baltasar de Piscia atya, pápai követ és szószóló leveléből, aki jelenleg nálunk tartózkodik. Ezért hát nyugodjon meg Atyaságotok, s ne ijedjen meg az ellenlábások mesterkedéseitől és fenyegetőzésétől: mert szilárd reményünk van, hogy ellenlábásaink rosszindulatú próbálkozásai hajótörést szenvednek, és az, amit ellenünk és Atyaságotok ellen készítenek, saját romlásukra fordul majd.

Pro eo iterum hortamur, ut omnem animi vestri molestiam et turbationem abicere velitis, sitis modo constans et promissi observator; operam et omnem adhibebimus diligentiam, quo paternitas vestra et ecclesia eiusdem paternitatis vestre ab adversariorum conatibus malignis eripiatur et optata tranquillitate potiatur. Paternitatem vestram bene valere optamus.

Datum Bude, in dominica Letare, anno domini etc. LXXVI., regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo nono, Bohemie vero septimo.

1476. március 27. (MKL I 234)

IV. Sixtus pápának

Beatissime in Christo pater et domine, domine colendissime, post devotam mei commendationem ad oscula pedum sanctitatis vestre beatorum.

Beatissime pater,

intellexi habunde satis ex litteris vestre sanctitatis et nonnullorum aliorum, quanta cura et diligentia, de qua nunquam dubitavi, ipsa sanctitas vestra incubuerit, ut rebus christianis, adversus impiissimos Thurcos, presidia ferrentur, quidve tandem eiusdem labore et studio in negotio illo actum sit, ac qualiter vestra sanctitas et sacrum collegium reverendissimorum dominorum cardinalium se exhibuerit;

quod profecto mihi tanto maiorem attulit animi voluptatem, quanto ardentius res illas juvari dudum optavi, nec dubito, si decreta per vestram sanctitatem effectum sortientur, ita christianam rempublicam convalituram, ut non solum defensam se gaudeat, sed et de victoria hostium sepe sit exultatura. Ego, quod ad me attinet, nichil ommitto aut intermitto, sed continue hostem exagito, et per gentes meas, quibus divina clementia singulariter adesse cernitur, ipsis in dies magis damna graviora inferre non cesso, paucis post diebus contra eosdem personaliter reversurus. Quidquid igitur agendum fuerit, sine mora faciendum est, ut et adversarius preveniri, antequam omnes vires suas, quas adunare jam satagit, colligere valeat, et ego pondus hoc, quod me ultra vires gravat, ferre diutius possim.

Ezért ismét biztatjuk, hogy szíveskedjete minden aggodalmat és zaklatottságot félretenni, csak legyetek állhatatosak és tartsátok meg ígéreteket: azon leszünk minden gondunkkal, hogy Atyaságotokat és Atyaságotok egyházát az ellenlábások minden rosszindulatú próbálkozása elől kiragadjuk, s az áhított nyugalmat elnyerje. Kívánjuk, hogy Atyaságotok jó egészségben legyen!

Kelt Budán, a Letare vasárnapon, az Úr 1476-ik évében, magyar és többi királyságunk tizenkilencedik, csehországának pedig hetedik évében.

1476. március 27. (MKL I 234)

IV. Sixtus pápának

Krisztusban szentséges Atya és igen tisztelt uram! Áhítattal ajánlom magamat Szentségeitek szent lábai csókjára.

Szentséges Atya!

Elég bőségesen értesültem Szentségeitek és mások leveleiből, mekkora gonddal és odaadással – mely felől kétségem sosem volt – látott neki Szentségeitek, hogy segítség érkezzon a keresztény ügy számára az istentelen törökkel szemben; azután arról is, mit végeztek fáradozása és igyekezete nyomán, illetve hogyan lépett fel Szentségeitek és a főtisztelendő bíborosok szent testülete.

Ez annyival nagyobb szívörömöt okozott nekem, amennyivel lángolóbban vágytam már régóta arra, hogy megsegítsék ezt az ügyet, és nem kétlem, hogy ha Szentségeitek határozatai érvényre jutnak, annyira megerősödik majd a kereszténység, hogy nem csak annak örülhet majd, hogy megvédték, hanem gyakran ujjonghat az ellenség feletti győzelmén is. Én, ami engem illet, semmit el nem mulasztok vagy ki nem hagyok, hanem folyton győtröm az ellenséget, és hadinépeim révén (akiknek, úgy tűnik, Isten kegyelme páratlanul kedvez) nem szűnök napról napra súlyosabb károkat okozni nekik, most is arra készülve, hogy pár nap múlva személyesen térjek vissza ellenük. Bármit kéne is tehát tenni, haladéktalanul kell tenni, hogy egyrészt megelőzhessük ellenfelünket, mielőtt összegyűjthetné minden haderejét, amit már most egyesíteni igyekeznek, másrészt én is tovább bírhassem e terhet, ami erőimen felül nehezedik rám.

Quod reliquum est, commendo me pedibus vestre sanctitatis, ac sicut nuper significavi, ut decet devotum filium, ad eius mandata me promptissimum offero. Quam altissimus regimini ecclesie sue sancte incolumem conservare dignetur.

Datum Bude, XXVII. Martii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum meorum anno Hungarie etc. decimonono, Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Sanctissimo in Christo patri et domino, domino Sixto divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo colendissimo.

1476. március 27. (MKL I 235)

IV. Sixtus pápának

Beatissime in Christo pater et domine, domine clementissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula sanctitatis vestre beatorum.

Beatissime pater,

non possem exprimere sanctitati vestre, quantam animi turbationem accipiam de quibusdam, qui pro delectatione habere videntur, ut se in curia sanctitatis vestre mutuo vexent, presertim cum tales persone sint, ex quorum litibus et controversiis mihi in toto regno detrimenta sequuntur.

Inter alia tamen huiusmodi odiorum fomenta, me conturbat, quod causa, que vertebatur inter spectabilem et magnificos Emericum comitem Scepuensem et Job de Gara, a iudicatu et cognitione reverendi patris, domini Gabrielis episcopi Agriensis, vestre sanctitatis legati, cui commissa fuerat, prius quam aliquid deffinitum sit, aut pars aliqua in aliquo gravata, ad eandem vestre sanctitatis curiam denuo sit revocata. Nihil enim dubito, quod ipse dominus legatus absque ulla partis acceptione, prout in aliis rebus consuevit, meram justitiam administrasset, vel etiam ante necessarias sententias partes ipse

Ami még hátravan: ajánlom magam Szentségetek lábai elé, s amint a mi nap jeleztem, elkötelezett fiához illően, a legnagyobb készséggel ajánlom magam parancsai végrehajtására. A Magasságos méltóztasson épségben megőrizni Szentegyháza kormányzására!

Kelt Budán, március 27-én, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar és többi királyságunk tizenkilencedik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

Külcím: A Krisztusban szentséges Sixtus atyának és úrnak, Isten gondviseléséből a római és egyetemes Szentegyház pápájának, igen tisztelt uramnak.

1476. március 27. (MKL I 235)

IV. Sixtus pápának

Krisztusban szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat Szentségetek szent lábai csókjára.

Szentséges Atya!

Ki sem tudnám fejezni Szentségeteknek, mennyire felzaklattak egyesek, akik, úgy tűnik, szórakoztatónak tartják, hogy Szentségetek Kúriája előtt vizsgálják egymást; kiváltképp, hogy olyan személyek ezek, akiknek pereiből és viszálykodásaiból az egész országban kárain származnak.

Az ilyen gyűlölködések csillapíthatása közepette megzavar az is, hogy a pert, amely tekintetes és nagyságos Imre szepesi ispán és Garai Jób között folyt, ismét visszahívták Szentségetek Kúriája elé a tisztelendő Gábor atya, egri püspök és Szentségetek legátusa (akire ez bízva lett) ítéltetése és vizsgálata elől, még azelőtt, hogy bármi ítélet született, avagy valamelyik felet valamiben elmarasztalták volna. Semmi kétségem ugyanis, hogy a legátus úr, amint más ügyekben is szokta, bármiféle részrehajlás nélkül a szintiszta igazságot szolgáltatva volna, vagy akár még előtte, derék férfiak közvetítésével baráti megegyezésre

medio bonorum virorum ad amicabilem compositionem devenissent; modo vero, cum istuc sit reducta, aliud non intelligo, nisi quod in longum trahetur, et alter alterum perturbare non desinet. Quod, uti dixi, cum uterque sit potens et de maioribus baronibus huius regni, potest intelligere sanctitas vestra si mihi et ipsi regno meo conducit, ut hoc tempore, quo omnes subditos meos et precipue regni primates quam maxime unitos habere necesse est, hi, qui principales sunt, litibus et mutuis odiorum seminariis incumbunt.

Quamobrem humiliter supplico vestre sanctitati, uti pro conservanda pace inter ipsos subditos meos prefatam causam ad se simpliciter advocet, et vel prefato domino legato vel alteri ex prelati regni, cui maluerit, jure decidendam committat, quanquam sperem, quod antequam is, cui commissa fuerit, ad diffinitivam sententiam deveniat, ego cum prelati et baronibus meis ipsas partes concordare possim; quod eo studiosius faciam, quo eorum discordia maiora mihi damna afferre posset.

Faciat, oro, sanctitas vestra huic mee utili et necessarie petitioni satis, quam certe pro re gratissima a vestra sanctitate recipiam. Quam altissimus regimini ecclesie sue sancte incolumem conservare dignetur.

Datum Bude, die XXVII. Martii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum meorum anno Hungarie etc. decimo nono, Bohemie vero septimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Sanctissimo in Christo patri et domino, domino Sixto divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo colendissimo.

jutottak volna maguk a felek. Most viszont, mivel visszavették oda ügyüket, nem számítok másra, mint hogy hosszan el fog húzódni, és szüntelenül zaklatja majd egyik a másikat. Azt pedig (mivel – mint mondtam – mindketten hatalmasságok és országunk zászlósurai) láthatja Szentségetek, vajon nekem és országomnak használ-e, ha ezekben az időkben, amikor arra van szükség, hogy minden alattvalóm, és kiváltképp országom főurai a lehető legnagyobb egyetértésben legyenek, ők, akik a legfőbbek közül valók, perekkel és a gyűlölet magvetésével foglalkoznak.

Ezért hát alázatosan kérem Szentségeteket, hogy (megőrizendő az alattvalóim közötti békét) egyszerűen kérje át magához az ügyet, és utalja ki ítélelathozatalra akár az említett legátus úrnak, akár országom más főpapjának, akinek inkább akarná; bár remélem, hogy mielőtt az, akire bízva lesz, végső ítéletre jutna, főpapjaimmal és főuraimmal együtt magam juthatok megegyezésre a felekkel. Annál nagyobb igyekezettel leszek ezen, amennyivel nagyobb károkat okozhat nekem széthúzásuk.

Kérem, hogy tegyen Szentségetek eleget e számomra hasznos és szükséges kérésemnek – bizonyosan a legnagyobb szívességgként fogadom Szentségetektől, akit a Magasságos méltóztasson épségben megőrizni Szentegyháza kormányzására!

Kelt Budán, március 27-én, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar és többi királyságunk tizenkilencedik, cseh királyságunknak pedig hetedik évében.

Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király Úr parancsára.

Külcím: A Krisztusban szentséges Sixtus atyának és úrnak, Isten gondviseléséből az egyetemes Római Szentegyház pápájának, igen tisztelt uramnak.

1476. május 22. (MKL I 236)**A Firenzei Köztársaság kormányának**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Magnificis et excellentissimis viris dominis vexillifero justitie et prioribus libertatis excelse civitatis Florentie, amicis nostris carissimis, salutem et amicitie incrementum.

Magnifici viri.

Instante nuptiarum nostrarum tempore, quas Deo volente cum illustrissima sponsa nostra domina Beatrice, filia scilicet serenissimi principis domini Ferdinandi Sicilie etc. regis celebrare intendimus, pro emendis et disponendis nobis pluribus et diversis rebus pretiosis, ad ipsam sollennitatem et decorem nuptialem necessariis, misimus ad illam civitatem vestram fideles nostros nobiles et prudentes Ladislaum Farkas, Gallum Komlodi et Johannem Zalai, presentium exhibitores.

Rogamus amicitiam vestram, ut huiusmodi res nobis necessarias ipsis hominibus nostris illic libere emere et disponere, ac tandem, absque ulla exactione gabelle et cuiuscumque alterius datii, ad maiestatem nostram, per territorium vestrum, ubique libere deferre eedem Amicitie vestre permittere et permitti facere velint, quod erga nos pro re gratissima recognoscere studebimus. Quos et bene valere semper optamus.

Datum Bude, XXII. Maii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie decimo nono, Boemie vero octavo.

A levél élén: A Mathia rege Hungarie.

1476. tavaszán (MKL I 237; DF 282621)**Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspöknek**

Reverendissime in Christo pater, fidelis nobis dilecte.

Quemadmodum superioribus diebus fidelis nobis dilectus reverendissimus dominus episcopus Albensis nomine nostro paternitati vestre significaverat, ita et nunc dicimus hanc esse voluntatem et mentem nostram, ut paternitas

1476. május 22. (MKL I 236)

A Firenzei Köztársaság kormányának

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya baráti üdvözetünket küldjük a nagyságos és excellenciás férfiúknak, az igazságszolgáltatás zászlóhordozójának és Firenze nemes és szabad városa előljáróinak, kedves barátainknak.

Nagyságos urak!

Mivel küszöbön áll esküvőnk időpontja, melyet Isten akaratából fényességes jegyesünkkel, Beatrix úrnővel, a felséges Ferdinánd fejedelem, Szicília stb. királyának lányával szándékozunk megülni, elküldtük városotokba nemes és bölcs híveinket, e levél felmutatóit, Farkas Lászlót, Komlói Gált és Zalai Jánost, hogy megvegyenek és beszerezzenek nekünk több különböző, az esküvő ünnepi és díszes jellegéhez szükséges, drága dolgokat.

Kérjük Barátságotokat, szíveskedjenek megengedni és engedélyeztetni, hogy embereink az ilyesféle, számunkra szükséges dolgokat ott szabadon megvegyék és beszerezzék, majd pedig minden vám és bármiféle illeték behajtása nélkül a ti területeteken át mindenhol szabadon elszállíthassák Felségünkhöz. Azon leszünk, hogy a legnagyobb szívességgnek vegyük ezt. Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen!

Kelt Budán, március 22-én, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar királyságunk tizenkilencedik, cseh királyságunknak pedig nyolcadik évében.

A levél élén: Mátyástól, Magyarország királyától.

1476. tavaszán (MKL I 237; DF 282621)

Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspöknek

Krisztusban tisztelendő atya, kedvelt hívünk!

Amint a legutóbbi napokban kedvelt hívünk, a főtisztelendő fehérvári püspök nevünkben jelezte Atyaságotoknak, úgy most is elmondjuk: az az akaratunk és szándékunk, hogy Atyaságotok is Nápolyba utazzon Felségünk követ-

vestra in legatione maiestatis nostre Neapolim se conferat. Et quia paternitatem vestram ad huiusmodi expeditionem omnino paratam et voluntariam intelligimus, eidem paternitati vestre magnas gratias habemus.

Ubi autem paternitas vestra de numero equitum scribit, dicimus quod cum XXV equitibus paternitas vestra taliter se disponat et ordinet, ut tam honori maiestatis nostre quam <etiam> paternitatis vestre conveniat. Pro expensis autem, ex dispositione et ordinatione nostra, habebit paternitas vestra in <Cracovia> mille et quingentos aureos. De die vero recessus, quia ab oratoribus nostris <Neapoli constitutis> nondum <certiores redditi sumus>, impresentiarum quicquid scribere nequimus. Verum quamprimum ab ipsis oratoribus nostris certificati fuerimus, paternitati vestre reverendissime tam diem recessus, quam etiam quo et per quam viam paternitas vestra proficisci debeat, significare curabimus.

Alia autem agat paternitas vestra, prout honori maiestatis nostre conducibilius fore eadem censebit, juxta innatam suam prudentiam et experientiam, quam jam longo tempore acquisivit quod paternitati vestre gratiose recognoscere curabimus.

A levél élén: Ad eundem episcopum Wratislaviensem.

1476. május (MKL I 238; DF 282621)
Ercole d'Este ferrarai hercegnek

Illustrissime princeps.

Quanto studio quantaque diligentia et animi fervore reverendissimus dominus Ravennatensis rempublicam christianam et potissimum privata nostra negotia etiam irrequisitus fovebat et tuebatur, quantumque commoditati catholice religionis et reipublice christiane vacabat, fraternitati vestre probe constare certo tenemus, cui profecto nos propter singularem eius probitatem et summam in nos benivolentiam magnopere afficiebamur, eumque instar parentis venerabamur et observabamus; de cuius morte insperata quanto affecti sumus dolore, litteris impresentiarum exprimere nequimus.

ségében. S mivel úgy tudjuk, Atyaságotok teljességgel kész és hajlandó erre a vállalkozásra, nagy hálával vagyunk Atyaságotok iránt.

Amit pedig Atyaságotok a lovasok számáról ír: azt mondjuk, hogy rendelkezék Atyaságotok 25 lovassal és rendezze őket el úgy, hogy mind Felségünk méltóságának, mind pedig Atyaságotoknak megfeleljen. A költségekre pedig intézkedésünknek és rendelkezésünknek megfelelően Krakóban⁹² vegyen fel ezerötszáz aranyat. A visszaindulás napjáról viszont, mivel <Nápolyban tartózkodó> szószólóink még nem értesítettek, jelenleg nem tudunk semmit sem írni; ám amint értesítenek majd szószólóink, meg fogjuk üzeni Atyaságotoknak úgy a visszaindulás napját, mint azt is, hogy merre és milyen úton kell Atyaságotoknak utaznia.

Egyebekben pedig járjon el úgy Atyaságotok, amint majd célravezetőbbnek ítéli meg Felségünk méltósága szempontjából veleszületett bölcsessége és hosszú idő alatt megszerzett tapasztalata szerint. Gondunk lesz rá, hogy szívességnek vegyük ezt Atyaságotok részéről.

A levél élén: A boroszlói püspökhöz.

1476. május (MKL I 238; DF 282621)

Ercole d'Este ferrarai hercegnek

Nagyságos fejedelem!

Bizonyosak vagyunk benne, hogy Fivérségtek jól tudja, a főtisztelendő ravennai püspök mekkora igyekezettel s mekkora gonddal és buzgó szívvel támogatta és őrizte a keresztény birodalmat és különösképp a mi saját ügyeinket, illetve mennyit foglalkozott a katolikus vallás és a keresztény állam javával. Páratlan jósága és irántunk való nagy jóindulata miatt igen ragaszkodtunk hozzá, és atyánkként tiszteltük és követtük őt. Hogy váratlan halála mekkora fájdalommal töltött el, levélben most kifejezni sem tudjuk!

Cum autem illustrissime frater, pro tanta in nos benivolentia et paterno affectu ipsi domino cardinali etiam vita functo nos debere plurimum censeamus, hortamur fraternitatem vestram, ut eadem posteritatem ipsius, intuitu nostri, commendatam habere velit, quo benivolentia et affectus, quem erga ipsum dominum cardinalem habebamus, in eius posteritate elucescat, ipsaque posteritas vel umbram eiusdem domini cardinalis sibi conspiciat patrocinari, et nostram commendationem sentiat apud fraternitatem vestram non esse vulgarem. Quod a fraternitate vestra (pro) re gratissima et singulari in nos benivolentia recognoscere studebimus. Quam <et bene valere optamus. Datum...>

A levél élen: Ad ducem Ferrarie.

1476. május 7. (MKL I 239)

Merész Károly burgundi hercegnek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. illustrissimo principi domino Carolo duci Burgundie etc. fratri nostro carissimo, salutem et prosperos ad vota successus.

Illustrissime princeps.

Licet commiserimus fideli nostro nobili Georgio de Lapide, ut litteris secretarii vestre fraternitatis et ad omnes articulos in eis contentos responderet, quia tamen amor noster et mutua intelligentia nos cogit, facere non potuimus, quin hec pauca etiam nos eidem vestre fraternitati significeremus.

Mirari satis non possumus, quod ita notorie decepta vestra fraternitas, tantoque cum damno et dedecore prius seducta, nunc quoque ad talem labyrinthum trahi se permisit, ex quo vix aut nunquam exire possit, aut summis cum jacturis cum verecundia sit exeundum. Potuerat vestra fraternitas et suo, et nostro, et aliorum plurium exemplo edocta, intelligere astum viri, qui ad id maxime incumbit, ut quos metuat illis tandem (ut aiunt) nolam et campanam ad collum liget, quod sine eius pulsu et sonitu neque caput movere possint.

Quid enim gravius, quid periculosius obtingere vestre fraternitati potuit, quidve sibi jucundius et tutius, quam ut fraternitas vestra cum populo illo indomito insuperabilique bella agere conduceret, quos intellexerit forte (sicut

Mivel pedig, fényességes fivérünk, úgy ítéljük meg, hogy a bíboros úrnak irántunk való nagy jóindulatáért és atyai szeretetéért élete bevégeztével is sokkal tartozunk, biztatjuk Fivérségteket, hogy szíveskedjék utódjára, ránk való tekintettel, jó szívvel tekinteni. Hiszen ha a jóindulat és szeretet, mellyel a bíboros úr felé <voltunk>, utódjára ragyog, utódja is úgy érezheti, mintha a bíboros úr védelmező árnyéka kísérné, és megtudhatja, hogy a mi ajánlásunk nem közönségesen esik latba Fivérségtek előtt. Azon leszünk, hogy nagy szívességnek és irántunk való páratlan jóindulatnak vegyük ezt Fivérségtek részéről – akinek <jó egészséget kívánunk! Kelt...>

A levél élén: Ferrara hercegének.

1476. május 7. (MKL I 239)

Merész Károly burgundi hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya a nagyméltóságú fejedelemnek, Károly, Burgundia hercegének, kedves fivérének üdvözlétét és vállalkozásaihoz jókívánságait küldi, stb.

Nagyméltóságú fejedelem!

Noha megbíztuk nemes hívünket, Jörg vom Steint, hogy válaszoljon Fivérségtek titkárának levelére és annak minden pontjára: mivel azonban szeretetünk és a kölcsönös megértés kényszerít, nem tehetjük meg, hogy ne jelezzük röviden e pár dolgot mi is Fivérségteknek.

Nem tudunk eléggé csodálkozni, hogy ennyire mindenki számára nyilvánvalóan rászédtek Fivérségteket, s jóllehet korábban már oly nagy kárára és csúfságára félrevezették, most is hagyta, hogy olyan útvesztőbe rángassák bele, amiből alig vagy soha ki nem juthat, avagy hatalmas veszteséggel, megszegyenülve kell majd kijönnie. Felmérhette volna Fivérségtek saját, az én és többek példájából tanulva e férfiú ravaszságát; azon van ő minden igyekezetével, hogy akiktől fél, azok nyakára (mint mondják) csengettyűt, sőt kolompot kössön, hogy annak kondulása és hangja nélkül fejüket se mozdíthassák.

Mert mi súlyosabb, mi veszedelmesebb dolog történhetett volna Fivérségtekkel, s mi neki örömtelibb és biztonságosabb, mint hogy azzal a betörtlen és

solet bellorum eventus esse dubius) vincere posse, vinci non metueret. Quomodo enim vincendos putamus, quos ipse locorum situs contra quoscumque defendit; quomodo, inquam, vincendos putamus, qui semper presidia imperii (etiamsi modo negari videantur) presto, cum opus fuerit, sint habituri? Potuitne fraternitas vestra credere, quod sibi placeret, ut homines exterminarentur, quibus subactis concludere habuit, nihil sibi tutum relinquere; imo et se ipsum subigendum an non fuit ei timendum? Tutus in preceptis fraternitas vestra dedit, et pessima occupatione ligavit, per quam et regna et bona et personam ipsam suam vestra fraternitas certis periculis exposituram noverat, ut vel sic a metu, quam veluti is qui offenderat merito conceperat, liberetur. Experti loquimur, et ut diximus non sine dolore, communem nobis utramque fortunam vestre fraternitatis, sive bonam sive malam semper esse putantes.

Quamobrem hortamur vestram fraternitatem, quatenus sibi priusquam ad ulteriora damna et graviora pericula deveniat, providere velit; certior quod si fortuna adversa populos illos sibi arriserit, imperium totum contra se absque dubio sit habitura. Si vero (quod Deus avertat) secus acciderit, in fabulam vertetur: tantum principem a rusticis superatum, quos vicisse nullus aut parvus admodum honor, a quibus vinci turpe semper fuit. Super his, cum oratores vestre fraternitatis, quos in dies prestolamur, apud nos fuerint, latius cum eisdem conferemus. Neque enim nos latent promissa queque et nec practice que in contrarium fiunt. Sic consuevimus, sic semper facturi sumus, ut simul quod dextera edificamus, sinistra diruamus. Non dubitamus, quod sapienti loquimur.

Eandem vestram fraternitatem bene valere semper optamus. Datum Bude, 7 Maii, MCCCCLXXVI. regnorum nostrorum anno Hungarie XIX., Bohemie vero octavo.

A levél élen: Copie litterarum regis Hungarie ad illustrissimum dominum ducem Burgundie 1476.

legyőzhetetlen néppel kezdett el háborúzni, amelyről azt gondolja (aminthogy a háborúk kimenetele kétséges szokott lenni), hogy talán győzhet, de ugyanakkor attól nem kell félnie, hogy legyőzik. Hogyan is gondoljuk, hogy legyőzhetőek azok, akiket pusztán lakóhelyük fekvése bárki ellen megvéd; hogyan – mondom én – gondoljuk, hogy legyőzhetőek, akiknek, ha kell, mindig ott van (még ha látszólag ezt most tagadják is) a Birodalom támogatása? Tudhatta volna azt Fivérségtek, hogy ha úgy dönt: kivégezteti a már legyőzött és körülzárt embereket, többé sehol sem lesz már biztonságban – sőt, nem volt-e féltő, hogy maga is vereséget szenved?⁹³ Bár biztonságban volt, mégis fejfel rontott a falnak Fivérségtek, s a legrosszabb foglalatossággal kötötte meg magát, noha tudta, hogy ezzel országát is, javait is, sőt saját személyét a biztos veszélynek teszi ki majd Fivérségtek – csak hogy megszabaduljon attól a félelemtől, melyet jogosan érzett, mint a sérelem okozója.⁹⁴ Tapasztalatból beszélünk így, s mint mondtuk, nem fájdalom nélkül, mivel úgy gondoljuk, Fivérségtek úgy jó- mint balsorsával mindig közös a miénk is.

Ezért hát biztatjuk Fivérségteket, hogy mielőtt további károk és még súlyosabb veszedelmek érnék, szíveskedjék elintézni ezt az ügyet; mert biztosnál biztosabb, hogy ha a balszerencse azokra a népekre köszöntene is, az egész Birodalom habozás nélkül maga ellen fordul. Ha pedig (amit Isten hárátsion el) balul üt ki a dolog, szájára veszi majd a nép: „A nagyhatalmú fejedelmet legyőzték a parasztok!” – akiket még ha legyőzött volna, az sem dicsőség (vagy csak igen sovány), ám akiktől legyőzteni mindig is csúfság volt. Ezekről, ha majd Fivérségtek szószólói (akiket napokon belül várunk) nálunk lesznek, bővebben tárgyalunk velük. Nem maradnak ugyanis rejtve előttünk az ígéretetek, s ugyanígy a tettek, melyek ellentétesek azokkal. Úgy szoktuk meg, úgy is járunk el mindig ezentúl is, hogy egyszerre építjük, ami jobbít és romboljuk, ami kedvezőtlen. Nincs kétségünk, hogy bölcs embernek mondjuk ezeket.

Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen Fivérségtek! Kelt Budán, május 7-én, 1476-ban, magyar királyságunk 19., csehországinak pedig nyolcadik évében.

A levél élén: A magyar királynak Burgundia nagyméltóságú hercegéhez írt leveléről való másolat.

1476. június 10. (MKL I 240)¹⁴

A svájci Konföderációnak

Wir Mathias von Gotts gnaden zu Hungern, Beheim, Dalmacien, Croacien etc. künig, zu Lucenburg, Slezien Hertzoge, Margrave zu Merhern und Lausitz etc. Empieten den edeln, wolgepornen, ersamen, fürsichtigen, weisen, allen Graven, herren des heiligen Römischen Reichs, Stetten, Orten der Eidgenossenschaft, rittern und knechten unsern <besunderlieben> so ytzund zu einander wieder den hochgepornen herrn Karlen Hertzog zu Burgundien und Bravand. Graven zu Flandern etc. unsern lieben bruder, verpunden sein, unsern früntlichen grus, gnade und alles gut.

Wir haben vernomen, wie in vergangen zeiten etlich zwitrecht zwischen dem benanten unserm bruder hertzog Karlen von Burgundien etc. und ew entstanden, dardurch Ir gegeneinander zu aufrur mit der tat kumen seyt. Das wir merklicher swerer lewfft, so der heiligen Kristenheit der unglawbigen Türcken halben, die dann yetz mit aller irer macht wieder dieselben Kristenheit aus sein, den wir mit unser macht auch entgegen zyhen, anliget, mit groszer bekummernisz gehört haben. Dardurch nu solchem swerem fürnemen der heiden dester stattlicher widerstant geschehen möcht, so haben wir den edeln unsern lieben getrewen Jörgen von Stain, unsern rate und machtpoten zu <demselben unserm bruder von Burgundien etc. gesandt, sein liebe zu pitten, obgemeldter> ursach halben uns gütlichs handels zu vergonnen.

Darauff mit sunderm vleisz begeren wir an eu, ob der bemelt unser rat mit disem unserm brieff an eu, gelangen wurde, in zu eu zu beleiten. So hoffen wir durch erber zimlich wege die sachen zwischen eu zu früntlichen vertrage zu bringen; und getrauen, zweiveln auch nicht daran, ir werdet uns solchen gütlichen handel nit abslaen, und eu, in solchen sweren leufften und anligen der Cristenheit als frumen cristen lewten in sulchen geschwinden lewffen der ganzen Cristenheit wol gepüret, auffrechtlich hallten und zimlich wege nit verschlahen. Das wollen wir gen eu und den ewrn, wo es zu schulden kumt, gnediglich erkennen.

Geben zu Ofen am montag vor dem heyligen Gottes leichnamtag. Anno domini etc. septuagesimo sexto, unser Reich des Hungerischen etc. im newnzehenden und des Behemschen im achten jaren.

1476. június 10. (MKL I 240)**A svájci Konföderációnak**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királya, Luxemburg, Szilézia hercege, Morvaország és Lausitz őrgórfja stb. a nemes, nagyságos, derék, előrelátó, bölcs uraknak, a Szent Római Birodalom minden grófjának és urának, a Konföderáció városainak és községeinek, lovagoknak és szolgáknak, általunk különösen kedvelteknek, akik most a méltóságos Károly úr, Burgundia és Brabant hercege, Flandria grófja stb. ellen egymással szövetkeztek, baráti üdvözetünket, kegyelmünket és minden jót ajánlunk.

Értésünkre jutott, hogy az elmúlt időben valamilyen viszály alakult ki fivérünk, Károly burgund herceg és közöttetek, amely miatt ti felkeltetek, és valóban egymás ellen indultatok. Nagy aggodalommal hallottuk ezt ilyen nyilvánvalóan nehéz időben, amelyet a kereszténység a hitetlen törökök miatt megél, akik most minden erejükkal a kereszténység ellen támadnak, és akik ellen saját erőnkkel mi is felvonulunk. Hogy a pogányok ilyen súlyos elhatározásával minél megfelelőbben szembeszállhassunk, jószándékú közvetítésre hatalmaztuk fel kedvelt hívünket, a nemes Jörg vom Steint, tanácsadónkat és követünket a fent nevezett okból.

Ezért különös igyekezettel kívánjuk Tőletek, hogy ha az említett tanácsosunk ezzel a levelünkkel hozzátok érkezne, vezessétek be magatokhoz. Így reméljük, hogy a közöttetek történt dolgot becsületes, illő módon baráti meg egyezésre vihetjük, és bízunk benne, nem kételkedünk, hogy ti a jószándékú közvetítést nem utasítjátok el tőlünk, és a kereszténység számára ily nehéz időben és helyzetben helytálltok – hiszen ez a jámbor keresztény ember kötelessége az egész kereszténység ilyen viharos idejében –, és a helyes utat el nem hagyjátok. Ezt kegyelmesen szívességgként számítanánk be nektek magatoknak és a tieiteknek, ha viszonzásra kerül sor.

Kelt Budán, a Szent Úrnapja előtti hétfőn, az Úr 1476., magyarországi uralkodásunk tizenkilencedik és a csehországinak nyolcadik évében.

1476. október 1. (MKL I 241)

Albert brandenburgi választófejedelemnek

Mathias von gots gnaden konig zu Ungern, zu Beheim etc. dem durchlechtigsten fursten hern Albrechten von brandburg des heiligen romischen reichs churfursten unnserm allerliebsten bruder das heile und gluckseligs zusteen zu ewr beger.

Irlechtigster furst,

das ewr bruderschaft ir dochter, als wir des versichert sein, dem durchlechtigsten Wladislav erstgebornnen son des durchlechtigsten fursten hern Kazimiern konigs zu Polen vermehelt hat verwundert unns nicht, haben auch kein sorg darumb.

Aber das derselb erstgebornn son, durch der ursach willen, das herzogthum und landt, des irleuchtigen weylant Heinrichs herzogen zu Krossen, Glogau und Freyenstat, unnsers lehenmans, underthans und geswornen getrewen und lieben einzuziehn fornymbt auch ytzund, von den lehenmannen des vorgeantanten lands huldung under einem subtilen geuerd heraus gedruckt hat, das wir nit sollen leyden, als wir das auch in keinen weg erleyden mogen und nemen dasselb ding sovil dester mer zu herzen, sovil mynner wir des wartend sind gewesen, darumb das solchs angesehen den glauben unns gegeben in den friden und gutlichen steen darein wir gangen sein on verletzung derselben nit hat gesthehn mogen. In welchem friden dann zwei sunderliche capitel begriffen sein in den verwart ist, das die zeit werung derselben frid kein teil es sey in Beheimen, in Merhern oder in Slesien sol gethorren nemen eynchen underthan punntgenossen oder anhenger des andern teils oder sich derselben in eynch weg underwinden in keinerlei weis, das auch wider die konigreich und herschaft underthan lehenmann puntgenossen oder verwandt eyncher gewalt gewaltsame that oder unrecht under dheiner thon soll, als das dieselben capitel in der zettel hierinn verslossen von den haubtbrieffe des vorgeantanten erstgebornnen sons aussgezogen clar anzaigen.

Es meret unns auch in den dingen missfallen das gesagt wurd, das solchs mit ewrer bruderschaft rete geschehen sei von des freuntschaft wir solcher ding nit hofenlich gewesen sein dann allweg als vil als in unns gewesen ist wer auf solchs das ir unns lieben solt mer dann hassen ursach geben haben.

1476. október 1. (MKL I 241)

Albert brandenburgi választófejedelemnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a kegyelmes fejedelemnek, Brandenburgi Albert úrnak, a Szent Római Birodalom választófejedelemének, legkedveltebb fivérünknek egészséget és boldogságot kívánunk.

Kegyelmes fejedelem!

Testvérségetek, amint arról megbizonyosodtunk, a kegyelmes fejedelem, Kázmér lengyel király úr elsőszülött fiával, a kegyelmes Ulászlóval jegyezte el a lányát, ami nem lep meg bennünket, nem is aggódunk miatta.

De hogy ez az elsőszülött fiú ez okból a kegyelmes néhai Henrik, Crossen, Glogau és Freystadt hercege, a mi hűbéresünk, alattvalónk és felesküdtő hívünk hercegségét és országát magához igyekszik ragadni, és most e tartomány hűbéreseitől finom fenyegetéssel hűségüket is kicsikart, azt nem kell eltűrnünk, amint semmiképpen nem is tűrhetjük el, és a dolgot annyival jobban szívünkre is vesszük, amennyivel kevésbé számítottunk rá, azért, mert ilyen, tekintve a békekötéskor nekünk adott szavát és a jóállást, amelyet mi vállaltunk, ennek a békének megsértése nélkül nem tehetett volna. E békében két külön pont található, amely kiköti, hogy a béke időtartama alatt egyik fél se merészelje akár Cseh-, akár Morvaországban, akár Sziléziában elvenni a szövetséges fél valamely alattvalóját, szövetségesét vagy hívét, vagy akármilyen módon magához kötni őket, s úgyszintén királyságán és országán, alattvalóján, hűbéresén, szövetségesén vagy rokonán bárki erőszakot, erőszakos tettet vagy jogtalanságot semmiképpen ne tegyen, amint azt e pontok, melyek az említett elsőszülött saját okleveléből íratlak ki, az ide mellékelt lapon világosan megmutatják.

Növeli a nemtetszésünket, hogy azt mondják, mindez Testvérségetek tanácsára történt, akinek a barátságától nem ezt reméltük volna, mert mindig azon voltunk, amennyire rajtunk múlt, hogy kedveljete, inkább, mint hogy gyűlöltre adjunk okot. De mindenekelőtt az rendíti meg kedélyünket, hogy amíg a hitetlen török elleni harc vezetésében Isten segítségével szerencsésen győzedelmesen és a kereszténység különös hasznára kitarunk, még többre gondolunk és e dolgokban igyekezettel fáradozunk, addig olyan dolgok történnek velünk,

Es bewegt aber vor allen dingen unnsere gemut, das alsdann do wir den streyt wider die ungläubigen turcken mit gots hilfe seliglich mit überwindung und sundlicher nutzbarkeit der cristenheit gefurt beharren, mer gedenken und mit den werken unns vleissigen unns solche ding zufallen, die unns billichen davon abwenden umb deswillen, das wir unnsere eygin sach icht verlassen und andern dingen obligen und wider das recht der natur, das ist das ein yeder, de unbillich beleydigt wurd, sich schirm und wider die pflicht, damit wir unsern underthan verpflichtet sein, thon gesehen werden, aber unns ergetzt nachdem nu offenbarlich ist, das wir lieber vil scheden erliten wolten haben, dann das wir uns gegen dem unrecht unns zugefugt wolten schicken. Aber nu so wir aussziehn wurden abzuwenden solche gewaltsam wurd aller mensch sehen, das wir das nicht dann gezwungen und wider willen thetn. Auch das die ganz cristenheit; als die unns on schuld also die jenen die unns darzu reyssen daran schuldig sein versteet, auch das sie schuldig sein got und dem ganczen cristenglauben alles des unrates der doraus volgen wurd.

Das wolten wir ewre bruderschaft kurzlich verkunden, das sie verstunde, das wir unser iniurien unns in dem geschehen als die auf das aller grosst ist, nicht missiglich schätzen und auch unns nicht unrechtlich bewegt, ob wir unsern dingen fursehung theten, wir begern allzeit ewrer bruderschaft wolmogen.

Geben zu Ofen, am ersten tag Octobris, anno etc. 76., unnsere reich des Hungerischen im 19. jar und zu Beheim im 8.

Melléklet:

Hernach volgen zwei capitel in den fridbriefen von wort zu wort begriffen:

Item es ist beschlossen, das kein teil es sei in Beheimen, in Merhern oder in der Slesi, sollen gethurren nemen eynichen underthan, puntgenossen oder anhenger des andern teils oder sich derselben in eynch wegen underwinden in keinerlei weise. Item ob eyncher aus unns obgenannten fursten wider den andern die reich herschaft oder sein underthan lehenmann verbunden und verwant eynchen gewalt, gewaltsam that, oder iniurien, die weil der gegenwärtig frid weret zufugen thet oder bewegen wurd, es geschehe in schein zuschicken wider die Thurcken volck uf des andern schaden furet oder in was ander gesteltnus er den schaden thet, alsdann mit der that soll der ander furste oder die andern schuldig seyn, dem dem als obgemeldet ist der schad geschehen

amelyek ettől méltán térítenek el, hiszen a saját ügyünket hanyagoljuk el, és más dolgának szenteljük magunkat, és úgy látszik, hogy a természetes jog ellen cselekszünk – mert bárkinek, akit jogtalanul megsértenek, az a feladata, hogy megvédje magát –, és kötelességünk ellenére is, amellyel alattvalóinknak tartozunk. De elégedettséggel tölt el minket, miután most nyilvánvaló, hogy inkább sok kárt elszenvedtünk volna, semmint, hogy szembeszálljunk az ellenünk elkövetett jogtalansággal. De ha most felvonulnánk, hogy az erőszakot elhárítsuk, mindenki látná, hogy kényszerből és akaratunk ellenére tesszük.

És hogy az egész keresztény világ, amely minket ártatlanoknak, azokat viszont, akik minket erre kényszerítenek, felelősnek tud, és hogy ők felelnek minden rosszért, amely ebből Istenre és az egész keresztény hitre következne, ezt akartuk Testvérségetekkel röviden közölni, hogy megértse, hogy ebben történt sérelmeinket, mivel azok igen súlyosak, nem becsüljük kevésre, és azok nem jogtalanul indítanak arra minket, hogy gondját viseljük a saját dolgainknak. Mindenkor jóllétet kívánunk Testvérségeteknek.

Kelt Budán, október első napján, az Úr 1476., magyarországi uralkodásunk tizenkilencedik és a csehországinak nyolcadik évében.

Melléklet:

Ezután következik a békekötésről szóló iratban szóról szóra megtalálható két pont:

Továbbá elhatároztuk, hogy egyik fél se merje, akár Cseh-, akár Morvaországban, akár Sziléziában elvenni a másik fél valamely alattvalóját, szövetségését vagy hívét, se semmilyen módon eltulajdonítani. Továbbá ha valaki közülünk, fent nevezett fejedelmek közül a többiek birodalma, országa vagy alattvalója, hűbérese, szövetségese és rokona ellen erőszakot, erőszakos tettet vagy jogtalanságot követne el vagy erre ösztönözne amíg a jelen béke tart – történjen úgy, hogy látszólag a török ellen küldve a másik kárára tör, vagy bármilyen más formában okozza a kárt –, akkor a másik fejedelem, vagyis a többiek tartoznak tettel segítségére lenni és hűséggel, álnokság és neheztelés

were wider den der es gethan hett, zu helffen und beyzusteem getrewlich on argelist und geverde.

1476. október 2. (MKL I 242)

Vilmos szász hercegnek

Mathias von gots gnaden konig zu Hungern. Behemen etc. Dem irluchtigisten fursten hern Wilhelme zcu Sachssen etc. herzcogen und lantgraffen zcu Doringen unserm allerlebisten bruder und frunde: Heyll unde gelugkselig zcustande noch moir begir.

Irluchtigister furste,

wir glowben, das ewir libe unvorborgen sey in welchen weissen und stucken wir fristtage und des frides ufschobe mit dem durchluchtigisten fursten herrn Kazimiro konige zcu Polen und seynen erst gebornnen son, in dem vorgangen dreyen jaren, do wir zcu Bresslaw gewest gemacht und zcugeslagen. Wir vorsehen uns ouch das ewir libe vorstanden wie gar in mancherley weissen in dem fride und wider yngegangan befridunge unser undertanen durch die undertanen des gemelten irstgebornnen und sunderlich in Slesier lande gedrenget unde vil scheden erliden haben, unde wie wol wir zcu mehirl malen, den selbigen konig und auch seyn irstgebornnen umbe irstatung der selbigen scheden, angelanget, zo haben wir doch nye mogen erlangen, das sie sich forder beschedung zcu zufugen enthalden, sunder mehirl von tage zcu tage swerer beswerung und schaden, den unsern zcu gefuget. Wie wol uns sulchs zcu dolden gar swer gewest, so sint wie doch der nature das wir uns sunderlich vlisigen mit allen cristlichen fursten, eyntrecht unde fruntschafft zcu haben unde erwelen uffte: schaden zcu leyden denne das wir zcu rachung griffenn, uns beweget ouch dorzcu gar zere: das uns also angeboren isf wider die Turcken unde ungetruwe finde des cristen glawbens zcu striten.

So unde als uns nichts mehirl erlostiget also ist uns nichts mehirl vordrisslich, denne das wir von der ubunge die uns gar behegelich ist abergezcuogen werden, sunder do die gedrengkniss unde beschedigung also zere ubirhanntnamen das uns die in keyne weisse ane vorsmehung unsir pflicht unde ere hin fur

nélkül melléállni annak, aki a kárt a fenti módon elszenvedte, azzal szemben, aki tette.

1476. október 2. (MKL I 242)

Vilmos szász hercegnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya a méltóságos fejedelemnek, Vilmos úrnak, Szászország stb. hercegének, Thüringia tartománygrófjának, igen kedvelt fivérünknek és barátunknak üdvöt és még jobb egészséget kíván.

Méltóságos fejedelem!

Úgy hisszük, hogy nem ismeretlen Kedveltségetek előtt, mi módon tűztük ki a határnapokat és a béke időtartamát a kegyelmes fejedelemmel, Kázmér úrral, Lengyelország királyával és elsőszülött fiával az ezelőtti harmadik évben,⁹⁵ amikor Boroszlóban voltunk. Úgy véljük, Kedveltségetek tudomására jutott, hogyan kényszerítették többféle módon a béke idején és az elfogadott megbékélés ellenére alattvalóinkat különösen Szilézia földjén az említett elsőszülött alattvalói, és hogyan okoztak sok kárt nekik. S jóllehet mi ezen királyt és elsőszülöttjét is többször kértük a károk jóvátételére, sosem értük el, hogy tartózkodjanak a további károkozástól, hanem napról napra súlyosabb bajt és kárt tesznek a mieinknek. Jóllehet nehezünkre esett ezt eltűrnünk, mégis természetünkönél fogva különösen igyekszünk egységben és barátságban lenni minden keresztény fejedelemmel, és választanunk kell aközött, hogy elszenvedjük a kárt, vagy bosszúhoz folyamodunk. Igencsak ösztönzött bennünket az a szintén velünk született tulajdonságunk, hogy harcolunk a törökök és a keresztény hithez hűtlen ellenség ellen.

Így, minthogy ennél semmi nem vidámít inkább, úgy semmi nem utálatosabb számunkra annál, mint ha elvonnak bennünket annak gyakorlásától, ami oly felemelő, különösen, ha a kényszerítés és a károkozás olyannyira elharapózik, hogy kötelességünk és becsületünk elhanyagolása nélkül már semmiképp sem szenvedhetjük. Kénytelenek vagyunk ezt elpanaszolni Kedveltségeteknek, és az egész világ előtt feltárni, hogy amikor a törökök elleni

zcuerleyden stehen, werden wir gedrunge sulchs ewire libe zcu clagen unde geyn der ganczen werlet uffinlich zcubezcugen, so als wir von der lobelichenn bestreitung der Turcken unde beschutczung der cristenheit uffhoren unde uns unsir undertanen, als wir von rechte ptlichtig sint beschutczen das wir sulchs ungerne unde durch gar grosse anreysung thun werden, unde das wirt eym iglichen genug uffinbar sein. Zo man vormerckt, das wir do der fride gemacht unde uffgenommen, von stundt unde an alles vorzcihen, mit unsir macht unde eygener personen durch keyne beswerung der hicze unde kelde, ersreckt wider die gezcogen sint doselbist vil land vorbrant unde das gar feste slos Sabacz erobert: und haben also den selbigen fihend der der gantzen christenheit erschrecklich ist wider uns alleyn unde unser reich gereyczet unde haben diss zcwe jare getribenn unde uns also gemuhet, das ouch neulich der selbige fihent etzlich buchssen unde andern streit gezeug under dem slosse Nemen, das er in Moldavien sich understanden hatte zcu belagern, vorlassen, unde nicht mit seyn kleynen scheden durch unsir folk in eyn bose flucht bracht unde gedrunge wurden ist wider heym zcu zihen.

So nuhe wie wir obinberurt, die gedrengkniss also zcu nemen, das sie nicht alleyn uns sunder eym iglichem gemeynen manne, nicht zcu leyden sint unde zo wir die gemeynen ding vorlassen unde unsir eygen ding umbfahen werden, hoffen wir das noch eyns iglichen recht gericht, nicht wir, sunder die, die uns von sulchenn nutzen unde vordinstlichir arbeit vorhindern unde widerrufen strefflich sullen vormerckt werden.

Unde uff das das wir die dingk clerlichen eroffenn, ewir libe ist unvorborgen, das der irluchte weylant herczog Heinrich von der Frien stat unde von Grossen Glogaw unsir furste lehenpflichtiger und undertan gewest, der ouch vor sich seyn furstenthumb, als ander slesischen fursten, uns holdung unde eyde der treue gethan und uns biss an seynen tod, als eym getrewen fursten zcugebort gehorsam gewest, unde als er noch gelebet unde in der stunde seyns abeschides hat er gedacht der rechten getrewheit unde seyn undertanen geboten, das sie keyn andern vor iren herrn unde konig halden unde haben solten denne unsir maiestat. So abir die manschafft des gemeltenn furstenthumbs uff uns zcu sehen, als sie vorpflicht waren, wissen wir nicht uss wes rate sie vorfurt unde sulchs zo lange uffgeschoben biss zo lange des gemelten koniges zcu Polen irstgeborner

dicséretes hadakozással és a kereszténység védelmével felhagyunk és alattvalóinkat védjük meg, ami a jog szerint kötelességünk, mi ezt nem szívesen és csak igen nagy felingerlésünk miatt tesszük. Ez mindenki számára eléggé nyilvánvaló lesz. Ahogy látnivaló, hogy mi, ahogy a békét megkötöttük és elfogadtuk, attól az órától fogva mindennél előbbvalónak gondoltuk, hogy ellenük vonuljunk, erőnkkel és saját személyünkben, nem rettentünk vissza se hőségtől se hidegtől, sok földet felégettünk és elfoglaltuk Szabács igen erős várát. S azt az ellenséget, amely az egész kereszténységnek rettenetes, egyedül magunk és országunk ellen ingereltük, és mindezt két évig üztük, és azon is fáradozunk, hogy hazaszállítsuk a puskákat és más hadi eszközöket, amelyeket mostanában ugyanezen ellenség hagyott ott Neamț vára alatt, amelynek elfoglalásához Moldvában hozzáfogott, mikor hadinépünk nem kis kárral dühös menekülésre készítette és kényszerítette.

Ami pedig a fent érintett kényszerű helyzetet illeti, ami nem csak nekünk, hanem minden közönséges embernek túrhetetlen lenne, minthogy a közös ügyet elhagyjuk és a saját ügyünkhöz fogunk, reméljük, hogy mindenki igazságos Bírója nem minket, hanem azokat fogja büntetésre érdemesnek találni, akik abban a hasznos munkában és szolgálatban hátráltatnak, attól elvonnak minket.

És miután világosan elmondjuk a dolgot, Kedveltségetek előtt nem ismeretlen, hogy a méltóságos néhai Henrik freystadi, crosseni és glogauai herceg a mi fejedelmünk volt, köteles hűbéresünk és alattvalónk, aki hercegségéért, mint más sziléziai hercegek, hódolt és hűségesköt tett nekünk, s haláláig, ahogy az egy hűséges herceghez illik, engedelmes volt nekünk. Amíg még élt és halála óráján is emlékezett az igaz hűségre és arra kérte alattvalóit, hogy senki más, mint a mi felségünket tartsák és bírják uruknak és királyuknak. Ám aztán a hercegség lakói, akiknek kötelessége volt felnézni ránk, eltévelyedtek, nem tudjuk, kinek a tanácsára, és olyan sokáig halogatták [ezt], mígnem, ahogy erről értesültünk, a lengyel király elsősülöttje házastársul vette Henrik elhagyott özvegyét. E dolognak nem tulajdonítottunk nagy jelentőséget, amíg megelégedett az asszony jogaival és özvegyi jussával, és a mi jogainkra – letett ígérete és velünk való megbékélés ellenére – ki nem nyújtotta a kezét. Mert ügyes ármánnyal kikényszerítette a hódolatot és a hűségesköt azoktól az emberektől, annak

des gemelten Heinrichs vorlasse witwe als wir warlich bericht sint, zcu eelichem gemahel hat lassen vortrewen, welch ding wir geringe schaczten. so er der frawen gerechtigkeit unde leipzcucht genugig unde in unsir gerechtigkeiten widder gethanen glawben und die befridungen die er mit uns yngegangen ist: seyyn hende nicht usserackt hette. Denne er hat von den selbigen mannen zo mit eyner behenden list die holdung unde eyde der getrewheit gedrunge; nochdem doch in der befridunges beteydigung zcwe sunderlich capittell begriffen, uss den uffinbarlich bewart ist, das keyn teyll die weile der fride stehet unde weret sich etwas von den undertanen des andern teyles understehen, ad ir eynichen uffnemen solle; noch vorletczen uffinbar adir dorch zcuschobe, als uffinbarlich die selbigen Capittell unde artickel in disser ingeslossen zcedell uss den hauptbriffen des gemelten irstgeboren briven geschriben ussagen unde melden, unde also unterstehet sich der selbige irstgeborne uns des gemelten unsers landes und furstenthumbs zcu entweren. Ab uns das zcu leyden stehet mag eyn iglichir uss seyyn eygen sach leichtiglich gemercken.

Hirumbe ermanen wir ewir bruderlich libe, zo ir vormerckt unde vorstundet, das wir in dissen dingen, unsir natur gerechtigkeit unde pflicht gebruchen wurden: das wir dorzcu mit widerwillen unde ungerne komen unde der Thurken bekrigung nicht andern denn gezwungen vorlassenn, vostehen wolde unde also stete unde unvorruckt unsirn gegeben glawben in haldung des uffgenommenen frides wolden beschuczt haben, das wir ehir gar grosse scheden unde swere vorletczungen wolden geliden, denne das wir uns dohin gekart hetten, sulchir vorletczung mit keygen were uffzcuhalten. Wir begeren das die selbige ewir bruderlichen libe allezeit wolmoge.

Geben zcu Offen, am andern tage des monden October, noch Cristi geburt tusent virhundert unde darnoch ym LXXVI. iaren, unser reiche des Ungarischen etc. ym XIX, unde des Behemischen ym achten.

Uff geheisse des herrn koniges.

ellenére, hogy a békekötés feltételei két külön fejezetet is magukba foglalnak, amelyekből nyilvánvaló és bizonyos, hogy amíg a béke áll és tart, egyik fél se merészelhet a másik fél alattvalóitól valamit, vagy közülük valamennyit elvenni, és nyíltan vagy nyomással sem sértheti meg őket. Ezt világosan állítják és kijelentik azok a fejezetek és cikkelyek az ide csatolt lapon, amelyeket a megnevezett elsőszülött eredeti leveléből írtunk. Így merészel ez az elsőszülött minket a megnevezett országunktól és hercegségüinktől megfosztani. Hogy ezt tűrnünk kell-e, mindenki könnyen megítélheti saját maga.

Emiatt intjük testvéri Kedveltségeket, jegyezzétek és értsétek meg, hogy mi ezekben természetes jogunkat és kötelességünket szegnénk meg, hogy ahhoz akaratunk ellenére és nem szívesen fogunk, és a törökök elleni harcot nem másért, mint kényszerből hagyjuk abba. És annyira épen és sértetlenül meg akartuk őrizni adott szavunkat az elfogadott béke megtartásában, hogy készek voltunk inkább nagy károkat és súlyos sértéseket elviselni, mint hogy ellentámadással induljunk megtorolni ezt a sértést. Kívánunk testvéri Kedveltségeiteknek mindenkor egészséget.

Kelt Budán, október hó másnapján, a Krisztus születését követő ezernégy-száz és azután 76. évben, magyarországi uralkodásunk stb. tizenkilencedik és a csehországinak nyolcadik évében.

A király úr parancsára.

1476. október 24. (MKL I 243)

**Bohuslav von Schwanbergnek, csehországí
főudvarmesterének**

Mathias vonn gottes genaden etc. zu Hungern, zu Behaim kunig.

Edler besunder lieber getreuer.

Nachdem wir vernemen, das du ain krieg mit kaiserlicher Maiestat angefangen habst, auf das begern wir an dich mit ganzem ernst vnd vleis, das du dich in khainerlay taiding oder veränderung deins kriegs gebst desgleichen bei deinen frunden vnd helfern auch daran vnd darob seist, und von dein selbs dein und deiner frundt wegen ainen glaubhafting dienner, mit dem wir vertraulich reden mugen, gen Prespurg zw unns schickest, und bey dem glegnhait aller sach underrichtest, wan wir obgotwil auf den nachstkunfting pfincztag gewislich zw Prespurg sein werden, alda verer aus den und andern sachen durch denselben deinen diener dich zeunderrichten. Daran tues tu unns ernstlich maynung und wolgevalen und wellen das in genaden gen dir erkennen.

Datum Ofen, an pfincztag vor Sand Symon und Judas tag der heiling zwelfboten, anno domini etc. LXXVI^{to}, unnsere reich des Hungerischen etc. im newzehenden und des Behaimischen im achten Jaren.

De comissione propria domini regis.

Külcím: Dem edlen, unnserm besundrnlieb, getreuen Bohuslauen vonn Schwanberg, oberistn hofmaist unnsers kunigreichs zw Behaim.

1476. november 9. (MKL I 244)

Nürnberg városának

Prudentes et circumspecti viri benivoli nobis sincere grateque dilecti. Ex fideli nonnullorum relatione percepimus, qualiter vos fueritis novissime per imperialem maiestatem requisiti de prestando maiestati sue subsidio contra Turcos; quod ubi intelleximus, nos quoque duximus vos premonendos, ut sciretis, quale subsidium per imperialem maiestatem contra Turcos a vobis peteretur.

1476. október 24. (MKL I 243)

**Bohuslav von Schwanbergnek, csehországi
főudvarmesterének**

Mátyás, Isten kegyelméből stb. Magyarország, Csehország királya.

Nemes, különösen kedvelt hívünk!

Miután értésünkre jutott, hogy háborúba kezdtl a császári felséggel, azért egész komolysággal és igyekezettel kívánjuk tőled, hogy semmiféle tárgyalásra vagy háborúd céljának megváltoztatására ne add magad. Ugyanezen legyél barátaidnál és segítőidnél is, és küldj hozzánk Pozsonyba a magad és barátaid részéről egy szavahihető szolgát, akivel bizalmasan lehet beszélni, és ez alkalomra mindenről tájékoztasd, mert, ha Isten is úgy akarja, a következő csütörtökön bizonyon Pozsonyban leszünk, és ott ezen szolgád révén erről és más dolgokról bővebben tájékoztatunk téged. Ezzel valóban szándékunk szerint cselekszel és szívességet teszel, amelyet kegyelmesen el akarunk ismerni neked.

Kelt Budán, a Szent Simon és Júdás apostolok napja előtti csütörtökön, az Úr 1476., magyarországi uralkodásunk stb. tizenkilencedik és a csehországinak nyolcadik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: A nemes, általunk különösen kedvelt, hű Bohuslav von Schwanbergnek, cseh királyságunk főudvarmesterének.

1476. november 9. (MKL I 244)

Nürnberg városának

Őszintén kedvelt és szeretett jóakaróink, bölcs és körültekintő férfiak! Többek hitelt érdemlő jelentéséből úgy értesültünk, hogy nemrég azt kérte a császári felség tőletek, szolgáltatások neki hadisegélyt a török ellen. Amint ezt megtudtuk, úgy döntöttünk, mi is figyelmeztetünk titeket, hogy tudjátok, miféle hadisegélyt is kér tőletek a török ellen a császári felség.

Sciatis itaque, quod dominus imperator subsidium illud a vobis contra Turcos non postulat, quod nedum menti habet vel animo cogitat contra Turcos quicquam agere, sed etiam nos qui cum nostris colligatis contra Turcos agimus, exquisitis semper impedimentis, abstrahere conatur. Hoc igitur subsidium, quod sua maiestas nunc a vobis requirit, non contra Turcos sed contra confederatos nostros, eos scilicet qui sub nostra protectione sunt et super Danubio theolonea possident, postulat, contra quos accepimus maiestatem suam novissime exercitum contraxisse, quamvis sua maiestas non ignorat nobis illos confederatos esse,

et ad petitionem maiestatis sue pro illius quiete nos cum illis certam ligam inivisse, super quo etiam patentibus litteris et pendenti sigillo maiestatis sue obsignatis, que usque modo apud nos habentur, requisiti fuimus, ut eos data fide pro ipso, nomineque et in persona maiestatis sue, in nostram reciperemus protectionem, et si quid ipse dominus imperator contra eos aliquid innovaret, nos obligaremur eis auxilia ferre eosque contra omnium impedimenta defensare. Accidit etiam, quod in treugis, que anno precedenti Bratislavie inter nos et serenissimum dominum regem Polonie et eius primogenitum confecte sunt, ipse dominus rex Polonie et eius primogenitus prefatum dominum imperatorem, nobis ad ipsorum petitionem consentientibus, incluserunt, quod quidem et ipsa cesarea maiestas per litteras suas patentes pendenti sigillo maiestatis sue roboratas et ad nos missas recognovit, et omnia in dictis treugis inclusa, in quibus de colligatis nostris manifeste cavetur, observare promisit.

Quamvis nos cum serenissimo domino imperatore nullas habuerimus inimicitias, quippe cum nos maiestatem suam pro patre nostro coluerimus et nos crediderimus a maiestate sua pro filio reputari; sed cum intelligamus maiestatem suam in confederatos nostros arma summere, quid est quod aliud credere possumus, nisi modos et occasiones querere, quibus posset sua celsitudo nos unacum confederatis nostris in prosecutione defensionis fidei perturbare. Quapropter requirimus vos, quatenus considerato fidei negotio et reipublice cristiane statu, ceptaque defensione contra Turcos, subsidium illud, quod a vobis per imperialem maiestatem contra Turcos postulatur, cum, ut premittitur, non contra Turcos, sed potius contra nostros colligatos et per consequens contra nos postuletur, conferre non velit, ne cogamur nos cum

Tudjatok tehát róla, hogy a császár úr azt a hadisegélyt nem a török ellen követeli, mert nemhogy esze ágában lenne vagy elgondolkodna a szándékon, hogy bármit is tegyen a török ellen, hanem még minket is, akik szövetségeseinkkel fellépünk a török ellen, állandóan akadályokat támasztva, megpróbál elvonni attól. Ezt a hadisegélyt tehát, amelyet őfelsége most tőletek kér, nem a török ellen követeli, hanem szövetségeseink ellen, mégpedig akik védelmünk alatt állnak és a dunamenti vámszedőhelyeket kezelik. Arról értesültünk, hogy őfelsége nemrég csapatokat vont össze ellenük, noha nagyon is jól tudja őfelsége, hogy ők a mi szövetségeseink, és hogy éppen őfelsége kérésére és nyugalmáért léptünk velük bizonyos szövetségre.

Őfelsége nyílt és függőpecsétjével megjelölt levéllel (amely mostanáig megvan nekünk) kért meg minket, hogy őket őfelsége érdekében, nevében és képviselőjében eskü alatt fogadjuk védelmünkbe – és ha maga a császár készül ellenük valamivel, mi akkor is kötelesek vagyunk segítséget vinni nekik, s megvédeni őket bárki akadályozása ellen. Ráadásul úgy esett, hogy a békeszerződésbe, mely tavaly Boroszlóban köztünk és Lengyelország felséges királya illetve elsőszülöttje között jött létre, a lengyel király és elsőszülöttje – az ő kérésükre a mi beleegyezésünkkel – belefoglalták a császár urat is. Ezt bizony maga a császári felség ismerte el nyílt formájú és őfelsége függőpecsétjével megerősített, nekünk is elküldött levelében, és megígérte, hogy betart mindent, amit csak a békeszerződés magába foglal; abban pedig világosan védelemben részesülnek a mi szövetségeseink.

Pedig nekünk semmi ellenségeskedésünk nem volt a felséges császárral, hiszen atyánkként tiszteltük őfelségét, és elhittük, hogy fiaként tekint ránk a felség; ám mikor megtudjuk, hogy őfelsége fegyvert fog szövetségeseink ellen, mi mást hihetnénk, mint hogy arra keres módot és alkalmat, hogyan tudna megzavarni őfelsége minket szövetségeseinkkel a hit védelmezésének folytatásában. Emiatt kérünk titeket, hogy tekintetbe véve a hit ügyét és a kereszténység helyzetét, valamint a török ellen megkezdett védekezést, szíveskedjetelek nem megadni azt a hadisegélyt, melyet a császári felség tőletek a török ellen követel, mivel, mint mondtam, nem a török, hanem inkább szövetségeseink, következésképp miellenünk követeli azt; ne kényszerüljünk a hozzánk csatlakozókkal és szövetségeseinkkel semmiképpen arra, hogy a hit már megkezdett

nostris adherentibus et confederatis ceptam fidei defensionem, ad quod per sanctissimum dominum nostrum summum pontificem ceterosque principes catholicos requisiti sumus, intermittere quovismodo.

Quod si vos subsidium illud contra colligatos nostros, quos nos manutenere et defensare secundum inscriptiones nostras obligamur, imperiali maiestati prestiteritis, cogemur et sanctissimo domino nostro summo pontifici et universis principibus catholicis de vobis conqueri, et insuper nos et adherentes nostros contra omnium impedimenta defensare, etiam si oporteret res nostras cum Turcis ad tempus componere, et a cepta fidei defensione desistere; quia nisi vos subsidia contra nos imperatori prestiteritis, nos in adiutorio dei confidimus, quod poterimus et defensionem cristiane insistere, et simul nos cum omnibus adherentibus nostris contra impedimenta maiestatis sue defensare. Etenim vero credimus vos magis reputare utilitatem publicam defensionemque fidei, quam privatam odium imperialis maiestatis.

Datum Posonii, sabbato proximo ante festum beati Martini episcopi et confessoris, anno domini etc. LXXVIo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo nono, Bohemie vero octavo.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Prudentibus et circumspectis viris magistro civium et consulibus civitatis Nurnbergensis benivolis nobis sincere grateque dilectis.

1476. november 15. (MKL I 245) **Erneszt szász választófejedelemnek**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. illustrissimo principi domino Ernesto, duci Saxonie etc. sacri imperii electori, fratri nostro carissimo, salutem plurimam et prosperos ad vota successus.

Illustrissime princeps,

scimus non latere fraternitatem vestram, quanta nos, cum Dei adiutorio, post confectas treugas cum his, qui propter regnum nostrum Bohemie nobis adversabantur, contra perfidissimos totius cristiane religionis hostes Turcos effecerimus, terribilimum quippe hostem, qui toti Cristianitati non mediocri

védellezését, amire szentséges pápa urunk és a többi katolikus fejedelem kért, félbeszakítsuk.

Mert ha megadjátok a császári felségnek e hadisegélyt szövetségeseink ellen, akiket mi szerződésünk szerint segítő kézzel oltalmazni vagyunk kötelesek, kénytelenek leszünk bepanaszolni titeket úgy szentséges pápa urunk, mint az összes katolikus fejedelem előtt, ezenfelül pedig megvédeni magunkat és társainkat bárki akadályozása ellen, s ha kell, ezért még időlegesen a törökkel való ügyeinket is félretenni, és felhagyni a hit már megkezdett védelmezésével. Mert ha nem adjátok meg a császárnak az ellenünk való hadisegélyt, bízunk Isten segítségében, hogy képesek leszünk egyszerre a kereszténység védelmében is kitartani, illetve megvédeni is magunkat és társainkat őfelsége akadályozása ellen. Egyébként pedig úgy hisszük, fontosabb nektek a közhaszon és a hit védelme, mint a császári felség egyéni gyűlölködése.

Kelt Pozsonyban, a Szent Márton püspök és hitvalló ünnepe előtti szombaton, az Úr 1476-ik évében, magyar és többi királyságunk tizenkilencedik, cseh királyságunknak pedig nyolcadik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: Őszintén kedvelt és szeretett jóakaróinknak, Nürnberg város bölcs és körültekintő polgármesterének és konzuljainak.

1476. november 15. (MKL I 245) **Erneszt szász választófejedelemnek**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlését és vállalkozásaihoz jókívánásait küldi a nagyméltóságú Erneszt hercegnek, Szászország stb. hercegének, a Szent Birodalom választófejedelemének, kedves fivérének.

Nagyságos fejedelem!

Tudjuk, nem titok Fivérségtek előtt, hogy miután létrejött a békeszerződés azokkal, akik Csehországunk miatt velünk szembeálltak, Isten segítségével mennyi mindent elértünk az egész keresztény vallás leghitszegőbb ellensége,

pavori est, eiusque effrenem et truculentam rabiem, atrocem insatiabilemque cristiani sanguinis animum contra nos incitavimus, irritavimusque, et adeo provocavimus, ut totum se in nos et regna nostra converterit, nihil se fecisse putans nobis et regnis nostris salvis.

Illico inquam confectis cum adversariis nostris pacis induciis, ad hoc regnum nostrum ex Slesia redivimus, exercitus nostros tam per terram quam per aquam instruximus, unaque tota estate hostem cum omni sua potentia in castris paratum et ad prelia promptissimum sola nostri expectatione fatigavimus, post ubi vero temporum acerbitate et hiemis asperitate campis cessit nos algore nullo, quamvis intensissimo, neque labore quam maximo perterriti, eo scilicet tempore, quo omnes solent quiescere gentes, in Turcos descendimus, ferventissimo animo civitatem Sabacz cum arce munitissima tribus et triginta diebus obsessam expugnnavimus, omnemque circumcirca regionem gladio et igne consumpsimus, et nisi paucitas aque primum, glacies exinde, nostrum navalem exercitum prohibuisset, cordi nobis erat eodem cursu castrum Smedrii, totius regni Rascie caput, obsidione cingere, quod et Deo juvante expugnare sperabamus.

Postquam vero copias nostras, quas ad regna maioris minorisque Valachie tutanda transmiseramus, ad nos revocavimus, pontes super Danubio et Zavo fluminibus extruximus et ad invadendum denuo hostem ipsiusque regnum nos paravimus; ipse ut est potentissimus, mirabilem brevi congressit exercitum, castra metarique cepit et quo nos diverteremur intendere, cumque cerneret se per nos, quemadmodum superiori anno, fatigari et nostra cunctatione plurimis damnis et gravissimis expensis affici, tradente sibi transitum perfido Bozorad regni Transalpini wayvoda, Moldaviam invasit, wayvodam, qui nimis propriis viribus confisus, non expectato exercitu nostro, confluere voluit, prostravit, cepitque civitatem et castrum Nemezc obsidione cingere ac bombardis et machinis oppugnare, contra quem duos imperatores gentium nostrarum cum circiter sexaginta millibus hominum transmisimus. Hos ubi ille appropriare¹⁵ percepit, obsidione soluta, relictis tormentis et multis impedimentis, turpem se convertit in fugam, nec respiravit, donec iter, quod pluribus ebdomadis intrando absolverat, triduo confecit, rursusque Danubium remeavit, nec destitit quo ad Constantinopolim rediit. Quanta in fuga illa, in hominibus et jumentis, damna

a törökkel szemben. A legocsmányabb ellenség ez, aki nem csekély félelemben tartja az egész kereszténységet; féktelen és vad dühét, kegyetlen és a keresztény vérré kielégíthetetlenül szomjazó szívét magunk ellen tüzeltük, felpiszkáltuk és annyira kihívtuk, hogy teljes egészében ellenünk s országaink ellen fordult, úgy gondolva, hogy semmit el nem ért, amíg mi és országaink épségben vannak.

Azonnal, mondom, fegyvernyugvást kötve ellenlábasaikkal, hazatértünk Sziléziából országunkba, felszereltük úgy szárazföldi, mint vízi haderőinket, majd pedig egész nyáron át fásasztottuk a pusztát várakozással ellenségünket, aki teljes haderejével táboraiban állomásozott a legnagyobb harckészültségben. Mihelyt azonban a zord időjárás és a kemény tél miatt visszavonult táborai-ból, mi semmilyen, a legkínzóbb fájdalomtól és a legnagyobb fáradtságtól sem ijedve meg, épp olyan időben, amikor minden nép megpihenni szokott, hadba szálltunk a török ellen, Szabács városát jól megerősített várával harminchárom napig ostromolva bátor szívvel bevettük, és köröskörül az egész vidéket karddal és tűzzel pusztítottunk el. És ha először az alacsony vízállás, aztán a jég nem akadályozta volna hajóhadunkat, az lett volna szívbéli szándékunk, hogy azzal a lendülettel ostromzár alá vesszük Szendrő várát, egész Szerbia fővárosát, amiről reméltük is, hogy Isten segítségével bevesszük.

Miután pedig azokat a csapatainkat, melyeket korábban Nagy- és Kis-Havasalföld biztosítására küldtünk, visszahívtuk, hidakat építettünk a Dunán és a Száván, és felkészültünk, hogy újra megtámadjuk az ellenséget és országát. Az pedig, iszonyú ereje lévén, rövid idő alatt bámulatos sereget vont össze, táborépítésbe kezdett, majd a mi szállásunk felé terjeszkedett. Mivel pedig látta, hogy amint az előző évben is, kifárasztjuk őt és veszteglésünk rengeteg kárt és súlyos költségeket okoz, miután a hitszegő Basarab, a havasalföldi vajda biztosította odajutását, megtámadta Moldvát, és (seregünket nem megvárva) le akart sújtani az erejében túlságosan bízó vajdára. Tönkre is verte, majd ostromzárral körülkerítve ágyúkkal és hadigépekkel kezdte megtörni Neme⁹⁶ városát és várát. Haderőink két parancsnokát küldtük ellene körülbelül hatvanezer emberrel.

Amint észlelte közeledtüket, felhagyott az ostrommal; ostromgépeit és sok mállhat hátrahagyva csúfos futásnak eredt, s meg sem pihent, míg három nap alatt meg nem tette azt az utat, melyhez odajövet több hét kellett neki. Visszavonult tehát a Dunához, s meg sem állt, míg haza nem ért Konstantinápolyba.

susceperit, vix credi posset; vera namque omnium qui istinc veniunt relatione, ultra quinquaginta millia hominum in vidento (?) illo ingressu primo quidem ferro, deinde fame, peste et nimio periere labore.

Imperatore itaque in fugam converso, jussimus capitaneos nostros regnum Transalpinum ingredi, infidelem Bozorad excludi, et Draguliam, virum armorum et Turcis infestissimum, in wayvodam erigi, quod favente altissimo jam effectum est. Fugit Bozorad, regnoque pulsus, in regno Bulgariae omnes quos potuit Turcos in subsidium adduxit, conflixit et Deo optimo cooperante prostratus, ut solum Turcorum occisi et capti sint circiter decem et octo millia, ipse denuo fuge se commisit, castrum quod caput est regni munitissimum intravit, quem capitanei nostri insecuti sunt, ac ille, metuens obsidionem, ad Turciam tertio fugit. Exinde obsessum est castrum et duabus ebdomadis expugnatum, sicque regna illa inferiora et mari contermina tuta et segura deinceps reddita sunt.

Nunc vero quod superiori anno modicitas aque et gelua prohibuerunt, classis nostra exercitusque terrestris (sub) castro Smedrw in rippa Danunii absque ulla pertransiere lesione, super fluvio Morawicza, quod circiter mille passibus ab castro distans Danubium intrat, pontem extruxerunt, tria castella, vel ut vulgo dicitur bastias, non longe ab ipso castro, in quo sunt hominum tria millia, erexerunt; nam civitatem Turci ipsi timore obsidionis igne vastarunt. Hec pedites nostri, equitatus vero qui pluribus diebus regionis vastationi insteterunt, quam longe lateque totam incendio tradiderunt, ex qua ultra quam animarum triginta millia deportarunt. Ac, quemadmodum a ducibus nostris certiores reddimur, cesar Turcorum collecto exercitu adversus eos bassas Natulie et Romanie, primos eius belliductores, cum LXta millibus hominibus transmittit, quorum impetum licet floccipendamus, cum istic habeamus hominum viginti sex millia et castra munita; quod tamen nos et potentiam Turci, que maxima est cognoscimus, et vires nostre ad conservandas tantas gentes, habemus namque in utroque exercitu ultra octoginta millia hominum, diu sufficere nequeunt; imploravimus summi pontificis et Italiae potentatuum (et hi et prestiterunt et prestituros se polliciti sunt) necnon serenissimi principes et patris nostri carissimi domini Friderici Romanorum imperatoris presidia; qui quidem imperator operam se daturum cum aliis sacri imperii principibus, ut

Szinte hihetetlen, hogy menekülése közben mekkora kár érte emberben és igazságban; mert az onnan érkezők hiteles beszámolója szerint abban a hadjáratban több, mint ötvenezer ember veszett oda először fegyvertől, azután az éhezéstől, dögvésztől és a túlzott megpróbáltatásoktól.

Miután tehát megfutamodott a császár, megparancsoltuk kapitányainknak, hogy nyomuljanak be Havasalföldre, szorítsák ki a hitszegő Basarabot, és a vitéz és törökgyűlölő Dracult emeljék vajdává. Ezt a Magasságos pártfogásával már el is értük. Basarab elmenekült, s országából kiűzve Bulgária királyságába, segítségül hozott minden törököt, akit csak tudott, csatában megütközött, és a jóságos Isten közreműködésével úgy elvesztette azt, hogy csak a törökök közül körülbelül tizennyolcezer esett el vagy került fogságba. Ő ismét elmenekült országa legerődítettebb és legfőbb városába; kapitányaink üldözőbe vették, mire az, félve az ostromtól, harmadjára a törökhöz menekült. Ezután megostromoltuk és két hét alatt bevettük a várat, s így az alsóbb, tenger melléki országrészek akkortól fogva biztonságosak és gondtól mentesek lettek.

Most viszont, amit múlt évben az alacsony vízállás és a fagyok megakadályoztak: flottánk és szárazföldi seregünk Szendrő vára alatt, a Duna partján minden kár nélkül átkeltek, hidat építettek a Moravica folyón, ami a tábortól körülbelül ezer lépésre torkollik a Dunába; a vártól nem messze három erődítést emeltek, közönségesen *bastiát*, bennük háromezer emberrel – magát a várost ugyanis a török, félve az ostromtól, tűzzel elpusztította. Ezeket végezte gyalogságunk; a lovaságból pedig azok, akik több napig dúlták a vidéket, széltében-hosszában fel is gyújtottak mindent, és több mint harmincezer lelket hurcoltak el onnan. Igaz, amint vezéreinktől értesültünk, a török császár sereget gyűjtve Anatólia és Románia basáit, első hadvezéreit küldte ellenük hatvanezer emberrel; támadásuk nekünk mégis semmiség, mert huszonhatezer emberünk és megerősített váraink vannak ott. Mivel azonban jól ismerjük a török roppant nagy erejét, erőink pedig ekkora hadinépek fenntartásához (mert a két seregben több, mint nyolcvanezer emberünk van) nem sokáig elegendők: segítségért esdekeltünk azért a pápához és Itália hatalmasságaihoz (akik pedig adtak is, és továbbit is ígértek), valamint a felséges fejedelmekhez és kedves atyánkhöz, Frigyes római császárhoz. A császár pedig megígérte, hogy a Római Szent Birodalom többi fejedelmével együtt azon lesz, hogy ily módon intézkedjenek a kereszténység ügyében és

taliter rei cristiane publiceque necessitati provideatur, pollicitus est; hortatus et nos, ut fraternitatem vestram et alios prefatos principes ad huiusmodi ferenda Cristianitati subsidia commonitos faceremus.

Nos igitur, qui nihil aliud magis in hoc mundo desideramus, quam ut cristiana religio ab ipsorum immanissimorum infidelium insultu et crudelissima impetitione liberetur, fraternitatem vestram obnixè rogamus, quatenus pro Dei amore et eius sancte fidei, ad quam defensandam nos principes ante omnes ex professione tenemur, zelo fraternaue pietate permota, velit rebus istis operam suam et sanum consilium adhibere, quod jam demum cristiani populi a tantis periculis liberentur.

Nos, ut cernit orbis totus, non solum nostra sed et nosmet ipsos et quicquid virium in nobis et regnis nostris existit, impendimus. Habet fraternitas vestra, habent principes omnes exemplum quod sequantur; habent commoditatem, facilitatem, dispositum iter, victoriam paratam, modo volueritis sine mora providere; si enim impotentia nostra et carentia presidiorum exercitus nostros dissolvere cogemur, difficiliores quadruplo res ipse reddentur. Nos autem, si huiusmodi laborum nostrorum consortes habuerimus, quamquam si vires suppetent, hec solis nobis merita cuperemus, celebratis felicibus nuptiis nostris, quibus nunc incumbimus, quasi nihil hactenus fecerimus, promptissimi in Turcos ipsos nullo algoris caumate (sic) deterriti, descendemus, spe certi, quod hac hieme non minora, quam superiori intulimus Turcis, ipsis damna inferemus, precipue si ab aliis adversariis nostris prestita fides fuerit observata; singulariter vero si cesar, pater noster carissimus, a confederatorum nostrorum, quos jam armis impetere cepit, molestatione cessabit, quos, salvis fide et honore nostris, relinquere nullomodo possumus.

Novit fraternitas vestra nihil tenerius, nihil in principe dignius fide; sine huius observantia nec vitam optare aliquis princeps debet. Ad hanc autem necessitatem, ut reliquas causas pretereamus, ipse nos cesar induxit, qui treugas Wratislaviae, inter nos et serenissimum principem dominum Kazimirum Polonie regem, eiusque primogenitum, occasione regni nostri Bohemie confectas, apud eosdem nulla necessitate cogente, intravit; cum tamen in illis expresse cerneret nos confederatos ipsos in treugis penes nos assumpsisse, fide, litteris et sigillo de observando obligasse, quibus munimentis eandem et ipse firmavit. At nunc illis

a közös szükségletekről – egyúttal biztatva minket, hogy figyelmeztessük Fivérségeket és a többi említett fejedelmet, hozzanak segítséget a kereszténységnek.

Mi tehát, akik e világon semmi másra nem vágyunk inkább, mint hogy a keresztény vallás megszabaduljon a szörnyűséges hitetlenek támadásától és vérszomjas rohamától, nyomatékosan kérjük Fivérségeket, hogy Isten iránti szeretetből és az Ő szent hitéért (melynek megvédésével mi, uralkodók hivatalunknál fogva legfőképpen tartozunk), a testvéri köteleességtől hajtva szíveskedjék e dolgokban közreműködni józan megfontolásával, hogy végre már megszabaduljanak a keresztény népek e nagy veszedelmektől.

Mi, amint látja az egész világ, nemcsak javainkat, hanem saját magunkat is, illetve ami erő csak van bennünk és országainkban, erre szánjuk. Van példa Fivérségek, van minden uralkodó előtt, amit kövessenek; van eszközük, lehetőségük, előkészített útjuk, elkészített győzelem számukra, csak hajlandóak legyenek haladéktalanul intézkedni! Ha ugyanis erőnk végessége miatt és segítség híján kénytelenek leszünk feloszlatni seregeinket, a helyzet négyszeresen nehezebbé válik. Mi pedig, ha e fáradalmainkban lesznek társaink, még ha erőink elegendőek lennének is, csak ezeket az érdekeket kívánnánk magunknak; megülve boldog esküvönket, melyre most készülődünk, mintha eddig semmit nem végeztünk volna, semmi égető fájdalomtól el nem riasztva, a legkészségebben rontunk egyenest a törökre – abban a biztos reményben, hogy ezen a télen nem kisebb károkat okozunk a töröknek, mint a tavalyin, különösen, ha egyéb ellenlásaink megtartják majd adott szavukat, kiváltképp pedig ha kedves császár atyánk felhagy azzal, hogy zaklassa szövetségeseinket, akiket már fegyveresen kezdett támadni. Őket bizony semmiképp sem hagyhatjuk cserben úgy, hogy ne sérülne szavahihetőségünk és tisztességünk!

Tudja ugyanis Fivérségek, hogy semmi sem sérülékenyebb, semmi sem méltóságába vágó az uralkodó számára, mint szavahihetősége; ha ezt nem őrzi meg az uralkodó, akár élni se akarjon. Ebbe a kényszerhelyzetbe, hogy a többi okot ne említsük, maga a császár hozott minket, aki minden kényszerűség nélkül belépett a fegyverszüneti megállapodásba, mely cseh királyságunk elnyerése alkalmával jött létre köztünk és a felséges lengyel király, Kázmér illetve elsőszülöttje között. Abban a megállapodásban azonban kifejezetten láthatta, hogy szövetségeseinkké fogadtuk őket, és adott szavunkkal, írásunkkal és pe-

minime curatis, uti diximus, eosdem impetit armis, castra obsidet, et omnem contra ipsos exercet hostilitatem. Fatemur fraternitati vestre, quod de theloneis et gravaminibus patrie actum est, conniventes pertransivimus oculis; tamen, quod ipsi patri nostro et patrie quam illis favere, ubi cum honestate possemus, semper malleus, tum quia et nobis et regno nostro non parvo damno erant huiusmodi indebite exactiones.

Verum, non contentus cesar de apertione Danubii et expugnatione bastiarum, ad quas exactiones fiebant, nunc hereditaria eorum bona impetit, nullis nostris precibus motus, quibus rogavimus, ut saltem usque ad finem treugarum expectet, interea jure vel amicabili tractatu procedat; certior per nos, quod sub illo tempore treugarum, quibus durantibus fides nostra apud illos locata est, nihil innovabunt, thelonea non exigent, aut damna aliqua patrie ipsi inferrent; necdum valuerunt, quod dolenter referimus, preces, non oblationes nostre; ab illis vero, quibus sub fide, sub honoris pignore devincti sumus, strictius requirimus, ut opem feramus, et ne sub fide nostra eos perire permittamus, vehementius exposcimus. Quapropter fraternitatem vestram rogamus, ut et ipsa, cum aliis principibus, ipsi cesari suadere velit, quod de sublevatis gravaminibus patrie et apertione Danubii contentus, ad ulteriora non procedat; sed obsidiones solvat et durantibus treugis a via facti cessare velit, nec nos per hunc modum a prosecutione tante expeditionis revocare.

Quod si facere noluerit, excusamus nos coram Deo et hominibus, quod propter solam prestite fidei nostre observantiam, sine qua nec vivere vellemus, et publicam utilitatem reliquimus, et ipsis confederatis auxilio fuimus, in quo si quid contigerit, quod ipsi cesari non placeat, sibi et non nobis, quos invitos cogit, merito imputare debet. Bene valere fraternitatem vestram semper optamus.

Datum Bude, XV. die Novembris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimo nono, Bohemie vero octavo.

Ad mandatum domini regis.

csétünkkel köteleztük magunkat annak megtartására – s ő maga is megerősítette ezt, ugyanezekkel a biztosítékokkal. Ám ezekkel most a legkevésbé sem törődve, amint elmondtuk, fegyverrel támad rájuk, táborukat ostromolja és minden módon ellenségként lép fel velük szemben. Megvalljuk Fivérségteknek, hogy a vámok ügye és a hazánkon esett sérelmek fölött még elnézően átsiklott tekintetünk; végül is, ha becsülettel megtehettük, mindig inkább atyánknak és a hazának kedveztünk, mint amazoknak, noha úgy nekünk, mint országunknak is nem csekély kárára voltak jogtalan adószedései.

Ám a császár, nem érve be a Duna megnyitásával és az adóbehajtásban érintett bástyák bevételeivel, most szövetségeseink örökös birtokaira támad, kéréseink egyikére sem inogva meg, hogy legalább a fegyverszünet végét várja ki, s addig a jog vagy barátságos tárgyalások útján járjon el. Pedig meglehetősen biztos, hogy miattunk a fegyverszünet idején, mely alatt bizalmunkat beléjük helyezzük, semmit sem zavarognak majd, vámot be nem hajtanak, kárt nem okoznak az országnak; fájdalommal mondjuk, hogy mégsem értek semmit kéréseink, sem felajánlásaink. Azok viszont, akiknek becsületszavunkra, tisztességünk árán köteleztük el magunkat, mind sürgetőbben kérik, hogy vigyünk segítséget, és hevesebben kérik számon, hogy adott szavunk szerint ne hagyjuk elveszni őket. Emiatt kérjük Fivérségteket, hogy szíveskedjék más fejedelmekkel együtt azt tanácsolni a császárnak: a haza sérelmeinek orvoslásával és a Duna megnyitásával beérve ne menjen ennél tovább, hanem oldja fel az ostromzárakat, szíveskedjék a fegyvernyugvás ideje alatt felhagyni a műveletekkel, és ne vonjon így vissza minket e nagy hadjárat kivitelezésétől.

Ha pedig ezt megtenni nem akarná, Isten és az emberek előtt kimentjük magunkat, hogy egyedül adott szavunk megtartásáért (ami nélkül élni sem akarnánk) és a köz hasznáért vonultunk vissza, és éppen azon szövetségeseinken segítettünk, akikkel ha történne valami, ami a császárnak nem teszük, neki kéne méltán felróni, nem pedig nekünk, akiket akaratunk ellenére kényszerít erre. Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen Fivérségtek!

Kelt Budán, november 15-én, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar és többi királyságunk tizenkilencedik, cseh királyságunknak pedig nyolcadik évében.

A király úr parancsára.

1476. december 8. (MKL I 246)

IV. Sixtus pápának

Beatissime in Christo pater et domine domine colendissime, post humilem mei commendationem ad oscula pedum sanctitatis vestre beatorum.

Beatissime pater,

ex litteris meis novissime ad sanctitatem vestram datis omnem apparatus et expeditionem gentium mearum adversus Thurcos plane eandem sanctitatem vestram accepisse arbitror.

Impresentiarum vero felices utriusque exercitus mei successus ipsi sanctitati vestre significo. Quippe, divina favente clementia, post turpem Thurcorum imperatoris fugam de Moldavia unus exercitus meus, quem adversus ipsum Thurcorum imperatorem habebam, antequam waivoda Moldavie supervenisset, Bozorad waivodam Transalpinum cum presidii Thurcorum et multis aliis circiter decem et octo milia hominum expeditorum, quos ipse Bozorad tam de reliquiis ipsius imperatoris, quam etiam de Bulgaria sibi asciverat, invasit, et fugato ipso Bozorad, exercitus suus adeo per mearum fusus est, quod pauci admodum evaserunt, qui vel cesi, vel capti non fuerint. Qui quidem Bozorad post suam fugam et suorum profligationem in quandam arcem suam que in regno illo et arte et natura munitior erat, ingressus, sentiens, quod capitanei mei ipsum vehementer insequerentur, nil arcis illi fidens, relicto in ipsa presidio clanculum ab ea aufugit et Thurciam intravit.

Meus vero exercitus, qui circiter sexaginta milium hominum erat, absque ulla cunctatione arcem ipsam obsidione cinxit, et paucis admodum diebus eam obtinuit, sic, quod profligato Bozorad regnum illud, ex quo ad Moldaviam securus Thurcis ingressus patebat, jam ad manus meas devenit, et Dragula capitaneus meus, vir imprimis Thurcis infestissimus et admodum bellicosus, de mea voluntate et dispositione per incolas regni illius Transalpini in waivodam cum solita solemnitate est assumptus. Alius vero exercitus meus adversus castrum Smedrew tam in terra, quam aqua missus, castrum ipsum aliquantis per preterit et in capite fluminis Moravitzza, ubi scilicet ipsum flumen Danubium ingreditur, in utraque ripa, castellis et ponte erectis, castrum ipsum Smedrew ita perstrinxit, ut Thurci adeo territi sint, quod civitatem, que ipsi castro juncta

1476. december 8. (MKL I 246)

IV. Sixtus pápának

Krisztusban szentséges Atya és igen tisztelt uram! Alázattal ajánlom magamat Szentségeitek szent lábai csókjára.

Szentséges Atya!

Úgy vélem, Szentségeiteknek legutóbb küldött levelemből hadinépeim minden törökellenes készülődéséről és vállalkozásáról alaposan értesült.

Most pedig mindkét seregem sikereiről számolhatok be Szentségeiteknek: Isten kegyelmének pártfogásával ugyanis, miután a török császár csúfosan megfutamodott Moldvából, egyik seregem, melyet maga a török császár ellen küldtem, mielőtt Moldva vajdája odaérhetett volna, megtámadta Basarab havasalföldi vajdát (török és sok egyéb segédcsapataival együtt, melyeket Basarab úgy a császár maradékaiból, mint Bulgáriából hívott oda), és Basarabot megfutamítva annyira szétszórták seregét az enyéim, hogy igen kevesen kerültek el, hogy levágják vagy elfogják őket. Basarab pedig menekülése és övéi megverése után egyik, mesterségesen és természettől is megerősített várába vette magát; ám látva, hogy kapitányaim elszántan üldözik, semmit sem bízva a várban, őrséget hagyott benne, majd titkokban elmenekült és Törökországba ment.

Az a seregem pedig, amely körülbelül hatvanezer emberből állt, minden teketória nélkül ostromzár alá vette a várat, s csupán néhány nap alatt elfoglalta. Így esett, hogy Basarab vereségével az az ország, melyből a török számára biztonságos bejárás nyílt Moldvába, már a kezemre került, illetve akaratom és rendelkezésem szerint egyik kapitányomat, Drakult, aki különösen gyűlöli a törököt és felettebb vitéz, a havasalföldi részek lakói a szokott ünnepélyességgel vajdává emelték. Másik seregem pedig, melyet szárazon és vízen Szendrő vára ellen küldtem, a váron valamelyest túlhaladt, és a Moravica folyó torkolatánál, vagyis ahol a folyó belép a Dunába, mindkét parton erődöt és hidat építve Szendrő várát úgy körülzárta, hogy a török annyira megijedt, hogy a várhoz közvetlenül kapcsolódó és sánccal, árkokkal és védművekkel igen megerősített várost az ostromtól való félelmében, nagyobb biztonsága érdekében felégette.

Kapitányaim arról adtak hírt, hogy két basa, mégpedig Anatólia és Románia basája hatvanezer emberrel készül megtámadni őket, de úgy remélik, Isten

et vallo, fossis, sepibusque admodum munita erat, obsidionis metu, pro tutiori ipsorum conservatione, combusserint.

Avisant autem capitanei mei, quod duo basse, scilicet Natulie et Romanie, cum sexaginta milibus hominum eos invadere intendunt, sed sperant se adversus eos posse cum Dei auxilio resistere. Cum itaque, beatissime pater, tantum exercitum, qui se ad octuaginta milia hominum facillime extendit, coadunaverim, diuque, jam meis in humeris sub spe pollicite provisionis, ultra vires meas, pro religione christiana et fide catholica, ac honore beatitudinis vestre et sancte sedis apostolice gravissime feram; supplico apprime, prout jam pluries supplicavi, ut si aliquod subsidium dari decretum est, quamprimum fiat, ne sub tanto onere derelictus et enervato regno meo, prout jam frequenter significavi, cogar de statu meo et regni mei conservatione cogitare.

Preterea sanctitati vestre dolenter admodum significo, qualiter maiestas cesarea treugas, his superioribus temporibus Wratislave initas, in nullo observat, sed continue meos et potissimum quos ad standum mecum in treugis ipsis acceptavi, armis impetit et turbat; qui si non desistet, significo cum protestatione sanctitati vestre, quod meos et mihi adherentes defendere, et eis auxilium ferre fide et honore meis requirentibus cogor. Per hoc tamen, prout et ante vestram sanctitatem certificavi, nullum hominem ex his exercitibus, quos adversus Thurcos habeo, retraham; cum alias facile ipsi cesari satisfacere possim.

Eandem sanctitatem vestram altissimus regimini ecclesie sue sancte incolumem conservare dignetur. Datum Bude, octavo die Decembris, anno domini millesimo quadingentesimo septuagesimo sexto, regnorum autem meorum anno Hungarie etc. decimo nono, Bohemie vero octavo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Matthias Dei gratia rex Ungarie Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Külclm.: Sanctissimo in Christo patri et domino, domino Sixto divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino colendissimo.

segítségével ellenállhatnak nekik. Mivel így, Szentséges Atya, ekkora, könnyen nyolcvanezer emberre is rúgó sereget egyesítettem, s a megígért intézkedések reményében már régóta erőmön túl, roppant terheket viselek vállaimon a katolikus hitért, illetve Szentségetek és az Apostoli Szentszék becsületéért: nyomatékosan kérem, amint már többször is kértem, hogy ha született döntés valami segítség megadásáról, mielőbb történjen az meg, nehogy ekkora teher alatt magamra hagyva és elfáradva, amint már sűrűn jeleztem, saját állapotomra és országom megőrzésére kényszerüljek gondolni.

Ezenkívül nagy fájdalommal jelzem Szentségeteknek, hogy ő császári felsége a békeszerződést, amelyet korábban Boroszlóban kötöttünk, semmiben sem tartja meg, hanem folyamatosan fegyverrel támadja és zaklatja enyéimet és legfőképp azokat, akiket a fegyverszünet idejére magam mellé fogadtam. Ha ezzel nem fog felhagyni, tiltakozva jelzem Szentségeteknek, hogy kénytelen vagyok megvédeni enyéimet és a hozzám tartozókat, és segítséget vinni nekik, amint azt adott szavam és becsületelem megköveteli. Emiatt azonban, amint korábban is biztosítottam Szentségeteket, a török ellen vezényelt seregekből egyetlen embert sem vonok vissza, mivel máshonnan is könnyen szembeállíthatok a császárral eleget.

A Magasságos méltóztasson épségben megőrizni Szentségeteket Szentegyháza kormányzására! Kelt Budán, december nyolcadikán, az Úr ezernégyszázhetvenhatodik évében, magyar és többi királyságunk tizenkilencedik, cseh királyságunknak pedig nyolcadik évében.

Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

A király úr parancsára.

Külcím: A Krisztusban szentséges Sixtus atyának és úrnak, Isten gondviseléséből a római és egyetemes Szentegyház pápájának, igen tisztelt uramnak.

**1476-1478 körül (MKL II 228)
Ferdinánd nápolyi királynak**

Serenissime princeps, pater noster charissime.

Cum magnificus dominus Petrus de Aragonia hoc temporis intervallo, quo apud nos et in curia nostra agit, optime se cunctis in rebus dirigat, et is tum propter familie sue vetustatem et sanguinis nobilitatem, tum propter honestissimas et humanissimas iucundasque suas conversationes et precipuam morum integritatem ceterarumque virtutum suarum preclara merita non modo nobis, verum etiam cunctis curiam nostram sequentibus quam gratissimus existat, nosque eum inter charos familiares habeamus, et singulari ipsum benevolentia amplectamur, eundem maiestati vestre recommissum fore dignum censuimus, rogantes ipsam, ut tum gratia sua speciali, qua subditos suos amplecti consuevit, tum vero nostri contemplatione velit ipsum dominum Petrum, unacum genitrice sua, in causis rebusque suis emergentibus unice commendatum habere, quo hanc ipsam nostram commendationem apud maiestatem vestram sentiat fore non vulgarem. Datum.

A levél élén: Ad regem Ferdinandum.

**1476-1478 körül (MKL II 229; DF 282621)
Ferdinánd nápolyi királynak**

Serenissimo principi domino Ferdinando Dei gratia regi Sicilie etc., patri et socero nostro charissimo, Mathias eadem gratia rex Hungarie et Bohemie etc., salutem et prosperos ad vota successus.

Misit ad nos serenitas vestra quendam t(alem) domitorem equorum cum litteris suis, in quibus scribit intellexisse a nobis desiderari hominem, qui peritiam et usum eorum equorum, quos gynectes appellant, equitandorum moderandorumque haberet; eum itaque missum ad nos, ut maiestas vestra voluntati ac desiderio nostro in hac parte responderet.

Super quo maiestati vestre respondemus, nos eum hominem, licet nunquam postulaverimus nec etiam habere desideravimus, intuitu maiestatis vestre

1476-1478 körül⁹⁷ (MKL II 228)
Ferdinánd nápolyi királynak

Felséges uralkodó, kedves atyánk!

Mivel a nagyságos Aragóniai Péter ez időszakban, melyet nálunk és udvarunkban tölt, minden ügyben kitűnően forgolódik, illetve úgy családja ősi volta s nemes vére miatt, mint nagyon is őszinte, művelt és kellemes társalgása, feddhetetlen erkölcei és többi erényének ragyogó érdemei okán nemcsak nekünk, hanem mindenkinek, aki udvarunkba sereglett, a lehető legkedvesebb; mi pedig kedves familiárisaink között tartjuk számon, és páratlan jóindulattal fordulunk felé: ezért méltónak ítéltük, hogy Felségetek figyelmébe ajánljuk, kérve, hogy egyrészt különös kegyével, mellyel alattvalóit szokta körülvenni, másrészt ránk való tekintettel szíveskedjék Péter urat édesanyjával együtt, felmerülő ügyeiben egyedülállóan pártfogolni – úgy, hogy érezze, a mi ajánlásunk Felségeteknél nem számít közönségesnek! Kelt...

A levél élén: Ferdinánd királynak.

1476-1478 körül⁹⁸ (MKL II 229; DF 282621)
Ferdinánd nápolyi királynak

A felséges Ferdinánd fejedelemnek, Isten kegyelméből Szicília stb. királyának, a mi kedves atyánknak és apósunknak üdvözetét és vállalkozásaihoz szerencsekívánatait küldi Mátyás, ugyanazon kegyelemből Magyarország, Csehország stb. királya.

Elküldte hozzánk Felségetek egyik lóidomárját, ...-t egy levéllel együtt, melyben azt írja: úgy értesült, minden vágyunk egy olyan valaki, aki jártas és gyakorlott a ginettóknak⁹⁹ nevezett lovak belovaglásában és idomításában; elküldte hát őt hozzánk, hogy Felségetek megfelelően e téren akaratumknak és vágyunknak. Efelől azt válaszoljuk Felségeteknek, hogy mi ezt az embert, noha sosem kértük, sem vágni nem vágytunk ilyenre, Felségetekre való tekintet-

libenter vidisse; et gratias habemus, quod maiestas vestra cupit in omnibus voluntati et desiderio nostro complacere. Verum cum sciamus maiestatem vestram prudentissimam et omnia ex magno metiri consilio, miramur id de nobis opinari, quod nos tali homine egeamus, qui gynectos moderari solitus sit, cum sciat nos talibus equis hactenus nedum ad bella, verum etiam ad ludos non eguisse. Quod si animo revolveret conditionem nostram, qui nos simus, et cum quibus hactenus bella gesserimus, credimus, talem hominem ad nos non misisset.

Nam scire potest, quod toti ferme orbi constat, nos a puero versatos in armis, et cum multis populis et nationibus frequentia gessisse bella, que sive contra Thurcos, sive contra christianos, in equis nostris, quos nostra gens moderari novit, semper prospere successerunt nobis. Quod si nos externos et alienigenas domitores equorum expectassemus, ea bella, que nos et cum Turcis et cum Alemannis, et cum Bohemis ac Polonis gessimus, nunquam tam prospere successissent. Nos equis nostris hic domitis Getas devicimus, Serviam nos profligavimus et omnes, qui in circuitu nostri positi sunt, devicimus, omniaque cum equis hic domitis fecimus cum honore; gynectos vero, qui hispano more conglobatis pedibus saltare norunt, nec unquam habere desideravimus nec volumus unquam; illi enim nonmodo ad res serias, que apud nos fiunt, sed ne ad ludicras etiam vellemus uti. Nobis enim tales equi necessarii sunt, qui non conglobatis pedibus saltitent, sed potius, cum opus est, pedibus in diversum sepositis fortiter innitantur.

Verum nos hominem hunc, etsi nobis non placeret, tamen contemplatione vestre maiestatis, bene remuneratum ad eam remisimus, paratos nos offerentes eius amore non hunc solum, qui tali arte victum queritat, sed omnes, quotquot ad nos mittere voluerit, donis onerare et omnia facere, quecumque grata esse senserimus maiestati vestre. Quam bene et feliciter valere etc.

A levél élen: Ad Ferdinandum regem.

tel szívesen láttuk, és meg is köszönjük, hogy Felségetek minden akaratunknak és kívánságunknak meg óhajt felelni. Ám, mivel tudjuk, hogy Felségetek igen bölcs, és mindent nagy megfontoltsággal mérlegel, csodálkozunk, hogy azt feltételezte rólunk, szükségünk lenne olyan emberre, aki ginettókat szokott betanítani – mivel tudhatja, hogy nekünk ilyen (mégcsak nem is hadra, hanem játékokra való) lovakra szükségünk nem volt. Ezért ha meggondolta volna helyzetünket: kik vagyunk és eleddig kikkel viseltünk hadat, úgy hisszük, nem küldött volna ide idomárt. Tudhatná ugyanis, ami jószerivel az egész világon közismert tény: mi gyermekkorunk óta fegyverek közt forgolódnunk, gyakran és sok néppel-nemzettel hadakoztunk – s akár török, akár keresztény ellen, mindig fényes sikerrel, saját lovainkon, melyeket nemzetünk bizony régóta jól tud idomítani. Mert ha külföldi és idegen lóidomárookra vártunk volna, sosem jártak volna oly fényes sikerrel a háborúk, melyeket a törökökkel, németekkel, a csehekkel és lengyelekkel viseltünk. Itthon betört lovainkkal győztük le a getákat¹⁰⁰, igáztuk le Szerbiát és győztünk le mindenkit, aki csak körülöttünk lakik: mindezt nálunk idomított lovakkal tettük meg tisztességgel. Ginettókra pedig, melyek spanyol módra ívbe hajlított lábakkal¹⁰¹ tudnak ugrani, soha nem vágytunk és még csak nem is akartunk soha; ilyeneket ugyanis nemhogy komoly dolgokra, amilyenek nálunk járnak, de még játékokon sem akarnánk használni. Nekünk ugyanis olyan lovakra van szükségünk, amelyek nem ívbe hajlított lábbal ugrabugrálnak, hanem inkább, mikor arra van szükség, lábaikat szélesen megvetve szilárdan megállnak.

Ezt az embert azért, ha kedvünkre nem volt is, Felségetekre való tekintettel mégis jól megajándékozva küldjük vissza, irántatok való szeretetből készen arra, hogy nemcsak őt, aki e mesterséggel keresi kenyerét, hanem – akárhányat küldene is – mindegyiküket ajándékokkal halmozzunk el, és megtegyünk mindent, amiről csak azt gondoljuk, kedves Felségeteknek. Akinek jó egészséget és minden jót kívánunk!

A levél élén: Ferdinánd királynak.

1476-1478 körül (MKL II 231)
Ferdinánd nápolyi királynak

Serenissime princeps, pater noster charissime.

Duos equos, quos maiestas vestra dono misit nobis, gratiose accepimus, pro quibus amplissimas grates dicimus, cupientes, si quo possemus, digno munere hanc eius munificentiam compensare. Rogamus igitur maiestatem vestram, velit nobis declarare, si quid apud nos tale sit, quod complacet maiestati vestre. Ex hoc vero intelligemus gratum fore maiestati vestre et singularem erga nos amorem maiestatis vestre, si nobis confidenter intimabit, si quid ei gratum sit de illis, que hic apud nos sunt. Quidquid enim tale intelligemus, libentissimo desiderio mittemus maiestati vestre, cui in omnibus complacere et rem gratiosam efficere supra, quam dici potest, optaremus. Quam bene et feliciter valere optamus etc.

A levél élén: Idem ad eundem.

1476–1490. (MKL II 230)
Ferdinánd nápolyi királynak

Serenissime princeps, pater noster charissime.

Reverendus pater, dominus episcopus t(alis), presentium ostensor, quem nos pro cura egritudinis nostre apud nos retinueramus, petivit nos, ut liceret ei cum bona gratia nostra in patriam reverti. Quem nos revertentem in patriam maiestati vestre commendamus, tanquam virum probum et in arte sua medica, quam profitetur, peritum et expertum, rogantes, ut velit eum maiestas vestra habere propter nos recommissum taliter, ut sentiat ipse commendationem nostram ei apud maiestatem vestram profuisse. Cui etiam in dicendis maiestas vestra dignetur fidem adhibere. Datum.

A levél élén: Littere commendatitie ad regem Sicilie.

1476-1478 körül¹⁰² (MKL II 231)
Ferdinánd nápolyi királynak

Felséges uralkodó, kedves atyánk!

A két lovat, melyet Felségetek ajándékba küldött nekünk, hálával fogadtuk; nagy köszönetet mondunk értük, kívánva, hogy ha valahogy tudnánk, méltó ajándékkal viszonzozzuk bőkezűségét. Kérjük tehát Felségeteket, szíveskedjék világossá tenni előttünk, ha lenne nálunk olyasmi, ami Felségetek tetszésére van! Abból tudjuk meg ugyanis, hogy kedvesek vagyunk Felségetek számára, s hogy Felségetek irántunk való szeretetének nincs párja, ha bizalommal közli velünk, ha bármi is kedvére lenne abból, amink van. S bármi ilyenről értesülünk majd, a legszívbélőbb örömmel küldjük el Felségeteknek – akinek az elmondhatónál is jobban óhajtunk mindenben tetszésére lenni és kedvére tenni. Jó egészséget és minden jót kívánunk Felségeteknek!

A levél élén: Megintcsak ő, ugyanannak.

1476—1490. (MKL II 230)
Ferdinánd nápolyi királynak

Felséges uralkodó, kedves atyánk!

A tisztelendő ... atya és ...-i püspök, jelen levél felmutatója, akit betegségeink kúrálására magunknál tartottunk, azt kérte tőlünk, hogy hadd térjen kegyüinktől kísérve vissza hazájába. Mikor tehát hazájába visszatérvén Felségetek figyelmébe ajánljuk őt mint derék és hivatásában, az orvostudományban járatos és tapasztalt férfit, azt kérjük, szíveskedjék Felségetek úgy fogadni ajánlásunkat, hogy érezze, a mi ajánlásunk hasznára volt Felségetek előtt! Méltóztasson Felségetek az általa mondottaknak is hitelt adni. Kelt...

A levél élén: Ajánlólevél Szicília királyához.

1477. elején (MKL I 247)**IV. Sixtus pápának**

Beatissime pater et domine clementissime,

post devotam etc. Quamvis urgens et ardua necessitas ecclesie Waradiensis celeriore oratoris huius, quem ad sanctitatem vestram jam dudum pro confirmatione fidelis nostri Johannis de Proztha, ad ipsam ecclesiam per me electi, mittendum decrevi, expeditionem exigebat, sed quia pro meis quoque arduis negotiis, eidem oratori apud sanctitatem vestram ad expediendum commissis, eum diutius retardare oportuit, fieri non potuit, qua tamdiu et illius transitus, et ecclesie negotium negligeretur.

Nunc cum ipse orator tandem expeditus ad pedes sanctitatis vestre accessurus sit, supplicamus eidem sanctitati vestre, ut consideratis illius ecclesie necessitatibus et diuturna vacatione, magis ecclesie illius, quam persone ad eam electe intuitu, et nostri maxime respectu dignetur sine aliqua dilatione ipsum electum in dicta ecclesia confirmare.

Attendat in hoc sanctitas vestra justum desiderium nostrum, qui, more catholici principis et sancte sedis apostolice obsequentissimi, nihil ab ea petimus, nisi quod et saluberrimum, et pro Dei honore conveniens et pro illius ecclesie confirmatione et commodo pernecessarium est. Qua in re tanto maiorem obsequiorum nostrorum reputationem, tanto etiam firmiorem erga nos benivolentiam sanctitatis vestre perspectam habebimus, quanto celerius in hoc desiderium nostrum sanctitas vestra adimplebit.

Ceterum quia ipse dominus electus preposituram sancte Trinitatis de superioribus calidis aquis Budensibus, quam antea tenuit et nunc tenet, in suis ruinis optime et eleganter refecit, adeo ut multis anteactis temporibus omnes sui predecessores non tantum edificii et decoris in ea relinquerint, quantum ipse edificiis exornavit, ob hoc etiam supplicamus sanctitati vestre, ut postquam ipsum electum sanctitas vestra in ipsa ecclesia Waradiensi confirmabit, dictam quoque preposituram sibi in commendam dare dignetur, ex quo et prepositura non parum comodi acrescet, et etiam cum ipse dominus electus in curia nostra assidue versari debebit, quippe qui multa et magna negotia nostra continue expedire habet, habitationem dignitati

1477. elején (MKL I 247)**IV. Sixtus pápának**

Szentséges Atya és kegyelmes uram!

Áhítattal ajánlom stb. Noha a váradi egyházmegye sürgető és égető szüksége megkövetelné, hogy mielőbb útnak induljon szószólónk, akiről már rég elhatároztam, hogy elküldöm Szentségeitekhez, hogy megerősítse hívünket, Proszniczi Filipec Jánost, akit kiválasztottam az egyházmegyéhez: mivel azonban a Szentségek előtt szintén rábízott, saját, sürgető ügyeim miatt is tovább kellett marasztalnom őt, nem történhetett meg, hogy az egyház ügye is késedelmet szenvedjen mindaddig, amíg az ő indulása.

Most, amikor szószólónkat végre elindítottuk, hogy Szentségeitek lábai elé járuljon, könyörgünk Szentségeitekhez, hogy – megfontolva az egyházmegye szükségleteit és hosszúra nyúlt üresedését – inkább az egyházra, mint a választott személyre (vagy főképp a ránk) való tekintettel méltóztasson minden halogatás nélkül megerősíteni választottunkat az egyházmegye élén.

Jogos kívánságunkat venné ezzel figyelembe Szentségeitek, hiszen katolikus uralkodó módjára és az Apostoli Szentszéknek való teljes engedelmességgel semmi mást nem kérünk, mint ami a legüdvösebb és Isten tiszteletéhez legil-
lőbb, illetve az egyházmegye megerősítéséhez és javához igen-igen szükséges. E dologban annyival nyilvánvalóbb lesz számunkra, hogy Szentségeitek értéke-
li engedelmességünket, s annyival erősebben érezzük jóindulatát, amennyivel gyorsabban betölti majd Szentségeitek e kívánságunkat.

Egyébként, mivel választott püspökünk a budai felhévízi Szentháromság-prépostságot, melyet korábban vezetett és most is vezet, romjaiból nagy-
szerűen és ragyogóan felépítette (olyannyira, hogy összes, hosszú időközön át volt elődjei sem hagytak hátra annyi épületet és szépséget, mint amennyi épülettel egymaga ékesítette azt), emiatt azt is kérjük Szentségeitektől, hogy miután megerősíti majd választottunkat a váradi egyház székében, méltóztasson kommandába adni neki e prépostságot is, amiből a prépostságnak is nem kevés haszna származik majd, másrészt pedig (mivel választott püspökünk állandóan udvarunkban kell tartózkodjon majd, hiszen folyamatosan sok és fontos ügyünket intézi) méltóságához illő rezidenciája is lesz – amit

sue congruentem habere, et illam melius, quam hactenus, edificiis exornare poterit et etiam proventibus ampliare.

De quo plura venerabilis dominus Johannes Wythez prepositus Waradiensis, orator noster, sanctitati vestre de mente nostra referet, cui in dicendis fidem indubitata vellet adhibere sanctitas vestra. Quam altissimus etc.

A levél élén: Petit dominum Waradiensem in eadem ecclesia confirmari et preposituram in termis Budensibus sibi dari in commendam.

1477. elején (MKL I 248)

Anello Archamonio nápolyi követnek

Mathias etc. magnifico equiti et excellentissimo juris consulto domino Anello Anchaniano, oratori serenissimi principis domini regis Sicilie, amico nostro salutem.

Magnifice amice nobis dilecte.

Scriptissimus ad sanctissimum dominum nostrum summum pontificem et ad sacrum cardinalium collegium pro confirmatione reverendi domini Joannis consilarii et secretarii nostri fidelis dilecti, quem nos ad ecclesiam Waradiensem delegimus, rati diuturnam eius vastitatem nullo magis auctore posse hoc tempore reformari; quam etiam ob causam maturavimus eum ad ecclesiam illam nominare, ut eius opera diligentiaque collapsum longo tempore vigorem ecclesia ipsa resumeret (sic).

Cuius personam amicitie vestre tanquam amico singulari unice commendamus, rogantes eam obnixius, ut, pro sua in nos benevolentia et pro nostra in eum fiducia, negotium ipsum domini electi et ecclesie sue apud sanctitatem suam sic promovere et commendatum facere velit, ut quod nos magno desiderio petimus, sine dilatione consequamur, ne protrahatur amplius confirmatio, que hactenus sine evidenti ecclesie dampno non fuit, maius pariat ecclesie prefate detrimentum.

Quod ut ocuis consequamur, ne pigeat partes suas interponere et laborare nostri causa ac vestra, que nos sibi maiori semper devinciet benevolentia, et faciet sibi magis ac magis sua intercessione obligatos. Datum.

még az eddigieknél is inkább díszíthet építkezésekkel, gazdagíthat jövedelmeivel.

Erről szószólónk, a tiszteletreméltó Vitéz János váradi prépost számolhat majd bővebben be Szentségeitek terveinkről; szíveskedjék Szentségeitek kétségtelen hitelt adni neki mindenben, amit mond. A Magasságos tartsa meg stb. *A levél élén:* Kéri, hogy a váradi püspököt erősítse meg az egyházmegye élén, és a budai hévízi prépostságot adja neki kommandába.

1477. elején (MKL I 248)

Anello Archamonio nápolyi követnek

Mátyás stb. üdvözlétét küldi barátjának, a nagyságos lovagnak és kiváló jogtudósnak, Anello Archamonio úrnak, a felséges szicíliai király szószólójának.

Nagyságos úr, kedves barátom!

Írtunk szentséges pápa urunknak¹⁰³ és a bíborosok szent testületének kedvelt hívünk, János, tanácsosunk és titkárunk¹⁰⁴ megerősítése érdekében; a váradi egyház élére jelöltük őt, úgy gondolva, hogy jelenleg senki más nem tudná inkább helyreállítani azt hosszan tartó pusztulása után – ez okból is sürgettük, hogy ő legyen jelöltünk az egyházmegye élére, hogy gondos munkája révén visszatérjen annak hosszú idő alatt megroggyant ereje.

Egyedül az ő személyét ajánljuk tehát Barátságotoknak, mint kiváló barátunknak, annál nyomatékosabban kérve, hogy felénk való jóindulatának és a mi belé vetett bizalmunknak megfelelően szíveskedjék Őszentségénél előmozdítani és ajánlásába foglalni választott püspökünk és egyházmegyéje ügyét, hogy halogatás nélkül elérjük, amit nagy vágyakozással kérünk, s ne húzódjon tovább megerősítése; ez eddig sem volt minden kár nélkül, ám a továbbiakban még nagyobb veszteséget jelentene az egyháznak.

Ne restellje latba vetni befolyását, hogy ezt mihamarabb elérjük, s fáradozni az ügyön, amely a mienk és tiétek is; mindig növekvő jóindulatunkat nyeri így el, és közbenjárásával egyre jobban és jobban lekötelez minket. Kelt...

A levél élen: Negotium sollicitande confirmationis domini Waradiensis oratori Sicilie regis commendat.

1477. április 16. (MKL I 249)
Erneszt szász választófejedelemnek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. illustrissimo principi domino Ernesto, sacri Romani imperii principi electori, archimarescallo, duci Saxonie, landgravio Daringie ac marchioni Michsnensi, avunculo nostro carissimo salutem et paratam complacendi voluntatem.

Notum facimus vobis, quod cum serenissimus princeps dominus Fridericus, imperator Romanorum, in illis treugis, quas nos cum primogenito filio serenissimi domini regis Polonie, superioribus annis pro mutua pace et quiete feceramus, interveniente quoque opera et consensu prefati domini regis Polonie firmaveramus, inclusus sit et habeatur, easque treugas ipse dominus imperator, per litteras suas pendenti sigillo suo confectas, quoad omnes continentias, clausulas et articulos sese observaturum promiserit et se in illis ipsis treugis inclusum per litteras et promissa recognoverit; tamen nunc, promissionis et litterarum ac recognitionis sue immemor, contra formam treugarum, contra fidem publicam, contra justum et honestum et contra inscriptionem nobis per dictum primogenitum regis Polonie mediante suis litteris factam, in quibus inter cetera ista ponuntur verba formalia: „Ita tamen quod omnes barones et nobiles in dominiis ipsius domini imperatoris, qui sunt sub protectione domini Mathie regis Hungarie etc., sint et exnunc esse intelligantur inclusi in presentibus treugis”, eos ipsos nobiles sub nostra protectione existentes, qui in illis ipsis treugis inclusi fuerant, durantibus treugis invasit, nulla justitia a nobis petita, nobis quoque omnino irrequisitis.

Neque hiis contentus, licet nos ad omnia justa et honesta media nosmet ipsos et illos omnes sub nostra protectione existentes eidem domino imperatori per litteras et per nuntios sepius obtulerimus, et tanquam vere pacis amatores justas cum eo condiciones habere quesiverimus: ipse tamen omni nostra justa oblatione contempta, ab incepto non destitit, neque usque modo desistit, nec

A levél élén: Ajánlja a szicíliai király szószólójának, hogy sürgesse a váradi püspök megerősítését.

1477. április 16. (MKL I 249) **Erneszt szász választófejedelemnek**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlötünket és készséges jószándékunkat küldjük a nagyméltóságú Ernest hercegnek, a Szent Római Birodalom választófejedelemének, főmarsallnak, Szászország hercegének, Thüringia tartományi grófjának és meisseneni örgrófnak, szeretett nagybátyánknak.

Tudatjuk veletek, hogy noha a felséges Frigyes fejedelem, római császár szerepel és részt vett abban a békeszerződésben, melyet az elmúlt években Lengyelország felséges királyának elsőszülött fiával kötöttünk a kölcsönös békéért és nyugalomért, majd pedig a lengyel király közreműködésével és egyetértésével megerősítettünk: s noha maga a császár is megígérte függőpecséttel kiállított levelében, hogy e békeszerződés teljes tartalmát, záradékait és pontjait megtartja, illetve levele és ígérete révén elismerte, hogy rá is vonatkozik a szerződés – most mégis, nem emlékezve ígéretére és szentesítő levelére, szembemegy a békeszerződés szövegével, szembe nyilvános jóhírével, szembe az igazsággal, méltányossággal és szembe azzal a nyilatkozattal, melyet nekünk a lengyel király elsőszülöttje tett levele révén, melyben egyebek közt szó szerint a következők állnak: „mégpedig úgy, hogy minden, a császár úr fennhatósága alatti főúr és nemes, aki Mátyás úr, Magyarország stb. királyának védelme alatt áll, legyen belefoglalva mostantól jelen békeszerződésbe”. Éppen ezeket a védelmünk alatt álló, korábban a szerződésbe felvett nemeseket támadta meg, a fegyvernyugvás ideje alatt, úgy, hogy semmilyen igazságtételt nem kért tőlünk, bármi megkeresésünk nélkül.

S ezzel sem érte be, noha többször is, mind levélben, mind követek által felajánlottuk a császárnak magunkat és mindazokat is, akik védelmünk alatt állnak, minden jogszerű és méltányos jogorvoslatra, s mint igazi békeszeretők, kerestük a módját a vele való jogszerű megegyezésnek. Ő azonban, megvetve minden méltányos felajánlásunkat, nem állt el attól, aminek nekifogott, egé-

veritus est fidem publicam et continentias treugarum contra jus fasque violare; insuper in regno nostro Hungarie per gentes suas hostilem diremptionem fecit, in preiudicium nostrum et iniuriam regni nostri valde magnam, fideique publice et promissionum suarum contemptum et transgressionem satis manifestam.

Preterea, cum omnibus ferme potentatibus cristianis et imprimis sanctissimo domino nostro pape notorium manifestumque sit, nos a duobus ferme annis retroactis contra Thurcos pro defensione fidei arma suscepisse et non parcendo laboribus et gravissimis expensis, non sine magno regni nostri onere, negotium fidei catholice omnibus conatibus, omni denique industria et labore tutari voluisse, adeo ut repressis magna in parte Thurcorum viribus furorem hostis fidei, qui in communem totius Cristianitatis perniciem inhiabat, et ob hoc universe prope modum Cristianitati formidolosus erat, in nosmet ipsos converterimus, in quo pio et sanctissimo opere non impedimentum modo, sed potius presidium et auxilium expectassemus; ipse tamen dominus imperator officii sui publici immemor, cuius magis interesset rempublicam cristianam defensare, et etiam privati officii negligens, quippe cuius subditi, quorum optimo jure misereri potius deberet, quam alios iniustis armis provocare, sepius per hostes fidei lacesiti et destructi sunt, non cogitando neque animadvertendo onus tam sanctum et publicum, quod nos humeris nostris suscepimus, diversis iniuriis et irritamentis nos lacescendo intermittere compellit.

Super quibus omnibus nos universe Cristianitati et specialiter amicitie vestre protestamur, fidemque publicam invocamus, ut si quid nos, iniquo iniustoque bello lacesiti iniuriisque et dampnis maximis provocati, pro nostra et regni nostri defensione, intermisso fidei negotio, facere cogemur, non nobis, qui pacem potius quam discordiam semper amavimus, sed illi, qui nos lacesivit, coram Deo et hominibus imputetur; quoniam nos ad omnia justa et honesta, media, ut premissum est, fuissemus benivoli et parati, dummodo a nobis ea fuissent accepta et admissa. Is igitur sit in culpa, qui discordie et dissidio contra fidem et promissum occasionem dedit, et qui cum fidem suam et promissionem observare negligat, ubi pro fide catholica decertare teneretur, etiam illos, qui pro fide militant, impio bello et iniquo abstrahere et avertere contendit. Nos enim, licet multa iniuste passi, hactenus contra

szen mostanáig sem állt el, s nem félt jog- és szentségtörő módon megsérteni nyilvánosan adott szavát és a békeszerződés tartalmát. Ezenfelül hadinépeivel ellenséges betörést hajtott végre Magyar Királyságunkba, jogsérelmünkre és országunk igen nagy kárára, nyilvánosan adott szavának és ígéreteinek gyalázatára és elég nyilvánvaló megszegésével.

Ezenkívül, mivel szinte minden keresztény hatalmasság és elsősorban szentes pápa urunk számára ismeretes és nyilvánvaló, hogy már vagy két évre visszamenőleg fegyvert fogtunk a török ellen, a hit védelmében, s nem kímélve fáradságot és súlyos költségeket, országunk nagyon nagy terhére minden igyekezetünkkel, minden iparkodásunkkal és fáradozásunkkal védelmezni akartuk a katolikus hit ügyét (olyannyira, hogy a török erőit nagyrészt visszaszorítva a hit ellenségének – aki az egész kereszténység vesztéért liheg, s emiatt szinte a teljes keresztény világban rettegett – dühét saját magunk ellen fordítottuk), e jó és szent ügyben nem annyira akadályt, mint inkább védelmet és segítséget vártunk volna! A császár azonban, megfeledkezett a köz iránti kötelességéről, ami miatt fontosabb lett volna a kereszténységet védelmeznie, s még egyéni kötelezettségeit is figyelmen kívül hagyta hiszen alattvalóit (akiket méltán kellett volna inkább megszánnia, semmint másokat jogtalanul fegyverrel ingerelni) sűrűn gyötörték és pusztították a hit ellenségei; ő mégis, nem gondolva az oly szent és közérdekű teherre, melyet vállunkra vettünk, sőt, észre se véve azt, különböző jogsértésekkel és zaklatásokkal támadva minket, arra kényszerít, hogy félbehagyjuk azt.

Mindezek miatt tiltakozunk az egész kereszténység és különösen Barátságok előtt, és a nyilvánosságot hívjuk tanúul, hogy ha méltánytalan és jogtalan háborútól gyötörve, óriási károktól provokálva, saját magunk és országunk védelmében és a hit ügyét félretéve kénytelenek leszünk tenni valamit, azt ne nekünk, akik mindig inkább a békét, mint a viszályt szerettük, hanem annak róják fel Isten és emberek előtt, aki minket megtámadott; hiszen mi, amint elmondtuk, jóindulattal készek lettünk volna minden jogszerű és méltányos gyógy módra, csak elfogadták volna és engedték volna. Az a bűnös tehát, aki az adott szó és ígéret ellenére alkalmat adott a viszálykodásra és ellenségeskedésre, s aki – miközben adott szava és ígérete megtartásával nem törődött – mihelyst a katolikus hitért lett volna köteles harcolni, még azokat is, akik a hitért katonáskodtak, szentségtörő és igazságtalan háborúval igyekezett onnan elvonni és

treugas nichil in quempiam innovavimus, inducti maxime zelo defensionis fidei et pacis,

quod si maioribus adhuc et intollerabilibus prememur iniuriis et nos defendere cogemur, non nobis, sed qui huic malo occasionem dedit, ab omnibus imputetur; quoniam nos, invocato Dei omnipotentis adiutorio, qui semper justitiae et equitati favet, bellum iniustum non inferimus, sed pro posse nostro propulsabimus; illatum vim namque vi repellere fas et iura permittunt.

Datum in civitate nostra Budensi, feria quarta proxima post dominicam Quasimodo, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, regnorum nostrorum anno Hungariae etc. vigesimo, Bohemiae vero octavo.

Ad mandatum domini regis.

Mátyás király ugyanezen iratot nyílt levél alakjában is közzétette. Bevezető sorai ezek:

Mathias Dei gratia rex Hungariae, Bohemiae etc. Notum facimus universis et singulis principibus ecclesiasticis et secularibus, aliis etiam cuiuscunque status, conditionis, dignitatis et preminentie hominibus, presentes inspecturis, Quod cum serenissimus ...

A szász hercegek Mátyás levelére a következő választ küldték:

Serenissime domine rex.

Amicabili et voluntario obsequio, quicquidque boni et honoris poterimus, premissis. Domine gratiose, consanguineae et affinis carissime.

Serenitatis vestre literas, illustrissimum et invictissimum principem et dominum, dominum Fridericum Romanorum imperatorem etc. dominum nostrum gratiosum concernentes, presentatas nobis hesterni vesperi, legimus et audivimus. Nec talem dissidium inter cesaream maiestatem et celsitudinem vestram libenter accepimus, cum certum sit, quod ex eo nedum principatus et hereditaria dominia domini nostri imperatoris et regna celsitudinis vestre, verum etiam reipublice Christianorum non modicum ex hoc sustinebit dampnum et jacturam.

eltéríteni. Mi ugyanis, noha sokat szenvedtünk jogtalanul, mindeddig semmit sem tettünk a békeszerződéssel ellentétesen senkivel szemben, mert legfőképp a hit és béke védelmének buzgalma vezetett.

Ezért ha még nagyobb és tűrhetetlenebb jogsértések szorongatnának majd, és önvédelemre kényszerülünk, azt senki se nekünk, hanem annak rója fel, aki e bajra alkalmat adott – mert mi, a mindenható Isten segítségét hívva, aki mindig az igazság és méltányosság pártját fogja, nem fogunk jogtalan háborút kezdeni, hanem lehetőségünk szerint elhárítjuk azt. Ám az erkölcs és jog megengedi azt, hogy az ellenünk elkövetett erőszakot erővel verjük vissza.

Kelt Buda városunkban, a Quasi modo vasárnap utáni szerdán, az Úr ezer-négyszázhetvenhetedik évében, magyar és többi királyságunk huszadik, cseh királyságunknak pedig nyolcadik évében.

A király úr parancsára.

Mátyás király ugyanezen iratot nyílt levél alakjában is közzétette. Bevezető sorai ezek:

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya tudatjuk az összes és minden egyes egyházi és világi fejedelemmel illetve a többi, bármilyen állású, állapotú, méltóságú és rangú emberrel, aki csak megnézi majd e levelet, hogy noha a felséges... stb.

A szász hercegek Mátyás levelére a következő választ küldték:

Felséges király úr!

Előrebocsájtjuk minden baráti és készséges engedelmisségünket, ami csak jóságból és tiszteletünkből telhet! Kegyelmes urunk, kedves rokon és atyafi!

Elolvastuk és meghallgattuk Felsőgetek nekünk tegnapi este átadott levelét, mely a fényességes és győzhetetlen uralkodóról, Frigyes római császárról szól. Nem szívesen halljuk, hogy ilyen viszály van a császári felség és a ti magas felségetek közt, mivel bizonyos, hogy abból nemcsak császár urunk birodalmának, örökös tartományainak és Magasságotok országainak, hanem a kereszténységnek is nem csekély kára és vesztesége származik majd.

Speramus tamen, quod ea, que in literis vestris allegata sunt, imperatoriam maiestatem tam immerite non respiciunt. Quoniam de eo, quod gessit maiestas sua, bonum sciet dare responsum. Cui etiam pretactas literas nuntio proprio transmittere non tardabimus, verum si in talibus causis aliquid potuissemus attemptare, per quod hec differentia inter cesaream maiestatem et celsitudinem vestram aboli et in amicitiam mutuam converti potuisset, ut tam grande malum ex tali differentia oriundum precaveri et bonum, quod nedum principatibus hereditariis prefati domini nostri imperatoris et regnis vestris, verum etiam toti Cristianitati in commodum et salutem accideret, summum sortiretur effectum, fuisset sedulo prompti, sicuti sumus et nunc, nec labor aut impensa pro eo subeundi nos averterent, quocunque Serenitati vestre conplacitiam poterimus exhibere, proin apparebimus usque.

Datum in castro nostro Dressen, die sabati in festivitibus penthecostes, anno Domini etc. LXXVII.

Ernestus dei gracia dux Saxonie, sacri Romani Imperii archimarscalcus, princeps elector, lantgraphius thuringie et marchio misnensis. Serenissimo principi domino Mathie, Hungarie Bohemie etc. regi, domino et consanguineo nostro carissimo. *A másik példány aláírása:* Adalbertus dei gratia Saxonie dux, lantgravius Thuringie et marchio Missnensis.

1477. május 1. (MKL II 240)

IV. Kázmér lengyel királynak

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. serenissimo principi domino Kazimiro Polonie etc. regi, fratri nostro carissimo, salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps.

Binas litteras, alteras sub anulari, alteras sub plumbeo sigillo a sanctissimo domino nostro suscepimus, quibus sanctitas sua nos hortatur et requirit, ut ad tollenda impedimenta contra expeditionem, quam nos contra perfidos Turcos in protectionem religionis christiane iam in tertium annum usque curavimus et sustinuimus, utque in ipsam expeditionem liberius insistere etiam deinceps

Reméljük mégis, hogy leveletek állításai mégsem igazaka császári felségre ily méltatlan módon; mert amit tett, afelől megfelelő választ tud majd adni öfelsege. Nem is késlekedtünk a levelet saját futárunkkal elküldeni neki, hanem ha ilyen ügyekben bármit is megpróbálhattunk volna, ami a császári felség és Magasságotok közti nézetkülönbséget eltüntethette volna és kölcsönös barátságra fordítja (hogy elejét vegyük az ilyen nézetkülönbségből eredő súlyos bajnak, és megvalósulhasson az a jó, ami nemcsak hogy császár urunk örökös fejedelemségeinek és a ti országaitoknak, hanem az egész kereszténységnek javára és üdvére lenne) bizony azonnal készek lettünk volna rá! – aminthogy most is azok vagyunk, s ettől el nem térítenek minket az ezért felvállalendő fáradság vagy költségek: folyton azon leszünk, hogy elnyerhessük felségetek tetszését.

Kelt Drezda várunkban, pünkösöd szombatján, az Úr 1477. évében.

Erneszt, Isten kegyelméből Szászország hercege, a Szent Római Birodalom főmarsallja, választófejedelem, Thüningia tartományi grófja és meissenai őrgróf a felséges uralkodónak, Mátyásnak, Magyarország, Csehország stb. királyának, kedves urunknak és rokonunknak. *A másik példány aláírása:* Adalbert, Isten kegyelméből Szászország hercege, Thüningia tartományi grófja és meissenai őrgróf.

1477. május 1. (MKL II 240)

IV. Kázmér lengyel királynak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. király a üdvözlötünket és vállalkozásaihoz szerencsekívánatainkat küldjük kedves fivérünknek, Kázmér fejedelem úrnak, Lengyelország stb. királyának.

Felséges fejedelem!

Két levelet kaptunk szentséges urunktól, egyiket gyűrűs-, másikat ólompecsétje alatt; ezekben Őszentsége biztat és kér minket, hogy (eltávolítandó az akadályokat a hadjárat elől, melyet a hitetlen török ellen, a keresztény hitért már harmadik éve folytatunk és tartunk fenn, s hogy mostantól még szabadabban láthassunk neki e hadjáratnak – amire sokféle atyai szóval igencsak biztat

valeamus, ad quod nos variis et paternis verbis plurimum hortatur, cum fraternitate vestra et serenissimo principe domino Frederico Romanorum imperatore etc. ac vestro primogenito treugas ultiores observaremus, adiciens se auctoritate apostolica treugas ipsas per annum integrum prorogasse, quodque etiam vestram fraternitatem et dictos principes similiter requisiverit. Novit vestra fraternitas ex studiis nostris hactenus circa res illas adhibitis et tollerantia damnorum ac iniuriarum sub ipsis treugis nobis et hiis, qui ad nos pertinent, illatorum, qui semper treugas ipsas amplexati fuimus, quas etiam ea ipsa sola de causa confecimus, ut liberius contra Turcos agere possemus et perseverare.

Novit et ipse sanctissimus dominus noster, ac tota christianitas testari potest, quod nos, prout catholicum principem decet, semper obediens sanctitati sue fuimus, et quantos labores, expensas et pericula pro observatione obedientie et reverentiae apostolice sedis hactenus subiverimus, a qua quidem obedientia cum neque nunc, neque in posterum abscedere velimus, literas ipsas sanctissimi domini nostri et decretum ipsius amplecti, quantum in nobis fuerit, volumus; dummodo a fraternitate vestra et sibi adherentibus similiter fieri intelligamus.

Quapropter eandem fraternitatem vestram hortamur, ut nos de sua voluntate etiam re ipsa certiores reddere velit, ut et nos sciamus, quo pacto fidei negotiis intendere debeamus. Datum Strigovie, prima die Mai, anno domini MCCCCLXX septimo, regnorum nostrorum Hungarie vicesimo, Bohemie vero octavo.

Ad mandatum domini regis.

1477. május 30. (MKL I 250; DF 292928)

A svájci Konföderációnak

Unsern früntlichen gunst, grus und alles gut, <edeln>ersamen, fürsichtigen, weisen, besondern lieben.

Ewer schreiben uns ietz by unserm boten Mathieschen getan, darin Ir uns verkündet gefenkhnus desselben unseres boten und ewern vleisz zu siner erledigung etc. mit mer worten ewers briefs haben wir vernomen und kumbt

minket) Fivérségtekkel és a felséges uralkodóval, Frigyes római császárral stb., illetve elsőszülöttetekkel további fegyverszünetet kössünk; hozzáfűzte még, hogy apostoli tekintéllyel a békeszerződést egy teljes évre meghosszabbította, s hogy erre kérte Fivérségteket és az említett uralkodókat is. Tudhatja Fivérségtek az ügyben eddig tanúsított törekvéseinkből, illetve a fegyverszünet alatt ellenünk és a hozzánk tartozók ellen elkövetett kártételek és jogsértések eltéréséből is, hogy mi, akik mindig nagyra becsültük a békeszerződéseket, csak abból az egyetlen okból kötöttük meg azokat, hogy szabadabban felléphessünk és kitartassunk a török ellen. Tudja szentséges urunk is, s tanúsíthatja az egész kereszténység, hogy mi, amint katolikus uralkodóhoz illik, mindig engedelmeskedtünk Őszentségének, és mekkora fáradságokat, költségeket és veszedelmeket vállaltunk fel már eddig az engedelmesség és az Apostoli Szék iránti tisztelet megtartásáért. Ettől az engedelmességtől ugyan sem most, sem a későbbiekben nem akarunk eltérni, szentséges urunk levelét és döntését pedig, amennyire rajtunk áll; csak aztán azt lássuk, hogy Fivérségtek és a hozzá tartozók ugyanígy tesznek. Emiatt biztatjuk Fivérségteket, hogy szíveskedjék szándékáról ténylegesen is értesíteni minket, hogy mi is tudjuk, hogyan tervezzük a hit ügyeiben. Kelt Esztergomban,¹⁰⁵ május elsején, az Úr 1477. évében, magyar királyságunk huszadik, cseh királyságunk nyolcadik évében.

A király úr parancsára.

1477. május 30. (MKL I 250; DF 292928)

A svájci Konföderációnak

Baráti jóindulatunkat, üdvözlétünket és minden jót a körütekintő, bölcs és különösen kedvelt uraknak.

Megkaptuk követünknek, Mathieschnek átadott mostani leveletet, amelyben részletesen értésünkre adjátok követünk fogságát és elengedésére tett igyekezeteteket stb. A benne megmutatkozó jóakaratok különösen szíves

uns solcher ewer guter wille darin erzeigt von ew zu sundern gevelligem dankh, wollen auch das umb ew und die ewern wo sich das gepüren wirdet, gunstlichen beschulden. Und als Ir in demselben ewern brief meldet, das der benannt unser bote wider den durchlüchtigsten fürsten den künig von Frankrich und ew briefe ewerm vyende zugefürt hab etc. und dabei begert ew hinfür gnedechlicher zu bedenken; lassen wir ew wissen das wir nye wider den genannten künig noch ew getan, noch des yemand dem unsern ze tun bevolen haben; sunder so senndten wir den edeln unsern lieben getrewen Jörgen von Stein unsern ratt vordem zu unserm bruder dem herzog von Burgund etc. nit wider den genannten künig noch ew, sunder wieder die, den Ir als wir bericht werden, so hold als wir seyt, wissen auch daz die bestimbt küniglich wird auf disen tag wol bericht ist umb wes willen wir den gemelt Jörgen von Stein dazumal ausgesandt haben. Dann wo wir ew gnad gunst und gefallen beweisen mochten wern wir gutwillig.

Geben zu Ofen, an freitag vor dem suntag Trinitatis, anno domini etc. LXX. septimo, unser Reiche des Hungrischen etc. im zweinzigsten und des Behemschen im newten Jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Den edeln, ersamen, weisen allen Ortern. Stetten und Lendern der gemeynen Eydgenossenschaft, unsern besunderen lieben.

1477. június 12. (MKL I 251)¹⁶

III. Frigyes császárnak

Dem durchlechtigsten fursten herren Fridreichen romischen kayser, herczogen zu Österreich zu Steir Kären den und Krain etc. lassen wir Mathias von Gotts genaden zu Hungern und Peheim künig etc. wissen.

Uns zweyfelt nit, eur kayserlichen wurden sei noch in guter gedächtnuss das vor etlich jarn die Peheim <ewre erbliche> landt mächtiglich überczugen, <das> wir auff hoch euer anruffen ersuchen und hochversprechen, uns in aigner person mit merclichen swärn darlegen unsers leibs und guts auffmachten und wurden da von eurn wegen derselben Peheim veind und drungen die

köszönetre kötelez, és szeretnénk is azt nektek és a tieiteknek, ha lehet, jóindulattal viszonzni. Amint a leveletekben írtátok, hogy követünk a kegyelmes fejedelem, Franciaország királya ellen és ellenetek szóló levelet vitt ellenségeitekhez stb., és ezért azt kívánjátok, hogy ezután kegyesebbek legyünk hozzátok, tudatjuk veletek, hogy soha semmit nem cselekedtünk a nevezett király ellen, sem ellenetek, sem a mieink közül bárkinek nem parancsoltunk ilyet. Nemes és különösen kedvelt hívünket, Jörg vom Stein tanácsosunkat nem a nevezett király ellen, sem nem ellenetek küldtük korábban fivérünkhöz, Burgundia hercegéhez stb., hanem az ellen a királyi méltóság ellen, akinek, ahogy tudomásunkra jutott, akármilyen jámborak vagyunk is, ezen a napon biztos hírül adjátok, hogy Jörg vom Steint mi okból küldtük ki annak idején. Egyébként, ha kegyelmünket és jóindulatunkat bizonyíthatnánk, vagy szívességet tehetnénk nektek, szívesen tennénk.

Kelt Budán, a Szentháromság vasárnapja előtti pénteken, az Úr 1477., magyarországi uralkodásunk huszadik és a csehországinak kilencedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A közös Konföderáció minden nemes, derék, bölcs helységének, városának és tartományának, általunk különösen kedvelteknek.

1477. június 12. (MKL I 251)

III. Frigyes császárnak

A kegyelmes fejedelemnek, Frigyes római császár úrnak, Ausztria, Stájerország, Karintia, Krajna hercegének stb. mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. tudtára adjuk a következőket.

Nem kételkedünk benne, hogy császári Méltóságotok még jól emlékszik arra, hogy néhány évvel ezelőtt a csehek örökös tartományokat fegyverrel lerohanták, és akkor mi a ti kifejezett felhívásotokra, kérésetekre és ígéretekre saját személyünkben, életünket és javainkat latba vetve, jelentős nehézségek árán felkerekedtünk, miattatok a csehek ellenségeivé lettünk, és kiűztük az erő-

gewaltlich aus euern landen, und triben den krieg für und für, als wir dann noch uncz auff disen tag in derselben veintschafft sten. Darnach <auf> ain andere zeit überczugen eu aber etlich bruder da verschreib sich euer kaiserlich wird under euern brief und sigel so wir dieselben bruder aus euern landen triben und ettlich euer widerwärtig undertan wider in euer gehorsam prächten uns die regalien unnsrer kron zu Peheim auf ainen bestimbten tag zu verleichen, und als wir nun die selben bruder mit unserm aignen mercleichen gelt aus euern landen prachten und euer widerwärtigen undertan auf euer briefflich pete derselben euer undertan purg für eu wurden das ir <in hielt> was ir eu gen in verschribt wider an eu wisen, und da die zeit kam das eur kaiserlich wird uns gelihen solt haben erhüb sich euer kaiserlich wird verstolen in das reich;

und süchet in manigerlai weg hilff wider uns in dem hailigen reich an alle unser schuld und ward an solihier undanckperkait unser gutät nit benüigig, sunder ir verbunt euc mit den ketzern, die dan von dem heiligen stul zu Rom, nit Alain eu, sunder allermänlich verpoten sein und ünsern veinten den Polan und verschraibt eu der ketzer herren wider unsers heiligen vatern des papsts bestättigung uns gegeben die regalia zu leihen und in hilff wider uns zu tun als den der veint wir noch heut beitag von euern wegen und in eur hilff sein das doch erparmklich ist von ainem solchen hohen fürsten zu hören. Euer kaiserlich wird hat auch dieselben Pehaim und Polen, der veind wir von eurn wegen worden sein für und für angestrengt und angehalten wider uns aufzusein, als irs dann auch auff ain zait aufpracht habt, das sy uns ungewarnet mit grosser macht übertzugen, bei den ir dann eur machtpoten auch hett; und zu dem unrechten allem unsern undertanen bei kaiserleicher acht zuvermeiden durch eur brief gepot uns abzusteuen und den keczern gehorsam zu sein, und da die gemelten unser veind empfunden das wir in widerstant teten, ward alda ain beyfrid gemacht, in solichen beyfrid euer kaiserlich wird sich auch drang und under <ewrm> brief und sigel eu verschreibt den zu halten, wider solh eur brief und sigel habt ir die so nach euerm brieflichem geschäft in unserm scherm und in solichen oben bestimpten friden clerlich begriffen sein, von der wegen wir uns mermalen erpoten haben sy darzue zuhalten eur kaiserlich wird alles das das gleich pillich und recht wär zutund und ob etwar under in erfunden wurd der dem rechten nit gehorsam sein wolt, <denselben> auszutreiben

szaktevőket országaitokból. Tovább és tovább folytattuk a harcot úgy, hogy még a mai napon is ellenséges állapotban vagyunk. Más alkalommal a testvérek¹⁰⁶ közül egyesek rohantak le benneteket; akkor császári méltóságok levélben, pecsét alatt ígérte meg, hogy ha a testvéreket kiűzzük az országaitokból, és egy-némely veletek ellenkező alattvalót visszavezetünk a ti hűségetekre, egy adott napon ránk ruházza cseh koronánk királyi haszonvételeit. S miután mi e testvéreket a magunk nem kevés költségén kitéttük tartományaitokból, és a veletek ellenséges alattvalókat – levélben megírt kérésekre, hogy azon alattvalók vára a tiétek legyen, hogy megtartsátok, amire velük szemben köteleztétek magatokat – újra hozzátok vezettük, és eljött az ideje, hogy császári Méltóságok megadományozzon minket, császári Méltóságok felkerekedett és elrejtőzött a Birodalomban.

Majd mindenféle úton segítséget kerestetek ellenünk a Szent Birodalomban anélkül, hogy arra okot adtunk volna, és hálátlanságokban nem viszonzátok jótettünket, hanem szövetkeztek az eretnekekkel, akik akkor a római Szent-szék tilalma alá estek nemcsak a ti számotokra, hanem mindenkire, valamint ellenségeinkkel, a lengyelekkel, és – a Szentatyánktól, a pápától nekünk adott megerősítés ellenére – az eretnekek urainak ígértétek el a haszonvételeket, és hogy segítséget adtok ellenünk nekik, akiknek mi a mai napig miattatok és a ti megsegítésekre vagyunk az ellenségei, amit mégiscsak szájalmas egy ily nagy fejedelemtől hallani. Császári Méltóságok a cseh és a lengyel királyt, akiknek miattatok lettünk ellenségeivé, lépésről lépésre erősítette és tartotta meg abban, hogy ellenünk induljanak, mígnem egyszer felvetettétek nekik, hogy figyelmeztetés nélkül, nagy erővel rohanjanak le minket, melléjük adva felhatalmazott küldötteiteket, és minden alattvalónk sérelmére parancslevelet küldtetek ki, hogy a császári átkot elkerülendő álljanak át mellőlünk és az eretnekeknek engedelmeskedjenek. Mikor az említett ellenségeink érezték, hogy ellenállunk nekik, fegyverszünetet kötöttünk, amihez császári Méltóságok is csatlakozott, és írásban, pecsétetek alatt tettétek ígéretet, hogy megtartjátok azt, majd írásotok és pecsétetek ellenére megtámadtátok azokat, akik az írásban folytatott tárgyalásaink szerint védelmünk alatt álltak, és a fent mondott békében világosan benne foglaltattak, bár többször is felajánlottuk, hogy rá vesszük őket, hogy megtegyék császári Méltóságok felé mindazt, ami igazságos, méltó és jogos,

überzogen, und ligt noch heut bey tag auf damit ir wider eur brief und sigel den frid verprochen habt. Eur kaiserlich wird hat uns auch unser kunigreich wider alte verschreibung durch die eurn beschedigen lassen vor in und nach ausgang des vorbestimten friden an alle bewarung eur und der euern. Wir sein auch ersucht worden manichmal in gutleichen handel zu verwilligen, darein wir alweg gmeins nucz willen gewilliget haben unser rät zu mer tagen gesant, da sich dann auf allen tagen erfunden hat das aller gleicher pillicher sachen an uns nie kain abgangck ist gewesen.

Wir haben auch durch unsr rät euer kaiserlich wird zueenpoten, das ir in disen swärn leuffen und anligen der heiligen Kristenhait nit also eurn aignen willen so ir gegen uns yeht an alle unser schuld sunder rueen liest und hulfft gedenccken gemainen nucz furczunemen und den ungläubigen Tyrken widerstannt zutun; hat eur kaiserlich wurde dieselben unsr poten veracht und in offem rat verpoten das sy nicht mer zu eu widerkomen solten. Als auch yecz unser heiliger vater der papst aus päbsteicher macht den friden so wir mit unnsern veinten gehabt auf ain jar erstreckt, haben wir bey unnsern botten und durch unsern brief eu verkundt, das wir <unnsern> heyiligen vatern dem papst als ain liebhaber des frids und gemeins nucz willen gehorsam wolten sein. Solhen unnsern brief habt ir nit afgenomen und in eur kanczlei verpoten den anzunemen. Und wie woll eur kaiserlich wird nun der ist dem am höchsten gepürt den ungläubigen widerstand zutun, nachdem ir dan in eu selbst gemeinen nucz zuversehen untaugenlich eu erkennt, so habt ir eu daran nit benügen lassen, das ir uns nie kain beistant wider die ungläubigen getan habt, sunder aus eurm neid den souns etwas beistant wolten tun, widerraten und uns solhen beistannt zutun verpoten, als wir das wol wissen mugen.

Der und ander merclicher ursach halben werden wir gedrungen uns eurs mutwillens aufzuhalten, <desshalben> wir der heiligen Kristenhait notturfft wider die Tyrken abwennden müssen und wellen darauf eur und aller der die eu eurs mutwillens verhelffen wellen und euen erleichen landen veint sein und was sich also in solicher veintschafft durch uns und all unser untertan und helffer mit raub prand todtslegen und nottung der geslos und land begibt, wellen wir unsern kunicliche er bewart und ob wir nicht mer bewarung bedorfften hiemit auch getan haben und wan wir <nun nie> wider das heilig Romisch

és előzzük azt, aki közülük valaha is nem akarna a jognak engedelmeskedni, és még ma is nyilvánvaló, hogy ezzel írásban adott szavatok és pecsétetek ellenére megszegteték a békét. Császári Méltóságotok minket és a királyságunkat is megkárosította az övéivel, régi szerződésünk dacára az említett béke megkötése előtt és megszűnte után, saját magát és a sajátjait sem kímélve. Minket felszólítottak néha arra is, hogy bocsátkozzunk jóindulatú tárgyalásba, amit a közös haszon érdekében mindig meg is tettünk, tanácsosainkat több gyűlésre elküldtük, ám mindegyiken úgy találták, hogy a jogos és méltányos ügyekben nem engedtek a javunkra.

Tanácsosainkon keresztül azt is javasoltuk császári Méltóságotoknak, hogy a szent kereszténység ezen nehéz idejében és helyzetében ne nézzétek annyira a saját akaratotokat, hogy ok nélkül ellenünk támadtok, hanem hagyjatok békét, és segítsetek abban, hogy ne feledkezzünk meg a közös haszonról, és álljunk ellen a hitetlen töröknek. Császári Méltóságotok e követeinket nem méltatta figyelemre, és a nyilvános tanácsban tiltotta meg, hogy máskor elmenjenek hozzá. Miután most Szentatyánk, a pápa, pápai hatalmával élve egy évvel meghosszabbította a békét, amelyet ellenségeinkkel kötöttünk, követeink útján és levelünkkel tudattuk veletek, hogy mi a béke barátaiként és a közös haszon kedvéért Szentatyánknak, a pápának engedelmeskedni akarunk. E levelünket nem vettétek át, és azt is megtiltottátok, hogy kancelláriátok átvegye. És jöllehet császári Méltóságotok az, aki leginkább tartozik a hitetlenekkel szembeszállni, de minthogy magatokban elismeritek, hogy a közös haszon szolgálatára alkalmatlanok vagytok, nem elégedtetek meg azzal, hogy soha nem álltatok mellénk a hitetlenekkel szemben, hanem amint azt jól tudjuk, irigységből azt is eltanácsoltátok, aki mellénk akart állni, és megtiltottátok, hogy mellénk álljon.

Ebből és számos más okból arra kényszerülünk, hogy önkényeskedéseket feltartóztassuk, mert el kell hárítanunk a szent kereszténység szükségét, amit a török okoz. Ezért a ti és örökös tartományaitok, valamint mindazok ellenségévé leszünk, akik benneteket önkényeskedéseitekben segítenek, és ami rablást, gyújtogatást, gyilkolást, a várak és a vidék sarcolását mi és alattvalóink vagy segítőtársaink elkövetnek ennek során, attól királyi becsületünket meg akarjuk óvni, és habár nem is lenne rá szükségünk, ezennel kinyilvánítjuk, hogy megtettük. És mivel soha nem volt szándékunkban a Szent Római Birodalom ellen

reich in willen gewesen sein zutun, so nemen wir in diser unser abkonndung mit bedingten worten aws all und yeglich des heyiligen Romischen reichs geistlich und weltlich kurfürsten und fürsten, grafen, herren, ritter, knecht und die von steten wider die wir nit sein noch tun wellen.

Mit urkundt des briefs under unnserm auffgedruckten insigel, der geben ist zu Ofen am pfincztag vor sand Veitstag, anno domini etc. lxxvii-mo, unnsere reiche des Hungerischen im XX-ten und des Pehamischen im neunten jaren.

1477. június 13. (MKL I 252)¹⁷

Erneszt és Albert szász fejedelmeknek

Wir Mathias von Gottes gnaden zu Hungern zu Behaim kunig etc. embietten den hochgebornnen fursten unsern besondern lieben freunde und swagern herren Ernten kurfursen des heiligen romischen reichs ertzmarschall und herrn Albrechten gebrudern, hertzogen zu Sachssen, landgraven in Doringen und marggraffen zu Meichssen etc. unsen fruntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen bevor.

Hochgebornn fursten,

Euer fruntschafft mag wol vernomen haben, als wir uns nach loblicher gedachtnuss kunig Lasslaws unsers vorvordern abgang zu dieser loblichen kron zu Hungern durch aufrichtige wal gemaines kunigreichs und der die das zutun hetten komen sein, das der Romisch kaiser alweg merkliche beswarung uns und unser kron zugefugt, auch wie offft wir als ain kristenlicher kunig uns mit unser macht erhuben uber die unglaubigen zugen und auf <in> lagen, uns durch den mantel zugestochen und leut, die sich des raubs pflügen zu neren, hinden auf uns gehetzt; deshalb wir zu manchem mal musten von dem furnemen wider die Turcken ablassen, uns gegen seinen heimschen zufugungen wenden, und uns der erwerben und nach manicher verhandlung so sein kaiserlich wirde unverschult dazumal wider uns übet, wurden wir mit seiner kaiserlichen wirde vertragen.

Deshalb wir sollichs nit in clagweyss sunder zu underrichtung der mutwillen und unrechtens, so uns von dem romischen kaiser on alle ursach

cselekedni, így határozottan megnevezzük ebben a nyilatkozatunkban a Szent Római Birodalom összes és minden egyes egyházi és világi választófejedelmét és fejedelmét, grófját, urát, lovagját, szolgáló nemes és városi urait, akik ellen nem akarunk fordulni, sem cselekedni.

Ezen levelünk erejével, rányomott pecsétünk alatt, amely kelt Budán, a Szent Vid napját megelőző csütörtökön, az Úr 1477., magyarországi uralkodásunk huszadik és a csehországinak kilencedik évében.

1477. június 13. (MKL I 252)

Erneszt és Albert szász hercegnek¹⁰⁷

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt barátainknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüningia tartománygrófjának és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos Fejedelmek!

Barátságotok biztosan értesült róla, hogy miután dicső emlékű elődünk, László király halála után Magyarország dicséretre méltó koronáját az egész királyság, illetve mindazok szabályos választása nyomán elnyertük, akiknek ez feladata, a római császár folyton jelentős sérelmeket okozott nekünk és koronánknak, és úgyszintén, amikor csak keresztény királyként haderónkkal felkeltünk, hogy a hitetlenek ellen menjünk és fegyverkezzünk, hátba szúrtak bennünket, és olyanokat bujtottak fel ellenünk a hátunk mögött, akik rablásból szerzik a betevő falatot. Ezért többször fel kellett hagynunk a törökök elleni előrenyomulásunkkal, a császár titkos üzelmei felé fordulnunk, és azokkal szemben védekeznünk. És néhány ilyen eljárás után, amelyeket ő császári felsege velünk, ártatlanokkal szemben akkor űzött, szerződést kötöttünk ő császári méltóságával.

Ezért mindezt nem panasznak szánjuk, hanem tájékoztatásnak az önkényeskedésről és jogtalanságról, ami a római császár részéről ér minket, minden

unverschult syder desselben vertrags begegnet sein, der euer fruntschafft an der eingeslossen nottel ainstails bericht werdet, sollich aigenwillig furnemen, so sein kaiserlich wird von unsern jungen tagen an unczt auf diese stund on all unser schuld und uber daz, das wir uns seiner kaiserlichen wirde, durch manichen bepstlichen legaten, sein aigen gebornn freunt, und manich mal durch sein und unser undertan zu <allen> gleichen zimlichen rechtlichen oder gutlichen austragen erbotten gegen uns furgenommen hat, sein kaiserlich wirde kain aufhoren gehabt und yeczt die ketzer mit irem herrn der veindt wir von seiner kaiserlichen wirde wegen worden und nit auss aigen ursachen, sunder in sein hulff kumen und uber daz, das die im und menigklich von dem heiligen romischen stule verbotten sein, zu im ervordert der und die dan yeczt bei im sein in meynung den unser kron zu Beheim regalia die doch uns verschriben und versprochen waren zu verleyhen bei den dingen allen, euer fruntschafften und meniklich wol vernemen mag, das zu handhabung unser kunigreich und kunigklichen stands geburt, uns der nottwer zugeprauchen.

Deshalben wir seiner kaiserlich wird und allein seiner erblichen land, auss den uns dan solh beswarung beschicht, veindt nach inhalt der eingeslossen nottel worden sein, in gutter hoffnung wir wellen uns sein und der ketzer zu den er sich wider keiserliche ordenung und alle erberkeit verbunden hat erwerben. Und bitten euer fruntschafften mit sunderm vleis, ob der handel anders dan wir hiemit verkunden an eu langet das nit zugelauben und ob euer fruntschafften umb hilff wieder uns ersuecht wurde, wider uns nit zusennden, dan wir in aller unser regierung wider des heilig romisch reichs kurfursten, fursten, graven, herren, ritter, knechten und den von stetten nie nichts gehandelt haben, noch hinfur zutun in willen sein.

Geben zu Ofen, am Freittage vor sand Veitstag, anno domini etc. LXX septimo, unserer reiche des Hungerischen etc. im zwainzigisten und des Behemischen im neunnden Jaren.

Ad mandatum domini regis.

Kivül: Den Hochgebornen fursten unsern besondern lieben frundten und swegern herrn Ernnten des heiligen Romisehen reichs Ertzmarschalich und herrn Albrechten geprudern Herczogen zu Sachsen etc.

ok nélkül, ártatlanul, a megállapodás ellenére, amelyről Barátságokat a csatolt feljegyzés részben tájékoztatja. Ezzel a makacs szándékkal, amelyet ő császári méltósága ifjú napjainktól kezdve egészen eddig az óráig mutatott velünk szemben, holott nem vétettünk ellene, sőt, ő császári méltóságának mindenkor egyenlő, illő, jogszerű és jóindulatú megegyezést ajánlottunk több pápai legátus és saját született barátja¹⁰⁸ révén, az ő és a mi több alattvalónk útján, ám ő császári méltósága nem hagyott fel mindezzel. Most az eretnekek és uraik, akiknek ő császári felsége miatt lettünk ellenségei, nem saját érdekükből, hanem az ő megsegítésére jönnek, s annak ellenére, hogy a római Szentszék tilalma alá esnek mind az ő, mind mások számára, a császár magához hívja őket, továbbá most a szándékában áll, hogy cseh koronánk haszonvételeit, amelyeket írásban és szóban nekünk ígért, őrájuk ruházza.

Mindeme dolgok mellett, Barátságok és mindenki megértheti, királyságunk gyakorlásához tartozik és fejedelmi állapotunk arra kötelez, hogy megvédjük magunkat. Ezért mi ő császári méltósága és egyedül az ő örökös tartományai, ahonnan ez a sérelem ránk háramlik, ellenségei lettünk a csatolt feljegyzés tartalma szerint. Jó reménységgel vagyunk, és az eretnekekkel szemben, akikkel a császári rend és minden becsület ellenére szövetség, kitartunk. És különös igyekezettel kérjük Barátságokat, ha az ügy másként jutna el hozzátok, mint ahogy ezennel hírül adjuk, annak ne higgyetek, s ha Barátságokat azzal kerennék meg, hogy nyújtsanak ellenünk segítséget, ne küldjön, mert mi egész uralkodásunk alatt a Szent Római Birodalom választófejedelmei, fejedelmei, grófjai, urai, lovagjai, szolgálói és a városok urai ellen soha semmit nem cselekedtünk, sem ezután nem akarunk.

Kelt Budán, a Szent Vid napja előtti pénteken, az Úr 1477., magyarországi uralkodásunk huszadik és a csehországinak kilencedik évében.

A király úr parancsára.

Kívül: A méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt barátainknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek stb.

1477. szeptember 11. (MKL I 253)
Erneszt és Albert szász fejedelmeknek

Wir Mathias, von Gottes genaden zu Hungern, zu Behem kunig etc. embieten den hochgebornnen fursten unsern besondern lieben swegern und frundten, Ernnten, des heiligen Bomischen reichs erczmarschalken, und herrn Albrechten, gebrudern herczogen zu Sachssen, lanntgrauen in Duringen und marggrauen zu Meissen, unsern fruntlichen grus und waz wir liebs und guts vermugen beuor.

Als derselben ewr lieben unuerporgen sein mag, wie marggraf Hanns auss der March den hochgeboren fursten, unsern besondern lieben getreuenn Hannsen, herczogen in der Slesy vom Sagen, Grossenglog und Freinstat, mutwilliclich und unbillich bekriegt und dieselben sein stat Freynstat belegert hat, vernemen wir nu, daz ewr lieb dem jetz benantem marggrafen Hannsen hilff und zuschub wider unsern fursten tut, nemlich mit speiss und ander notdurfft die zugen und furen lasset auss dem furstentumb Sagen und nachdem uns dann dieselben ewr lieb damit sunderlich verpflichtet und gewondt sein. Darauf monen wir und biten ewr frundschaft mit sunderm fleiss, ir wellet dem obgenanten marggrafen khainerlay hilff noch beistand wider uns und den benanten unsern fursten herczog Hannsen nicht tun noch beweisen, nemlichen mit speiss aus dem furstentumb Sagen, mit dem ir uns verpflichtet als vorstet seit, sunder im davon ewr hilff und beistand tut. Und ermonen ewr lieb hiemit dissen brief ewr pflichtung, mit der uns dann ewr lieb schuldig und pflichtig ze tun ist, unserm obgenanten fursten beistand und hilff davon zetunde, als wir dann daz unsern fursten allen in der Slesien zugeschriben und sy ermont haben, wellen wir umb dieselb ewr lieb mit frundlichem gutem villen beschulden.

Geben im veld vor Trautmanstorf, an montag nach sand Larenczen tag, anno domini etc. LXX septimo, unser reiche des Hungrischen im zweinczigsten und des Behemischen im nennten jaren.

Ad mandatum domini regis.

1477. szeptember 11. (MKL I 253) Erneszt és Albert szász fejedelmeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt sógorainknak és barátainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözlőnként ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Kedveltségeitek előtt nyilvánvaló lehet, hogy János örgróf¹⁰⁹ vakmerően és méltánytalanul megtámadta a méltóságos fejedelmet, különösen kedvelt hívűnként, Jánost, a sziléziai Sagan, Crossen, Glogau és Freystadt herceget, és elfoglalta tőle Freystadt városát. Most jutott értésünkre, hogy Kedveltségeitek János örgrófnak segítséget és segélyt adnak a mi hercegünk ellen, nevezetesen élelemmel és más szükséges dolgokkal, amelyeket a sagani hercegségből vitettek és szállítottak oda. És minthogy nekünk Kedveltségeitek azzal különösképpen tartoznak a jog és szokás szerint, ezért figyelmeztetjük és különös igyekezettel kérjük Barátságaitokat, hogy ne az örgrófnak nyújtsatok segítséget, sem pedig támogatást velünk és a nevezett fejedelmünkkel, János herceggel szemben, nevezetesen élelemmel a sagani hercegségből, amellyel, mint feljebb áll, nekünk tartoztok, hanem neki¹¹⁰ adjátok a segítséget és támogatást. És figyelmeztetjük azért Kedveltségeiteket ezzel a levéllel kötelességeitekre, amely okán Kedveltségeitek tartoznak nekünk, és kötelesek fent nevezett hercegünk részére a segítséget és a támogatást megadni, amint mi azt Sziléziában minden fejedelemnek előírtuk és intettük őket erre. Ezt baráti jóakarattal akarjuk viszonzni Kedveltségeiteknek.

Kelt a táborban Trautmannsdorf előtt, a Szent Lőrinc napja előtti hétfőn, az Úr 1477., magyarországi uralkodásunk huszadik és a csehországinak kilencedik évében.

A király úr parancsára.

1477. október 26. (MKL I 254)

Nürnberg város tanácsának

Wir Mathias von Gotes gnaden zu Hungern, zu Beheim konig etc. Empieten den ersamen fursichtigen und weisen unnsern besondern lieben, dem burgermaistere und rate der stat zu Nurnberg unnsere gnade und alles gut.

Wir sein on zweifell, ir habt wol in guter gedechtnuss, wie wir euch und andern des heiligen Romischen reichs fursten und steten geschriben und uns erclagt haben des ungepurlichen unzimlichen und uncristenlichen furnemen, das der Romisch kayser gegen uns ytzunt gehandelt hat, und des noch in teglicher ubung ist, zu den ketzern, der veinde wir von seintwegen und auf gepot des hailigen Romischen stuls worden sein, sich wider unns on alle unnsere schulde mit ine verpunden und sie uns zu ubertziehen statlich geubt hat, dadurch er uns von dem loblichen furnemen wieder die unglawbigen turcken die wir dan also nu wol im vierden jare besucht haben, daduch ander cristenlewt irs geweltigen zugs die tzeit here vertragen gewesen sein, abgewendet und durch sein aigenwillig furnemen sunder alle pillich sachen wider uns erhebt und zu notwere gedrunge und hat sich doran nit benugen lassen und der ketzer herrn die regalia unnsere kron zu Beheim, die doch uns auch ans verpflichtet des Romischen kaisers unns getan und sunst nyemnt zugehorn, wider cristenlich satzung und ordnung verliehen, und lat gepotsbriefe ausgeen, dadurch er meniglich gepeut, der ketzer haubt und sunst nymant fur einen konig zu Beheim zu halten und mit allen unnsern underthan aus der Cron zu Beheim brieflich geschafft hat uns abzusteuen und den ketzern gehorsam zu sein.

Gibt dorczu aus, als wir des warlich bericht werden, das er das nach ewrm und andern des heiligen romischen reichs kurfursten und fursten rate furgenomen gehandelt und gethan habe, das wir doch in keinen wege nit glawben mogen, ursachenhalben so doch alle meniglich die swere leufft der turcken gantz verachten wolt, das ir doch ewrm herrn dem Romischen kaiser nit riet wider die hochste verpflichtet, so yemand erdenken mag, dem stul zu Rome getan zu handelrr, als ir seiner heiligkeit meynung an diesen eingeschlossen notteln der sachen halben ausgangen, auch an den processen fon den bestlichen comissarien nu verkunde un in kurtz nach ordnung des rechten

1477. október 26. (MKL I 254)

Nürnberg város tanácsának

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. Nürnberg városa derék, körültekintő és bölcs, általunk különösen kedvelt polgármesterének és tanácsának kegyünket ajánljuk és minden jót.

Nem kételkedünk, hogy jól emlékeztek arra, hogyan írtunk nektek és a Szent Római Birodalom más fejedelmeinek és városainak, és tettünk panaszt a méltatlan, illetlen és keresztényietlen eljárásra, amelyet a római császár mostanában velünk szemben mutatott, és amelyet még mindig naponta gyakorol. Az eretnekekkel, akiknek őmiatta és a római Szentszék parancsára ellenségei lettünk, szövetséget kötött ellenünk anélkül, hogy bármivel rászolgáltunk volna, és arra biztatta fel őket, hogy megtámadjanak minket. Ezáltal elfordít a hitetlen törökök elleni dicséretes vállalkozástól, amelyet már jó negyedik éve üztünk, és ami által más keresztényeknek amazok erőszakos előrenyomulását azóta el kell viselni, és makacs elhatározásával minden méltányos indokot nélkülözve felkel ellenünk, és védekezésre kényszerített.

De nem elégedett meg ezzel sem, hanem az eretnekek urára a keresztény törvénnyel és renddel szembemenve ráruházta cseh koronánk haszonvételeit, amelyek a római császár parancsára nekünk járnak, és nem illetnek senki mást, valamint parancsleveleket adott ki, amelyekkel mindenfelé kihirdette, hogy az eretnekek fejét tartja Csehország királyának és senki mást, s levelében a cseh korona minden alattvalóját felszólította, hogy pártoljon el tőlünk és az eretnekeknek engedelmeskedjen. Ehhez jön még, ha erről helyesen értesültünk, hogy ezt a ti és a Szent Római Birodalom más választófejedelmei és fejedelmei tanácsát követve cselekedte és vitte véghez. Ezt azonban semmiképpen sem akarjuk elhinni, azon okból, hogy még ha a török súlyos fenyegetését ilyen sokan egészen figyelmen kívül is hagyjátok, de uratoknak, a római császárnak nem tanácsolnátok olyat, hogy cselekedjen a legmagasabb parancs ellenére, amit csak el lehet képzelni, amelyet a római Szék adott. Őszentsége álláspontját az ügyről az ide csatolt feljegyzésből kiindulva biztonnal megismerhetitek, úgyszintén a döntésekből, amelyeket a pápai megbízottak most hirdetnek ki, és rövidesen a jogi eljárás szerint

volfurt werden, der wir ew und ander unnser freunde palde herichten wollen, ir wol vernemen werdet.

Begern dorauf an ew, ond sein des von ew on allen zweifell, ir werdet ansehen kristenliche ordnung der hailigen romischen kirchen, und mit den vermaladeiten ketzern die doch unnser und ewr eltern also hertiglich beswert, und irem hawbt kein gemeinschaftt haben, die zu ewr besampnung nit komen lassen, und den romischen kaiser doran zu weisen, domit er solich ungepurlich sachen in zimlich gepurlich wege verflug und imselbs und uns die ding in leydlichen stant kere. Das wollen wir umb ew beschulden, und begern des dorauf von ew ewr freuntlich verschriben antwort pej disem poten.

Geben zu Kornewburg, am suntag vor der heiligen zwelfpoten Sant Symon vnd Judas tag, anno domini etc. LXXVII-o, unser reich des hungarischen im zweintzigisten und des Behemischen im newuden jaren.

Ad mandatum domini regis.

1477. december 18. (MKL I 255)¹⁸

Osztrák híveinek

Commissio propria domini regis.

Wir Mathias von Gottes gnaden zu Hungern zu Beheim kunig etc. embieten den edeln unsern lieben getrewen allen und yeglichen herren, rittern und knechten und so aus dem lannd Österreich in unserm scherm gewesen sein auch allen und yeglichen unsern hawbtleudten, ambtlewten, rottmaistern, sölldnern und dienern, den der brief getzaigt und verkundt wirdet, unser gnad und alles gut.

Als zwischen dem allerdurchleuchtigsten fürsten herrn Friderichen römischen kaiser zu allen tzeiten merer des reichs etc. <unserm> lieben vattern und unser auch unserr beder landen und lewten ein ewiger cristenlicher frid anhwet endlich beslossen und aufgenommen und dabey under anderm beredt ist daz all gefanngen, sy seien geschetzt oder ungeschetzt auch die so ir schatzung bisher nicht bezallt noch ausgericht haben, auf bederseit irer gelübd und vennknuss ledig gelassen, auch sy und ir porgen ob sy der icht gegeben oder

végrehajtanak, és amelyet nektek és más barátainknak nemsokára el akarunk küldeni.

Azt kívánjuk azért tőletek – és e tekintetben semmi kétségünk nincs felőletek –, hogy tekintsetek a szent Római Egyház keresztény rendjére, és az átkozott eretnekekkel, akik a mi atyáinkat és a tieiteket oly durván sanyargatták, és azok fejével ne vállaljatok közösséget, ne engedjétek őket gyűlések körébe, és a római császárt afelé irányítsátok, hogy e méltatlan ügyeket illő és méltó útra terelje, s így a dolgokat a saját maga és a mi számunkra tűrhető állapotba hozza. Ezt viszonzni akarjuk nektek, és kívánjuk azért tőletek baráti válaszokat írásban, ezen követ által.

Kelt Korneuburgban, a Szent Simon és Júdás apostolok napja előtti vasárnapon, az Úr 1477., magyarországi uralkodásunk huszadik és a csehországinak kilencedik évében.

A király úr parancsára.

1477. december 18. (MKL I 255) **Osztrák híveinek**

A király úr saját parancsa.

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. nemes és kedvelt híveinknek, az összes és minden egyes úrnak, lovagnak, szolgáló nemesnek és aki csak Ausztria tartományából védelmünk alatt állt, szintén az összes és minden egyes főemberünknek, hivatalviselőnknek, tizedesünknek, zsoldosunknak és szolgánknak, akiknek e levelet megmutatják és kihirdetik, ajánljuk kegyünket és minden jót.

Miután a legkegyelmesebb fejedelem, Frigyes római császár úr, mindenkor a birodalom gyarapítója stb., kedves atyánk és mi, és szintén a kettőnk tartományai és népei a minap végre örök keresztény békét kötöttek és fogadtak el, és ebben megállapodtunk többek között, hogy minden foglyot, legyenek bár olyanok, akiknek a váltságdíját már felbecsülték, vagy még nem, akár olyanok, akikért a váltságdíjat még nem fizették, sem nem utalták ki, mindkét részről esküjük és fogságuk alól fel kell menteni, és szintén zálogaikat, ha valami ilyet

sich darumb verschriben hietten hinfür unangelanngt beleiben und darumb ganz frey gesagt seyn sullen.

Darauf so emphelhen wir ew allen und ewr yedem besunder ernstlich und wellen daz ir mit dem benannten unserm lieben vatter dem römischen kaiser und allen seinen lannden lewten und untertanen den berürten frid stett und vestiklich halltet, in <dhainen> weeg verbrechet; auch was ir seiner maiestat und aller der seinen undersess diener burger, lewt und holden noch in venkhness und gelübdt habt, sy seien geschetzt oder ungeschetzt die an alles vercziehen und on alle entgelltnuss frey und ledig auch sy und ir porgen ob sy ew der icht geben oder sich darumb verschriben hetten solher irer porgschafft und verschreibung muessig saget und hinfur darumb unangelanngt und umbekumert lasset und darinn nicht annders tut als lieb ew allen und ewr yedem sey unter swere straff und ungnad zu vermeiden. Das ist genntzlich unser ernstliche maynung.

Geben zu Kornnewburg, an phincztag vor sannd Thomanstag des heiligen zwelifboten anno domini etc. LXXVII. unser reiche des Hungrischen, im zwaintzigisten und des Behemischen in newndten jaren.

1477. végéig (N 91; DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine mi colendissime, post devotam mei comendationem ad pedum oscula beatorum.

Venit nuper ad me a sanctitate vestra reverendus dominus T. patriarcha Antiochiensis, ac velle propositumque suum eundi ad Hwzonhaza iussum (sic!) vestra sanctitas mihi patefecit idque ex litteris eiusdem sanctitas vestra cognovi, quas ipse attulit, quibus videlicet eadem desiderat meque admonet, ut mentem sententiamque meam de transitu eius.

Liceat nunc an ne me ipsi sanctitati vestrae aperiam? Quanquam pater sanctissimus norit quid cuique expediat, utpote cuius summa prudentia et pervigili circumspectione totius christiani orbis status et regitur et dirigitur; at quia tamen per sanctitatem vestram monitus sum rationem meam in hac re

adtak vagy ígértek volna, nem szabad követelni, és így egészen szabadoknak kell nyilvánítani őket.

Ezért úgy ajánljuk különös komolysággal mindannyiótoknak és egyesével mindenkinek, és úgy akarjuk, hogy kedves atyánkkal, a római császárral és minden tartományával, népével és alattvalójával a békét állhatatosan és szilárdan tartsátok, semmi módon ne szegjétek meg, és szintén hagyjátok szabadon, minden ellenérték nélkül elvonulni őfelségének és minden alá tartozónak még eskü alatt fogságban tartott szolgáját, polgárát és embereit, mindegy, hogy váltságdíjukat felbecsülték, vagy nem, és mentesítsétek őket az alól, hogy zálogaikat – ha valami ilyet adtak vagy ígértek – ki kelljen váltani vagy ígéretüket betartani. Ezt ne követeljétek, és ne törődjete velük. És ebben nem másként, mint szeretettel járjatok el, hogy ti mind és egyenként is elkerüljétek a súlyos büntetést és a kegyvesztést. Ez teljességgel és komolyan az álláspontunk.

Kelt Korneuburgban, a Szent Tamás apostol napja előtti csütörtökön, az Úr 1477., magyarországi uralkodásunk huszadik és a csehországinak kilencedik évében.

1477. végéig¹¹¹ (N 91; DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és tiszteletreméltó uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Eljött hozzám nemrég Szentségektől a tisztelendő ... úr,¹¹² antióchiai pátriárka, s közölte, hogy Szentségeitek parancsára¹¹³ feltett szándéka, hogy elmegy Uzun Hasszánhoz. Megtudtam ezt már Szentségeitek leveléből is, melyet magával hozott, s melyben megkér, mondjam el álláspontomat és véleményemet utazásáról.

Megtehetem-e hát, hogy nem tárom ezt fel Szentségeiteknek? Noha a Szentséges Atya jól tudja, kinek mi hasznos, hiszen roppant bölcsességével és állandó éberségével az egész keresztény világot irányítja és kormányozza: mégis, mivel maga Szentségeitek kérte, hogy fejtsem ki, hogy látom e dolgot, ezért alapo-

quod mihi videtur, eidem paucis absolvam, habita mecum diligenti huius rei trutinazione, sed et certis cum primoribus regni mei, scilicet consiliariis meis satis largo discursu finaliter ex diversis respectibus ventilatis;

visum mihi estque mea sententia nuda, ut hac vice non sit opus nec liceat neque ipsi domino patriarchae ad praefatum principem Huwzonhaza iter fatigare maximae (sic), donec sanctitas vestra aliquid certi cum principibus pro et in negotio fidei orthodoxae aliquid disposuerit. Nam si idem patriarcha sine certa re sicque absoluta principem illum adiret, posset nimirum princeps ille facile ex parte christianorum principum in extremam cadere desperationem et omnes cum Turco suscipere conditiones. Quid rebus fidei autem turbationis periculique afferet, vestrae sanctitati aestimandum relinquo; hoc solum adiicio, quod susceptis conditionibus Turcus ipse, qui nunc quoque in sanguinem christianum crudeli ferocitate debachatur, demum virium omnium et potentiae suae efenratam rabiem eo liberius in christianos acueret, quo alio impedimento tutior foret.

Quare supplico humiliter beatitudinem vestram, quatenus eadem hanc sententiam et rationem meam pro summa sui prudentia in meliorem interpretari dignetur partem, et cui cura peculiaris est, quid salutis reipublicae expedit cum principibus catholicis ocius efficiat. Me enim omni cum devotione et officio sanctitatis vestrae sibi et sanctae suae apostolicae sedi semper habet obligatum. Retinui itaque mecum praefatum dominum patriarcham interim, donec a vestra sanctitate quid circa fidei negotium cum principibus catholicis praefatis ordinaverit, quidve de transitu viri huius expediat certior fiam. Quod ut citius fiat, eandem vestram sanctitatem devotius oro.

Interim ipse dominus patriarcha a me tam expensis, quam aliis necessariis erit sufficienter provisus. Altissimus conservet sanctitatem vestram.

1478. január 8. (MKL I 256)

Albert szász hercegnek

Wir Mathias von Gots gnadenn zu Hungern, zu Bellem konig etc. embieten dem hochgebornnen fursten, unserm liben swager, herrn Albrechtenn herttzen

san meghányva-vetve magamban, sőt, országom egyes főembereivel, mégpedig tanácsosaimmal elég bőven megbeszélve s különböző szempontokból megtárgyalva, röviden eleget teszek a kérésnek.

Úgy látom én, s az a kendőzetlen véleményem, hogy ez alkalommal nem szükséges és nem is szabad, hogy a pátriárka úr az Uzun Hasszán fejedelemhez való hosszú úttal fárassza magát, amíg Szentségetek semmi biztosat nem határozott a fejedelmekkel az igaz hit érdekében és ügyében! Mert ha a pátriárka biztos és ily módon véglegesített dolog nélkül állna a fejedelem elé, az könnyen végső kétségbeesésbe taszíthatná őt a keresztény fejedelmek felől, és elfogadná a török minden feltételét. Hogy ez a hit ügyében milyen zűrzavarhoz és veszedelemhez vezetne, azt Szentségetek megítélésére bízom; azt az egyet fűzöm hozzá, hogy a török, noha most is kegyetlen vadsággal tombol, hogy a keresztények vérért vegye, feltételei elfogadása esetén annál szabadabban indulna minden erejével és hatalmának féktelen veszettségével a keresztények ellen, amennyivel kevésbé köti már ez az akadály.

Ezért alázatosan kérem Szentségeteket, hogy roppant bölcsességének megfelelően méltóztasson e véleményemet és álláspontomat jóra értelmezni, s minthogy különös gondja van arra, mi áll a kereszténység érdekében, mihamarabb tegyen érte a fejedelmekkel együtt. Arra pedig mindig számíthat, hogy én a legnagyobb odaadással és szolgálatkészséggel kötelezem el magam Szentségeteknek és Apostoli Szentszékének. Magamnál tartom tehát a pátriárka urat addig, amíg Szentségetek értesít arról, mit rendelkezett a hit ügyében a katolikus uralkodókkal, s mi lenne célravezető e férfiú utazásával kapcsolatban. Alázatosan kérem Szentségeteket, hogy ez mihamarabb történjék meg.

Addig is én gondoskodom a pátriárka úrnak úgy költségeiről, mint egyéb szükségleteiről. A Magasságos őrizze meg Szentségeteket!

1478. január 8. (MKL I 256)

Albert szász hercegnek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt sógorunknak, Albert úrnak, Szászország hercegé-

zu Sachsen, lantgrauen in Doringen unnd marcgrauen zu Missen unsern fruntlichen grus und was wir libes und guts vermugen beuor.

Uns zweifelt nicht, dieselb ewer libe hab vornomen, wie wir vor etlichen zzeiten mit rechter aufrichtiger wal durch die, die das zu thun hetten, zu konig zu Behmenn emelt, nachmals durch unsern heiligen vatern den babst bestet sein, und wiewol ein zeit her zwuschen der keiserlichen maiestat unnd unser ein irrung der regalien halben uns zu leihen gewessen, aber nw durch anderweisung des benanten unsers heiligen vaters des babst und ander hat uns sein keiserliche wirde die regalien zu Behmen gelihen und als romischer keiser dortzu bestet unnd confirmirt, nach laut seiner keiserlichen briue den yr hiernit vornemen werdet.

Dorumb begern wir an ewer libe mit vleis, erman die auch als konig zu Behmenn der pflicht unnd ayde, domit yr uns und unser kron zu Behmenn schuldig und pflichtig seit, das sich ewer libe zu uns gein Breslaw, do wir dann auch sein werden, fuge, und do von uns als konig zu Behmenn die lehen und guter, so ewer libe von der cron und unserm konigreich zn Behem habet, von uns als ewer liebe rechtenn erwelten und bestettenn konig bey vorliesung derselbigen ewer lehen und keiserlich gepottbrieff nemet und entphaet.

Gebenn zu Kornnewnburg, am pfintztag nach trium regum, anno domini etc. LXXVIII., unser reiche des Hungerischen im zweintzigistenn und des Behmischen im newnten jaren.

Ad mandatum proprium domini regis.

Kívül: Dem hochgebornen fursten, hern Albrechten. herttzogen zu Sachsenn, lantgrauen in Doringen und marcgrauen zu Missen vnserm libenn swager.

1478. április 1. (MKL I 257)

Erneszt és Albert szász heregeknek

Wir Mathias von Gots gnaden zu Hungern zu Behmen etc. konigk, enpieten den hochgebornen fursten unnsern bsundern lieben obmen und swagorn heru Ernnten des heiligen romischen reichs ertzmarschalgk, kurfursten unnd hern Albrecht gebrudern, herczogen zu Sachsen, lantgraven in Doringen unnd

nek, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözlötünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Nem kételkedünk, hogy Kedveltségetek értesült róla, hogy bizonyos idővel ezelőtt megválasztottak Csehország királyává igaz és jogszerű választással azok részéről, akikre ez tartozik, majd Szentatyánk, a pápa megerősített, és jöllehet egy ideig a császári felség között és köztünk nézeteltérés volt a királyi haszonvételek ránk ruházása miatt, de most Szentatyánk, a pápa és mások tanácsára ő császári méltósága a cseh királyi haszonvételeket ránk ruházta, és mint római császár elismerte és megerősítette császári oklevele tartalma szerint, amelyet ezennel megismerhettek.

Kívánjuk azért Kedveltségetektől igyekezettel, és figyelmeztetünk úgy is mint Csehország királya a köteleosségre és esküre, amellyel nekünk és cseh koronánknak tartoztok, és amit kötelesek vagytok megtenni, hogy Kedveltségetek Boroszlóban tegyen annak eleget, ha majd ott leszünk, és ott tölünk mint cseh királytól a hűbért és javakat, amelyeket Kedveltségetek a cseh koronától és királyságunktól bír, vegyétek és fogadjátok el tőlünk mint Kedveltségetek igaz, megválasztott és megerősített királyától, hűbér- és császári parancslevelek felolvasása mellett.

Kelt Korneuburgban, a Háromkirályok napját követő csüörtörtökön, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszadik és a csehországinak kilencedik évében.

A király úr saját parancsára

Kívül: A méltóságos fejedelemnek, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának, kedvelt sógorunknak.

1478. április 1. (MKL I 257) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófja-

marcgraven zu Meissen, unsern fruntlichen grus und was wir liebs unnd guts vermugen bevor.

Als unns ewer lieb von wegen der nidirlage die unicz zu awsstrag der sachen nicht fuglich sey zu tuhen unnd den von Görlitz der geprawchen lasen geschriben habt, haben wir under anderm vernomen. Nw zweifeln wir nicht ir seit durch Heinrichen von Miltitez ewern rate der sachen eigentlich unterricht worden unnd von im unnser meynung und antwort deshalben verstanden. Demnach begern wir noch an uch mit vleis bitten, den unnsern von Görlitz an sollicher nyderlag kein ingriff noch irrung thut, sundern volgen laset. Doch ob ir dann einchirley gerechtikeit doran alz ir meldet hettet, die alsdann vor unnsern hern unnd vetern dem romischen kayser ersuchen unnd noch ordenung des rechten procediret, so wollen wir ewer lieb vor der kaiserlichenn wirde deshalben recht geben unnd nehmen, wo ir aber sollich unnser erbieten verachten unnd die nidirlage unerlangt unnd unerfordert rechts den unnsern von Gorlitz entziehen, mogen wir nicht anders verstehen, dann das ir uch gegen unns des stuckss halben also ewers willens geprauchten woltet.

Geben zu Offen, am mitwoch nach dem sonntag Quasimodo geniti, anno domini etc. LXXVIII., unnser reichs des Hungerischen im einundzwezigsten, und des Behmischen im newnden jaren.

Ad mandatum proprium domini regis.

Kívül: Den hochgeborn fursten unnsern lieben ohmen unnd swegern hern Ernsten kurfuraten des heiligen Romischen reichs ertzmarschalck unnd hern Albrecht gebrudern hertzen zu Sachsen, lantraven in Doringen unnd marcgraven zu Meissen.

1478. június 16. (MKL I 258)

Vilmos szász hercegnek

Wir Mathias von Gots genaden zu Hungrn, zu Behenn kunig etc., enbietten dem hochgebornn fursten unserm besondern lieben ohemen und frunde herrn Wilhalmen, hertzen zu Sachssen, landtgraven in Doringen und marggraven zu Meissen, unsern fruntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen bevor.

inak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Megértettük, amikor Kedveltségeitek nekünk többek között azt írták az árumegállítás joga ügyében, hogy azt most a dolgok kivitelezéséhez nem megfelelő megtenni, és engedni, hogy a görlitziek éljenek vele. Nos, nem kételkedünk benne, hogy Heinrich von Miltitz tanácsosotok a dolgról alaposan tájékoztatott benneteket, és így megértettétek tőle álláspontunkat és válaszunkat. Ezért azt kívánjuk tőletek igyekezettel kérve, hogy görlitzi alattvalóinkat az áru megállításának joga miatt ne támadjátok és ne zavarjátok, hanem hagyjátok, hogy éljenek vele. Mégis, ha amint mondjátok, valamely jogosultságotok lenne rá, amelyet urunknál és atyánknál, a római császárnál kerestek és a jogi eljárás megállapítja, úgy Kedveltségeiteknek a császári méltóság előtt igazat fogunk adni. Ha azonban ezt a kérésünket elutasítjátok, és az áru megállításának jogát elveszitek a görlitziektől anélkül, hogy joggal kértétek és követeltétek volna, azt nem tudjuk másképp érteni, mint hogy ti e dologban ellenünk akarjátok a saját akaratotokat érvényesíteni.

Kelt Budán, a Quasimodo geniti vasárnapja utáni szerdán, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak kilencedik évében.

A király úr saját parancsára.

Kívül: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának és Albert úrnak, a fivéreinek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1478. június 16. (MKL I 258)

Vilmos szász hercegnek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt bátyáinknak és barátunknak, Vilmos úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Als wir ewer liebs vormals geschriben und gebetten haben die hochgebornn fursten unser lieb oheimen und swegern hern Ernsten kurfursten und hern Alhrechtten gebrudern hertzogen zu Sachssen etc. daran zu weysen damit sie von irem furnemen gegen unsern undertan den von Gorlitz der niderlag halben abstelten, ist untzthere von in nit beschehn, sunder die niderlage also noch in irem lannde halten, des die unsern zu mercklichen schaden in iren gerechtikeit komen.

Wan sie aber uns yetzt zugeschriben haben, mit uns des stuck halben ainem tag zu halten, darauf sie ire rate sennden und die sachen zu baiden tailn zu gutlichem hanndel verhoren lassen wollen, verkunden wir ewer lieb das wir auf solh ir schreiben und erbietten das tags darumb willig sein und senden darauf den hochwirdigen fursten unsern lieben andechtigen und getrewen herrn Ruodolffen bischoven zu Breslaw unsern rate mit in des stuck halben zu tegen und verrer rede davon zu halten. Also begern wir auch an ewer lieb mit vleis bittennde, das ir uns zu gefalln zu solhem tag auch ewern rate zu schicken und helffen und raten lassen wellet, damit die sach von baiden tailn noch irer gelegenheit fuglich weg gewynne dadurch nit verrer unfug erwachsse; das wolln wir umb die selb ewr lieb in ainem solhn und merern fruntlich beschulden.

Gebn zu Ofen, am freitag vor sandt Veitstag, anno domini etc. LXXVIII-o, unsers reichs des Hungerischen im ainsundzwanzigsten und des Behemischen im zehennden jaren.

Ad mandatum domini regis.

1478. július 3. (MKL I 259, N 78; DL 292291)

II. Mohamed török császárnak

Mathias Dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. salutem et amicitie mutue incrementum.

Serenissime princeps.

Miserat ad nos maiestas vestra suum oratorem magnificum et laudabilem virum Gelbeg,¹⁹ ad tractandum nobiscum de pace mutua et bona amicitia disponenda, cum quo nos benevolenti animo tractavimus, et <ea que>²⁰ in

Amint Kedveltségeiteknek korábban írtunk, és kértük, hogy a méltóságos fejedelmeket, kedvelt bátyáinkat és sógorainkat, Erneszt választófejedelem urat és fivérét, Albert urat úgy befolyásolja, hogy álljanak el elhatározásuktól görlitzi alattvalóink ellen az árumegállítás joga ügyében, ők eddig semmit sem tettek, hanem még mindig a saját területükön gyakorolják azt, ami a mieink jogainak jelentős kárára van.

Mivel azonban most írtak nekünk, hogy tartsunk gyűlést ez ügyben, amelyre el akarják küldeni a tanácsosaikat, és a dolgot a jóindulatú eljárás érdekében mindkét fél részéről meghallgatni, hírül adjuk Kedveltségeiteknek, hogy a levelet és a tanácskozás felajánlását készségesen fogadjuk, és elküldjük a nagyméltóságú fejedelmet, kedvelt jámbor hívünket, Rudolf urat, Boroszló püspökét, tanácsosunkat, hogy veled gyűléseztek ez ügyben és veled folytassatok további megbeszélést. Kívánjuk ugyanígy tőletek is, igyekezzetek kérve, hogy ti is küldjétek el erre a megbeszélésre tanácsosaitokat, hogy segítsenek és adjanak tanácsot, hogy így az ügy a lehetőségek szerint mindkét félnek alkalmas útra térjen, és a jogtalanság ne növekedjen tovább. Ezt Kedveltségeiteknek hasonló és más helyzetben barátsággal viszonzni akarjuk.

Kelt Budán, a Szent Vid napja előtti pénteken, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

1478. július 3. (MKL I 259, N 78; DL 292291)

II. Mohamed török császárnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözetét küldi és a kölcsönös barátság erősödését kívánja.

Felséges fejedelem!

Miután elküldte hozzánk Felségeitek szószólóját, a nagyságos és kiváló Gelbéget, hogy a kölcsönös béke és jóbarátság létrehozásáról tárgyaljon, jóindulattal tárgyalunk veled, és amit csak parancsba kapott, hogy lezárjon velünk, azt

mandatis habuerat nobiscum concludendi, conclusimus bono animo, <prout> ipse Gelbeg pot<u>it clari<issime> maiestati vestre declarare.

Cum vero expedito illo voluissemus, sicut per eundem maiestati vestre significaveramus, nostrum oratorem magnificum Petrum Doczy vayvodam ad maiestatem vestram statim destinatum, expedire, sicuti optabamus, hucusque non potuimus; sed oportuit eum, cum propter supervenientem egritudinem suam, tum vero quod salvum conductum maiestatis vestre pro eo interea expectavimus, tanto <tempore> retardari; quem iam sanitate restaurata, ad iter expeditum his diebus dimitemus, declaraturum maiestati vestre nos sincero animo pacem cum maiestate vestra accep<ta>sse, et cum omni benevolentia tractatibus pacis et amicitie <mutue> mentem inclinasse. Et licet non dubitemus vestram quoque maiestatem similem habere benevolentiam et affectum pacis et amicitie nobiscum observande; tamen quod de voluntate maiestatis vestre fieri non credimus, finitimi <vestri>²¹, post ceptas treugas, territoriis et dominiis nostris multa damna et nocumenta inferre non desinunt; quemadmodum de recenti dicuntur aliquot munitiones in regno nostro Croatiae recepisse et plures homines asportasse.

Que omnia cum nobis, ut predictum est, minime videatur de maiestatis vestre voluntate per finitimos ve<str>os attentari: rogamus maiestatem vestram, ut attento, quod nos cum omnibus subditis nostris pacem et amicitiam erga eam et subditos suos observamus, velit et ipsa suis committere, ut et ipsi sic observent, <quatenus et> illata nocumenta resarciant, et ab inferendis de cetero²² conquiescant.

Datum Bude, 3. Julii 1478.

1478. július 3. (MKL I 260; DL 292291)

A szendrői basának

Laudabilis et nobilis vir nobis dilecte.

Credimus te non latere, que dispositio pacis et amicitie <mutue> inter nos et dominum tuum, illustrissimum dominum Turcarum imperatorem, jam pridem facta sit; in qua dispositione inter alia hoc specialiter cautum est, ut

jó szívvel le is zártuk – <amint> ezt maga Gel bég is tanúsíthatta <ragyogó> Felségeteknek.

S noha távozása után azt szerettük volna, amint általa Felségeteknek is jeleztük már, hogy Felségetekhez szánt szószólónk, a nagyságos Dóczy Péter vajda is rögtön induljon, mindeddig nem tehattünk úgy, amint szerettük volna; hanem egyrészt közbejött betegsége miatt, másrészt mert még vártuk Felségetek engedélyét szabad közlekedéséhez, vissza kellett <ennyi időre> tartanunk őt. Miután egészsége már helyreállt, a napokban útnak is indítjuk őt, hogy kinyilvánítsa Felségeteknek: őszinte szívvel elfogadtuk a békét Felségetekkel, és a legnagyobb jóindulattal hajlunk már a béketárgyalásokra és a <kölcsönös> barátságra. S noha nincs kétségünk, hogy Felségetek is hasonló jóindulattal van, és ragaszkodik a velünk való béke és barátság megtartásához, mégis – ami nem hisszük, hogy Felségetek akaratából történik – határszéli <alattvalóitok>¹¹⁴ a fegyverszünet megkezdése után is szüntelenül rengeteg kárt és pusztítást okoznak területeinken és birtokainkon – amint legutóbb is azt beszélük, hogy Horvát Királyságunkban több erődöt is visszavettek és sok embert elhurcoltak.

Mivel mindezeket, mint mondtuk, szerintünk a legkevésbé sem Felségetek akaratából követik el határszéli <alattvalóitok>, kérjük Felségeteket, hogy tekintettel arra, hogy mi minden alattvalónkkal együtt megtartjuk a békét és barátságot felé és alattvalói felé, szíveskedjék maga is megparancsolni övéinek, hogy ők úgy tartsák azt meg, <hogy egyrészt> térítsék meg az okozott károkat, másrészt a továbbiakban tartózkodjanak azok okozásától.

Kelt Budán, 1478 július 3-án.

1478. július 3. (MKL I 260; DL 292291)

A szendrői basának

Dicső és kedvelt nemes vitéz!

Úgy hisszük, nem titok előtted, milyen baráti és békemegállapodás született meg már korábban köztünk és urad, a fényességes török császár között. E megállapodásban egyebek közt kifejezett kitételként szerepel, hogy embereink

homines nostri ab altero ad alterum libere possint ambulare, absque aliquo salvo conductu speciali, ut cum nos mitteremus ad istum imperatorem <hominem nostrum>, vaivoda qui esset in Smedrobo, ad imperatoriam maiestatem faceret conduci tute et secure; similiter cum dominus imperator ad nos miserit, noster vajvoda in Belgrado salve et secure ad nos conduci facere teneretur.

Nunc itaque hunc fidelem nostrum cum litteris nostris ad excellentissimum dominum imperatorem vestrum dominum per nos missum nobilitati tue commendamus, requirentes vos, ut iuxta dispositionem pacis et amicitie inter nos et ipsum dominum vestrum inite, ipsum hominem nostrum tute et secure, adhibito homine tuo, conduci facias.

Ceterum de his factis pro quibus nuper homines tuos ad nos miseras, quam gratiosam relationem fecerimus, orator noster magnificus Petrus Doczy vaivoda, ad eundem serenissimum imperatorem per nos iterato missus, cum ad te perveniet, declarabit. Bude 1478.

**1478. augusztus 12. (MKL I 261; DL 293061, DL 292291)
Albert és János brandenburgi őrgrófoknak**

Mathias etc. vobis illustrissimis principibus domino Alberto marchioni Brandenburgensi sacri Romani imperii electori eiusque filio Joanni marchioni.

Notificamus et significamus per presentes, quod licet nos pacem et concordiam ac bonam amicitiam vobiscum semper optaverimus et optemus, et per certos consiliarios, oratores et nuntios nostros requisivimus vos, <ut> in illa dissensione, quam cum fidei nostro illustri domino Joanne duci Sagani, subdito ac feudatario nostro habet<is>, armis ac bello abstinere, ab iniuriis etiam et damnis dominiis nostris illatis desistere tandem et supersedere <deberetis>,²³ et jus vestrum, si quod contra illum habere pretenditis, jure et non iniuria prosequimini.

Tamen quia usque modo ad plurimas requisitiones nostras, neque a bello et armis contra ipsum ducem Sagani abstinere, <ne>que a damnis et iniuriis patrie nostre illatis quiescere, neque illata rectificare voluistis: <idcirco> avisamus vos et denuntiamus vobis per presentes, ut sciatis, quia nos neque ducem Joannem,

szabadon közlekedhessenek egyikünkötől a másikhöz, mindenféle külön áthaladási engedély nélkül; hogy amikor elküldjük <emberünket> a császárhoz, a szendrői vajda biztosan és biztonságban eljuttassa a császári felséghez, és hasonlóképp, amikor a császár küld hozzánk követet, a mi belgrádi vajdáink kötelesek épen és biztonságban eljuttatni hozzánk azt.

Most tehát Nemességeteknek ajánljuk e hívünket, akit levéllel küldtünk uratokhoz, a császárhoz, kérve titeket, hogy a köztünk és uratok közt létrejött baráti és békemegállapodásnak megfelelően emberünket biztonságban és baj nélkül, egy emberedet mellé rendelve, juttasd célba.

Egyébként azokban az ügyekben, melyek miatt a minap elküldted hozzánk embereidet, szószólónk, a nagyságos Dóczy Péter vajda (akit ismét elküldtünk a felséges császárhoz), amikor hozzád érkezik, közli majd, milyen kegyes előterjesztést tettünk. Budán, 1478-ban.

1478. augusztus 12. (MKL I 261; DL 293061, DL 292291) Albert és János brandenburgi örgrófnak

Mátyás stb. a nagyméltóságú fejedelmeknek, Albert brandenburgi örgrófnak, a Szent Római Birodalom választófejedelmének, és fiának, János örgrófnak.

Értesítünk titeket és jelezzük e levelünkkel, hogy noha mi mindig óhajtottuk és óhajtani fogjuk a békét, egyetértést és jóbarátságot veletek, és tanácsosaink, szószólóink illetve követeink által kértünk titeket, <hogy> abban a viszályban, amely köztetek és hívünk (aki alattvalónk és hűbéresünk), a méltóságos János sagani herceg közt van, tartózkodjatok a fegyverektől és háborútól, s végre <kötelességetek szerint> álljatok el és hagyjatok fel a birtokainkon való jogsértésektől és károkozástól; jussotokat – ha vele szemben ilyen igényetek lenne – a jog útján, s ne jogsértéssel keressétek.

Mivel azonban mostanáig számos kérésünkre sem akartatok sem a fegyveres harctól elállni a sagani herceg ellen és felhagyni országunkban a károkozással és jogsértésekkel, sem a már okozottakat helyreállítani: <ezért hát> jelen levelünkkel értesítünk titeket és kihirdetjük, hogy tudjátok: mivel tisztégünk-

tamquam subditum et feudatarium nostrum in suis juribus iniuste molestatum cum honore nostro relinquere possumus, neque illatas nobis et patrie nostre iniurias et damna, nisi rectificata fuerint, et nisi deinceps destiteritis, ulterius poterimus sine detrimento honoris nostri et evidenti patrie incommodo tolerare; propterea si quid ex parte nostra vel per nostros in protectione<m> ducis, vel pro iniuriis et damnis patrie nostre illatis commissum attentatumve fuerit, nos ex nunc nolumus quidquam nobis vel super his omnibus a vobis vel a quopiam imputari, sed coram Deo et hominibus protestamur, quod immunes esse volumus in his omnibus a culpa, et <ex nunc> innocentiam nostram declaramus, ut omnibus constet, nihil nos vobiscum nisi pacem, concordiam et bonam amicitiam semper exoptasse, et nihil mali occasionem unquam vobis prebuisse, nisi justis honestisque requisitionibus nostris contemptis, maluissetis bello et iniuria potius nostros prosequi, quam bonam amicitiam et concordiam nobiscum et cum nostris conservare.

<Datum Bude, duodecima die mensis Augusti, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagseimo octavo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero decimo.>

A levél élén: Ad marchiones Brandenburgenses.

Ugyane levél fennmaradt német nyelven is (DF 293061, ff. 409v-410r.):

Wir Mathias von Gottes gnaden zu Hungern, Behem etc. konig thon euch irleuchtigen fursten hern Albrechten marggrauen zu Brannenburg des heyiligen romischen Reichs Ertzkammer und kurfursten und seinem son marggrauen Johannsen kunt und offenbar.

Wiewol wir mit euch frid, eynung und gute freuntschaft allwegen begert haben und begern und durch etlich unnser rete oratores und senndbotten euch ersucht, das ir in der widerwertigkeit, die ir mit unserm getrewen dem irleuchtigen hern Johannsen hertzogen zum Sagan unnserm unnderthan und lehenmann habt, von der aufrure und krieg zuenthalten, auch von der ungerechtigkeit und scheden unnsern herschaften gescheen, abtusteen und zum letzten ein anstand zu geben und ewr gerechtigkeit ob ir vermeint etwas wider in zuhaben mit recht und nicht mit unrecht zuverfolgen. Aber bissher

nél fogva nem hagyhatjuk, hogy János herceget, mint alattvalónkat és hűbéresünket jogaiban jogsértően zaklassák, és ugyanígy nem tűrhetjük méltóságunk sérülése és a haza nyilvánvaló kára nélkül a nekünk és annak okozott jogsértéseket és károkat, ha meg nem térítitek azokat és ettől fogva fel nem hagytok azokkal; emiatt ha valami történne vagy kísérlet esne részünkről vagy a mieink részéről a herceg védelmében, avagy a hazánk ellen elkövetett jogsértések és károk miatt, mostantól mi nem akarjuk, hogy bármit vagy mindezeket ti vagy bárki más nekünk rója fel – hanem Isten és az emberek előtt tiltakozunk, mert mindezekben nem akarjuk, hogy hibáztassanak, és kinyilvánítjuk, hogy <mostantól> ártatlanok vagyunk, hogy mindenkinek nyilvánvaló legyen: mi sosem akartunk volna semmi mást veletek, mint békét, egyetértést és jóbarátságot, és semmi rosszra soha alkalmat nem adtunk volna nektek, ha nem akartátok volna inkább (megvetve jogos és méltányos kéréseinket) háborúval és jogsértéssel üldözni alattvalóinkat, mint megőrizni velünk és a mieinkkel a jóbarátságot és az egyetértést.

<Kelt Budán, augusztus tizenkettedikén, az Úr ezernégyszázhetvennyolcadik évében, magyar és többi királyságunk huszonegyedik, a csehországinak pedig tizedik évében.>

A levél élén: A brandenburgi örgrófoknak.

Ugyane levél fennmaradt német nyelven is (DF 293061, ff. 409v-410r.), fordítása:

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb., kegyelmes fejedelem, Albert úr, Brandenburg örgrófja, a Szent Római Birodalom főkamara és fia János örgróf, tudatjuk veletek és kinyilvánítjuk előttetek.

Jóllehet mi mindenkor békét, egységet és jó barátságot kívántunk és kívánunk veletek, és néhány tanácsosunk, szószólónk és követünk útján megkerestünk benneteket, hogy hívünkkel, a kegyelmes János úrral, Sagan hercegeivel, alattvalónkkal és hűbéresünkkel fennálló viszályotokban a felfordulástól és a háborútól tartózkodjatok, és szintén álljatok el a jogtalanságtól és a károkozástól területeinken, és végül kössetek fegyverszünetet, és jogotokat, ha azt gondoljátok, hogy kifogásotok van őellene, a jog és ne jogtalanság útján követeljétek. De eddig többszöri felszólításunk ellenére nem akartatok sem a háborútól és a fegyverektől tartózkodni János herceggel szemben, sem attól, hogy a tar-

uber manigfeltig unnsere ersuchen habt ir euch weder von krieg vnd waffen wider den genannten hertzog Hannsen, noch von der ungerechtigkeit und scheden unsern landen gescheen nit wollen enthalten und ruwen, noch die scheden und die ungerechtigkeit <rectificiren>;

hierumb warnen unnd verkunden wir euch hiemit disem brief das ir solet wissen, das wir hertzog Hannsen alls unnsere underthan und lehenmann in seinen gerechtigkeiten unbillich beschedigt auch desgleich die injurien und scheden unns unnd unsern lannden gescheen, ob die anders nit <rectificiert> werden und hinfuro nit abstundt, mit ernen nicht nachlassen mogen und mogen hinfuro on verletzung unser ernen die scheinperlichen desselben unnsers lannds beschedigung solichs grossen schadens nicht tragen; darumb ob euch etwas in unserm namen oder durch die unsern zu schutzung dem hertzogen oder umb die injurien und scheden unsern lannden gescheen were, oder zugefugt wurde, wollen wir hiemit nichtz uber das alles von euch oder meniglichen unns zugemessen werden, sonnder wir betzeugen vor Got unnd den menschen, das wir in dem allem unschuldig sein wollen an der schuld, und erclern hiemit unser unschuld, das einem yeglichen wissent sey, dass wir nichtz mit euch dann allwegen frid und gute frenntschafft begert haben, und euch kein ursach des bosen nye gegeben haben, sonnder ir habt versmehet unser gerechtigkeit und erlich ersuchen und mer unns mit kriegem und ungerechtigkeit zuverfolgen, dann gute freuntschafft und frid mit unns und den unsern zu halthen,

Geben zu Ofen, am zwelften tag des monats augusti anno etc. 78, unser reich des hungrischen etc. im einundzwauczigisten und des Behmischen im zehenden jaren.

1478. augusztus 27. (MKL I 262; DL 293307, DL 292291)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine clementissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

tományainkban jogtalanul kárt okoztok, mi több, a kárt és a jogtalanságot meg sem indokoltátok.

Ezért figyelmeztetünk és tájékoztatunk titeket ezen levelünkkel, tudnotok kell, hogy becsületből nem hagyhatjuk, hogy jogaiban méltánytalanul megkárosítsátok János herceget mint alattvalónkat és hűbéresünket, s ugyanígy nem hagyhatjuk a nekünk és tartományainknak okozott sérelmeket és károkat, ha másképp meg nem indokoljátok azokat, és el nem álltok tőlük. Ezentúl becsületünk sérelme nélkül nem tűrjük ugyanazon tartományaink látható megkárosítását ilyen nagy kárral. Ezért, ha valami történne veletek, vagy valamit elkövetnének ellenetek a mi nevünkben vagy a mieink által a herceg védelmében, avagy tartományaink sérelme és kára miatt, azt akarjuk, hogy abból rajtunk semmit ne kérjetek számon sem ti, sem mások, hanem Isten és az emberek előtt tanúsítjuk, hogy annak terhében ártatlanok vagyunk. S ezennel kijelentjük ártatlanságunkat, hogy mindenki tudja, hogy mi semmi mást, mint mindenkor a békét és a jó barátságot kívántuk veletek, és soha nem adtunk nektek rosszra okot, hanem ti vettétek semmibe a mi jogainkat és becsületes felszólításunkat, és inkább háborúval és jogtalansággal üldöztök, mint hogy a jó barátságot és békét ápoljátok velünk és a mieinkkel.

Kelt Budán, augusztus hó tizenkettedik napján, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

1478. augusztus 27. (MKL I 262; DL 293307, DL 292291)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Scripterant nonnulla hisce diebus ad nos oratores nostri de mandato sanctitatis vestre, ad que optabant per nos e vestigio responderi.

Nos que ad eorum scripta responderimus, et etiam que sanctitati vestre pro nostra parte per eos declarari voluerimus, sanctitas vestra ex eorum verbis cognoscet, et ab eis clarius intelliget devotionem nostram, quam erga sedem apostolicam ab initio habuimus, inconcussam semper apud nos, ut obedientem filium, permanere, susceptorumque beneficiorum memoriam, quibus sedes apostolica nos semper prosecuta est, ita cordi nostro insitam esse, ut sciamus nos apostolice sedi multum obligatos, et nihil unquam recusemus, que pro honore et comodo sedis apostolice vires nostre poterunt tolerare. Scripsimus preterea ad eosdem oratores nostros nonnulla in certis rebus nostris, et commisimus certas pro nostra parte supplicationes offerri sanctitati vestre, cui humiliter supplicamus, ut eas clementer exaudire, et optatam ad omnia postulata nostra relationem solita clementia facere dignetur beatitudo vestra.

Quam altissimus diu servet incolumem et felicem ecclesie sue sacrosancte regimini et augmento. Datum Bude, XXVII. Augusti, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero decimo. Eiusdem vestre sanctitatis filius devotus Matthias rex Hungarie, Bohemie etc.

Ad mandatum domini regis.

Kívül: Sanctissimo domino nostro pape.

1478. augusztus (MKL I 263; DL 292291)

II. Mohamed török császárnak

<Serenissimo et potentissimo principi domino amyra sultan Mehemetbeg imperatori Turcarum patri et tamquam fratri nostro carissimo> Mathias Dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. etc. Salutem et paratam complacendi voluntatem.

Serenissime princeps.

Reddidit nobis homo noster litteras excellentie tue, ex quibus cognovimus, que nobis maiestas vestra scribebat de duobus castellis diruendis. Quod

Több dolgot is megírtak szószólóink a napokban Szentségetek parancsára, melyekre szeretnék, ha nyomban válaszolnánk.

Hogy mit fogunk válaszolni az általuk írtakra, és mit szeretnénk, ha részünkről kinyilvánítanának, megtudja majd Szentségetek saját szavaikból, melyekből világosabban látja majd, hogy elkötelezettségünk, mellyel az Apostoli Szék iránt kezdettől fogva voltunk, bennünk, mint engedelmes fiukban, mindig rendíthetetlen marad, s azon jótettek emléke, melyekben az Apostoli Szék mindig részesített minket, annyira mélyen él szívünkben, hogy tudjuk, mennyire lekötelezettjei vagyunk az Apostoli Széknek, és semmitől sem vonakodunk majd, amit erőink elbírnak az Apostoli Szék becsületéért és javáért. Megírtunk ezenkívül szószólóinknak pár dolgot bizonyos ügyeinkben is, és meghagytuk, hogy terjessenek részünkről bizonyos kéréseket Szentségetek elé; alázatosan kérjük, hogy méltóztasson Szentségetek kegyesen meghallgatni azokat, és szokott jóságával minden kérésünkre az óhajtott választ küldeni.

A Magasságos sokáig őrizze meg épségben és szerencsésen Szentegyháza kormányzására és gyarapítására! Kelt Budán, augusztus 27-én, az Úr ezernégy-százhetvennyolcadik évében, magyar és többi királyságunk huszonegyedik, cseh királyságunknak pedig tizedik évében. Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Magyarország, Csehország stb. királya.

A király Úr parancsára.

Kívül: Szentséges pápa urunknak.

1478. augusztus¹¹⁵ (MKL I 263; DL 292291)

II. Mohamed török császárnak

<A felséges és nagyhatalmú fejedelemnek, Mehmet bég emírnek és szultánnak, török császárnak, atyjának és mintegy kedvelt fivérének> üdvözetét és készséges jószándékát küldi Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya!

Felséges fejedelem!

Átadta nekünk emberünk Excellenciátok levelét, melyből megtudtuk, mit írt nekünk Felségetek két várunkról, melyeket le kéne rombolnunk. Még ha

quidem tametsi libenter voluerimus, prout et nunc facere intendimus, tam subito tamen castella ipsa nequaquam dirui poter<a>nt, quemadmodum per litteras excellentie vestre monebamur.

Scribebatur nempe in illis litteris, ut in spatio unius et medii mensis ea dirui faceremus, quod a nobis fieri nequaquam potuisset. Septem enim dies restabant solum de uno mense et dimidio, termino scilicet diruendis eisdem castellis designato, quando excellentie vestre litteras accepimus, in<fra> quos septem dies nedum castella dirui, sed nec homines <quidem> ad id deputandi in ea loca pervenire potuissent. Nihilominus tamen adhuc illa castella, juxta conventa inter nos, etiam post designatum terminum distrahi facere minime neglexissemus, nisi positum fuisset in litteris maiestatis vestre, quod si ad unius et dimidii mensis terminum castella non diruerentur, amplius treuge nobis minime servarentur.

Accepimus enim eodem tempore, plerosque ex subditis maiestatis vestre incursionem fecisse in Croatiam, commissoque ingenti spolio et damno, concrematis etiam certis villis et oppidis, ac uno castello expugnato, cum nonnullis captivis et direptionibus, in Turciam revertisse. Quod ut cognovimus, a diruendis castellis remorati sumus. Considerare enim maiestas vestra potest, si nobis sub hac dubietate et aperta pacis transgressione castella ipsa diruere licuisset, presertim cum nesciremus mentem sublimitatis tue <an etiam postea castellis dirutis vellet nobis pacem observare>?

Decrevimus itaque latius apertiusque mentem et intentionem maiestatis vestre de observanda pace cognoscere, quam si adhuc in eodem proposito pacis inite perseverantem cognoverimus, postquam nos per litteras suas de hac intentione sua certiores avisabit, contenti erimus castella dirui committere; ea tamen conditione, ut maiestas vestra spolia et damna, per suos subditos nostris sub tempore treugarum illata rectificet; si autem pacem nobiscum amplius servare non vellet, etiam optamus aperte significari nobis per maiestatem vestram, ut sciamus et nos rebus <nostris> intendere. Confidimus enim, quod si excellentia tua pacem nobiscum observare nollet, intellecta eius intentione, poterimus, Deo auxiliante nobis, contra eam partes nostras defensare. Speramus tamen, quod aliquando excellentia vestra experietur pacem ipsam non minus rebus suis quam nostris conduxisse.

szívesen megtennék is ezt, miként szándékunkban áll megtenni, mégis, oly hirtelen e két vár semmiképp sem <volt> lerombolható, amint arra levelében Felségetek intett minket.

Azt írta ugyebár a levélben, hogy másfél hónapon belül romboltassuk le azokat, ezt azonban semmiképp sem tudtuk volna megtenni. Ugyanis csak hét nap volt hátra a várak lerombolására kijelölt másfél hónapos határidőből, amikor megkaptuk Felségetek levelét, amely hét nap alatt nemhogy a várakat lerombolni, de még az arra kijelölendő embereket odajuttatni sem lehetett volna. Ennek ellenére a várak lebontását, megállapodásunk szerint, a kijelölt határidőn túl is, a legkevésbé sem mellőztük volna, ha nem állt volna az is ott Felségetek levelében, hogy ha a várakat másfél hónapon belül le nem romboljuk, utána a békeszerződést sem tartja már meg velünk.

Ezzel egy időben pedig arról értesültünk, hogy Felségetek több alattvalója betört Horvátországba, s roppant fosztogatást és károkat téve, egyes falvakat és városokat még fel is égetve illetve egy várat bevéve sok fogollyal és zsákmánnyal tért vissza Törökországba. Hogy ezt megtudtuk, a várak lerombolásával még kívártunk. Azt gondolná hát Felségetek, megtehettük volna ilyen bizonytalanság és a békeszerződés nyílt áthágása mellett, hogy leromboljuk a várakat, kiváltképp, mikor nem is ismerjük Magasságotok szándékát, vajon meg szándékozna-e tartani velünk a békét a várak lerombolása *után*?

Úgy döntöttünk tehát, hogy mélyebben és világosabban megtudjuk, mi Felségetek terve és szándéka a béke megtartásával kapcsolatban. Ha azt tudjuk meg, hogy még mindig erősen ragaszkodik a megkötött békéhez, miután levele révén tájékoztat majd minket ebbéli szándékáról, akkor azzal megelégedve elrendeljük majd a várak lerombolását; ám azzal a feltétellel, hogy Felségetek megtéríti mindazt a rablást és kárt, melyet alattvalói a béke ideje alatt követtek el a mieink ellen. Ha pedig nem akarná továbbra is fenntartani velünk a békét, szeretnénk, hogy azt is nyíltan jelezze nekünk Felségetek, hogy mi is úgy tudjunk ügyeinkhez látni. Bízunk ugyanis abban, hogy ha Excellenciátok nem akarná megőrizni a velünk kötött békét, akkor szándékáról értesülve, Isten segítségével meg fogjuk tudni védeni ellene területeinket. Reméljük azonban, hogy végre Excellenciátok is úgy tapasztalja majd, hogy a béke nem kevésbé volt hasznos saját, mint a mi ügyeinknek.

Quidquid <igitur> vel in unam partem vel in aliam facere decreverit, rogamus nobis aperte significari; sentiet autem nos in utr<um>que paratos. Et de hoc optamus certum et <celerem> responsum ab excellentia tua, quam valere optamus. Datum Bude, 1478.

Külcím: Serenissimo et potentissimo principi domino sultano Mahmet beg imperatori Turcorum patri et tanquam fratri nostro charissimo.

1478. szeptember (N 67; DF 292991)

János aragóniai királynak

Serenissimo principi domino Iohanni Aragoniensi, Navariae Siciliae etc. regi, amico et affini nostro carissimo Mathias etc. salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps, amice et affinis noster carissime.

Letificati sumus litteris maiestatis vestrae, quibus scribit serenissimam dominam reginam Castellae Legionis filiam suam ex filio suo domino rege Castellae filium haeredem et successorem post felices eorum dies in regnis suis edidisse. Agimus immortalis Deo magnas pro tali munere gratias et maiestati vestrae non solum congratulamur, sed et grates dicimus amplissimas, quod de hoc felici et prospero eius successu voluit pro sua in nos benevolentia facere participes. Nihil enim iocundius nihil quod maiori nos letitia afficeret, maiestas vestra nobis significare potuisset, quippe cum divina pietas ea nos invicem necessitudine et amicitia coniunxerit, ut quicquam prosperum maiestati vestrae largiatur, nihil presentemus nobis alienum.

Proinde optamus maiestatem vestram una cum suo filio domino rege Hispaniae et nepote feliciter nato dies producere longissimos, et cum dies feliciter actos ultima senectus compleverit avo patrique vitam complementibus sobolem hunc succedere felicem.

Reliquum est ut Dei clementia maiestatem vestram cum ipso domino rege suo filio et nepote, et nepoti (sic) eius genitrice diutissima servet incolumes et felices. Datum Budae etc.

Döntsön is azonban majd bármit akár így, akár úgy, kérjük, hogy arról nyíltan értesítsen minket; meglátja majd, hogy mindkét esetre készen állunk. Erről is biztos és <gyors> választ kívánunk Excellenciádtól, akinek jó egészséget kívánunk. Kelt Budán, 1478-ban.

Külcím: A felséges és nagyhatalmú szultánnak, Mehmed bégnek, a törökök császáranak, atyánknak és mintegy kedves fivérünknek.

1478. szeptember (N 67; DF 292991) **János aragóniai királynak**

A felséges Aragóniai János fejedelemnek, Navarra és Szicília stb. királyának, barátunknak és rokonunknak üdvözlétét és vállalkozásaihoz szerencsekívánatait küldi Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Felséges fejedelem, kedves barátom és rokon!

Igen megörültünk Felségetek levelének, melyben megírja: leánya, Kasztília és León felséges királynője fiától, Kasztília királyától uralkodásuk boldog napjai után fiúörököszt és utódot hozott világra. Hálát adunk a halhatatlan Istennek e nagy ajándékért, Felségetekkel nemcsak együtt örülünk, hanem nagy köszönetet mondunk, hogy – irántunk való jóindulatának megfelelően – e boldog és örömteli gyarapodásának minket is részesévé akart tenni. Felségetek semmiről sem értesíthetett volna ugyanis, ami szívderítőbb lenne és nagyobb örömként érne minket, merthogy Isten jósága kölcsönösen olyan rokonsággal és barátsággal kötött minket össze, hogy bármi bőséggel árasztja csak el Felségeteket, nincs közte olyan, mit magunkénak ne éreznénk.

Kívánjuk hát, hogy Felségetek fiával, Spanyolország királyával és szerencsésen megszületett unokájával együtt sokáig éljen, s boldog életük után a késő öregkort megérve láthassák, amint a nagyapja s apja kiteljesedett élete után e sarjuk lép örökükbe.

Végül: Isten kegyelme tartsa meg sokáig épségben-boldogságban Felségetet fiával, a királlyal, unokájával és annak édesanyjával! Kelt Budán stb.

1478. szeptember (N 65; DF 292991)
Ferdinánd kasztíliai királynak

Serenissimo principi domino Ferdinando regi Castellae Legionis et Portugalliae Aragonum primogenito affini et amico nostro carissimo Mathias Dei gratia etc. salutem et felices ad vota successus.

Magnam animo letitiam concepimus visis litteris serenissimi domini Iohannis Aragonum Navariae Siciliae etc. regis, patris nostri, quas scripsisset ad nos de felici vestro et ipsius successu, quod serenissima domina regina, consors vestra filium vobis successorem regni ediderit. Agimus Deo imprimis pro tali munere gratias et ipsi genitori vestro grates dicimus amplissimas, quod huiusmodi gaudiorum voluit nos facere participes, qui pro ea necessitudine et benevolentia, qua invicem nos divina pietas coniunxit, nihil quod vobis prosperum contigit, nobis alienum putamus.

Congratulamur itaque fraternitati vestrae et vobis cum ipso filio vestro recens nato dies optamus longissimos paratos nos et ipsi genitori vestro, et vobis ac filio vestro offerentes quicquam pro officio necessitudinis et benevolentiae mutua possumus gratum efficere, fraternitatem vestram una cum illustrissima domina, coniuge sua et filio diu valere optamus incolumes et felices. Datum...

1478. szeptember 5. (MKL I 264; DL 292291)
Kázmér lengyel királynak

Mathias Dei gratia rex etc. Serenissimo principi Casimiro eadem gratia Polonie et fratri nostro observandissimo salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps et frater noster charissime.

Superioribus diebus miserat ad nos fraternitas vestra suum oratorem, qui referebat nomine suo bonam pacem firmamque et stabilem concordiam et fraternitatem nobiscum optare maiestatem vestram, et nos, quemadmodum semper cupidi pacis et concordie fuimus, responderamus <ei> nos itidem optare pacem et concordiam cum maiestate vestra, in nobisque nihil deficere, imo semper id optasse, et nunc vehementer non minus quam fraternitas vestra

1478. szeptember (N 65; DF 292991)**Ferdinánd kasztíliai királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből stb. üdvözetét és vállalkozásaihoz szerencsekívánatait küldi a felséges fejedelemnek, Ferdinándnak, Kasztília, León és Portugália királyának, az Aragóniai-ház elsőszülöttjének, rokonunknak és barátunknak.

Igen megörültünk, mikor olvastuk a felséges Aragóniai János, Navarra, Szicília stb. királyának, atyánknak levelét, melyet a ti és az ő örömhíréről írt nekünk: hogy a felséges királynő, hitvesetek nektek fiúgyermeket, az országnak trónörökösét ajándékozott. Hálát adunk elsősorban Istennek e nagy ajándékért, s atyátoknak is nagy köszönetet mondunk, hogy részesévé tett minket örömének; mi pedig a rokonságnak és jóindulatnak megfelelően, mellyel Isten jósága kölcsönösen összekötött minket, magunkénak érzünk minden gyarapodást, ami nektek jut.

Együtt örülünk tehát Fivérségtekkel, és hosszú életet kívánunk nektek és most született fiatoknak, egyben készségesen ajánlva magunkat atyátoknak, nektek és fiatoknak, hogy a kölcsönös rokonság és jó viszony megkívánta módon megtegyünk bármi szívességet. Kívánjuk, hogy Fivérségték a nagyméltóságú úrnővel, hitvesével és fiával együtt éljen sokáig jó egészségben, épségben és szerencsével! Kelt...

1478. szeptember 5. (MKL I 264; DL 292291)**Kázmér lengyel királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből stb. király üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük tekintélyes fivérünknek, Kázmérnak, ugyanezen kegyelmeből Lengyelország királyának.

Felséges uralkodó, kedves fivérünk!

A legutóbbi napokban elküldte hozzánk Fivérségték szószólóját, aki nevedben beszámolt arról, hogy Felségetek jó békét, szilárd és állandó egyetértést kívánna velünk; mi pedig, amint mindig is békére és egyetértésre vágytunk, azt válaszoltuk: mi is éppúgy kívánjuk a békét és egyetértést Fivérségtekkel, s bennünk ennek semmi híja nincs, sőt – mindig azt kívántuk volna, és most is

<cuperet> optavimus, ut firma pax perpetuaque et stabilis concordia inter nos non modo progressum habeat, sed etiam consummationem; et cum hoc fine oratorem vestrum remisimus, nostro statim subsequente, per quem etiam nihil aliud, quam ea que ad amicitiam, pacem et concordiam pertinent, intimavimus fraternitati vestre.

Verum ex litteris bohemicis, quas noviter allatas ad oratorem nostrum misimus, maiestati vestre ostendendis, intelliget fraternitas vestra, quales iniurias et damna, qualiave spolia stipendiati sui, quos ipsa novissime in Moravia stipendio suo conducere fecit, per transitum in Silesiam commiserint; ex quibus facile elicere poterit fraternitas vestra, huiusmodi facta et commissa sue oblationi et amicitie pacique et concordie mutue qualiter respondeant. Nos cum fraternitate vestra non nunc primum, sed semper et ab initio bonam amicitiam, firmam et stabilem pacem et concordiam optavimus; sed antequam <ea> ad effectum deduceretur, talibus semper et his similibus impedimentis et difficultatibus remorati fuimus. Et nunc nihil aliud optavimus, nisi ut pax optima et stabilis concordia, cuius nos semper cupidi fuimus et ad quam maiestatem vestram non minus inclinamur intelleximus, debitum inter nos effectum sortiatur.

Quoniam vero ista, que per stipendiatos maiestatis vestre subditis nostris in Silesia²⁴ irrogata sunt, paci mutue et concordie non respondent: rogamus fraternitatem vestram, velit ea damna et spolia, que nostris in Silesia per suos irrogata sunt, rectificare et facere reformari. Quoniam si quid per nostros pro recuperatione eorum attentatum fuerit, fraternitas vestra non poterit nobis vel etiam nostris imputare, hoc attentum, quod nostri nullo modo possunt in tam notabili et evidenti damno et rerum suarum jactura permanere.

Si quid igitur attentatum fuerit pro recuperandis damnis suis per nostros, sola fraternitas vestra bene cogitare poterit, nonnisi pro suis propriis nostros laborasse. Datum 5. Septembris, 1478.

A levél élen: Ad regem Polonie.

erősen kívánjuk – nem kevésbé, mint Fivérségtek szeretné –, hogy köztünk a szilárd béke és a töretlen, állandó egyetértés ne csak javuljon, hanem teljességre jusson. És amikor e célból visszaküldtük szószólótokat, azonnal követte őt sajátunk, aki révén csak olyan dolgokról értesítettük Fivéremet, amelyek a barátságot, békét és egyetértést illetik.

Ám abból a csehországi levélből, amely nemrég érkezett hozzánk, s amelyet szószólónknak elküldtünk, hogy mutassa meg Felségeteknek, látni fogja Fivérségtek, milyen jogsértéseket és károkat okoztak, s milyen fosztogatásokat követtek el Sziléziába vonultukban zsoldosai, akiket legutóbb Morvaországban toboroztatott. Ebből könnyen kitalálhatja majd Fivérségtek, hogy az ilyesféle gaztettek és bűnök mennyire felelnek meg felajánlásának, illetve a barátságának, békének és kölcsönös egyetértésnek. Mi Fivérségtekkel nem most először, hanem mindig és kezdettől fogva jóbarátságot, szilárd és állandó békét és egyetértést kívántunk; ám mielőtt ez megvalósult volna, mindig ilyen és ehhez hasonló akadályok és nehézségek késleltettek benne. Most sincs semmi más kívánságunk, mint hogy a legjobb békesség és állandó egyetértés (amire mindig vágytunk és amire, tudjuk, Felségetek nem kevésbé hajlik) valósuljon meg végre köztünk.

Mivel azonban mindaz, amit Felségetek zsoldosai Sziléziában elkövettek alattvalóink ellen, a kölcsönös békének és egyetértésnek meg nem felel: kérjük Fivérségteket, szíveskedjék jóvátenni és megtéríttetni azokat a károkat és fosztogatásokat, melyeket övéi a mieink ellen Sziléziában elkövettek. Mert ha a mieink próbálkoznának valamivel azok visszaszerzésére, Fivérségtek nem róhatná fel nekünk vagy akár a mieinknek, figyelembe véve, hogy a mieink semmiképp nem hagyhatják annyiban jelentős és nyilvánvaló kárukat és anyagi veszteségüket.

Így hát, ha embereink próbát tennének veszteségeik visszaszerzésére, éppen Fivérségtek tudhatja majd a legjobban, hogy pusztán sajátjuk visszaszerzésén fáradoznak. Kelt 1478 szeptember 5-én.

A levél élén: A lengyel királynak.

1478. szeptember 9. (MKL I 265)²⁵

A svájci Konföderációnak

Commissio domini regis.

Mathias von Gottes gnaden zu Hungern, zu Behim Dallmacien, Croacien künig. Unsern gunstlichen grus zuvor. Grosmechtigen, wolgeborn, edeln, fürsichtigen, ersamen, weisen, besunder lieben.

Wir senden hiemit zu üch unsern diener und getrewen Jacoben Renetzhawser, ettwas unser sachen an üch zu bringen, von uns aigentlich berichtet als ir ab im wol vernemen werdet, an ew mit vleisz begerende im dorinne genzlichen zu gelauben. Das wellen wir in sundern gnaden gen üch erkennen, und worinne wir üch gnade und guten willen ertzaigen mugen, dortzu ist unser königklich gemuete genzlich wolgeneigt. Des mugt ir üch zu uns tröstlichen versehen.

Datum Ofen, am mittwoch nach unser lieben frawen tag der geburde anno domini etc. LXXVIII., unserer reich der Hungrischen im ains und zweinzigsten und des Behemischen im zehenden jaren.

Külcím: Den grosmechtigen, wolgeboren, edeln, fürsichtigen, ersamen, weisen, unsern besunder lieben alten Ortern, Steeten und Lendern gemeiner Eidgnoszschaft des groszen alten punds ober dewtscher lauden.

1478. szeptember 18. (N 68; DF 292991)

Izabella kasztíliai királynőnek

Mathias etc. serenissimae dominae Isabellae reginae Castellae Legionis et Portugalliae Aragonum primogenitae, affini nostrae carissimae salutem et prosperorum successuum incrementa.

Serenissima regina, affinis nostra carissima!

Leticati sumus litteris serenissimi domini regis Aragonie, affinis et confederati nostri carissimi, quibus scribit maiestatem vestram filium regni heredem recens edidisse. Egimus divinae pietati gratias, quod domum vestram tali dono amplificare dignata est, et eo magis congratulamur maiestati vestrae,

1478. szeptember 9. (MKL I 265)**A svájci Konföderációnak**

A király úr parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország királya, kedvező üdvözetünket ajánljuk mindenekelőtt a nagyhatalmú, nagyságos, nemes, körültekintő, derék, bölcs, általunk különösen kedvelt uraknak.

Elküldjük hozzátok ezennel szolgálkat és hívünket, Jakob Renetzhausert, hogy valamely ügyünket, amelyet alaposan elmagyaráztunk, elétek tárja, amint tőle bizonyára hallani fogjátok, és igyekezettel kérve titeket, hogy azt teljes egészében higgyétek el neki. Ezt különös kegyekkel akarjuk meghálálni nektek, és amiben csak kimutathatjuk felétek kegyelmünket és jóakaratomkat, arra királyi kedélyünk teljességgel hajlandó. Ezt biztosan elvárhatjátok.

Kelt Budán, a Miasszonyunk születése napja utáni szerdán, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

Külcím: A közös Konföderáció, a felnémet tartományok régi nagy szövetsége nagyhatalmú, nagyságos, nemes, körültekintő, derék, bölcs, általunk különösen kedvelt minden helységének, városának és tartományának.

1478. szeptember 18. (N 68; DF 292991)**Izabella kasztíliai királynőnek**

Mátyás stb. üdvözetünket és szívből jövő szerencsekívánatainkat küldjük Izabella úrnőnek, Kasztília, León és Portugália királynőjének, az Aragóniai-ház elsőszülöttjének, kedves rokonunknak.

Felséges királynő, kedves rokon!

Igen megörültünk Aragónia királya, rokonunk és szövetségünk levelének, melyben megírja, hogy Felségetek nemrég fiúgyermeket, trónörökösöt hozott világra. Hálát adtunk Isten jóságáért, hogy házatokat ilyen ajándékkal méltóztatott gyarapítani, s annál inkább együtt örülünk Felségetekkel, mert

quod quicque prosperum divina benignitas domui vestrae largitur pro ea necessitudine et benevolentia, qua coniuncti invicem sumus, nihil nobis alienum putamus. Optamus itaque partum vestrum recens natum vobiscum et cum patre avoque dies perducere feliciter longissimos, et cum ultimae senectus vitae vestris cursum confecerit felici patri sobolem succedere felicem.

Nos praeterea paratos offerimus ad omnia, in quibus possemus unquam vobis et domui vestrae complacere. Datum Budae, 18 Septembris 1478.

1478 október 18. (N 69; DF 292991)

Aragóniai Alfonz hercegnek

Illustrissimo principi domino Alfonso de Aragonia, duci Calabriae regio primogenito locumtenenti ac vicario generali, fratri nostro carissimo salutem et paratam nobis complacendi voluntatem.

Illustrissime princeps, frater noster carissime.

Miserat hunc Lucam hominem suum fraternitas vestra ad revisendam serenissimam dominam Beatricem reginam, consortem nostram carissimam, quem nos contemplationem (sic) vestra libenter vidimus et ad nos (sic) redeuntem noluimus vacuum litterarum nostrarum reverti.

Placuit quippe per mutuam necessitudinem et singularis amoris affectu fraternitatem vestram litteris nostris certiolem reddere de bona voluntate nostra, et dominae reginae nostrae consortis carissimae, sororis suae cupientes vicissim de eius optima valetudine et prospero successu per fraternitatem vestram avizare non secus arbitantes vos de nostra sanitate gratulari, quam vos de eius bona valetudine et felicitate gratulamur.

Cum vero intelligamus fraternitatem vestram in castris nunc agere contra Florentenos, optaremus magnopere, ut illi omnia per vota succederent, et felicem ex labore bellico referre triumphum. Cupimus, aut ut nos fraternitas vestra de suis successibus continue certificet. Nam si quid pro ea facere possemus, unde et eam requirimus et hortamur, ut si quid a nobis desiderat, vel si quid in regno nostro esse possit, quod sibi placeant, nos admoneat, ut saltem cognoscat, quo amore quoque desiderio sibi in omnibus complacere cupimus.

bármi jóval is halmozza el Isten jósága házatokat, a minket kölcsönösen összekötő rokonság és jó viszony miatt azt mind magunkénak érezzük. Kívánjuk hát, hogy a most született fiú veletek és apjával-nagyapjával sokáig és boldogan éljen, s miután késő öregségben életetek végéhez értek, boldog apját boldog utódja kövesse majd a trónon.

Ezenkívül készségesen ajánlkozunk mindenre, amiben csak a ti és királyi házatok tetszésére lehetünk! Kelt Budán, 1478 szeptember 18-án.

1478 október 18. (N 69; DF 292991)

Aragóniai Alfonz hercegnek

A nagyméltóságú fejedelemnek, Aragóniai Alfonz úrnak, Calabria hercegének, királyi elsőszülöttnek, helytartónak és általános helyettesnek,¹¹⁶ kedves fivérünknek üdvözlétünket és szolgálatkész jóindulatunkat küldjük.

Nagyméltóságú fejedelem, szeretett fivérünk!

Elküldte hozzánk Fivérségtek emberét, Lukácsot, hogy meglátogassa a feleséges Beatrix királynét, drága hitvesünket; rátok való tekintettel szívesen láttuk őt, s mikor visszaindult hozzátok, nem akartuk, hogy levelünk nélkül térjen haza.

Jobbnak láttuk inkább, hogy a minket összekötő rokonság és szerető ragaszkodás miatt levélben biztosítsuk Fivérségteket a mi és drága hitvesünk, a ti nővéretek, a királyné jóakarataról; s viszonzásképp szeretnénk mi is értesülni Fivérségtek részéről jó egészségéről és sikereiről – mert úgy véljük, ti ugyanúgy örültök a mi egészségünknek, mint ahogy mi örülünk jó egészségeteknek és szerencséteknek.

Mivel pedig értesültünk arról, hogy Fivérségtek épp Firenze ellen vonult fel, erősen kívánjuk, hogy minden terveinek megfelelően sikerüljön, és hadi fáradozásából szerencsés diadallal térjen meg. Szeretnénk, hogy Fivérségtek folyamatosan értesítsen minket sikereiről! Ha ugyanis tehetnénk érte valamit, kérjük és biztatjuk, hogy szóljon nekünk, ha szeretne tőlünk valamit, vagy lenne valami országunkban, ami kedvére lenne; legalább tudna róla, milyen szeretettel s milyen igyekezettel óhajtunk mindenben tetszésére lenni. És nekünk is

Et ex hoc maxime cupimus amorem illius et veram erga nos affectionem dignoscere, si nos admonebit, quid sit gratum ex hoc regno nostro mittere, quidve acceptum efficere pro eo possimus. Quicque enim a nobis efficere posset, id totum fraternitate vestrae libenter offerimus. Quam bene valere optamus, et felicem de sua expeditione victoriam reportare.

Ex Buda, xviii. Octobris 1478.

1478 október 18. (N 70; DF 292991)

Federico da Montefeltrónak, Urbino hercegének

Illustrissimo domino Friderico Montis Feretii et Castri Durantis, comitique duci Urbini et sacrosanctae Romanae Ecclesiae Gonfalonycio, serenissimi regis Siciliae armorum capitaneo generali, amico nobis dilecto salutem et complacendi voluntatem.

Illustris princeps, amice nobis dilecte.

Redeuntem ad illustrissimum dominum ducem Calabriae regnum primogenitum, affinem nostrum carissimum hunc Lucam, hominem suum, quem ad revisendam serenissimam Beatricem reginam, consortem nostram carissimam et sororem suam miserat voluimus (sic) vacuum litterarum nostrarum vos adire.

Accepimus enim vos una cum domino duce Calabriae in castris agere et primarias expeditionis suae partes dirigere. Quod et libenter audivimus et prosperos expeditionis vestrae successus solliciti audire expectamus, optimo iure cupientes de vestro certificati triumpho. Qui et aliqua armorum officia gessimus, et bellicam sepius experti sumus fortunam.

Quoniam (sic) hortamur fraternitatem vestram, ut nos de successibus expeditionis huius saepius avizare nos (sic) obmittat. Optamus enim vos una cum ipso domino duce Calabriae affini nostro felicem post labores bellicos reportare triumphum. Ceterum si quid pro amicitia vestra gratum facere possemus, nos ad vestram bene placitum libenter offerimus et amicitiam vestram bene valere optamus. Datum Budaev xviii. Octobris 1478.

abból tűnne ki igazán irántunk való szeretete és ragaszkodása, ha megmondaná, mi kedvére valót küldhetnénk országunkból, s mit tehetnénk kedvére! Mert ami csak tőlünk telhet, azt mind jó szívvel felajánljuk Fivérségteknek – akinek jó egészséget és hadjáratához szerencsés győzelmet kívánunk.

Budáról, 1478 október 18-án.

1478 október 18. (N 70; DF 292991)

Federico da Montefeltrónak, Urbino hercegének

Üdvözetünket és szolgálatkészségünket küldjük Federico da Montefeltrónak, Montefeltro és Casteldurante urának, Urbinó hercegének és a Római Szentegyház zászlóhordozójának, Szicília felséges királya általános főkapitányának, kedves barátunknak.

Fényességes fejedelem, kedves barátunk!

Nem akartuk, hogy ez a Lukács visszatérőben a nagyméltóságú calabriai herceghez, királyi elsőszülötthöz, kedvelt sógorunkhoz, aki drága feleségünkhöz, nővéréhez, a felséges Beatrix királynéhez küldte őt látogatóba, levelünk nélkül menjen hozzátok.

Értesültünk ugyanis arról, hogy Calabria hercegével együtt ti is hadba vultatok, és előőrseit vezénylitek. Szívesen hallottuk ezt, és izgatottan várjuk, hogy halljunk hadjáratotok kedvező fejleményeiről is, hiszen mi, akik magunk is viseltünk egynémely hadvezéri tisztséget, és jó párszor próbára tettük hadi szerencsénket, teljes megalapozottsággal várjuk azt, hogy győzelmeitekről értesülünk majd.

Biztatjuk tehát Fivérségteket, hogy ne mulasszon el sűrűn értesíteni minket hadi sikereiről! Az a kívánságunk ugyanis, hogy Calabria hercegével, sógorunkkal együtt a hadi fáradalmak után diadallal térjenek haza. Egyébként ha lenne valami, amit Barátságotok kedvére tehetnénk, szívesen felajánljuk azt tettesetek szerint, és jó egészséget kívánunk Barátságotoknak! Kelt Budán, 1478 október 18-án.

1478 október 18. (N 71; DF 292991)

Aragóniai Frigyes hercegnek

Illustrissimo domino Donfederico de Aragonia, secundo genito regis fratri nostro carissimo salutem et paratam complacendi voluntatem.

Illustris princeps, frater noster carissime.

Miserat illustrissimus dominus dux Calabriae regius primogenitus, frater noster et affinis noster hunc Lucam, hominem suum ad revisendam serenissimam dominam Beatricem reginam, consortem nostram et sororem vestram, quem nos contemplatione illius libenter vidimus, et istuc redire volentem nolimus vacuum litterarum nostrarum reverti cupientes vos de nostra et sororis vestrae bona valetudine facere certiores, de qua non ambigimus fraternitatem vestram nihilominus gratulari, quam noster²⁶ eius prospera valetudine et omni felicitate gratulemur.

Plura vestrae fraternitati scribere voluimus cum propediem orator noster istuc venturus de nostro erga nos (sic) amore et affectu fraternitatem vestram plenius informabit.

Reliquum est quod si quis nos pro fraternitate vestra facere possimus vel si quid a nobis ex hoc regno nostro optat, quod sibi gratum sit, petimus per eam (sic) nos admoneri. Nihil enim gratius nobis foret, quam si ei aliquid mittere vel aliquid pro ea efficere possemus, quod gratum arbitraremur.

Fraternitati vestrae quam bene valere et felicem semper esse optamus ad vota. Ex Buda ut supra 1478.

1478. október 20. (MKL I 266; DF 292291)

Giovanni Mocenigo velencei dózsénak

Mathias Dei gratia etc. illustrissimo principi domino Joanni Mocenigo duci Venetiarum salutem et prosperos ad vota successus.

Rescripta vestra ad litteras nostras, quas ex parte auxilii per vos comiti Angelo contra nos collati, nuper ad vos dederamus, intelleximus, quibus respondistis: non inficiari vos, matris illius precibus subministrasse ei certa

1478 október 18. (N 71; DF 292991)
Aragóniai Frigyes hercegnek

A nagyméltóságú Aragóniai Frigyes úrnak, királyi másodszülettnék, kedves fivérünknek üdvözetünket és szolgálatkész jóindulatunkat küldjük.

Méltóságos herceg, kedves fivérünk!

Már korábban elküldte a nagyméltóságú calabriai herceg, királyi elsőszülett, fivérünk és sógorunk emberét, e Lukácsot, hogy meglátogassa a felséges Beatrix királynét, hitvesünket és nővéreteket. Reá való tekintettel szívesen látjuk őt, s most, hogy haza akar térni, nem akartuk, hogy levelünk nélkül induljon el, mert értesíteni szeretnénk titeket saját és nővéretek jó egészségéről. Nincs kétségünk, hogy Fivérségtek semmivel sem kevésbé örül ennek, mint mi az ő kedvező egészségének és minden szerencsájének.

Több mindent is akarunk még írni Fivérségteknek, mikor hamarosan oda indul szószólónk, s bővebben biztosítja majd Fivérségteket szeretetünkről és ragaszkodásunkról.

Hátravan még, hogy ha lenne valami, amit megtehetnénk Fivérségtekért, vagy szeretne valamit országunkból, ami kedvére lenne, kérjük: jelezze nekünk általa! Semmi sem lenne ugyanis kedvesebb nekünk, mint ha küldhetnénk neki valamit vagy tehetnénk valamit érte, amiről ízt gondolnánk, hogy örül neki.

Kívánjuk, hogy Fivérségtek mindig jó egészségben és kívánsága szerint szerencsével járjon. Budáról, mint fentebb, 1478-ban.

1478. október 20. (MKL I 266; DF 292291)
Giovanni Mocenigo velencei dózsénak

Mátyás, Isten kegyelméből stb. üdvözetünket és vállalkozásaihoz jókívánságunkat küldjük a fényességes fejedelemnek, Giovanni Mocenigo velencei dózsénak, kedves fivérünknek.

Elolvastuk válaszodat levelünkre, melyet a minap intéztünk hozzád az általatok Angelo gróf részére, ellenünk küldött segítség tárgyában. Ebben azt vá-

instrumenta bellica et pulveres ad bombardas; verum ideo fecisse, ut loca sua in maximo periculo constituta adversum impetum rabiemque Turcarum, juxta eam partem vicinam, tueri servareque posset.

Ad ea tamen, que nos intelligere a vobis optamus, minime respondistis: utrum videlicet vetustam nobiscum [in]scriptionem observare, nostrisque rebellibus, quemadmodum vos fecisse novissime accepimus, non solum ipsi comiti Angelo, verum etiam comiti Carolo, qui fur manifestus et latro est, auxilia vestra contra nos commodare \[velitis]: scire enim istud ut prius a vobis optavimus et nunc optamus, ut nobis aperte mentem vestram super his significetis; quoniam nos contra ipsos, tanquam manifestos infideles et rebelles nostros, agere intendimus. Nam et auxilii vestri contra nos prestiti causam non sufficientem potuimus ex litteris vestris comperiri; non enim necesse erat ei subministrare contra Turcarum impetum bellica instrumenta, cum vos non ignoretis mores eorum, quotiescumque ad terras externas excurrunt, quod raptim capere possunt diripere, castra et munitiones nunquam solitos oppugnare; et si etiam id comes ipse timuisset, nostra magis intererat periculo regni nostri quam vobis providere.

Proinde hortamur vos, ut velitis nobis aperte mentem vestram et intentionem de eo: utrum deinceps quoque auxilia rebellibus nostris contra nos prebere velitis, rescribere, et finaliter nobis ad scripta nostra respondere. Datum Bude, 1478.

A levél élén: Ad ducem Venetorum.

1478. október 20. (MKL I 267; DF 292291)

A Velencei Köztársasághoz küldött követének

Magnifice fidelis nobis sincere dilecte.

Quum nuper ad illustrissimum Venetorum ducem querulosas litteras scripsissemus, quod comiti Angelo nostro infideli et rebelli, contra formam vetuste inscriptionis et mutue amicitie, instrumenta bellica, pixides <videlicet> et pulveres bombardarum commodassent; rescripserunt nobis non quidem inficiar<e> se ipsos precibus Angeli comitis matris bellica instrumenta ei

laszoltatok, hogy nem vet rátok rossz fényt, hogy édesanyja kérésére bizonyos hadigépeket, puskaport és ágyúkat szállítottatok neki, mivel azért tettetek így, hogy nagy veszélynek kitett területeit megvédhesse és megőrizhesse a velük szomszédos török támadásától és dühétől.

Arra azonban, amit mi meg óhajtottunk volna tudni tőletek, a legkevésbé sem válaszoltatok: hogy vajon megtartjátok-e a velünk való régi szerződést, avagy (mint értesültünk, hogy legutóbb tettétek) nemcsak Angelo grófnak, hanem Carlo grófnak is, aki közismert tolvaj és rabló, segítséget nyújtotok velünk szemben? Tudni akartuk ugyanis ezt, amint már korábban óhajtottuk tőletek és most is óhajtjuk, hogy nyíltan jelezzétek nekünk ebbéli szándékotokat. Mi ugyanis mint nyilvánvaló hűtlenek és lázadók ellen szándékozunk fellépni velük szemben. A neki velünk szemben nyújtott segítségeteknek sem tudjuk ugyanis kellő okát kitalálni leveletekből: nem volt szükséges ugyanis hadigépeket küldeni neki a török támadása ellen, mivel nagyon is jól ismeritek annak szokásait – ahányszor csak idegenben portyáznak, azt rabolják el, amit hirtelen elragadhatnak, várakat és erődöket soha nem szoktak ostromolni. És ha mégis ettől félt volna a gróf, akkor is inkább nekünk állt volna érdekünkben országunk veszedelmével törődni, mint nektek.

Ezért hát biztatunk titeket, hogy szíveskedjete nyíltan megírni terveiteket és szándékotokat arról: vajon ezentúl is segítséget nyújtotok-e velünk szemben a lázadóknak, és végre válaszoljatok mindarra, amit írtunk. Kelt Budán, 1478-ban.
A levél élén: A velencei dózsához.

1478. október 20. (MKL I 267; DF 292291) **A Velencei Köztársasághoz küldött követének**

Őszintén kedvelt, nagyságos hívünk!

Miután nemrég panaszlevelet írtunk a fényességes velencei dózsának, amiért a hűtlen és lázadó Angelo grófnak – régi szerződésünk és a kölcsönös barátság ellenére – hadifelszerelést, <mégpedig> puskákat és ágyúkhöz való lőport biztosított, azt válaszolták, nem vet rájuk rossz fényt, hogy Angelo gróf édesanyja kérésére hadigépeket szállítottak neki, mivel azért tettek így, hogy a gróf

subministrasse, verum ideo hoc fecisse, ut ipse comes loca sua in periculo constituta adversum impetum et rabiem Turcarum tueri servareque posset.

Et licet nos per litteras nostras ad <eos> scriptas, quas antea miseramus requisivimus eos, ut nobis aperte rescriberent, si vellent nobiscum vetustam inscriptionem observare, et se de cetero ab auxilio nostrorum rebellium continere: ipsi tamen dissimulatione quadam huiusmodi puncta negligentes, quid in posterum in talibus facere vellent, nihil nobis rescripserunt.

Acceptis itaque ipsorum litteris, quarum copiam vobis presentibus inclusam mittimus, iterato eis rescripsimus, iterato requirentes illos, ut nos avisarent, utrum vellent in posterum nostros rebelles juvare contra nos: cuius etiam rescripti copiam misimus vobis, ut ex eo apertius nostram mentem cognoscatis. Quapropter hortamur vos et mandamus vobis, ut quantum <potestis, acceleretur> ad illos, et in negotiis vobis commissis celerem quam poteritis relationem ab eis capiatis, et signanter, utrum nostris rebellibus auxilia deinceps prestare intendant, ab eis finaliter intelligatis, et quidquid vobis ad ea responderint, dies noctesque nobis significare festinetis.

Ex Buda, 20 octobris 1478.

A levél élén: Ad legatum suum apud Venetos constitutum.

1478. október 21. (MKL I 268; DF 292291)

Kázmér lengyel királynak

Mathias etc. Serenissimo principi domino Casimiro eadem gratia Polonie regi etc., fratri nostro charissimo, salutem et paratam complacentem voluntatem.

Serenissime princeps et frater noster charissime.

Monuimus sepius fraternitatem vestram et per frequentes litteras, et novissime per oratorem nostrum, ut ordinem Prutenorum, quem nos, de voluntate et mandato sedis apostolice, sub nostram protectionem suscepimus, et cum honore nostro deserere nullomodo possumus, velit mutue pacis intuitu ab omni hostilitate immunem relinquere, et bello eis inferendo abstinere.

veszélybe került területeit megvédhesse és megőrizhesse a velük szomszédos török támadásától és dühétől.

És bár <nekik> írt levelünkben, amit korábban küldtünk, megkértük őket, hogy nyíltan írják meg nekünk, ha fent akarják tartani velünk a régi megalapodást, s a továbbiakban tartózkodnak az ellenünk lázadók megsegítésétől: ők azonban úgy téve, mintha kérdések ott sem lettek volna, semmit sem írtak válaszul nekünk arról, mit szándékoznak tenni a továbbiakban e téren.

Megkapva tehát levelüket (melynek másolatát jelen levélhez csatolva megküldjük), ismét írtunk nekik, ismét megkérve őket, hogy tájékoztassanak minket, vajon a továbbiakban segíteni akarják-e lázadó alattvalóinkat? Ennek másolatát is elküldtük nektek, hogy abból világosabban megismerjétek szándékunkat. Ezért biztatunk titeket és megparancsoljuk nektek, hogy amint csak tudtok, siessetek hozzájuk, és a rátok bízott ügyekben a lehető leggyorsabban vegyétek válaszukat, és pedig tudjátok meg végre tőlük, hogy vajon ettől fogva segíteni szándékoznak-e az ellenünk lázadóknak; és akármit válaszolnak majd erre, éjjel-nappal siessetek jelenteni nekünk.

Budáról, 1478 október 20-án.

A levél élén: Velencében állomásozó követének.

1478. október 21. (MKL I 268; DF 292291)

Kázmér lengyel királynak

Mátyás stb. üdvözlétét és készséges jóindulatát küldi a felséges fejedelemnek, Kázmér úrnak, ugyanezen kegyelemből Lengyelország királyának, kedves fivérének stb.

Felséges uralkodó, kedves Fivérünk!

Sokszor figyelmeztettük már Fivérségteket úgy levélben, mint legutóbb szószólónk által is, hogy a Német Lovagrendet, melyet mi az Apostoli Szék akaratából és parancsára védelmünk alá vettünk s tisztünknel fogva magára semmiképp sem hagyhatunk, szíveskedjék – a kölcsönös békére való tekintettel – minden ellenségeskedéstől megkímélni, s tartózkodni az ellenük való háborútól.

Quod licet <sepius> promiserit nobis, <nobis> sepius quoque et sig<nanter> novissime per oratorum nostrum renuntiaverit nihil se acturum contra illos; nunc tamen longe aliter intell<ig>imus agi cum illis, atque juxta promissum nobis pactum expectassemus a fraternitate vestra. Nam et gentes armorum contra illos fraternitatem vestram destinasse accepimus, et bona ordinis per illos hostiliter impugnari. Quod quantum respondeat paci mutue et communi utr<ius>que nostrum quieti, fraternitas vestra bene poterit considerare, que nonnunc primum sed sepius ante et novissime per oratorem suum ad nos missum intelligere potuit ad eius ordinis protectionem sic nos esse obligatos, ut nullo pacto eum deserere possimus cum honore. Nos sicuti sepius fraternitati vestre significavimus, vellemus libenter in pace manere cum illa et optata quiete perfrui; dummodo non daretur nobis occasio que nos cogeret pro honore nostro sepius ad arma consurgere.

Quamobrem requirimus fraternitatem vestram et hortamur, velit attendere, quod malorum occasio ex mutua discordia et hactenus prebita sit et inposterum preberi poterit, consulatque potius paci mutue, velitque revocare gentes, quas contra Prutenos misit et arma contra illos suscepta deponere.

Quoniam si perseveraverit illos impugnare, sicuti sepius significavimus, ita etiam nunc denuntiamus ei, nos illius ordinis protectioni deesse cum honore nullo modo posse, neque quidquam agere velle contra fraternitatem vestram, nisi pro conservatione honoris nostri compelleremur. Facere autem aliud non possumus, quin Prutenis succurramus, nisi fraternitas vestra ab impugnatione illorum destiterit. Si quid igitur adversum accidet, exnunc excusatos nos esse volumus, quia per nos nihil age<re>tur, si non cogeremur, et si quid postea accidet, non nobis sed illi qui mali huius occasionem prebuit, volumus imputari.

<Datum> Bude 21. Octobris, anno 1478.

A levél élen: Ad regem Polonie.

Noha ezt <többször> megígérte nekünk, s nekünk is többször (<mégpedig> legutóbb szószólónk által) kijelentette, hogy többé már nem lép fel ellenük: most mégis arról értesülünk, hogy éppen ellenkezőleg bánik velük – pedig elvártuk volna Fivérségtektől, hogy a velünk megpecsételt ígéret szerint legyen. Úgy értesültünk ugyanis, hogy Fivérségtek egyrészt felfegyverzett csapatokat vezényelt ellenük, másrészt ellenség módjára ostromolja azokkal a Rend birtokait. Hogy ez mennyire felel meg a kölcsönös békének és mindkettőnk közös nyugalmanak, azt jól megfontolhatja Fivérségtek, aki nem most először, de már korábban többször, és legutóbb hozzánk küldött szószólója révén értesülhetett róla, hogy e rend védelmére olyannyira kötelezve vagyunk, hogy tisztünkél fogva semmiféleképpen cserben nem hagyhatjuk. Mi, amint gyakorta jeleztük Fivérségteknek, szívünk szerint megmaradnánk békében és kiélveznénk az áhított nyugalmat – csak ne adódna alkalom, ami méltóságunknál fogva gyakorta fegyvert ragadni kényszerít.

Ezért hát kérjük Fivérségteket és biztatjuk, szíveskedjen észrevenni, hogy a kölcsönös viszály már eddig is sok bajra adott alkalmat és a későbbiekben is adhat majd, s törődjön inkább a kölcsönös békességgel, s szíveskedjék visszahívni hadinépeit, kiket a Német Lovagrend ellen küldött, és letenni az ellenük felvett fegyvert.

Mert ha megmakacsolja magát az ellenük való harcban, akkor amint gyakorta jeleztük, úgy most is kinyilvánítjuk, hogy e rend védelmétől elállni tisztünkél fogva semmiképp sem tudunk – de nem is akarunk semmit tenni Fivérségtek ellen, csak ha méltóságunk megőrzése kényszerítene rá. Nem tudunk hát mást tenni, mint hogy a Lovagrend segítségére jöjjünk, hacsak Fivérségtek el nem áll az ellenük való harctól. Ha tehát valami kellemetlenség esne meg, mostantól fogva nem akarjuk, hogy vád érhessen, mert semmit nem teszünk majd, ha nem kényszerülünk rá; és ha ezek után esne meg valami, azt akarjuk, hogy ne nekünk róják fel, hanem annak, aki alkalmat adott e bajra.

<Kelt> Budán, 1478 október 21-én.

A levél élén: A lengyel királynak.

1478. október 21. (MKL I 269)

Johann von Bibersteinnek

Mathias, vonn Gots gnadenn zcu Hungarn, Behmen Konig etc.

Edeler, lieber getrewer.

Wir haben vornommen, wie du mit den hochgepornnen fursten unnszern lieben ohemen und swager, hern Ernnten, Kurfursten unnd hern Albrechten, herczogen zu Sachsszen, lantgraven in Duringen unnd marggraven zu Meisszen etc. einicherley handelunge unnd vortrag etlicher slosszer halben habest, also aus kuniglicher Behmischer macht vorgonnen wir dir sulch handelung unnd vortrag der bemelten slosszer einiclichen zu besliesszen, unnd was du also in solchen sachen, handelungen unnd vortrag vornympst unnd mit denselben unnszern oheimen unnd swager beslewst, das ist unnszer guter wille unnd wolgefallen.

Datum Ofen, am mitich vor Galli, anno domini etc. LXXVIII, unnszer reiche der Hungarischen im einundzwenzigisten, unnd des Behmischen im zehenden jaren.

Külcím: Dem edeln unnszerm getrewenn Johanszen vonn Biberstein etc.

1478. október 28. (MKL I 270)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater, domine clementissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

Prout sanctitati vestre jam sepius supplicavi, ita supplico et nunc devotissime et instanter, ut sanctitas vestra in facto Prutenorum jam tandem finem facere et bullas absolutionis eorum absque ulteriori procrastinatione expediri committere dignetur. Nisi enim incursu Polonorum et gravi bello nunc lacesserentur, et fidei debitum ac status illorum miseratio me urgeret, non tantisper molestarem pro ea bulla sanctitatem vestram, que respiciat oculis clementibus illius calamitosi ordinis statum et labores meos, quos pro eius defensione suscepi et in posterum suscepturus sum, velitque absque

1478. október 21. (MKL I 269)

Johann von Bibersteinnek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb.

Nemes és kedvelt hívünk!

Értésünkre jutott, hogy te a méltóságos fejedelmekkel, kedvelt bátyáinkkal és sógorainkkal, Erneszt választófejedelem úrral és Albert úrral, Szászország hercegeivel, Thüringia tartománygrófjaival és Meissen örgrófjaival stb. szemben néhány várra vonatkozó igényed miatt perben állsz. Cseh királyi hatalmunknál fogva engedélyezzük neked tehát, hogy ezt a pereskedést befejezd és csakis e várakra vonatkozó igényed érvényesítsd, és amit mindeme dolgok, igényed érvényesítése és pereskedés során elhatározol és amiben bátyáinkkal és sógorainkkal megállapodsz, az jóakaratumkkal és tetszésünkkel találkozik.

Kelt Budán, a Szent Gál napja előtti szerdán, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

Külcím: Nemes hívünknek, Johann von Bibersteinnek stb.

1478. október 28. (MKL I 270)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya, kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Amint már többször is kértem Szentségeket, úgy kérem most is a legnagyobb odaadással és sürgetőleg, hogy méltóztasson végre már Szentségeket a Német Lovagrend ügyének véget vetni, és további halogatás nélkül megparancsolni, hogy adják ki az őket mentesítő bullát.

Ha ugyanis nem lenne most bajuk a lengyelek támadása és súlyos háborúskodása miatt, s engem nem sürgetne hitből fakadó kötelességem és az állapotuk felett való szánakozás, nem alkalmatlankodnék annyira e bulla miatt Szentségeknél, hogy vesse kegyes tekintetét e bajbajutott rend állapotára és az én fá-

difficultatione ampliori bullam ipsorum committere expediri, ut et ego, habita bulla, possim eis facilius succurrere. Quo nichil salubrius, neque illorum statui conservande magis efficacius, neque rebus meis commodius sanctitas vestra hoc tempore facere posset, prout oratores mei, quibus ea de re latius scripsi, sanctitati vestre coram declarabunt.

Revocavi autem non sine bonis et arduis causis alterum oratorum meorum, Mariottum Senilem, et scripsi ei, ut impetrata hac bulla in facto Prutenorum, eam secum ad me perferat, et insuper instet apud sanctitatem vestram, ut factum privationis Strigoniensis, quod sanctitati vestre reverendissimus dominus Alariensis, nuper legatus ad inquisitionem super eo faciendam missus, a nobis reversus ordine rettulit, dignaretur sanctitas vestra executioni demendari; et commisi prefato oratori meo, ut utramque rem expeditam ad me referret.

Obsecro itaque eam obnixè, quatenus velit et bullam Prutenorum et factum Strigoniensis ita brevi determinare sanctitas vestra, ut orator meus ad me utrumque propediem perferre possit. Quo beneficio nihil michi gratius sanctitas vestra in presentiarum facere posset; preter hoc enim, quod multis me curis et sollicitudinibus relevabit, et illius ordinis periculo obviabitur, et sanctitas vestra faciet me sibi ex obligato magis magisque in dies obligatum. Atissimus conservet sanctitatem vestram incolumem et felicem ecclesie sue sancte regimini et augmento.

Datum Bude, XXVIII. die Octobris, anno domini etc. LXXVIII., regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero decimo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias rex manu propria.

Külcím: Sanctissimo domino nostro pape.

radozásaimra, miket megvédésükért vállaltam és vállalni fogok ezután is – s szíveskedjék további nehézségek támasztása nélkül kiadni számukra a bullát, hogy annak birtokában könnyebben segítségükre indulhassak. Szentségetek jelenleg nem tehetne ennél semmi hasznosabbat, sem helyzetük fenntartásához hatékonyabb, illetve ügyeimhez illőbb lépést – amint ezt Szentségetek előtt ki is fejtik majd szószólóim, akiknek bővebben írtam ez ügyben.

Bizony jó okkal és sürgető ügyek miatt hívtam vissza szószólóim egyikét, Mariotto Senilist,¹¹⁷ s írtam meg neki, hogy kieszközölve a Lovagrendről e bullát, hozza is el azt nekem; sürgesse ezenfelül Szentségeteknél, hogy méltóztasson parancsot adni az esztergomi érsek székefosztásának fogatosítására; erről, tőlünk visszatérve, annak rendje szerint jelentést tett Szentségeteknek a főtitisztelendő alariai püspök, akit legátusként nemrég ennek kivizsgálására küldtek ki. Megparancsoltam szószólómnak, hogy mindkét ügy intézéséről jelentsen nekem.

Nyomatékosan kérlelem tehát Szentségeteket, hogy szíveskedjék mind a Lovagrend bullája, mind az esztergomi érsek ügyében olyan hamar dönteni, hogy szószólóm a napokban mindkettőtől hírt hozhasson. Jelenleg e jótétéménynél számomra semmi kedvesebbet nem tehetne Szentségetek; azon kívül, hogy sok gondomtól és aggodalomtól megszabadít majd, útját állja a rendet fenyegető veszedelemnek is, és napról napra inkább lekötelez Szentségeteknek – akit a Magasságos sokáig őrizzen meg épségben és szerencsésen Szentegyháza kormányzására és gyarapítására.

Kelt Budán, október 28-án, az Úr 1478-ik évében, magyar és többi királyságunk huszonegyedik, cseh királyságunknak pedig tizedik évében.

Szentségetek odaadó fia, Mátyás, Magyarország, Csehország stb. királya sajátkezűleg.

Külcím: Szentséges pápa urunknak.

1478. október 30. (MKL I 271)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungarn, zu Behem etc. kunig, embieten den hochgebornnen fursten unsern besondern lieben ohemen und swegern, hern Ernnten kurfursten des heiligen Romischen reichs ertzmarschalhen und hern Albrechten gebrudern herczogen zu Sachssen lanntgraven in Doringen und marggraven zu Meissen unsern fruntlichen grus und waz wir liebs und gutz vermugen bevor.

Uns zweifelt nit, dieselben ewr lieb haben verstanden, doch tun wir ew auch hiemit zu wissen wie die marggrafen von Brannndenburg uns, unser lannd und lewt über alles billich vnd rechtlich erbieten bekriegen, beschedigen und unser veint sein, als daz ewr lieb in andern unsern briefen und erbietungen aigentlicher vernemen wirdet; aber nachdem uns nu gegenweer gen in gepurt, des wir lieber vertragen wern und die mit gottes hilff ze tun nach allem unserm vermugen furgenomen haben;

so ir aber namhafftige lehen von uns und unserm kunigreich Behem habet, dadurch ir uns, und auch ausz sunder liebe und fruntschafft verptlicht seit ewr getrew hilff und beistand wider unser benant widersacher ze tunde, davon begern wir an dieselb ewr lieb mit sunderm fleisz bittennde, ir wellet neben uns wider die obgenanten marggrafen ewr getrew hilff und bejstand als in veld gehort tun, als ir uns des dann von solher ewr lehen wegen rechtlich und billich ze tun (schuldig) seit, darauf tut uns ewr antwortt, wellen wir umb dieselben ewr lieb mit gutem willen beschulden vnd fruntlich erkenen.

Geben zu Ofen an freitag vor allerheiligen tag anno domini etc. lxxviiio, unserer reiche des Hungrischen im ainsundczwainczigisten und des Behemischen im zehenden jaren.

Ad commissionem propriam domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern besondern lieben ohemen und swegern hern Ernnten kurfursten des heiligen Romischen reichs ertzmarschalhen vnd hern Albrechten geprudern herczogen zu Sachssen lanntgrauen in Doringen vnd marggraven zu Meissen.

1478. október 30. (MKL I 271)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának és Albertnek, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Nem kételkedünk benne, hogy Kedveltségeiteknek értésére jutott, de ezenel is tudotokra adjuk, hogy a brandenburgi örgrófok minket, országunkat és népünket minden méltó és jogos ajánlat ellenére hogyan támadnak, károsítanak és váltak ellenségeinkké, amint az Kedveltségeitek más leveleinkben és javaslatainkban alaposabban meg fogják ismerni. De mivel nekünk most védekezni kell ellenük, bár mi inkább kibékülnénk, s ezt [a védekezést] Isten segítségével megtenni minden erőnkkel elhatároztuk.

Ti pedig, minthogy jelentős hűbért birtoktólunk és cseh királyságunktól, amely, és a különös szeretet és barátság is kötelez benneteket, hogy hűségesen segítséget és támogatást nyújtsatok nevezett ellenlábasainkkal szemben, azért különös igyekezettel kérve kívánjuk Kedveltségeitektől, hogy nyújtsatok nekünk a fent nevezett örgrófok ellen hűségesen segítséget és támogatást, ahogy az a hadjáraton szokás, amint azzal nekünk hűbérek miatt jogosan és méltán tenni tartoztok, és adjatok erre választ nekünk. Ezt Kedveltségeiteknek jó akarral akarjuk viszonzni és barátsággal meghálálni.

Kelt Budán, a Mindenszentek napja előtti pénteken, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1478. október 30. (MKL I 272)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hunngern zu Beheim könig etc. Embieten den hochgebornnen fursten unnsern besunder lieben oheimen und swegern, herrn Ernsten kurfursten, des heiligen romischen reichs ertzmarschalh, und herrn Albrechten, gebrüdern, hertzogen zu Sachssen landtgrauen in Doringen, und marggrauen in Meyssen etc. unnsern frunntlichen grus und was wir liebs und guts vermungen, beuor.

Hochgebornn fursten, lieb oheimen und swägern,

unns zweivelt nit, ewr liebden sey unverporgen wie der hochgebornn furst, herr Albrecht kurfurst herr Johannis und herr Fridrich, sein sun, marggrauen zu Brandenburg etc. an alle weg des rechtens wider unns krieg furgenomen haben, und zu unnsERM sundern merklichen verdriessen, die witiben weylent Hainrichs hertzogen zu der Freystat sein tochter erwegt und un irer stat fur sy unnsER lanndt und leut, fur und fur anfechten und beschedigen;

und damit di sachen ewr lieb clarlich erkundet werd, hab wir derselben ewr lieb unverporgen nicht lassen, damit ir wisset, das wir der zwitracht ursach nit gehen haben, sunder die genanten marggraffen das getan haben an alle recht und pillichait zu schmach unser eren auch unnsERER gerechtigkeit unpillichen inen vermainen zuzuziehen. Ewr lieb möcht auch wissende sein, das der benannt weylent hertzog Hainrich unnsER geschworner lehensfurst, und undertan gewest ist, unns auch hultigung und gehorsam tan als seinem naturlichen herrn mit aller herlichait als pillich ist mit gestrenngem ayd fur sich und all sein nachkomen, lehensmanen und undertanen verpunnden, er auch in seinem letzten geschafft seiner gemacheln obgenannt verlassen hat, das sy in kainen weg huldigung yemant sunder allain unns als irem rechten naturlichen herrn tun sol, und also nachdesselben hertzog Hainrichs tod, so und wir di benant sein gelassen witiben fraw Warbara des obgemelten marggraff Albrechts tochter, offt und dick ermont haben unns huldigung, als sy unns des von recht und auch in crafft desselben geschafft irs gemachels schuldig wer gewesen zutundt, aber dy benanten marggraffen haben unns in solhen unnsERN gerechtigkeiten irrung tun wellen, wie wol wir sy menigemal ersucht haben, die benannt witiben sein

1478. október 30. (MKL I 272)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának és Albert úrnak, a fivéreknak, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak stb. baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelmek, kedvelt bátyáink és sógoraink!

Nem kételkedünk, hogy nem ismeretlen Kedveltségeitek előtt, hogy a méltóságos fejedelem, Albert választófejedelem úr, János úr és a fia, Frigyes úr, brandenburgi örgrófok stb. anélkül, hogy a jog útjára léptek volna, háborút kezdtek ellenünk, és különös bosszúságunkra a néhai Henrik freystadti herceg özvegyét, az ő¹¹⁸ leányát elmozdították, és helyét átvéve tartományunkat és népünket újra meg újra megtámadják és megkárosítják.

Hogy az ügyet Kedveltségeitek számára világosan hírül adjuk, nem hagyjuk rejtve Kedveltségeitek előtt, hogy megtudjátok, a vizzályra mi nem adtunk okot, hanem a nevezett örgrófok tették azt mindenféle jog és méltányosság nélkül, s becsületünk szégyenére jogunkat méltatlanul magukhoz akarják ragadni. Kedveltségeitek szintén tudhatnak róla, hogy a néhai Henrik herceg felesküdt hűbéresünk és alattvalónk volt, és szintén hódolatot tett és engedelmességet fogadott mint természetes urának teljes ünnepélyességgel, ahogy méltó – erős esküvel kötelezve magát és minden utódját, hűbéresét és alattvalóját, és még végakaratóban is azt hagyta meg fent nevezett feleségének, hogy semmiképp ne hódoljon más előtt, mint egyedül előttünk, jogos és természetes ura előtt. Aztán Henrik herceg halála után, bár elhagyott özvegyét, Barbara asszonyt, Albert örgróf leányát gyakran és erélyesen intettük, hogy hódoljon előttünk, ahogy a jog és férje ama végakaratójának ereje szerint tartozott, az örgrófok zavart akartak támasztani e jogunk körül. Habár sokszor megkerestük őket, hogy az özvegyet, Albert leányát az előbb mondottakra irányítsák, mindig megtiltották neki, és ellenezték, hogy hódoljon előttünk, ahogyan jog szerint tartozott volna. Mikor ezt megtudtuk, jogunkat senki más, mint a méltóságos fejedelem, János sagani

tochter zu den vorbenanten dingen zu underweysen, haben sy ir albeg verpoten und widerraten, das sy umis kain huldigung als sy unns des rechtlich schuldig gewesen war, tun solde; und da wir nu solhs vernomen, haben wir unnsere gerechtigkeit kainem andern zusten lassen wellen danne dem hochgebornnen fursten Johannsen hertzen vom Sagan etc. der unns von demselben hertzen wegen huldigung, auch merer gerechtigkeit, zu dem benanten gelassen furstentumb hertzen Hainrichs sich zuthun erpoten hat, dem wir nu daselb hertzen mit aller und jeglicher seiner gerechtigkeit, haben verlyhen.

Und so nu dy marggraffe solhs verstanden, haben sy den benanten hertzen Hannsen und auch das benant furstentumb darumb swärlich mit manigerley schaden bekriegt, als raub, prant und ander weg zugefugt, auf das sein sy von unns menigmal ersucht worden, das sy sich solhs kriegs mussigeten, oder solh unser manigfaltigs erpiten, in recht von dem benanten hertzen zutun, und ergeen ze lassen, sover und sy das mit recht und nit mit krieg aufnehmen; aber sy haben sich albegene ye herter wider in gesetzt, und angefochten, und alles was sy an im in veintschafft haben tun mögen, nit abgelassen, auf das das unnsere gerechtigkeit dester pesser undergedruckt wird, und darumb di benant witib, sein tochter, des konigs von Polan erstgeporn sun als er vielleicht vermaint zu heyrat versprochen hat, und also untz her nit aufgehört, dem benanten hertzen vom Sagan mit krieg zusuchen und zubewegen; sunder auch unangesehen irer furstlichen ern, an all absag unser land und leuten angriffen, die mit manigfaltigem krieg des swerts und fewrs swärlich bekümert; und wie wol wir sy oft ersucht haben sy mer di uugerechtigkeit wanne di gerechtigkeit mit unns und dem hertzen vom Sagan handeln wollen. Und als uns nu nit zimbt, also wollen wir nit ir widerwertigkeit und ungerichtigkeit und uns unpillich zugefuegt zu schaden unnsere gerechtigkeit und ern nit lenger dallden, auch nachdem sy krieg wider uus und di unnsern furnvmen, haben wir das unrecht unns vorhin zugefugt furgenomen abzuwenden, und wie wol wir umb unser gerechtigkeit und aller pillichait willen dartzu genot werden, entsagt haben.

Das wir ewr lieb hiemit darumb verkunden ob ew durch dy benanten marggraffen anders furgehalten wurd das ir doch wisset wie und sich die sach hielten, kain anders zugelauben, oder hilff ine wider unns zutun; wan sy sunst vor des, dy benanten marggraffen auch die benant sein tochter, hertzen Hainrichs

herceg stb. javára akartuk érvényesíteni, aki ugyanazon hercegségért hódolatot ajánlott és azt, hogy a Henrik herceg hátrahagyott hercegségével járó többi kötelességet is magára veszi, így most ugyanazon hercegséget összes és minden egyes jogával és kötelességével neki adományoztuk.

Mikor az őrgrófok ezt megtudták, János herceget és a hercegséget súlyosan megtámadták, sokféle kárt okozva rablás, gyújtogatás és más dolgok elkövetésével. Erre többször megkerestük őket, hogy ettől a hadakozástól álljanak el, és többször ajánlottuk, hogy a nevezett herceg által igazságot szolgáltatunk nekik, ha azt a jog és nem háború útján kérik. De ők mind keményebben helyezkedtek szembe vele, megtámadták és semmit el nem mulasztottak, amit megtehettek anélkül, hogy nyíltan hadat üzenjenek neki, azért, hogy a mi jogunkat annál jobban elnyomják. Aztán a nevezett özvegyet, Albert lányát feleségül ígérték a lengyel király elsőszülött fiának, amikor az úgy gondolta, hogy megházasodik, és mostanáig sem hagytak fel a sagani herceg haddal látogatásával és háborgatásával, hanem fejedelmi becsületükre sem tekintve hadüzenet nélkül támadják országunkat és népünket, amely a sok hadakozásban kardtól és tűztől egyaránt súlyosan szenved. Habár gyakran megkerestük őket kérésünkkel, ők inkább a jogtalanság, mint a jogos igazság szerint járnak el velünk és a sagani herceggel szemben. Minthogy hozzánk ez nem illik, nem is akarjuk ellenségeskedésüket és ellenünk méltatlanul elkövetett jogtalanságukat jogaink és becsületünk kárára tovább túrni, s minthogy háborút folytatnak ellenünk és a mieink ellen, elhatároztuk, hogy az ellenünk előbb elkövetett jogsértést elhárítjuk, és mivel a jogszerűség és a méltányosság ezt kívánja, hadat üzenünk nekik.

Ezt azért adjuk Kedveltségeiteknek hírül, hogy még ha az őrgrófok más-képp is tájékoztatnának benneteket, tudjátok, hogy áll a dolog, ne higgyetek mást, vagy ne adjatok nekik ellenünk segítséget. Különösen, hogy a római szék átkot mondott ki rájuk – az őrgrófokra, a nevezett leányra, Henrik herceg özvegyére, minden segítőjükre és cinkosukra, úgyszintén hűbéresükre, alattvalójukra és támogatójukra –, és minthogy a pápai szék ilyet nem tesz ok nélkül, úgy senkinek nem szabad ezt lekicsinyelni vagy semmibe venni. Ahogy efelé, úgy Kedveltségeitek felé is különös bizalommal viseltetünk, hogy elismeritek e jogunkat, és az őrgrófok igényének nem hisztek. Mi ahogy eddig, most és ezután is készek volnánk megadni az őrgrófoknak, bármi követelésük volna is a sagani

gelassen witib, all ir hellffer vnd zuleger, auch lehennsleut undertan, guner durch den stul ze Rom in pan verkundet warden sein, und so nu der bebstlich stull den an ursach nit ausgen lässt, also sol er von niemant verschmächt oder gering geacht werden, wie nu dem, so haben wir zu ewr liebden sunder vertrauen, ir wollet unnsere gerechtigkeit ansehen und der marggrauen furhalten dawider nit zugelauben, wen wir, vor yetz und nach willig gewesen seim, denn marggrauen so sy ycht wider den hertzogen vom Sagen zuthun hieten, wanne sy das recht begerten ine das widergen zu lassen, und noch so sy wolten allain pillichs und gleichs aufnehmen.

Geben zu Ofen, an freytag vor aller heiligkeit anno domini etc. lzsviijo. unnsere reiche des Hungrischen etc. im ainsundtzwanzigsten und des Behemischen im zehenden Jarn.

Ad mandatum proprium domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fürsten unnsern besonderlichen oheimen und swegern, herrn Ernsten curfürsten des heiligen Romischen reichs erztmarschalhen und herrn Albrechten geprüdern hertzogen zu Sachssen etc.

1478. október 30. (MKL I 273; N 73) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mathias voun Gottes gnaden zu Hungern zu Beheim kunig etc.

Wolgebornner besunder lieber.

Unns zweivelt nit, dich seyen des allerdurchleuchtigstenn fursten unnd herrn herrn Fridrichen Römischen kaysers zu allenntzeiten merer des reichs etc. gebott unnd unnsere ervorderbrieue angelanngt unnd habest die verstanden, das du unnd annder die stuck unnd gutter, wer die dann von unns und unnserm künigreich zu Beheim zulehen hett, empfaen, nemen, gelubdt unnd aide unns, als lehens und unnsers künigreichs zu Beheim recht ist,

davon tun sollen, und so du nun lehen von unns und demselben unnserm künigreich Beheim wiewol du der nit empfaen hast, mainen daran wir nit zweiveln, die doch zn seiner zeit als lehens und unnsers künigreichs zu Beheim recht ist, die nemen unnd empfaen werdest, dadurch du unns alls

herceggel szemben, ha jogosan kívánnák, és, ha akarnák, méltón és egyenlően magunkra is érvényesnek venni.

Kelt Budán, a Mindenszentek napja előtti pénteken, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek stb.

1478. október 30. (MKL I 273; N 73)

Lajos öttingeni grófnak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb.

Nagyságos, különösen kedvelt stb. úr!

Nincs kétségünk afelől, hogy megérkezett hozzád a legfelségesebb fejedelem és úr, Frigyes római császár úr, mindenkor a Birodalom gyarapítója stb. parancsa és a mi parancslevelünk, és megértetted, hogy mind te, mind mások a birtokokért és javakért, amelyeket tőlünk és cseh királyságunktól hűbérként bírtok, kaptok és vesztek, ígéretet és esküt tartoztok tenni nekünk a hűbéri jog és cseh királyságunk joga szerint.

És minthogy a mi cseh királyságunk hűbérese vagy (jóllehet még nem kaptad meg, de nem kételkedünk benne, hogy a hűbéri jog és cseh királyságunk joga szerint megkapod és elveszed majd a maga idejében), ezért mint hűbéresünk a nekünk való károkozást kerülni és javunkat szolgálni tartozol

unnsere lehensman von solicher deiner lehen wegen schuldig unnd pflichtig bist, unnsere schaden zuverwenden und frumen zubetrachten, auch unns gehorsam unnd gewerttig davor zusein, etc. vernemen wir wie du ime der marggraven dinst von Brandenburg unnd in anhängig seyest, die nun unnsere veindt sein, und unns unnsere leutt und lannde muttwilliglichen und one alle recht ubr unnsere billich unnd gleich erpietten bekriegen unnd beschedigen. Wa dem also were neme unns solichs von dir zumal frembde, nachdem unnd du unnsere lehensman unns unnd unnsere künigreich Beheim dadurch schuldig unnd pflichtig bist beystand und hillf wider unnsere widersacher zutunde, alls unns dann andere unnsere lehensleut von iren lehennguttern schuldig sein zutun und wann wir von den obgnanten marggrafen zu der gegenwere, des wir lieber vertragen gewesen weren, gedrungen worden, das wir mit der hillf Gottes furgenomen haben.

Darumb ermanen unnd vordern wir dich mit disem brieve bei verliering unnd privirung derselben deiner lehennsgutter, das du dich der bemelten marggraven dinst ewsserst unnd abschlahest, und unns alls deins rechten lehenshern haltest unnd nebn unns wider die benannten marggraven und iren hellffern nach deinem vermugen alls inn velld gehoret auf unnd beraitt seyest, und unns zutziehst, daran tust du unns zusamt der pilligkait sunnder danncknemen wolgefallen inn gnaden gegen dir zuerkennen unnd inn gut nit zuvergessen; unnd begeren darauf deiner antwort.

Geben zw Ofen, am freytag vor allerheuligen tage, anno domini etc. lxxvij^o, unnsere reich des Hungerischen etc. im ainsundzwaintzigisten und des Behmischen in zehennden jarenn.

Ad commissionem propriam domini regis.

Külcím: Dem wolgebornnen unnsere besunder Lieben Ludwigen graven zu Ottingen.

és köteles vagy úgyszintén engedelmesnek és készségesnek mutatkozni stb. Úgy értesültünk, hogy a brandenburgi örgrófok szolgálatában állsz és hozzájuk szegődtél, akik most az ellenségeink, méltó és jogos kérésünk ellenére vakmerően és jogtalanul támadnak és károsítanak minket, népünket és országunkat. Ha ez így volna, azt idegennek találnánk tőled, mivel te egyrészt mint hűbéresünk tartozol és köteles vagy támogatást és segítséget nyújtani nekünk és cseh királyságunknak ellenfeleinkkel szemben, ahogyan más hűbéreseink is a saját birtokaik után, másrészt amikor a fent nevezett örgrófok ellenállásra kényszerítettek – amit inkább elkerültünk volna –, Isten segítségével vállalkoztunk arra.

Ezért e levéllel intünk és felszólítunk téged hűbérbirtokod elvesztésének és visszavételének terhe mellett, hogy hagyd el az említett örgrófok szolgálatát, válj el tőlük, és tarts minket jogos hűbéruradnak, készülj fel képességed szerint a hadba vonulásra a mi oldalunkon, a nevezett örgrófok és segítőik ellen, és csatlakozz hozzáink. Ezzel a kötelességen túl különös köszönetre méltó szíveséget teszel, amelyet kegyelmesen meghálálunk, és biztosan el nem felejtünk. Kívánjuk erre a válaszodat.

Kelt Budán, Mindenszentek napja előtti pénteken, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr saját parancsára.

Külcím: A nagyságos, általunk különösen kedvelt Lajosnak, Öttingen grófjának.

1478. október 31. (MKL I 274; DF 292291)

Kázmér lengyel királynak

Mathias etc. Serenissimo domino principi Casimiro etc.

Accepimus litteras fraternitatis vestre, quibus scribit nobis de gentibus illis ex Moravia ad stipendium suum conductis jam per eam admonitis et demandatis, ut de damnis per transitum in Silesia et Moravia illatis subditis nostris satisfactionem impenderent, et pollicetur nobis serenitas vestra per litteras damna nobis illata reformari.

Quod nos grato et benevolentis animo a fraternitate vestra accepimus et pro ea oblatione grates dicimus ei. Tantum hortamur, velit accelerare negotium et providere, quod reformatio damnorum sine dilatione fiat. Nam si protrahetur, nos damnificatos continere non poterimus, quin pro suis recuperandis vicem rependant. Et si quid finitimis suis damni intulerint, tarde postea reformatio fiet. Non enim credimus teneri posse diutius in suspensio, neque cohibere poterimus, quin pro suis recuperandis, nisi cito damna illis illata reformentur, aliquid moliantur. Quod ne fiat, optamus matura provisione preveniri.

Nam <et> ubi fraternitas vestra multas ad eam rem <diluendam> excusationes affert, tamquam si gentes ille cum damna intulerunt, sue non fuissent, et scribit nullam pro eis fecisse actionem, si pro perpetratis excessibus profligati fuissent vel correcti; hec fraternitas vestra illis affirmare posset, qui minus sapiunt quam nos, non enim latere nos potest, quomodo res se habeant. Scitur quippe et cum se moverint, et quo et in quem finem isthuc perrexerint; et quivis minoris experientie homo satis dispicere potest, si ad fraternitatis vestre stipendia accersiti illuc contententes non debeant intelligi sub nomine suo. Credimus tamen, quod fraternitatis vestra, pro sua equitate omnia per suos indebite acta bono modo faciet reformari.

De oratoribus autem suis ad nos mittendis, quos scribit ideo tamdiu non misisse, quod littere salvi conductus nostre, pro quibus ante plures dies ad nos mississent, multum tardavissent, cum quibus nec usque modo nuntius suus revertisset; sciat fraternitas vestra nuntium suum, qui pro illis litteris advenerat, illico ut ad nos pervenit fuisse cum iis <litteris> expeditum, et nisi alicubi periclitatus in itinere sit, non dubitamus, eum jam pridem ad fraternitatem

1478. október 31. (MKL I 274; DF 292291)

Kázmér lengyel királynak

Mátyás stb. a felséges fejedelemnek, Kázmér úrnak stb.

Megkaptuk Fivérségtek levelét, melyben azt írja nekünk, hogy a Morvaországból zsoldjába fogadott hadinépeket már figyelmeztette és rájuk parancsolt, hogy fizessenek elégtételt a károk után, melyeket átvonultukban Sziléziában és Morvaországban okoztak alattvalóinknak, és levelében azt is megígéri nekünk Felségetek, hogy helyreállítja a nekünk okozott károkat.

Örömmel és jó szívvel fogadjuk ezt Fivérségtektől, és felajánlásáért köszönetet mondunk; csak biztatjuk arra, hogy szíveskedjék felgyorsítani az ügyet és gondoskodni arról, hogy a károk helyreállítása halogatás nélkül meglegyen. Ha ugyanis elhúzódik, nem fogjuk tudni visszatartani a károsultakat, hogy javaik visszaszerzésére elégtételt ne vegyenek; és ha valami kárt okoznának szomszédjaiknak, azután már nehézkes lenne a kártalanítás. Nem hisszük ugyanis, hogy tovább függőben tartható a dolog, s nem fogjuk tudni elejét venni, hogy javaik visszaszerzésére megpróbálkozzanak valamivel, ha nem térítik meg gyorsan a nekik okozott kárt Szeretnénk, ha ennek megelőzésére időben intézkedés történne.

Mert ott <is>, ahol Fivérségtek sok mentséget hoz fel a dolog <kimosdatására>, mintha a károkozó hadinépek nem sajátjai lettek volna, és azt írja, hogy semmit se tenne értük, ha az elkövetett kihágásokért megvernék és mósresre tanítanák őket: ezeket Fivérségtek olyanoknak bizonygassa, akiknek nálunk kevesebb esze van; nem titkolható ugyanis előttünk, hogyan áll e dolog. Hiszen tudható az is, hogy <miért> indultak el, hogy hová indultak és hogy mi célból vonultak oda – és bármely, nálam kevésbé tapasztalt ember is eléggé átláthatja, vajon a Fivérségtek zsoldjába hívtak, akik épp oda tartanak, nem kell-e hozzá tartozónak tekinteni? Hiszünk azonban abban, hogy amilyen igazságos Fivérségtek, minden, övéi által elkövetett jogtalanságot megfelelően helyreállíttat majd.

A szószólók ideküldéséről pedig: róluk azt írja, hogy azért nem küldte eddig őket, mert szabad áthaladást biztosító levelünk (melyért több nappal azelőtt küldtetett hozzánk) sokat késett, és követe mostanáig nem ért vissza azzal. Tudja meg Fivérségtek, hogy követét, aki a levélért jött, amint megérkezett, azonnal útnak is indítottuk a <levéllel>, és ha máshol veszélybe nem került az úton, nincs

vestram potuisse pervenire. Qu<ando>cumque igitur oratores sui ad nos <venire voluerint>, nos libenter eos videbimus et excipiemus cum honore.

Ceterum de gentibus illis armorum regno suo appropinquantibus, de quibus scribit fraternitas vestra in calce litterarum suarum, que non pacem sed bellum minari videntur, jam hucusque scire potuit gentes illas non in eum finem illuc appropinquasse. Quo vero perrexerint et ad quem, credimus hactenus fraternitatem vestram non latere. Verum si fraternitas vestra ab impugnatione Prutenorum, sicuti per alias litteras nostras clarius requisivimus, non destiterit, sciat alias propediem pro earum defensione affuturas, pro quibus non poterimus fraternitati vestre respondere.

Datum Bude, 31. Octobris 1478.

1478. október 31. (MKL I 275; DL 292291)

A lengyel rendeknek

Reverendissimis et reverendis in Christo patribus, necnon spectabilibus, magnificis, generosis prelatibus et baronibus regni Polonie etc. nobis sincere dilectis, salutem et optati favoris incrementum.

Meminisse potestis, que ab initio inter hec duo regna, Hungarie nempe et Polonie pro mutua pace et concordia servanda convenerunt, quodque eedem conventiones per utramque partem innovate extiterunt, eas nos multis de causis sincero animo et diligenti opera semper inviolatas servare studuimus.

Nec defuisset unquam per nos, sicuti per vos quoque non defuit, quin veteri obligationi in omnibus ex parte nostra responderetur, si non fuisset toties exquisita malorum ex illa parte occasio, ut <tunc> factum est, cum serenissimus dominus princeps Casimirus rex vester magna Polonorum multitudine ducatum nostrum Silesie in comtemptum intuiti (sic) foederis invaserat. Quod quidem nos minime vobis adscribimus, quoniam ea differentia Deo propitio fuit bono modo complanata; verum cum nos frequenter et per litteras et novissime etiam per oratorem suum et etiam nostrum monuimus fraternitatem suam, ut a bello Pruteni<s> inferendo abstineret, sciretque nos ordinem Prutenorum, de voluntate et mandato apostolice sedis, sub nostram protectionem sumpsisse,

kétségünk, hogy már korábban megérkezhetett Fivérségtekhez. <Bármikor> érkeznének tehát hozzánk követei, szívesen látjuk és tisztelettel fogadjuk őket.

Egyébként azokról a hadinépekről, akik fegyveresen közelednek (akikről azt írja Fivérségtek levele végén, hogy nem békét, hanem háborút nézni ki belőlük) már eddig is tudhatta, hogy azok a hadak nem evégre közelítettek arrafelé. Hogy hova mentek pedig és miért, úgy hisszük, mostanra már nem titok Fivérségtek előtt. Ám ha Fivérségtek nem áll el attól, hogy hadakozzon a Német Lovagrend ellen, amint azt másik levelünkben világosan kértük, tudja meg, hogy hamarosan más csapatok érkeznek védelmükre, akikért nem tudunk majd felelősséget vállalni Fivérségtek előtt.

Kelt Budán, október 31-én.

1478. október 31. (MKL I 275; DL 292291)

A lengyel rendeknek

Üdvözetünket és jókívánságainkat küldjük a Lengyel Királyság általunk őszintén kedvelt főpapjainak és főurainak, a Krisztusban főtisztelendő és tisztelendő atyáknak, valamint a tekintetes, nagyságos, vitézlő uraknak!

Emlékezhettek arra, hogy amilyen egyezmények csak e két királyság, azaz a magyar és lengyel között kezdettől fogva fennálltak a kölcsönös béke és egyetértés megőrzésére (s amely megállapodásokat mindkét fél megújította), azokat mi, sok okból, mindig törekedtünk őszinte szívvel és gondos munkálkodással sértetlenül megtartani.

Nem is lett volna híja soha részünkről (amint korábban részetekről sem volt), hogy régi elköteleződésünknek mindenben megfeleljünk, ha arról a részről nem kerestétek volna annyiszor az alkalmat a bajra – amint történt <akkor> is, amikor a felséges fejedelem, Kázmér királyotok a megkötött¹¹⁹ szövetséget megvetve nagy lengyel sereggel megtámadta sziléziai hercegségünket. Ezt ugyan a legkevésbé sem írtuk a ti számlátokra, mivel ezt a nézetkülönbséget Isten segítségével már megfelelően elsimítottuk; miután pedig többször levélben és legutóbb az ő és a mi szószólónk által is figyelmeztettük Fivérségüket, hogy tartózkodjon a Német Lovagrend elleni háborútól, s tudja meg, hogy az Apostoli Szék aka-

sicque illis obligatos esse, ut nullo pacto relinquere illos possumus cum honore: ipse licet nobis promiserit ab illorum impugnatione manum continere, nunc tamen accepimus litteras commendatus Prutenorum, quorum copias vobis mittimus, quibus scribitur serenissimum regem vestrum gentes armorum contra illos exmisisse, et hostiliter impugnare. Quod quam bene mutue paci et concordie et vetustis foederibus respondeat, vos ipsi considerare poteritis.

Nos tandem libenter vellemus cum illa pace manere, ut illa duo regna mutua pace et concordia fruerentur ac quiete, nec daretur unquam ex parte nostra alicuius mali isthuc occasio. Cum enim sciat nos Prutenis stricto federe ad defensionem eorum obligatos, quid aliud agit, cum eos impugnat, quam nos invitos ad arma provocat et venire compellit? Nos tamen nisi cogamur, nollemus sibi et regno illius in aliquo displicere, et optarem ipsum dominum regem eo uti consilio, ut potius materiam prebeat mutue paci, quam discordie seminarium incitaret.

Quapropter requirimus vos et hortamur, velitis consulere serenissimo regi vestro pro mutua pace et quiete utriusque nostrum, ut juxta vetusta federa velit potius nobiscum pacis et concordie consilia amplecti; desinat Prutenos, quos, uti premissum est, nos cum honore nostro relinquere nullo modo possumus, bello impetere, sed potius gentes suas contra illos missas revocet, arma deponat, ne nos quoque inviti illis opem ferre cogamur.

Quoniam si maiestas sua, honoris et obligationis nostre nulla ratione habita, Prutenos oppugnare non destiterit, cogemur et nos pro honore nostro illos defensare, et si quid adversi maiestati sue ac regno suo exinde evenerit, non nobis sed sibi ipsi, ut qui causas discordiarum prebuit, imputare poterit.

Nos enim protestamur et excusatos nos esse volumus, si quid mali evenerit, quoniam nos libentius pacem quam discordiam cum maiestate sua et regno suo optarem, et quantum cum honore nostro sustinere possumus, nisi extrema necessitate compulsi, cum maiestate sua dissidere nunquam optamus. Datum ut supra.

A levél élen: Ad status regni Polonie.

ratából és parancsára védelmünkbe vettük Rendüket, s olyan kötelezettségünk van feléjük, hogy semmiféleképpen sem hagyhatjuk magukra őket méltóságunk megtartása mellett: s noha ő megígérte, hogy visszatartja kezét az ellenük való háborútól, most mégis levelet kaptunk (aminek megküldjük másolatát) a porosz nagymestertől, melyben azt írja, hogy felséges királyotok fegyveres hadinépet küldött ellenük és ellenségeként harcol velük. Hogy ez mennyire felel meg a kölcsönös békének és egyetértésnek, és ősi szövetségnek, ti magatok is átláthatjátok.

Mi szívesen megmaradnánk hát békében vele, hogy a két ország is élvezhesse a kölcsönös békét, egyetértést és nyugalmat, s mindeddig részünkről nem is adtunk alkalmat semmi bajra. Ő pedig, mivel tudja, hogy szoros szövetség kötelez minket a Lovagrend védelmére, mi mást tesz, amikor ellenük harcol, mint hogy akaratumk ellenére fegyverbe hív, és kényszerít, hogy felvonuljunk? Mi mégis, hacsak nem kényszerítenek, nem akarnánk semmiben sem neki és országának tetszése ellen lenni, és örülnénk, ha a király úr olyan tanácsot fogadna meg, hogy inkább a közös béke alapját teremtsen meg, mint hogy a viszály magvainak elvetésére ösztökéljen.

Emiatt kérünk titeket és biztatunk, hogy szíveskedjete felséges királyotoknak mindannyiunk kölcsönös békéjét és nyugalma szolgáló tanácsot adni, hogy ősi szövetségünk szerint szíveskedjen inkább velünk együtt a békét és egyetértést segítő terveket követni: hagyjon fel a poroszok elleni harccal, akiket – mint mondtuk már – tisztünknel fogva semmiképp sem hagyhatunk magukra, hanem inkább hívja vissza ellenük küldött hadinépeit, tegye félre a fegyvert, nehogy akaratumk ellenére mi is kénytelenek legyünk segítséget vinni nekik.

Mert ha Őfelsége, semmit sem gondolva tisztességünkkel és kötelezettségünkkel, nem áll el a Német Lovagrend ostromától, egyrészt kénytelenek leszünk tisztességünk érdekében megvédeni őket, másrészt ha ebből valami kára származik Őfelségének és országának, azt nem nekem, hanem éppen őneki (mint aki okot adott a viszályra) lehet felróni majd.

Mi ugyanis tiltakozunk és azt akarjuk, hogy ne érhessen vád, ha valami baj történne – mivel mi szívesebben választottuk volna Őfelségével és országával a békét, mint a viszályt, és amennyire tisztességünk megtartásával megtehetjük, sosem szeretnénk viszálykodni Őfelségével, ha nem kényszerít végső szükség. Kelt mint fent.

A levél élén: A Lengyel Királyság rendjeinek.

1478. november 2. (MKL I 279; DF 293048; DF 293061)
Albert brandenburgi választófejedelemnek

Albert brandenburgi választófejedelem 1478. október 4-ikén a következő levelet intézte Mátyás királyhoz:

Lieber herr unnd bruder.

Ewr koniglich wird hat zu unns geschickt ewrn canntzelschreyber Hannsen Goldin, der hat an unns geworben und wir im geantwort, wie ewr koniglich wird hierinn verslossen vernemen, daran dieselb ewr koniglich wird abzunemen hat, was gnaden unns bewisen wurdet von ewr koniglichen wird wegen durch die ewrn gegen der erbietung, die wir unnsere tochter und son gegen ewrn koniglichen wurden than, wir ertzaigen unns alls der der ewrn koniglichen wurden gern willfaret in allen sachen, die unns alls gleich wern alls dem widerteyle, so thut ir jhener teyl keins dann, was im eben ist unnd gebraucht seins aigens willens und der that des hat er beylegung von ewrn gewalltigen, wie mogen wir das erleyden oder die unnsere dulden zubeschedigen und unns hertzog Hannsen nicht zuweren.

Aber wie dem allem, sogetrawen wir ewr koniglich wird in diser auffrichtigen erbietung hierynn verslossen gefertigt zu sein, bittend unns hertzog Hannsen zu gleich und billichkeit zustellen. So soll unns recht von im benugen vor ewr koniglichen wurde hat er dann ichts zu unns zusprechen, so ist die keyserlich maiestat unnsere mechtig zurecht auch unnsere sons und der unnsere unnd bitten des ewr freuntlich gonnstig antwort nach der billichkeit, ob ewr koniglich wird unns hertzogen Hannsen zurecht woll stellen unnd unns unnd unnsere sone bey recht vor der kayserlichen maiestat woll lassen bleyben unnsere tochter halben, wie die kayserlich maiestat und ewr koniglich wird das miteinander besprochen haben zwuschen ir und hertzog Hannsen, dem thut unnsere tochter gern volg und hat das zugeschrieben, darumb kein ungnad oder herttigkeit gegen ir oder den iren ewrn koniglichen wurden nott ist furtzunemen; und bitten darauff ewr koniglich wird, unnsere tochter gnediger Herr zu sein und sie zu schutzen und zu schirmen alls ein frawenbild, die alles irs guts ausgestossen ist bis auff ein sloss, das ir so gar verderbt, das sie nicht das brod davon gehaben mocht, wo sie nicht hillff von ir freuntschaft het. Des

1478. november 2. (MKL I 279; DF 293048; DF 293061)
Albert brandenburgi választófejedelemnek

Albert brandenburgi választófejedelem 1478. október 4-ikén a következő levelet intézte Mátyás királyhoz:

Kedves urunk és fivérünk!

Királyi Méltóságotok elküldte hozzánk kancelláriai írnokát, Hans Goldent, aki előadta üzenetét, mi pedig válaszoltunk neki, ahogy királyi Méltóságotok ehhez mellékelve találhatja. Ebből királyi Méltóságotok beláthatja, milyen kegyről adott nekünk bizonyoságot alattvalótok királyi Méltóságotok részéről. Az ajánlat tükrében, melyet mi, leányunk és fiunk tettünk királyi Méltóságotoknak, mi olyannak mutatkozunk, mint aki szívesen engedne királyi Méltóságotoknak mindenben, ami számunkra éppen olyan megfelelő, mint a másik félnek. De az a fél semmit sem tesz, ami az ellenfél számára előnyös, a maga feje után megy, és a tényt, hogy a ti fegyvereseitektől kap segítséget, hogyan is szenvedhetnénk ezt el, vagy tűrhetnénk el a mieink megkárosítását anélkül, hogy megvédenénk magunkat János hercegtől?

De akárhogy is, úgy bízunk királyi Méltóságotokban, hogy elfogadja az ide mellékelte igazságos ajánlatot, kérve, hogy adjatok nekünk igazságot és méltányosságot János herceggel szemben. Így megelégszünk azzal, ha felette királyi Méltóságotok ítélt, de ha neki volna bármi igénye velünk szemben, úgy mi a császári felség hatalma alatt állunk, ahogy fiunk és alattvalóink is. Ezért kérjük baráti és kedvező válaszokat, ahogy illik, arra, hogy királyi Méltóságotok igazságot szolgált-e nekünk János herceggel szemben, és minket és fiunkat a császár ítélőszéke – amely közötté és János herceg között fennáll – előtt hagy-e a lányunk ügyében, ahogyan a császári felség és királyi Méltóságotok megbeszélték egymással. A lányunk ennek szívesen veti alá magát, ezt írásba is adta, nem kell hát királyi Méltóságotoknak kivetni őt a kegyéből vagy keményen bánni vele vagy az övéivel. Kérjük azért királyi Méltóságotokat, legyen leányunk kegyelmes ura, óvja és védelmezze őt mint asszonyt, akit minden javából kivettek egy kastély kivételével, ami olyannyira tönkretette őt, hogy kenyerere sem lenne azokból, ha barátaitól nem kapna segítséget. Isten megjutalmaz ezért Benneteket,

werdet ir lon haben von Got vnd gut gericht von der wellt, wir wollen es auch gern umb ewr koniglich wird verdinen.

Datum in unnsrer stat Franckfort an der Oder, am sonntag nach Michaeli, anno etc. 78.

E levélre Mátyás király következöképen válaszolt (MKL I 279):

Wir Mathias von Gottes genaden zn Hungern zu Behem etc. kunig, lassen ewer hochgeborn furstn hern Albrecht marggrafen zu Brannenburgk churfursten etc. wissen, daz wir ewr schreiben uns yetz ewrm boten zugesandt und die artikl darin beslossen ewrs erbietens auch unsern cantzelschreiber Johannesn Goldin vernomen haben und hetten ye gemaint, ir hiettet ew auf menig unser erber er bieten benugen lassen, und dawider keynerlay einred aufrur noch frombd weg furgenomen noch gebraucht. Dann als ir am ersten in demselben ewrn schreiben anziecht ir hiettet gern unser willns gefaren, so es ew als gleich wer, als ewrm widertail etc., haben wir es in den und andern sachen nye partheysch gehalden, sunder darin albeg gefaren, waz gleich billich und recht ist, als ir daz vor und yetzt in disen unserm schreiben verstanden und versten werdet. Mugt ir auch wol ingedenk sein, daz wir ewr tochter weilend hertzog Henrichs gelassne wittib sy und ew offt ermant haben, daz sy uns ain erbhuldigung des obgemeltn hertzog Henrichs gelassen lannden, der wir in besess wern, hetten lassen beschehen, ir an irem leibgeding unschedlich, hat sy solhs on zweifel alles durch ewr underweisung nit alain abgesehen, sunder auch dieselben unsere lannd von unserm veint do zumal, der doch von der romischen kirchen aim yeglichen verboten ist, zu empfan und nu die eingeben und undertenig gemacht uns zu grosser verklaynigung etc.

Wann uns aber unleidlich ist, daz yemandt ander uns gerechtigkeit unbillich im zuziehen solt, nach dem und uns aws rechter gerechtigkeit solh lehen zu leihen gepurn und unserer lehenschafft ist, haben wir dem der es von billichkeit wegen gepeten hat verlyhen; wider denselben hat ewr sune von stund an und ir krieg angefangen und nit alain denselben bekriegt, sunder auch unser lannd und lewt an all absag angriffen und mit rawb und prannt beschedigt, als ir dann den untzher ubbt uber solh gleich und billich er bieten des hertzen vom Sagan, ob ir icht ainicherlay spruch oder gerechtigkeit wider in hettet und dem

a világban pedig jó híretek lesz, és mi úgyszintén szívesen megszolgáljuk királyi méltóságotoknak.

Kelt Odera menti Frankfurt városunkban, a Szent Mihály napja utáni vasárnapon, az Úr 1478. évében.

E levélre Mátyás király következőképpen válaszolt (MKL I 279):

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelem, Albert úr, Brandenburg őrgrófja, választófejedelem stb. tudtára adjuk.

Hogy most követetek által küldött írásotokat és a hozzá csatolt artikulust ajánlatotokkal megkaptuk, s úgyszintén meghallgattuk kancelláriai írnokunkat, Hans Goldent is. Egykor úgy gondoltuk, hogy megelégednénk becsületes ajánlatunkkal, és az ellen semmiféle ellenvetést, lázítást, sem külön utat nem terveztetek, és nem is támasztottatok volna. Ahogy írásotokban elsőként felhózzátok, szívesen hajlottatok volna az akaratumkra, ha az ugyanannyira igazságos lett volna rátok, mint az ellenfeletekre nézve stb. De mi sem ebben, sem másban nem voltunk soha részrehajlók, hanem mindig úgy jártunk el, ahogy az igazságos, méltó és jogos, amint azt ezelőtt is és most ezen írásunkból is megtudhattátok és meg fogjátok tudni. Emlékezhetek rá, hogy leányotokat, a néhai Henrik herceg hátrahagyott özvegyét és titeket is többször intettünk arra, hogy tegyen nekünk hűségesküt Henrik herceg tartományáért, amelynek ura mi vagyunk, ez nem sértené haszonélvezetében. De ezt ő – kétségkívül mind a ti útmutatásotokra – nemcsak elutasította, hanem a tartományunkat akkori ellenségünk kezéből fogadta el, akit ráadásul a római egyház mindenkire kötelező átokkal sújtott, és most ezek örökölték meg, és vetették hatalmuk alá, ezzel alaposan megkisebbitve minket stb.

Ám mivel tűrhetetlennek tartjuk, hogy valaki más a jogunkat méltatlanul magához ragadja, mert ezt a birtokot igaz joggal mi tartozunk hűbérbe adni és a miénk, annak adtuk, aki azt méltán kérte. Ti erre fiatokkal azonnal háborút indítottatok ellene, és nemcsak vele harcoltatok, hanem a mi országunkat és népünket is megtámadtátok hadüzenet nélkül, rablással és égetéssel pusztítottátok, és mostanáig is így tesztek a sagani herceg oly illő és méltányos ajánlata ellenére. Ha bármilyen követelések vagy igényetek lett volna ellene, és a jog

rechten nachvolgen, wolten wir ew das widergeen haben lassen; aber ir habet des nie tun, noch dem rechten nachgeen wellen, und vil lieber die ungerechtigkait und gewalt wider in praucht dann daz recht, und darumb und auch umb daz ir unser gerechtigkait zu frombden hannden hiet bringen mogen, habet ir ewr tochter dem durchleuchtigisten fursten hern Wladislawen kunig zu Behem etc. unsern lieben bruder vermehelt, als ir daz selber redt, waz nw von unserer gerechtigkait wegen beschehen ist, zu merken awss naturlichen rechten, daz im yemandt die gern entziehen lesst, und uns nw auch nit ze dulden ist, von dhainem daz ir uns unser gerechtigkait unbillich entziehen solt, und so uns ewr tochter rechtlich huldigung bei rechter zeit het geschehen lassen, wer nichtz dawider gewesen, oder die ding weren alle geaint worden.

Dann als ir furbaser schreibt, ob wir zu ewr tochter icht spruch hieten, wolt sy uns der vor der keyserlichen maiestat zu recht sten etc. Wiewol nu zu unserm kunigreich Behem und furstentumb Slesy die keiserlich Maiestat nach ewrm schreiben fur unsern obristen angetzogen wirt, moget ir auch des in der Guldein Bulle kaiser Karls erfahren, wie die kaiserlich Maiestat umb sach die sich in der kron zu Behem verlauffen richter mug sein, aber daz unser gerechtigkait antrifft und unsern gericht on alle mittel zugepurt, wellen wir dheim haym setzen, sunder uns solhs vorbehalten. Wir sein willig ew und allen andern nach gewonheit unsers furstentumbs als recht ist, daz widergeen zulassen wer der wer, der es von uns rechtlich begert, ob ir nw etwaz wider uns unser furstentumb ze tun hiet, mugt ir uns oder dasselb furstentumb furnemen wie recht ist; in dem daz alain das kaiserlich gericht antrifft, des wellen wir uns benugen lassen, doch unserer gerechtigkait unschedlich, ew vnd alle die da wider uns im rechten ze tun hetten, wellen wir zu recht sten.

Geben zu Ofen, am montag nach allerheiligen tag, anno domini etc. septuagesimo octavo, unserer reiche des Hungrischen im ainsundzweinczigisten und des Behemischen im zehennenden jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem Hochgebornnen fursten hern Albrechten marggraven zu Branndenburg chwrfursten etc.

útján szereztetek volna neki érvényt, engedték volna, hogy rátok szálljon. De nem ezt akartátok, sem azt érvényre juttatni, ami jogos, inkább jogtalansággal és erőszakkal léptetek fel, mint joggal. S csak ezért, meg azért, hogy ami minket illet, idegen kézbe juttassátok, jegyeztétek el a leányotokat a kegyelmes fejedellemmel, Ulászló úrral, cseh királlyal stb., kedvelt fivérünkkel, amint magatok mondjátok. Ami már most a minket illető birtok ügyében történt, hogy – megjegyzem, természetes jogon – valaki tőle is szívesen elvinné, és mi sem tűrhettük, hogy méltatlanul elvegyétek tőlünk azt, amire jogunk van; ha leányotok a megfelelő időben jogszerű esküt tett volna előttünk, nem elleneztek volna, vagy mindezen dolgokban meg lehetett volna egyezni.

Aztán amint írtátok, ha mi leányotokkal szemben bármilyen igénnyel állnánk elő, ő hajlandó volna a császári felség ítélőszéke elé állni érte stb. Habár a császári felséget tartjátok, ahogy leveletekben áll, cseh királyságunk és sziléziai hercegségünk feljebbvalójának, Károly császár aranybullájából is megtudhatjátok, hogyan bíraskodhat a császári felség a cseh koronát érintő ügyekben. Az viszont a mi hatalmunk alatt áll, és közvetlenül a mi bíróságainkra tartozik, nem akarjuk senkinek átengedni, hanem fenntartjuk magunknak. Készek vagyunk nektek és bárki másnak fejedelemségünk szokását és jogát követve megadni azt, akárki is legyen, aki joggal kívánja tőlünk. Ha mármost ellenünk és fejedelemségünk ellen lenne valami panaszotok, bíróság elé idézhettek minket vagy a fejedelemséget a jog szerint; amennyiben ez egyedül a császári ítélőszék elé tartozik, mi abba is belenyugszunk, ha saját jogainknak kárára nincsen – állunk elétek és bárki elé, aki ott keresettel élne ellenünk.

Kelt Budán, a Mindenszentek napja utáni hétfőn, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, Albert úrnak, Brandenburg örgrófjának, választófejedelemnek stb.

1478. november 5. (MKL I 276)

A szász hercegek követének, Heinrich von Miltitznek

Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Beheim kunig etc.

Lieber Hainrich,

nachdem und du dich alwegen von anfang her gen uns gutwilligen erzeigt und sunder naygung zu uns tragen habest, uns auch oft ermant, ob ichts solhs war, das uns derenhalben gedient mocht werden, dich in dem nit sparen; solher deiner gutwilligen erbietung dancken wir dir zumal sere und kombt uns von dir zu sundrm dancknem wolgevallen und wissen, das wir zu diesem mal, in dem dich deiner geniessen wellen.

Auf das verkunden dir, das wir uns nu von Gots genaden mit dem kunig von Beheim ganntz vertragen und geaint haben nach lawt der artickel, die dir unser freindt der cardinal geantwurt hat, solh new zeittung haben wir dir unverkundet nit wellen verhalten, sunder die den hochgebornnen fursten unsern lieben oheimen vnd swegern auch sagen wellest. Und wan wir aber yetzt auf unser lieben frawen tage der liechtmess schiristkomend ainen tag zu Olomuntz halten werden, darumb begern wir an dich mit sundrm vleys bittennd, du wellest uns ze willen mit demselben unserm lieben swager hertzog Albrechten reden, ob er sich uns zu lieb und willen auch auf denselben tag dahin gen Olomuntz fugen mocht, alda hietten wir mit seiner lieb ausz vil genottigen und trefflichen sachen zu reden, und an zweifel, wo solhs sein lieb von unsern wegen tet, wolden wir desgleichen in ainem solhen und vil merem gen seiner lieb erkennen. Wir schicken dir auch hiemit ainen glaubbrief auf dein person auf die benanten unser oheimen und swager baiden lauttend, auf denselben magst du mit irer baiden lieb ausz den sachen weitter reden, und was du also ausrichtest, uns von stundan dein antwurt wissen lassest.

Gehen zu Ofen, am dornstag nach allerheiligen tag, anno domini etc. lxxvij^o, unserer reiche des Hungerischen etc. im ainsundzwainzigsten und des Behemjschen im zehennenden jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem edlen unserm besundrn lieben Heinrichen von Millitytz.

1478. november 5. (MKL I 276)

A szász hercegek követének, Heinrich von Miltitznek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb.

Kedves Heinrich!

Miután kezdettől mindig jóindulatot mutattál és különös hajlandósággal viseltetél irántunk, gyakran figyelmeztetted is minket, ha bármi olyan fordult elő, amiben szolgálatunkra lehattél, hogy ne kíméljünk. E jóakarátú készségedet most is nagyon köszönjük, és különös köszönetre méltó szívességnek tartjuk, és tudjuk¹²⁰, hogy most élni akarunk veled.

Ezért közöljük veled, hogy Isten kegyelméből a cseh királlyal most már teljesen megállapodtunk és egyezsége jutottunk azon artikulus szerint, amelyet barátunk, a bíboros eljuttatott neked. Nem akartunk felvilágosítatlanul hagyni ezen új hír felől, hanem mondd meg a méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak és sógorainknak is. Mivel a következő Gyertyaszentelő Boldogasszony napján gyűlést fogunk tartani Olmützben, egész igyekezetünkkel kérve kívánjuk tőled, beszélj a kedvünkért ugyanazon kedvelt sógorunkkal, Albert herceggel, hogy jöjjön el a kedvünkért arra a gyűlésre Olmützbe, ahol Kedveltségével sok szükséges és fontos dologról kellene beszélnünk. Kétségtelen, hogy ha ezt Kedveltsége a kedvünkért megtenné, azt ugyanígy és még sokkal többel hálálnánk meg Kedveltségének. Ezennel küldünk neked egy személyedre szóló megbízólevelet is a nevezett bátyáink és sógoraink számára, amellyel tovább tárgyalhatsz mindkettejükkel az ügyekről, és amit elérsz, azonnal tudasd velünk válaszodban.

Kelt Budán, Mindenszentek napja utáni csütörtökön, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A nemes, általunk különösen kedvelt Heinrich von Miltitznek.

1478. november 5. (MKL I 277)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Beheim kunig etc. Embietten den hochgehornnen fursten unsern besondern lieben oheimen und swegern herrn Ernsten kurfursten des heiligen Romischen reichs ertzmarschalhen, und herrn Albrechten gebrudern hertzogen zu Sachssen lanndtgraven in Doringen und marggraffen zu Meyssen etc. unsern fruntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen bevor.

Wir haben dem edlen unserm besondern lieben Heinrichen von Millitytz ewerm rate etlich unser meynung an ewer liebden zu werben bevolhen aigentlichen underrichtet, bittennde dieselb ewer lieb, dem benanten von Millititz ewerm rate seiner werbung diesmal als uns selbs zu glauben, und im darauff ewer fruntlich furderlich antwurt zu geben, damit er uns des ferrer waisz zu underrichten, das wir gen derselben ewer liebden beschulden wellen.

Geben zu Ofen, am pfintztag nach allerheiligen tag, anno domini etc. lxxvij^o, unserer reiche des Hungerischen etc. im ainsundzwainzigisten und des Behemischen im zehennenden jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern besondern lieben oheimen und swägern hern Ernsten kurfursten des heiligen Romischen reichs ertzmarschalhen und hern Albrechten gebrudern hertzogen zu Sachssen landtgrauen in Doringen und marggrauen zu Meissen etc.

1478. november 6. (MKL I 278)

Ulászló cseh királynak

Mathias von Gottes gnaden könig zu Ungern etc. und könig czu Pehem markraff czu Merhern etc. Dem allerdurchleuchtigisten herczogen fursten und hern hern Lasslawen könig czu Pehem und markraff czu Merhern etc.

1478. november 5. (MKL I 277)**Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözlésünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

A nemes, általunk különösen kedvelt Heinrich von Miltitznek, tanácsosotoknak megparancsoltuk, hogy közvetítse bizonyos álláspontunkat Kedveltségeiteknek, alaposan tájékoztatva őt. Kérjük Kedveltségeiteket, hogy von Miltitznek, tanácsosotoknak és üzenetének ezúttal úgy higgyetek, mint nekünk maguknak, és adjatok rá neki baráti, támogató választ, hogy ő aztán arról tájékoztatni tudjon minket. Ezt viszonzni akarjuk Kedveltségeiteknek.

Kelt Budán, a Mindenszentek napja utáni csütörtökön, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1478. november 6. (MKL I 278)**IV. Ulászló cseh királynak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország királya stb. Csehország királya, Morvaország örgrófja stb. a felséges hercegnek, fejedelemnek és úrnak, Ulászló cseh király úrnak és Morvaország örgrófjának stb. királyi kedvezésünket ajánljuk minden jókívánsággal, felséges és kedves fivérünk.

Unszer königliche günstigkeyt in aller guter pegerung enpieten wier allerdurchlechtigster unszer liewer pruder.

Alz wier vornomen haben von dem edeln Benessen von der Weittmöll purkraff auff Karllstein etc. und von dem edeln Jaroslaw von Boskwicz, daz durich der grossen gab und parmherczigkeyt dez allmächtigen Gottes cwischen uns und ewer genaden ganczer und rechter genczlicher frid ist, des wier doch ymmer von herczen pegerett haben, und des czu freiden ist der ganezen kristenheyt und auch czu ruen unszern undertanen czu peyden seiten etc.

In söllichem frid und pruederlicher lieb wier nu mit ewern genaden sein und auch wollen sein, alz mit unszerm liewen prueder alles guetes yn ganczen eren ewern genaden czu vorgunen alz uns selber und auch darczu mit ganczer unszer macht wollen wier ewern genaden helffen und hilfflich sein und alles pösz nichtz mynner czutrawen und vor dem gebarnen und helffen sofferre alz unszer macht derlanget, desgeleichen wier uns czu ewern genaden an allen czweyfel vörsehen desgeleichen, daz ier euch des last czu freyden sein unszers gütez und auch dez pöszen layd sein als unszer liewer prüeder etc. Auch wöllen wier alle unszere mächtigkeyt czu diszem ende pringen, daz unszer güte ewer genaden güte sey etc.

Nu tue wier ewern genaden czu wissen, daz wier czue pegerung dem Türkyschen keyszer grösz merklich poten gesendet haben, durich dye wier frid und sten auff lange czeyt gemachet haben in unszerm wirdigen königreich czu Ungern vor einen so groszen machtigen hern, und daz schreyben wier ewern genaden am ersten und czu dem eesten mall czu günstlicher und prüederlicher lieb und getrawen ewern genaden, daz ier freydet und fro seit, alz unszer liewer prueder und liewer freund. Gott gebe, daz ewer genad mit geluk und gesündt lange czeit lebe, daz günden wier ewern genaden genczlichen alz unszerm liewen prueder etc.

Datum feria sexta in festo sancti Leonardi confessoris, anno domini lxxvij^o etc., unsers reichs czu Ungern xxj^o etc. und czu Pehem vero decimo etc.

Amint a nemes Benesch von der Weitenmühl, Karlstein várgrófja stb. és a nemes Jaroslaw von Boskowitz révén megtudtuk, a mindenható Isten nagy adománya és kegyelme folytán közöttünk és Kegyelmetek között teljes és igaz, teljességes béke van, amit mindig is szívünkben kívántunk, és ami az egész kereszténység örömeire szolgál és alattvalóink nyugalmára is mindkét oldalon stb.

Ilyen békességben és testvéri szeretetben, amilyenben vagyunk most Kegyelmetekkel, és akarunk is lenni mint kedvelt fivérünkkel, meg akarunk adni minden jót teljes tisztességgel Kegyelmeteknek mint saját magunknak, és emellett egész hatalmunkkal segítségére akarunk lenni Kegyelmeteknek, és semmi gonoszat nem feltételezni, hanem attól óvni és segíteni amennyire hatalmunkban áll; ugyanígy bízunk kétség nélkül Kegyelmetekben, ugyanígy, hogy örültek a javunknak és fájlaljátok a rosszat mint kedvelt fivéreink stb. Arra is akarjuk fordítani minden hatalmunkat, hogy a mi javunk a Kegyelmetek java is legyen stb.

Tudtára adjuk Kegyelmeteknek, hogy a török császárhoz kívánságára nagy és jelentős követséget küldtünk, mely által hosszú időre békét és nyugvást szerezünk méltóságos Magyar Királyságunkban egy ily nagy és hatalmas úrtól. Ezt Kegyelmeteknek írjuk meg elsőként és legelőször, Kegyelmetek kedvező, baráti szeretetért és bizalmáért, hogy örüljete és örvendjete mint kedvelt fivéreink és kedvelt barátaink. Isten adja, hogy Kegyelmetek boldogságban és egészségben éljen sokáig, ezt kívánjuk Kegyelmeteknek teljességgel mint kedvelt fivérünknek stb.

Kelt a Szent Lénárd hitvalló ünnepe utáni pénteken, az Úr 1478., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében stb.

1478. december 18. (MKL I 280; DF 292291; DF 293048)
Albert brandenburgi választófejedelemnek

A választófejedelem 1478. október 11-én a következő levelet intézte Mátyás királyhoz:

Durchleuchtiger furste, her Mathias zu Hungern Dalmatien Croatien etc. konig,

alls ir unns Albrechten von Gots gnaden Marggraven zu Brandenburg geschriben habt in einem ewrm brieft datu stet zu Ofen am zwelften tag des monats augusti, do wir auff die zeit noch zu veld sind gelegen auff unnsern veinden den Niderlendischen hernn, und euch oder hertzog Hannsen nye kein leid gethan haben, oder in willen auff das mal zu thon gewesen, unnsere botschaft noch auff dem tage von ewr koniglich wurde nicht einkomen, was oder unns annders dann gunst zu euch versehen haben, welcher ewr brief unns bey einem schlechten botten geantwort ist worden auff heut dato ditz brieffs in unnsere stat Franckfort, in dem ewr koniglich wird meldt, wie ir durch ewr rete unns ersucht habt von hertzog Hannsen wegen vom Sagan, mit dem in ungunst nicht zuthond zuhaben, auch abstellen die beschedigung gegen ewr erblanden zu Lusitz, dann wo das nit geschech, mocht ewr koniglich wird hertzog Hannsen nicht verlassen; ist von ewr koniglich wurde wegen bey unns zu Onoltz pach gewest Jan von Mila; dem haben wir volkomentlich geantwort, das wir euch an ewr erblichen landen noch auch hertzog Hannsen nicht gethan hetten, sonnder hertzog Hanns het unns gethan unnd unns gnugsam vor der botschaft auch darnach erboten zurecht fur die kayserlichen maiestat alls unnsern hern. Darnach ist Jorg von Stein ritter bey unns gewest zu zweymalen solichs geworben: wir haben im dessgleichen geantwort, unnd allwegen volkomentlich erboten auff die kayserlichen Maiestat, wiewor auch zu anstant, alls der yetzundig ewr brief antzaigt, zu gutlicher verhorung und ewr koniglich wird unns aller billichkeit weysen lassen.

Es hat unns alles Iutzel furtragen von ewr koniglich wird wegen. Ist bey unns gewest ewr secretari Johannis Goldin, der hat die vorbestimmbten meinungen auch geworben, wir haben im aber geantwort wiewor und im zuerkennen geben, das uber doctor Liborius von Slieben abschide vor unnsere antwort hertzog Hanns

1478. december 18. (MKL I 280; DF 292291; DF 293048)
Albert brandenburgi választófejedelemnek

A választófejedelem 1478. október 11-én a következő, német nyelvű levelet intézte Mátyás királyhoz:

Felséges fejedelem, Mátyás úr, Magyarország, Dalmácia, Horvátország stb. királya!

Amikor ti nekünk, Albertnek, Isten kegyelméből Brandenburg örgrófjának megírtátok egyik leveleteket, amely Budán kelt, augusztus hó 12. napján, akkor mi még hadat viseltünk ellenségeink, a pomerániai urak ellen, és nektek vagy János hercegnek sérelmet soha nem okoztunk, sem szándékunkban nem állt akkor okozni, követünk királyi Méltóságotoktól nem is ért még vissza aznap, és mást, mint kedvezést nem is vártunk tőletek. E leveleteket, amely rossz futárhoz került, csak ma, e levél keltének napján adták át nekünk Frankfurt városunkban. Királyi Méltóságotok előadja benne, hogyan szólítottatok fel minket tanácsosaitok útján a sagani János herceg érdekében, hogy semmit se tegyünk a sérelmére, és állítsuk le a Lausitz örökös tartományotoknak való károkozást, mert, ha nem ez történne, királyi Méltóságotok nem hagyhatja magára János herceget. Királyi Méltóságotok részéről nálunk volt Ansbachban Jan von Mila, aki előtt teljességgel feltártuk, hogy nem tettünk semmi rosszat sem nektek örökös tartományaitokban, sem János hercegnek, hanem János herceg tett nekünk, és a követség előtt és után is eleget ajánlkoztunk, hogy a császári felség mint urunk ítélőszéke elé állunk. Azután Jörg vom Stein lovag kétszer is volt nálunk ezen üzenettel, neki ugyanúgy válaszoltunk, és mindig teljességgel ajánlottuk, hogy a császár elé vigyük az ügyet, akár a fegyverszünetről, amelyről mostani leveletekben írtok, akár jóakarató kihallgatásról legyen szó, és minket királyi Méltóságotokkal szemben a méltányosság vezet.

Mindezzel nem sokat értünk el Királyi Méltóságotoktól; nálunk volt titkárotok, Hans Golden, aki szintén előadta az előbbi álláspontot, és mi úgy feleltünk neki, ahogy előbb, és tudtára adtuk, hogy a nekünk Liborius von Schlieben doktor útján átadott hadüzenettel János herceg az ellenségünk lett, megkárosított minket és naponta megkárosítja örökös tartományainkat, és őellene mint ellenségünk ellen vonultunk ki, hogy megvédjük, ami a miénk.

unnsere veind wer worden, und unns beschedigt het, und teglich beschedigt an unnsern erblannden, gegen dem wir zugen alls gegen unnsrem veind, das unnsere zuschutzen. Darauff haben wir im geantwort weitter nach laut unnsere schrift an ewr koniglich wird aussgangen euch alls wir getrawen nü zukomen sind und ewr botschaft gesagt, so hertzog Hanns abzuge und auffhoret unni zu beschedigen, wollten wir ewr koniglichen würde rette mer verfolgen, dann yemands anders und unns billichkeit weisen lassen, es hat nit wollen sein: also sind wir gegen, hertzog Hannsen gezogen zuschutzen unnsere erblannd, ist er zuruckgezogen aus unnsern erblannden; darnach ist ein gutlicher tag abgeredt worden hieher gein Franckfort durch ewrn lanndtvoit Melcher von Loben, dohin hertzog Hanns mit glait komen ist und in den teydingen unnsere tochter belegert bey Crossen unnd unns sagen lassen, er wolle in schreiben aufzubrechen unnd zu unns komen in unnsere herberg und personlich mit unns reden, das wir zugaben; darnach ewrn lanndtvoit obgenannt mit etlichen andern, die bey im warn, zu unns geschickt und der lanndtvoit unns gesagt, er kann nichtz finden, seinen abschied gemacht on ends unnd begert hertzog Hannsen wegkzuglaiten. Ist gescheen, also ist er geritten in sein here, seinen hochmut zutreyben furgenommen nach seinem willen, und mit seiner person weiter geritten, mer leut zubringen, alls er sich beromt hat, hat unnsere son marggrave Johans gethan, alls gegen hertzog Hannsen seinem veinde, der im von newen in koniglichen teidingen abgesagt hat, zu im gezogen und sich hey Crossen gelegert zuspeisung und besetzung Crossen, auch sein swester und die er dorinnen hat gehabt zuentschutzen, die nacht do bliben, hat hertzog Hannsen here auffbrochen gegen im gedacht und furgenommen ir bestes, wie sie dann das furhetten, ist unnsere son gegen im gezogen und hat im der allmechtig glucklichen sig geben, sein veind geslagen und die wagenburg erobert mit Gotz hillff, in seiner gegenwere zu schutzen sein leyb leben und die seinen hett auch mogen weiter handeln. Er ist aber zu eren ewr koniglichen würde wider gein Franckfort gezogen, die gereisigen gefangen, betegt trabanten burger und bawrn mitgefurt, die nit burgschaft hetten. Nü sucht er weiter unnsere tochter und das unnsere, wiewol wir bis auff disen heutigen tag ewr koniglich wird ewrn erblichen lannden oder hertzog Hannsen nye kein schaden gethan haben, dann sobald er unnsere erbliche lannd rawmet, zugen wir wider anheim, wie

Ezután úgy folytattuk neki, ahogy királyi Méltóságotokhoz küldött levelünkben áll, amely, úgy reméljük, mostanra megérkezett hozzátok, és azt mondtuk a követeteknek, hogy ha János herceg elvonul, és megszűnik kárt okozni nekünk, akkor inkább követjük királyi Méltóságotok tanácsát, mint bárki másét, és a méltányosság fog vezetni minket – de mert nem így történt, ezért kivonultunk János herceg ellen örökös tartományaink védelmére. Miután visszahúzódtok örökös tartományainkból, kormányzótok, Melchior von Loeben baráti találkozót szervezett ide, Frankfurtba, amelyre János herceg menlevéllel jött el, és a tárgyalások közben ostrom alá vette a leányunkat Crossenben, és megüzente nekünk, hogy írásban fegyverszünetet kötne, és hozzánk jönne a szálalásunkra, hogy személyesen beszéljen velünk, amibe bele is egyeztünk. Aztán kormányzókat néhány más emberrel, akik nála voltak, hozzánk küldte, és a kormányzó azt mondta, hogy nem tud mit mondani, dolgavégezetlenül búcsút vett tőlünk, és visszatért, hogy János herceget elvezesse. Hogy ez megtörtént, János a seregéhez ment, elhatározván, hogy gőgjében továbbra is a saját feje után jár, és vele együtt továbbindult, hogy több embert hozzon. Amivel kérkedett, azt fiunk, János örgróf tette meg, amint ellensége, János herceg – aki a királyi tárgyalások alatt újra hadat üzent neki – ellen vonult és Crossen alatt táborot vert, hogy Crossen ostromzárát feltörje, nővérét és a vele lévőket pedig megszabadítsa. Ott töltötték az éjszakát, János herceg serege felvonult ellene, kigondolva és elővéve a legjobbat, ami tőlük telt, a fiunk ellenük indult, és a Mindenható szerencsés győzelmet adott neki, megverte az ellenséget, Isten segítségével elfoglalta a szekérvárat. Önvédelmében, hogy megvédje magát, életét és az övéit, tovább is mehetett volna, de királyi Méltóságotok becsületét tekintve visszafordult Frankfurt felé, magával hozván a foglyul esett lovasokat, gyalogosokat, polgárokat és parasztokat, akiknek nincs polgárjoguk. Most János herceg újra a leányunkat és az embereinket keresi, jóllehet mi mind a mai napig királyi Méltóságotoknak, örökös tartományaitoknak vagy János hercegnek semmiféle kárt nem okoztunk, így amint kiürítené örökös tartományunkat, mi is hazavonulnánk, mint feljebb áll. Mindezekben túl említett leveletek, amelyet ma adtak kezünkbe, ránk nézve megalapozatlan; de akárhogy is van, kérjük királyi Méltóságotokat, hogy legyen barátságos urunk és fivérünk: ha királyi Méltóságotoknak valamiféle panasza volna ellenünk, a római csá-

vorstet. Uber solichs alles ist unns ewr vorbestimbter brief auff heut geantwort worden unverschultt, aber wie dem allem wir biten ewr koniglich wird unns ein freuntlicher herr und bruder zu sein, hat ewr koniglich wird einicherlay zu unns zusprechen, ist der Romisch kayser unnsrer mechtig zurecht alls unnsrer gnediger herr und ordentlicher richter, und nachdem wir bis auff disen heutigen tag ewr koniglich wird oder ewre erblannnd nicht beschedigt haben, wie vorgemellt ist, sonnder beschedigung gedullt auff bessrung, so protestiern und betzeugen wir gegen Got und der wellt, das wir euch unwillens kein ursach geben uder geben haben, und unns des rectificiern mit erbietung vorbestimbt, sonnder unns gern gegen ewrn koniglich wurden hiehlten alls gein unnsrem hern und bruder nach aller geburnus, wo wir sein bey ewrn koniglich wurden stat haben, und was wir von hertzog Hannsen getrungen sind, das das vonn nyemands anders verstanden soll werden, dann zu gegenwer und zu schutzen und zu schirmen unns unnsrer zugewannnde und die unnsern ingetrawen ewr koniglich wurde werd hertzog Hannsen hochmut und ungerechtigkeit betrachten und unnsrer nechste und yetzundige schrift auch unnsrer freuntliche und gutliche ersuchung auch die gotlichen gerechtigkeit und die ausgestossen witben, die ir durch koniglich gemutt billich schutzet und schirmet auch unnsrer rechtliche erbietung bewegen lassen unnsrer freuntlicher herr und bruder zu bleyben. Das wollen wir gern verdinen zusambt der billichkeit auch unnsers sons und tochter alls ein liebhaber der gerechtigkeit gnediger her zu sein und zu pleyben, und nicht ein schutzer der unrechten und ein verdrucker der vergwelltigten euch erkennen lassen. Des werdet ir lon haben von Got gut gerucht gegen der werllt und wurdt unnsrer son und tochter in aller geburnus mit hillff irer herrn und freunde zuvorderst des allmechtigen Gots umb ewr koniglich wird unndersteen zuverdienen unnd des ein freuntliche auch unnsrem son und tochter ein gnedige anwordt.

Datum in unnsrer stat Franckfort am mitwoch nach Dionisii, anno etc. 78.

E levélre Mátyás 1478. december 18-án így válaszolt (MKL I 280; DL 292291; DF 293048):

Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. illustr. principi domino Alberto marchioni Brandenburgensi sacri Romani imperii archicamerario et electori.

szárnak mint kegyelmes urunknak és rendes bíránknak hatalmában áll ítélni felettünk. Miután mi a mai napig nem okoztunk kárt királyi Méltóságoknak vagy örökös tartományaitoknak, amint előbb írtuk, viszont eltűrtük a károkozást, bízva a megtérítésében, tiltakozunk és kinyilvánítjuk Isten és a világ előtt, hogy nem adunk és nem adtunk okot haragotokra – és ezt a fent mondott ajánlatunkkal igazoljuk –, hanem szívélyesen viselkedtünk királyi Méltóságokkal mint urunkkal és fivérünkkel illik, ahol csak királyi Méltóságokkal szemben lehetőségünk volt rá. Amire pedig János herceg kényszerített, azt senki nem foghatja fel másnak, mint önvédelemnek, és hogy megvédtük és megoltalmaztuk magunkat, rokonainkat és a hűségünkön lévőket.

Tekintse Királyi Méltóságok János herceg gögjét és jogtalanságát; előző és mostani levelünk, baráti és jóindulatú felszólításunk, az isteni igazságosság, a kidaszított özvegy, akit királyhoz méltó lelkülettel védtek és oltalmaztok, és jogos ajánlatunk mozdítsa arra, hogy barátságos urunk és fivérünk maradjon. Ezt szívesen megszolgálánánk méltóképpen, és fiunk és leányunk is. Mint akik szeretik az igazságot, úrként kegyesek legyetek és maradjatok, és ne a jogtalanság védelmezőjeként és az erőszakot elszenvedők elnyomójaként ismerjenek meg titeket! Ezért Istentől bért kapnátok, a világban jó híretek kelne, és fiunk és leányunk kész volna illendőség szerint uraik és barátaik, mindenekelőtt a mindenható Isten segítségével királyi Méltóságoknak megszolgálni. Erre várunk baráti, fiunk és leányunk számára kegyelmes választ.

Kelt Frankfurt városunkban a Dénes napját követő szerdán, az Úr 1478. évében.

E levélre Mátyás 1478. december 18-án így válaszolt latin nyelvű levelében (MKL I 280; DL 292291; DF 293048):

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya a nagyméltóságú fejedelemnek, Albert brandenburgi örgrófnak, a Szent Római Birodalom főkamrásának és választófejedelmének.

Quamvis non simus nescii, quomodo principi ad principem scribere conveniat, tamen nollemus occasionem dare hiis, qui figmentis et simulationibus vivunt, ut de nobis dicere possent, quod ex altera parte aliquem fratrem appellaremus et ex altera parte bellum ei inferremus, sicuti plerique faciunt. Nos enim quicquid in corde habemus, hoc etiam solemus verbis palam ostendere, nec solemus, sicuti non licet principi, verbis contendere, ubi opus est re ipsa decertare, quemadmodum prioribus litteris nostris diffidatoriis ad vos destinatis palam ostendimus.

Ut tamen paucis id quod nobis in animo est, ad litteras vestras respondeamus, quas nona die octobris datas duodecimo die huius mensis accepimus, quamvis et he littere vestre quam recentes sint, ex tempore quo scripte sunt et tanta delationis mora satis perspicui potest. Quatuor sunt precipua, que in litteris vestris scribitis nobis. Primum est excusatio vestri, qua vos et filium vestrum in presenti dissensione excusatis, et Johannem ducem Saganiensem econtrario accusatis; deinde quod affirmatis vos et filium vestrum nunquam nos et dominia nostra ledere voluisse; postea quod astruitis vos ad standum juri coram imperiali maiestate paratos sepius nobis obtulisse; ultimo quod hortamini nos, ut amicitiam et fraternam concordiam vobiscum amplecti mallems.

Ad primum respondemus vobis breviter, quod bene scitur et omnibus notum est, quis primus jura nostra preter omnem equitatem, nobis invitis, usurpare, et non solum usurpare sed inimico nostro capitali ad nostram displicentiam ascribere molitus est. Cum itaque is, qui nostra jura indebite usurpare nixus est, non ipse dux Sagani, sed alius sit, miramur cur nobis hec excusatio cum incusatione ducis Sagani pretenditur, cum alterius incusatio in excusationis auctorem facile reflecti possit.

Cum autem affirmatis, nec vos nec filium vestrum nobis et dominio nostro lesionem facere voluisse, non opus est ad eam rem affirmatione multa; testes quippe sunt et in hodiernum diem titiones domorum exustarum et creberrimorum incendiorum vestigia, que usquemodo frequentibus in locis per totam Lusatiam cernuntur. De oblatione tamen vestra nos fuissemus optime contenti vel coram imperatore, licet vos mandata sue maiestatis minime observaveritis, jus pro parte vestri nobis oblatum acceptare, justeque et honeste contentari, dummodo placuisset vobis consuetudini electorum imperii, de

Bár nem vagyunk tudatlanságban afelől, hogyan illik fejedelemnek fejedelemhez írnia, mégsem akarnánk alkalmat adni azoknak, akik koholmányokkal és képmutatással élnek, hogy azt mondhassák rólunk: egyrészt fivérünknek hívtunk valakit, másrészt hadat vezettünk ellene – amint teszik ezt jó néhányan. Mi ugyanis úgy szoktuk, hogy akármi van is szívünkben, azt nyíltan feltárjuk szavainkkal is, és nem szoktunk – aminthogy fejedelemnek nem szabad – szavakkal küzdeni ott, ahol tényleges harcra van szükség, amint nektek címzett előző, szövetségbontó levelünkben ezt nyilvánvalóvá tettük.

Mégis, hogy ami szívünkön van, röviden megválaszoljuk október kilencedikén kelt leveletekre – amit e hó tizenkettedikén kaptunk meg, noha azt, hogy e levelek is milyen új keletű, eléggé látni megírása idejéből és a kézbesítés időtartamából. Négy fő dolog van, melyről írtok nekünk leveletekben. Az első: mentegetőzések, mellyel magatokat és fiatokat felmentitek a mostani viszálykodás alól, ellenben János sagani herceget vádoljátok; azután hogy erősítgetitek: ti és fiatok sosem akartatok volna ártani nekünk és tartományainknak; azután azt is állítjátok, hogy többször is felajánlottátok nekünk, hogy készek vagytok a császári felség előtt ítélet alá vetni magatokat; végül hogy biztattok minket, hogy törekedjünk inkább veletek barátságra és testvéri egyetértésre.

Az elsőre röviden azt válaszoljuk nektek, hogy jól tudni és mindenki számára ismeretes, ki is az, aki elsőként, akaratunk ellenére, minden igazságossággal szembemenve bitorolta jogainkat, s nemcsak bitorolta, hanem tetszésünk ellenére fő ellenségünk kezére próbálta játszani azokat. Mivel tehát az, aki jogainkat tiltott módon bitorolni igyekezett, nem éppen a sagani herceg volt, hanem más, csodálkozunk, miért próbálkoznak nálunk ezzel a mentséggel, megvádolva a sagani herceget, amikor más megvádolása könnyen visszaüthet a mentegetőzőre.

Amikor pedig azt erősítgetitek, hogy sem ti, sem fiatok nem akartatok ártani nekünk és tartományainknak: e dolog nem igényel sok megerősítést - tanú erre mind a mai napig a felégetett házak üszke és a rengeteg gyújtogatás nyomai, melyek egészen-mostanáig sűrűn láthatók egész Lausitzban. Felajánlásotokkal pedig nem voltunk túlzottan elégedettek, akárha a császár elé szolt is – hiszen Őfelsége parancsait, hogy fogadjátok el az általunk részetekre felajánlott igazságszolgáltatást, illetve jogszerűen és méltányosan adjátok elégtételt, a legkevésbé

quorum numero teste imperiali maiestate et nos sumus, inprimis satisfacere et secundum eam nobiscum procedere. Quod si factum non est, et id, non per nos sed per vos neglectum, non nobis sed potius vobis imputari potest, quoniam nos minime recusassemus id, quod juris est vel coram imperatore acceptare, si vos debita consuetudine observata, prout est de more et de jure electorum nobiscum agere voluissetis.

Quantum vero ad amicitiam et fraternam concordiam attinet, ad quam nos per litteras exhortamini, nos sicut frequenter vobis respondimus, ita respondemus et nunc: nichil in nobis ad eam rem defecisse, <nisi> vos causam dissensionis contrarie dedissetis. Verumtamen dieta est nobis in proximo, ad quam in Olomutz cum <serenissimis> dominis Bohemie et Polonie regibus conventuri sumus, qua peracta mox ad confinia regnorum nostrorum vobis vicina divertemus, ubi si quid juris nobis offerre vel exhibere volueritis, nos parati erimus acceptare.

Sed si littere nostre tanta mora ad vos deferentur, quanta vestre ad nos delate sunt, et rursum cum scribetis, ea semper tarditas in afferendis nobis litteris vestris eveniet, mundus prius desinet, quam aliquid perducatur inter nos ad effectum.

Datum in civitate nostra Cassoviensi, decima octava die mensis Decembris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero undecimo.

Commissio propria domini regis.

Külcím: Illustri principi domino Alberto marchioni Brandemburgeusi sacri Romani imperii archicamerario et electori.

A választófejedelem válasza e levélre:

Durchleuchtiger konig.

Unns Albrechten von Gotes gnaden marggrauen zu Brandenburg etc. sein auff heut freitag mit unndergangg der sonnen geantwort zwen brive ein teutscher des datum stet zu Ofen am montag nach allerheyligentag und ein lateinischer, der in seinem datum heldet zu Kaschaw am 18. tag des monats decembris, in welchem teutschen brive ewr koniglich wurde unnder annderm schreibt, das wir unnsere ere vergessen haben sollen. Solichs antziehens wern

sem tartottátok meg! Csak aztán tetszett volna elsősorban a választófejedelmek (akik közé a császári felség tanúsága szerint mi is tartozunk) szokásjogának eleget tenni, és velünk is annak mentén járni el. Hogy ez nem történt meg, és ezt nem mi, hanem ti mulasztottátok el, az nem nekünk, hanem inkább nektek róható fel – mivel mi a legkevésbé sem vonakodtunk volna elfogadni azt, amit a jog diktál, akár a császár színe előtt is, ha ti a kötelező szokásjogot betartva akartatok volna eljárni velünk, amint az a választófejedelmek szokása és joga.

Ami pedig a barátságot és fivéri egyetértést illeti, amelyre biztatsz minket leveledben – amint többször válaszoltunk már, úgy válaszolunk most is: e dologban rajtunk semmi sem múltott volna, <ha> ti nem adtatok volna okot az ellenségeskedésre. Közéleg azonban országgyűlésünk, melyen Olmützben találkoztunk Cseh- és Lengyelország <felséges> királyaival; ennek végeztével országaink veletek szomszédos végeire megyünk majd, s itt, ha a jog útján ajánlani vagy bizonyítani akartok majd valamit, készek leszünk azt fogadni.

Ám ha leveleink akkora késéssel érkeznek meg hozzátok, amekkorával a titeket hozták meg nekünk, és ha visszaírtok, mindig ilyen lassúsággal hozzák meg leveleteket nekünk, előbb jön el a világvége, mintsem bármit is hatékonyan elintéznénk magunk közt.

Kelt Kassa városunkban, december tizennyolcadikán, az Úr ezernégyszázhetvennyolcadik évében, magyar és többi királyságunk huszonegyedik, cseh királyságunknak pedig tizenegyedik évében.

A király úr saját parancsa.

Külcím: A nagyméltóságú fejedelemnek, Albert brandenburgi örgrófnak, a Szent Római Birodalom főkamარásának és választófejedelmének.

A választófejedelem válasza e levélre (ismét németül):

Felséges király!

Nekünk, Albertnek, Isten kegyelméből Brandenburg örgrófjának stb. ma, pénteken napnyugtakor két levelet adtak át, egy németet, amely Budán, a Mindenszenteket követő hétfőn kelt, és egy latint, amely kassai, december 18-i keltezést visel. Német levelében királyi Méltóságotok többek között azt írja, hogy elfeledkeztünk a becsületünkről.

E rágalom terhét inkább leráznánk, mert jámbor választófejedelemhez

wir billich entlestigt, dann wir haben gehandelt alls ein fromer kurfurste auch in furstenlichem stand unns gehalten, das wir zu eren und zu recht wol wissen zu bekennen auff all andre ding, was wir gehandelt haben in der sach seit ir durch unnsrer schrift vollkommenlich bericht, die auff grunt gesetzt sind der an allen steten zu eren vnd zurecht gnug ist. So ist unnsrer tochter sach mit hertzog Hannsen auff ewr koniglich wird betedingt der haubtsach halben zurecht wo die ding mit wissen durch ewr koniglich wird in der gutlichkeit mit gericht werden und den dingen volg geschicht, alls davon geredt ist, alls dann an unnsrer tochter und unns nicht erwindet. Dieselb unnsrer tochter ist auch nye wider gewest so ewr koniglich wird ir vermechnus bestettigt und ir gerechtigkeit gelihen het, sie hette euch gethan, was ein furstin in der Slesy die ein witbe wer euch zu thon pflichtig wer gewesen, sich auch nach euch gerichtet, alls nach irem hern vor aller ee, der sie mit der koniglichen wurde einganngen und vermehelt ist, und thut das noch nach laut der bericht zwischen beder konig zu beheimen. Ewr koniglich wird schreybet von dem tag zu Olmuntz, dohin ir mit zweyen konigen komen sollt, wissen wir nicht, wenn und alls sich der artikel weiter zcuhet so ewr koniglich wird an die grentz komet, do ir nahent zu unns habt, haben wir unnsrer tochter noch sone nie abgesehen, so ir unns zu euch verbot hett, das unnsrer etlich zu ewrn koniglichen werden geritten weren auff gnugsam versicherung unnd sind des warttend gewesst auf ewr ferdigs erfordern und zu schreyben in dem ist unns der widerwille erewgent. Got geb das es unns hewr wol furtrag.

Datum in unnsrer stat Franckfort am freitag vor Anthoni a. etc. 79.

Külcím: Dem durchleuchtigen fursten hern Mathias zu Hungern. Dalmacien. Croacien etc. konig.

1478. második felében (MKL 281; DF 292991)

II. Mohamed török császárnak

Mathias etc. salutem et mutue benevolentie incrementum.

Mittimus iterato fidelem nostrum magnificum et spectabilem Petrum Dóczy vaivodam, oratorem nostrum in conspectum maiestatis vestre, et per

méltó módon cselekedtünk, és megtartottuk fejedelmi állapotunkat, amit becsületünkre és igazunkra megvallhatunk. Minden más dolgról, amit ebben az ügyben tettünk, levelünk révén teljes és megalapozott felvilágosítást kaptatok, ami a becsülethez és igazsághoz mindenhol elegendő. Így leányunk ügyét János herceggel a lényegyet tekintve elrendeztük királyi Méltóságokkal: ha a dolgokat királyi Méltóságok tudtával nem jóakarattal intézik, és azoknak következménye lesz, amint azt beszélük, úgy az nem a leányunkon, sem rajtunk nem fordul meg. A leányunk soha ellenetek nem volt, ha királyi Méltóságok jóváhagyta volna öröklését és neki adta volna jussát, ő is megtette volna, amivel Szilézia hercegnője – egy özvegy – tartozik, és hozzátok mint urához igazodott volna bármiféle házasság előtt, amelyben a királyi méltósággal megállapodott és amelyre ígértetett tett, és most is megteszi még a két cseh király közötti egyezség szerint. Királyi Méltóságok az olműtzi gyűlésről is ír, amelyre két másik királlyal jönne, de nem tudjuk, mikor, és – ahogy a levél folytatódik – ha királyi Méltóságok a hozzánk közel eső határhoz jön, sem leányunkat, sem fiunkat nem tiltottuk el attól, ha magatokhoz hívtatok volna minket, hogy a mieink közül néhányan megfelelő biztosítékkal királyi Méltóságokhoz menjenek; ezért csak készséges hívásokra és írásotokra vártunk, amelynek hiányában a haragotokat láttuk megnyilvánulni. Isten adja, hogy akár még ma megérkezzen hozzánk.

Kelt Frankfurt városunkban, az Antal napja előtti pénteken,¹²¹ az Úr 1479. évében.

Külcím: A felséges fejedelemnek, Mátyás úrnak, Magyarország, Dalmácia, Horvátország királyának stb.

1478. második felében (MKL 281; DF 292991)

II. Mohamed török császárnak

Mátyás stb. üdvözetét küldi és a kölcsönös jóindulat erősödését kívánja.

Ismét elküldjük Felsőgetek színe elé hívünket, a nagyságos és tekintetes Dóczy Péter vajdát, szószólónkat, és több dolgot is közlünk általa Felsőgetekkel,

eum nonnulla intimavimus, maiestati vestre, ad pacem inter nos ceptam et amicitiam mutuam pertinentia, prout ipse orator noster, sufficienter per nos informatus, declarabit maiestati vestre;

roga<ntes> eam, ut nostro oratori plenam et indubitam fidem in omnibus, que nostro nomine ad confirmationem pacis et amicitie mutue <diceret>, maiestas vestra dignetur adhibere, non aliter quam si ea omnia, que dicturus est, de mente nostra processissent. Bene valeat maiestas vestra, et omni gaudio repleatur <ac> honore.

1478. őszén (MKL 282; DF 282621)

Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspöknek

Reverendissime in Christo pater fidelis nobis sincere dilecte.

Intelleximus ea, que paternitas vestra de negotio Prutenorum scribit, ad quod impresentiarum, prout paternitas vestra optat, respondere plene non possumus, ex quo in dies nuntium et oratorem apostolicum cum bullis et litteris super illis rebus opperimur. Certiores enim jam redditi sumus de curia, quod res illa expedita est, et ipse nuntius apostolicus propediem apud maiestatem nostram cum bullis constituetur; qui postquam ad nos applicuerit, paternitatem vestram illico certiozem efficere, et eidem de rebus illis plenam informationem et responsum facere curabimus. Interim tamen hortamur et requirimus, ut ea que honori nostro <tam> in rebus illis, quam etiam aliis conducere censebit, solitam diligentiam non pretermittat. Quod erga eandem paternitatem vestram gratiose recognoscere curabimus. Quam et bene valere optamus. Datum.

A levél élén: Ad episcopum Wratislaviensem.

1478. végén (MKL 283; DF 282621)

Giovanni Mocenigo velencei dózsénak

Mathias etc. Illustri principi Johanni Mocenygo duci Venetorum salutem. Meminisse potestis et commune vestrum bene meminisse debet, quibus olim

melyek a köztünk megkezdett béketárgyalást és a kölcsönös barátságot érintik – amint ezt maga a szószóló kifejti majd Felségeteknek, miután elegendően tájékoztattuk őt.

Kérjük Felségeteket, hogy méltóztasson szószólónknak teljes és kételkedés nélküli hitelt adni mindabban, amit nevünkben a béke és kölcsönös barátság megszilárdítására <mond>, nem másképp, mintha mindaz, amit mondani fog, a mi szándékunkból eredne. Jó egészséget Felségeteknek, és legyen minden örömmel és megtiszteltetéssel teljes.

1478. őszén (MKL 282; DF 282621)

Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspöknek

Krisztusban tisztelendő atya, őszintén kedvelt hívünk!

Tudomásul vettük, amit Atyaságotok a Német Lovagrend ügyében ír; válaszolni rá jelenleg (amint Atyaságotok szeretné) még nem tudunk teljesen, mivel napokon belül várjuk a pápai nunciust és szószólót az erről szóló bullákkal és levelekkel. Már értesülésünk van a Kúriából, hogy folyamatban van az ügy, és az apostoli nuncius hamarosan Felségünk előtt áll majd a bullákkal; miután megjelent előttünk, azonnal értesítettjük majd Atyaságotokat, és teljes tájékoztatást és választ adunk az ügyben.

Addig is azért biztatjuk és kérjük, hogy szokott alaposságával ne mulassza el, amiről úgy véli, hogy méltóságunknak használ úgy e dologban, mint más ügyekben. Gondunk lesz rá, hogy kegyesen Atyaságotok érdeméül ismerjék el ezt. Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen! Kelt...

A levél élén: A boroszlói püspökhöz.

1478. végén (MKL 283; DF 282621)

Giovanni Mocenigo velencei dózsénak

Mátyás stb. üdvözetét küldi a méltóságos Giovanni Mocenigo velencei dózsénak. Emlékezhettek és testületeteknek jól emlékeznie is kell arra, hogy közössé-

inscriptionibus, promissionibus et juramentis communitas vestra nostris quondam predecessoribus, huius nostri regni Hungarie regibus, mediantibus litteris sanctissimam obligationem continentibus, obligaverit et se astrinxit ad bonam vicinitatem amicitiamque huic regno et regibus Hungarie pro tempore existentibus sincere et inconcussa semper observandam. Que promissa cum sciremus nostris predecessoribus per vos parm²⁷ observata, speraremusque diu pro ea benevolentia et favore, quem erga vos ab initio semper retinuimus, aliquando vos promissorum et strictissime obligationis vestre vos recordari, nostraque et corone nostre jura, que iniuste occupata detinetis, remittere, debitosque census, ad quos ex vi inscriptionis vestre pro buccis fluminum gulfi quotannis regibus Hungarie obligati estis, et penas neglecte solutionis, que jam in grandem summam excreverunt, quibus similiter nobis debitores existitis, exsolvere: diuturna tamen expectatione frustrati, obtinere non potuimus, ad quod observandum equitatis et honesti ratio vos ultra cogere debuisset. Nihil enim promissorum, quibusvis strictis obligaminibus firmatorum, nobis et nostris predecessoribus observastis; quin potius ea moliti estis ab initio, prout et moliri non cessatis, que cuiusvis modesti hominis patientiam irritarent.

Et licet nos multis et inexplicabilibus provocati iniuriis, optimo jure contra vos, tanquam contra eos, qui sub specie amicitie omnem contra nos hostilitatem exercere non desinunt, partes nostras defendere debuerimus, cum ab initio hoc pacto ad hoc regale solium nostrum assumpti sumus, quod distracta corone jura colligere et alienata recuperare deberemus; publicam tamen commodum privatis iniuriis semper antefendum duximus, nolentes scilicet causa nostri ea deserere, que ad publicam totius christianitatis utilitatem magis opportuna judicaremus. Et subinde expectavimus aliquando communitatem vestram ad se reversuram, et anteactorum penitentia ductam, nostra remittere et promissam ad que nobis obligatur, observare. Ideo longo tempore patienter dissimulavimus, que pro jure nostro et iniuriis facere merito debebamus;

tametsi multa forent, que nos contra vos et communitatem vestram cohortarentur, et promissam predecessoribus nostris et corone nostre amicitiam et bonam vicinitatem in nulla sua parte observastis, sed potius sub specie amicitie omnem contra nos hostilitatem exercere studuistis, et regnum nostrum Dalmatie, quod predecessores vestri olim recognoverunt pleno jure ad reges

getek a mi néhai elődeinkkel (Magyarországunk királyaival) szent kötelezettséget tartalmazó szerződések révén egykor milyen megállapodásokkal, ígéretekkel és esküvel kötelezte el és kötötte le magát jószomszédságra és barátságra, hogy azt Magyarországgal és mindenkori királyaival őszintén és rendületlenül mindig megtartja majd. Noha tudtuk, hogy elődeinknek ígéreteiteket <kevésbé> tartottátok meg,¹²² és az irántatok való és kezdettől fogva fenntartott jóindulatunk és pártfogásunk miatt sokáig reménykedtünk, hogy végre-valahára eszetekbe jutnak ígéreteitek és szigorú kötelezettségeitek, s így a mi és Koronánk jogait (melyeket jogtalanul elfoglalva tartotok) visszaadjátok, s megfizetitek köteles adótokat (mellyel minden évben Magyarország királyainak tartoztok az öböl folyótorkolati kikötői után)¹²³ illetve az elmaradt adófizetések utáni büntetéseket is, melyek már roppant összeggé nőttek, s melyekkel hasonlóképp adósaink vagytok. Ám a hosszas várakozástól csalódottan sem kaphattuk meg azt, aminek betartására a méltányosságra és becsületre való tekintettel már kötelesek lettetek volna. Semmit sem tartottatok ugyanis meg a mégoly szigorú kötelezettségvállalásokkal megszilárdított ígéretekből sem nekünk, sem elődeinknek, sőt inkább kezdettől fogva olyasmin igyekeztetek (aminthogy szakadatlanul most is igyekeztetek), ami bármely mértéktartó ember türelmét próbára tenné.

És bár sok és szövevényes jogsértéssel hívtatok ki minket magatok ellen, és teljes joggal védhattuk volna érdekeinket ellenetek (mint olyanok ellen, akik a barátság látszatával szüntelenül ellenségként lépnek fel velünk szemben), mivel kezdettől fogva úgy léptünk királyi trónunkra, hogy kötelességünk a Koronától elvont jogokat összegyűjteni, s amit elidegenítették, visszaszerezni: mégis úgy véltük, hogy a közérdeket mindig a magánsérelmek elé kell helyeznünk, nem akarva így magunk miatt elhagyni olyat, amiről úgy ítéltük, inkább mozdítja elő az egész kereszténység közhasznát. Kivártunk így még valameddig, hátha közösségetek magába száll, és korábbi tetteit bánva visszaadja, ami a miénk, megtartja, amire felénk kötelezve van. Ezért hosszú ideig türelmesen eltekintettünk attól, amit jogunkért és a jogsértésekért méltán meg kellett volna tennünk.

Sok minden lett volna pedig, ami minket ellenetek és közösségetek ellen felbizzasson! Részben sem tartottátok meg az elődeinknek és Koronánknak ígért barátságot és jó szomszédságot, hanem inkább a barátság látszatával azon igyekeztetek, hogy mindenféle ellenségeskedést űzzetek. Dalmát Királyságunkat is,

et coronam regni Hungarie pertinere, vos indebite et preter omne jus fasque, in magna su<i> parte usurpastis, et plures egregias civitates, oppida, terras et territoria eiusdem regni nostri sub vestra tyrannide et jugo detinetis, tributaque insolita et gravissimas impositiones eiusdem regni nostri incolis pro libito vestro infligitis, et septem millia florenorum, que pro buccis fluminum gulphi <ex> inscriptione vestra quotannis solvere obligati estis, et penas tamdiu neglecte solutionis, ad quas nobis exsolvendas strictissimis cautionibus commune vestrum obligatum existit, solvere non curastis. <Quibus> non contenti iuribus corone nostre iniuste et immaniter per vos usurpatis et detentis manus avidas tandem adusque confinia regni nostri Croatiae insolenter extenditis, et plerosque subditos nostros de regno nostro Croatiae, alios in protectionem vestram suscipitis, aliis presidia et favores in detrimentum nostrum impenditis, rebellesque nostros et exules in vestra contubernia suscipitis.

Quod presidium nuper per sanctissimum dominum nostrum Sixtum divina providentia papam quartum,²⁸ pro necessaria fidei defensione, contra communem totius christianitatis hostem, consentientibus ad id omnibus Italie potentatibus, decretum et promissum, in totius christianitatis detrimentum et manifestam iniuriam nostram disturbastis, quo scilicet facilius preberetur vobis occasio cum immanissimo fidei hoste pacem et societatem facere, et in perniciem totius christianitatis cum infidelibus <in> fideliter conspirare, quia commoda vestra saluti totius christianitatis preponitis, et seva dominandi libidine accensi sic privatis rebus intenditis, ut vel universam fidem christianam subvertere curetis.

Que omnia et singula licet nobis justas et probabiles offerrent causas contra vos insurgendi, maluissemus tamen nos,²⁹ pro modestia nostra et singulari in rempublicam christianam affectu, dissimulantes privatas nostras iniurias et etiam lesa<m> per vos jampridem christianitatis <rem tam inultam>³⁰ preterire, nisi perversitas vestra, insolens ambitio eousque tandem³¹ progressa foret, ut post lesionem nostri, post innumerabiles iniurias christianitati illatas, tandem in vicarium Christi, in totius christianitatis caput, matrem omnium fidelium, sanctam sedem apostolicam et sanctissimum dominum nostrum Sixtum divina providentia papam modernum furorem exercuisset suum, que perditissima audacia in eam tandem rebellionem et inobedientiam prorupit, ut

melyről elődeitek egykor elismerték, hogy teljes jogon Magyarország királyaihoz és Koronájához tartozik, ti nagyrészt jogalap nélkül és minden jog és törvény ellenére elbitoroltátok, és országunk több ragyogó városát, mezővárosát, földjét és területét zsarnokságotok és igátok alatt tartjátok. Az ország lakóit kedvetek szerint jogtalan adókkal és roppant súlyos terhekkkel sújtjátok, és nem fizettétek meg a hétezer forintot, melynek fizetésére közösségetek a legszigorúbb feltételek mellett, szerződéssel kötelezve van felénk az öböl folyótorkolati kikötői után, sem a büntetést az eddig elmulasztott kifizetésért, és nem értétek be még azzal sem, hogy jogtalanul és roppant mértékben bitoroltátok és kézben tartottátok Koronánk jogait. Ehelyett mohó kezeiteket pimaszul egészen Horvát Királyságunk határáig nyújtjátok ki, és Horvát Királyságunk több alattvalóját vagy védelmetek alá veszitek, vagy a mi kárunkra erőddökkel és kedvezményekkel kenyerzitek le, míg az ellenünk lázadókat és száműzötteinket társaságotokba fogadjátok.

Az egész kereszténység kárára és nyilvánvaló jogsérelmünkre meghiúsítottátok azt a segítségnyújtást, melyet nemrég szentséges urunk, Isten gondviseléséből IV. Sixtus pápa rendelt el és ígért meg a hit szükséges védelmére az egész kereszténység közös ellenségével szemben, pedig ezzel egyetértett Itália minden hatalmassága! Hogy tudniillik így könnyebben adódjék számotokra alkalom a hit szörnyűséges ellenségével békét és szövetséget kötni, és az egész kereszténység vesztére hűtlenül a hitetlenekkel esküdni össze – csak mert saját hasznokat elé helyezitek az egész kereszténység megmaradásának, s vad uralomvágytól égve úgy intézitek magánügyeiteket, hogy akár az egész keresztény hitet is tönkreteszitek vele.

Noha az összes és minden egyes ilyen dolog jogos és méltányolható okot adott volna, hogy felkeljünk ellenetek, mi – mértéktartásunk és a kereszténység iránti páratlan ragaszkodásunk miatt – mégis jobban szerettük volna magánsérelmeinktől eltekintve még azt is elnézni, hogy már régóta <büntetlenül ártotok> a kereszténység <ügyének>. Ám eltévelyedéseitek, pimasz hatalomvágyatok végül odáig jutott, hogy miután megsértettetek minket, miután megszámlálhatatlan jogtalanságot követtetek el a kereszténység ellen, örültségetek most végül Krisztus helytartóját, az egész kereszténység fejét vette célba, valamint az Apostoli Szentszéket, minden hívő anyját, és az Isten gondviseléséből való szentséges pápa urunkat, IV. Sixtust. Ez az elvetemült vakmerőség végül

audeat publice contra piissimam matrem suam, a qua salus universis fidelibus diffunditur, et contra vicarium Jesu Christi, quem more boni filii humiliter venerari et observare debuerat, caput extollere et proterva temeritate insultare;

id quo commodius faceret et virus perfidie sue communitas vestra jam pridem conceptum et multo tempore dissimulanter suppressum tandem diffunderet, inita societate firmatisque federibus cum liga Ithalie, sedis apostolice contemptori et rebelli, non solum illos de liga in rebellionem et pertinacia contra sanctissimum dominum nostrum et sanctam sedem apostolicam fovet et retinet, sed quod deterius est, in furorem prophanum arma et presidia subministrat, atque ut eo³² perniciosius obstinatiam suam in sedem apostolicam sustineat, incitat et impellit, gaudet socios iniquitatum suarum reperisse, olimque conceptum virus tandem in caput christianitatis evomere, ut oppresso capite maiora tandem audeat in membra. Ob hoc nephario sceleri et indurate malitie non solum se sociam se exhibet, sed autorem insuper pollicetur et prestat.

Quod cum nos enumeratis causis superioribus longe acerbius molestiusque judicassetis, cum propter commune christianitatis periculum, quod tali discordiarum fomite ob favorem infidelium in dies augere satagitis, tum vero propter scandalum, quod in ecclesia Dei ob talem rebellionem et inobedientiam subortum est, requisiti per eandem sanctissimum dominum nostrum Sixtum papam modernum, <c>um ex vi federis, quod cum sua sanctitate jam pridem habemus, <t>um vero ex devotione, quam nos in sanctam sedem apostolicam a teneris annis semper habuimus et habemus, et quam unusquisque christianam fidem professus habere debet, presidium nostrum et parata defensionis arma penes apostolicam sedem pro tuenda dignitate fidei catholice et ipsius sedis honore conservando sanctissimo domino nostro, contra vos, tanquam manifestos Christi et sacre sedis apostolice³³ ac totius christianitatis hostes, obtulimus.

Et ne vobis impune contra sanctam sedem apostolicam et Christi vicarium et contra totam christianitatem insultare liceat, pro Dei honore et sancte sedis apostolice reverentia eique presidentis devotione et obsequio, proque totius christianitatis defensione, invocato nomine et adiutorio altissimi domini exercituum, qui ecclesiam suam supra petram solidam firmatam non deserit, et sicut persecutores eius non patitur, ita propugnatores dextera sue

olyan lázadásban és engedetlenségben tört ki, hogy nyilvánosan fel merészelt emelni fejét és arcátlan vakmerőséggel megtámadni szentséges anyját, akitől minden hívő üdvössége árad és Jézus Krisztus helytartóját, akit jó fia módjára alázatosan tisztelnie és követnie kellett volna.

Hogy ezt annál könnyebben tehesse, és hitszegésének mérgét közösségek (amit már régen megtermett, és sokáig leplezve elfojtott) végre szétszórhassa, miután szövetségre lépett és megerősítette szerződéseit az Itáliai Ligával,¹²⁴ amelyik megveti az Apostoli Széket és lázad ellene; és nem csak a Liga tagjait támogatja és tartja meg szentséges Urunk és az Apostoli Szentszék ellen való lázadásban és megátalkodottságban, hanem ami még rosszabb, pogány tomlásukhoz fegyvert és védelmet biztosít. Sőt, hogy annál veszedelmesebben szegüljön szembe az Apostoli Székkel, tüzei és hergeli őket, örül, hogy társat talált gazságaihoz, s a korábban termelt mérget végre kiokádja a kereszténység fejére, hogy a főt legyőzve utána még vakmerőbb legyen a tagokkal szemben; ennek érdekében az istentelen gaztethez és megkérgesedett gonoszsághoz nemcsak társul, hanem még szerzője is lesz, amint ezt ígéri és teszi is.

Mivel ezt a fentebb felsorolt okoknál is sokkal fájóbbnak és gyötrőbbnek ítéltük (úgy a keresztény közösség veszedelme miatt – amit a hitetleneket pártolva, ilyen vizálysztással nap mint nap okoztok – , mint a botrány miatt, ami Isten egyházában támad az ilyen lázadástól és engedetlenségtől); s mivel megkért erre szentséges urunk, Sixtus, a mostani pápa, egyrészt a szövetségnél fogva, melyben Őszentségével már régóta állunk, másrészt pedig elkötelezettségünkben fakadóan, mely fiatal éveinktől fogva mindig megvolt bennünk az Apostoli Szentszék iránt, és meg kéne legyen mindenki, aki keresztény hitet vall: segítségünket és védelemre kész fegyverünket nyújtottuk az Apostoli Széknek, hogy megvédjük a katolikus hit méltóságát s megőrizzük a trón méltóságát szentséges urunknak veletek szemben, mint akik nyíltan Krisztus és az Apostoli Szentszék, valamint az egész kereszténység ellenségei vagytok.

És hogy ne legyen szabad büntetlenül támadnotok az Apostoli Szentszék, Krisztus helytartóját és az egész kereszténységet: Isten méltóságáért és az Apostoli Szentszék tisztelete illetve a vezetője iránti elkötelezettség és engedelmesség miatt, továbbá az egész kereszténység védelme érdekében, a Seregek magasságos Urának nevét és seregeinek segítségét hívva, Aki nem hagyja el

potentie confirmat, ex nunc vobis et communi vestro necnon dominiis, terris, civitatibus, oppidis et omnibus subditis vestris, cum omnibus adherentibus, colligatis, amicis, confederatis, fautoribus et subditis nostris hostem profiteamur et declaramus per presentes nolentes a vobis vel a quocumque nobis imputari, quidquid deinceps iniurie et hostilitatis a nobis vel a nostris vobis fuerit ubicumque illatum;

et protestamur nos diuturna dissimulatione vestram erga nos iniuriam sustinuisse, nunc etiam cum maiori detrimento nostro iniurias nobis et regno nostro per vos frequenter illatas sustinere voluisse, nisi vos tandem *manum avaram*³⁴ contra Deum ac universalis ecclesie rectorem, in manifestum totius christianitatis et fidei <nostrae> contemptum extendissetis.

Quod sicuti omnibus Christi fidelibus iniquo³⁵ animo ferendum, ita nos quantum in nobis erit, divino adiuti presidio, primi non feremus; sed pro honore apostolice sedis et pro defensione fidei sanctissimo domino nostro Sixto pontifici pro viribus nostris assistemus, omnemque contra vos quam poterimus vim et hostilitatem, tanquam contra rebelles sancte matris ecclesie et totius christianitatis hostes publicos, exercebimus; sperantes illius fovendi auxilio et ope adiuvari, cuius vicarii et sedis honorem et reverentiam decretum nobis est ab insultationibus vestris et damnatis injuriis defensare. Datum.

A levél élen: Diffidatorie duci venetiarum et communitati.

1478 ? (MKL II 232; DF 292991)

A pápának

Beatissime pater et domine clementissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

Cum honorandus et egregius vir, magister Martinus plebanus Budensis natione Polonus, fidelis meus dilectus, ob multa obsequia sua, quibus se <de> nobis benemeritum reddere studuit, apprime nobis gratus acceptusque sit, et

erős sziklára épített Egyházát, s amint annak üldözőit sem tűri el, úgy az érte harcolókat is megerősíti hatalmas jobbával: mostantól fogva jelen levéllel minden hívünkkel, követőnkkel, barátunkkal, szövetségesünkkel, támogatónkkal és alattvalóinkkal együtt ellenségeteknek valljuk és nyilvánítjuk magunkat: közösségeteknek és uradalmaitoknak, földjeiteknek, városaitoknak, társaitoknak, barátaitoknak, szövetségeiteknek, pártfogóitoknak és alattvalóitoknak, nem akarva, hogy akár ti, akár bárki más nekünk rója fel, ami jogsértést és ellenségeskedést mostantól fogva mi vagy a mieink bárhol elkövetnek majd ellenetek.

És tiltakozunk az ellen is, hogy miután ellenünk való jogtiprásokat oly sokáig figyelmen kívül hagytuk, még most is – magunk és országunk még nagyobb kárára – folytatni akartátok volna sűrű jogsértéseiteket, ha végül nem nyújtottátok volna ki mohó kezeteket¹²⁵ Isten és egyetemes Egyháza kormányzója ellen is, az egész kereszténység és a hit nyilvánvaló gyalázatára.

Amint ezt egyetlen krisztushívő sem viselheti nyugodt szívvel, úgy mi is, amennyire rajtunk áll majd, Isten segítségével támogatva, elsők leszünk, akik nem viseljük el; hanem az Apostoli Szék méltóságáért és a hit védelméért erőnk szerint szentséges urunk, Sixtus pápa mellé állunk, és minden lehető ellenséges műveletet megindítunk ellenetek mint az Anyaszentegyház ellen lázadók és az egész kereszténység nyilvános ellenségeivel szemben – remélve, hogy Az pártfogol védelmével és segítségével, Akinek helytartójának és trónjának méltóságát és tekintélyét elhatároztuk, hogy megvédjük támadásaitoktól és átkozott jogsértéseitektől. Kelt...

A levél élén: Hadüzenet levél a velencei dózsénak és köztársaságnak.

1478 ?¹²⁶ (MKL II 232; DF 292991)

A pápának

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Mivel a tisztelendő és nemes férfiú, Márton mester, a lengyel nemzetiségű budai plébános, kedvelt hívem sok szolgálata révén, melyekkel érdemeket igyekezett szerezni előttünk, nagyon is elnyerte szeretetünket és bizalmunkat, mi is

nos virtutes eius et merita maioribus et <favoribus> et beneficiis in dies prosequi cupiamus, sanctitati vestre ex speciali confidentia, quam in ea gerimus, pro eo duximus supplicandum, ut velit nostri contemplatione et virtutum suarum ac meritorum ratione habita, ipsum favore prosequi speciali.

Vacarunt nunc in Polonia per mortem honorabilis condam Nicolai de Xantz cantoris Gnesnensis certa beneficia et prebende canonicatus, videlicet in ecclesia <Gnesnensi, in ecclesia> Cracoviensi, Posznaniensi et Vladislaiensi, quorum verus legitimus possessor et ultimus ipse Nicolaus, dum viveret, dicitur exstitisse; qui cum nunc de <iure> et de facto, prout asserit<ur>, vacet, et eorum collatio nonnisi ad sanctitatem vestram, prout intellegimus, spectat, supplicamus sanctitati vestre, ut eosdem canonicatus et prebendas premisso modo vacantes <vel aliter alias qualitercunque vacarent>, eidem magistro <Martino> plebano Budensi, <non obstantibus quibuscunque litteris expectativis vel quibusvis prerogativis cuicunque a sanctitate vestre concessis, etiamsi cum eisdem expectativis et prerogativis iam dicti canonicatus fuissent et essent acceptati, ut creditur vel et resignatione canonicatum, ut dicitur prima die Iulii duodecimo videlicet die ante mortem eiusdem Nicolai facta> conferre dignetur <contemplatione nostri>, licet enim nos virtutes eius et studia ... necessariaque habentes penes curam nostram. Ob hec enim collata sibi iamdudum plebania obtinuerimus, tamen propter hoc nobis humiliter supplicanti non possumus favorem nostrum denegare.

Cupientes ut sanctitas vestra talem ei in hac supplicatione nostra clementiam et favorem ostendat, propter nos, ut sentiamus et nostre erga eam devotionis et meritorum suorum, propter que de nobis et de sanctitate vestra confidit, habuisse rationem. Quidquid autem favoris et gratie ipsi in hac parte sanctitas vestra ostenderit, non illi, sed nobis factum reputabimus. Quam altissimus etc.

A levél élén: Ad pontificem.

szeretnénk, ha erényeit és érdemeit még nagyobb <pártfogásunk> és jótetteink követnék. Úgy döntöttünk ezért, hogy Szentségetek iránti különleges bizalmunkban, mellyel iránta viseltetünk, megkérjük, ránk való tekintettel, illetve számot vetve az ő erényeivel és érdemeivel szíveskedjék különös pártfogásával kísérni őt.

A tisztelendő néhai Nicolaus de Xantz gnieznói éneklőkanonok halálával megüresedtek Lengyelországban bizonyos kanonoki javadalmak és prebendák, tudniillik a <gnieznói egyházban>, a krakkói, poznani és boroszlói egyházakban, melyeknek, mint mondják, utolsó igazi és törvényes birtokosa, míg élt, Miklós volt; most, hogy az <de jure> és ténylegesen is üresedésben van, s annak adományozása – amint arról értesültünk – kizárólagosan Szentségeteket illeti meg, kérjük Szentségeteket, hogy e fenti módon <(vagy másképp bárhogyan)> megüresedett kanonoki székeket és prebendákat, noha erényeire és igyekezetére itt, udvarunkban van szükségünk, mégis, a ránk való tekintettel méltóztasson Márton budai plébánosnak adományozni – <mégpedig úgy, hogy ennek ne lehessen akadálya semmiféle, Szentségetek által bárkinek már kiadott várományossági vagy kiváltságlevél, még akkor sem, ha e várományossági és kiváltságlevelekkel lettek volna e kanonoki székek elfogadva, amint hiszik, vagy mint mondják, július elsején, azaz tizenkét nappal Miklós halála előtt ilyenekkel mondott volna le kanonoki stallumairól. Mindezek miatt a korábban már neki adományozott plébániákat megtartottuk, mégis, emiatt alázatos kérésére nem tudjuk megtagadni pártfogásunkat.

Azt reméljük, hogy Szentségetek e kérésünkre olyan kegyet és pártfogást tanúsít kedvünkért, hogy látni fogjuk belőle: számot vetett mind a mi iránta való ragaszkodásunkkal, mind pedig az ő érdemeivel, melyek miatt bízunk bennünk és Szentségetekben. S bármi pártfogást vagy kegyet tanúsít iránta ez ügyben Szentségetek, azt úgy tekintjük majd, mintha nem neki, hanem nekünk tette volna! A Magasságos tartsa meg stb.

A levél élén: A pápának.

1479. elején (MKL I 284; DF 282621)**Gabriele Rangone egri bíboros-püspöknek**

Quemadmodum ex copiis <quarundam> litterarum ad nos missis avisati sumus, dum nos hic subsidium sepe nobis ad negotia fidei promissum expectamus, ex alia parte de preparanda in Italia classe consultatur, ad quam classem parandam sicuti certificati sumus, nuper in consistorio <certi> ex dominis cardinalibus pro rata sua aliquam summam de ecclesia sua promiserunt,

inter quos dicitur etiam paternitas vestra computata, impositumque vobis esse, ut <et vos> ad parandam huiusmodi classem aliquot millia aureorum de ecclesia vestra ex hoc regno contribueretis. Nos autem id spectabamus, ut potius aliorum christianorum iuvarem subsidiis in tanta necessitate rerum christianitatis et maxime in his laboribus nostris, quibus assidue contra Turcos pugnando fatigati sumus, quam cogermur ex hoc regno nostro insuper aliis subvenire,

que res nobis profecto justa et honesta nequaquam videri potest, attento potissimum eo, quod cum unaqueque ecclesia in hoc regno nostro, secundum veterem regni consuetudinem, ad erigendum tempore necessario suum vexillum juxta qualitatem suorum limitata sit reddituum, et id de jure ad instar aliorum prelatorum et baronum regni nostri obligetur; nos eo onere paternitatem vestram hactenus exemptam habuimus, eo maxime respectu, ut ipsa hoc onere sublato commodius posset rebus nostris intendere, ac cum opus foret debita sibi obsequia pro regni nostri necessitate suscipere.

Sed cum videmus nostra hac indulgentia in aliorum commoda abuti paternitatem vestram, <ex nunc> requirimus et hortamur et ita omnino volumus, ut signa ex vexilla sua cum summa gentium, quas ex antiqua consuetudine ecclesie, pro defensione regni nostri dare obligata est, statim disponat, ut in hoc regno nostro cum aliorum prelatorum et baronum signis erigantur; quo scilicet eo facilius, adunato omnium regnicolarum nostrorum presidio, defensioni regni nostri incumbere valeamus.

Quia certa esse debet paternitas vestra, quod post tot labores nostros et fatigia, quos jam annis superioribus et pluribus pro defensione christianitatis toleravimus, dum aliorum subsidia nobis abnegantur, nostra subsidia, hoc est redditus, qui de ecclesiis nostris proveniunt, nullo modo patiemur in aliorum

1479. elején (MKL I 284; DF 282621)**Gabriele Rangone egri bíboros-püspöknek**

Amint arról <egyes>, nekünk megküldött levélmásolatokból értesültünk, miközben mi itt a hit ügyében sokszor megígért segítséget csak várjuk, a másik részről már tárgyalnak az itáliai flotta felszereléséről. Úgy értesültünk, a minap <bizonyos> bíboros urak konzisztóriumukon ígéretet tettek arra, hogy az egyházak arányosan hozzájárulnak e flotta előkészítéséhez.

Mivel állítólag Atyaságotok is közéjük számít, rá is hárul, hogy e flotta felszereléséhez néhány ezer arannyal hozzájáruljon Királyságunkban lévő egyházmegyéje után. Mi ugyan azt vártuk volna, hogy inkább más keresztény népek segítsége támogasson bennünket a kereszténység ekkora szükséghelyzetében és leginkább e mostani fáradozásainkban, mikor a török ellen állhatatosan csatázva kimerültünk, mint hogy kénytelenek legyünk még másokat is saját országunk terhére segíteni.

Semmiképp sem tűnhet igazságosnak és tisztességesnek ez a helyzet, legfőképp ha figyelembe vesszük azt, hogy noha országunkban minden egyes egyház a régi szokás szerint szükség idején jövedelmei mértékében zászlóaljzat állít, és erre törvény kötelezi, országunk többi főpapja és főura módjára, mégis, Atyaságotokat mi e teher alól mindeddig felmentettük, leginkább arra való tekintettel, hogy e tehertől mentesülve alkalmasabb módon segíthesse ügyeinket, és ha szükséges, a kellő szolgálatokat vállalhassa országunk szükségletei szerint.

Ám mivel azt látjuk, hogy e kedvezményünkkel Atyaságotok mások javára visszaél, kérjük most már és biztatjuk, és mindenképpen úgy akarjuk, hogy azonnal állítsa fel azokat a csapatokat és zászlóaljakat, melyeket az egyházak régi szokásnál fogva Királyságunk védelmére adni kötelesek, hogy országunkban más főpapok és főurak csapataival együtt fölálljanak, s így minden országlakosunk segéderőit egyesítve annál könnyebben feszülhessünk neki országunk védelmének.

Mert biztos legyen abban Atyaságotok, hogy oly sok munkánk és fáradozásunk után, mit már a legutóbbi és még több években kiálltunk a kereszténység védelméért, míg mások hadi segítségét megtagadták tőlünk, semmiképpen nem tűrjük majd el, hogy saját hadisegélyünk (azaz a jövedelmek, melyek egyházainkból folynak be) másokhoz kerüljenek haszonként – hanem azt akarjuk

commoda transferri, sed potius volumus in regnis nostris necessaria et communi defensione dispensari hic apud nos. <Datum> Cassovie.

A levél élén: Mathias rex ad cardinalem Agriensem.

1479. január 6. (MKL I 285)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Behem etc. kunig, embieten den hochgebornnen fursten unsern lieben ohemen swegern und frundten, hern Ernnsten etc. kurfursten, und hern Albrechten gebrudern, herczogen zu Sachssen, lanntgraven in Doringen und marggraven zu Meissen, unsern fruntlichen gruss und waz wir liebs und guts vermögen hevör.

Als uns dieselben ewr liebe von des edelen unsers lieben getrewen Hannsen von Clunn herren zun Zcauch wegen, geschriben und gepeten haben, in seine bestrückung, mit der er durch unsern lieben getrewen Melchioren von Loben unsern voytt unsers marggraftumbs Lwsitz verfangen ist, zu begeben, und mit im ze tunde als mit andern unsern lanndtlewten, wie daselbs gewonheit ist etc., haben wir mit mer inhalt ewrs schreibens vernomen. Darauf tun wir ewer lieb zu wissen, daz wir alzeit genaigt gewesen und noch sein, womit wir ewer lieb ze willen werden mogen, zermal gutwillig sein, aber wir wissen nit, waz doch der handel oder misshandel sey, darumb wir dann dem benanten unserm voytt schreiben uns der sachen halbon underrichtung ze tunde und soverre der unserer land und lewt verderben oder scheden nit berurt, wellen wir ewern lieben in dem und merern gern zu gevallen werden.

Geben zu Kascha, an der heiligen dreyer kunig tag, anno domini etc. LXXnono, unserer reiche des Hungrischen im ainsundzweinczigisten und des Behemischen im zehenden jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern lieben ohemen swegern und frundten hern Ernnsten etc. churfursten und hern Albrechten geprudern, herczogen zu Sachssen lanntgraven inn Doringen und marggraven zu Meissen.

inkább, hogy itt nálunk, országainkban kerüljenek elköltésre a szükséges és közérdekű védekezésben. <Kelt> Kassán.

A levél élén: Mátyás király az egri bíborosnak.

1479. január 6. (MKL I 285)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak stb., választófejedelemnek és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözlötünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Amit Kedveltségeitek nemes és különösen kedvelt hívünk Hans von Clumen, Zauche ura ügyében írtak, kérve, hogy engedjük el fogságából, amelybe kedvelt hívünk, Melchior von Loeben, lausitzi helytartónk vetette, és úgy tegyünk vele, mint más alattvalóinkkal, ahogyan ott szokás stb., írásotok többi részével együtt megkaptuk. Tudtára adjuk Kedveltségeiteknek, hogy mindig jóakarattal hajlottunk és most is hajlunk arra, amivel Kedveltségeitek kedvére tehetünk, de nem tudjuk, miféle ügyről vagy visszaélésről is van szó, ezért írunk helytartónknak, hogy világosítson fel bennünket az ügyről, és amennyiben az országunk és népünk romlására vagy kárára nincs, Kedveltségeiteknek ebben és más dolgokban is örömmel teszünk szívességet.

Kelt Kassán, a Szent Háromkirályok napján, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak, sógorainknak és barátainknak, Erneszt úrnak stb. választófejedelemnek és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1479. január 7. (N 76; DL 293001)

Menlevél a lengyel követeknek

Nos Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod nos reverendissimo ac reverendis in Christo patribus, necnon magnificis et honorabili Jacobo archiepiscopo Gneznensi, Johanni Cracoviensi, Sbigneo Wladislaviensi episcopis, Johanni Sandomiriensi, Nicolao Lanciensi palatinis, Stanislao Gneznensi Cracoviensi Wladislaviensi etc. canonico et Regni Polonie vicecancellario, oratoribus serenissimi principis domini Kazimiri Polonie etc. regis, fratris nostri carissimi ad dietam seu conventionem, quam nos personaliter cum serenissimo principe domino Wladislao Bohemie rege etc., etiam fratre nostro carissimo in civitate nostra Olomucensi super die sancti Sigismundi regis proxime ventura celebratur sumus veniendi, hunc presentem nostrum salvum conductum dedimus et concessimus, imo damus et concedimus per presentes, ut videlicet prefati reverendissimus et reverendi ac magnifici et honorabilis archiepiscopus, episcopi, palatini et vicecancellarius sive alii ipsorum aliquorum loco forsitan constituendi et subrogandi cuiuscunque status et conditionis existant cum mille et quingentis equitibus pluribus vel paucioribus ad prefatam dietam venire stare morari ac nobiscum vel cum oratoribus nostris seu aliis in dicta dieta tunc constitutis colloquia et tractatus habere, ipsisque tractatibus conclusis vel non conclusis ad loca propria vel alia, que maluerint redire absque ullo nostro aut quorumcunque ad nos quomodolibet pertinentium impedimento, eorum personis, rebus et bonis semper salvis sub nostra protectione et speciali tutela remanentibus, libere tute et secure possint et valeant; promittentes in verbo nostro regio et bona fide nostra mediante hunc presentem nostrum salvum conductum ipsis reverendissimo et reverendis ac magnificis et honorabili archiepiscopo episcopis palatinis et vicecancellario sive aliis ipsorum aliquorum loco subrogandis et constituendis modo premissis datum per nos nostrosque subditos et ad nos qualitercunque pertinentes seu adherentes cuiuscunque status conditionis et linguagii existant, sine omni dolo et fraude observare et facere firmiter observari; non obstante quod si aliqua differentia et iniuria aut quecunque controversia vel offensio etiam usque ad

1479. január 7. (N 76; DL 293001)

Menlevél a lengyel követeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya emlékezetül hagyjuk jelen levelünk szövegével értesítve mindenkit, akit illet, hogy mi a Krisztusban főtisztelendő és tisztelendő atyáknak, valamint a nagyságos és tisztelendő Jakub gnieznói érseknek, János krakkói, Zbigniew ladislói püspököknek, János sandomierzi, Miklós łęczycai nádoroknak, Stanislaw gnieznói, krakkói, ladislói stb. kanonoknak és lengyel alkancellárnak: vagyis a felséges Kázmér lengyel stb. király, kedves fivérünk szószólóinak kiadtuk és kibocsátottuk jelen, szabad közlekedést biztosító menlevelünket arra a gyűlésre avagy találkozóra, melyre Olmütz városunkban, Szent Zsigmond közelgő ünnepén személyesen készülünk elmenni a felséges fejedelemmel, Ulászló cseh királlyal, szintén kedves fivérünkkel; sőt kiadjuk és kibocsátjuk e menlevelet jelen sorainkkal, hogy a fent nevezett főtisztelendő és tisztelendő, illetve nagyságos és tisztelendő érsek, püspök, nádor és alkancellár urak, vagy más, bármilyen rendű-rangú, akit esetleg maguk helyett állítanának és jelölnének ki, nagyjából ezeröttszáz lovassal együtt a tanácskozásra elmelessen, ott tartózkodhasson, időzhessen, illetve velünk avagy szószólóinkkal vagy másokkal, akik akkor a tanácskozáson megjelentek, megbeszéléseket és tanácskozásokat folytassanak, s a tanácskozások lezárultával vagy le nem zárultával szabadon, biztonságban és gond nélkül haza, vagy ha inkább úgy akarnák, máshova távozhassanak, személyükben, dolgaik és javaik tekintetében mindig sérthetetlenül védelmünk és különös gyámkodásunk alatt maradva, anélkül, hogy akár mi, akár bárki, bármiféleképp hozzánk tartozó akadályozná őket. Királyi szavunkra és becsületünkre ígérjük, hogy jelen menlevelet, melyet a fent nevezett főtisztelendő és tisztelendő, illetve nagyságos és tisztelendő érsek, püspök, nádor és alkancellár urak, vagy más, bármilyen rendű-rangú részére, akit esetleg maguk helyett állítanának és jelölnének ki, a fenti módon kiadtunk, mi és minden alattvalónk, s mindenki, aki bármi módon hozzánk tartozik vagy csatlakozik, legyen bármi rendű, rangú vagy ajkú: minden csel és csalárdság nélkül tiszteletben tartja és erősen tiszteletben tartatja; s ennek még az sem állhat útjába, ha - amit Isten hártson el - familiárisaik és a hozzánk tartozók avagy bárki más között akár-

sanguinis effusionem vel mortem, quod Deus avertat, inter familiares eorum et quosvis ad nos pertinentes seu alios quoscunque ...³⁶ que tunc per viros bonos ex utraque parte eligendos satisfactio parti lese sopiri debebunt.

Huiusmodi nostro salvo conductu semper in suo robore permanente harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum, quo ut rex Hungarie utimur est appensum vigore et testimonio mediante.

Datum Cassovie, septima die mensis Ianuarii anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, regnorum nostrarum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero decimo.

Ad mandatum domini regis in consilio.

1479. január 11. (MKL I 286)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Behem kunig etc. embieten den hochgebornnen fursten unsern lieben ohemen swegern und frundten hern Ernsten etc. kurfursten und hern Albrechten gebrudern herczogen zu Sachssen lanntgraunen in Doringen und marggrafen zu Meissen unsern fruntlichen grus und waz wir liebs und guts vermogen bevor.

Ewr liebe schreiben haben wir vernomen, und kumbt uns zu grossem danck und sunderer fruntschafft, wenn wir darinn vernemen allen guten fruntlichen willen und liebe so ir gen uns traget und nichtz ansehen wellet, weder verrer des wegs, oder andere swere arbeit sunder furgenomen habet, uns zu eren und gevallen ewr liebe ainer, als der benant hochgeboren furste her Albrecht etc. auf den tag gen Olmuntz ze fugen.

Nu mocht uns zu diser zeit nichtz so fruntlichers und geuelligers von ewern lieben komen sein, darzu wir ewr fruntachafft, mit gelait zu seiner zeit auch yetz schriftlich hiemit schicken, genugsam fursehen wellen und haben darauf dem wolgebornnen unserm lieben getrewen Steffann von Zapolien unserm hauptman in Slesien bevolhen, ewr lieb entgegen ze komen, und als sich gepurt erlich zu gelaiten. Sunder verkunnden wir ewr liebe auch in hoffnung vernomen ze haben, daz umb merers nucz willen der fursten und anderer so auf den tag

milyen ellentét vagy (akár vérontásig vagy halálig fajuló) sérelem merülne föl. Ilyen esetben mindkét félről derék férfiakat választva kell elégtételben részesíteni a sértett felet.

E mentesítésünk érvényessége mindig fennmarad jelen, titkos függőpecsétünkkel - melyet mint Magyarország királya használunk - megerősített leve-lünk ereje és tanúsága révén.

Kelt Kassán, január hetedikén, az Úr ezernégyszázhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonegyedik, cseh királyságunknak pedig tizedik évében.

A király úr parancsára a tanácsban.

1479. január 11. (MKL I 286) **Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak stb., választófejedelemnek és Albertnek, a fivéreknak, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözlétünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Kedveltségeitek írását megkaptuk; nagy köszönetre és különös barátságra késztet, hogy megértettük belőle mindazt a baráti jóakaratot és szeretetet, amelyet felénk mutattok, és hogy nem tekintitek sem az út hosszúságát, sem más nehézséget, hanem elhatározátok, hogy tisztességünkre és tetszésünkre Kedveltségeitek közül az egyik, a méltóságos fejedelem, Albert úr, Olmützbe jön a gyűlésre.

Nincs semmi, ami most ennél barátabb volna Kedveltségeitek részéről, és semminek sem örülnénk jobban, ezért Barátságotokat megfelelő védelemmel akarjuk ellátni a maga idején – és ezúton küldjük menlevelet tartalmazó írásunkat –, azért megparancsoltuk méltóságos és kedvelt hívünknek, Szapolyai Istvánnak, sziléziai kormányzónknak, hogy menjen Kedveltségeitek elé, és adjon illendő, tisztességes kíséretet. Különösen hangsúlyozva tudatjuk Kedveltségeitekkel – abban a reményben, hogy már tudják –, hogy többek, a gyűlésre

komen werden, verlengt ist, mit wissen und willen des andern teils untz auf sannd Sigmuids tag nagstkunfftig, wenn nach gelegenhait der zeit und aller anderer schickung halb der tag uns fuglicher bedunckt ze sein, und darumb wo wir ewr lieben allen fruntlichen guten willen erczaigen und beweisen sullen, sey wir gancz genaigt und begern dieselben alzeit uns zu sunderer fruntschafft und glucklichem wesen zu sein.

Geben zu Kascha, an montag, nach der heiligen dreyer kunig tag, anno domini etc. lxxnono, unserer reiche des Hungrischen im ainsundzweinczigisten und des Behemischen im zehennndten jaren.

Ad mandatum donini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern besundern lieben ohemen swegern vnd frunden hern ErnNSTEN etc. churfursten und hern Albrechten gebrudern herczogen zu Sachssen launtgrafen in Doringen und marggrafen zu Meissen.

1479. január 12. (MKL I 287 és MKL II 241)

III. Frigyes császárnak

Serenissimo principi domino Friderico divina favente clementia Romanorum imperatori semper augusto, patri nostro carissimo. Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. salutem et prosperorum successuum incrementa.

Serenissime princeps pater noster carissime.

Intelleximus ea, que reverendissimus dominus cardinalis Agriensis cum vestra maiestate tractavit, et ultimam eiusdem vestre maiestatis sententiam. Verum quia nullo modo decrevimus in illa suspensione diutius immorari, quam etiam certi sumus a domino rege Ferdinando nullatenus admittendam, hortamur maiestatem vestram, ut pecuniam nobis promissam sine ulla mora nobis reddi faciat, alias gravissima dampna incurremus, de quibus speramus maiestatem vestram nobis non favere. Quam bene valere semper optamus.

Datum Cassovie, duodecima die mensis Januarii, anno 1479.

érkező fejedelmek és mások kedvéért, elhalasztjuk a gyűlést a másik fél tudtával és akaratával a következő Szent Zsigmond-napig, amikor az idő alkalmasságát és minden más körülményt figyelembe véve a gyűlés megfelelőbbnek látszik nekünk. Ezért teljességgel hajlunk arra, hogy ahol csak tudjuk, megmutassuk Kedveltségeiteknek minden baráti jóakaratomat, és bizonyosságot adjunk róla, és kívánjuk, hogy irányunkba is mindenkor megkülönböztetett és kiváló barátsággal legyenek.

Kelt Kassán, a Szent Háromkirályok napját követő hétfőn, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak, sógorainknak és barátainknak, Erneszt úrnak stb. választófejedelemnek és Albert úrnak, a fivéreknak, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1479. január 12. (MKL I 287 és MKL II 241)

III. Frigyes császárnak

A felséges Frigyes fejedelemnek, Isten kegyelméből mindig felséges római császárnak stb., a mi kedves atyánknak üdvözetét és szerencsekívánatait küldi Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Felséges uralkodó, kedves atyám!

Értesültünk arról, amit a főtisztelendő egri bíboros úr tárgyalt Felségetekkel, és Felségetek végső ítéletéről. Mivel azonban úgy döntöttünk, hogy semmiképp nem maradunk tovább ilyen függésben, amiről biztosak vagyunk, hogy Ferdinánd király úr sem túrná semeddig, biztatjuk Felségeteket, hogy a nekünk megígért pénzt minden haladék nélkül adassa meg nekünk, máskülönben ropant súlyos kár ér minket; reméljük, hogy nem segíti ezt elő Felségetek, akinek kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen!

Kelt Kassán, január tizenkettedikén, 1479-ben.

1479. január 25. (MKL I 288; DF 293061)

Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gotts gnaden zu Hungern zu Behem etc. kunig, embieten den hochbornen fursten unsern besundern lieben ohem swegern und frundten hern Ernsten kurfursten etc. und hern Albrechten gebrudern herczogen zu Sachssen lanntgrafen in Doringen und marggrafen zu Meissen, unsern fruntlichen grus und waz wir liebs und gutz vermogen bevor.

Ewr liebe schreiben, auch marggraff Albrechtz antwurt, darinn beslossen haben wir verstanden und empfangen, des wir ewr lieb gar zermal hoch und sere dancken, darauf tun wir derselben ewr lieb ze wissen, wiewol derselb marggraf, yetz manigerlay furnemen tut und auch vil artikel, nicht Alain uns, sunder auch ewer lieben und andern fursten von den sachen, die sich zwischen unser und sein halten, schreibet, er hat aber untz her nichtz anders geschriben, daz er vorhin nit gemeldet, oder daz er die sachen so gar klerlich nit offenlich erzelet hiet; wir <wollen> aber, zu dem, als wir getrawen ewer lieben unverporgen ze sein unser gerechtikait und wie sich die sachen halten, erkleren, wie alle zwitrecht zwischen unser von anfangk entsprungen ist.

Wann nu sein tochter unser gerechtikait ir selbs <frevelich> hat zuziehen wellen, und in dem nit Alain, ain benugen gehabt, sunder dazumal unserm veint uns zn missvallen geben und zu aigen hat wellen, und so wir nu dieselb sein tochter offt ersucht haben, damit sy unser gerechtikait ir sogar unrechtlich zuziehen, und uns als obristen in dhainerlay weg nit erkennen, sunder verachten wolte, und daz noch grober ist, darumb hat uns ir vater und bruder in den sachen angefeindt, herczogen von Sagen, dem mer gerechtikait nach uns gepurt, dem wir gelihen und eingesetzt haben; und so nu daz geschach, als pald hat marggraff Albrecht und sein sun denselben herczogen, von uns also inngesaczt, angriffen und krieg angefangen, darnach uns und unsern lannden an all absag veintschafft zugefugt und in unser marggratftumb Lwsitz geczogen, da rawb und prandt getan; und wiewol wir sy offt und menigmal an sy ersucht und begert haben, daz sy recht suchten, und waz recht wer aufnehmen, und weyter daruber erboten, so sy erber und rechtlich erbietung aufnehmen wolten, weren wir in willig genzlich recht, nach sitt und gewonhait des heiligen Romischen

1479. január 25. (MKL I 288; DF 293061)**Erneszt és Albert szász hercegeknek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak stb. és Albert úrnak, a fivéreknak, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözlétünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Kedveltségeitek levelét és Albert örgróf benne foglalt válaszát megkaptuk és megértettük, amit Kedveltségeiteknek ezúton is sokszor és nagyon köszönünk. Válaszul tudatjuk Kedveltségeitekkel, hogy az örgróf¹²⁷ most többféle dologba fogott, és sok artikulust ír, nemcsak nekünk, hanem Kedveltségeiteknek és más fejedelmeknek is azokról az ügyekről, amelyek a mieink és az övéik között fennállnak. Eddig azonban semmi mást nem írt, mint amit már korábban is állított, vagy amit a dolgokról világosan és nyíltan el nem mondott. Mi azonban amellet, hogy bízunk benne, Kedveltségeitek előtt nyilvánvalóak a mi jogaink, és hogy hogyan áll az ügy, tisztázni akarjuk, hogyan kezdődött közöttünk minden viszály.

Amikor tehát a leánya a mi hűbértirtokunkat asszonyi jogon magához akarta vonni, és nem elégedett meg egyedül ezzel, hanem tetszésünk ellenére akkori ellenségünknek akarta adni és juttatni, és bár ezt a leányát többször figyelmeztettük, mivel a hűbért nem a jogos úton akarta megszerezni, minket pedig nem akart uraként elismerni, hanem megvetett, és ami még sértőbb, ezen ügy miatt atyját és fivérét is ellenségünkké tette, mi Sagan hercegének adtuk a hűbért, aki több birtok jogán is hűbéresünk, és be is iktattuk. Amint ez megtörtént, Albert örgróf és fia azonnal megtámadták a herceget, akit már beiktattunk, és háborúzni kezdtek vele, majd hadüzenet nélkül elkezdtek a mi és tartományaink ellenségeként viselkedni, és bevonultak Lausitz örgrófságunkba, rabolva és gyújtogatva. S jóllehet gyakran és ismételten kértük őket, kívánva, hogy a jog útján keressék igazságukat, és ami jogszerű, azt tegyék,¹²⁸ sőt ezen felül még felajánlottuk, hogy ha hajlanának a tisztességes és jogos ajánlatra, készek volnánk értük teljességgel alávetni magunkat a Szent Római Birodalom választófejedeleinek szokása szerint – akik közé mi is tartozunk – az igazságszolgáltatásnak.

reichs kurfursten, von der anczal wir dann sein, wider gen und faren ze lassen;

daz sy albeg untz her aber abgesehen haben, dadurch sy unser gerechtikait mer underdrucken, und fur und fur fleisz tun uns die zu befrombden, wann wir albeg bereit gewesen und noch hewt sein, daz recht also ob sy wellent furzenemen, oder in dem compromisz, daz der marggraf mit dem herczogen vom Sagen getan hat bleibe, ob sy nu ainen oder den andern wege aufnehmen wolten. Awsz den dingen allen, mag ewr liebe vernemen, ob wir mer in dem schuld haben oder welcher tail die rechtlichen sachen habe, wann aber der marggraf von uns schreibt, daz wir sein tochter vercleynen und in und seinen sun unerren, daz wir zermal nit versten, wir wissen auch nit, womit wir sy vercleynet solten haben, dach daz sagen wir wol, daz wir sy nit hoher noch weniger machen, dann sy ist, wir wissen auch nit, als er schreibt, daz wir in oder seinen sun verunglympffft oder daz ye getan solten haben, aber warhnit ze sagen, so sy sich selbs bedechten so wurden sy sich selber billicher merken dann wir, wenn sy wider recht und billikait on alle absag uns und unser lannde on all rechtlich ursach angriffen, dadurch sich selbs verunglympffft und wir selbs nit haben daran kain schuld, so wir daz sagen, daz durch sy beschehen und in wissen ist. Ob nu etwaz darinn gemerkt wirdet, ist uns nichtz verubel ze haben, so wir davon reden, sunder denselben ist zu vermerken, die daz getan haben. Dann verrer, als er schreibt, daz er uns daz nit zumesst, sunder denen die die ding an allen grundt an uns getragen haben; darauf sagen wir, daz wir nit so gar leichtfertig sein, oder der warhait sogar verirren, daz wir durch falscher eingebung on vernunfft bewegt solten werden. Wenn zu gleicher weise wir uns ains andern gerechtikait unrechtlichen understunden der zuziehen, also wellen wir auch, daz uns von yemand unser gerechtikait unrechtlich enczogen sol werden.

Furtter, als der benant marggraf ewr liebe ersucht und bittet im guten willen und gunst neben seiner gerechtikait zu beweisen; aber nach dem von ewr liebe meniclich wissen ist, daz ir aller gerechtikait und billikait liebhaber seyt, also begern und ermonen wir ewr liebe hiemit, die wolle bedencken unser gerechtikait, die nu ewr fruntschafft genczlich und volkomenlich erkennen mugen; wenn uns zweifelt daran nit waz pillich und recht ist lieb habet und die ungerechtikait verachtet, als auch ewr liebe in eren der loblichen herkomen sind und gelauben und halten es auch dafur, daz ewr liebe wider solh unser

Ők azonban eddig mindig elutasítottak, ezzel hűbérúri jogunkat egyre csak elnyomják, és egyre azon igyekeznek, hogy megfosszanak tőle, habár mi mindig készek voltunk, és azok vagyunk még ma is, hogy a jog útján rendezzük az ügyet úgy, ahogy csak akarják, avagy maradjunk a kiegyezésnél, amelyet az őrgróf a sгани herceggel kötött, ha ők vagy az egyik, vagy a másik utat választanak. Mindezekből a dolgokból Kedveltségeitek megérthetik, hogy mi viseljük-e ezért a nagyobb felelősséget, vagy hogy melyik fél ügye igaz. Ahogy az őrgróf azt írja rólunk, hogy megkisebbitjük a leányát, és elvitatjuk tőle meg a fiától a becsületet, amit nem is értünk, és nem is tudjuk, mivel kisebbítettük volna meg, csak azt mondjuk, hogy sem többé, sem kevesebbé nem tesszük őt, mint amilyen; arról sem tudunk, hogy – amint írja – őt vagy a fiát most vagy valaha is megaláztuk volna. Az az igazság, ha megfontolnák, akkor maguk is nyilván észrevennék, jobban, mint mi, hogy mikor jogtalanul és méltatlanul, hadüzenet nélkül megtámadnak minket és országunkat bármilyen jogos ok híján, azzal saját magukat alacsonyítják le, és nem mi felelünk érte: mi azt mondjuk tehát, hogy ez miattuk történik és ez köztudott dolog. Ha erre bármi észrevételt kell tennünk, az annyi, hogy nem tőlünk kell rossz néven venni, akik erről beszélünk, hanem azoktól, akik ezt tették. Aztán hogy, amint írja, mindezt nem nekünk rója fel, hanem azoknak, akik azt bármiféle alap nélkül bebeszélték nekünk: erre úgy felelünk, hogy annyira nem vagyunk könnyelműek, vagy nem ismerjük annyira félre a valóságot, hogy a hamis tanácsot megfontolás nélkül követnénk. Majd, ha ugyanígy valaki más jogos jussát igaztalan értelmezéssel magunkhoz vonjuk, akkor akarjuk azt, hogy a sajátunkat valaki igaztalanul elbitorolja tőlünk.

Továbbá az őrgróf azzal a kéréssel fordul Kedveltségeitekhez, hogy jóakarattal és kedvezéssel tanúskodjatok ügye igazságáról: de mert Kedveltségeitekről köztudomású, hogy mindenben az igazságosságot és méltányosságot kedvelitek, így intjük Kedveltségeiteket, és kívánjuk tőletek ezennel, hogy fontoljátok meg a mi jogunk igaz voltát, amelyet Barátságatok most egészen és teljességében felismerhetnek. Nem kételkedünk, hogy kedvetek telik abban, ami méltó és igazságos, és a jogtalanságot megvetitek úgy, ahogy a dicső származást is tisztelitek, ezért úgy hisszük és gondoljuk, hogy Kedveltségeitek ezen igaz jogunkkal és méltányos kérésünkkel szemben elfelejtik az őrgróf

gerechtkait billikait und erbietung ewr liebe ere und herkomen von des marggrafen oder yemantz andern wegen vergeset oder dawider guten willen oder gunsst beweiset.

Geben im Alten Sole, an sand Pauls tag conversionis, anno domini etc. lxxnono, unserer reiche des Hungrischen im ainsundzweinczigisten und des Behemischen im zehendten jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fürsten unsern besondern lieben ohemen swegern und frundten hern ErnNSTEN kurfürsten etc. und hern Albrechten geprudern herczogen zu Sachssen lanndtgraven in Doringen und marggrauen zu Meissen.

Ezen levelet a szász hercegek közölték Albrecht brandenburgi választófejedelemmel, aki 1479. április 26-ikán a következő iratot küldte Mátyásnak:

Durchleuchtiger konig.

Als ewer koniglich wird unnder anderm schreibt in einem brieve des datum stet zu Kaschaw am achtzehenden tag decembris haben wir euch unnder annderm auch geantwort in einem brieve des datum stet zu Franckfort am freitag vor Anthony, wie hernach volgt.

Ir meldt in ewrem bestimbten brive, so ir nach dem tag zu Olmuntz an die grenitz neher gegen unns kompt, ob wir unns gegen euch ichtes erbiehen werden, so sey ewer koniglich wird das aufzunemen willig. Nun antworten wir darauf in dem vorbestimbten brieve, wir haben nye abgesehen, wenn ir unns unnsere tochter oder sone zu euch verbotet, uf gnugsam versicherung es komen ettlich zu euch unnd sind des wartend gewesen, uff ewer ferdige botschafft, in dem ist unns der widerwille ertzeit, Got geb, das es unns hewr wol furtrag.

Uff solchs haben wir aber gewartet, indem schreibt ewer koniglich wurde unnsere swegern von Sachssen, in einem brive, des datum stet zum alden Sol an sannd Pauls tag conuersionis darinn ir unns ser ungelimpfft unnd dabey ettlich recht angezeigt. Darauf ist unnsere antwort, die wir vorlanngst gethann hetten, wo die tege nit gewest weren, wir haben ewer lieb oder keinem menschen all unnsere tag on vehde beschedigt, als euch furgeben wirdt, wie wir im dann im lannd zu Lausitz gethann sollen haben. Wir haben vor ewer vehde, die ir unns

vagy bárki más magas méltóságát és előkelő származását, és jóakarattal és kedvezéssel állnak hozzá.

Kelt Zólyomban, Szent Pál megtérésének ünnepén, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, kedvelt bátyáinknak, sógorainknak és barátainknak, Erneszt úrnak stb. választófejedelemnek és Albert úrnak, a fivéreknak, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

Ezen levelet a szász hercegek közölték Albrecht brandenburgi választófejedelemmel, aki 1479. április 26-ikán a következő iratot küldte Mátyásnak:

Felséges király!

Amit királyi Méltóságotok Kassán, december 18. napján kelt levelében többek között írt, Frankfurtban, Szent Antal napja előtti pénteken kelt levelünkben válaszoltuk meg, amint következik.

E leveletekben azt írjátok, hogy ha az olmützi gyűlésre a hozzánk közel eső határhoz jöttök, ha valamilyen ajánlatot tennénk nektek, királyi Méltóságotok kész lenne azt elfogadni. A fent említett levelünkben erre azt válaszoljuk, hogy sohasem utasítottuk el, ha minket, leányunkat vagy fiunkat magatokhoz kéretetek, a megfelelő biztosítékkal eljönne valaki hozzátok, sőt vártunk is készsleges üzenetetekre, amelynek hiányában a haragotok nyilvánult meg számunkra, Isten adja, hogy akár még ma megérkezzen hozzánk.

Erre vártunk, amíg királyi Méltóságotok szászországi sógorainknak írt levelet, amely Zólyomban, Szent Pál megtérésének napján kelt, amelyben minket nagyon megaláz, és bizonyos jogokra hivatkozik. Erre az a válaszunk, amit már régen megadtunk volna, ha a gyűlések nem lettek volna, hogy mi soha életünkben nem károsítottuk meg Kedveltségeteket vagy bárki mást hadiállapot nélkül, amint előadják nektek, hogy mit tettünk állítólag Lausitzban. A ti hadüzenetek előtt – amelyet ti írtatok meg nekünk, ezért tartanunk kellett magunkat hozzá –, ezt mutatják a tények, mi semmiféle kárt nem okoztunk Lausitzban,

zugeschriben habt, dafur wir es halten muszen, das eigent die tat, im lannd zu Lausitz nye kein beschedigung gethann unnd das werden die steenden hewser im lannd probiern, deszhalben nit not thut das weiter zu verantworten, dann wir gern disputatio umbgiengen, wo wir konten als der der willen unnd nicht widerwertigkeit gesucht hat, unnd noch sucht gegen ewer koniglichen wirde; unnd das wir nit volkomentlich antworten uff ewrn jungsten brive zu allen stucken, als wir woll unnd statlich zu thon wosten, vermeiden wir der sach zu gut auch das es nicht not ist, dann die vorigen brive zwuschen ewer koniglich liebe unnd unns beganngen tzeigen clerlich ann unnd leuttern all sach, wie sie ein gestalt haben, so ir sie gruntlich gegen einander horen unnd bewegen laszt, so haben wir unnser sach nit getunckelt unnd ewer unnd unnser brieve geben antwort unnd erzeigen uff das wir ytzundt verhalten zu specificirn der sach zu gut, wie vorstet.

Die erbietung in unnsern briuen zu nemen unnd zu geben euch zugeschickt, der stellen wir nicht ab, lassen unns die settigen wo wir dabey bleiben können, so ist unnser tochter verteidigt, uff den Romischen keiser unnd ytzundt durch herrn Jorgen von Stein, ewrn anwald, uff ewer koniglich wird, wie anzeigt der versigelt recess, der keins verfehlet unnser tochter; darumb nemet ir sach zu hertzen, darzu ir ausz koniglicher wird gewidembt seytt, als einer elenden wittwen, die alles irs guts ensetzt ist, bisz auff ein slosz unnd stat, do sie nicht hat dovon zu leben on Gottes unnd unnser hilff, unnd hat sich nye anders gehalten, oder wir von iren wegen, wo es ir hett mogen gedeyhen, denn das das ir ir ytzundt schuldig wert gewesen, gern von euch gehabt unnd hett wider gethann, was ein furstin in der Slesy schuldig wer, als sich das alles clerlich erfinden soll, vor allem wider willen unnd der das noch nach laut der bericht beder konig in getrawen ir werdent euch solcher volkomenlicher underrichtung emaln gescheen unnd ytzundt angezeigt, der gerechtigkeit zu erspriessung settigen unnd daruber mit gewalt nicht lenger besuern lassen unnd unnser tochter unnd die unnsern, dann wir haben unverschult unnd uber volkomentlich rechtlich erbietung vor unnd in der tat gnug erlitten unnd solchs nit lenger gegen Got, unnserm gnedigsten herrn dem Romischen keiser unnserm herrn unnd frunden unnd meniglich ein cleger sein lassen, unnd bitten des ewer antwort nach der pillicheitt, verdinen wir in geburnus gerne.

amit az is bizonyít, hogy állnak a házak. Ezért nem szükséges, hogy erre még alaposabban válaszoljunk, mert szívesen elkerülnénk a vitatkozást, amiben csak tudjuk, mint olyan ember, aki az egyezséget és nem az ellenkezést kereste és keresi királyi Méltóságokkal szemben. S hogy legutóbbi levelekre nem adunk teljes, minden részére kiterjedő választ, amelyet pedig jól és megfelelően megadhatnánk, azt az ügyünk javára hagyjuk el, és mert szükségtelen, hiszen a királyi Kedveltségetek és miköztünk váltott korábbi levelek tisztán mutatják és megvilágítják az egész ügy alakulását – ha alaposan összevetitek őket egymással, mi nem homályosítottuk el a magunk részét –, és a leveleink megválaszolják és feltárják azt, amit az ügy érdekében most nem számlálunk elő egyesével, ahogy fentebb áll.

A hozzátok küldött leveleinkben álló ajánlatot elfogadjuk és megadjuk, ezen nem változtatunk, megelégszünk vele, ha megmaradhatunk annál. Így a leányunk meg van védve a római császár előtt, és most ügyvédetek, Jörg vom Stein révén királyi Méltóságok előtt, ahogy az egyezés lepecsételt irata mutatja, ezek egyike sem marasztalja el a leányunkat. Vegyétek azért az ügyét a szívetekre, amely királyi méltóságokból fakadó kötelességetek, mint egy szerencsétlen özvegyét, akit minden javából kiforgattak egy kastélyon és egy városon kívül, hogy Isten és a mi segítségünk nélkül megélhetése sincs, és aki soha nem állt ehhez másként – avagy mi a nevében –, még ha az is állt volna az érdekében, mint hogy örömmel vette volna tőletek azt, amivel most tartoznátok neki, és megtette volna cserébe, amivel Szilézia hercegnője tartozik. Ahogy mindez világos kell legyen, mindenekelőtt akarata és annak ellenére, hogy a jelentés szerint még mindkét király megbízik benne. Elégedjete meg azon teljes magyarázattal, amelyet egykor adtunk, és most megmutattunk az igazság növekedésére, és ezután ne lépjete fel erőszakkal sem a leányunk, sem az embereink ellen, mert ártatlan és ráadásul teljesen igazságos ajánlatot teszünk, és valóban eleget szenvedtünk, és ne hagyjátok, hogy mindez továbbra is legkegyelmesebb Urunkhoz, az Istenhez, urunkhoz, a római császárhoz, barátainkhoz és még többekhez kiáltó panaszunk legyen. Kérjük erre méltányos válaszokat, szívesen megszolgáljuk azt, amint illik.

Datum Coln, an der Sprew, am montag nach misericordias domini, anno etc. lxxix. An den konig von Hungern etc.

1479. február 2. (MKL I 289)³⁷

Az osztrák rendeknek

Mathias von Gots gnaden kunig zu Hungern und Beheim etc. Embietn den grosmöchtigen und edeln allen und yeglichen grafen und herrn des fürstentumb Österreich unser hail.

Ir habt genug wissn und gelauben ir in gedechtniss seit in welchermass der durchleuchtigist herr der Romisch kaiser etc. des verganngen jars begerund widerumb mit uns in frid zugen und durch meniger taiding ainikait gemacht hat, wie und auf was zeit und mit was versicherhait seiner brief die dann strenng verphlichtung innhelt er uns gehaissen hat zubezahlln; demselben gehaiss und verschraibung ir auch mit ewrm brief verwilligt und seinem gehaiss mit ewrm versprechn nicht mit weniger verpindung uns bestätigtigt habt, und wisst, daz ir ew nebn seiner maiestät ob solh zallung und gehaiss ausgezogn oder versawmbt wurde, in dieselb pund ew durch ewr brief verpunden habet, daz dieselben brief und verschreibung so bey uns sein mit klerlicher zeugnüss ausweissn; habn wir auf solh seiner maiestät und ewr verschreibung in alln dingn seiner kaiserlichen maiestat gevalln wellen, und bericht derselbn massn ingangn und wern mit seiner maiestät nicht gern in zwitrecht komen. Nu er hat uns uber unsern willn darczue gedrungn, der dann offt von uns ersuecht ist, das er uns wider dy gerechtikait nicht tet, hat er nach dem hochstn betracht uns in unser gerechtigkait zu ubergreiffn, dadurch notturfft, was unser gerechtigkait mit dem swert und dem krieg zu suchen und uns solhes der vernunft der gerechtigkait noch ainicherlay aufruer der krieg nicht zugegeben; aber auf solh bericht und gehaiss geschehen haben wir auf dy gesatzten tag der bezalung sein kaiserlich maiestät ersuecht, innhalt der verschreibung benuegig ze machen, das bys her versaumbt und zu thuen nicht bedacht ist, sich selbs und ew in den schadn darinn ir ewr verschreibung halbn verpundn seyt zu füern.

Kelt a Spree melletti Köllnben, a Misericordias Domini vasárnapja utáni hétfőn, az 1479. évben. Magyarország királyának stb.

1479. február 2. (MKL I 289)
Az osztrák rendeknek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. Ausztria hercegsége összes és minden egyes nagyhatalmú és nemes grófjának és urának üdvözlötünket ajánljuk.

Elég jól tudjátok, és úgy hisszük, emlékeztek rá, miszerint a felséges úr, a római császár stb. a múlt évben újra és újra békét kívánván kötni velünk, sok tárgyalással egyezsége jutott velünk abban, hogy miként, mennyi idő elteltével és milyen biztosítékkal fog fizetni, ahogy a levélben áll és amit nekünk megígért. Ehhez az ígérethez és kötelezettséghez ti is írásban járulatok hozzá, és az ő szavát a saját, nem kevésbé kötelező ígéretetekkel erősítettétek meg nekünk. Tudjátok, hogy ha ezen kifizetés és ígélet elmaradna vagy elmulasztánátok, őfelsége mellett ti magatok is osztoznátok ennek terhében okleveletek által, amit ez az ígéretet tartalmazó oklevél, amely nálunk megvan, világosan bizonyít. Mi ezen, őfelségét és titeket érintő szerződés ügyében mindenben a császári felség tetszésére hagyatkoztunk, és eszerint kötöttünk egyezséget, őfelségével nem szívesen kerültünk volna ellentétbe. Ő ugyanis akarata ellenére kényszerített rá minket, holott gyakran meg is kértük arra, hogy ne tegyen velünk jogtalanságot, magas megfontolásból semmibe vette jogainkat, ezért elkerülhetetlen volt, hogy jogos jussunkat karddal és háborúval próbáljuk meg érvényesíteni, és sem az igazságos megfontolás, sem a háborús felfordulás hatására nem adta meg azt nekünk. De az így kötött egyezés és ígélet nyomán megkerestük ő császári felségét a fizetésre kijelölt nap után, hogy tegyen eleget ígérete tartalmának, amelyet eddig elmulasztott és amire nem gondolt, ezzel költséget okozva magának és nektek is, hiszen ígéretetek benneteket is kötelez.

Darumb ersuchn wir ew auf solh ewr verschreibung und versprechn, das ir uns umb hauptumb und <schadn willigklich genueg tuet, dann wir wern solh zalung und schadn> von ew ersuchn und darczue genött dye zusuchn. Darumb sey ingedechtig ewr verschreibung und hallt das so ir uns in kraft derselben verschreibung zugesagt habet.

Datum Krembnicz, an unser frawntag liechtmess, anno etc. LXXVIII°, unsers reichs des hungarischen im XXI., und des pehmischen im zehenntn jarn.

1479. február 2. (MKL II 242, N 77; DF 293259)

Martin Truchseß von Wetzhausenek, a Német Lovagrend nagymesterének

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. reverendissimo do(mino Mar)tino Drukse magistro ordinis in Prussia, amico nostro, salutem et paratam complacendi voluntatem.

Accept(tis ... litte)ris et earum continentiis intellectis confestim expeditivimus unum hominem nostrum in Poloniam, quemadmodum vos ip(s)si ... medium hominis nostri Polonos de treugis observandis et usque in diem terminumque diete prorogandis (...)is vestris reducendis absque damno vestrorum et nocumento aliquali, quod iam per eos factum <esset> (...)rum nuper promiserunt.

Requirimus tamen amicitiam vestram et hortamur, ut etiam vos treugas ipsas Polo(...) (qu)emadmodum ipsi vobis observare³⁸ promiserunt. Ubi autem non servarent, et adhuc contra promissa (...) non cessarent, rogamus, ut quamprimum nobis per litteras vestras significetis, quoniam, postquam litteris vestris de hoc (...), omnibus aliis negotiis nostris posthabitis, vobis et ordini vestro succurremus et nos ipsi procul dubio personaliter in campum contra illos descendemus.

Ex Crempnitia, secundo die Februarii, anno domini MCCCCLXX nono.
<Commissio propria domini regis.>

A levél élén: Reverendissimo domino Martino Drukse magistro ordinis in Prussia, (am)ico nostro.

Kérünk hát titeket ezen írásban és szóban tett ígéretetek nyomán, hogy az összeg és a kártérítés tekintetében önszántatokból tegyetek eleget nekünk, különben ezt a pénzt és a kártérítést bíróság előtt követeljük tőletek és kényszerítünk arra, hogy teremtsétek elő. Emlékezzetek hát ígéretetekre, és tartsátok meg, amit e szerződésbe foglalt ígéretben fogadtatok nekünk.

Kelt Körmöcbányán, Gyertyaszentelő Miasszonyunk napján, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

1479. február 2. (MKL II 242, N 77; DF 293259)

Martin Truchseß von Wetzhausennek, a Német Lovagrend nagymesterének

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlétét és készséges jóindulatát küldi a főtisztelendő Martin Truchseß úrnak, a Német Lovagrend nagymesterének, barátjának.

Megkapva (...) leveledet és megértve annak tartalmát, azonnal elküldtük egy emberünket Lengyelországba, amint timagatok (...) emberünk révén a lengyeleket a békeszerződés megtartásáról és annak a gyűlés napjáig való meghosszabbításáról (*követte*)itek visszavezetéséről embereitek bármiféle kára és baja nélkül, ami már meg is <történt> (...) a minap megígérték.

Kérjük azért Barátságotokat és biztatjuk, hogy ti is a lengyelek (...) a békeszerződést, amint ők is megígérték, hogy megtartják felétek. Amint azonban meg nem tartanak, és ígéreteik ellenére (...) még mindig nem hagynának fel, kérjük, hogy mielőbb tudassátok velünk levélben, mert miután leveletekből erről (*értésülünk*), minden egyéb ügyünket félretéve a ti és Rendetek segítségére sietünk, és semmi kétség, hogy személyesen mi magunk is hadba vonulunk ellenük. Körmöcbányán, február másodikán, az Úr 1479-ik évében. <A király úr saját parancsa.>

A levél élén: A főtisztelendő Martin Truchseß úrnak, a Német Lovagrend nagymesterének, barátunknak.

1479. február 9. (MKL I 290)**Jörg vom Stein lovagnak**

Magnifice fidelis nobis sincere dilecte.

Ea, que inter nos et marchiones conclusisti, intelleximus, et beneplacent nobis. Responderemus autem tibi de hoc latius, et clariorem daremus informationem, nisi dominus cardinalis nunc abesset. Redimus tamen Budam sine mora et cum domino cardinali constituemur, per quem latius de omnibus ad te rescribemus, et hominem tuum, quem interea expedire non potuimus, etiam cum plenaria informatione ad te remitemus.

Si tamen aliquantulum homo tuus remorabitur, propterea has litteras nostras ad te premisimus, ut esses de mente nostra avisatus, et ut ulteriores cum marchione treugas faceres. Si tamen cito homo tuus reverti non posset, quia certius esse videtur nobis nuntius (?), brevi habito autem cum domino cardinali colloquio, de omnibus latam informationem dabimus et etiam ipsum Seleni informabimus, quid ulterius facere debeatis .... Strigonii, nona Februarii .... 1479.

1479. február 14. (MKL I 291; DF 293282)**Lorenzo Medicinek**

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. magnifico domino Laurentio de Medicis amico nostro salutem.

Misimus ad partes Italie hunc fidelem nostrum nobilem Ladislaum literatum Farkas dictum, presentium <delatorem>, pro emendis et apportandis diversis rebus nostre maiestati et curie nostre competentibus.

Quare rogamus vestram amicitiam, quatenus eundem Ladislaum literatum, quemadmodum et alias vestra amicitia, nostri ob contemplationem, facere dignata est, tanto favore auxilioque et salvo conductu vestris prosequi velitis, ut idem cum dictis rebus nostris absque alicuius solutionis ac datii sive tributii onere, nostri ob contemplationem, cum tranquilla pace ad nostram redire valeat maiestatem.

1479. február 9. (MKL I 290)

Jörg vom Stein lovagnak

Őszintén kedvelt, nagyságos hívünk!

Értesültünk az ügyekről, miket köztünk és az örgrófok között lezártál, és elnyerted velük tetszésünket. Hosszabban is válaszolnánk neked erről és világosabb tájékoztatást adnánk, ha nem lenne most távol a bíboros úr. Ám haladéktalanul visszatérünk Budára, és tanácskozunk a bíboros úrral; általa mindenről bővebben is írok majd neked, illetve saját emberedet is, akit addig elindítani nem tudunk, szintén teljeskörű tájékoztatással küldjük majd vissza hozzád.

Azért küldjük előre e levelünket neked, hogy ha embered kicsikét késlekedne, akkor is értesülj szándékunkról, és hogy további fegyverszünetet köss az örgróffal. Ha pedig embered mégsem tudna gyorsan visszatérni, mert úgy tűnne, a mi követünk biztosabb, rövid megbeszélést tartva a bíboros úrral, mindenről bőséges tájékoztatást adunk majd, és Zelenit is tájékoztatjuk, mit kell a továbbiakban tennetek.

Esztergom, 1479. február kilencedikén.

1479. február 14. (MKL I 291; DF 293282)

Lorenzo Medicinek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözetünket küldjük a nagyságos Lorenzo Medici úrnak, barátunknak.

Elküldtük Itáliába hívünket, nemes Farkas László deákot, e levél <meghózóját>, hogy különböző, Felségünket és udvarunkat illető dolgokat vásároljon és hozzon haza.

Kérjük ezért Barátságotokat, hogy (amint ránk való tekintettel már máskor is méltóztatott megtenni ezt Barátságotok) e László deákot szíveskedjetek olyan pártfogással, segítséggel és szabad közlekedéssel kísérni, hogy említett dolgainkkal minden adó és illeték, avagy vám terhe nélkül, a ránk való tekintettel, békés nyugalomban visszatérhessen Felségünkhöz.

Datum Bude, in festo beati Valentini martiris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero decimo.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Magnifico domino Laurentio de Medicis amico nostro carissimo.

1479. február 16. (MKL II 243, N 79; DF 293260)

A Német Lovagrend főkomturjának

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Honorabilis, nobis sincere dilecte, salutem.

Putamus vos intellexisse (... reverendissimi)mus pater dominus cardinalis Tyrasonensis ex hoc mundo discesserit, qui omnia negotia nostra et ordinis (...) et agebat in Romana curia et quia nos sentimus maximum detrimentum nobis et amicis nostris (...) obitum tanti patris, cum ibi iam non habeamus, qui res et negotia nostra amicorumque nostrorum (...)gat, sumus in cogitatione, ut reverendissimus (...) cardinalis Agriensis illuc ag(...) ac amicorum nostrorum et fidei directurus

(...) amicitiam vestram, ut mox p(...) scribere domino episcopo Sambieni procuratori ordinis vestri, ut d(omu)m dicti ordinis, quam ipse cardin(alis Tyras)onensis inhabitabat, resignet homini ipsius domini Agriensis, ut in illa se recipere possit, donec de (...). Nec dubitamus hanc rem amico nostro, domino generali vestro placituram, quia reverendissimus dom(inus cardinalis) Agriensis est specialis ordinis vestri fautor et protector.

Litteras autem quamprimum ad manus nostras transmitti cupimus, vel ipsius domini cardinalis, ut exinde ad curiam mittantur, nec per hoc ulla suspitio oriatur de alienatione domus ab ipso ordine, quia nec ipse dominus cardinalis hoc pateretur, neque nos, sed nec domus illa nisi ad tempus, donec de meliori providere possit, ei sufficeret.

Datum Bude, 16. die mensis Februarii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero decimo. <Commissio propria domini regis.>

Kelt Budán, Szent Bálint vértanú ünnepén, az Úr ezernégyszázhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonegyedik, cseh királyságunknak pedig tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: Lorenzo Medici nagyságos úrnak, kedves barátunknak.

1479. február 16. (MKL II 243, N 79; DF 293260)

A Német Lovagrend főkomturjának

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlétét küldi tisztelendő és őszintén kedvelt barátjának.

Úgy hisszük, értesültetek már arról, hogy a (főtisztelendő) tarazonai bíboros¹²⁹eltávozott e világból; ő intézte a mi és a Rend (...) minden ügyét a római Kúriában, s mivel úgy látjuk, hogy e befolyásos atya halála mind nekünk, mind barátainknak (...) roppant veszteség – hiszen nincs már ott senkink, aki a mi és barátaink dolgait és ügyeit (*intézze*), azon gondolkodunk, hogy a főtisztelendő (...) egri érseket oda (...) hogy a mi és a hit barátainak

(...*Kérjük azért*) Barátságotokat, hogy (*írjon*...) a Rend prokurátorának, a samlandi püspöknek, hogy a Rend azon házát, amelyben a tarazonai bíboros lakott, bocsássa az egri püspök embere rendelkezésére, hogy abban lakhasson majd, amíg (...). Mivel az egri bíboros Rendetek különös pártfogója és védelmezője, nincs kétségünk, hogy e dolog barátunk, a ti nagymesteretek tetszésére lesz.

Szeretnénk, ha az erről szóló levelet mielőbb megküldenétek kezünkbe, vagy magának a bíborosnak, hogy onnan a Kúriába küldhessük, s így ne támadhasson az a gyanú, hogy a Rend elidegenítené a házát; hiszen sem maga a bíboros úr nem tűrné el ezt, sem mi. E házra pedig csak ideiglenesen lenne szüksége, amíg intézkedhet, hogy jobbat találjon.

Kelt Budán, február 16-án, az Úr ezernégyszázhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonegyedik, cseh királyságunknak pedig tizedik évében. <A király úr saját parancsa.>

Külcím: Honorabili summo commendatori ordinis beate virginis Marie Teutonicorum, amico nostro sincere dilecto.

1479. március 1. (MKL I 292)

Albert szász hercegnek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Behem etc. kunig, embieten dem hochgebornnen fursten unserm besunder lieben swager ohem und frunde herren Albrechten hertzogen zu Sachsen lantgraffen in Doringen und marggraffen zu Meissen unsern fruntlichen grus und waz wir liebs und guts vormugen bevor.

Derselben ewr lieb schreiben uns yetz zugesandt haben wir vernomen, und wisset dorau, daz wir mit unserm bruder herren Wladislawen kunigen zu Behem also vertragen und ains sein, daz der tag auf sand Sigmunds tag nagstkunfftig an irrung und lenger schübe sein furgangk haben wirdet. Dann als wir ewr lieb vormals gepeten und geschriben haben, uns zu eren und gevallen dahin zu fugen, also bitten wir dieselb ewr lieb mit allem fruntlichen willen noch die welle sich auf den benanten tag gen Olomuntz fugen; wir haben auch mit unnerem hauptman in der Slesij geschafft und bevolhen ewr liebe zu gelaiten und zu versehen; wenn mit wen wir ewr liebe zugefallen und sunder gutten willen werden sullen, sei wir gar begirlich genaigt.

Geben zu Ofen, am montag nach invocauit in der vasten, anno domini etc. lxxviiiij, unserer reiche des Hungrischen etc. im ainsundzweintzigisten und des Behemischen im zehendten jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem hochgebornnen fursten unserm besundern lieben swager ohem und frunde hern Albrechten hertzogen zu Sachssen lanntgrauen in Doringen und marggrafen zu Meissen.

Külcím: A boldogságos Szűz Mária Német Rendje tisztelendő főkomturjának, őszintén kedvelt barátunknak.

1479. március 1. (MKL I 292)

Albert szász hercegnek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt bátyánknak és sógorunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Kedveltségetek most küldött levelét megkaptuk, és válaszul tudatjuk veletek, hogy fivérünkkel, Ulászló úrral, Csehország királyával úgy állapotunk és egyeztünk meg, hogy a gyűlést a következő Szent Zsigmond napon zavar és további haladék nélkül meg fogjuk tartani. Ahogy korábban kértük Kedveltségetektől, írva, hogy tisztességünkre és tetszésünkre jöjjön el oda, úgy ismét arra kérjük Kedveltségeteket teljes barátsággal, hogy a nevezett napra Olmützbe jöjjetek. Beszéltünk sziléziai kormányzónkkal is, és megparancsoltuk neki, hogy adjon védelmet Kedveltségeteknek és gondoskodjon rólatok. Ha bármivel Kedveltségetek tetszésére tehetünk és megszolgálhatjuk különös jóakarátát, a legnagyobb készséggel állunk elébe.

Kelt Budán, a nagybőjt első vasárnapja utáni hétfőn, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt bátyánknak, sógorunknak és barátunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának.

1479. március 17. (MKL I 293)
Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Behem etc. kunig, embieten den hochgebornnen fursten unsern lieben frunden ohmen und swegern herrn Ernnten kurfursten des heiligen römischen reichs ertzmarschalken und herren Albrechtn gebrudern hertzogen zu Sachsen lantgrauen in Doringen und marggrauen zu Meissen etc. unnsern fruntlichen grus und was wir liebs und guts vormugun bevor.

Als wir ewer lieb alwegen fruntschafft und guts willens in der irrung, dorin wir mit marggraffen Albrechten zu Brandenburg sten, gutten vollg gern, wo des annders billich stat hiet mugen haben, nachkomen wern, und so bishere nichts entlichs beschehen ist in dem, so haben wir deshalb mit dem hochgebornn fursten unnsern lieben frunde und rate herren Otten pfalzgrave bei Rein hertzogen in Bayern etc. hie vil rede davon gehalten und under annderm seiner nnd ewer lieben zu gevallen guttwillig erbotten ze handeln, wo pillikait und gleich erbieten sein erbern furgangk gehaben moge die sachen furter furzenemen;

dorauf er dann sein rete zu ewer lieb deshalb schiken wirdet, mit denselben nu ewer fruntschafft ewr rete auch verrer senden und arbaiten muget, dadurch ir versten sullet, daz alle billiche und gleichnuss an uns nie erwunden ist, und mer dem obgenanten hertzog Otten und ewer lieben, wann yemands anderm dorin vervolgen wellen.

Geben zu Ofen, am Eritag nach dem suntag oculi in der vasten, anno domini etc. lxxviiiij. unserer reiche des Hungerischen etc. im zwayundzweintzigisten und des Behemischen im zehenndten jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern lieben frunden ohmen und swegern herren Ernnten kurfursten des heligen römischen reichs erczmarschalken, und herren Albrechten gebrudern hertzogen zu Sachsen lanntgraven in Doringen und marrgraven zu Meissen etc.

1479. március 17. (MKL I 293) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, választófejedelemnek és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak stb. baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Ahogy Kedveltségeitek mindenkori barátságára és jóakarására szívesen hallgattunk volna a köztünk és Albert brandenburgi örgróf között fennálló nézeteltérésben, ha a másik félnek méltányos követelése lett volna, és ahogy eddig semmi nem is dőlt el véglegesen, úgy a méltóságos fejedelemmel, kedvelt barátunkkal és tanácsadónkkal, Ottó rajnai palotagróffal, bajor herceggel stb. is sokat beszéltünk itt erről, és egyebek között az ő és Kedveltségeitek kedvéért jóakaratóan felajánlottuk, hogy tárgyaljunk, hátha a méltányosságnak és a jogos felajánlásnak az lehetne a becsülendő eredménye, hogy előreviszi az ügyet.

E célból ő el fogja küldeni Kedveltségeitekhez tanácsosait, akikkel Kedveltségeitek is küldhetik a maguk tanácsosait, és tárgyalhatnak is. Ebből láthatjátok, hogy nem sérült miattunk soha semmilyen méltányosság és igazságosság, és inkább hallgatunk Ottó hercegre és Kedveltségeitekre ebben az ügyben, mint bárki másra.

Kelt Budán, a nagyböjt harmadik vasárnapja utáni kedden, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1479. március 17. (MKL I 294; N 81)**Albert bajor hercegnek**

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Behem etc. kunig, embieten dem hochgebornnen fürsten unnsERM lieben frunde herren Albrechten pfalntzgraven bej Rein hertzogen in Oheren vnd Nyder Bayer etc. unnsERN fruntlichen grus und waz wir liebs und guts vermugen bevor.

Hochgebornner furst,

wir senden zu ewr liebe unnsERN getrewn lieben Hannsen Guldin, unnsERN canzelschreiber, dem haben wir ettlich unnsER meinung ewr lieb zu sagen und zu werben bevolhen, also bitten wir dieselb mit sunderm fleisz, die welle im diesmals, was und er dann ewr lieb von unnsERN wegen sagen wirdet glauben als unnsERsELBS in fruntlichem gutten willen zu beschulden.

Geben zu Ofen, am eritag nach dem suntag oculi in der vasten, anno domini etc. LXXVIII., unnsERER reiche des Hungerischen etc. im zwayundzweintzigsten und des Behemischen im zehenndten jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem hochgebornn fursten unnsERM lieben frunde herrn Albrechten pfalnczgraven bei Rein hertzogen in Ober und Nider Bavren etc.

1479. április 5. (MKL I 295)**Albert szász hercegnek**

Commissio domini regis.

Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Behem kunig etc. embieten dem hochgebornnen fursten unnsERM besundern lieben swager vnd frunde, hern Albrechten, hertzogen zu Sachssen lanntgraven in Doringen und marggraven zu Meissen, unnsERN fruntlichen grus und waz wir liebs und guts vermugen bevor.

Hochgebornner furste besonderer lieber swager und frunde,

auf solh ewr lieb schreiben, uns nechst durch ewern boten getan, des kunfftigen tags halben, der auf sannd Sigmunds tag schirist komend zn

1479. március 17. (MKL I 294; N 81)**Albert bajor hercegnek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, kedvelt barátunknak, Albert rajnai palotagróf úrnak, Felső- és Alsó-Bajorország hercegének stb. baráti üdvözetünket ajánljuk és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelem!

Elküldjük Kedveltségetekhez kedvelt hívünket, Hans Goldent, kancelláriai írnokunkat, akinek megparancsoltuk, hogy némely álláspontunkat adja át és közvetítse Kedveltségeteknek. Különös igyekezettel kérjük tehát, hogy ezúttal, amit a nevünkben mondani fog Kedveltségeteknek, úgy higgyétek el neki, mint nekünk magunknak, baráti jóakarattal akarván ezt viszonzni.

Kelt Budán, a nagybőjt harmadik vasárnapja utáni kedden, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, kedvelt barátunknak, Albert rajnai palotagróf úrnak, Felső- és Alsó-Bajorország hercegének stb.

1479. április 5. (MKL I 295)**Albert szász hercegnek**

A király úr parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt sógorunknak és barátunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Méltóságos fejedelem, különösen kedvelt sógorunk és barátunk!

Kedveltségetek azon levelére, amelyet követe által legutóbb a közelgő gyűlés miatt küldött, amely a legközelebbi Szent Zsigmond-napon Olmützben lesz

Olmuncz gehalten sol werden etc. haben wir ewer lieb durch denselben ewrn boten darauf geantwurt, also, daz wir nit zweifelen solh unser schreiben sey nu an ewr lieb gelangt. Und wann aber wir mit sambt andern etlichen unsern preleten und herren ganncz darczu gericht und nu am maisten auf dem czug gewesen weren, inner des ist uns furkommen der edel unser besunder lieber Bensch von der Weyttmull, anstat des durchleuchtigisten fursten unsers lieben bruders hern Wladislawen kunigs zu Behem, der dann begert hat solhen furgenomen tag weiter auf den heiligen ausfahrttag nagstkunftig merklicher ursach halben zu verlengen: und wiewol uns solb verlengung des tag: nit zu klainem scbaden kumbt, yedoch demselhen unserm bruder dem kunig Wladislawen zu willen haben wir uns aber verwilligt, solhen tag auf die czeit ze erharren. Daz haben wir ewer lieb unverkunt nit lassen wellen, damit sich dieselb auch wisz darnach ze richten und mitsamtb uns ain mitleiden tragen.

Geben zu Ofen am montag nach dem heiligen palmentag, anno domini etc. lxxnono. unserer reiche des Hungriscenn im zwayundzwainczigisten und de Behentischen im zehenndten jaren.

Külcím: Dem hochgeborttnen fursten unserm besundern lieben swager und frunde hern Albrechten herczogen zu Sachssen lanntgraven in Doringen und marggrafen zu Meissen.

E levélre Albrecht herceg a következő választ küldte:

Gnediger herre,

uff uwer gnaden schreiben und begeren, das wir uff unsers hern himelfarttag bej ewern gnaden czu Olmuntz sein, darynnen wir uwer gnaden czu wilfarn gemeynt und uns darumb deswegs uff fritag nach jubilate zcw Dresden erhoben der meynung uff mittwochen unsers hern himelfart abent zcu Olmuntz inczukomen, dem wir auch wol also wulden getan habin; so wir aber underwegin vorstunden, das sich uwer konigliche wurde kunfft gein Olmuntz uff die zeit nicht fugen, sich auch furder vortziehen, so habin wir uns underwegen zcu Breszlaw zcur Nissa und alhie biszher enthalten. Und so wir von ewer gnaden kunfft nach kein gewiszheit und usz gemeynem geruchte vernomen, das sich uwer gnaden kunfft ein gute zzeit und villicht bisz off Vitj gein Olmuntz vorziehen möchte, nü ist es nicht weniger wir habin unser

stb., ugyanazon követetek által válaszoltunk Kedveltségeteknek, tehát nem kértünk, hogy azon írásunk most már megérkezett Kedveltségetekhez. Közben már némely főpapjainkkal és urainkkal egészen arra készültünk, és a legtöbben már útra is keltek, hozzánk jött a nemes, általunk különösen kedvelt Benesch von der Weitenmühl a felséges fejedelem, kedvelt fivérünk, Ulászló úr, Csehország királya nevében, aki azt kívánta, hogy a tervezett gyűlést egy jelentős ok miatt halasszuk még tovább, a legközelebbi Urunk Mennybemenetele napjáig. S jóllehet nem kis kárunkra van a gyűlés ilyen elhalasztása, mégis beleegyedtünk fivérünk, Ulászló király kedvéért, hogy azt a gyűlést arra az időre halasszuk. Efelől nem akartuk értesítés nélkül hagyni Kedveltségeteket, hogy ehhez tudjatok igazodni, és a terhét velünk együtt viselni.

Kelt Kassán, a virágvasárnapot követő hétfőn, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizedik évében.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt bátyánknak, sógorunknak és barátunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának.

E levélre Albrecht herceg a következő választ küldte:

Kegyelmes úr!

Kegyelmetek írására és kívánságára, hogy Urunk Mennybemenetelének napjára legyünk Kegyelmeteknél Olmützben, ebben Kegyelmetek kedvére akarván cselekedni a húsvét harmadik vasárnapja utáni pénteken elindultunk Drezdából, hogy szerdára, Urunk Mennybemenetelének előestéjére Olmützbe érjünk, ami bizonyára így is lett volna. Mivel azonban útközben értesültünk, hogy királyi Méltóságotok Olmützbe érkezése nem időben várható, hanem tovább húzódik, ezért útközben megálltunk Boroszlóban, Neissében és most itt. És mert Kegyelmetek érkezéséről nem is bizonyossággal, csak közszájon forgó hírekből hallottuk, hogy az még jó ideig, talán Vid napjáig is késhet, és a dolog úgy áll, hogy úgy intéztük ügyeinket, hogy Urunk Mennybemenetelétől Vid napjáig vagy még néhány napot, az ötödikig, ha szükség lett volna rá, lettünk

sachen daruff gericht, das wir uns von unsers hern himelfarttag bisz uff Vitj ader eczlichen tag darnach, bisz in dy fumfte worete ap das not gewest were bej uuern koniglich gnad hetten enthalten mogin, aber doch das wir uff sunntage ader mantagk nach Viti zcu unssern merlichen geschefte unssern abeschit von uwer gnaden hetten gehabin mogen; so sich denne uwer koniglich wird kunft dy czeit vorczihin unde uwer gnade vorstunde, das wir in des uwer konigliche wirde in eynichen wegin zcu ere und nocz gesin konten, also das wir off bestimpte zeit wie for unssern abeschit gehabin mochten wulten wir uns uwer koniglich wirde zcu wolgefallin gutwillig befinden lasen uwer gnade wolle uns bej disem unserm boten underrichtung tun, darnach wir uns czu halten wissen wullen, wir umb uwer koniglich gnad gerne vordinen.

An den konig zcu Hungarn etc.

1479 május 11. (N 82; DF 293281)

Lorenzo Medicinek

Mathias Dei gratia rex Hungarie Bohemie etc. magnifico Laurentio de Medicis, amico nostro carissimo salutem et prosperos ad vota successus.

Magnifice amice noster carissime.

Lator presentium nonnulla ex parte nostre Maiestatis dicturus est vestre Magnificentie. Rogamus, ut ei fidem adhibere velit et pro expediendis rebus, pro quibus ipsum misimus, aliquem intelligentem se de rebus illis designare, qui etiam aliquando an bene fiant per operarios aspiciat. Quod erit nobis ad complacentiam singularem erga vestram Magnificentiam promerendam.

Datum Bude, undecima die mensis Maii anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo secundo, Bohemie vero undecimo.

A külzeten: Laurentio de Medicis, amico nostro carissimo

volna királyi Kegyelmeteknél, de a Vid utáni vasárnap vagy hétfőn jelentős ügyeink miatt búcsút vettünk volna Kegyelmetektől. Tehát mert királyi Méltóságok érkezése ennyit késik, és mert Kegyelmetek úgy látja, hogy valami módon királyi Méltóságok becsületére és hasznára lehetünk, így a mondott ideig, mielőtt búcsút vettünk volna, királyi Méltóságok tetszésére jóakarattal jelen akartunk lenni; világosítson fel Kegyelmetek ezen követünk révén, hogy mihez tartsuk magunkat. Ezt királyi Kegyelmeteknek szívesen megháláljuk.

Magyarország királyának stb.

1479 május 11. (N 82; DF 293281)

Lorenzo Medicinek

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlötünket és vállalkozásaihoz szerencsekívánatainkat küldjük Lorenzo Medicinek, kedves barátunknak.

Nagyságos és igen kedvelt barátunk!

E levél vivője több mindent elmond majd Felségünk részéről Nagyságotoknak. Kérjük, hogy szíveskedjék hitelt adni neki, illetve a dolgok kiutalására, melyekért küldtük őt, kijelölni valaki hozzáértőt, aki időnként rá is nézne a munkásokra, hogy minden rendben van-e. Páratlan szívességet érdemelne ki ezzel nálunk Nagyságotok.

Kelt Budán, május tizenegyedikén, az Úr ezernégyszázhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonkettedik, cseh királyságunknak pedig tizenegyedik évében.

A külzeten: Lorenzo Medicinek, kedves barátunknak.

1479. május 24. (MKL I 296; N 84; DF 292931)

A svájci Konföderációnak

Commissio propria domini regis.

Mathias von Gottes gnaden zu Hungern, zu Beheim künig etc. wolgebornen etc.

Wir haben von dem erwidigen in Gott vatter unserm besunder lieben fründ, herrn Prosper Bischoven zu Catmien verstanden, wie er mit ew in guter ainikait und verwonet sey, das uns dann sunderlich lieb ist zu hören. Und wann er aber ainicherlay sachen gegen etlichen seinen widerwertigern hat zu handeln und ir seiner erwidigkeit wol darzu furdersam sein muget, mit sunderm vleisz bitten wir ew samentlich und sunderlich, ir wellet im von unsern wegen in solchen sinen anligenden sachen furderung hilff und rat beweisen und erzaigen, darmit er unserer bitte empfindlich sey genossen zu haben, als wir ein unzweivelichs vertrauen zu ew tragen, himbfur umb ew mit gnaden und gunstlichem willen zu beschulden und zu gut nit vergessen.

Datum Ofen, an montag vor Urbani, anno domini etc. LXX nono, unserer reiche der Hungerschen etc. im zwayundzwanzgisten und des Behemschen im aindlefften jaren.

Külcím: Den wolgeboren, edeln, fürsichtigen, ersamen und weisen, ussern mit gewanten und besunder lieben allen graven, herren, stetten, ortern, rittern und knechten der aidgenosschaft.

1479. május 31. (MKL I 297)

Albert szász hercegnek

Mathias von Gottes gnaden zu Hungern zu Behem kunig etc. embieten dem hochgebornen fursten unserm besundern lieben frunde hern Albrechten herczogen zu Sachssen, lanndgrafen in Doringen marggrafen zu Meissen, unsern fruntlichen grus und waz wir liebs vnd guts vermogen bevor.

Derselben ewr liebe schreiben uns yetz getan, haben wir vernomen, und wisset, daz des tags halben zu Olmuncz ze halten nie kain mangel an uns,

1479. május 24. (MKL I 296; N 84; DF 292931)

A svájci Konföderációnak

A király úr saját parancsa.

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. Nagyságos stb.

A főtisztelendő, az Atyaistenben különösen kedvelt barátunktól, Prosper úrtól, Catmien püspökétől megértettük, hogy milyen jó egyetértésben és szeretetben van veletek, amit különös örömmel hallunk. S minthogy egyes ügyeket el kell intéznie némely ellenfeleivel, és ebben bizonyára támogatást nyújthatnátok Főtisztelendőségének, különös igyekezettel kérünk titeket közösen és egyenként, hogy a nevünkben nyújtsatok támogatást, segítséget és adjatok tanácsot neki a mostani ügyeiben, hogy ezt megkapván nyitott legyen a mi kérésünkre. Mivel kétségtelen bizalommal vagyunk felétek, ezt kegyelemmel és jóakarattal meg is szolgáljuk és biztosan nem felejtjük el.

Kelt Budán, az Orbán napja előtti hétfőn, az Úr 1479. évében, magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizenegyedik évében.

Külcím: A Konföderáció nagyságos, nemes, körültekintő, derék, bölcs, általunk különösen kedvelt összes grófjának, urának, városának, helységének, lovagjának és szolgáló nemesének.

1479. május 31. (MKL I 297)

Albert szász hercegnek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt barátunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözlötünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Kedveltségetek most hozzánk intézett írását megkaptuk, és tudjátok meg, hogy az Olmützben tartandó gyűlés soha nem rajtunk múlt, hanem fivérün-

sunder an unserm bruder hern Wladislawn, auch kunig zu Behem gewesen ist. Nu wie dem, er kome oder kome nicht, so haben wir ye in willen dem tag nachzekomen, darauf sich dann ewr liebe uns zu gefallen fuget und am wege ist, also sol ewr liebe on zweifel sein, daz wir von datum des briefs inner vier tagen uns von hynnen heben und dem tag nachkomen wellen.

Geben zu Ofen, an montag in den heiligen pfingstfeyrtagen, anno domini etc. lxxviiiij, unserer reiche des Hungrischen im ainsundzweinczigisten und des Behemischen im zehennnden jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem hochgebornen fursten unserm besondern lieben frunde hern Albrechten herczogen zu Sachsen lanntgraven in Doringen marggraven zu Meissen.

1479. június 15. (N 87; DF 292991)

Ferdinánd nápolyi királynak

Serenissimo principi domino Ferdinando Siciliae regi, patri et socero nostro carissimo Mathias rex Hungarie Bohemie etc. salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps.

Magni iocunditate affecti sumus binis litteris maiestatis vestrae, quarum alteras ad nos, alteras vero ad serenissimam dominam Beatricem reginam, sororem et consanguineam nostram (sic) recens edita pro sua in nos affectione scribit.

Gaudemus nuptias maiestatis vestrae tali successu fideles et pro coniunctione inter nos mutua quae nihil alienam nobis aestimare sinit quicquid maiestati vestrae et suae coniugi ex voto venit, una cum domina regina coniuge nostra utrisque congratulamur praecamurque Deum, ut hoc (sic) tam felicia cepta secundo virilis sexus partum secundet et concedat maiestatem vestram cum serenissima coniuge sua congruam producere vitam, ut videant filios filiorumque suorum multiplicatos semper et faelices.

Valere optamus maiestatem vestram unacum domina regina coniuge sua. Ex buda etc.

kön, Ulászló úron, szintén Csehország királyán. Bárhogyan is lesz, akár jön, akár nem jön, nekünk mindig is szándékunkban állt a gyűlést megtartani, és miután erre Kedveltségtek is eljön, hogy kedvünkre tegyen, és útra kelt, ne legyen Kedvelségeteknek kétsége afelől, hogy mi a levél dátumától számított négy napon belül elindulunk innen, és ott leszünk a gyűlésen.

Kelt Budán, pünkösöd szent ünnepének hétfőjén, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonegyedik és a csehországinak tizedik évében.¹³⁰

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt barátunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának.

1479. június 15. (N 87; DF 292991) Ferdinánd nápolyi királynak

A felséges Ferdinánd fejedelemnek, Szicília stb. királyának, a mi kedves atyánknak és sógorunknak üdvözetünket és vállalkozásaihoz szerencsekívánatainkat küldi Mátyás, Magyarország, Csehország stb. királya.

Felséges fejedelem!

Nagy jókedvre derített Felségetek két levele, melyek egyikét nekünk, másikat pedig a felséges Beatrix királynénak, nővérének és rokonának küldve, irántunk való szeretetéhez méltóan ír.

Örülünk Felségetek ily sikeres, hű frigyének, s a köztünk levő köteléknek megfelelően, mely nem engedi, hogy ne érezzünk magunkénak mindent, ami jó csak Felségetekkel és hitvesével történik, királyi hitvesünkkel együtt mindketten örülünk, s kérjük az Istent, hogy e boldog kezdetet fiúgyermek születése kövesse, s engedjen meg Felségeteknek és felséges hitvesének oly hosszú életet, hogy lássák, amint fiaik s azok fiai folytonos boldogságban sokasodnak.

Jó egészséget kívánunk Felségednek és hitvesének, a királyné úrnőnek is! Kelt Budán stb.

1479. június 15. (N 88; DF 292991)

Johanna nápolyi királynénak

Mathias etc. serenissimae ac illustrissimae dominae Iohannae Siciliae reginae etc. sorori et consanguineae nostrae carissimae salutem et prospera successuum incrementa.

Serenissima ac illustrissima domina soror et consanguinea nostra carissima.

Acceptis bonis (sic!) litteris maiestati vestrae, quarum alteras ad nos, alteras ad serenissimam dominam Beatricem reginam, coniugem nostram carissimam de filia recenti partu suo edita scripsit gavisus sumus plurimum et magnam animo voluptatem concepimus.

Ea est enim inter nos et maiestatem vestram coniunctio et affinitas, ut nihil alienum nobis aestimemus, quicquid illi ex voto venit. Proinde congratulamur ei et optamus, ut multas soboles serenissimo fratri nostro maiestas vestra pariat, et hoc tam felicia cepta secundo virilis sexus partum secundet.

Valeat igitur maiestas vestra et longevam cum tali marito vitam transiret, ut videatis filios filiorum vestrorum multiplicatos semper et felices. Datum Bude, 15mo Iunii 1479.

1479. június 24. (MKL I 298)

Albert szász hercegnek

Wir Mathias von Gots genaden zu Hungern zu Beheim kunig etc. embietten dem hochgebornnen fursten unserm besundern lieben swagern herrn Albrechten hertzogen zu Sachssen landtgraven in Doringen und marggraven zu Meissen etc. unsern fruntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen bevor.

Hochgebornner furste lieber swager,

als sich byszhere unser zukunfft des tags halben verzogen hat, solher verzug ist nit on mercklich ursach beschehen, als dan solhs ewer lieb so wir bej ainander erscheinen von uns vernemen wirdet, und nachdem nu ewer lieb uns zu eren und gefallen zu solhem tag gefuget und unser zukunfft beharret hat, des wir ewer lieb danck sagen mit erbietung zu beschulden und verkunden

1479. június 15. (N 88; DF 292991)

Johanna nápolyi királynénak

Mátyás stb. üdvözetünket és minden jókívánságainkat küldjük a felséges és nagyméltóságú Johanna úrnőnek, Szicília királynőjének stb., kedves nővérünknek és rokonunknak.

Felséges és nagyméltóságú úrnő, kedves nővérünk és vérrokonunk!

Bizony felvidultunk és nagy szívörömet éreztünk, mikor kézhez kaptuk Felségetek két levelét, melyek egyikét nekünk, másikat a felséges Beatrix királynénak, drága hitvesünknek írta most született leánykájáról; olyan ugyanis a kapcsolat és rokonság köztünk és Felségetek között, hogy magunkénak érzünk minden jót, ami csak Felségetekkel történik. Ezért hát együtt örülünk Felségetekkel és kívánjuk, hogy sok gyermeket szüljön fivérünknek, s ezt a szerencsés kezdetet fiúutód születése kövesse.

Jó egészséget tehát Felségeteknek, s hosszú életet éljen nagyszerű férjével, hogy lássák, amint fiaik s azok fiai folytonos boldogságban sokasodnak. Kelt Budán, 1479 június 15-én.

1479. június 24. (MKL I 298)

Albert szász hercegnek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt sógorunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk.

Méltóságos fejedelem, kedves sógor!

Bár a gyűlésre történő érkezésünk eddig késett, e késés nem jelentős ok nélkül volt, ahogy Kedveltségetek meg fogja tudni tőlünk, mikor egymás színe előtt megjelenünk. Miután Kedveltségetek most eljött ezen gyűlésre tisztességünkre és tetszésünkre, és megvárta érkezésünket, ezért köszönetet mondunk Kedveltségeteknek, felajánlva, hogy megszolgáljuk, és tudatjuk veletek, hogy a

darauf derselben ewer lieb, das wir mis fur sich auf morgen von hinausz erheben, des wir ew[ch] in gutter meynung nit verhalten wolten, und begern darauf an ewer lieb mit vleis bittende, an solhem verzug kain misfallen, sunder auff unser zukunfft zu beharren, und nach also gutwillig gedult zu haben, das wollen wir umb dieselb ewer lieb in kunfftig zeit hinfur in solhem und mereren mit fruntlichem willen erkennen, als ew dan des der hochwirdig furst unser besunder lieber getrewer Johans bischofe zu Waradein zu erkennen geben wirdet, dem woll ewer lieb als uns selbs glauben.

Geben zu Prespurg, am sonntag nach sand Johans tag, anno domini etc. lxxviiiij, unserer reiche des Hungerischen im zwaiundzwainzigisten vnd des Behemischen im ainelfften jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem hochgebornnen fursten unserm besundrn lieben swager und frunde herrn Albrechten hertzen zu Sachssen landtgraven in Doringen und marggraffen zu Meissen etc.

1479. június-július (N 90; DF 292991)

Az osztrák rendeknek

Nobiles nobis dilecti.

Satis constat vobis et memoria vos tenere credimus, quibus pactis et conditionibus serenissimus dominus imperator anno superiori cupiens nobiscum redire ad pacem praemissis multis tractatibus concordiam facit, quidve et quo termino et sub qua cautione litteris suis mediantibus, quae strictissimam maiestatis suae obligationem continent, nobis solvere promiserit.

Cuius promissioni et inscriptioni vos quoque litteris vestris fidem fecistis, et promissa eius promissis nostris et non minus stricta inscriptione nobis confirmastis. Ad quod autem onus penes ipsum dominum imperatorem dilata solutione et promissis neglectis vos per litteras vestras obligaveritis. Vos ipsi scitis, et litterae vestrae, quae apud nos sunt, fidei vestrae ac promissionis et oneris testes esse possunt. Nos promissis maiestati suae et vestris acquievimus et volentes maiestati suae in hac parte complacere ad concordiam cum illo sub

magunk részéről holnap elindulunk innen, amit jó szándékkal nem akartunk elhallgatni előletek, és igyekezettel kérve kívánjuk ezért Kedveltségetektől, hogy e késésért ne nehezteljen, hanem várjon érkezésünkre és legyen még ugyanilyen jóakarattal és türelemmel. Ezt a jövőben ilyen és egyéb dolgokban barátsággal akarjuk meghálálni Kedveltségeteknek, amint azt a nagyméltóságú fejedelem, különösen kedvelt hívünk, János váradi püspök értésetekre fogja adni, akinek Kedveltségetek ugyanúgy higgyen, mint nekünk magunknak.

Kelt Pozsonyban, a Szent János napja utáni vasárnap, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizenegyedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A méltóságos fejedelemnek, különösen kedvelt sógorunknak és barátunknak, Albert úrnak, Szászország hercegének, Thüringia tartománygrófjának és Meissen örgrófjának.

1479. június-július (N 90; DF 292991)

Az osztrák rendeknek

Kedvelt nemesuraim!

Eléggé ismeretes nektek, s úgy hisszük, emlékezetekben tartjátok, hogy a felséges császár tavaly kibékülni óhajtva velünk, sok tárgyalás után milyen megállapodásokkal és feltételekkel kötött egyezményt velünk, s levele útján – mely Őfelségét a legszigorúbban kötelezi – minek kifizetését ígérte meg, milyen határidővel s miféle biztosítékkal.

Ezt az ígéretet és szerződést leveletekkel ti is hitelesítettétek, annak ígéreteit saját¹³¹ ígéreteitekkel és nem kevésbé szigorú szerződéssel erősítettétek meg nekünk. Ennek terhére pedig, miután a császár úr a kifizetést halogatta, ígéreteivel nem törődött, leveletekben ti vállaltatok kezességet. Ti magatok is tudatában vagytok eskü alatt tett ígéreteteknek és e kezességnek, s leveletek, amely megvan nekünk, szintén tanúsíthatja azt. Őfelsége és a ti ígéreteitekbe mi beleegyeztünk, s mivel részünkről Őfelsége kedvében akartunk járni, e feltételek

iisdem conditionibus descendimus. Nam profecto neque libenter cum imperiali maiestate ad discordiam venissemus, nisi ipsa nos ad hoc invitos coegisset, quae sepius requisita ne contra ius nostrum faceret totis conatibus iura nostra subvertere conabatur. Propter quod necessarium erat iura nostra vel armis requirere et id nostrum bello repetere, quod iustitia ratio nobis absque ullo belli tumulto dictasset, remittendum. Verum post secutam inter nos concordiam et promissiones factas cum instante solutionis praemissae termino maiestatem suam saepius requisitam fecissemus, ut iuxta promissionem et obligationes factas non contentaret. Id facere neglexit, et omnino non curavit, sese et vos in penis et interesse, quas neglecta solutione incurrere debuisset, convinci promittens. Super quo requirimus vos ad promissum vestrum et ad inscriptiones vestras, ut nobis de summa capitali ac de damno et interesse satisfaciatis cum effectu, alioquin, si nos debitam nobis solutionem damnumque et interesse nostrum requiremus, sicuti et requirere cogimur, vos promissorum vestrorum memores non debetis nobis imputare neque his, qui nobis sub fide et humanitate vestra per inscriptiones vestras promisistis, licebit vobis in aliquo refragari.

1479. június-július ? (DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine mi colendissime! Post devotam mei comendationem ad pedum oscula beatorum.

Est in Tussina membro regni mei Hungariae circa oras interiores Wolachiae et in faucibus inimicorum fidae orthodoxae sita abbatia quaedam Kertz vulgariter apellata, quae cum frequenter hostili pulsata sit incursu et divinis cultibus orbata, et temporalibus adeo diminuta est, ut abbas qui propriam vix inde secundus vivere possit; propter tamen continuam hostilem formidinem, religiosi fratres dudum cessere loco. Et quidem locus ille aliquantulum natura fortis plures ipsius patriae respicit partes, veretur, ne si interdum ex improvise manus occupaverit hostilis neglectum ex eo fortificato grave christifidelibus et toti patriae inde emergat dispendium et depopulatio.

mellett egyezségre léptünk vele; hiszen bizony nem is szívesen kezdtünk volna ellenségeskedésbe a császári felséggel, hacsak – akaratunk ellenére – maga nem kényszerített volna erre, amikor (bár sokszor kértük, ne sértse jogainkat) minden igyekezetével próbálkozott, hogy eltiporja jogainkat. Ezért vált hát szükségessé, hogy jogainkat akár fegyveresen is visszaköveteljük, s háborúval keressük tulajdonunk visszaadását, mit az igazság és józan ész minden hadi mozgolódás nélkül is nekünk ítelt volna. Miután azonban létrejött köztünk az egyezmény és megtette ígéreteit, a kifizetés határideje pedig már sürgetett, többször is figyelmeztettük Őfelségét, hogy ígéretének és kötelezettségeinek még nem tett eleget; ő pedig elmulasztotta megtenni ezt, és egyáltalán nem törődött vele, noha ígérete szerint így ő és ti is büntetés, illetve – az elmulasztott kifizetés után kötelezően járó – kamat alá estek. Ezért ígéretetek és szerződésetek szerint felszólítunk titeket a tényleges elégtételre a tőkeösszeg, a kamat és a kárunk után – máskülönben, ha behajtuk a nekünk járó fizetséget, a kárunkat és a kamatot (amint kénytelenek vagyunk behajtani), ígéreteitekre emlékezve nincs jogotok felróni azt nekünk, sem bármiben ellenszegülni, mit nekünk hitetekre és becsületekcre, szerződésben ígértetek nekünk.

1479. június-július ?¹³² (DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és tisztelt Uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Van egy apátság Tussinában, Magyar Királyságom kebelében, Havasalföld belsejében, mely az igaz hit ellenségeinek torkában fekszik: a neve a nép nyelvén Kerc.¹³³ Mivel gyakran éri ellenséges betörés csapása, már a misemondás is megszűnt ott, illetve világi javai is annyira megcsappantak, hogy apátja alig élhet meg belőle tisztességgel; az ellenségtől való állandó rettegés miatt pedig már rég elhagyták e helyet a szerzetesek. S noha ez a hely, mely több hazai tájra is letekint, valamennyire természetből is erődített, féltő mégis, hogy ha elhanyagoltságában váratlanul ellenséges kézre kerülne, akkor innen – már mint megerősített támaszpontról – súlyos veszteség és dűlés érné a krisztushívőket és az egész hazát.

Porro quando abbatia ipsa suo fruebatur abate et item demum quin etiam a quodam Raymundo episcopo titulari tenebatur in commendam propter labefactos mores et factiones incolentium eadem abatia parvo quidem tunc circumcincta vallo nisi ocuis intercepta fuisset aliquotiens in dedicationem hostilem cecidisset.

His itaque ac multis aliis bonis et dignis respectibus abatiam ipsam cum reliquiis rurium et emolimentorum, quae pauca ex eruptione et turbine hostium supersunt, habito primorum regni nostri consilio et deliberatione, prepositurae ecclesiae beatae Mariae virginis in civitate mea Cibienſi celebrari opere et clericorum imensa pluralitate adornatae duxi perpetua lege annectendum et coniungendum ac tutela et administrationi eiusdem civitatis supponendum sub ea denique conditione, quod praepositus Cibienſis pro tempore existens in abatia tres prebendarios teneat vita et conversatione probabiles, qui diebus singulis in ecclesia illa abatiali issam celebrare aut celebrari facere sint obligati, ne eadem divinis totaliter careat officiis. Ratas vel tali via accomoda locum et patriam illinc tutam posse permanere.

Quamobrem supplico humiliter beatitudinem vestram, quatenus eadem, quae solita semper pietate devotis flecti novit precibus, attentis his rationibus et oportunitate rei periculosae, proque servitiis meis annexioni et adiunctioni praescriptae de clementia paterna assensum benevolum praebere et eadem auctoritate apostolica confirmare dignetur, non obstante constitutionibus et aliis in contrarium facientibus quibuscunque.

Commendo me iterato beatis pedibus sanctitatis vestrae, quam omnipotens Deus longe servet per tempora. Datum. per M R

1479 június-július (MKL II 1, N 92; DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Beatissime domine, pater clementissime. <Post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.>

Scio, iam sepius per litteras et commendationes meas exploratum esse beatitudini vestre, quod ego a teneris annis, illustris genitoris mei bone memorie

Ezenkívül: minthogy sokáig saját apátja volt, majd azután egy bizonyos Rajmund címzetes püspöknél¹³⁴ volt kommandában, a megromlott erkölcsök és a bentlakók ellenségeskedései miatt egy kisebb fallal lett övezve; s ha idejében közbe nem éptünk volna, már többször is ellenséges kézre került volna.

Ezen és sok más, jó és jogos okra tekintettel, előtte az országnagyok tanácsát és megfontolását kérve úgy határoztam, hogy ezt az apátságot megmaradt birtokaival és jövedelmeivel együtt (ami kevés még megvan az ellenség sok betörése és dúlása után) örök érvénnyel a Szeben városombéli Szűz Mária-templom (mely mérhetetlen sokaságú épületnek és klerikusnak örvend) prépostságához csatolom és teszem át, illetve e város gyámkodása és igazgatása alá helyezem – azzal a feltétellel, hogy a mindenkori szebeni prépost három, feddhetetlen életű és életvitelű prebendáriust tartson itt, akik az apátsági templomban minden nap kötelesek misét mondani vagy mondatni, hogy ne legyen az teljesen híján az istentiszteleteknek. Ily módon jövedelmei, illetve biztos székhelye megmaradhatnak.¹³⁵

Ezért hát alázatosan kérem Szentségeket, hogy – amint szokott jóságával mindig hajlik hívei kérésére – ez érveket figyelembe véve és a veszély sürgős volta miatt, illetve szolgálataim fejében méltóztasson atyai jóindulattal a fenti csatoláshoz és áthelyezéshez jóakaró beleegyezését adni s azt apostoli tekintélyével megerősíteni úgy, hogy ne képezhesse akadályát ennek semmi konstitúció vagy senki, aki fellépne ellene.

Ajánlom ismét magamat Szentségeitek szent lábai elé – akit a mindenható Isten őrizzen meg hosszú ideig! Kelt...

1479 június-július¹³⁶ (MKL II 1, N 92; DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Szentséges uram, kegyelmes Atyám! <Áhítattal ajánlom magam szent lábai csókjára.>

Tudom, hogy már több levelem és ajánlásom révén értesült róla Szentségeitek, hogy én – hírneves apám jó emlékü nyomába lépve – már korai éveimtől

vestigia secutus, ordinem beati Francisci singulari devotione persecutus sum, specialiter illos, qui de observantia dicuntur, propter eorum sanctimoniam, et magnos fructus, quos in regnis meis circa animarum salutem faciunt.

Quamvis retroactis temporibus alique differentie inter ipsos fratres et eos, qui conventuales nominantur, exorte fuissent, tamen postea ita pacata omnia ad invicem fuerant per provisiones apostolicas, quod per plures <annos> cum magna populorum edificatione in bona <unione> perseveraverunt perseverantque de presenti. Quod recte ex nulla <alia causa> processit, nisi quia in regimine eorum una pars alteri impedimento non fuit.

Quia vero intellexi, licet non credo sanctitatem vestram admissuram, quod ipsi fratres conventuales forte in futuro capitulo eorum <generali> intendant dictos fratres de observantia molestare, supplico, ut sanctitas vestra ita providere dignetur, quod in ipsis regnis meis nulla fiat immutatio, cum tanta sit devotio populorum ad ipsos fratres, quod sine maximis scandalis et periculis animarum id fieri non posset. Nec credat sanctitas vestra, quod si ego negligerem, prelati tamen et barones ipsique regnicole paterentur, cum ad eos omnes, tamquam ad speculum devotionis et fidei singulare, habeant refugium.

Ut autem beatitudo vestra cognoscat me ex affectu et desiderio precipuo sanctitatem vestram pro re ea supplicare, generalem eius ordinis in regno meo vicarium, <fratrem> Gabrielem de Paly, patrem meum spirituales ad pedes sanctitatis vestre ex confidentia destinavi, per quem etiam nonnulla intimavi beatitudini vestre, supplicans, ut eum propter me exaudire, et que meo nomine dixerit, credere, celeremque et optatam <relationem> pro me et pro statu eius ordinis eidem facere, et eum clementer expedire dignetur; <spero equidem, quod vestre sanctitas potius ipsos in pace et quiete, qua fruuntur, conservabit, quam patietur tantam populi ad eorum ordinem devotionem et affectum aliquo contrario infirmari, ex quo utrique professioni et toti ordini non parum suspensionis et scandali posset generari; quod ut faciat humiliter supplico.> Recogniturus munus hoc pro singulari gratia a sanctitate vestra non tam eorum ordini, quam mihi collatum.

Commendo me <beatis pedibus sanctitatis vestre, quam omnipotens Deus conservet ad vota regimini ecclesie sue sacrosancte.> Datum etc.

páratlan ragaszkodással kísértem Szent Ferenc rendjét, s különösen azokat, akiket obszervánsoknak hívnak, szent életük és a sok gyümölcs miatt, melyek országaimban a lelkek üdvére hoznak.

Noha az utóbbi években némely nézetkülönbségek e fráterek és a konventuálisokként emlegetettek között, ezeket azonban utóbb a pápa intézkedései mindkétfelől úgy rendezték, hogy a nép nagy épülésére több <éven> át kitarítottak nagy <egységben>, s kitarának jelenleg is. Bizonyos, hogy <más okból> nem eredhet ez, mint hogy kormányzásukban egyik fél sem volt a másik akadályára.

Mivel azonban arról értesültem, hogy – jóllehet nem hiszem, hogy Szentségetek engedélyével – a konventuális fráterek közlegő általános káptalanjukon talán azon igyekeznek majd, hogy kellemetlenkedjenek az obszerváns frátereknek, kérem Szentségeteket: méltóztasson úgy rendelkezni, hogy országaimban semmi változás ne történjen, mivel e frátereket annyira tisztelik a népek, hogy mindenképpen óriási botrányokkal és a lelkek veszedelmével járna ez. S ne higgye Szentségetek, hogy ha én még szemet hunynék is, a főpapok, főurak s maguk az országlakosok eltűrnék ezt, mert mindannyian rajtuk csüggnek mint a hívó élet legfőbb példaképein.

S hogy érezze Szentségetek, mekkora ragaszkodással és erős óhajjal kérem e dolgot, a rend országombeli általános helynökét, Pályi Gábor <frátert>, lelki atyámat küldtem nagy bizalommal Szentségetek lábaihoz; több mindent üzenem általa Szentségeteknek, kérve, hogy méltóztasson miattam meghallgatni őt, amiket nevemben mond majd, annak hitelt adni, s gyors és a nekem és a rend számára kívánatos választ adni, végül kegyesen elbocsátani őt. <Remélem ugyanis, hogy Szentségetek inkább megőrzi őket a békében és nyugalomban, melyet most élveznek, semmint eltűrné, hogy bármi ellenlábás meggyengítse a nép rendjük iránti nagy tiszteletét és szeretetét; ez mindkét ágnak és az egész rendnek nem csekély rossz hírére és botrányára lehetne. Alázatosan kérem, így tegyen;> úgy fogom venni, hogy e szívességet Szentségetek páratlan kegyként nem a rendnek, hanem nekem teszi.

Ajánlom magamat <Szentségetek lábaihoz, akit a mindenható Isten őrizzen meg kívánsága szerint Szentegyháza kormányzására.> Kelt stb.

1479 június-július (MKL II 118, N 89; DF 292991, DF 282621)
Ferdinánd nápolyi királynak

<Serenissio principi domino Ferdinando Siciliae etc. regi, patri nostro carissimo Mathias Dei gratia rex Hungariae Bohemiae salutem et filialis dilectionis affectum.>

Serenissime princeps, pater noster charissime.

Cum applicuisset hiis diebus <ad nos> magnificus vir dominus Franciscus Fontana orator noster, retulit nobis plurima, que a maiestate vestra hab<ui>t ad nos in mandatis, et simul instructiones <maiestatis vestrae> ad suos oratores datas declaravit. Vidimus preterea et illa, que ad serenissimam dominam Beatricem reginam, consortem nostram charissimam in cifris scripta erant, et cuncta intelleximus clarissime.

Pro quibus omnibus missuri sumus propediem ad maiestatem vestram oratorem nostrum cum sufficienti instructione, et per eum latius super hiis omnibus intimabimus serenitati vestre mentem nostram. Interea hec idcirco scripsimus, et ideo hunc cursorem celeriter premisimus, ut sciret maiestas vestra nos eas res, quas ipse dominus Franciscus nobis attulit, cordi habere et illis rebus omni diligentia nostra et sollicitudine pro desiderio maiestatis vestre intendere, quod brevi serenitas vestra clarius cognoscet. Quam <valere optamus ad vota feliciter. Ex Buda.>

A levél élen: Ad regem Ferdinandum.

1479. június-július (N 93; DF 292991)
IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine colendissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

Misi ac conspectum beatitudinis vestrae spectabilem equitem iuris utriusque consultum Iustinianum de Canitellis consiliarium nostrum fidelem dilectum in nonnullis arduis negotiis de mente mea ad plenum informatum.

1479 június-július (MKL II 118, N 89; DF 292991, DF 282621)
Ferdinánd nápolyi királynak

<A felséges fejedelemnek, Ferdinánd úrnak, Szicília stb. királyának, kedves atyánknak fiúi szeretettel üdvözlését küldi Mátyás, Magyarország és Csehország királya.>

Felséges fejedelem, kedves atyánk!

Mikor a napokban csatlakozott <hosszánk> szószólónk, a nagyságos Francesco Fontana, sok mindent jelentett nekünk, amit Felségektől kapott parancsba, egyszersmind megvilágította Felségetek szószólóinak adott utasításait. Láttuk ezenkívül azt, amit sifírozva írtak Beatrix királynőnek, drága hitvesemnek, és mindent világosan megértettünk.

Mindezek miatt a napokban a kellő utasításokkal elküldjük Felségetekhez szószólónkat, s általa bővebben értesítjük Felségeteket szándékunkról mindezekkel kapcsolatban. Addig is azért írtuk ezeket, és azért küldtük gyorsan előre a futárt, hogy tudja Felségetek: szívünkön viseljük mindazt, amit Francesco úr hírül hozott, s e dolgokban minden gondunkkal és igyekezetünkkel Felségetek óhajára törekszünk tenni – amit rövidesen meg is lát majd Felségetek, <akinek jó egészséget és ügyeiben sok sikert kívánunk. Kelt Budán.>

A levél élén: Ferdinánd királynak.

1479. június-július (N 93; DF 292991)
IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és tiszteletreméltó uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Szentségetek színe elé küldtem a tekintetes Giustiniani de Canitellis lovagot, az egyházi és világi jog doktorát, kedvelt hívünket, akit több sürgető ügyben teljeskörűen tájékoztattam szándékomról.

Supplico itaque beatitudinem vestram, quatenus eadem solita sua clementia ipsum exaudire eique fidem indubiam tamquam personae meae prospere (sic!) in his, quae nomine nostro referet, praestare benigne dignetur. Quam altissimus longa servet tempora ad vota incolumen (sic!) regimini ecclesiae suae sacrosanctae.

1479. június-július (N 94; DF 292991)

A bíborosok testületének

Mathias etc. reverendissimis sacro cardinalium colegio amicis nostris salutem.

Misimus ad conspectum sanctissimi domini nostri papae T de T in non nullis arduis expeditionibus, cui etiam certa vestris dignitatibus comisimus referenda. Quare rogamus fiducialiter vestras reverendissimas dominationes, quatenus his, quae idem T orator noster nomine nostro relaturus est, fidem adhibere dignetur creditivam. Datum.

1479 július 4. (MKL I 314; DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater etc. post devotam etc.

Iterate preces mee apud sanctitatem vestram pro annata reverendissimi domini <Georgii> electi et confirmati Colocensis relaxanda, et mea in sanctam sedem apostolicam et sanctitatem vestram devotio et eius viri merita me compellunt, quorum alterum exigit ut non solum persone sed et ecclesie commoditate inspecta iteratas sanctitati vestre preces porrigam; alterum non sinit me diffidere in sanctitatis vestre clementia et favore, quod etiam hiis maiora pro meis obsequiis ab illa facile impetrarem.

Nec credat me sanctitas vestra ad hanc petitionem tam prompto et ferventi desiderio hoc presertim tempore devenisse, nisi extrema illius ecclesie necessitas et miseranda conditio hanc meam importunitatem et cuiusvis christiani hominis commiserationem flagitaret. Diu namque est,

Kérem tehát Szentségeket, hogy méltóztasson szokott jóságával meghallgatni őt, s mindabban, amit nevünkben előad, kétségtelen hitelt adni neki, mintha saját személyünk szólna. A Magasságos őrizze meg hosszú ideig épségben terveit, Szentséges Egyháza kormányzására!

1479. június-július (N 94; DF 292991)

A bíborosok testületének

Mátyás stb. üdvözetünket küldjük a bíborosok főtisztelendő testületének, barátainknak.

Elküldtük Szentséges pápa urunk színe elé ...-t több, sürgető vállalkozás ügyében, s megparancsoltuk neki, hogy Méltóságotoknak is tegyen jelentést. Bizalommal kérjük ezért főtisztelendő Uraságaitokat, hogy mindabban, amit ... szószólónk nevünkben jelent majd, méltóztassanak kétségtelen hitelt adni neki! Kelt...

1479 július 4.¹³⁷ (MKL I 314; DF 292991)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya! stb. áhítattal stb.

Szentségeitekhez szóló ismételt kéréseimre – hogy engedje el a főtisztelendő <György>¹³⁸ választott és megerősített kalocsai érsek utáni illetéket – ugyanúgy kényszerít engem az Apostoli Szentszék és Szentségeitek iránti elkötelezettség, mint e férfiú érdemei. Az egyik azt követeli, hogy nem csak a személy, hanem az egyház hasznát is megvizsgálva ismételt kéréseket terjesszek Szentségeitek elé; a másik nem hagyja, hogy ne bízzak Szentségeitek kegyességében és pártfogásában, hogy szolgálataimért ezeknél nagyobb dolgokat is könnyen kieszközölhetnék.

Azt se higgye Szentségeitek, hogy én e kérésre olyan készséges és forró örömmel jutottam volna el – kiváltképp ebben az időben – ha az egyházmegye végszüksége és nyomorúságos állapota ki nem követelné az én alkalmatlankodásomat és bármely keresztény ember könyörületét. Mert sok ideje már annak,

beatissime pater, quod ecclesia Collocensis, in confinibus Turcorum sita, assiduos infidelium sustinet insultus, que crebris hostium discursibus ad eam conditionem redacta est, ut jam laboret pro sustentatione pristinae dignitatis, nec relevari facile queat, nisi ad opem sanctitatis vestre meo quoque labor accedat. Nam licet multa ipsius electi merita ad promotionem suam me impulerint, nulla tamen maior ratio me ad eius electionem impulit, quam ut diuturne vastitati et calamitati dicte ecclesie, talis persone in eam promotione que et doctrina et auctoritate plurimum potest, succurreretur. Verum dubito maxime, ne labor omnis irritus maneat, si vestra sanctitas preces nostras non admittet, quas ego pro hac levi causa tam instanter nunquam porrigerem, nisi scirem beatitudinem vestram id minoris facere, quam mea obsequia vel illius ecclesie commodum exigunt.

Quapropter supplico iterato beatitudini vestre humiliter et obnixè, dignetur non tam illi ecclesie, quam mihi hanc facere gratiam, ut solutionem bullarum pro hac vice relaxet. Quod si mee preces totiens jam replicate apud sanctitatem vestram efficient, sciat me non tantillum modo, sed omnes facultates meas et personam denique meam pro obsequio sancte sedis apostolice paratum exponere, et hoc beneficium non persone vel ecclesie, sed mihi a sanctitate vestra reputabo collatum. Conservet altissimus sanctitatem vestram. <Datum in Olmütz.>

A levél élén: Orat pontificem, ut annatam pro archiepiscopo Colocensi relaxet, recensitis causis infra denotatis.

1479. július 4. (MKL I 316; DF 292991) **Anello Archamonio nápolyi követnek**

Mathias, <Dei gratia rex Hungariae, Bohemiae> etc. Magnifico Anello Archamonio legum doctori oratori et consiliario regis paterno, amico nostro salutem.

Scripsimus jam plerisque vicibus sanctissimo domino nostro et supplicavimus pro annata reverendissimi domini electi Colocensis relaxanda; et cum <gratosum> sue sanctitatis responsum ad petita nostra prestolaremur,

Szentséges Atya, hogy a kalocsai egyház, mely a török végeknél fekszik, a hitetlenek állandó támadásait állja ki, és az ellenség sűrű rohamaitól olyan állapotba került, hogy már bajosan tartja fent korábbi méltóságát, s nem egykönnyen lélegezhetne fel, ha nem segíti abban Szentségetek és az én fáradozásom is. Mert noha választottam sok érdeme is indított előléptetésére, mégis, kiválasztására nagyobb indítóokom nem volt, mint hogy az egyházmegye régóta tartó pusztulásán és baján segítsék egy olyan személy kinevezésével, aki mind tudásával, mind tekintélyével sokat tehet érte. Ám nagyon sok kételyem van, hogy minden munkám hiábavaló marad, ha Szentségetek helyt nem ad kéréseimnek – amiket én ilyen súlytalan okból ennyire sürgetőleg soha be nem nyújtottam volna, ha nem tudnám, hogy Szentségetek kevesebbre tartja azt, mint szolgálataim vagy az egyházmegye haszna megkívánják.

Emiatt ismételten alázatosan és nyomatékosan kérem Szentségeteket, méltóztasson nem annyira az egyházmegyének, mint inkább nekem megtenni azt a szívességet, hogy ez alkalommal elengedi a bullák illetékét. Ha oly sokszor megismételt kéréseim elérik ezt Szentségeteknél, tudja meg, hogy kész leszek nemcsak valamennyicske, hanem minden erőmet és saját személyemet is az Apostoli Szentszék szolgálatába állítani, és úgy fogom tekinteni, hogy ezt a kedvezményt Szentségetek nem a személynek vagy az egyháznak adta, hanem nekem. A magasságos Isten tartsa meg Szentségeteket stb. <Kelt Olmützben.>
A levél élén: Kéri a pápát, hogy a kalocsai érsek utáni illetéket engedje el, felsorolva az alább jelzett okokat.

1479. július 4.¹³⁹ (MKL I 316; DF 292991) **Anello Archamonio nápolyi követnek**

Mátyás, <Isten kegyelméből Magyarország és Csehország királya> stb. üdvözlétünket küldjük a nagyságos Anello Archamonio jogtudósnak, királyi atyánk szószólójának és tanácsosának, barátunknak.

Több alkalommal írtunk már szentséges urunknak, és kértük, hogy engedje el a főtisztelendő választott kalocsai érsek beiktatási illetékét. S miközben Őszentsége <kegyes> válaszát vártuk, és azzal próbáltuk győzködni magunkat,

idque nobis persuasissemus, ut pro devotione et obsequiis nostris sua sanctitas non in hac re tantilla modo, sed in maioribus quoque, cum opus foret, desiderio nostro responderet: nescimus, quid contrarium expectationi nostre ex tanta postulati nostri dilatione concepimus;

siquidem intelleximus sanctitatem suam, non proprio ut coniectamur motu (id enim nulla ratione nobis persuaderi posset, ut ipsa nobis rem exiguam concedere difficilis foret, pro qua nos nihil unquam difficile putavimus) sed nonnullorum suasu, ut verisimile est, relaxationem huiusmodi difficultasse, et ob hoc tantum dilationis intervenisse, ne sua sanctitas petitioni nostre consentiret. Super quo dedimus rursum alias litteras ad sanctitatem suam, quarum copiam presentibus inclusam ad te mittimus, et de novo supplicamus, non dubitantes, quod cum nostra merita et aliorum verba, nostre petitioni contraria, sua sanctitas comparabit, nostre potius petitioni quam contrarie suasioni locum dabit.

Itaque hortamur et requirimus prudentiam tuam, velis sic una cum domino Florio Roverella, cui similiter scripsimus, apud sanctitatem suam dominum nostrum interponere partes tuas et diligentem operam adhibere, ut quod a sua sanctitate tot iteratis vicibus postulavimus, interventu et opera tua consequamur. Quod si sanctitas sua ecclesie illius Colocensis jacturam et desolationem causasque et rationes in litteris nostris expressas, propter quas ad huiusmodi supplicationem devenimus, advertere non vult, nos saltem qui preces iteravimus advertere dignetur, et non patiatur nos replicatam totiens supplicationem ex fiducia frustrari desiderio nostro.

Si enim non consequemur, quod cum tanta instantia postulavimus, preces frustrate argumento essent, quod in maioribus de sede apostolica sperare non deberemus, qui in tantilla re non meruissemus exaudiri. Verum non debet esse difficile pro nobis tantillum relaxari, qui nihil nobis grave ducimus, quidquid pro obsequio et reverentia sancte sedis apostolice poterunt unquam nostre vires et facultates tolerare. Datum <in Ölmüz 4. Iulii 1479.>

A levél élén: Commendat negotium sollicitande annate relaxande ad Archiepiscopum Colocensem (sic).

hogy elkötelezettségünk és szolgálataink miatt Öszentsége nem csak ebben az aprócska dologban, hanem, ha szükséges lenne, nagyobbakban is megfelelné óhajunknak: nem tudjuk, mire gondoljunk, hogy várakozásunkkal szemben kérésünk ekkora halasztást szenved.

Értesültünk pedig arról, hogy Öszentsége támasztott nehézséget az illeték elengedésével kapcsolatban, és azért húzódott el ennyire, hogy beleegyezését adja kérésünkhöz. Úgy sejtjük, nem saját szándékából tett így, hiszen sehogyan sem vagyunk meggyőzhetőek arról, hogy Öszentsége, akiért mi soha semmit nem tartottunk nehézségnek, egy ily csekély dolgot nehézkesen adna meg nekünk; hanem, amint valószínű, többek sugallatára. Ezért ismét, másik levelet küldtünk Öszentségének, melynek másolatát e levélhez csatolva megküldjük neked, és újból kérjük őt, nem kételkedve, hogy amikor Öszentsége összeveti majd a mi érdemeinket és mások (kérésünkkel ellentétes) szavait, inkább a mi kérésünknek ad helyt, mint a vele ellentétes sugalmazásoknak.

Biztatjuk és kérjük tehát Bölcsességteket, szíveskedjél Florio Roverella úrral együtt (akinek hasonlóképp írtunk) Öszentségénél közbenjárni befolyásoddal és erősen rajta lenni, hogy amit Öszentségétől oly sok alkalommal kértünk, a te közbelépésed és fáradozásod révén érzük el. Mert ha Öszentsége nem akarja figyelembe venni a kalocsai egyházmegye veszteségét és elnéptelenedését, illetve a levelünkben kifejtett okokat és megfontolásokat, melyek miatt ilyen kérésig jutottunk, méltóztasson legalább ránk figyelni, akik megismételtük kéréseinket, és ne tőrje, hogy annyiszor bizalommal megismételt kérésünk után is csalódjunk várakozásunkban.

Ha ugyanis nem érzük el, amit oly sürgetőleg követeltünk, meghíúsult kéréseink érvként szolgálnának arra, hogy nagyobb ügyekben sem szabad bízunk az Apostoli Székben, hiszen még ilyen aprócska dologban sem érdemesültünk meghallgatásra. De nem lehet, hogy egy ilyen csekélyke dolgot nehezen engedjenek el nekünk, kik semmit sem tartunk túl nehéznek, amit csak erőnk és lehetőségeink elbírnának az Apostoli Szentszék szolgálatáért és tisztelete miatt. Kelt <Olmützben, 1479 július 4-én.>

A levél élén: Megbízza, hogy sürgesse a kalocsai érsek illetve elengedésének ügyét.

1479. augusztus 23. (MKL I 299)³⁹**A svájci Konföderációnak**

Mathias von Gottes gnaden zu Hungern, zu Beheim, Dallmacien, Croacien kunig.

Unsern gunstlichen grus zuvor. Grosmechtigen, edeln, gestrengen und fürsichtigen, besunder lieben.

Wir senden zu üch unsern diener und getrewer Jacoben Renetzhawser ettwas unser sachen und meynung an üch zu <werben> von uns aigenlich berichtet als ir ab im vernemen werdet, ew mit sunderm vleisz bittende im ditzmals dorinne gertzlichen ze gelauben, und nit verdries zu haben, das unser botschaft nit fürderlicher zu üch komen, dann solichs aus merklichen ursachen so üch der bestimbt Renetzhawser entdecken wirdet, bisher verzogen ist. Das wellen wir gen üch und den ewrn samentlich und sunderlich in allen gnaden gnedighlich erkennen und zu gut nit vergessen.

Datum Brunn, am montag sand Bartholomeus abend, anno domini etc. LXXVIII, unser reich des Hungrischen im zwayundzwanzigsten und des Beheimischen im aindlefften jaren.

Ad mandatum domini regis.

Külcím: Dem grosmechtigen, edeln, gestrengen, fürsichtigen allen ortern, steten und lendern gemeiner eidtgenoschaft des grossen alten punds ober deutscher landen, unsern besundern lieben.

1479 szeptember 20. (N 97; DF 258306)**Bernhard von Rohr salzburgi érseknek**

Nos Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus per presentes, quod quia reverendissimus in Christo pater dominus Bernardus archiepiscopus Saltzburgensis eiusque venerabile capitulum consideratis maximis Thurcorum et aliorum quorundam periculis ipsos et ecclesiam pretactam destruere conantium nobis, qui curam continuam de resistendo ipsis Thurcis habemus, omnia eorum castra et loca, cum sint ad id multum

1479. augusztus 23. (MKL I 299)**A svájci Konföderációnak**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország királya kedvező üdvözetünket ajánljuk mindenekelőtt a nagyhatalmú, nemes, vitéz és körültekintő, különösen kedvelt uraknak.

Elküldjük hozzátok szolgálkat és hívünket, Jakob Renetzhausert, hogy bizonyos ügyeinket és álláspontjainkat, melyeket alaposan elmagyaráztunk, közvetítse nektek, amint majd tőle megtudjátok. Különös igyekezettel kérünk, hogy ebben teljességgel higgyetek neki, és ne nehezteljetek, hogy az üzenetünk nem ért hamarabb hozzátok, mert jelentős okokból késett eddig, ahogy azt Renetzhauser majd feltárja előttetek. Ezt közösen és egyenként a legnagyobb kegyelemmel, kegyes jóindulattal megháláljuk nektek és a tieiteknek, és biztosan el nem felejtjük.

Kelt Brünnben, Szent Bertalan előestéjén, hétfőn, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizenegyedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: A közös Konföderáció, a felnémet tartományok régi nagy szövetsége nagyhatalmú, nemes, vitéz, körültekintő összes helységének, városának és tartományának, az általunk különösen kedvelteknek.

1479 szeptember 20. (N 97; DF 258306)**Bernhard von Rohr salzburgi érseknek**

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya emlékezetül hagyjuk jelen levelünkkel, hogy mivel a Krisztusban főtisztelendő Bernát salzburgi érsek és tiszteletreméltó káptalanja (megfontolva a törökök és mások, akik őket és egyházukat elpusztítani próbálják, roppant veszedelmét), megígérték, hogy megnyitják és nyitva tartják nekünk – akiknek folyamatosan gondunk van a törökkel szembeni ellenállásra – összes váraikat és

apta et toti christianitati, si, quod Deus avertat, occuparentur perniciose aperire et aperta tenere promiserunt. Nos ipsos dominum archiepiscopum et capitulum ecclesiamque suam tam contra dictos perfidos Turcos, quam alios quoscumque iniustos impetitores defendere promisimus promittimusque per presentes, quodque dicta castra et loca ipsorum intrabimus et exhibimus, nostreque gentes intrabunt et exhibunt absque eorundem domini archiepiscopi et capituli ecclesieque sue damno. Harum nostrarum, quibus sigillum nostrum secretum, quo ut rex Hungarie utimur est appensum vigore et testimonio litterarum mediante.

Datum Posonii in vigilia festi sancti Mathei apostoli et evangeliste anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, regnorum nostrarum anno Hungarie etc. vigesimo secundo, Bohemie vero undecimo.

Commissio propria domini regis.

1479. szeptember 21. (MKL I 300) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Wir Mathias von Gottes genaden zu Hungern zu Beheim etc. kunig, embietten den hochgebornnen fursten unsern besundern lieb oheimen und swegern herrn Ernsten kurfursten des heiligen Romischen reichs ertzmarschalhk und herrn Albrechten gebrudrn hertzogen zu Sachssen lanndtgraven in Doringen und marggraffen zu Meissen etc. unnsern fruntlichen grus und was wir liebs und guts vermugen bevor.

Wir schicken zu ewer liebden den hochwirdigen fursten, unsern rate vnd lieben getruen herrn Johannsen bischoven zu Waradein, dem haben wir etlich unser meynung an ew zu bringen bevolhen, als ir von im vernemen werdet. Begern wir an ewer liebden mit sunderm fleiss bittennde dem obgnanten unserm rate von Waradein diesmal seiner werbung als uns selbs zu gelauben.

Geben zu Prespurg, ann sand Matheus des zwelf botten und ewangelisten obende, anno domini etc. lxxviii^o, unserer reiche des Hungerischen etc. im zwaiundzwainzigisten und des Behemischen im ainelfften jaren.

Ad mandatum domini regis.

településeiket; ha ugyanis azokat elfoglalnák (amit Isten háraitson el!), nekik nagy hasznukra, az egész kereszténységnek meg nagy veszedelmére lenne. Mi pedig megígértük és megígérjük jelen levelünkkel, hogy az érsek urat, káptalanját és egyházát megvédjük úgy a török, mint bárki más jogtalan igénnyel fellépők ellen, s hogy mondott váraiba és településeibe bevonulunk és kivonulunk, illetve hadinépeink az érsek úr, káptalanja és egyházának kára nélkül bevonulnak és kivonulnak majd. Ígérjük ezt jelen levelünk erejével és tanúságával, melyet titkos függőpecsétünkkel (melyet mint Magyarország királya használunk) erősítettünk meg.

Kelt Pozsonyban, Szent Máté apostol és evangélista ünnepének vigíliáján, az Úr ezernégyszázhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonkettedik, cseh királyságunknak pedig tizenegyedik évében.

A király úr saját parancsa.

1479. szeptember 21. (MKL I 300) Erneszt és Albert szász hercegeknek

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország királya stb. a méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak baráti üdvözetünket ajánljuk, és ami kedveset és jót kívánhatunk mindenekelőtt.

Elküldjük Kedveltségeitekhez a nagyméltóságú fejedelmet, tanácsosunkat és kedvelt hívünket, János váradi püspök urat, akinek megparancsoltuk, hogy bizonyos álláspontjainkat elétek tárja, amint majd tőle megtudjátok. Különös igyekezettel kérve kívánjuk Kedveltségeitektől, hogy ezúttal tanácsosunknak, a váradi püspöknek és üzenetének úgy higgyetek, mint nekünk magunknak.

Kelt Pozsonyban, Szent Máté apostol és evangélista ünnepének előestéjén, az Úr 1479., magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizenegyedik évében.

A király úr parancsára.

Külcím: Den hochgebornnen fursten unsern besondern lieb oheimen und swagern herrn Ernsten kurfursten des heiligen Romischen reichs ertzmarschalhen und herrn Albrechten gebrudern hertzen zu Sachssen landtgraven in Doringen und marggraffen zu Meissen etc.

1479. október 5. (N 98; DF 293278)

Követmeghatalmazás a nürnbergi birodalmi gyűlésre

Nos Mathias Dei gratia rex Hungarie Boemie etc. notum facimus quibus expedit universis, quod nos cupientes quemadmodum ab ipsis teneris annis nostris et presertim posteaquam divino munere ad regale solium assumpti fuimus, semper et cupivimus, et pro virili nostra contra hostes sancte fidei pugnare non destitimus, ut alicuius vel ut demum adversus perfidissimos Thurcos, qui in dies magis christianam religionem opprimunt et crudelissima cede vastare non cessant, opportune et ad effectum providere.

Et ut a solita nostra sollicitudine, qua apud omnes illos, ex quibus merito aliquid presidii sperari potuit, hactenus habuimus, missis sepius ad diversas principum christianorum conventiones, et loca ad id convenientia oratoribus nostris: nunc quoque minime deficeremus de fide legalitate, prudentia et multiplici rerum experientia ipsiusque catholice religionis zelo reverendi in Christo patris ac magnifici Baldassaris episcopi Syrmienensis ecclesie et Sigismundi comitis in sancto Georgio et de Bozyn fidelium nostrorum dilectorum ad plenum confisi ipsos episcopum et comitem prefatos nostros solemnes oratores legatos nuntios mandatarios yconomos et procuratores creavimus fecerimus et constituimus, ymo creamus facimus constituimus per presentes, dantes eisdem plenam et liberam facultatem comparendi nomine et in persona nostra in dieta de proximo in civitate Nurenbergensi vel forte alibi ex instituto imperiali: sive reverendissimi in Christo patris domini Ausonii sacrosancte Romane ecclesie cardinalis Montis Regalis Apostolice Sedis legati celebranda: et ad plena[m] potestatem nostram in eadem dieta, sive alia aut extra et ubicumque locorum cum illustrissimis Sacri Romani Imperii electoribus aliisque omnibus aut aliquibus simul et divisim eiusdem Sacri Imperii principibus, eorumque

Külcím: A méltóságos fejedelmeknek, különösen kedvelt bátyáinknak és sógorainknak, Erneszt választófejedelem úrnak, a Szent Római Birodalom főmarsalljának, és Albert úrnak, a fivéreknek, Szászország hercegeinek, Thüringia tartománygrófjainak és Meissen örgrófjainak.

1479. október 5. (N 98; DF 293278)

Követmeghatalmazás a nürnbergi birodalmi gyűlésre

Mi, Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya értesítünk mindenkit, akit illet, hogy mi, amint legkorábbi éveinktől fogva, s kiváltképp miután Isten kegyelméből a királyi trónra emelkedtünk, mindig is a szent hit ellenségeivel való harcra vágytunk, és ettől erőnk szerint el nem álltunk, úgy most is az a vágyunk, hogy végre a hitszegő török ellen, aki napról napra egyre inkább elnyomja a keresztény hitet s nem szűnik pusztítani kegyetlen gyilkolással, alkalmas és hatékony intézkedés szülessen.

És miként eddig is a tőlünk megszokott gondosságot tanúsítva mindazok felé, akiktől méltán lehetett valamiféle oltalmat remélni, gyakran küldtük szószólóinkat a keresztény uralkodók különböző gyűléseire s az erre alkalmas helyekre: úgy most sem kételkedünk a legkevésbé sem a Krisztusban tisztelendő és nagyságos Boldizsár szerémi püspök és Bazini és Szentgyörgyi Zsigmond gróf hűségében, jogi jártasságában, bölcsességében, sokrétű tapasztalataiban illetve a katolikus hit iránti buzgalmában, s bennük teljesen megbízva a püspököt és gróft kineveztük, megtettük és kijelöltük hiteles szószólónknak, megbízott követünknek, sáfárunknak és képviselónknak, amint jelen levelünkkel ki is nevezük, megteesszük és kijelöljük őket, megadva nekik a teljes és szabad felhatalmazást, hogy nevemben és képviselitemben megjelenjenek a legközelebb, Nürnberg városában vagy esetleg máshol tartandó birodalmi gyűlésen¹⁴⁰, akár a Krisztusban főtisztelendő Ausonio atya, a Római Szentegyház monrealei érseke,¹⁴¹ az Apostoli Szék legátusa tartja majd azt, teljes hatáskörünkkel képviselnek e gyűlésen, vagy akár másikon, amit máshol tartanak, s jogosultak találkozni a Szent Római Birodalom nagyméltóságú választófejedelemével, s egyszerre vagy külön-külön a Szent Birodalom egyéb, összes vagy egyes fejedel-

aut omnium aut quorumpiam nunciis et oratoribus interveniendi et super quibuscumque rebus et negotiis sive provisionem contra prefatos christiane religionis hostes perfidos Thurcos faciendam, sive adiutorium Apostolice Sedis et sanctissimo domino nostro domino Sixto divina providentia pape quarto et moderno: adversus illius Sancte Sedis et summi pontificis rebelles et adversarios ubicunque consistentes prestandum concernentibus, tractandi disponendi ordinandi promittendi obligandi assecurandi concludendi et confirmandi: omnia denique alia et singula agendi statuendi et decernendi, que nos ipsi agere, statuere et decernere possemus, si personaliter interessemus, etiam si talia forent, que mandatum magis speciale et specialissimum requirerent, quam sit presentibus expressum, et de quibus habenda foret mentio specialis, promittentes in verbo nostro regio, quod quicquid nostrum promissa seu aliquod promissorum per prefatos episcopum et comitem oratores nostros factum tractatum dispositum ordinatum conclusum et firmatum fuerat, nos gratum et ratum habebimus, ipsorumque sigilla nostro regio sigillo postquam de tractatis dispositis et conclusis notitiam habuerimus, redimemus sine omni dolo et fraude.

In quorum omnium et singulorum premissorum fidem et testimonium presentes litteras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur impendenti fecimus communiri. Datum Pozonii, quinto die mensis Octobris anno Domini MCCCLXXIX, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo secundo, Bohemie vero undecimo. Ad mandatum domini regis.

1479. október 8. (MKL I 301 és MKL II 244)

III. Frigyes császárnak

Serenissimo principi domino Friderico Dei gratia Romanorum imperatori semper augusto, patri nostro carissimo, Mathias eadem gratia rex Hungarie, Boemie etc. salutem et prosperos ad vota successus.

Serenissime princeps et pater noster carissime.

Bene notum est maiestati vestre, quotiens nos eam frequentibus litteris et nuntiis hortati sumus et rogare non destitimus, ne illam profugum

meivel, illetve mindegyikük vagy közülük egyesek követeivel és szószólóival, és velük intézkedést hozni, tárgyalni, intézkedni, rendelkezni, ígéretet tenni, kötelezettséget vállalni, biztosítékot adni, végezni és megerősíteni bármely olyan dolgokban és ügyekben, melyek akár a keresztény hit ellenségei, a törökökkel szemben foganatosítandók, akár a Szentszéknek és szentséges Urunknak, Isten gondviseléséből mostani pápánk, IV. Sixtusnak nyújtandó segítségre vonatkoznak az ellene lázadók és ellenlábásokkal szemben, bárhol tartózkodjanak; tehát megtehessek, elhatározhassák és eldönthessék az összes és minden egyes dolgot, melyet mi magunk tehetnénk, határozhatnánk és dönthetnénk el, ha személyesen lennénk jelen, még akkor is, ha olyanok lennének ezek, amik külön, vagy a legkülönlegesebb felhatalmazást kívánnának meg. Azt pedig királyi szavunkkal megígérjük, hogy amit csak szószólóink, a megnevezett püspök és gróf megígérnek, s ígéreteik bármelyikét, amit ők megtárgyaltak, elrendeztek, rendelkezve adtak és megerősítettek, azt mi kedvünk szerint valónak és érvényesnek tekintjük majd, s miután megismerjük, mit tárgyaltak, rendelkeztek és végeztek, pecsétjeiket saját, királyi pecsétünkkel cseréljük fel minden csel és csalárdság nélkül.

Az összes és minden egyes, előzőekben leírtak hitelül és tanúságára jelen levelünket megerősítettük titkos függőpecsétünkkel, melyet mint Magyarország királya használunk. Kelt Pozsonyban, október ötödikén, az Úr ezernégy-százhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonkettedik, cseh királyságunknak pedig tizenegyedik évében. A király úr parancsára.

1479. október 8. (MKL I 301 és MKL II 244)

III. Frigyes császárnak

A felséges Frigyes fejedelemnek, Isten kegyelméből mindig felséges római császárnak, a mi kedves atyánknak üdvözetünket és vállalkozásaihoz szerencsekívánatainkat küldi Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Felséges uralkodó és kedves atyám!

Jól ismert Felseged előtt, hányszor buzdítottuk gyakori leveleinkkel és követeinkkel, és nem hagytunk fel a kérleléssel, hogy az esztergomi szökevényt,

Strigoniensem, desertorem ecclesie sue, apud se conservaret et foveret. Non enim latet maiestatem vestram, quibus quantisque beneficiis nos illum a principio prosecuti simus, qualemque postea nobis vicem rependerit, qui nostrorum beneficiorum immemor et ingratus, derelicta ecclesia sua ad despectum nostrum aufugit, seque nobis post multa benefacta nostra inimicum fecit, cuius etiam instinctu et opera fomes et origo preteritarum dissensionum et differentiarum inter maiestatem vestram et nos initium cepit; veriti quippe sumus, ne si apud maiestatem vestram ipse Strigoniensis versaretur, solitis artibus suis etiam in futurum aliqua cuderet, que nobis non minus quam preterita displicerent.

Postea cum accepissemus illum aspirare ad ecclesiam Salzeburgensem, et maiestatem vestram importunitate illius victam, laborare ut, eiecto vero et legitimo pastore ecclesie Salzeburgensis, Strigoniensis in eam ecclesiam intruderetur, instetimus sepe apud maiestatem vestram, et denuo monuimus, ne inimicum nostrum, ex regno nostro profugum et ecclesie sue desertorem, necdum nobiscum concordem, in latus nostrum⁴⁰ poneret; quia si id faceret, non aliud intelligeremus, nisi quod inimico nostro ad latus nostrum posito, serenitas vestra causam daret amplioribus malis, regnoque nostro novam turbationem pararet, et nos perpetuum hostem constitueret archiepiscopatus Salzeburgensis. Ad hoc etiam requisivimus reverendissimum dominum archiepiscopum Salzeburgensem, ne juri suo cederet, neve inimicum nostrum in latus nostrum admitteret: nam si id faceret, ecclesia illa Salzeburgensis in perpetuam nobiscum contentionem poneretur. Qui dominus Salzeburgensis requisitioni nostre acquiescens, cum pro importunitate prefati Strigoniensis, ad requisitiones et mandata maiestatis vestre, juri suo et ecclesie prefate, quam canonicè et pacefice longo tempore tenuit et tenet, renuntiare noluisset, sicuti nec debuit, accepimus tandem maiestatem vestram vi et potenter agere cepisse, ut dictus archiepiscopus Salzeburgensis ecclesiam Salzeburgensem Strigoniensi resignaret;

illo vero refragante, et ut iustum est in suo jure acquisito permanente, intelleximus aliquos redditus ecclesie sue et subditorum suorum mandato serenitatis vestre sequestratos, commeatusque vasallis et subditis ecclesie illius prohibitos, plerosque etiam subditorum ecclesie, qui ipsi domino archiepiscopo ad prestandum fidelitatis homagium tenentur, contra jura

egyházmegyéjének cserbenhagyóját ne tartsa magánál és ne pártolja.

Nem titok ugyanis Felségetek előtt, hogy kezdettől fogva miféle és mily sok jótéteménnyel kísértük őt, s azután milyen viszonzással fizetett nekünk; jótetteinkről megfélelkezve, hálátlanul, egyházmegyéjét elhagyva nagy megvetésünkre elmenekült, és sok jótettünk után ellenségünk lett. Az ő ösztönzésére és ügyködése miatt is kezdődtek el és vetettek lángot a Felségetek és köztünk volt viszálykodások és nézetkülönbségek. Attól tartunk pedig, ha az esztergomi püspök Felségetek mellett forgolódik, szokott mesterkedéseivel a jövőben is ki-mesterkedik valamit, ami éppúgy tetszésünk ellen való lesz, mint a korábbiak.

Azután amikor hallottuk, hogy a salzburgi egyházra áhítozik, és Felségetek, legyőzve alkalmatlankodásától, azon fáradozik, hogy – kidobva a salzburgi egyház igazi és törvényes pásztorát – az esztergomi püspök furakodhasson be abba az egyházba, gyakran sürgettük, majd azután figyelmeztettük is Felségeteket: ne helyezze mellénk¹⁴² ellenségünket, aki elmenekült országunkból és elhagyta egyházát, s még csak össze sem fér velünk. Mert ha ezt tenné, nem tudnám máshogy értelmezni, mint hogy Felségetek, ellenségemet mellém helyezve, további bajokra ad okot, országomnak új zavart támaszt, s minket a salzburgi érsekség örök ellenségévé tesz. Arra kértük a főtisztelendő salzburgi érseket is, hogy ne mondjon le jogáról, s ne engedje mellénk ellenségünket: mert ha megteszi ezt, a salzburgi egyház örök vetélkedésbe kerül velünk. Amikor pedig a salzburgi érsek kérésünknek engedve az esztergomi érsek erőszakossága miatt nem akart Felségetek kérésére és parancsára lemondani egyházának jogáról (melyet a kánonjognak megfelelően és békésen, hosszú ideje gyakorolt és gyakorol), aminthogy erre nem is köteles: akkor arról értesültünk, hogy Felségetek erővel és hatalmával kezdett élni, hogy a salzburgi érsek lemondjon a salzburgi egyházzal az esztergomi érsek javára.

Mikor pedig az ellenszegült, és amint jogos is, megmaradt jogában, úgy értesültünk, hogy egyházának és alattvalóinak egyes jövedelmeit Felségetek parancsára zárolták, az egyház hűbéreseinek és alattvalóinak szabad közlekedését megtiltották, sőt: Felségetek előljárói több egyházi alattvalót, akik hűségsküvel tartoznak az érseknek, egyházának jogával ellentétesen arra kényszerítik, hogy Felségeteknek tegyen hűségsküt – amint ezt többen már ténylegesen meg is tették. Történt ez annak ellenére, hogy a salzburgi érsek tiltakozott az Apostoli

ecclesie sue, per nonnullos maiestatis vestre prefectos, ad prestandum maiestati vestre homagium cogi, prout jam nonnulli de facto prestitissent: licet ipse dominus Salzeburgensis appellationem sedis apostolice interposuerit, seque paratum obtulerit discussioni sanctissimi domini nostri et sacri cardinalium collegii, si quid adversus eum pretenderetur vel etiam diffinitioni principum et electorum imperii stare, et super omnibus que obicerentur respondere. Verum maiestas vestra, justa et honesta oblatione sua non curata, totque nostris precibus et hortamentis posthabitis, ad hoc, ut accepimus, ipsum dominum Salzeburgensem cogere nititur, quod nec equitati nec saluti consentaneum est.

Super quo rursus et iterato hortamur et rogamus maiestatem vestram, ut inprimis honorem suum, equitatem et salutem attendat, velitque ab impedimento domini Salzeburgensis et a violentia sue ecclesie inferenda desistere, ipsumque in suo jure et in ecclesia Salzeburgensi pacifice et quiete permittat. Cogitet, qualis sit eius hominis conditio, pro quo inauditum in ecclesia Dei scandalum facere conata est; sit potius contenta oblationibus justis et honestis prefati domini Salzeburgensis, qui se paratum offert vel coram summo pontifice et sacro cardinalium collegio, vel coram electoribus sacri Romani imperii, omnibus contra eum agere volentibus respondere. Scit namque maiestas vestra, quod ipse Strigoniensis, qui titulum alterius ecclesie adhuc vendicat, duplici titulo juris gaudere non posset; nam neque is est qui id mereatur, ut eiecto vero et legitimo pastore talis ecclesie sibi honorem assumat. Maxime vero pericula, que ex hoc evenire possent, maiestas vestra consideret, et huiusmodi conatus suos posthabeat, malitque potius publica et communi utilitate, quam privata illius hominis importunitate moveri.

Nam si ipse dominus Salzeburgensis per maiestatem vestram, contra jus fasque, ulterius per vim et talem cessionem cogere, nos sicuti illum requirentes ne faciat presidia nostra obtulimus; ita etiam facere recusantem, et nostre requisitioni pro regni nostri ac ecclesie sue bono et quiete obtemperantem deserere non poterimus, sed assistere illi volumus, prout obligamur, omni auxilio, consilio et favore. <Valere optamus maiestatem vestram.>⁴¹

Datum in civitate nostra Posoniensi, octavo die mensis Octobris, anno domini MCCCCLXXVIII., regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo secundo, Bohemie vero undecimo.

Széknél, és felajánlotta, hogy ha panasz lenne ellene, kész szentséges Urunk és a bíborosok szent testülete, vagy akár a Birodalom fejedelmei és választófejedelmei elé állni ítéletre, és válaszolni mindarra, amit felhoznak ellene. Ám Felségetek erre – amint értesültünk – nem törődve jogszerű és méltányos felajánlásával, mellőzve annyi kérésünket és buzdításunkat, magát a salzburgi érseket igyekeznek arra kényszeríteni, ami sem méltányosnak, sem üdvösnek nem tartható.

Ezzel kapcsolatban tehát megint és ismételten buzdítjuk és kérjük Felségeteket, hogy elsősorban méltóságára, az igazságosságra és a közhaszonra figyeljen, s szíveskedjék elállni a salzburgi érsek akadályozásától és attól, hogy erőszakot alkalmazzon egyházával szemben: engedje, hogy saját jogában és a salzburgi egyházban, békésen és nyugalomban maradjon. Gondoljon bele, milyen rangú ember az, akinek érdekében Isten egyházában ilyen hallatlan botrányt kíséreltek meg! Elégedjen meg inkább a salzburgi érsek jogszerű és méltányos felajánlásaival, aki felajánlja, hogy kész akár a pápa és a bíborosok szent testülete, akár a Szent Római Birodalom választófejedelmei előtt válaszolni mindenkinek, aki eljárást indítana ellene. Tudja ugyanis Felségetek, hogy az esztergomi érsek, aki még mindig magának tartja fent másik egyházi titulusát, nem élvezheti két titulus jogát; s bizony nem is érdemes arra, hogy kidobva az igazi és törvényes pástort, ilyen egyházi rangot vegyen el. Leginkább pedig fontolja meg Felségetek a veszedelmeket, melyek ebből következhetnek, és tegye félre ilyesféle kísérleteit; inkább a közös és közhaszon indítsa meg, mint ennek az embernek arcátlan magánérdeke.

Mert ha a salzburgi érseket Felségetek a jog és igazság ellenére továbbra is ilyen erőszakkal és elnyomással kényszeríti, akkor mi, minthogy felajánlottuk segítségünket, mikor kértük őt, hogy ne engedjen, úgy nem tehetjük majd meg, hogy cserben hagyjuk őt, amikor valóban vonakodik engedni, és kérésünkre országunk és egyháza javának és békéjének engedelmeskedik: hanem amint kötelesek vagyunk, mellé akarunk állni minden segítséggel, tanácsunkkal és pártfogásunkkal. <Jó egészséget kívánunk Felségednek!>¹⁴³

Kelt Pozsony városunkban, október nyolcadikán, az Úr ezernégyszázhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonkettedik, cseh királyságunknak pedig tizenegyedik évében.

1479. október 22. (MKL I 303)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine clementissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

Superioribus diebus significaveram sanctitati vestre, qualiter Venetis et serenissimo domino imperatore Romanorum pacatis cum Turco, omne odium immanissimi hostis, furor et impetus in me solum et regnum hoc meum Hungarie tandem fuerat conversus.

Significaveram etiam posterioribus litteris de incursu Turcorum, quem in mea extra hoc regnum absentia, sub conductu Venetorum, per terras imperatoris ad hoc regnum per talem viam et ad tales regni mei partes fecerant, ad quas nescivissem de eorum incursionibus vel nunquam suspicari. Postea vero, animati fortasse spoliis recentibus, vel potius persvasorum instinctu, quos ex sua prudentia sanctitas vestra bene intelligit, exciti, coactis ingentibus copiis, partes Transalpinas intraverant, quibus oppressis partes Transylvanas, potioem regni mei totius regionem, de qua amplissimi redditus, salinis et argenti aurique fodinis ibidem existentibus, mihi proveniunt, sub conductu Ezebeg, qui post bassam Natolie apud Turcum primus habetur, invaserant. Erant in ea multitudine Turcorum circiter quadraginta tria millia et omnis Valachorum populus, qui, oppressa recenter Transalpinarum regione, cum eisdem Turcis advenerant;

cum quibus jam ex Transylvanis revertentibus et ingentem predam refferentibus, comes Stefanus de Bathor vaivoda Transylvanus, adiuncto secum Paolo Kinisi generali capitaneo inferiorum partium huius regni, qui cognito Turcorum incursu ad mea mandata auxilio illi in partes Transilvanas accesserat, intra fines partium Transilvanarum, congressus est. Conserto ingente prelio Turcorum exercitus profligatus est, fuse sunt in eo conflictu maxime et innumerabiles Turcorum copie et Valachi magno numero trucidati, precipue pedites Valachorum usque ad interemptionem deleti, pauci ex equitibus eorum evaserunt; Ezebeg et Zenderbeg in loco certaminis trucidati sunt, Manfochercyth multis vulneribus affectus est, et Alibeg lancea confossus abscessit de cuius vita et evasione dubium esse aiunt illi, qui ex prelio ad nos

1479. október 22. (MKL I 303)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Az elmúlt napokban jeleztem Szentségeiteknek, hogy miután Velence és a felséges római császár lepaktált a törökkel, mi módon fordult egyedül ellenem és Magyarországom ellen a szörnyűséges ellenség minden gyűlölete, tombolása és támadása.

Korábbi levelemben értesítettem már a török támadásról, melyet külföldi tartózkodásom alatt, a velenceiek vezetésével és a császár területén keresztül olyan útvonalon és Királyságom olyan országrésze ellen intéztek, amely felől betörésükre nem számítottam és soha nem is gyanakodnék. Azután pedig, talán a friss zsákmánytól felbátorodva, vagy inkább tanácsadók ösztönzésétől (akiket Szentségeitek bölcsessége jól ismer) feltűzelve roppant csapatokat vontak össze, benyomultak a havasalföldi területekre, majd miután azokat leigázták, megtámadták Erdélyt, egész királyságom legfontosabb tartományát (ahonnan a legtöbb jövedelem folyik be, mivel só-, ezüst- és aranybányák vannak ott) Isza bég vezetésével, aki a törökök első embere az anatóliai beglerbég után. Volt e sokaságban körülbelül negyvenháromezer török és a teljes oláhfeldi hadinép; ezek, miután éppen leigázták a havasalföldi tartományt, szintén felvonultak a törökkel.

Mikor visszatérőben voltak Erdélyből és hatalmas zsákmányt hoztak vissza magukkal, gróf Báthory István erdélyi vajda ütközött meg velük, maga mellé véve Kinizsi Pál délvidéki főkapitányt, aki tudomást szerezve a török betörésről, parancsomra Erdélybe sietett hozzá, Erdély határain belülre. Roppant csata után a török sereg vereséget szenvedett; az összecsapásban hatalmas, megszámlálhatatlan török csapatokat szórtak szét és nagy számban vágtak le oláhokat. Főleg az oláh gyalogság semmisült meg teljesen, lovasaik közül egy kevés megmenekült. Isza béget és Iszkender béget a csatamezőn felkoncolták, Malkocs-oglu sok sebet kapott, Ali bég meghátrált, miután lándzsadöfés érte; a csatából hozzánk küldöttek szerint kétséges élete és megmenekülése. Volt még a csatában a fent nevezettekén kívül hét másik fővezér; hogy ők megmenekül-

missi sunt. Fuere in eo prelio preter nominatos alii septem vaivode precipui, de quorum evasione vel interitu nihil adhuc certi renuntiari ad me potuit, preter hoc, quod obtenta per nostros victoria conversos in fugam hostes nostri usque ad hodiernum diem persequuntur.

Nec de captivorum adhuc numero satis constat, eo quod vaivoda ipse noster Transylvanus, dum prelium committitur, publico edicto preceperat, ne quis nostrorum aliquem hostium caperet, sed omnes uno ordine obruncaret. Referunt tamen hii, qui ad me ex eo prelio advenerunt, omnia signa hostium capta, eorum vero, qui in fugam conversi fuerunt, magnam partem reductam, et quotidie reduci per nostros, quorum numerus adhuc mihi incognitus est. Signa capta et omnes, qui capti erunt, brevi ad me perferentur, de quibus mittam ipse ad vestram sanctitatem, pro mea erga sanctam sedem apostolicam devotione et observantia, memorabilis huius victoriae monumenta.

Hec significare volui sanctitati vestre, ut cognoscat, qualem mihi victoriam Dei misericordia sub felici sanctitatis vestre auspicio pro totius christiane reipublice felicitate concessit, et simul, ut pro tanto Christianitatis bono proque caritate paterna, quam erga me gerit, de tam felicibus successibus meis congaudeat, ardentiusque rebus christianis provideat, ut ceptam hanc felici fato sanctitatis vestre super hostes fidei victoriam crebriores victoriae subsequantur.

Reliquum est, quod me precibus sanctitatis vestre commendo, quam altissimus felicem conservare dignetur ad regimen et augmentum ecclesie sue sacrosancte. Datum Bude, vigesima secunda die mensis octobris 1479.

Eiusdem vestre sanctitatis devotus filius Mathias rex.

1479. október 22. (MKL I 304) Ferdinánd nápolyi királynak

Non ignoramus maiestatem vestram ea necessitudine et benivolentia nobis affectam, ut non alienum sed suum reputet, quicquid nobis felicitatis vel adversitatis contingat.

Quamobrem volentes maiestatem vestram, pro mutuo inter nos amore, fieri rerum nostrarum, que hic apud nos aguntur, participem, ut cognitis

tek-e avagy elestek, arról eddig semmi biztos jelentés el nem juthatott hozzám, azon kívül, hogy a győzelem után a mieink a futásnak eredt ellenséget mind a mai napig üldözik.

Még a foglyok számáról sincsen elég bizonyosság, mivel erdélyi vajdánk, míg folyt a csata, nyilvános rendelettel megparancsolta, hogy senki se ejtsen foglyot, hanem mindenkit egyaránt vágjanak le. Arról azonban beszámolnak azok, akik eljutottak hozzám a csatából, hogy a mieink az ellenség minden zászlaját megszerezték, azoknak, akik menekülőre fogták, nagy részét visszahozták és naponta hozzák is még vissza; ezek számát azonban még nem ismerem. A zsákmányolt zászlókat és mindenkit, aki fogságba kerül még, rövidesen idehozzák, én pedig az Apostoli Szentszék iránti elkötelezettségből és engedelmességből elküldöm majd Szentségeiteknek az emlékezetes győzelem jelvényeit.

Ezekről akartam értesíteni Szentségeket, hogy megtudja, Isten irgalma milyen győzelmet engedett meg nekem Szentségeitek szerencsés védnöksége alatt, az egész kereszténység öröme, egyszersmind hogy a kereszténység java miatt és irántam érzett atyai szeretetéből együtt örüljön velem e nagy sikereknek, s annál lángolóbban gondoskodjon a kereszténység ügyéről – hogy Szentségeiteknek ezt a hit ellenségei felett szerencsésen aratott győzelmét gyakoribb győzelmek kövessék.

Hátravan még, hogy imáiba ajánljam magamat; a Magasságos méltóztasson Szentségeitek szerencsésen megőrizni Szentegyháza kormányzására és gyarapodására! Kelt Budán, 1479 október huszonkettedikén.

Szentségeitek odaadó fia, Mátyás király.

1479. október 22. (MKL I 304) Ferdinánd nápolyi királynak

Nagyon is jól tudjuk: Felségeitek olyan barátsággal és olyan jóindulattal van felénk, hogy nem más, hanem saját ügyének érzi, ami csak – jó vagy rossz – velünk történik.

Ezért hát a köztünk levő kölcsönös szeretet miatt úgy akarva, hogy részese legyen ügyeinknek, amik itt, nálunk folynak (hogy tudva sikereinkről, örülni

successibus nostris, sciat non tam nostro quam Christianitatis bono gratulari, successus felices, quos nobis divina pietas hiis diebus contra hostes fidei contulit, significare volumus maiestati vestre, que audisse potuit etc.

A levél élén: Ad regem Ferdinandum.

1479. október 22. (MKL 305)

A római bíborosoknak

Benevolentia et affectio, quam erga reverendissimam dominationem vestram gerimus specialem, cogit nos, ut paternitati vestre reverendissime, successus felices, quos nobis divina pietas contra hostes fidei novissime contulit, litteris nostris scriberemus, ut cognitis hiis, que apud nos agantur, sciret bono Christianitatis gratulari.

Miseramus nuper copias nostras sub conductu fidelium nostrorum magnificorum comitis Stephani de Bathor iudicis curie ac etiam Pauli Kinysy summi et generalis capitanei gentium nostrarum ad recuperandas partes Transalpinas, in quibus jam pridem Turci dominari ceperant. Qui capitanei nostri collectis omnibus copiis nostris etc.

A levél élén: Ad cardinales.

1479. október 22. (MKL I 306)

Egy római bíborosnak

Etsi propter cognitam sepe dilectionem et affectum reverendissime dominationis vestre erga nos et dignitatem nostram, reverendissime dominationi vestre reciproca benevolentia merito astringamur, multo maiore tamen benevolentia et affectione illi astringimur, quod non ignoramus eandem inter alios unice affectam rebus fidei et pro sua bonitate, quicquid prosperum et felix rebus christianis contingat, libenter audire et communi bono gratulari.

Nec iniuria. Relucet enim in paternitate vestra reverendissima illius sanctissime memorie pontificis Eugenii, communis olim domini et patroni,

tudjon nem annyira a mi, mint inkább a kereszténység javának) értesíteni akarjuk Felségeket a szerencsés fejleményekről, melyeket Isten jósága e napokban megadott nekünk a hit ellenségeivel szemben. Hallhatott már róla, hogy stb.

A levél élén: Ferdinánd királynak.

1479. október 22. (MKL 305)

A római bíborosoknak

A különleges jóindulat és ragaszkodás, mellyel főtisztelendő Uraságotok felé viseltetünk, arra késztet minket, hogy megírjuk levelünkben főtisztelendő Atyaságotoknak a szerencsés fejleményeket, melyeket Isten jósága legutóbb megadott nekünk a hit ellenségeivel szemben – hogy értesülve arról, mi történik nálunk, örülhessen a kereszténység javának.

Elküldtük a minap csapatainkat híveink, a nagyságos gróf Báthory István országbíró illetve Kinizsi Pál, hadseregeink általános főkapitánya vezetése alatt azon havasalföldi területek visszaszerzésére, ahol már korábban felülkerekedtek a törökök. E kapitányaink, minden csapatunkat összegyűjtve, stb.

A levél élén: A bíborosoknak.

1479. október 22. (MKL I 306)

Egy római bíborosnak

Még ha – főtisztelendő Uraságotok irántunk és méltóságunk felé való, gyakran megtapasztalt szeretete és ragaszkodása miatt – méltán kötődünk is főtisztelendő Uraságotokhoz hasonló jóindulatunk révén, mégis sokkal nagyobb jóindulattal és ragaszkodással kötődünk hozzá azért, mert jól tudjuk: örül közös javunknak és mert jóságos és a hit ügyében mindenkinél elkötelezettebb, szívesen hall mindent, ami csak előnyösen és szerencsésen érinti a kereszténység ügyeit.

És nem is jogalap nélkül! Felfénylik ugyanis főtisztelendő Atyaságotokban a szentséges emlékezetű Jenő pápa, néhai közös urunk és patrónusunk – akinek

de cuius stirpe ipsa est, virtus quedam et bonitas que reverendissimam dominationem vestram illustrat. Inerat enim illi pontifici quidam ardor et fervens zelus in rempublicam christianam, unde et parentem nostrum Johannem gubernatorem felicitatis reminiscens et nos miro prosequatur affectu, nihilque sibi ducebat jucundius, quam bono communi et defensionem Christianitatis toto studio incumbere, solebatque felicibus dicti genitoris nostri et nostris contra hostes fidei successibus gratulari.

Cum itaque reverendissima dominatio vestra illius sanctissimi viri mores optimos et naturam imitetur, significare voluimus eidem successus nostros felices, quos novissime divina pietas contra hostes fidei nobis contulit, ut cognitis hiis, que apud nos hic recenter acta sunt, sciat nostre victoriae et christianitatis bono gratulari. Miseramus etc.

A levél élén: Ad vicecancellarium.

1479. október 24. (MKL I 307)
Erneszt szász választófejedelemnek

Mathias Dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Illustrissimo principi domino Ernesto, sacri Romani imperii archicamarario et electori duci Saxonie, marchioni Turingie et langravio Misnensi, amico nostro carissimo salutem et mutui amoris continuum incrementum.

Illustrissime princeps,

non dubitamus vobis innotuisse dampna, que Turci ex occasione absentie nostre nostro regno superioribus diebus intulerint, quod ut arbitramur, consideratione communis periculi et jacture Cristianitatis non sine dolore audivistis. Hoc enim dampnum ab hoste communi nobis illatum in omnes cristianos principes non sine jactura redundat; quod cum ita se habeat, necesse est et gaudiorum vos participes fieri.

Hiis diebus superioribus Ezebeg wayvoda Turcorum, post Natholie bassam apud Turcum, uti dicitur, primarius, oppressa Transalpinarum regione, partes Transsilvanas, regni nostri fertilissimas, unde uberiores proventus ex salinis et auri argentique fodinis nobis proveniunt, maximo cum exercitu Turcorum,

törzsökéből valók vagytok magatok is – bizonyos erénye, és az a jóság, mely főtisztelendő Uraságotokban is ott ragyog. Valami tűz és forró buzgalom volt ugyanis e pápában a keresztény államok iránt, ami miatt atyánkat, a boldog emlékezetű János kormányzót és minket is bámulatos ragaszkodással kísért, és semmit sem tartott örömtelibbnek, mint hogy minden igyekezetével a közjón és a kereszténység védelmén fáradozni; szokása volt ezért, hogy örvendezzen, ha atyánk és mi magunk sikerrel jártunk a hit ellenségeivel szemben.

Mivel tehát főtisztelendő Uraságotok e szent férfiú legjobb szokásait és természetét követi, értesíteni akartuk bőséges sikereinkről, amiket legutóbb Isten jósága adott meg nekünk a hit ellenségeivel szemben, hogy megtudva, mik történtek legutóbb nálunk, örülni tudjon győzelmünknek és a kereszténység javának. Elküldtük stb.

A levél élén: Az alkancellárhoz.

1479. október 24. (MKL I 307) **Erneszt szász választófejedelemnek**

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya üdvözlését küldi a nagyméltóságú Ernest fejedelemnek, a Szent Római Birodalom főkamrájának és választófejedelmének, Thüringia marsalljának és Meissen tartományi grófjának, kedves barátunknak, és a kölcsönös barátság erősödését kívánja.

Nagyságos fejedelem!

Nincs kétségünk, hogy tudomást szereztek a károkról, melyeket a török az elmúlt napokban, külföldi távollétem alkalmával okozott. Úgy véljük, hogy erről – a közös veszélyre és a kereszténység veszteségeire való tekintettel – nem minden fájdalom nélkül hallott! Ez a kár ugyanis, melyet közös ellenségünk okozott nekünk, kihat minden keresztény fejedelemre, és bizony károsan; s mivel ez így van, szükségképpen örömeinknek is részesei lesztek.

E legutóbbi napokban Isza bég, a törökök vajdája (amint mondják, az anatóliai beglerbég után az első török méltóság) leigázva a Havasalföldet, roppant török sereggel támadta meg Erdélyt, ahonnan bőséges jövedelmeink folynak be a só-, arany- és ezüstbányákból. Körülbelül negyvenháromezren voltak és igen

invasit; erant circiter quadraginta tria milia et Walachorum numerus maximus, qui facta ingenti preda revertebantur jam victores et preda honusti, quos comes Stephanus de Bathor Transsilvanus wayvoda, adiuncto sibi Paulo Kenesy, capitaneo generali partium regni nostri inferiorum, qui ex mandato nostro audito Turcorum adventu in auxilium illi ad partes Transsilvanas accesserat, cum hac ingenti multitudine congressus, Turcos pariter et Wolachos non sine maxima cede profligavit. Nam perpauci ex Turcis evaserunt et Wolachorum peditatus ad unum usque cesus est. Ezebeg primarius et Zkenderbeg pugnantes occisi sunt, Mankochewych vero multis acceptis vulneribus semivivus abscessit, et Alibeg lancea transfixus aufugit, de cuius vita et evasione dubium esse aiunt, hi qui ad nos ex eo prelio redierunt. Fuere et alii septem wayvode Turcorum qui sese ipsis addiderant, de quorum etiam vita nichil adhuc certi habere potuimus; nam nostri adhuc Turcos insequentes nondum aliquid certi de eis exploratum habent. Signa hostium omnia fere capta ad nos deferuntur.

Numerus captivorum adhuc incertus, nec est pro victoria et numero hostium valde cognitus; quoniam conserto prelio wayvoda noster Stephanus de Bathor nostris edicto preceperat Turcos Wolachosque omnes uno ordine trucidari; captivorum autem numerus quotidie crescit, quia in dies alii atque alii ex latibulis abstracti adducuntur. Hoc vobis notum esse voluimus, ut de tam felicibus successibus nostris, quos nobis divina pietas pro totius Cristianitatis commodo ad salutem omnium concessit, congratuletur amicitia vestra, sciatisque nunc sumpnam et optimam occasionem a Deo Cristianitati datam obterendi communis hostis, quam si negligere noluerimus, Cristianitatem volente Deo ad pristinam dignitatem reducemus; unde vestra prudentia freti, credimus ex hac a Deo nobis victoria concessa vos solito ardentiores et vigilantiores fore, nec tamdiu morari, quoad hostis perfidus in Cristianorum pericula rursum suas reparat vires, fortiorque Cristianorum negligentia cognita ad pugnam revertatur.

Bene valere amicitiam vestram semper optamus. Datum Bude, vigesima quarta die mensis Octobris, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo secundo, Bohemie vero undecimo.

Ad mandatum domini regis.

nagyszámú oláh, akik nagy rablás után már győztesként és zsákmánnyal megterhelve tértek volna haza. Gróf Báthory István erdélyi vajda (maga mellé véve Kinizsi Pál délvidéki főkapitányt, aki parancsunkra, hallván a török érkezéséről, segítségére sietett Erdélybe) csapott össze ezzel a roppant sokasággal, s bizony roppant öldökléssel verte meg egyszerre a törököt és oláhot. Mert igen kevés török menekült meg, az oláhok gyalogságát pedig mind egy szálíg levágták. Eze bég fővezért és Iszkender béget csatában vágták le, Malkocs-oglu pedig sok sebet kapva, félholtan távozott, és Ali bég is lándzsától átdöfve menekült el; azok, akik e csatából tértek meg hozzánk, azt mondják, kétséges, hogy él-e és megmenekült-e. Volt hét másik török vajda is, aki csatlakozott hozzájuk: róluk sem tudhattunk még meg biztosat, hogy élnek-e, mert (mivel a mieink még mindig üldözik a törököt) még semmi biztosat nem tudtunk meg róluk. Az ellenség szinte minden, zsákmányul esett hadijelvényét elhosszák nekünk.

A foglyok száma még bizonytalan, és nem igazán ismert a győzelem nagyságához és az ellenség számához képest; a csatakezdés után ugyanis vajdánk, Báthory István rendeletben parancsolta meg, hogy minden törököt és oláhot egyaránt koncoljanak fel. A foglyok száma pedig napról napra nő, mert naponta újakat hurcolnak elő rejtkehelyükről. Úgy akartuk, hogy tudomást szerezetek erről, hogy Barátságotok együtt örüljön velünk e fényes sikereinken, melyeket Isten jósága az egész kereszténység hasznára és mindenki üdvére engedett meg nekünk, és tudjatok róla, hogy Isten most nagyszerű és jó alkalmat adott a kereszténységnek, hogy megtörje a közös ellenséget. Ha ezt elszalasztani nem akarjuk, régi méltóságába állíthatjuk vissza a kereszténységet, ha Isten is úgy akarja. Ezért, bízva bölcsességeitekben, úgy hisszük, hogy ez az (Isten által nekünk megengedett) győzelem a szokottnál is lángolóbbá és éberebbé tesz titeket, s nem késlekedtek addig, míg csak a hitszegő ellenség – a keresztények veszedelmére – megint összeszedi erőit, és tudomást szerezve a keresztények nemtörődömségéről, még bátrabban tér vissza a csatamezőre.

Kívánjuk, hogy mindig jó egészségben legyen Barátságotok! Kelt Budán, október huszonegyedikén, az Úr ezernégyszázhetvenkilencedik évében, magyar és többi királyságunk huszonkettedik, cseh királyságunknak pedig tizenegyedik évében.

A király úr parancsára.

1479. október végén (MKL I 308)
Giovanni d'Aragona bíborosnak

Acceptis hodie litteris paternitatis vestre, postquam intelleximus illam Landrotham applicuisse, civitatem illustrissimi ducis Bavarie, ibique maximo cum honore et letitia susceptam, gratulati fuimus, et e vestigio expeditivimus reverendum patrem dominum Ioannem episcopum Waradiensem, quem jussimus ire crastino in occursum reverendissime paternitatis vestre usque Pathaviam. Is accepit a nobis in mandatis, ut se paternitati vestre associet, et via commodiori conducat. Qui bene diriget iter paternitatis vestre et viam illi aptiorem melioremque ostendet, tamquam is qui optime novit locorum situs.

Ipsam enim paternitatem vestram nos omni cum voluptate expectamus. Quam et bene valere optamus.

A levél élén: Cardinali Aragonie.

1479. december 15. (MKL I 302)⁴²
Bernhard Rohr salzburgi érseknek

Wir Mathias etc. embieten dem hochwirdigen fursten unserm besondern lieben freundt herrn herrn Werrnharten erczbischoff zu Salczpurg unsern grues und alles gut.

Was wir eu vormals geschriftlich und ansagen lassen durch unser poten, wie das wir auf euer begeren unser volck auf euere stet und gesloser zu schicken geordnendt haben, dasselb volck an die endt geschickt haben voraus gen Pettau; nu thue wir eu zu wissen, das die von Pettau solh unser volck nicht ein haben wellen lassen, das uns nit ain klain verdriess bringt; nicht das wir unsern schaden oder darlegen darinne wolten bewegen oder suchen, sunder alain das gespott das wir davon aufnehmen muessen. Wenn unser solich volck als auf funfczehnhundert pfärdt um Pettau ligund sein auf unsern schaden weder eu nit zu nutz, noch uns nit zu frum, und wissen nit ursach halben warumb das sey oder geschech, nachdem ir uns vorm allen geschrieben habt und gebeten, das wir das volgck eylund an solich end schicken sollen. Darumb begern wir an

1479. október végén (MKL I 308)
Giovanni d’Aragona bíborosnak

Miután ma megkaptuk Atyaságotok levelét, és megtudtuk, hogy Landrothba, a nagyméltóságú bajor herceg városába ment, s ott nagy tisztelettel és örömmel fogadták, megörültünk, és nyomban felkészítettük a tisztelendő János váradi püspököt, megparancsolván neki, hogy holnap menjen főtisztelendő Atyaságotok elé, egészen Passauig. Azt adtuk neki parancsba, hogy csatlakozzon Atyaságotokhoz és minél kényelmesebb úton vezesse ide. Ő jól kalauzolja majd Atyaságotokat és az alkalmasabb és jobb utakat mutatja meg, mint olyan valaki, aki a lehető legjobb helyismerettel rendelkezik.

Atyaságotokat magát pedig a legnagyobb örömmel várjuk ide, jó egészséget kívánva neki.

A levél élén: Aragónia bíborosának.

1479. december 15.¹⁴⁴ (MKL I 302)
Bernhard Rohr salzburgi érseknek

Mi, Mátyás stb. a nagyméltóságú fejedelemnek, különösen kedvelt barátunk urunknak, Bernhard salzburgi érsek úrnak üdvözlétünket ajánljuk és minden jót.

Amit korábban tudattunk veletek írásban és szóban követünk által, hogy ugyanis kérésekre úgy rendelkezünk, hogy seregeink városaitokba és váraitokba küldessenek, a sereget Pettauhoz e célból küldtük ki. Most tudatjuk veletek, hogy a pettauiak nem akarják beengedni seregünket, ami miatt nem kevésbé neheztelünk. Nem mintha kárunkat vagy költségeinket akarnánk ebben mérlegelni vagy keresni, hanem egyedül csak a szégyen miatt, amely ebből ránk háramlik, mert ez a seregünk, amely ezerötyszáz lóval táborozik Pettau alatt a mi költségünkre, sem nektek nem használ, sem nekünk nem előnyös, és nem tudjuk, ez miért így van és így történik, miután ti írtátok nekünk és kértétek tőlünk korábban, hogy sietve küldjünk sereget erre a célra. Ezért kívánjuk tőletek, csak afelől világosítsatok fel minket, mi volt ezzel a szándékotok, hogy ne

eu wellet uns in solichem allein underrichtung thuen, was eu darinn gemaint sey, damit uns furon nit weyter gespott und schaden daraus entspring. An euer begeren an uns denen fursten zu schreiben, sey wir guetwillig gewesen und schicken eu solichs hiemit bey disem gegenburtigen boten.

Geben zu Ofen, am mitichen nach sand Lucie tag, nach Christi gepurd vierzehenhundert und im neunundsibenzigsten jaren, unseres reichs des ungrischen im zwayundzwanzigsten und des behaimischen im aindleften.

Ad mandatum domini regis.

Kivül: Dem hochwirdigsten fursten unserm besondern lieben freundt herrn herrn Werrnharthen ertzbischoff zu Salczpurgck und legat des römischen stuels.

1479. őszén (MKL I 309)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine clementissime post devotam mei etc.

Scio jam pridem cognitum esse beatitudini vestre, quali importunitate Strigoniensis ille, de regno meo profugus et ecclesie sue desertor, cesarem instigare non destitit, ut vero et legitimo pastore ecclesie Salczpurgensis per vim eiecto, ipse in eam ecclesiam intruderetur.

Ceptum fuit imprimis agi id per imperialem maiestatem precibus cum archiepiscopo Salczpurgensi, ut ille juri suo cederet et ecclesiam suam Strigoniensi prefatam resignaret; at ubi preces et blanda verba cesaris prefatum archiepiscopum ad hoc cogere nequiverunt, victus cesar insolentia Strigoniensis, qui eum sine intermissione pro ecclesia Salczpurgensi sollicitat, aggressus tandem est vi et potenter ad hoc archiepiscopum Salczpurgensem cogere, quod antea pollicitationibus et minis obtinere non potuit. Ad hoc itaque iam deventum est, quod redditus ecclesie sue mandato cesaris interdicti sunt, omnibus ecclesie illius vasallis et subditis prohibitis (sic).

Monuimus nos frequenter, ne in complacentiam unius profugi, contra ecclesiasticam libertatem, tale scandalum hactenus in ecclesia Dei inauditum facere attentaret, et ne inimicum nostrum de regno nostro profugum ad latius

származzon belőle további szégyenünk és költségünk. Kívánságotoknak, hogy írjunk a fejedelmeknek, jóakarattal eleget tettünk, és azt ezennel elküldjük nektek e jelenlegi követünkkel.

Kelt Budán, a Szent Luca napja utáni szerdán, Krisztus születése után az ezernégyszáz és hetvenkilencedik évben, magyarországi uralkodásunk huszonkettedik és a csehországinak tizenegyedik évében.

A király úr parancsára.

Kívül: A nagyméltóságú fejedelemnek, különösen kedvelt barátunk urunknak, Bernhard salzburgi érsek úrnak és a Római Szék legátusának.

1479. őszén (MKL I 309)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat stb.

Tudom, hogy már korábban értesült Szentségetek arról, hogy az esztergomi érsek (elmenekülve országomból és elhagyva egyházmegyéjét) milyen arcátlan-sággal ösztökéli szüntelen a császárt, hogy a salzburgi egyház igazi és törvényes pásztorát erőszakkal kidobva maga furakodhassék be az egyház székébe.

Először elsősorban kérésekkel kezdte a császári felség rászorítani a salzburgi érseket, hogy mondjon le jogáról, és engedje át egyházát az esztergomi érseknek; ám amikor a császár kérései és hízelt szavai nem tudták rávenni erre az érseket, a császár (legyőzve az esztergomi érsek alkalmatlankodásától, aki szünet nélkül zaklatta a salzburgi egyház miatt) végül erőszakkal és hatalmas-kodva kezdte kényszeríteni a salzburgi érseket arra, amit korábban ígéretéssel és fenyegetéssel nem tudott elérni. Így hát már oda jutott a dolog, hogy egyházmegyéje jövedelmeit a császár parancsára letiltották, meggátolva a beszolgáltatásban az egyház minden hűbéresét és alattvalóját.

Figyelmeztettük mi sokszor, hogy ne próbáljon egyetlen szökevény kedvéért, az egyházi szabadság ellen ilyen, Isten egyházában eddig nem hallott botrányt okozni, és országukból elszökött ellenségünket ne helyezze mellénk.

nostrum poneret; monuimus et ipsum dominum Salczpurgensem, ne nos et regnum nostrum cum ecclesia sua in perpetuam contentionem poneret, quod quidem mox fieret, si ipse juri suo cederet, et illum hostem nostrum in ecclesiam et per consequens in vicinitatem nostram admitteret. Obtulimus illi presidia nostra, siquis hac de causa eum vel ecclesiam suam turbare vel molestare inciperet. Qui quidem archiepiscopus, equitate sua fretus nostrisque requisitionibus obtemperans, cupiens etiam nostro et ecclesie sue commodo et quieti consulere, id quod petebatur facere, renuit, sicuti debuit,

cumque acrius impulsaretur, et post minas et pollicitationes vis adhiberetur, appellationem apostolice sedi interposuit, paratum se offerens iudicio et discussioni sanctitatis vestre et sacri cardinalium collegii acquiescere, et vel apud sedem apostolicam, vel si ita collibitum foret, discussioni electorum sancti Romani imperii stare, omnibusque contra eum agere volentibus respondere. At cesar, appellationibus prefati domini Salczpurgensis posthabitis, oblationibusque justis et honestis eiusdem contemptis, ad hoc eum cogere nititur; quod omnibus clarum est equitati palam adversari.

Super quo sanctitati vestre supplico humiliter et devote, dignetur tantam ipsius archiepiscopi iniuriam et indebitam oppressionem attendere, et ecclesie illius calamitati simul et nostre turbationi in hac parte provisione paterna obviare. Hortetur sanctitas vestra cesarem per litteras et requirat, quibus opus est modis, ut maiestas sua ab hoc conatu desistat, nolitque illum bonum patrem Salczpurgensem archiepiscopum, verum et legitimum illius ecclesie pastorem, in suis iuribus opprimere, inimicumque nostrum ad latus nostrum ponere, et hoc inauditum scandalum in ecclesiam Dei inducere;

vel si id facere cesar importunitate Strigoniensis victus noluerit, sanctitas vestra saltem cum sacro reverendissimorum dominorum cardinalium collegio equitatem et justitiam prefati archiepiscopi Salczpurgensis meliori iudicio discernat, curretque ecclesiasticam libertatem sic tueri, ut per talem violentiam maius scandalum in ecclesia Dei non sequatur. Nam licet hic conatus cesaris non minus in ea, quam illius archiepiscopi causa gravis mihi et molestus sit, nec minus tamen me angit scandalum, quod in ecclesiam Dei per hoc si sanctitas vestra providere negligat inducetur.

Figyelmeztettük a salzburgi érseket is, ne kényszerítsen minket és országunkat örök vetélkedésbe egyházával; mert bizony ez lesz majd, ha lemond jogáról, és ellenségünket egyházmegyéjébe, következőképp a mi szomszédságunkba engedi. Felajánlottuk neki védelmünket, ha bárki ez okból őt vagy egyházát megzavarni vagy zaklatni kezdené. Az érsek pedig, igazságában bízva és kérésünknek engedve, illetve gondoskodni óhajtvá a mi és egyházának javáról és nyugalmaról, visszautasította, hogy megtegye, amit kértek tőle – amint ezt kellett is.

Mikor pedig keményebben támadták, s a fenyegetőzéshez és ígéretéshez erőszak is társult, az Apostoli Széknél tiltakozott, felajánlvá, hogy kész belenyugodni Szentségetek és a bíborosok szent testületének eljárásába és ítéletébe, és megfelel mindenkinek, aki eljárást indítana ellene akár az Apostoli Szék, akár, ha úgy tetszene, a Szent Római Birodalom választófejedelmei eljárása elé állva. Ám a császár, mellőzve a salzburgi érsek tiltakozását, megvetve jogszerű és méltányos felajánlásait, igyekszik mégis kényszeríteni őt arra, ami mindenki számára világosan ellentétes az igazsággal.

Ezzel kapcsolatban alázatosan és bizalommal kérem tehát Szentségeteket, méltóztasson megfontolni, mekkora jogtalanság és törvényellenes elnyomás éri az érseket, és a maga részéről atyai gondoskodásával útját állni, hogy egyházát ekkora botrány, minket pedig zaklatás érjen. Biztassa Szentségetek levél útján a császárt és kérje a szükséges módokon, hogy Őfelsége álljon el próbálkozásától, s ne akarja a jó salzburgi érsek atyát, az egyház igazi és törvényes pásztorát jogaiban szorongatni, ellenségemet mellém helyezni és ezt az Isten egyházában eddig nem hallott botrányt keresztülvinni.

Ha pedig a császár, legyőzve az esztergomi érsek arcátlanságától, ezt megtenni nem akarná, legalább tisztességesebb ítélettel szolgáltasson a salzburgi érseknek méltányos igazságot Szentségetek a bíborosok szent testületével, s így gondoskodjon róla, hogy az egyházi szabadságot megóvjá, hogy ne kövesse még nagyobb botrány Isten egyházában ezt az erőszakosságot. Mert noha a császárnak ez a próbálkozása nem kevésbé fenyegető és terhes nekem maga az érsek miatt, mégis, nem kevésbé nyomasztó a botrány, amely ezáltal – ha Szentségetek elmulasztja az intézkedést – Isten egyházában támad.

Quare toto studio obnixè supplico sanctitati vestre, ut eadem provisione tali scandalo dignetur obviare; factura non solum ipsi archiepiscopo Salczpurgensi et ecclesie sue summum beneficium, si ab huiusmodi iniuria illum liberabit, sed etiam mihi singularem gratiam, si me et regnum meum a tali sollicitudine et molestia precavebit. Quod omni studio studebo apud sanctitatem vestram promereri. Datum etc.

A levél élén: Orat pontificem, ne sinat per imperialem maiestatem ecclesiasticam libertatem turbari.

1479. őszén (MKL I 310; DF 292991)

A salzburgi káptalannak

Mathias. Venerabiles nobis sincere dilecti.

Auditis illis tractatibus et practicis, quos habuit dominus Salczpurgensis cum Strigoniensi, contra fidem et promissionem nobis datam, et cognitis hiis, que per illos contra vos in preiudicium vestrum attentantur, scripsimus protinus ad sanctissimum dominum nostrum, scripsimus et ad amicos nostros cardinales et ad oratorem nostrum, et significatis omnibus ex ordine fideliter, supplicavimus, ut sua sanctitas illam ecclesiam talibus rerum novitatibus opprimi ne patiatur, utque pro nostris obsequiis vos in iuribus vestris conservare dignetur, misimusque hominem nostrum protinus in urbem, cui commisimus, ut celerius quam potest ad nos cum responso revertatur; quem non dubitamus vel jam in urbem pervenisse vel in proximo pervenire.

Itaque admonendas duximus interea dominationes vestras, tanquam amicos et confederatos nostros dilectos, ne interim, donec mentem sanctissimi domini nostri clarius intelligent, <cuiusvis> svasionibus moveantur, neve illis, qui ecclesiam illam alioquin satis calumpnosam (sic) distrahere et, partitis intra se dominiis, funditus subvertere volunt, aliquam in sui juris detrimentum assistentiam faciant, sed in proposito suo firmiter permaneant ut ceperunt, sicut et honor vester et ecclesie illius utilitas et fides nobis prestita requirit. Credimus enim et firmiter tenemus, quod supplicantibus nobis sanctissimus dominus noster debitam provisionem adhibebit, quo ecclesia illa ab hiis turbationibus et

Ezért minden igyekezetemmel, nyomatékosan könyörgök Szentségeitekhez, hogy méltóztasson intézkedésével útját állni e nagy botránynak; nemcsak a salzburgi érseknek és egyházának tesz majd nagy jót, ha megszabadítja a jogtiprástól, hanem felém is páratlan kegyet gyakorol, ha megóv engem és országotomat ettől a nyomasztó tehertől. Minden igyekezetemmel igyekszem majd kiérdemelni ezt Szentségeitknél. Kelt stb.

A levél élén: Kéri a pápát, ne hagyja, hogy a császári felség megzavarja az egyház szabadságát.

1479. őszén (MKL I 310; DF 292991)

A salzburgi káptalannak

Mátyás stb. Őszintén kedvelt, tiszteletreméltó atyák!

Hallva a tárgyalásokról és mesterkedésekről, miket (nekem adott szava és ígérete ellenére) a salzburgi érsek folytatott az esztergomival, illetve tudomást szerezve mindarról, amivel ők a ti jogsérelmetekre próbálkoznak, rögtön írtunk szentséges urunknak, írtunk bíboros barátainknak és szószólónknak. Miután pedig mindenről sorban és hűen értesítettük őket, kértük, hogy ne tűrje Őszentsége az egyházmegyét ilyen erőszakosan elnyomni, s hogy szolgálataink fejében méltóztasson megőrizni titeket jogaitokban. El is küldtünk rögtön emberünket a Városba, s megparancsoltuk neki, hogy a lehetőnél is gyorsabban térjen vissza hozzánk a válasszal; s nincs kétségünk, hogy vagy meg is érkezett már a Városba, vagy hamarosan megérkezik.

Úgy véltük hát, értesítenünk kell addig is Uraságotokat mint barátainkat és kedvelt szövetségeseinket, hogy mindaddig, amíg szentséges urunk szándékát világosabban meg nem ismerik, ne engedjenek <senki> győzködésének, és bármi segítségére se legyenek saját joguk kárára azoknak, akik azt a (bajokkal egyébként is eléggé terhes) egyházat elkótyavetyélni és maguk közt uradalmakra osztva fenekestül felforgatni akarják. Maradjanak inkább meg szilárdan szándékukban, amint kezdték is – ahogy azt tisztességeitek, az egyház haszna és a felénk való hűség is megkívánja. Úgy hisszük ugyanis és erősen azt tartjuk, hogy kéréseinkre szentséges urunk meghozza a kellő intézkedést, miáltal az

molestiis relevetur, et vos in vestris iuribus remanere patietur.

Nec interea presidium nostrum deerit vobis. Quamprimum vero de mente sanctissimi domini nostri certificati fuerimus, faciemus devotiones vestras illico de omnibus certiores. Datum.

A levél élen: Ad prepositum et capitulum ecclesie Salczburgensis.

1479. őszén (MKL I 311)

Salzburg város polgárainak

Mathias Dei gratia rex Ungarie, Bohemie etc.

Prudentes ac circumspecti nobis sincere dilecti.

Intelleximus maxima cum displicentia, vos una cum capitulo Salczburgensi et aliis ad quos attinet, dominum Joannem sine ratione profugum archiepiscopum Strigoniensem, nescimus quibus ex causis, ad ipsam ecclesiam Salczburgensem, vero pastore deiecto, introducere velletis,

que res (quamvis ex omni parte sit absurda) et dicte ecclesie non solum periculosa sed potius exitiabilis. Si vestra damna attendere nolletis, nostrum tum statum ante oculos habere deberetis, cum bene vobis et toti fere orbi notum sit, qualiter dictus archiepiscopus post innumera a nobis accepta beneficia, nulla ex causa, spoliatis ecclesiis huius regni nostri, a nobis discessit, et que potuit, cum nostris hostibus contra nos exercuit, nec exercere (ut certificati sumus) cessat de presenti;

propter quod considerare deberetis, si talem hominem, qui taliter de regno nostro recessit, et contra nos talia fecit et facit, ad latus regni nostri poneretis, an nobis placere deberet, et surda aure illud nos pertransire deberemus. Verum ne de ignorantia harum rerum excusare possitis, significamus vobis, quod si dictum archiepiscopum in latus nostrum erigetis, rerum (?) nisi quod nostre maiestatis et regni nostri amicitia spreta hostes nobis vos ipsos constituere decrevistis, qui ipsum hostem nostrum in caput nostrum erexistis;

propter quod si et nos rebus nostris provideri curabimus, non nobis sed vobis ipsis imputare poteritis, qui nos ad defensionem rerum et status nostri sine ulla ratione provocatis. Datum.

egyház megszabadul e zaklatásoktól és gyötrelmeiktől, és titeket is engednek megmaradni jogaitokban.

Addig sem lesztek segítségünk híján! Amint csak értesülünk majd szentséges urunk szándékáról, tüstént mindenről értesítjük Jámorságotokat. Kelt...
A levél élén: A salzburgi egyház prépostjának és káptalanjának.

1479. őszén (MKL I 311)

Salzburg város polgárainak

Mátyás, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország stb. királya.

Őszintén kedvelt, bölcs és körültekintő urak!

A legmélyebb nemtetszéssel értesültünk arról, hogy a salzburgi káptalannal és másokkal együtt, akiket illet, nem tudjuk, mi okból, ti is Jánost, az ok nélkül megszökött esztergomi érseket iktatnátok be a salzburgi egyházba, kidobva annak igazi pásztorát.

E dolog, noha minden részében képtelen, az egyháztartomány számára is nemcsak veszedelmes, hanem inkább végzetes lenne. Még ha saját károtokat nem néznétek is, a mi helyzetünket akkor is szem előtt kéne tartanotok, mivel jól ismert nektek és szinte az egész világnak, ahogy ez az érsek, miután számtalan jótéteményünket fogadta el, minden ok nélkül, országunk egyházmegyéit kifosztva elhagyott minket. Amit csak tudott, elkövetett ellenünk ellenségeinkkel együtt, és – amint értesültünk – jelenleg sem szűnik elkövetni.

Emiatt meg kéne fontolnotok, hogy vajon tetszésünkre kéne-e legyen, és süket füllel kéne-e átsiklanunk felette, ha egy ilyen embert, aki így távozott országunkból, és ilyeneket követett és követ el ellenünk, országunk szomszédságába helyeztek. Hogy pedig ne mentegetőzhessetek azzal, hogy nem tudtatok e dolgokról, jelezzük nektek, hogy ha az érseket mellénk helyezitek, nem tesztek mást, mint hogy felségünket és országunkkal való barátságokat megvetve úgy határozotok, hogy ellenségeink lesztek, mert ellenségünket hozzátok a nyakunkra.

Ha emiatt mi is gondját fogjuk viselni saját ügyeinknek, nem minket, hanem saját magatokat hibáztathatjátok majd, mint akik minden ok nélkül kényszerítetek ki, hogy megvédjük ügyünket és helyzetünket. Kelt...

Külcím: Prudentibus et circumspectis magistro civium ac iudici, juratis et toti consilio civitatis Salzburgensis nobis sincere dilectis.

1479. végén (MKL I 312)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine clementissime, post devotam mei commendationem ad pedum oscula beatorum.

Audio fuisse nonnullos in curia, qui apud sanctitatem vestram reverendissimum dominum archiepiscopum Salczpurgensem criminarentur, quasi illum dedisse materiam et causas differentiarum inter me et cesaream maiestatem, quod castra sue ecclesie, que per imperialem maiestatem impugnari ceperant, manibus meis contradiderit.

Super quo sanctitati respondeo, quemadmodum antea et per alias litteras meas, et per medium reverendissimi domini cardinalis Agriensis feceram de hiis sanctitatem vestram certiolem, castra illa me ad manus meas non ob eam causam accepisse et tenere, ut novis differentiis inter nos et imperialem maiestatem occasio preberetur, verum ne imperialis maiestas, uti ceperat, archiepiscopum illum violenter de sede sua expellere et alium, olim Strigoniensem, qui michi capitalis inimicus est, illic ad latus meum collocare possit.

Is enim archiepiscopus Salczpurgensis jam pridem certam habuit mecum confederationem et intelligentiam, propter quod videns se et ecclesiam suam per imperialem maiestatem contra jus fasque gravari, me tanquam sibi confederatum pro defensione et assistentia requisivit, quod ipse sibi non negavi, sed libenter illa castra in manus accepi meas, non id agens, ut daretur ex hoc differentiis et hostilitati materia, sed potius ut ego illam ecclesiam, regno meo finitimam et ob hoc Thurcorum incursioni expositam, defensarem, ac etiam ut contra imperatoris iniustam violentiam ipsum archiepiscopum in dominio suo conservarem.

Itaque ad prebendam nobis differentiis materiam non opus fuisset mihi castris domini Salczpurgensis, qui meos fines, cum castris pluribus et munitionibus, quasi quingentis millibus passuum dominiis imperatoris contiguos habeo, de quibus, cum mihi fuisset collibitum, potuissem gerere

Külcím: Salzburg városának őszintén kedvelt, bölcs és körültekintő polgármesterének és bírójának, esküdtjeinek és egész tanácsának.

1479. végén (MKL I 312)

IV. Sixtus pápának

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat szent lábai csókjára.

Hallom, többen is voltak a Kúriában, akik bevádolták Szentségeknél a fő-tisztelendő salzburgi érseket, mintha ő adott volna alapot és okot a köztem és a császári felség közti nézetkülönbségre, mert egyházának várait, melyeket a császári felség már ostrom alá vett, vele szemben az én kezemre adta.

Efelől azt válaszolom Szentségeeknek, amint tettem korábban más leveleimben (és a fő-tisztelendő egri érsek által is értesítettem ezekről Szentségeket), hogy a várakat nem azért fogadtam el és tartom kezemben, hogy új viszályokra nyíljon alkalom köztünk és a császári felség között, hanem hogy a császári felség ne tehesse meg, amint már el is kezdte, hogy az egyik érseket erőszakkal kiúzi székéből, s egy másikat, aki egykor az esztergomi volt és nekem fő ellenségem, oda, az oldalamba állíthassa.

A salzburgi érsek ugyanis már korábban biztos és megértő szövetségesem volt, ezért, amikor látta, hogy a császári felség az emberi és isteni jog ellenére szorongatja őt és egyházát, felkért engem, mint szövetségesét, hogy védjem meg és álljak mellé. Ezt én tőle meg nem tagadtam, hanem szívesen kezembe vettem várai ügyét – nem arra törekedve, hogy ez viszálykodás és ellenségeskedés alapja legyen, hanem inkább hogy megvédjem azt az egyházat, amely országommal szomszédos és emiatt ki van téve a törökök betöréseinek, illetve hogy magát az érseket megőrizzem uradalmában a császár jogtalan erőszakával szemben.

Nem lett volna hát szükségünk a viszályhoz a salzburgi érsek váraira, hiszen határim – rengeteg várral és erőddel – mintegy ötszáz mérföldön át húzódnak a császár területeivel szomszédosan. Ezekből, ha úgy tetszett volna, viselhettem volna hadat a császári felség ellen. Ám én nem kerestem és nem

hostilitates contra imperialem maiestatem. Sed hoc ego non quesivi, neque quero, ut alii ad eum usum castra mihi commodent, qui ipse sufficienter castris abundo, nec placeret mihi inimicitias et hostilitates cum imperiali maiestate gerere, nec etiam differentiis causam querere, nisi ipse quereret, et inimicitias ac differentiis causam daret, prout dedit nunc; nam frequenter per me requisitus noluit aliquo pacto inscriptiones suas mihi factas observare et me de hiis, ad que litteris suis sese obligaverat, contentare, quinimmo, ut maiorem illusionem de me faceret, medio tempore, cum pro defensione fidei contra Thurcos vires meas intendo, ipse pluribus iniuriis et damnis me provocando, novis rursus differentiis occasionem dedit.

Propter quod supplico sanctitati vestre, ne illorum suggestionibus, qui hec apud illam aliter utque ipse scribo, interpretantur, fidem habere velit, sed credat reverendissimum dominum Salczpurgensem necessitate coactum, ut sua castra in manus meas contraderet, et me mutua inscriptione et benevolentia impulsus, ut illa in manus reciperem, bonaque illius ecclesie pro Dei honore imprimis et pro meo debito, ad quod ex vi inscriptionis obligabar, ab iniusta oppressione defensarem, prout latius potuit sanctitatem vestram ipse dominus cardinalis Agriensis de hoc negotio informare.

Reliquum est, quod me et ipsum dominum Salczpurgensem et suam ecclesiam sanctitati vestre, tanquam domino meo clementissimo, singulari affectu commendo et opto, ut altissimus vestram sanctitatem diutius conservet incolumem et felicem ecclesie sue sancte regimini et augmento. Datum.

A levél élen: Excusat archiepiscopum Salzburgensem, qui ab imperatore Romanorum insimulatus erat pontifici tamquam auctor dissensionis inter ipsos regem Hungarie et imperatorem.

1479. végén (MKL I 313)

III. Frigyes császárnak

Serenissime princeps, pater noster charissime.

Satis constat maiestati vestre, qualem nos complacentiam eidem fecerimus in expectando solutione centum millium florenorum, quam ex vi inscriptionis

keresem azt, hogy mások lássanak el várakkal ilyen használatra; van nekem elég váram bőven, és nem is lenne kedvemre viszálykodásban és ellenségeskedésben lenni a császári felséggel, s ugyanígy nem okot keresni a nézetkülönbségre – ha nem kereste volna ő maga, s adott volna okot viszálykodásra és nézetkülönbségre, amint adott most. Mert bár sokszor kértem, mégsem akarta sehogy betartani velem kötött szerződéseit, és kielégíteni mindazzal, amire levelében elkötelezte magát; sőt még, hogy annál jobban kijátsszon engem, időközben, amíg erőimet a török ellen feszítem meg a hit védelmében, ő sok jogsértéssel és károkozással provokálva engem, ismét új összekülönbőzésre adott okot.

E miatt kérem Szentségeket, szíveskedjék hitelt nem adni azok sugalmazásainak, akik másképp értelmezik ezeket, mint ahogy én itt írom, hanem higgye el, hogy a salzburgi érseket a szükség kényszerítette, hogy várait az én kezemre adja a császárral szemben, illetve hogy engem kölcsönös szerződésünk és jóindulatom vitt rá, hogy azokat kezembe vegyem, az egyház birtokait (elsősorban Isten tiszteletére és kötelességem miatt, mellyel szerződés erejénél fogva tartoztam) megvédjem a jogtalan elnyomástól – amint erről az ügyről bővebben tájékoztathatta Szentségeket az egri érsek.

Hátravan még, hogy magamat és a salzburgi érsek urat illetve egyházát páratlan ragaszkodással Szentségeeknek mint kegyességes uramnak ajánljam, és kívánom, hogy a Magasságos őrizze meg tovább épségben és szerencsésen Egyháza kormányzására és gyarapítására. Kelt...

A levél élén: Kimentti a salzburgi érseket, akit a római császár bevádolt a pápánál, mint a magyar király és a császár közti viszály szerzőjét.

1479. végén (MKL I 313)

III. Frigyes császárnak

Felséges uralkodó, kedves atyám!

Elég egyértelmű Felségetek számára, mennyire van kedvünkre, hogy még mindig várjuk annak a százezer forintnak a kifizetését, amit szerződés, illet-

et obligationis maiestatis vestre et Australium, ipsi Australes in festo Sancti Martini anni preteriti nobis integre solvere debuissent;

feceramus enim dilationem hanc contemplatione vestre maiestatis, sub ea spe et confidentia, ut ipsi Australes centum millia florenorum, quorum quinquaginta millia in prefato termino anni preteriti solvere debebant, adveniente die Sancti Martini presentis totaliter et integre, quemadmodum ipsi ultro sepius sub obligatione damni et interesse offerebant, uti in litteris eorum clarius continetur, exsolvissent.

Credebamus enim eos magis memores futuros promissorum, et maiestatem vestram, pro qua nos eis talem complacentiam ostendimus, cooperaturam, quod nos expectatione nostra non fuisset sic frustrati. Nam et nos sub confidentia talis solutionis, gentibus nostris, quas ad dampnum nostrum retinimus, eodem termino solutionem facere promiseramus, quam facere eis non potuimus, quia nec nobis promissa sunt, prout expectabamus, servata. Egre tamen et difficiliter quadraginta millia florenorum persoluta intelleximus, quibus statim gentibus nostris distributis, quia totalem summam in termino eis prefixo expedire non potuimus, Australium promissione defraudati, usura crevit super nos et excrescit quotidie, que ab omnibus gentibus cum summa capitali a nobis repetitur.

Et quia vestra maiestas bene scit in litteris obligationum specialiter cautum esse de dampno et interesse, ad quorum refusionem Australes ipsi sese nobis obligarunt, in casu quo solutio ipsa, juxta inscriptiones factas, completa nobis non fieret: maiestatem vestram idcirco requirimus et hortamur, quatenus juxta inscriptiones et promissa sua nobis summam ipsam capitalem, una cum refusione dampnorum nostrorum, ad que requirimus, que quidem damna jam ad centum millia florenorum computantur, faciat quantocius per ipsos Australes expediri et persolvi integraliter et cum effectu, alioquin denuntiamus maiestati (vestre), quia quo magis solutio summe capitalis et refusio dampnorum differtur, tanto magis in dies augebitur;

et si verbis de cetero, quemadmodum hactenus, teneremur, necesse foret nobis, secundum formam et tenorem inscriptionum et obligaminum, sumpnam capitalem dampnumque et interesse nostrum alia via et ordine requirere, et cum Australibus sic procedere, quo nobis promissa per illos observentur. Datum.

ve Felségetek és az osztrákok kötelezettségvállalása alapján az osztrákoknak a múlt évben, Szent Márton napján kellett volna maradéktalanul kifizetniük nekünk. Felségetekre való tekintettel megadtuk ugyan ezt a haladékot abban a reményben és bizalommal, hogy az osztrákok a százezer forintot, melyből ötvenezret az említett tavalyi határidőre kellett volna kifizetniük, a mostani Szent Márton-nap elérkeztével teljes egészében kifizetik, amint azt maguk – ahogy levelük ezt világosabban tartalmazza – többször is, önként, kártérítési kötelezettség és kamat terhe alatt felajánlották.

Azt hittük ugyanis, hogy jobban fognak emlékezni ígéreteikre, Felségetek pedig, akinek kedvéért ilyen kedvezményt adtunk nekik, együttműködik majd, hogy várakozásunkban ne csalódjunk. E kifizetésben bízva ugyanis mi magunk is ígéretet tettünk hadainknak, melyeket saját kárunkon tartottunk meg, hogy ugyanezzel a határidővel kifizetjük őket. Ezt nem tudtuk megtenni, mivel a nekünk tett ígéretet sem tartották meg, amint vártuk volna. Úgy értesültünk, hogy bajosan és nehézségek árán is csak negyvenezer forintot fizettek ki; ezt azonnal kiosztották hadaim között, mivel azonban az osztrákok ígéretétől becsapva a teljes összeget a nekik kitűzött időben kiutalni nem tudtuk, uzsorakamat nő a fejünkre és csak egyre növekszik napról napra; ezt pedig mindenféle népek követelik rajtunk vissza, a tőkeösszeggel együtt.

S mivel Felségetek jól tudja hogy a kötelezvény kifejezetten rendelkezik a károkozásról és kamatról, melyek megfizetésére maguk az osztrákok kötelezték magukat arra az esetre, ha a létrejött szerződés szerinti kifizetés részünkre nem történne meg teljesen, ezért kérjük és biztatjuk Felségeteket, hogy a szerződések és ígéretei szerint az általunk kért tőkeösszeget, káraink megtérítésével együtt (mely károk pedig már százezer forintot számlálnak) amilyen gyorsan lehet, utaltassa és fizettesse ki teljesen és ténylegesen az osztrákokkal – máskülönben kijelentjük Felségeteknek, hogy amennyivel kitolódik a tőkeösszeg kifizetése és a károk megtérítése, annyival növekszik is naponta.

És ha a továbbiakban, amint eddig is, szóvá kell tennünk ezt, a szerződések és kötelezvények formája és tartalma szerint szükségessé válik majd, hogy a tőkeösszeget, kárunkat és a kamatot más módon és rendben követeljük vissza, és úgy járjunk el az osztrákokkal szemben, hogy megtartsák a nekünk ígéretet. Kelt...

A levél élen: Ad imperatorem Romanorum, quem requirit, ut inscriptionibus suis satisfaciatur, et comminatur.

1479. (MKL I 315)

Florio Roverellának, római megbízottjának

Mathias etc. magnifico Florio Roverella militi Jerosolimitano nobis dilecto salutem.

Ex litteris tuis, quas ad fidelem nostrum reverendissimum dominum Georgium electum et confirmatum Colocensem scripsisti, nobis ostensis cognovimus, quantam adhibueris operam apud sanctissimum dominum nostrum pro annata illius, pro qua nos pluries scripsimus, relaxanda. Dicimus grates nobilitati tue, et sedulitatem tuam, non ipsi domino electo, sed nobis in hac parte ostensam, unice commendamus, et parati dignas tibi referre vices, quotiens se casus offerret et tua commoditas postulabit.

Verum cum hactenus res ipsa non sit sortita effectum, iterandas duximus preces nostras apud sanctissimum dominum nostrum, certa spe et fiducia, quam in sua sanctitate repositam habemus, illecti, quod sua sanctitas consideratione defectuum ecclesie Colocensis, in quos per crebras Turcorum incursiones devenit, et maxime contemplatione nostra non patietur nos frustrari amplius desiderio nostro; et quod fortasse illius ecclesie detrimento relevando non concederet, nostre fiducie et importunitati concedet.

Quamobrem requirimus iterato et hortamur prudentiam tuam, velit talem operam, unacum magnifico Anello Archamonio consiliario et oratore regio paterno, apud sanctissimum dominum nostrum et alios, quibus opus est, pro relaxanda huiusmodi annata adhibere, ut quod tot frequentatis vicibus postulavimus, tuo studio, opera et diligentia tandem consequamur.

Agas vero, ut intelligat sanctissimus dominus noster non magno futurum impendio, quod illi ecclesie immo nobis in hac parte concedet, ad maiora nos beneficio tali reddi sedi apostolice obligatos. Datum.

A levél élen: Alia commendatio sollicitande relaxationis annate.

A levél élén: A római császárhoz; kéri őt, hogy tegyen eleget a szerződéseknek, és megfenyegeti.

1479. (MKL I 315)

Florio Roverellának, római megbízottjának

Mátyás stb. üdvözetünket küldjük kedvelt emberünknek, a nagyságos Florio Roverella jeruzsálemi lovagnak.

Nekünk is megmutatott leveledből, melyet főtisztelendő hívünknek, György választott és megerősített kalocsai érseknek írtál, megtudtuk, mennyit fáradoztál szentséges urunknál, hogy elengedjék azt az illetéket, mely miatt többször is írtunk már. Köszönetet mondunk nemességédért, és különösen nagyra becsüljük serénységedet, melyet nem is a választott püspök, hanem a mi érdekünkben mutattál ez ügyben; készek is vagyunk viszonzni ezt neked, ahányszor csak alkalom adódik rá és érdeked úgy kívánja.

Ám mivel maga az ügy mindeddig nem nyert elintézészt, úgy véltük, megismételjük kéréseinket szentséges urunknál attól az Őszentségébe vetett reményüinktől és bizodalunktól vezetve, hogy Őszentsége (fontolóra véve a kalocsai egyház kárait, melyeket a sűrű török támadások miatt szenvedett, és főleg ránk való tekintettel) nem fogja hagyni, hogy továbbra is csalatkozzunk kívánságunkban: s amit az egyházmegye kárait enyhítendő talán nem adna meg, megadja majd bizalmunk és alkalmatlankodásunk hatására.

Ezért hát ismételten kérjük és biztatjuk Bölcsességeket, szíveskedjék a nagyságos Anello Archamonio tanácsosunkkal és királyi atyánk szószólójával¹⁴⁵ együtt szentséges urunknál és másoknál kifejtetni mindazt a tevékenységet, ami szükséges az illeték elengedéséhez, hogy amit már oly sok alkalommal követeltünk, azt a te igyekezeted, munkád és gondosságod által végre elérjük.

Érd hát el, hogy szentséges urunk megértse: nem nagy ráfordítás árán, amit ez ügyben az egyházmegyének, sőt nekünk elenged majd, e szívességével még nagyobbakra kötelez le minket az Apostoli Szék felé. Kelt...

A levél élén: Egy másik utasítás az illeték elengedésének sürgetésére.

1479. (MKL I 317)

Oliviero Carafa nápolyi bíboros-érseknek

Reverendissime in Christo pater.

De episcopatu Scardonensi, ad quem nos fidelem nostrum reverendum in Christo patrem dominum Archangelum (talem), auctoritate jurispatronatus nostri regalis, elegimus, intelleximus commissionem factam esse a sanctissimo domino nostro paternitati vestre.

Quam rem nos eidem paternitati vestre diligentissime commendamus, rogantes ut sicuti reverendissima dominatio vestra nobis in cunctis actionibus suis se nobis amicam benevolamque ostendit et exhibuit, ita et in hoc negotio exhibeat, detque operam ut is dominus Archangelus sine mora pronuncietur et confirmetur. Erit hoc nobis gratissimum, et ad cetera benefacta paternitatis vestre, quibus sibi nos multipliciter obstrinxit, istud quoque cumulo accedat.

A levél élén: Ad Neapolitanum.

1479. (MKL I 318)

IV. Sixtus pápának

Beatissime pater et domine clementissime, post devotam etc.

Accipio sanctitatem vestram, quod mihi pergratum est, nunc in tractatibus esse cum liga contrarie partis, et inter eam ac adversarios de pace concludenda agitari; quam rem ipse libenter et gratissimo animo audivi, considerans quanta commoda sanctitati vestre et universe Christianitati, pace Italie reddita, possint provenire.

Nam rebus sic stantibus et durante guerra Italie spes nulla est quidquam boni rebus christianis accidere posse, quinimmo semper verendum est, ne res christiane, sanctitate vestra alio occupata, magis quam quassate sunt conquassentur, et hostium crucis potentia in dies cum detrimento reipublice christiane augeatur.

Quamobrem obsecro sanctitatem vestram, et quanto maiore possum studio et devotione suadeo et hortor, dignetur sic amplecti tractatus pacis, ut

1479. (MKL I 317)**Oliviero Carafa nápolyi bíboros-érseknek**

Krisztusban főtisztelendő atya!

Úgy értesültünk, hogy Szentséges Urunk megbízást adott Atyaságotoknak a scardonai püspökséggel kapcsolatban, ahová királyi kegyúri jogunk tekintélyével a Krisztusban tisztelendő Arcangelo urat választottuk.

Erősen ajánljuk e dolgot Atyaságotok figyelmébe, kérve, hogy amint főtisztelendő Uraságotok eddig is minden cselekedetében jóakaró barátunknak mutatkozott és bizonyult, úgy ebben az ügyben is így legyen, s tegyen róla, hogy Arcangelo urat haladéktalanul kihirdessék és megerősítsék. Igen kedves dolog lesz ez nekünk, és Atyaságotok többi jótettének garmadájához, melyekkel sokszorosan lekötelezett minket, ez is hozzájárul.

A levél élén: A nápolyi bíboroshoz.

1479. (MKL I 318)**IV. Sixtus pápának**

Szentséges Atya és kegyelmes uram! Áhítattal ajánlom magamat stb.

Úgy értesültem, hogy – ami igen kedvemre van – Szentségetek éppen tárgyalásokban van az ellenpárti szövetséggel, és közte illetve ellenlábasai között már a béketárgyalások lezárása folyik. Szívesen és örvendező szívvel hallottam e dolgot, megfontolva azt, hogy mekkora haszon származhat Szentségeteknek és az egész kereszténységnek, ha Itália békéje helyreáll.

Mert amíg így állnak a dolgok és kitart a háború Itáliában, semmi remény, hogy bármi jó történhet a kereszténység ügyében; sőt inkább mindig féltő, hogy a kereszténység már megtépzott ügyei – amíg Szentségetek mással van elfoglalva – további megtépzásra jutnak, és a kereszt ellenségeinek hatalma a keresztény államok kárára napról napra növekszik.

Ezért hát könyörgök Szentségetekhez és amennyire nagy igyekezettel és elkötelezettséggel csak tudok, tanácsolom és biztatom: méltóztasson úgy magáé-

quamprimum, felici beatitudinis vestre auspicio, Italiae pax reddatur, et omnis bellorum molestia in optima rerum concordia conquiescat. Quo facto facilius poterit sanctitas vestra rebus christianis consulere, et presenti reipublice calamitati, que adeo tandem invaluit, providere.

Non enim latet beatitudinem vestram, in quos tandem terminos christiani status miseranda conditio redacta est, cum alii turpi conditione pacem a Thurco flagitant, alii vel solo nomine perfidi hostis deterriti, antequam eius immanitatem senserint, ad illius amicitiam cum maxima totius Christianitatis ignominia recurrunt. Cogitet itaque sanctitas vestra, quantum perfidi hostis potentia quottidie excrescit, et seviendi illius in Christianos rabies accendetur, qui sine fine Christianorum sitit sanguinem, et immenso sanguine effuso non contentus, eo magis in dies animum summit ad persecutionem fidelium, quo magis videt Christianos inter se discordes et ad resistendum sibi negligentiores. Quod si pacem Italiae redditam et omnem discordiam inter catholicos sopitam senserit, remittet illico animum et efrenatam audaciam suam, que discordiis durantibus, nullo sibi resistente, grassatur, illico compescet.

Nam si sanctitas vestra sic se gesserit, ut per eam nihil deficiat, quominus Italiae pax reddatur, sancte sedi apostolice in maximam et indelebilem gloriam accedet; si vero, aliis pacem optantibus, per eam deficeret quominus pax sequeretur, cederet in maximum sedis apostolice et totius Christianitatis detrimentum, et ab omnibus diceretur sanctitatem vestram discordiis fomitem prestitisse. Erit igitur ad Dei gloriam et ad universe reipublice christiane profectum et commodum, si sanctitas vestra, dimissis multis difficultatibus, postquam res differentiarum Deo volente ad hos deducta est terminos, toto studio pacem amplectetur, et quo rebus christianis succurrere possit, ultra hoc (quod) fortasse liceret, prebebit se erga adversarios indulgentiorem; ex hoc enim gloria nominis sui ampliabitur, et ad posteros memoria tanti beneficii diffundetur. Predicabunt et presentes et posterius sanctitatem vestram fuisse, que quassatis rebus christianis, etiam in summa sedis apostolice necessitate consuluit, et omnia posthabuit, quo negotium fidei, quod publicam omnium salutem concernit, attentius procuraret.

nak érezni a béketárgyalásokat, hogy Szentségetek szerencsés védnöksége alatt mielőbb helyreálljon Itália békéje, és a háborúk minden zaklatottsága a legnagyobb egyetértésben nyugodjon le. Ha ez megtörtént, könnyebben foglalkozhat majd Szentségetek a kereszténység ügyeivel és intézkedhet a keresztény állam jelenlegi bajai felől, amelyek már annyira elhatalmasodtak.

Nem titok ugyanis Szentségetek előtt, milyen határig jutott már a kereszténység nyomorú állapota, mikor egyesek gyalázatos feltételekkel követelik a törökkel való békét, mások – a hitszegő ellenségnek akár pusztán a nevétől rémületbe esve, még mielőtt megtapasztalnák, milyen szörnyű az – barátságáért folyamodnak, az egész kereszténység legnagyobb gyalázatára. Gondoljon hát bele Szentségetek, mennyit növekszik így napról napra a hitszegő ellenség hatalma, és hogy fellángol majd a keresztények ellen tomboló veszettsége; hiszen végtelenül szomjazza a keresztények vérért, és az eddigi mérhetetlen vérontással meg nem elégedve annál inkább veszi a bátorságot a hívők üldözésére, minél inkább azt látja, hogy a keresztények széthúznak, és azzal sem törődnek, hogy ellenálljanak. Ezért ha azt látta majd, hogy Itáliában helyreállt a béke és elcsendesült minden viszály a katolikusok között, tüstént megcsappan bátorsága, és féktelen vakmerőségét, mellyel a viszályok ideje alatt – mivel senki sem áll neki ellen – tombol, tüstént elfojtja.

Ha ugyanis Szentségetek úgy viselkedik majd, hogy rajta semmi se múljék, és helyreálljon Itália békéje, nagy és eltörölhetetlen dicsőséget szerez az Apostoli Szentszéknek; ha viszont – miközben mások békét akarnának – rajta bukik meg, hogy létrejöjjön a béke, roppant kárára válik az Apostoli Széknek és az egész kereszténységnek, és mindenki azt fogja mondani: Szentségetek adott tápot a viszály tüzének. Isten dicsőségére és az egész keresztény birodalom előrejutására és hasznára lesz tehát, ha Szentségetek, nem törődve a sok nehézséggel, miután Isten akaratából a viszálykodás eddig a határig eljutott, teljes igyekezetével a békére kötelezné el magát, és hogy a kereszténység ügyén segíthessen, talán a megengedhetőnél is engedékenyebbnek mutatkozna ellenlábasai felé. Ettől gyarapszik ugyanis majd nevének dicsősége, és árad az utókorra e nagy jótett emlékezete. Hirdeti majd a jelen- és utókor is, hogy Szentségetek volt az, aki, mikor megtépázva volt a kereszténység ügye, az Apostoli Szék nagy szükségében is bölcs döntést hozott, és mindennek elé helyezte azt, hogy a hit ügyét – ami mindenki közös üdvét érinti – nagyobb figyelemmel gondolja.

Dignetur itaque vestra sanctitas ad bonum pacis et concordie animum sic advertere, et remotis contrariis svasoribus, qui fortasse apostolice sedis commoda et presentem reipublice christiane necessitatem minus cogitant, tractatus pacis tanto amplecti studio, ut videatur non modo condiciones honestas non sprevisse, sed quo christianis rebus toto studio consulat, etiam ultra quam licuisset ex sua pietate hostibus ad veniam recurrentibus indulgisse. Datum etc.

1479. (MKL I 319.; DF 282621)

Giovanni Mocenigo velencei dózsénak

Illustrissime princeps amice noster charissime.

Cum hiis diebus proximis cives et subditi nostri civitatis Segniensis navem quandam cum certis mercibus, ad valorem sexingentorum florenorum, questus gratia in civitatem Flumen transmittere habuissent, capitaneus vester in mari (prout certa <relacione> edocti sumus) navem cum omnibus mercibus interceptit, cumque requireretur per capitaneum nostrum Segniensem, ut illam remitteret, respondisse fertur, non eo proposito eam interceptisse ut redderet; quam usque modo dicitur in preiudicium subditorum nostrorum retinere. Super quo requirendam duximus illustrissimam dominationem vestram, velit taliter providere, ut navis intercepta cum mercibus absque dampno subditis nostris remittatur. Nam bene scit, quod subditi nostri nisi questibus et <mercantiis> vivere non possunt, qui si tantum dampni paterentur, non parvo illis detrimenti foret. Provideat itaque amicitia vestra et mandet, ut ista rectificentur, et de cetero subditi sui a talibus abstineant, vivantque invicem concorditer, quemadmodum nos ab illustrissima dominatione vestra expectamus.

Nam si aliter fieret, cogitare potest amicitia vestra, quomodo talia bone vicinitati et amicitie mutue, presertim vero illis tractatibus et promissis, que nobis magnificus Petrus Diedo orator, nomine istius illustrissimi domini fecit, responderent. Super hoc optamus citum et optatum ab amicitia vestra responsum. <Ex Buda.>

A levél élén: Ad ducem Venetiarum.

Méltóztasson tehát Szentségetek figyelmét a béke és egyetértés javára fordítani, és figyelmen kívül hagyva a mást tanácsolókat (akik talán kevésbé gondolnak az Apostoli Szék hasznára és a keresztény állam jelen szükségére) olyan igyekezettel felkarolni a békétárgyalásokat, hogy úgy tűnjön: nemcsak hogy nem vetette meg a méltányos feltételeket, hanem – hogy minden igyekezetével a kereszténység ügyeivel foglalkozhasson – jóságában még a megengedhetőn is túl kedvezett bocsánatért folyamodó ellenségeinek. Kelt stb.

1479. (MKL I 319.; DF 282621)

Giovanni Mocenigo velencei dózsénak

Méltóságos fejedelem, kedves barátunk!

Mikor az elmúlt napokban alattvalóink, Zengg városunk polgárai egy hajójukat (bizonyos, hatszáz forint értékű árukkal együtt) haszonszerzés céljából Fiuméba akarták küldeni, kapitányotok – amint ezt egy bizonyos <jelentésből> megtudtuk – a hajót az összes áruval együtt elfoglalta. Mikor pedig zenggi kapitányunk kérte, hogy adja vissza azt, állítólag azt válaszolta: nem azzal a szándékkal foglalta el, hogy visszaadja. Azt mondják, egészen mostanáig vissza is tartja, alattvalóink jogsérelmére.

Emiatt úgy határoztunk, megkérjük nagyméltóságú Uraságotokat, szíveskedjék oly módon intézkedni, hogy az elfogott hajót az árukkal együtt, kármentesen visszaadják alattvalóinknak. Jól tudja ugyanis, hogy alattvalóink csak kereskedésből és áruikból tudnak megélni; ha ekkora kárt szenvednek, nem kis veszteségük származik abból. Intézkedjen tehát Barátságotok és parancsolja meg, hogy helyrehozzák ezt, és a továbbiakban alattvalói tartózkodjanak az ilyesmitől – éljenek egyetértésben, amint mi azt nagyméltóságú Uraságotoktól elvárjuk.

Mert ha másképp lenne, elgondolhatja Barátságotok, mennyire felelne az meg a jószomszédságnak és kölcsönös barátságunknak, kiváltképp pedig azoknak a szerződéseknak és ígéreteknek, melyeket fényességes köztársaságotok nevében a nagyságos Pietro Diedo szószóló tett nekünk. Azt óhajtjuk, hogy Barátságotok gyors és általunk óhajtott választ adjon erről. <Kelt Budán.>

A levél élén: A velencei dózséhez.

1479. (MKL I 320)

Ruprecht kölni érseknek, választófejedelemnek

Novit paternitas vestra, quanto in discrimine universa Christianitas impresenti propter Turcorum potentiam constituta sit, quantum periculum reipublice christiane impendat ab eo tempore, quo Veneti pacem cum Turco, in totius Christianitatis despectum, inierunt, et non solum fecerunt pacem, sed et insuper multa castra et loca sua Turcorum manibus tradiderunt,

de quibus jam assidue Christianitas laceratur, et illorum potentia cum omni Christianorum ruina et calamitate Venetis faventibus adaugetur. Utque illis maior in Christianos seviendi prebeat occasio, ex alio quoque latere imperialis maiestas, cui ante omnes alios cordi esse deberet christiane reipublice defensio, laborat (sicuti nobis multorum litteris et relatibus pro certo compertum est) pro ineunda pace cum Turco, quam non dubitamus jam esse conclusam.

Nos vero ab omnibus reliquimur, et res eo deducta est, ut totum onus christiane defensionis, cuius ante et imperialis maiestas et Veneti participes fuerant, in nosmetipsos recumbat. Quod profecto onus nos tantisper libenter pro communi omnium salute sufferremus, quantum nostris viribus sufferri posset; sed quod soli tanto pondere pressi absque aliorum Christianorum, quorum non minus quam nostra interest, laboremus, et impar nostris viribus onus, omni protunc destituti presidio, diu portemus, paternitas vestra reverendissima, que prudentissima est, judicare poterit, si nobis hoc facere possibile sit.

Nos quidem cum Turci non rogati, neque unquam promissis et pollicitationibus nostris requisiti, neque terris et provinciis eis traditis allecti, sed spontanea voluntate pacem nuper nobis et dominiis nostris obtulissent, tametsi illam unice assensu nostro non acceptare modo, sed et confirmare poteramus; quia tamen visum nobis est unica sola conditio ab ipsis proposita in perniciem Christianitatis redundare, que erat, ut nos transitum illis per nostra dominia ad ceteros Christianos concederemus, propter quam insuper pollicebantur nobis omnem assistentiam contra omnes hostes nostros, consideratione salutis publice et ne per nostram pacem christiana respublica dilaceraretur: sprevimus eam simpliciter, et maluimus in hostilitate continua

1479. (MKL I 320)**Ruprecht kölni érseknek, választófejedelemnek**

Jól tudja Atyaságotok, milyen válságos helyzetbe jutott mostanra az egész kereszténység a török hatalma miatt; mekkora veszély lebeg a keresztény államok felett, amióta Velence – az egész kereszténység megvetésére – békemegállapodásra jutott a törökkel; és nemcsak békét kötöttek, de ezenfelül sok várukat és területüket török kézre is adták!

Ezekből már folytonosan marcangolják a kereszténységet, és hatalmuk minden keresztény romlására és bajára, Velence segédletével, egyre nő. S amint több alkalmuk lett a keresztények ellen tombolni, a másik oldalról is a császári felség – akinek mindenki előtt szíven kéne viselni a keresztény állam védelmét – azon fáradozik, amint azt sokak leveléből és jelentéséből biztosan megtudtuk, hogy békemegállapodásra jusson a törökkel, amit (nincs kétségünk) már le is zárt.

Minket pedig mindenki elhagyott, és oda jutott a dolog, hogy a kereszténység védelmének egész terhe (melynek azelőtt mind a császári felség, mind Velence részesei voltak) egymagunkra nehezedik. Noha e terhet valóban szívesen vállaltuk mindenki közös üdvéért, amennyire erőnk szerint azt hordozhattuk, ám főtisztelendő Atyaságotok nagy bölcsességével megítélheti, vajon lehetséges-e számunkra, hogy ekkora súlytól egyedül terhelve fáradozzunk, a többi keresztény nélkül, akiknek nem kevésbé érdeke ez, mint nekünk, és sokáig hordozzuk ezt az erőnkön felüli terhet, már minden segítségtől elesve.

Mi bizony, amikor a török nemrég (kéretlenül és bármiféle ígéretünk-ígéretésünk nélkül, nem nekik átadott földek és területek csábítására, hanem önkéntes akaratából) békét ajánlott nekünk és tartományainknak, noha azt pusztá beleegyezésünkkel nemcsak elfogadhattuk, de szentesíthettük is volna: mivel azonban úgy tűnt nekünk, hogy az az egy, általuk ajánlott feltétel a kereszténység vesztére futott volna ki, mégpedig hogy tartományainkon keresztül utat engedjünk nekik a többi keresztény nép felé (ami miatt ezenfelül minden segítséget is megígértünk minden ellenségünkkel szemben), ezért megfontolva a közös üdvöt, és hogy ne a mi békekötésünk szaggassa szét a keresztény államokat: egyszerűen semmibe vettük békeajánlatukat, és inkább maradtunk folyamatos

cum eis permanere, quam nostra quiete ceteris Christianis exitiosam perniciem admittere.

Que autem nobis referantur gratie pro beneficiis nostris, ex hoc cogitare reverendissima dominatio vestra poterit, quod jam certatim quique se ab hoc onere retrahentes, nos solos periculo obiectos reliquerunt, et alii quidam damnosa et exitiali universe Christianitati pace fruuntur; nos vero communis hostis insidiis undique circumsepti, nullo nobis adjuvante laboramus, et nisi rebus nostris in tempore provideamus, quandoquidem aliorum presidia non aderunt, propediem tanto rerum pondere pressi, succumbamus necesse est.

Quamobrem nos admonendam duximus reverendissimam dominationem vestram, tanquam sacri electorum collegii principem et decanum, velit animo revolvere presentes et urgentissimas necessitates et angustias reipublice christiane, et dominis electoribus unam dietam in proximo imponere, ad quam facta omnium convocatione, nec expectata ad id imperialis maiestatis vel suorum oratorum presentia, cuius assidua cunctatio rem quantumvis opportunam in longum semper protrahit, oratoribus nostris presentibus, quos ad eam nos statim, ut imposita dieta fuerit, cum plena informatione et cum sufficienti declaratione presentis necessitatis fidei et instantis periculi, destinabimus. Pro Dei honore, cuius res agitur, et pro defensione christiane fidei ac pro totius Christianitatis statu conservando et pro salute publica, agat et ordinet cum ceteris fratribus suis, ut in hac extrema necessitate defensionis fidei reipublice christiane sine ulteriori dilatione succurratur et provideatur taliter, ut redacta in hunc miserabilem statum Christianitas, immanissimorum christiani nominis hostium viribus magna in parte compressa, ad ultimum non succumbat. Nam si matura provisio non fuerit, in proximo catholica religio periculum imminens non evadet.

Quod nos idcirco significare volumus reverendissime dominationi vestre, quia credimus et speramus eam pro sua in Christianorum fidem devotione, et singulari in salutem publicam affectu, preteritorum calamitatum consideratione, cum ceteris suis fratribus dominis electoribus sacri Romani imperii, quorum paternitas vestra reverendissima caput et decanus est ad ..... commoveri, et quandoquidem nemo est, qui periclitantibus rebus christianis hoc tempore consulat et succurrat, reverendissimam dominationem vestram cum suo

ellenségeskedésben velük, mint hogy a mi nyugalomunkért végzetes veszedelmet szabadítsunk rá a többi keresztény népre.

Hogy pedig jótettünkért milyen köszöneteket kaptunk, elgondolhatja főtisztelendő Uraságotok abból, hogy mivel ki-ki versengve húzza ki magát e teher alól, egyedül mi maradtunk kitéve a veszélynek, és a többiek élvezik az egész kereszténységre káros és végzetes békét. Mi pedig, mindenfelől körülkerítve közös ellenségünk csapdáitól, úgy fáradozunk, hogy senki sem segít nekünk, és ha nem gondoskodunk időben ügyeinkről, mivelhogy mástól segítség nem fog érkezni, hamarosan akkora súllyal nyom minket a helyzet, hogy szükségyszerűen elbukunk.

Ezért hát úgy véltük, figyelmeztetnünk kell főtisztelendő Uraságotokat mint a választófejedelmek szent testületének vezetőjét és dékánját: szíveskedjen szívből megfontolni a keresztény államok jelenlegi, igen sürgősséges szükségleteit és szorult helyzetét, illetve a közeljövőben gyűlést hirdetni a választófejedelmeknek! Miután mindenkit összehívtak (meg sem várva a császári felség vagy szószólói megjelenését, mert az ő állandó halogatása bármilyen sürgős dolgot is mindig elnyújt), jelen lesznek szószólóink is, akiket a gyűlés meghirdetése után azonnal odaküldünk majd teljeskörű tájékoztatással és elegendő felvilágosítással a hit mostani szükségéről és a fenyegető veszélyről. Isten – akinek ügye forog itt – méltóságáért és a keresztény hit védelméért, az egész kereszténység fennállásának megőrzéséért és a közüdvért: érje el és rendezze el többi testvérével együtt, hogy a hit védelmének e végszükségében további halogató nélkül segítség érkezzen a keresztény birodalomnak és intézkedjenek úgy, hogy a kereszténység, mely e nyomorúságos állapotba került, a keresztény név legszörnyűségesebb ellenségeinek erejétől nagyrészt elnyomva nehogy végleg elhulljon. Mert ha nem születik időben intézkedés, a katolikus vallás rövidesen nem fogja már elkerülni a fenyegető veszedelmet.

Azért akartuk ezt jelezni főtisztelendő Uraságotoknak, mert úgy hisszük és reméljük, hogy a keresztény hit iránti elkötelezettsége és a közüdvőhöz való páratlan ragaszkodása miatt, megfontolva a korábbi bajokat, főtisztelendő Uraságotok és testülete tanácsával és segítségével is mellénk áll – többi testvérével, a Szent Római Birodalom választófejedelmeivel együtt, akiknek főtisztelendő Atyaságotok a feje, elnöke, és (.....) indítja őket, mivelhogy senki nincs, aki je-

collegio consilio et ope affuturam. Nam si (quod absit) presentes angustie christiane reipublice in vestro cetu et in vestra reverendissima dominatione remedium non invenirent, nosque multitudine infidelium undique concussi, expectato jam longo tempore presidio frustraremur,

protestamur ex nunc et notificamus reverendissime dominationi vestre, sub hiis oneribus, quibus incredibiliter premimur, amplius stare non posse, sed et nobis oportere, ut rebus nostris qualitercumque poterimus, quando omni adjutorio nos frustrari senserimus, in proximo consulamus. De quo siquid mali rebus christianis evenerit, non nobis, qui nisi coacti a defensione fidei nunquam discedimus, sed ceteris potentatibus christianis, qui nobis in tanta rerum necessitate opem ferre neglexerunt, coram Deo et hominibus poterit imputari. Datum.

A levél élén: Ad archiepiscopum Coloniensem, conquerendo contra Venetos et imperatorem Romanorum, qui pace cum Turco inita, totum onus christiane defensionis regiam maiestatem interferunt.

lenleg a veszélyben forgó keresztény ügygel törődne és támogatná azt. Mert ha (ami távol legyen) a keresztény államok jelen szorult helyzete közösségeknél és főtisztelendő Uraságotoknál orvosságra nem találna, mi – mindenfelől megrendítve a hitetlenek sokaságától – csalatkoznánk a már régóta várt segítségben.

Tiltakozunk hát mostantól és tudatjuk főtisztelendő Uraságotokkal, hogy e terhek alatt, melyek hihetetlen nyomás alatt tartanak, tovább megállni már nem tudunk, és – amikor már azt látjuk, minden segítőnkben csalódunk – nekünk is a közeljövőben valamilyen módon gondoskodnunk kell saját dolgainkról. Ha pedig ebből valami rossz származna a kereszténység ügyére, azt nem nekünk (akik a hit védelmétől soha nem léptünk vissza, hacsak nem kényszerítve) lehet majd felróni Isten és az emberek előtt, hanem a többi keresztény hatalmasságnak, akik elmulasztották, hogy ekkora szükségben nekünk segítséget hozzanak. Kelt...

A levél élén: A kölni érsekhez; panasz Velence és a római császár ellen, akik békére lépve a törökkel, a kereszténység védelmének egész terhét a királyi felségre hárítják.

JEGYZETEK A FORRÁSNYELVI OLDALAKHOZ

- 1 Regesztája és részleges kiadása: Iványi Béla: *Bártfa szabad királyi város levéltára 1319-1526*. I. MTA, Budapest, 1910. 217. oldal (1425. sz.)
- 2 Töredékesebb kiadása: Horváth Mihály: *Magyar történelmi tár* I. 9., 1861., 164. o.
- 3 „Ladislav Osl de Azzonfalwa Comes et Capitaneus Soproniensis» 1464. május 12-ikén Sopron városának írja: »Intelleximus qualiter bohemi, scilicet qui fratres vocantur, copiose venissent in castrum Machkakeu.» A levél élén: Imperatori Romanorum a rege.
- 4 Fraknóinál *non*; kéziratot sajnos nem tudtam ellenőrizni.
- 5 Összevetve e szövegkiadással: Peter Eschenloer's, Stadtschreibers zu Breslau, *Geschichten der Stadt Breslau oder Denkwürdigkeiten seiner Zeit vom Jahre 1440 bis 1479*, Bd. II: *Jahren 1467–1479*, hg. von Johann Gottlieb Kunisch, Verlag Josef Max, Breslau, 1828, 202–204, 204–206.
- 6 Wilhelm Riesenberg, Hermann von Wartenburg, Boskowitz Geschke, Weitmühl Benesch
- 7 *Lectio dubia*
- 8 Összevetve e szövegkiadással: Peter Eschenloer's, Stadtschreibers zu Breslau, *Geschichten der Stadt Breslau oder Denkwürdigkeiten seiner Zeit vom Jahre 1440 bis 1479*, Bd. II: *Jahren 1467–1479*, hrsg. von Johann Gottlieb Kunisch, Verlag Josef Max, Breslau, 1828, 253–257.
- 9 Összevetve e szövegkiadással: *Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen*, hrsg. von der Zur Pflege Vaterländischer Geschichte Aufgestellten Commission der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Bd. VII, Wien, 1851, 58.
- 10 Előtte áthúzva: *volentes*
- 11 Fraknóinál *pereuntem!*
- 12 Összevetve e szövegkiadással: Teleki József: *Hunyadiak kora Magyarországon*, XI köt., Emich Gusztáv, Pest, 1855, 495.
- 13 Fraknói szövegéből törölve ezután: un
- 14 Összevetve e szövegkiadással: Segesser, Anton Philipp von: *Die Beziehungen der Schweizer zu Mathias Corvinus, König von Ungarn in den Jahren 1476–1490*, F. J. Schiffmann, Luzern, 1860, 69.
- 15 Véltetőleg approximare
- 16 Összevetve e szövegkiadással: *Monumenta Habsburgica. Sammlung von Actenstücken und Briefen zur Geschichte des Hauses Habsburg in dem Zeitraume von 1473 bis 1576*, hrsg. von der Hist. Commission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften zu Wien, Abt. I: *Das Zeitalter Maximilians I, mitgeth. von Joseph Chmel*, Bd. II, Wien, 1855, 96.
- 17 Összevetve e szövegkiadással: Segesser, Anton Philipp von: *Die Beziehungen der Schweizer zu Mathias Corvinus, König von Ungarn in den Jahren 1476–1490*, F. J. Schiffmann, Luzern, 1860, 75–76.
- 18 Összevetve e szövegkiadással: *Monumenta Habsburgica. Sammlung von Actenstücken und Briefen zur Geschichte des Hauses Habsburg in dem Zeitraume von 1473 bis 1576*, hrsg. von der Hist. Commission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften zu Wien, Abt. I: *Das Zeitalter Maximilians I, mitgeth. von Joseph Chmel*, Bd. II, Wien, 1855, 126.
- 19 A Nikolsburgi kódexben Hedbegam
- 20 Fraknóinál *ex quo*
- 21 Fraknóinál *viziri!*

- 22 A Nikolsburgi itt az igen nehezen magyarázható *decreto* alakot hozza, míg az előző *quatenus* helyett a szintén gyanús *continuo* áll.
- 23 Fraknóinál *dignaretis*, míg a nikolsburgi a *donaretur* (sic) alakot hozza.
- 24 A Nikolsburgi olvasata itt *in ecclesia*, noha előzőleg *Silesia* áll.
- 25 Összevetve e szövegkiadással: Segesser, Anton Philipp von: Die Beziehungen der Schweizer zu Mathias Corvinus, König von Ungarn in den Jahren 1476–1490, F. J. Schiffmann, Luzern, 1860, 77.
- 26 Így, *nos de* helyett
- 27 Fraknóinál: *partim*, ám mind a mondatfűzés, mind a kontextus (ld. alább: *in nulla sua parte observastis*) *parumot* sugall.
- 28 A kassai kódexben *secundum*.
- 29 A kassai kódexben *vos*.
- 30 Fraknóinál *lesa ... detrimenta*
- 31 A kassai kódex szövegében *quousque tandem* (!).
- 32 A kassaiban *deo*.
- 33 A kassaiban itt sorugrás miatt kimarad e szakasz a következő *sedis apostolice*-ig.
- 34 Fraknói: *tantam rem amaram*, kassai kódex: *manu rem avaram*; az első olvasat nehézkes (és nem ellenőrizhető), a második vsz. romlott; a szövegösszefüggés és a két sántító variáns lekió alapján kockáztatom meg a fenti konjektúrát.
- 35 A kassaiban itt a nehezen értelmezhető *in quo* áll.
- 36 Lectio dubia
- 37 Összevetve e szövegkiadással: Teleki József: Hunyadiak kora Magyarországon, XII köt., Emich Gusztáv, Pest, 1857, 85.
- 38 Lectio dubia
- 39 Összevetve e szövegkiadással: Segesser, Anton Philipp von: Die Beziehungen der Schweizer zu Mathias Corvinus, König von Ungarn in den Jahren 1476–1490, F. J. Schiffmann, Luzern, 1860, 81.
- 40 MKL II 244: *vestrum*
- 41 Csak a MKL II 244 szövege hozza.
- 42 Összevetve e szövegkiadással: Archiv für österreichische Geschichte, hrsg von der Zur Pflege vaterländischer Geschichte aufgestellten Commission der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Bd. LV, Wien, 1877, 239–240.

JEGYZETEK A MAGYAR FORDÍTÁSHOZ

- 1 Salánki Ágoston, 1445-1465.
- 2 Szilasi Vince, 1449/50-1472.
- 3 Ti. Dávid király; a „dicsérjük az Urat az Ő szentélyében” a 150. zsolttár első sora.
- 4 Talán ApCsel 10,38-ra utalva
- 5 Azaz a húsvét ünnepére
- 6 Azaz a husziták
- 7 Ti. Vácott (Itinerarium 70.)
- 8 Juan de Carvajal bíboros
- 9 Az 1462. február 10-én Esztergomban, a szentgyörgyi grófokkal kötött egyezségről van szó.
- 10 A sevillei kódex 1467 decemberét tünteti fel keletnek és Janus Pannoniust szerzőként; Mayer Gyula az Ókortudományi Társaság 2022. április 22-ei ülésén tartott előadásában a levél 1462 decemberi datálása mellett érvelt.
- 11 A II. Pius által 1463 júliusában, a török elleni hadjárat ügyében összehívott tanácskozásra utal.
- 12 a sevillei kódexben január 22.
- 13 A *pius* jelentése többek között „kegyes”, „kegyelmes”, „lelkiismeretes”.
- 14 Töredékesebb kiadása: Horváth Mihály: Magyar történelmi tár I. 9., 1861., 164. o.
- 15 Mk 4,21
- 16 Zsolt 150,1
- 17 Itinerarium 76.
- 18 Asszonyfalvi Osl László soproni ispán és kapitány 1464. május 12-ikén Sopron városának írja: „Ügy értesültünk, hogy nagy számban érkeztek Macskakő várába csehek, tudniillik akiket testvérekként emlegetnek.”
- 19 A DF 290345 hozza e levél szövegét, de összevetésre sajnos nem volt már módom, amint a formuláriumban található számos egyéb levél esetében sem.
- 20 Borso d' Este ferrarai herceg
- 21 Sic
- 22 Hieronymus Lando
- 23 Ambrosio Griffó
- 24 vö. Diplomatikai emlékek I. 309.
- 25 Jn 19,23-24
- 26 Szécsi Dénes esztergomi érsek 1465. évi halála óta.
- 27 2Krón 26,19
- 28 Mk 22,21
- 29 E mondat Szent Ambrustól (Ep. XX. 19.): *Ad regem palatia pertinent, ad sacerdotes ecclesie, publicorum tibi menium ius concessum est, non sacrorum.*
- 30 Szkander bégre célozva
- 31 gróf Szentgyörgyi és Bazini Zsigmond
- 32 Berchtoldsdorffot zálogosította el Albert főherceg Zsigmond grófnak.
- 33 Sigmund Eitzing von Loosdorf
- 34 Avagy másik korabeli nevén Ráma, kb. a mai Hercegovina.
- 35 Mátyás felterjesztése eredménytelen maradt; a püspöki széket végül a domonkosrendi Balázs fráter foglalta el.

- 36 Benedetto de Corcullis
 37 Stjepan Vukčić Kosača, +1466
 38 A kassai kódex címfelirata Vitéz Jánost jelöli meg szerzőként.
 39 Ez tévesen Ulászló leveleként hozza.
 40 Ország Mihály
 41 „Ugyanezen levél, némi jelentéktelen változtatásokkal, ugyancsak Lajos bajor fejedelemhez intézve, s Budáról 1467. február 11-ikéről keltezve található ugyanazon kézirat, 246. lapján. Valószínűleg az első levél vagy nem expedáltatott vagy elveszett.” – írja Fraknói e levél szövege után, majd közli a másik levélváltozat szövegét is; ennek közlésétől és fordításától jelen kiadás eltekint.
 42 A Fraknóinál álló, ellentétes értelmet adó *non* helyett *nos*-t értve és fordítva.
 43 Niccolò de Monte
 44 Niccolò de Monte knini püspök
 45 Fraknói jegyzete: „A kivonatot közölte: Palacky: *Fontes rerum Austriacarum*, Diplomataria XX. 480.”
 46 Fraknói hivatkozása: „Ezen dátum nélküli levél a Lobkovitz-hercegek prágai könyvtárának Sternberg-codexében. 338. l.”
 47 Vsz. nem cseh diplomatáról és nem a cseh királyról van szó; a címzett Mayer megjegyzése szerint talán Johannes de Palmota.
 48 Protasius von Boskowitz und Černahora
 49 Laa an der Thaya (ld. Itinerarium 86. o.)
 50 III. (Nagy) István, moldvai fejedelem
 51 Tévesen; nyilvánvalóan a rendekhez szól.
 52 Podjebrád György cseh király
 53 Fraknói jegyzete: A levél nem az olműtzi püspökhöz van intézve, hanem a lavantihoz, ki ez év január 20-ikán boroszlói püspökké választott meg. Ez utóbbit mint pápai legátust a király reverendissimusnak címezte; az előbbi reverendusnak. A király e levele kétségkívül válasz a legátusnak 1468. április 28-ikán Boroszlóból irt levelére. Ebben egyebek közt olvassuk: „Tollal meg nem ragadható, de hathatós tetteim igazolják majd, mekkora vígsággal, mekkora ujjongással és kitörő örömmel fogadtuk királyi felségetek oly szent szándékát és jóindulatát mi mindannyian, tudniillik hercegek, bárók, Szilézia, Lausitz katonai és polgári személyei stb.” (*Scriptores rerum Silesiacarum IX. 272.*) – Latin eredetije: *Quanta jocunditate, quanta exultatione et tripudio tam sanctum animum et bonam voluntatem celsitudinis vestre regie nos omnes, domini videlicet principes, barones, militares et civitates terrarum Slesie, Lusatie etc. ... intelleximus ... calamus non cepit, verum effectus opere comprobabit.*
 54 Laa an der Thaya (ld. Itinerarium 86. o.)
 55 Laa an der Thaya
 56 graf von Hardegg, bургgraf von Magdeburg
 57 Matthäus Sternberg
 58 Fraknói szövegében a (valószínűleg téves) *ad*-ot *ac* értelmében fordítva.
 59 Téves
 60 Alsólendvai Bánffy Miklós
 61 *gonfaloniere di giustizia* – a XIII. század végétől Firenze fő tisztségviselője; feladata a főhatalom gyakorlásán túl a helyi hatalmasságok egyeduralomtól való távoltartása is volt.
 62 Wilhelm Riesenberg, Hermann von Wartenburg, Geschke von Boskowitz, Benesch von der Weitenmühl.
 63 Fraknói közli a levél egykorú cseh fordítását is.
 64 Ld. Itinerarium 91.

- 65 Az intitulációt a címzettekhez szóló többi levél (pl. MKL I 186, 190, 198) alapján egészítettük ki.
- 66 Ma Loket, Cseh Köztársaság.
- 67 Lk 10,7; 1Tim 5,18
- 68 Utalás Jak 1,5-re.
- 69 Heinrich von Plauen
- 70 sic
- 71 Másik példány, Freistadt városához
- 72 ifjabb Heinrich von Plauen
- 73 Heinrich von Rabensteint
- 74 Lorenzo Roverella ferrarai püspök és pápai legátus
- 75 Dr. Dézsi János átírását és fordítását közli Fraknói in: Szilágyi Sándor (szerk.): *A magyar nemzet története IV.: A Hunyadiak és a Jagellók kora (1440-1526), III. könyv: Hunyadi Mátyás király*. Athenaeum, Budapest, 1896.
- 76 György
- 77 Nehring és (talán az ő nyomán) Majer valószínűleg elírás folytán november 22-re datálja.
- 78 Az Itinerarium csak Sopront jelöli meg nov. 9–dec. 28 között, ld. Itinerarium 97.
- 79 Mayer 1480–81-re teszi; sem a nikolsburgi kódex, sem az EMC nem datál. A nikolsburgi kódex budai keltezését és az Itinerariumot figyelembe véve 1483-ban a január 18.–március 16. és a július 29.–október 7. időszakok jöhetnek szóba, illetve 1480 első és 1481 második fele.
- 80 Fraknóinál *egritudine pereuntem*, azaz „betegségtől veszve el”, amit cáfol a nikolsburgi kódex és az EMC IV. 36 fordításomban alapul vett *preventum* olvasata, illetve maga a tény, hogy a küldönc utóbb továbbadta a levelet.
- 81 id. Heinrich von Plauen
- 82 id. Heinrich von Plauen
- 83 Heinrich von Rabenstein zu Riesenburg
- 84 Fraknói 1473. dec. 31-re datálja, minek tarthatatlan voltáról ld. Mayer 2010, 604–605., Itinerarium 97. és 99.
- 85 Vetési Albert veszprémi püspök
- 86 Több szó hiányzik a kéziratból.
- 87 Ulászlónak
- 88 Ide egy magra vagy gyomra vonatkozó szó kívánczozna, amelyet elvetnek és (rossz) termést hoz, mint pl. a példabeszédbeli konkoly. Az alapvetően „láb” jelentésű *fuss* szó gazdag jelentéstartományában azonban nem találni ilyen mezőt (a korai újfelnémet szótárakban sem), ezért elsősorban szövegromlásra lehet itt gondolni.
- 89 Ld. Itinerarium 101.
- 90 Lk 21,35
- 91 A latinban a *vos* és *vestros* a kontextus és a királynak írt hasonló levél alapján *nos* és *nostros* kéne hogy legyen; a fordítás ilyen értelmű. Mivel e szavakat többnyire *nros* / *vros* alakban rövidítették, az n és v pedig könnyen keverhető, elő-előfordult e két szó másolói tévesztése.
- 92 Fraknóinál a beazonosíthatatlan és vélhetően romlott *Carnonia* alak áll; a Kassai kódex *Cracovia* olvasatát vettem fel a szövegbe.
- 93 Itt Grandson kivégzett védőire utalhat.
- 94 Vélhetőleg itt is a kivégzett várvédőkre utalva.
- 95 A német szövegben nem sorszámnev van, de a történeti irodalom szerint nem folyamatosan, három évig tárgyaltak, hanem egyszer, 1474. dec. 8-án kötötték meg a békét. (Ld. pl.

Szilágyi Sándor (szerk.): *A magyar nemzet történelme*. IV. kötet: Fraknói Vilmos: *A Hunyad-
diak és a Jagellók kora (1440-1526)*, Athaeneum, Budapest, 1896., V. fejezet)

- 96 Ma: Németváros
- 97 Fraknói 1476—1490-es datálását Mayer pontosítja tartalmi érvek alapján, a nikolsburgi kódex levelei tükrében.
- 98 Fraknói 1476—1490-es datálását Mayer pontosítja tartalmi érvek alapján, a nikolsburgi kódex levelei tükrében.
- 99 A reneszánsz korban tettek szert máig tartó nemzetközi hírnévre a spanyol lovasiskolák, s velük a műlovaslágra kitenyésztett, filigrán felépítésű és fürge ginettók avagy ginnettók.
- 100 Oláhokat
- 101 A spanyol lovasiskolában kialakított díjlovaslás egyik jellemző eleme, hogy a mellső láb begörbítésével lépkednek peckesen, vagy ugranak, ágaskodnak a lovak.
- 102 Fraknói 1476—1490-es datálását Mayer pontosítja tartalmi érvek alapján, a nikolsburgi kódex levelei tükrében; az EMC-ben az 1481 márciusi keltezésű levelek között áll.
- 103 *MKL I 247*
- 104 Proszniczi Filipec János
- 105 Fraknóinál *Strigovie*, vsz. *Strigonii* helyett; az Itinerárium szerint (106. o.) Mátyás április 29 és május 3. között ott tartózkodott.
- 106 Azaz a cseh husziták.
- 107 Mátyás e levelet megküldte Albrecht szász hercegnek, Zsigmond osztrák főhercegnek (*N 54*) és a svájci Konföderációnak (*N 52*) is.
- 108 Így, talán a jelzők véletlen keverésével, a létező „született követ” kifejezés miatt.
- 109 brandenburi örgróf
- 110 Ti. János sagani hercegnek
- 111 Nehring (1976, 101. o.) 1479 június-júliusra datálja, kérdőjellel, indoklás nélkül; Uzun Haszán azonban 1478 januárjában meghalt, Lorenzo Zanni pedig szintén csak 1478-ig volt címzetes antióchiai latin pátriárka.
- 112 Lorenzo Zanni bresciai püspök, címzetes antióchiai latin pátriárka 1473-1478.
- 113 A *iussumot* csak *iussunak* értve; a nikolsburgi kódex lejegyzője sokszor gépiesen, gondolkodás nélkül másolt, ez a levél különösen kusza.
- 114 Fraknóinál a *viziri* („vezíreitek”) alak áll, melyet a vezíri méltóság magas volta, különösen e korszakban és így, többes számban, igen valószínűtlenné tesz; a nikolsburgi kódex *v(est)ri* formában rövidített alakját vettem így inkább alapul.
- 115 Mayer kérdőjelesen 1479 első felét is felveti.
- 116 A nápolyi király *vicarius generalis* 1476-tól; király II. Alfonz néven 1494-95-ben.
- 117 Mariotto Senilis de Montefalco, Mátyás ez év május 27-én tüntette ki nemességgel, ld. DL 505353.
- 118 Ti. Albert
- 119 Itt mind Fraknói szövege, mind a nikolsburgi kódex a problémás *intuitu* („tekintettel”) alakot hozza, az eredetiben vélhetőleg *initi* (ti. *foederis*, „megkötött” szövetség) állhatott; ez értelemben fordítottam.
- 120 A németben is így, nem pedig „tudatjuk”.
- 121 1479 január 15.
- 122 Fraknóinál: *partim*, „részben megtartottatok”, ám mind a mondatfűzés, mind a kontextus (ld. alább: *in nulla sua parte observastis*, „egyetlen részét sem tartottatok meg”) *parumot* („nem eléggé”) sugall.
- 123 Minden valószínűség szerint a Velencei-öböl Rimini és Póla közé eső kikötőiről van szó,

- melyek után a Velencei Köztársaságnak a Nagy Lajossal 1381-ben kötött békeszerződés értelmében évi hétezer aranydukátot tartozott fizetni. Ld. Wenczel Gusztáv (szerk.): *Magyar diplomáciai emlékek az anjou-korból III.*, MTA, Budapest, 1876., n. 213. 434-435. o.
- 124 Ti. Milánó, Firenze, Nápoly, Ferrara
- 125 Fraknói: *tantam rem amaram*, kassai kódex: *manu rem avaram*; az első olvasat nehézkes (és nem ellenőrizhető), körülbelüli jelentése: „ha végül nem terjesztették volna ki ezt az oly gyászos dolgot”, a második vsz. romlott (kb. „kézzel mohó dolgot”; a szövegösszefüggés és a két sántító variáns lekió alapján a fenti értelmű *manum avaram* konjektúrát javaslom.
- 126 Fraknóinál „1480—90.”; a levél a nikolsburgi kódexben az 1478-ra keltezettek között található.
- 127 Ti. a brandenburgi őrgróf
- 128 Azaz: hűbéri esküt
- 129 Pedro Ferriz tarrazonai püspök, bíboros, +1478. szeptember 25.
- 130 Az évek száma eggyel kevesebb, mint feljebb, noha tartalma alapján ez a levél az előzők után kelt.
- 131 A kézirati *n(ost)ris* alak itt *v(est)ris* értelmében fordítva.
- 132 A levél a nikolsburgi kódex 32. tétele, 230rv.; a Mayer által hivatkozott helyen Nehringnél (NEHRING 1972, 88. o.) nem találtam utalást rá, a datálás így az eredeti kérdőjelen felül is kérdéses marad. Talán N 88 nyomán kapta e keletet, aminél akár egy-két évvel korábbira is gondolhatunk: Mátyás ugyanis már 1477 május 15-én a szebeni prépostsághoz csatolta az apátságot (a rendelkezés három másolatát ld. a DL 37056 alatt), azzal a kitételrel, hogy maguk a szebeni polgárok kötelesek kikérni a Szentatya és a Szentszék ehhez való hozzájárulását illetve megerősítését (*ea denique conditione, ut civis ipsi de Cibino super hac nostra annexione a sanctissimo domino nostro papa et sancta sua Sede Apostolica consensus benevolum et confirmationem procurare et impetrare debeant ac teneantur*).
- 133 Ma Cârța, Románia; a ciszterci apátság romjai mai is megvannak.
- 134 Bärenfuss Rajmund, apát 1463-tól királyi kinevezéssel, 1466-tól pápai megerősítéssel; ld. Baumgartner Alán: *A kerci apátság a középkorban*. Stephaneum, Budapest, 1915, 78. o.
- 135 E mondat eredetije legalábbis hiányosnak, talán romlottnak is tűnik.
- 136 Fraknóinál 1480
- 137 Fraknóinál hónap és nap nélkül; Mayer datálja a MKL I 316 alapján.
- 138 Handó György; végül öthavi fizetési haladékat kapott 1479 február 1-jén, ld. Mayer Utószó.
- 139 Fraknóinál hónap és nap nélkül; az általa felhasznált kézirat nem tartalmazta a keltezt.
- 140 Fennmaradt iratairól ld.: Buzási János: Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Bécs: *A Birodalmi Levéltárak magyar vonatkozású iratai*, I. kötet: *A Birodalmi Udvari Tanács és a Birodalmi Udvari Kancellária levéltára*, 2. rész (Levéltári leltárak 76., Budapest, 1979), 240. sqq.
- 141 Ausias Despuig (de Podio), Monreale érseke 1458 és 1483 között.
- 142 A MKL II 244 szövegében (véltétőleg feloldási hiba eredményeként) nem *in latus nostrum*, hanem *vestrum*; jelentése így „ne emelje oldalára” lenne.
- 143 Csak a MKL II 244 szövege hozza.
- 144 Fraknóinál, talán téves feloldás nyomán, október 15.
- 145 Archamonio a nápolyi király római követe volt.

UTÓSZÓ A LATINBÓL FORDÍTOTT LEVELEKHEZ

DARVAS MÁTYÁS

Bevezetés

Fraknói Vilmos 1893-ban kezdte nyomtatásban kiadni Mátyás leveleit¹ (*Mátyás király levelei*, a továbbiakban: „MKL”), vállalkozásának azonban, sajnos, nem ért végére. Három témabeli csoportra osztotta ugyanis a leveleket: „külügyi osztály”, Magyarország belső kormányzására vonatkozó levelek, s végül a Mátyás által meghódított osztrák és cseh tartományok belső kormányzását illető levelek; ám az első, több éves kutató- és szerkesztőmunkával elkészített „osztályt” már nem követte a többi.

A közreadott két kötet² azonban önmagában is jelentős korpuszt képez, és annak tükrében, hogy talán legnépszerűbb, népmesei hőssé, regények és rajzfilmsorozat, közmondások szereplőjévé lett királyunkról van szó, meglepő, hogy teljes fordítása mindeddig nem készült.

Fordítási előzmények

Egyes levelek, kisebb válogatások azonban már napvilágot láttak: 1894-ben Gömör Gusztáv két, általa fellelt rövid, német nyelvű levelet közöl magyarul a *Hadtörténelmi Közleményekben*³ (található a „Hadtörténelmi apróságok” rovatban). Ezután majd’ hetven évet kell várni, míg Kardos Tibor rene-

1 Mátyás király levelei: külügyi osztály. Közzéteszi Fraknói Vilmos. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1893–1895.

2 1458–1479 és 1480–1490.

3 Gömör Gusztáv: Mátyás király két levele. *Hadtörténelmi Közlemények* VII. (1894) 256–259.

szánsz-kötetében öt levél fordítását adja⁴, már maibb nyelvezettel. Tíz évre rá V. Kovács Sándor válogatáskötetében tolmácsolja Mátyás huszonhét levelét Boronkai Iván⁵; ezek forrása nemcsak a Fraknói-kötet, hanem több XVIII–XIX. századi gyűjtemény volt. Végül – vállalkozásunk sajnos közvetlen, pedig kis híján negyven éves előzményeként – kézbe vehetjük Ballér Piroska kötetét⁶, melyben (a már nagybeteg V. Kovács Sándor szerkesztésében) kilencvenkét, az MKL-ből válogatott levél fordítását tette közzé. Mindmáig ez az egyetlen, kifejezetten Mátyás leveleinek szentelt kiadás. Ballér fordításainak pontosságát Boronkai Iván⁷, majd Pajorin Klára⁸ is kritizálta, ám mindketten kiemelték⁹ azok olvasmányos stílusát – s valóban, e levelek ma is könnyed, eleven olvasmányélményt adnak.

Legjobb tudomásom szerint ezzel végére is értünk a felsorolásnak.

Források

A történelem és irodalom különböző segédtudományai, nem tekintve a levélfordításokat, az MKL megjelenése óta a világháborúk, Trianon és egyéb katalizmák ellenére is érdemben, komoly művek sorával dolgozták fel Mátyás király tevékenységét. A 2008-as Reneszánsz Év kiadványai között pedig ismét történt

-
- 4 Kardos Tibor: *A renaissance Magyarországon*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1961. 259–269.
  - 5 In: V. Kovács Sándor (szerk.): *Magyar humanisták levelei*. Gondolat, Budapest., 1971. 233–282.
  - 6 Mátyás király levelei 1460–1490, szerk.: V. Kovács Sándor, ford.: Ballér Piroska. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1986.
  - 7 Boronkai Iván: *Mátyás király levelei*. Irodalomtörténeti Közlemények 91–92. (1987–88) 221.
  - 8 Pajorin Klára: *Mátyás király levelei*. 1460–1490. Irodalomtörténet 70. (1989) 387–390.
  - 9 Boronkai ítélete: „Kétségtelenül szép fordítások, és ha a Kiadó lektürként kívánta olvasói kezébe adni ezt a leveleskönyvet, mint olvasmányok gyönyörködtethetik is olvasóikat. Ám ha a kor megismerésének forrásaiként kezeljük őket, bizony elég sokszor hamis képet tárnak elénk.” Pajorin Klára pedig így ír: „Ballér Piroska stílusa egyszerű, világos, olvasmányos, és a leveleket magyarul olvasva, egy-két apróságtól eltekintve, az az érzésünk, hogy jó fordítások lehetnek.” (388.) Majd pedig: „Mátyás leveleit örömmel veszi kézbe az olvasó. Ha ez a válogatás újra napvilágot látna, szükséges volna, hogy a fordító előzőleg vizsgálja felül munkáját, és a kötet ismét szakmai lektorálásra kerüljön.” (390.)

előrelépés a levelek ügyében: a Nap kiadó egyetlen, reprezentatív könyvként¹⁰ jelentette meg Fraknói két leveleskötetét, benne Mayer Gyula nagy jelentőségű Utószavával. E címében visszafogottan szerény tanulmány¹¹ (a továbbiakban csak: Utószó) a kéziratok¹² és a kiadástörténet ismertetése után a szerző és segítői roppant, talán több éves munkája összegzéseként¹³ a kelet (több esetben Fraknóiéhoz képest módosult!) dátuma szerint összegyűjti Mátyás ma ismeretes leveleit, megjelölve címzettjüket, lehetőség szerint beazonosítva mai levéltári jelzetüket, megjegyzésben közölve az esetleg felmerült kérdéseket, hivatkozva a vonatkozó szakirodalomra. Ezután konkordanciát közöl az első nyomtatott, latin nyelvű levélkiadás (*Epistolae Matthiae Corvini*¹⁴) és a *Monumenta Vaticana*¹⁵ leveleinek MKL-megfelelőiről.

Fordításkötetünk összeállítása során elsősorban e tanulmány eredményeire támaszkodtam, datálási kérdésekben pedig Horváth Richárd pár évvel később megjelent itineráriumának¹⁶ vettem hasznát.

Célkitűzések és a kötet latin szövege

Eredeti célom a Fraknói-korpusz magyar fordításának bilingvis közreadása volt, ám a munka utolsó harmadában a fogyatkozó időkeret és – segítőársak, kutatócsoport híján – szerény lehetőségeim ellenére szükségesnek láttam élni a digitális hozzáférés előnyeivel, és használni a *Hungaricana* adatbázisát¹⁷.

10 Mátyás király levelei. Külügyi osztály. 1458–1490, közléteszi Fraknói Vilmos. Reprint: Nap Kiadó, Budapest, 2008.

11 Mayer Gyula: Utószó. In: Mátyás király levelei. Külügyi osztály. 1458–1490, közléteszi Fraknói Vilmos. Reprint: Nap Kiadó, Budapest, 2008, 957–1007.

12 Utószó 959–961.

13 Lásd még: Gyula Mayer: King Matthias Corvinus's Epistolaria. In: Péter E. Kovács – Kornél Szóvák (ed.): *Infima aetas Pannonica. Studies in Late Medieval Hungarian History*. Corvina, Budapest, 2009. 959–961.

14 *Epistolae Matthiae Corvini*. Kassa, Typis academicis Societatis Jesu, I–III. 1744, IV. 1743.

15 *Monumenta Vaticana Hungariae ser. I. vol. VI. Mátyás király levelezése a római pápákkal*. Budapest, 1891. Reprint: Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Budapest, 2000.

16 Horváth Richárd: *Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458–[1476]–1490)*, História MTA TTI, Budapest, 2011.

17 <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/> (letöltés időpontja: 2023. 01. 31.) – sajnos az

Először csak a Fraknói latin szövegében elő-előforduló, gyanús vagy romlottnak tűnő szöveghelyeket ellenőriztem alkalomszerűen, majd, látva, hogy Fraknói textusa sokhelyütt rövidebb, mint az online elérhető kéziratoké, összevettem azokkal, ki is egészítve ott, ahol amaz ilyen vagy olyan okból, de kivonatosabb volt. Az ilyen levelek MKL-száma után mindig feltüntettem a DF/DL-számot, melyen megtalálható(k) a kollacionált kézirat(ok).¹⁸ Az oldalpárok balján közölt latin szöveg tehát alapvetően Fraknói Vilmosé¹⁹, az attól való bármiféle eltérésre²⁰ a <...> jelek hívják fel a figyelmet – amint a magyar fordítás megfelelő részében is.

A forrásszöveg módosítására két okom volt: egyrészt a teljességre törekvés – ha Fraknói valamiért csak kivonatos vagy csonka forrásból dolgozhatott, ám ma már hozzáférhető egy teljesebb változat (kiváltképp, ha az eredeti kézirat), akkor indokoltnak tűnt a csonkítatlan textus közlése.²¹ A másik eset, az általam szövegkritikai szempontból jobbnak ítélt szövegekőzi olvasatok interpolálása kényesebb kérdés, s emiatt törekedtem csak a legindokoltabb esetben élni vele. A szándék itt, természetesen, a jobb értelmű, kevésbé romlott szöveg (és fordítás) közlése volt; szükséges azonban, hogy néhány konkrét példát is adva röviden kitérjek ennek miérettjeire és hogyanjára.

Hacsak nem egyértelműen az eredeti kézirattal vettem össze a Fraknói-textust,²² meghagytam érintetlenül a sorrendcseréket²³ és a rokonértelmű

---

idő szűkössége csak az online munkát tette lehetővé, így több, a Hungaricanán nem elérhető, de ismert jelzetű kézirat levéltárban való feldolgozásáról fájó szívvel le kellett mondanom.

- 18 Többnyire csak egy; abban a pár esetben, ahol több kézirattal is összeolvastam a Fraknói-szöveget, interpoláció esetén sajnos nem volt érkezőm jelölni, melyik kéziratból származik a varians lectio.
- 19 Jelölés nélkül javítva a viszonylag kisszámú, egyértelmű sajtóhibát (acceptis litteris, quorum copiam stb. quarum-ra, ex tempore, quos litterae scriptae sint helyett quo stb.).
- 20 Tehát mind az egyes szavak kézirat alapján felülbírált olvasatai, mind pedig a bővebb kézirati variánsok adta kiegészítések <...> között állnak.
- 21 Ugyanígy: ha Fraknói egy formulárium szövegét közölte, az abban szokott módon kipontozott vagy „T”-vel helyettesített személynévvel, ám az általam feldolgozott kézirat konkrét nevet hozott, azt fölvettem mind a szövegbe, mind a fordításba.
- 22 Ami a ritkábbik eset volt; online hozzáférhetően legtöbbször a nikolsburgi (DF 292991) és a kassai kódex (DF 282621) hozza az MKL leveleit.
- 23 Pl. damnis et iniuriis / iniuriis et damnis stb.

szavakat,²⁴ mivel ezeknek nem volt gyakorlati jelentősége, és nem lehetett megítélni sem, melyik olvasat volt ha nem is jobb, de eredetibb.

Előfordult, hogy csak partikulát, módosítószót vettem fel kéziratból a szövegbe,²⁵ ha úgy kerekesebbnek, koherensebbnek tűnt a mondat; máshol a szöveg értelmét jelentősebben módosító (reményeim szerint: javító) változatot részesítettem előnyben.²⁶ A kéziratokkal való összevetés időnként tartalmi segítséget is nyújtott: az *MKL I 237* szövegében például a fordítás során gondot okozott a *Carnonia* helynév beazonosítása, a kassai kódex olvasata viszont *Cracovia*, Krakkó volt, amit a levél belső érvei is igazoltak.

Bár az MKL-szám után megadott kéziratokat végig összevettem a Fraknói-textussal, a számtalan, a kötet latin szövegébe fel nem vett variáns lectiót *nem* jelöltem; ez a magára még várató kritikai kiadás feladata lenne.²⁷ Céлом itt csak a közreadott latin szöveg és fordítás szerény eszközeimmel való és megokolhatóan, néhol elkerülhetetlennek tűnő javítása volt.

Meg kell jegyezni, hogy kéziratok is²⁸ sokszor botlanak (sorkihagyással, másolási és rövidítés-feloldási²⁹ hibákkal), s ilyenkor értelemszerűen az általam jobbnak vélt Fraknói-textust hagytam meg. Mivel a kollacionált szövegek

24 Pl. *videlicet / nempe, pacem servare / tenere; et / etiam, certiozem reddere / avizare* – megszólításoknál *fraternitas / serenitas vestra* stb.

25 Pl. *quod comiti Angelo nostro infideli et rebelli, contra formam vetuste inscriptionis et mutue amicitie, instrumenta bellica, pixides <videlicet> et pulveres bombardarum commodassent* – itt a Nikolsburgi *videlicet*-je explikatívumként szerintem jobb értelmet ad.

26 Fraknói: *Et licet nos per litteras nostras ad vos scriptas, quas antea miseramus requisivimus eos, ut...*, míg a nikolsburgi kódex *per litteras nostras ad <eos> scriptas, quas*; Mátyás itt követének ír, és egyértelmű, hogy nem a követnek írta korábban azt a levelet, melyben a velleenceiket kéri valamire, s melynek most elküldi a másolatát. Vagy: *Scitur quippe et cum se moverint, et quo et in quem finem isthuc perrexerint*, ahol a *cum*-ot jobb híján „mikor”-nak érthettem, ám a Nikolsburgi *curt* hoz; itt tehát ezt vettem fel a szövegbe, jelölve legalább az interpoláció tényét.

27 Erről V. Kovács Sándor már 1974-ben így ír: „A magyar humanizmuskutatás és középlatin filológia régi, közös adósságai közé tartozik Hunyadi Mátyás király levelezésének kritikai kiadása.”

28 Különösen a nikolsburgi kódex, amint a gépiesen, gyorsan másolt formuláriumoknál ez megesik.

29 Fraknói: *Hortamur itaque fraternitates vestras, optamus, jamdemum dietis et tractatibus finem imponere velint*; ahol a kézirat *optamus* helyett *quatenus* hoz; a nikolsburgi néhol szinte értelmetlen *devotiones vestras* old fel *dominationes* helyett stb.

igen egyenetlenek, előfordul nem egyszer, hogy egyetlen mondaton belül egyik helyen a Fraknói-, másik helyen a kézirati olvasat tűnt jobbnak; ilyenkor csak a Fraknói ellenében a kéziratból felvettnek látható nyoma, a kéziratból fel nem vettek jelölésére csak ritkán, az érdekesebb esetekben, s olyankor végjegyzetben volt érkezésem. Sajnos idő és apparátus híján az *elvetett* Fraknói-olvasatot többnyire nem jelöltem;³⁰ ezek tehát az eredeti szövegből kereshetőek vissza.

E módosítások mindegyike saját döntésem volt; felvállaltam ezzel, hogy a közlés teljessége vagy a jobbnak ítélt olvasat érvényesítése érdekében esetenként sosemvolt kontamináció jön létre. Ám az összes interpoláció³¹ ellenőrizhető a jelölések révén, s bízom benne, hogy a Fraknói-olvasat és a megadott DL-számú kézirat összevetése után más is arra jutna, hogy a fordításkötet célját szolgálva és indokoltan vettem fel a kézirati olvasatokat. S ha ezek egyik-másikának jogosságát valaki vitatná, esetleg cáfolná, azt is örömmel venném, hiszen pusztán egy ilyen vizsgálódás ténye is száz év óta nem látott pezsgést jelentene a Mátyás-levelek textológiájának állóvizében.

Első közlésű levelek

Az MKL-levelek kézirattal való összevetése után magától étetődőnek tűnt, hogy nyomtatásban eddig még nem közölt levelekkel is bővítsem a Fraknói-korpuszt. Ebben nagy segítségemre volt, hogy Mayer Gyula és munkatársai azonosították és közölték számos külügyi levél jelzetét; bár időm és lehetőségeim csak az online elérhetőekre korlátoztak, úgy ítélt meg, hogy az így hozzáadható, bő harminc levél is megéri a fáradságot.

Törekedtem tehát kéziratból átírni az 1480 előtti keltezésű, eredetiben fennmaradt leveleket, a nikolsburgi kódex MKL-ben nem szereplő tételeit, illetve

30 Ha néha mégis, akkor szintén végjegyzetben.

31 Emendációt, mivel céлом elsősorban csak szövegközlés volt, sehol sem eszközöltem. Azon a helyeken is, ahol ez szükségesnek látszott volna (többnyire a n(oste)r/v(este)r rövidítésben könnyen téveszthető alakjainak felcsereléséről volt szó), meghagytam a latin szöveg Fraknói-féle vagy kézirat textusát, és jegyzetben jelöltem, milyen értelemben fordítottam. Egyetlenegy esetben, a MKL I 283 szövegében kényszerültem konjektúrára; ezt a két szót dőltem elmettem ki és jegyzetben indokoltam.

a Karl Nehring által a *Levéltári Közleményekben*, 1976-ban regesztázott latin nyelvű dokumentumokat.³² Utóbbiakat a címsorban, a dátum utáni zárójelben Mayer Utószavához igazodva „N”-nel és a regeszták sorszámaival jelöltem.³³

E levelek betűhív átírása során Fraknói formátumát követtem, azaz nem törekedtem az oklevélkiadások módszeres és teljes leírására. A leveleket datálás szerint illesztettem be a Fraknói-korpusz levelei közé, a kelet utáni zárójelben azonban – értelemszerűen – nincs MKL-szám, hanem *csak* DF/DL-szám.

A közlés rendje

Noha célom eleinte az első Fraknói-kötet teljes közlése és fordítása volt, már a kezdetekkor kétséges volt, hogy a levelek sorrendjét illetően érdemes-e követni az eredeti MKL-számokat. Bár a levelek közlésének ügyében az utóbbi százharminc évben vajmi kevés előrelépés történt, s emiatt egyrészt bevett hivatkozási móddá váltak, másrészt bizonyos patinát nyertek Fraknói sorszámai, a Mátyás-levelek „Stephanus-számaiként” mégsem kezelhettem azokat. Hármasként van ennek: egyrészt az MKL-számok alapját is a levelek *időrendje* volt hivatott meghatározni, márpedig nem egy levél keltezése módosult, illetve pontosítást nyert Fraknói közlése óta. Másrészt már a „külügyi osztály” lezártakor is megtört a számozás koherenciája, mert Fraknói a II. kötet végi Függelékben közölt 15 olyan 1480 előtti levelet, melyet az elsőből kifejtett,³⁴ avagy annak lezárta után talált meg. A harmadik ok, amely miatt az MKL-számokat feltüntettem ugyan, de a közlés rendező elveként nem használhattam, a levélkorpusz bővítése lett: az újonnan közölt leveleknek nincs hely e számozásban.

32 Nehring, Karl: Quellen zur ungarischen Aussenpolitik in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts I. *Levéltári Közlemények*, 47. (1976) 1. sz. 87–120. Nehring itt 207 – latin és német nyelvű – levél regesztáját adja, melyek zöme nem szerepel Fraknói korpuszában.

33 Megtettem ezt azokkal a tételekkel is, melyeket egyébként Fraknói is közölt; így e levelek dátuma után MKL- és Nehring-szám is áll.

34 A némiképp talán tiszteletlen gyanút az is táplálhatja, hogy a Függelékben átírt két olyan levelet is (az egyiket valószínűleg eltérő kéziratból), melyet már az I. kötetben leközölt (!). Ily módon ezeknek *két* MKL-száma is van.

A legkézenfekvőbb tehát az volt, hogy – amint tette egyébként Fraknói is – a levelek ma ismeretes keletjének sorrendjét kövessem. Ebben alapvetően Mayer jegyzékéhez igazodtunk,³⁵ s bár datálási bizonytalanságok mai ismereteink szerint is maradtak, mégis, ha új adatok révén ezekre fény derülne, a már közölt levelek beazonosíthatóak MKL-, N- vagy DF/DL-számuk alapján, s így újra-rendezhetőek.

A Fraknói által kötetthetárnak kijelölt 1479-es évet megtartottam: ide vontam tehát az 1895-ben a *II. kötet* Pótlékában közölt, tehát „*MKL II*” számú, ám 1480 előtti leveleket, illetve azokat is, melyeket Fraknói még 1479 utánra datált, de azóta bebizonyosodott ennél korábbi keletjük. Akadt néhány olyan levél is, melyet ellenkező irányú változás érintett: Fraknóinál MKL I-es számot kaptak, ám keletjük 1479 utánra módosult.³⁶ Ezeket értelemszerűen a *II. kötet*ben közlöm majd.

A fordításról

Mátyás külügyi levelezése műfaja és sokféle címzettje miatt is sok hangon szólal meg: sem nyelvezet, sem stílus szempontjából nem lenne ifjabb Pliniuséhoz, Mikes Kelemenéhez vagy más levélírókéhoz hasonlóan egységes még akkor sem, ha minden írását csak maga fogalmazta volna. Márpedig sok levélről konkrétan tudni, hogy Vitéz János, Janus Pannonius vagy egyéb kancellárja írta, s ez óhatatlanul akkor is nagy nyelvezetbeli különbségeket hoz magával, ha Mátyás érdemben belefolyt a fogalmazásba. Ehhez járul a címzetteknek a levélíróhoz való sokféle viszonya, rangja, a témák sokfélesége, a diktáló király olykor felfokozott érzelmi állapota: mindez átüt a diplomáciai stílus konvencióin, és rendkívül változatos, eleven és sokszor erőteljes stílust eredményez. Az önérzetes és büszke, magát a német választófejedelemekkel egyenrangúnak tartó³⁷ és még magasabbra törő Mátyás nyíltan, sőt, néha látható élvezettel lépte át a diplomáciai nyelvezet és illem határait, s amikor ezt – többnyire csak a pápá-

35 Utószó, 963–1002.

36 Külön köszönetem Mayer Gyulának, amiért néhány datálási kételyemre levélben alapos válaszadással tisztelt meg.

37 MKL I 280.

val szemben – megtenni nem akarta, a köteles tisztelet hangján elfojtottságában még nagyobb erővel sejlük át vasakarata.

E változatos stílust igyekeztem minél pontosabb fordítással átadni, nem kímélve meg a magyar olvasót a darabosságoktól sem: a levelek erejét, vitalitását ugyanis részben éppen ez a spontaneitás, a sokszor diktálást sejtető következtetlenségek, szuggesztív ismétlések adják, s ennek ártott volna bármiféle felstilizálás. Egy ponton engedtem olykor-olykor a pontosságból: a mai, ehhez nem szokott olvasó számára második olvasásra is nehezen átlátható, roppant mondatokat néha feloldottam, több tagra bontva, amint azt ma fogalmaznák meg.

A különböző rendű-rangú címzettek, levélszereplők tarka seregének kijáró megszólítások, titulusok, jelzők következetes fordítása nem volt mindig lehetséges;³⁸ a XV. századra ez a „nevezéktan” még távol volt attól a szigorú kifejelettségtől, amit a barokk kor végére elért. A püspök itt legtöbbször még csak *reverendus* („tisztelendő”), az *illustrissimus* megszólítás kijárhat „egyszerű” hercegnek, de választófejedelmeknek, örgrófoknak, sőt, a német-római vagy a török császárnak – ennek megfelelően változhat magyar megfelelője is. A későbbi Magyarországon már köznemesi *egregius* („vitézlő”) megszólítást Mátyástól még bárók, követek, kanonokok, főnemesi diplomaták kapják.

E diplomáciai nyelvezetben kedveltek a ma szokatlan hangzású elvont főnevek: „fivérem” helyett Fivérségtek, s ugyanígy Atyaságotok, Baráságotok, Kedveltségetek stb. Bár ezeknek mai szókincsünkben (talán az „uraság”-on kívül) alig-alig van nyoma, annyira hozzátartoztak a korabeli bikkfanyelvhez, hogy sajnáltam volna megfosztani az olvasót sajátos ízüktől; s azon felül, hogy a pontosság is ezt a megoldást sugallta, esetenként esetlen átalakításokra kényszerültem volna e főnevek kollokvialisabb kiváltása érdekében. Olykor felhasználtam évszázadokon át használt latin kifejezések régebben bevett, de ma már használatból kiment magyar megfelelőit (*regnicola*: „országlakos”), vagy éltem régebben bevett fordítási szokásokkal, mint például a túlzó értelmű felsőfok „-ságos” képzővel való magyarításával; emiatt néhány alkalommal előfordul-

38 Amikor egyetlen mondaton belül fordul elő az ugyanolyan rangok esetében, ugyanolyan értelemben használt *Maiestas* és *Serenitas vestra*, kénytelen voltam mindkettőt Felségeteknek fordítani.

hatnak a XIX. századi magyar irodalomból ismerős szavak (mint az így képzett „sürgősséges”), ám törekedtem arra, hogy csak olyan esetekben éljek ilyesmivel, amilyennel magam is találkoztam nyelvújítás kora előtti, magyar nyelvű kéziratokban. Ezekről eltekintve kifejezetten kerülni igyekeztem az archaizálást.³⁹

A leveleket csak a legszükségesebb magyarázó jegyzetekkel láttam el, névmutatót készíteni pedig korai lett volna: mivel az 1479 utáni levelek anyagát is bővíteni tervezem, csak a második kötet befejeztével véglegesül az érintett személyek köre. Addig is az esetek nagy részében jó szolgálatot tesz Fraknói két név- és tárgymutatója, melyet Mayer Gyula 2008-ban egyesítve is közölt.⁴⁰

Köszönetnyilvánítás

Végül pedig, e munka felénél járva, hálával köszönöm meg mindazok közreműködését, akik bármi módon segítették e vállalkozást: lektoromnak, Tóth Orsolyának önzetlen fáradozásáért, fantáziadús és elegáns megoldásaiért, lenyeglátó és praktikus javaslataiért; Szekér Barnabásnak a német nyelvű levelek fordításáért és mindazért az együttműködésért, amit ez az önmagában is jelentős munka megkívánt; mindkettőjüknek a kétes kézirati olvasatok megfejtéséhez adott ötleteikért, valamint Teiszler Évának az újonnan átírt levelek latin szövegének ellenőrzéséért, Sölch Miklósnak a Nehring-anyaggal kapcsolatos levéltári kutatásban nyújtott segítségéért.

Szentendre, 2023. január 30.

39 A külföldi helynevek közül azokat, melyeknek van vagy volt magyar neve, ezzel fordítottam; az ilyennel nem rendelkező, de többnyelvű (német, cseh, lengyel) városok esetében lehetőleg a német nevet használtam. Az idegen személynévek közül – a történettudományban bevett módon – csak az uralkodókét magyarítottam, egyébként, kerülni próbálva az anakronizmusokat, az illető nyelvének megfelelő alakot használtam. A német neveket (Szekér Barnabás javaslatára) az egységesség és a beazonosíthatóság érdekében a Regesta Imperii névadatbázisa által (<http://www.regesta-imperii.de/regesten/register/ri-xiii-register.html>) hozott alakban használtam.

40 In: Mátyás király levelei. Külügyi osztály. 1458–1490, közzéteszi Fraknói Vilmos. Reprint: Nap Kiadó, Budapest, 2008. 1017–1053.

UTÓSZÓ A NÉMETBŐL FORDÍTOTT LEVELEKHEZ

SZEKÉR BARNABÁS

Fraknói Vilmos forrásgyűjteményének 108 darab német nyelvű levele a *Külügyi osztály* két kötete anyagának körülbelül az ötödét adja. Hunyadi Mátyás diplomáciai üzenetváltásaiban a latin dominanciája mellett egyedül a német nyelvet – illetve ma korai újfelnémetnek (*Frühneuhochdeutsch*) nevezett késő középkori változatát – használta rendszeresen, még hozzá magától értetődően akkor, ha címzettjének ez volt az anyanyelve. E leveleit III. Frigyes császárhoz, a Német-Római Birodalom fejedelmeihez, ezek alattvalóihoz vagy követeihez, birodalmi és csehországi városokhoz és a svájci Konföderációhoz írta. Fraknói megalapozott és máig meg nem cáfolt feltevése szerint a magyar király környezetében minden levélfogalmazvány latin nyelven keletkezett, a német levelek pedig fordítások, amelyek részben talán szövetségesei iránti előzékenységből születtek.⁴¹ Részben pedig – ezt már én teszem hozzá – talán abból a nagyon is gyakorlati igényből, hogy a címzettek közvetítés nélkül megértsék a király mondanivalóját. Hiszen például Albert Achilles brandenburgi örgróf, akihez e német levelek nagy hányada irányult, és aki maga is óriási levélkorpuszt hagyott az utókorra, mai ismereteink szerint nemigen tudott latinul.⁴²

A humanista latin erudíció kifinomult stílusa és választékos szókinccse a korpusz német részéből szükségszerűen hiányzik. A német levelek alapvetően mind abba a stilisztikai csoportba tartoznak, amelynek Fraknói megállapítása

41 Fraknói Vilmos: Mátyás király mint levélíró. In: Mátyás király levelei. Külügyi osztály, közlésezi Fraknói Vilmos, II. kötet. MTA, Budapest, 1895, IX-LXX: LXVI-LXVIII.

42 Robert Walser: Lasst uns ohne Nachricht nit. Botenwesen und Informationsbeschaffung unter der Regierung des Markgrafen Albrecht Achilles von Brandenburg. LMU, München, 2004 (doktori disszertáció, kézirat), 51. (A LMU repozitóriumában: https://edoc.ub.uni-muenchen.de/2796/1/Walser_Robert.pdf – 2023. január 10.)

szerint „fogalmazója a formára egyáltalán gondot nem fordított és sietséggel járt el munkájában, amit mind a bőbeszédűség és a gyakori ismétlések, mind pedig a szerkezetnek laza jelleme” tesznek láthatóvá.⁴³ Ezt a stílust már Fraknói Vilmos is az uralkodó saját *dictamen*jével hozta összefüggésbe, azt is felvázolva, hogy Mátyás uralkodása során egyre növekvő mértékben vette saját kezébe fontos üzenetei megfogalmazását, egyre kisebb teret hagyva kancellárjai és titkárai számára az „önálló” alkotásra.⁴⁴ Más szemszögből tekintve ezeknél a humanista episztoláknál „pongyolább” uralkodói üzenetekre, egyszerűségüket – ismét Albert Achilles örgróf példájára hivatkozva – a titulaturákat és udvariassági formulákat minimálisra redukáló tárgyszerűségként is jellemezhetjük, amely a hatékony információcserét szolgálta, és nemcsak a magyar király, hanem a választófejedelem, illetve nyilván számos kortársuk diplomáciai és politikai levelezését is dominálta.⁴⁵

E kiadásban az eredeti nyelvű szövegek helyén a Fraknói-féle szövegváltozat szerepel, megmaradva a projekt eredeti célkitűzésének keretei között, a német levélszövegek rendszeres szövegkritikai igényű javítása ugyanis messze túlmutatott a jelenlegi lehetőségeken.⁴⁶ Ugyanakkor, ha rendelkezésre állt online a levél kézírata vagy a Fraknói Vilmos által forrásként megjelölt kiadvány, akkor azt összevettem az általam használt változattal.⁴⁷ E „próbafúrás”-sze-

43 Fraknói 1895, XV.

44 Nem egyet a német levelek közül maga is azok között sorolt fel, amelyeket véleménye szerint biztosan Mátyás személyesen diktált. Fraknói 1895, XXXIII.

45 Walsler 2004. 51–52. Vö. még pl. Mario Müller: Diplomatisches Wissen und Informationsaustausch im 15. Jahrhundert. Brandenburgische Fürstenkorrespondenzen, Gesandteninstruktionen und -berichte zum böhmischen und ungarischen Hof. In: Anna Orłowska, Werner Paravicini und Jörg Wettlaufer (Hg.): Atelier. Vorbild, Austausch, Konkurrenz. Höfe und Residenzen in gegenseitiger Wahrnehmung. Christian-Albrechts-Universität, Kiel, 2009, 34–60.

46 Mindenekelőtt azért, mert a szövegváltozatokban való elmélyülést kiterjedt és javarészt külföldi levéltári kutatómunkának kellett volna megelőznie, amint arra Mayer Gyula is felhívta a figyelmet a Mátyás király levelei reprint kiadásának tanulságait megfogalmazó tanulmányai egyikében: Gyula Mayer: Philologisches zu den Briefen von König Matthias Corvinus. In: Anita Czeglédy et al. (eds.): Pietas non sola Romana. Studia memoriae Stephani Borzák dedicata. Typotex–Eötvös, Budapest, 2010. 602–608.: 604–605.

47 Ebben Fraknói saját – valódi támpontot csak a kiadványok esetében adó – jegyzetein túl a Mayer Gyula és munkatársai által összeállított konkordancia adataira támaszkodtam.

rú ellenőrzések egyrészt azzal a tanulsággal szolgáltak, hogy textológiai szempontból előnyös – ha az egyszerűség előny – az a körülmény, hogy a német levelek túlnyomó többségét a címzettek levéltári anyagában fennmaradt, elküldött példányok alapján írták át, mert ezek szövege mentes mind a formuláriumokra és kéziratgyűjteményekre jellemző csonkításoktól, mind a többszöri másolásból óhatatlanul következő szövegváltozásoktól, így nagyobb mértékű módosításokra (pl. betoldásra) ezekben eddigi tapasztalatom szerint csak minimális mértékben van szükség.

Másfelől viszont mind a kéziratból, mind a forráskiadványból másolt levélszövegekben előfordulnak egyes szavak értelmét megváltoztató vagy felismerhetetlenné tevő kiolvasási és nyomdahibák, ha nem is nagy mennyiségben – azaz a további ellenőrzés biztosan nem lenne hiábavaló. Ennek érzékeltetéséhez a kötet második leghosszabb levelének példájára hivatkozom. A német fejedelmeknek 1472. elején írt levél (I 189) közlése⁴⁸ a forrásmegjelölés szerint Peter Eschenloer boroszlói krónikájának 1828. évi kiadása alapján⁴⁹ történt. A kb. 2000 szavas szövegbe néhány központoszási és nagybetű-használati eltérést túl, amelyeket magam inkább Fraknói szerkesztői tudatossága jelének értelmeznék, öt jelentősebb hiba (egyértelműen az, nem pedig javítás) csúszott be, amelyek egy értelmetlen igealakot⁵⁰ és négy megváltozott jelentésű szót⁵¹ eredményeztek.

Mayer Gyula: Utószó. In: Mátyás király levelei. Külügyi osztály, közléstervezési Fraknói Vilmos, I–II. kötet. Reprint: Nap Kiadó, Budapest, 2008. 957–1007. Ez a most érintett levelek közül 12 darabot azonosít a DF-ban (I 175, 185, 191, 194, 201, 219, 250, 261, 279, 280, 288, 296), további 10 esetben pedig a Fraknói Vilmos által feltüntetett forráskiadvánnyal tudtam összehasonlítani a kiadott szöveget (I 178, 189, 192, 205, 240, 250, 251, 252, 255, 265, 296, 299, 302).

48 Mátyás király levelei. Külügyi osztály, közléstervezési Fraknói Vilmos, I. kötet. MTA, Budapest, 1893. 265–272.

49 Johann Gottlieb Kunisch (Hg.): Peter Eschenloer's, Stadtschreibers zu Breslau, Geschichten der Stadt Breslau, oder Denkwürdigkeiten seiner Zeit vom Jahre 1440 bis 1479, II. Band. Josef Max, Breslau, 1828. 253–257. (A Kujawsko-Pomorska Digital Library repozitóriumban: <https://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/222243/edition/236179/> – 2023. jan. 10.)

50 Uns auch anrufete (Kunisch, alább is) helyett uns auch annifete (Fraknói, alább is).

51 Ermanete uns der freundschaft helyett ermanete aus der freundschaft; unsere widertane helyett unsere undertane; meineten ..., wir müssen vergehen helyett meineten ..., wie müssen vergehen; erzeiget ist ... in deme helyett erzeiget ist ... ja deme.

A német levelek esetében – ha valami el nem került a figyelmemet – még a latinnál is kevesebb fordítási előzményről beszélhetünk. Fraknoi Vilmos néhány szemelvényes magyarításán felül, melyeket a gyűjtemény második kötetében közzétett nagy tanulmányában közölt,⁵² egy levél jelent meg teljes terjedelmében magyarul: az, amelyben Mátyás 1472-ben Janus Pannonius árulásáról és szökéséről értesítette a szász hercegeket, kérve őket, hogy adott esetben fogják el a menekülő főpapot (I 190). Ennek kiválasztása is Fraknoi nevéhez fűződik, a kétségtelenül frappáns és a magyar olvasók számára ismerős kontextusban íródott levél képét és szövegét a millenniumi *Magyar Nemzet története* általa jegyzett Mátyás-kori fejezetében használta fel illusztrációként; fordítását a kiadvány összes latin, görög és német levélmellékletét magyarító Dézsi Lajos készítette.⁵³ Ezzel egyidőben Gömör Gusztáv két további Mátyástól származó német nyelvű levél magyar fordítását közölte a *Hadtörténelmi Közleményekben*.⁵⁴ Bő hét évtizeddel később a magyarországi humanista levelek V. Kovács Sándor-féle válogatásába ismét a Dézsi által lefordított darab került be egyedül a Fraknoi-kiadvány német nyelvű levelei közül; ennek szövegét ezúttal Boronkai Iván dolgozta át.⁵⁵ Megjegyzendő, hogy a korai újfelnémet nyelvemlékek kutatásának legjobb hazai műhelye, Mollay Károly és tanítványi köre publikációiban sem találtam arra utaló jelet, hogy ezzel a korpusssal foglalkoztak volna.⁵⁶

A fordításban a latin nyelvű anyagért (és ezzel a projekt oroszlánrészéért) felelős Darvas Mátyással összhangban magam is törekedtem az eredeti szöveg szóhasználatának és lényegre törő stílusának megtartására, de amíg a mondat-

52 Fraknoi 1895, passim.

53 Fraknoi Vilmos: A Hunyadiak és Jagellók kora (1440–1526). Athenaeum, Budapest, 1896. (A magyar nemzet története, szerk. Szilágyi Sándor, 4.) 248–249 között. Vö. SZTE Klebelsberg Könyvtár, MS 667: Dézsi Lajos kéziratok önéletrajzai, f. 6. (A SZTE Miscellanea repozitóriumában: http://misc.bibl.u-szeged.hu/60306/1/dezsi_lajos_eletrajz.pdf – 2023. jan. 10.)

54 G–y [Gömör Gusztáv]: Mátyás király két levele, *Hadtörténelmi Közlemények* VII. (1894) 256–259.

55 V. Kovács Sándor (vál., bev., szerk.): Magyar humanisták levelei. XV–XVI. század. Nemzeti Könyvtár – Művelődéstörténet, Gondolat, Budapest, 1971. 242–243.

56 Viszonylag friss áttekintés: Peter Bassola: Deutsche Schriftlichkeit in Ungarn in frühneuhochdeutscher Zeit – mit besonderer Rücksicht auf die Zeit bis 1526. In: Karl Manherz (Hg.): Gedenktagung zu Ehren von Claus Jürgen Hutterer und Karl Mollay am 24. November 2000. ELTE, Budapest, 2003. (Budapester Beiträge zur Germanistik 38.) 11–25.

fűzés ma már helyenként régiesnek és darabosnak ható rendjét többnyire megtartottam, a szavak szintjén igyekeztem nem túlságosan archaizálni. Bár a német levelek szövegét is minden valószínűség szerint latin nyelven fogalmazták meg, a két nyelv szavai és kifejezései között egyedül a titulusok és megszólítások körében kerestünk párhuzamokat, amelyeket igyekeztünk is alkalmazni.

A korai újfelnémet helyesírás és mondatszerkesztés mainál jóval nagyobb szabadságfoka mellett az előzményeknél vázolt helyzet is hozzájárult ahhoz, hogy a fordítás során el-elfogott a hóban ösvényt taposó ember magányának érzése. Ezt az érzést sikeresen enyhítette Molnár Anna (Debreceni Egyetem) alapos lektori munkája, akinek nagy köszönettel tartozom ezért. Észrevételei nyomán számtalan helyen javítottam a fordításon, amelynek maradék következetlenségeiért és hibáiért így egyedül engem terhel felelősség. A név szerinti felsorolástól eltekintve szintén nagyon köszönöm mindazon kollégák ráfordított idejét és energiáját, akik nyelvi vagy szakirodalmi javaslatokkal, ötletekkel segítettek átjuttatni a munkafolyamatot egy-egy holtpontra.

A kötetet a Magyarságkutató Intézet adta ki.

Postacím: 1014 Budapest, Üri utca 54–56.

Web: mki.gov.hu

Email: kiado@mki.gov.hu

Felelős kiadó: Prof. Dr. Kásler Miklós, a Magyarságkutató Intézet főigazgatója, tiszteletbeli elnöke

Felelős szerkesztő: Mati Márton

Borítóterv, műszaki szerkesztés: Tóth Mihály

Nyomás és kötés: OOK-PRESS Nyomda, Veszprém

Felelős vezető: Szathmáry Attila

Mátyás király külügyi levelei 1458–1479

„Corvin Mátyás egy kötegbe gyűjtött levelei már több mint két évszázada ócska kacatok közé eltemetve, holmi lezárt szekrényekben, nyomorúságos módon, molytól és kukacoktól megrágva lappangtak. Mikor nemrég, szerencsére, rájuk találtam, s egy nagylelkű férfiú jóvoltából haza is vihettem, rögtön elhatároztam magamban, hogy a magyar történelemnek ezt az oly becses drágaságát átemelem az irodalom kincstárába és közrebocsátom, hogy ezzel adózzak egyrészt a művelt emberek ízlésének, másrészt nagy királyunk iránt való saját ragaszkodásomnak.”

Ezzel a szomorú bevezetővel jelentek meg 1743-ban először nyomtatásban, latinul Mátyás király levelei. Nem meglepő mindez, hiszen a török pusztítás a nagy uralkodó hagyatékát sem kímélte. Ezt követően újabb százötven év telt el, míg Fraknói Vilmos két kötetben 440 latin és 108 német nyelvű levelet közölt. A Millennium nagy vállalkozásaihoz méltó mű többéves kutatómunka után jelent meg, s ezáltal Corvin Mátyás külügyi levelezése hozzáférhetővé vált eredeti nyelven – ám magyar fordítása az azóta eltelt időben is alig több mint hatodának született.

Ezt a méltatlan állapotot szándékoztunk orvosolni munkánkkal; örömmel adjuk az Olvasó kezébe az első Fraknói-kötet (az 1458 és 1479 között írt levelek) gondozott szövegét és annak fordítását, további harminc, nyomtatásban eddig még latinul sem közölt levéllel bővítve.

